

Tomus primus

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANORVM LIB. II.

Segmentorum cœlestium breuis explanatio.

N TELLVRE metienda quale ac quantū considerari solet. Primum chorographi est: aut cuiusuis grāmatici seu periti regionum simul & picturæ: singula enim sectatur, maria, mōtes, flumina, portus, oppida, quæq; citra proportionis curā describendo. Secundū uero cosmographi tantum, aut mathematici: ubi orbis magnitudinem ad cœli rationem accōmodare: præterea dierum noctiumq; uarietatem, ac incolarum situsq; differentiam & naturā inspicere oportebit. De hoc igitur paucis ex Ptolemæi, tum aliorum libris autorū ante omnia differēdum: ut plane hoc deuorato tædio liberum sit loca ipsa quod ad reliquam pertinet historiā enarrare. Quartam sphaeræ partem specie chlamydis ponit habitam, longitudine ab insulis fortunatis usq; ad Sinarum regionem in partes quas Græci *μῦθια*, nostri uero mathematici gradus uocāt, clxxx. spatio segmentorum meridianorū xxxv. quinq; gradus quolibet obtinente, tertiāq; horæ parte distāte. Gradus item xv. hora qualibet habente dissimiles, alioqui nec eodem omnes spatio, ob segmentorum angustiam, quanto magis polo propinquant. Horum igitur graduum differentiam per remotionē ab insulis ipsis fortunatis, Temporis uero à ciuitate Alexandria siue ad ortum, siue ad occasum accipit: horarum æquinoctialium xij. spatio, Marini Tyrii mēsuram interpolando, qui xv. scripserat, nimium orientē transgressus. Totam itaq; nostri orbis longitudinem super æquinoctiali xc. mil. stad. metitur, quæ milliaribus constant xi. millibus ac ccl. Super segmento autem maxime septentrionali, qui per Thylen scribitur, stad. xl. mil. Dcccxlviii. Super Syenes lxxij. Super Rhodi segmēto qui mediā ferē latitudinem tenet lxxv. latitudinē uero à Thyle ad æquinoctialem gradibus lxxij. terminauit, & ultra quicquid ad oppositū Meroes segmentū protrahitur: Marini similiter descriptione interpolata, qui usq; ad capricornum processerat. Climatis insuper vij. Segmentis uero (Sic enim Plinius lineas uocat parallelas) xxi. distinxit incuruis ob sphaeræ obliquitatē: ac horis viij. differentiibus. Gradus autē non sicut in longitudine sunt inæquales, sed eodem omnes cum æquinoctiali obtinent portionem, tantū numero discreti. Nam polo uiciniora climatum segmenta paucioribus distāt gradibus, ex quo minus habent telluris, plus uero temporis diurni. In primis sub æquinoctiali dies semper xij. horarum esse uoluit. Longitudinis uero sub eo gradus unus lxxij. ac semis milliarū continet, id est, stadia quingenta. Trāsit autem per Aethiopicam regionē, Taprobanen, & Cherfonnesum auream. Primū segmentū horis xij. xv. gradibus ab æquatore iij. xv. Secundū segmentū horis xij. xxx. grad. ix. xv. Tertiū segmentū principium primi climatis horis xij. xlv. grad. xij. xxx. Gradus unus in eo longitudinis cōtinet milliarū lx. Quartū segmētum mediū primi climatis Dia Meroes horis xij. grad. xvi. xxx. Trāsit per Meroen & extremos Arabiæ fines ac initium gangetici sinus & magni. Quintū segmentū principū secūdi climatis, & finis primi horis xij. xv. gradibus xx. xiiij. Sextum segmentū, medium secūdi climatis Dia Syenes horis xij. xxx. grad. xxv. li. Vnus in eo longitudinis gradus milliarū ferē lvij. continet. Trāsit per Getuliam & mediā Indiam extra Gangem. Septimum segmentum principū tertij climatis, & finis secūdi horis xij. xlv. grad. xxvij. xij. Trāsit per Libyam interiorem. Octauum segmentū medium tertij climatis Dia Alexandreas horis xiiij. grad. xxx. xij. Vnus in eo longitudinis gradus milliarū ferē liiij. cōtinet. Trāsit per Mauritanā Tingitanā, Africam minorem, Syrtim magnam: Arabiæ petraeæ medium, Ostia tygridis, sinum Persicum, Carmaniam, Drangianā, Aracosiam. Nonum segmētum principū quarti climatis horis xiiij. xv. grad. xxxiiij. xviij. Trāsit per montes Athlanticos, Africæ littoralia, sinum Numidicū, medium Babyloniae & Persidis, ac extremam Asiæ partem. Decimum segmētum medium quarti climatis Dia Rhodu horis xiiij. xxx. grad. xxx. Vnus in eo lōgitudinis gradus cōtinet milliarū L. Trāsit per fretum Herculeum, Sardinie finem, Lilybœum, Strophades, mediā Peloponnesum, mare Adriaticum, Myrtoum, Rhodum, Halicarnassum, Patara, sinum Issicum, Mesopotamiam, Assyriam, Parthiam, Paropanifades. Vndecimū segmentū principū quinti climatis, horis xiiij. xlv. grad. xxxviiij. xxxvi. Vnus in eo longitudinis gradus cōtinet mil. xlix.

Ex horæ quarta parte differentia.

Dia Meroes

Dia Syenes

Dia Alexandreas

Dia Rhodu

a Trāsit

Dia Romes

Trāsit per Beticam, pelagus balearicū, Pelorū, Siciliā insulas, Veliā Calabriā promon:
Epirum, Thebas, Clazomenas, Tripolim, Iconiū. Duodecimū Seg. Dia Romes siue Helle
spontu mediū quinti climatis, horis xv. grad. xli. lvi. Vnus in eo longitudinis gradus cōti-
net mil. xlvij. Transfit per Lunā montē, qui sinū recipit Vlyssiponensem, Toletū, Segobrā
cam, Barcinonem, Corsicā partē septentrionalem, Romā, Misēnū, Neapolim, Garganum
montē, Dirrachium, Candauia montes, Lemnum, Hellespontū, Troadis regionē, Antitau
rum, Armeniam minorē, Caspios, Hyrcanos, Scythiam extra Imaum, Sericam. Decimum
tertiū Segmentū principiū sexti climatis per Byzantios horis xv. xv. grad. xliij. xv. Vnus
in eo lōgitudinis gradus milliaria xlv. cōtinet. Trāsit per Brearos, Vacceos, Masburgos,
Calagurium, mediū Iberum, Tolosam, Arelate, Massiliā, Alpes Italiae, Genuam, & eius
littora: Lucā, Perusiam, Firmū, insulas diomedeadas, Traguriū, extremam Mœsiam superio
rem, Byzantiū, Paphlagoniā, Cappadociam, Ponti oram, Trapezūtem. Decimū quartum

Dia Pontu

Seg. Dia Pontu mediū sexti climatis, horis xv. xxx. grad. xlv. ij. unus in eo lōgitudinis gra
dus continet milliaria xliij. Transfit per Callæcos, Astures, Cantabros, Aquitanos, Aruer
nos, Auscios, Allobrogas, Alpes, Venetias, Benacum, Tergestū, Illyricū, Pannoniā infe
rioris extrema, Dacię partē, Danubiū, Pontū, Mare Caspium, Sacarū regionem. Deinceps

Ex semihora
differentia.Dia Bory
sthenos

ex semihora differentia. Decimum quintum Seg. septimi climatis Dia Borysthenos, horis
xvi. grad. xlvij. Vnus in eo longitudinis gradus cōtinet milliaria fere xli. Transfit per ostia
Ligeris, Galliā Lugdunensem, Parrhisios, Remos, Argentoracū, Eremū Eluetiorū, Marco
mannos, Borysthenis ostia, Tauroscythas, Tauricā Chersonesum, Scythiā extra Imaū. De
cimum sextum Seg. horis xvi. xxx. grad. li. xxxij. Vnus in eo longitudinis gradus mil. fere
xxxvij. cōtinet: trāsit per ostia Sequanæ Bellouacos, Atrebates, Coloniam Agrippinam,
Longobardos, Poloniā minorē, Mæotidem, Sericā regionē. Decimum septimū Seg. ho
ris xvij. grad. liij. Vnus in eo longitudinis gradus cōtinet milliaria xxxvi. Transfit per Can
tios, Londinū, ostia Rheni, partem oceanī germanici, Phrisios, Poloniā maiorem, Roxola
nos, Tartaros, ostia Tanais, partē Sericæ regionis. Decimum octauū Seg. horis xvij. xxx.
grad. lvi. Vnus in eo longitudinis gradus cōtinet milliaria xxxv. Transfit per mediam Bri
tanniam, Saxones, ostia Albij & Vistulæ fluminū, Phennos, Gythones, conuersionem Ta
nais, Rha flumen, Scythiam intra Gangem, sericam regionē. Deinceps ex hora differētia.

Ex hora dif
ferentia

Decimum nonum Seg. horis xvij. grad. lviij. Vnus in eo lōgitudinis gradus milliaria fere
xxxij. cōtinet. Transfit per Iberniam & Scotiā Britannicā partē, Cimbricā Chersonesum
insulam Scandauiam, Oceanū germanicū, Leuonios, Rypheos: ubi aræ Alexandri. Vige
simum Seg. horis xix. grad. lxi. Vnus in eo lōgitudinis gradus milliaria cōtinet fere xxxij.
Transfit per extremā septentrionalem Iberniam, & Oceanū Deucaledoniū & Sarmaticū,
Hyperboreos, & extremos Scythiæ populos. Vigesimalimum Seg. per Thylen horis
xx. grad. lxij. unus in eo lōgitudinis gradus cōtinet milliaria xxvij. Et hæc quidē segmen
ta, quæ cū æquatore erunt numero xxij. cumq; indice mox abaci sequētis cōuenient. Inter
climata uero interualla sunt huiusmodi. Primū stadiorū quinq; milliū ccccxv. Secundum
quatuor milliū Dcccc. Tertiū quatuor milliū cccxvi. Quartū trium millium Dxxxvij.
Quintū trium millium cl. Sextū duum millium Dcxxvi. Septimū duum millium cclxxv.

Per Thylen

Ratio Gnomonis & umbrarum ex Plinio, ac Ptolemæo.

Gnomonis &
umbrarum
ratio

LINIVS uero umbris & Gnomone, quem umbelicum uocat, hæc interual
la distinxit, ut quarta pars Sphæræ xc. gradibus constans, ita uariet Gnomo
nem, ut quanto is à Sole recesserit, maiores iaciat umbras. Ex quo in Aegy
pto ac eius parallelo æquinoctij tempore, umbra paulo plus quam dimidiam
Gnomonis mensuram efficit. In regione Venetiæ & eius parallelo, qui gradib
bus xlv. distat ab æquinoctiali, eo quod mediū spatium quartæ sphæræ partis corripit, um
bra par est Gnomoni. In urbe Roma quæ gradibus prope xliij. attollit: nona pars Gnomo
nis umbræ deest: quod nona pars de partibus lx. deficiat, quæ mensura superest umbræ in
parallelo per Borysthenē gradibus prope xlix. distante. Nos tamen posteriores qui in hac
arte diligentius scripserunt sequemur. Quapropter ex Ptolemæi editione magna, quæ Al
magestum uocant lib. ij. indicem pulcherrimū subiunxit: qui res huiuscemodi demonstrat.
Primo climata vij. Lineas parallelas xxxix. Latitudinē cuiuslibet circuli ab æquinoctiali.
Nomina locorū supra quæ transeunt lineæ. Quantitatē umbrarum per partes Gnomonis
sub

sub predictis lineis existētes in signis æquinoctialibus & tropicis. Præterea in quibus regio
nibus umbra est meridionalis, & nulla. Nā quādo Sol distat à tropico Cancrī tot gradibus
quot ponūtur in linea, umbra est nulla; tunc enim supra uerticē consistit. At quādo paucio
ribus distat tunc umbra est meridionalis: quando uero pluribus, est septentrionalis usque
ad secundū clima quod transit Dīa Syenes. Deinde septentrionales tantū umbræ scribun-
tur usq; ad lineam xxij. inde reliquæ facile deprehendi possunt ex adnotatarū proportione
usq; ad lineā xxxij. Postea uero in sequentibus usq; ad polum umbræ uoluuntur. Et ideo
mensibus & non horis linea quælibet adnotatur. A linea uero xxxij usq; ad xxix, adnotan-
tur horæ. Ab ea uero usq; ad xxv. semihoræ. Quæ deinde sequūtur usq; ad prima lineam,
quartæ horarum partes. Gnomon autem constituitur partium lx.

Linea paral- lela	Longitudo horarum		Latitudo linearum		Partes gno- monis in æquatore	In Cancro	In Capricor- no	Umbra me- ridiō, & nul.
	Ho	M	G	M				
Circulus eq.	1	12	0	0	0	0	26	2 30 26 30
noctialis	2	12	15	4	15	4	21	21 20 52 0 57 30
	3	12	30	8	15	8	50	16 30 37 54 69
Principium	4	12	45	12	30	13	20	12 0 44 40 47 46
pri. climat.	5	13	0	16	27	17	46	7 45 51 0 54
Prin. ij. cli.	6	13	15	20	14	22	10	3 45 58 41 31
Umbra sep.	7	13	30	25	51	26	30	0 0 65 50
Prin. iij. cli.	8	13	45	27	12	36	50	3 30 74 10
	9	14	0	30	22	35	5	6 50 83 5
Prin. 4. cli.	10	14	15	33	18	39	30	10 0 93 5
	11	14	30	36	0	43	36	12 55 105 26
Prin. 5. cli.	12	14	45	38	36	47	50	35 40 114 55
	13	15	0	40	56	52	10	18 30 137 50
Prin. 6. cli.	14	15	15	43	15	55	55	20 50 140 15
	15	15	30	45	1	60	0	23 15 155 5
Prin. 7. cli.	16	15	45	46	51	63	55	25 30 174 35
Medium	17	16	0	48	32	67	50	27 30 188 35
	18	16	15	50	15	71	26	29 55 208 20
	19	16	30	51	30	75	25	31 25 229 20
	20	16	45	52	50	79	5	33 20 253
	21	17	0	54	1	82	35	34 55 278 45
	22	17	15	55	0	85	20	36 14 304
	23	17	30	56	0	88	50	37 40 335
	24	17	45	57	0	92	25	39 20 372 40
Media hora	25	18	0	58	0	69	0	40 44 419 5
	26	18	30	59	30			
	27	19	0	61	6			
	28	19	30	64	0			
Deiceps ho- ra.	29	20	0	63	0			
	30	21	0	64	30			
	31	22	0	65	30			
	32	23	0	66	0			
Umbra uol- uuntur.	33	24	0	66	10			
	34	M.	0	67	0	37	M.	0 78 20
	35	M.	0	69	30	38	M.	0 84 0
	36	M.	0	73	20	39	M.	0 90 0

Polus Articus.

Abacus alius ex eodē autore ad deprehendendā nobiliū locorū longitudi. ac latitudi.

Loca	Longitudo	Latitudo	Longitudo	Latitudo
	GM	GM	GM	GM
Ex Hispania				
Sacrum promontorium	2	30	38	15
Betis flu. ostia	5	10	37	0
Anæ flu. ostia	4	20	37	30
Menestei portus	5	30	36	30

ria promon-
tas sine Helle
in gradus cōti-
olentū. Segobri-
m, Garganum
gionē. Antia
im. Decimon
clij. xv. Vnus
Masburgos,
nuam, & eius
ziliam superio
cimūquartum
ogitudinis gra-
itanos. Aruer-
annoniz infer-
nem. Deinceps
sthenos, horis
transit per ostia
enorū. Marco
extra lmaū. De
gradus mil. ferē
m Agrippinam,
septimū Seg. hor
Transit per Can-
naorem, Roxola-
g. horis xvij. xxx.
per mediam Bri-
conuersionem Ta-
ex hora differētia,
radus milliana ferē
cā Cherfonnesum
Alexandri. Vigē-
cōinet ferē xxxij.
mū & Sarmaticū,
g. per Thylen horis
hæc quidē segmen-
tis cōuenient. Inter
ccccv. Secundum
millium Dxxxvij.
um millium cclxv.
20.
uocat, hæc interual-
lata uariet Gnomo-
n. Ex quo in Aegy-
tus quam dimidiam
parallelo, qui gradi-
re partis corripit, un-
mona pars Gnomo-
na superest umbra in
postiores qui in hac
one magna, quā Al-
licemodi demonstrat.
irculi ab æquinoctiali
per partes Gnomoni
lib

ABACVS LOCORVM NOBILIVM

	Longitudo		Latitudo			Longitudo		Latitudo	
	GM		GM			GM		GM	
Calpe mons	7	36	36	15	Florentia	33	30	43	0
Iulia regia	8	30	38	0	Pifa	35	20	42	30
Corduba	0	20	38	20	Arretium	34	20	43	30
Caridemū promontoriū	11	20	36	30	Sena	34	20	42	20
Neli flu. Cātabrorū ostia	12	0	45	10	Fauentia	34	10	43	30
Carthago noua.	13	0	37	30	Ariminum	33	10	43	30
Pallantiæ flu. ostia	15	0	39	30	Roma	36	30	41	30
Iberi flu. ostia	15	30	39	20	Priuernum	37	50	41	30
Taraco	16	20	41	0	Cumæ	36	10	41	30
Barcinon	17	15	41	0	Capua	36	30	41	20
	Ex Gallia.				Parthenope	40	0	41	0
Garumnæ flu. ostia	18	30	46	30	Petilia	40	30	38	30
Burdegale	16	0	59	0	Tarentum	41	30	39	30
Aruerni	21		45		Hydruntum	43		39	
Rothomagus	21	30	51	0	Iapigium siue Salentinū				
Sequanæ ostia	23	0	50	30	promontorium	41	20	38	30
Lugdunum	24	15	45	20	Brundisium	42	30	39	20
Lutetia arthistorū	24	30	48	30		Ex Sicilia			
Mosæ ostia	25	30	53	30	Pelorus promon.	31	40	38	30
Itium pmon. Morinorū	23		53		Drepanum	36	30	36	20
Rhedones	21	45	47	20	Lilybœum promon.	37	0	36	0
Aueldæ	24		45	30	Panormus	37	0	37	0
Vifontium	27		45	45	Hibla mons	38	20	37	0
Forumiulium	27	20	43	30	Aetna	39	0	38	0
Vari flu. ostia	28	20	43	0	Agrigentum	38	30	36	20
Massilia	25	30	43		Syracusæ	39	30	37	
	Ex Germania				Pachinus promon.	36	0	36	20
Rheni ostiū occidentale	27		53	15		Ex Sarmatia			
Agrippinensis	28	45	51	30	Borysthenis medium	53	0	30	40
Rauricum	29		48		Borysthenis ostia	57	30	48	30
Amasi ostia.	28		55		Riphei montes	65	0	57	30
Amasi fontes	34		56		Tanaïs ostium orientale	67	0	54	30
Vifurgis ostia	35		51		Occidentale	66	20	45	10
Vifurgis fontes	34		52			Ex Thracia			
Vistulæ ostia.	45		55		Nessi ostia	51	30	41	30
	Ex Pannonijs				Abdera	52	10	41	30
Flexum	40		42		Rhodope mons	52	30	41	30
Theutoburgium	44	15	25	20	Byzantium	56	30	43	0
Taururum	45	0	45	0		Ex Macedonia			
Cibalis	43		45	30	Pindus	47	40		
Sirmium	44	30	45		Phæstus	47	18	39	20
Aramsci ubi buda	43		48		Antigonea	46	40	41	20
	Ex Illyrico				Strimonis ostia	50	15	41	20
Sicum	43		43		Penei ostia	50	30	39	20
Salona	43	20	43	30	Olympus	50	0	39	20
Lyffus ultimum	45		41		Ossa	50	40	29	40
Arba	40	20	43	20	Othrys mons	50	0	40	30
Corcyra uel Nigra	44		41		Pelion	51	10	39	20
Scorda	45	20	41		Lariffa	51	20	38	30
	Ex Italia				Athos	51	0	38	40
Genua	30		42	30	Lemnos insula	53	20	40	30
Mediolanum	30	30	44	20	Scyros insula	54	0	39	0
Ticinum	30	30	44	0		Ex Epiro.			
Parma	32	10	43	30	Acrocerauni montes	44	20	39	10
Bononia	33	20	43	30	Butrotum	45	30	38	20

ABACVS LOCORVM NOBILIVM

	Longitudo GM	Latitudo GM		Longitudo GM	Latitudo GM
Acheron flu.	47 30	38 20	Memphis	62 0	29 20
Ambracia	48 0	38 10	Heliopolis	62 30	28 30
Actium	48 15	37 30	Syene	62 0	29 20
Leucas promon.	48 20	37 40			
Acheloi insula	48 30	37 30	Ex Asia minore		
Ithaca insula	48 0	37 30	Abydus	55 20	
			Ilium	55 30	41 0
Ex Achaia			Tenedos	55 0	30 30
Calidon	48 0	37 40	Lesbos	55 0	40 0
Eueni ostia	48 0	37 30	Mytlenē	55 40	39 40
Cyrtha mons	50 0	37 30	Gnidus	56 15	36 0
Delphi	50 0	37 40	Smyrna	57 20	38 20
Parnassus	51 0	37 30	Colophon	57 40	38 20
Thespiæ	51 20	37 40	Ephesus	57 40	37 40
Orchomenus	51 20	37 40	Mæandri ostia	57 40	37 20
Cytheron	52 30	37 40	Pergamum	57 20	39 30
Eleusis Athenæ	52 20	37 10	Samus	57 0	37 20
Aulis	53 30	37 30	Cous	57 0	36 20
Chalcis	53 30	38 0	Rhodus	57 20	35 20
Chersonnesus	54 30	38 10	Miletus	58 0	37 0
Caphareus promon.	55 0	37 20	Laodicea	59 30	38 40
Delus insula	55 20	37 20	Antiochea	59 30	38
Olearus	55 20	37 30	Tarfos	67 40	36 30
Scriphus insula	55 0	36 30	Thermodontis ostia	67 0	43 15
			Tanaïs	67 30	54 30
Ex Peloponneso			Phasidis ostia	72 0	45 0
Strophades insulæ	47 20	36 10	Colchis	75 30	39 0
Alpei ostia	49 20	35 35			
Pilum	48 40	36 0	Ex Syria		
Elis	49 10	35 30	Carmelus	66 20	22 20
Træzen	49 10	35 20	Ptolemais	66 30	33 0
Lacedæmon	50 30	35 30	Iordanis	67 40	32 30
Eurotæ ostia	50 30	35 10	Tyrus	67 0	33 20
Epidaurus	51 1	37 30	Sidon	67 0	33 30
Inachi ostia	51 30	35 30	Libanus	68 30	34 10
Corinthus	51 15	36 30	Casius mons	68 30	35 20
Isthmus & Nemea	51 1	36 20	Damascus	69 0	33 0
Argos	51 20	36 10			
Mycenæ	51 30	36 10	Ex Iudæa		
Ægina	52 20	36 30	Iopata	65 40	32 30
			Azotus	65 15	31 30
Ex Africa			Afcalon	65 0	31 40
Tingis Cæsarea	6 30	35 20	Sebasta	65 40	32 30
Atlas minor	6 0	33 20	Hierosolyma	66 15	31 10
Vtica	23 0				
Carthago	34 30	32 40	Ex Assyria		
Syrtes parvæ	38 30	32 0	Ninus	78 0	36 40
Triton palus	38 40	29 40	Babylon	79 0	30 0
Syrtes magnæ	43 10	31 0	Ctesiphon	80 0	35 0
Cyrenæ	50 0	31 20	Cambisis flu. ostia	81 10	42 30
Ex Egypto			Ex India		
Alexandrea	60 30	31 20	Bactra	116 0	41 0
Canopus	60 30	31 0	Oxiana	117 10	44 40
Nili primum ostium	60 30	31 1	Bragma	128 0	19 0
Vitimum	63 15	31 10	Ganges	129 0	17 20
Thebe	63 30	25 30	Gangis primum ostiū	144 30	18 10
			Quartum	307 14	18 10

ABACVS LOCORVM NOBILIVM

Prouinciarũ principia, media & fines	In longitudinis & latitudinis gradibus					
	Lõgitudò			Latitudo		
	GGG			GGG		
Ex Europa	P	M	F	P	M	F
Hibernia	7	13	18	82	58	57
Albion insula	14	22	30	62	56	51
Hispania Betica	4	8	12	40	38	36
Lusitania	2	6	12	41	36	37
Tarraconensis	4	12	20	45	39	34
Aquitania	17	16	21	55	51	43
Lugdunensis	16	20	24	51	45	39
Belgica	22	25	29	55	45	49
Narbonensis	21	25	29	45	45	42
Germania magna	27	36	46	59	52	48
Rhetia	29	30	31	47	46	45
Vindelicia	32	35	34	47	46	45
Noricum	34	35	36	49	47	45
Pannonia superior	37	42	48	47	46	45
Pannonia inferior	41	43	45	47	44	42
Illiricum	36	42	49	45	39	34
Dalmatia	37	40	46	44	42	41
Italia	28	36	44	45	41	38
Corfica	30	34	39	41	40	39
Sardinia	29	31	35	39	37	35
Sicilia	36	38	40	39	36	43
Sarmatia	47	59	72	68	54	41
Taurica	60	62	64	48	47	46
Iazyges	45	44	45	48	47	46
Dacia	45	51	59	48	45	43
Moesia superior	45	47	49	44	43	42
Moesia inferior	47	52	57	48	45	43
Thracia	51	53	56	44	42	41
Chersonnesus	54	0	55	41	0	41
Macedonia	44	49	54	48	45	38
Epirus	44	46	49	39	37	36
Achaia	48	50	53	38	37	36
Euboea	52	53	55	38	37	36
Peloponnesus	46	49	51	35	2	34
Creta	52	53	55	55	44	34
Ex Africa						
Mauritania Tigitana	6	12	18	35	30	26
Mauritania Cæleriensis	11	18	26	36	31	20
Africa minor	26	36	46	14	30	20
Numidia	20	33	46	38	32	26
Setia	156	166	177	51	44	47
Cyrenæ	47	49	51	31	26	21
Marmarica	51	58	65	39	31	23
Ægypti mediterranea	52	58	65	39	31	23
Libya interior	1	24	41	33	19	5
Æthiopia sub ægypto	59	70	82	22	11	1
Meroe	61	73	85	12	14	16
Æthiopia interior	80	45	80	12	14	16
Ex Asia						
Pontus & Bithynia	56	59	62	43	41	40
Asia minor	55	58	62	48	41	35
Lycia	59	60	61	37	36	35
Galatia	61	63	66	44	41	38
Pamphylia	61	62	64	38	36	35
Cappadocia	62	65	68	51	44	37
Armenia minor	65	68	71	42	39	37
Cilicia	64	66	69	38	37	36
Sarmatia Asiatica	64	75	87	55	50	46
Colchis	71	72	74	46	45	44
Iberia	74	75	76	46	45	44
Albania	77	81	85	47	45	44
Armenia maior	71	75	76	44	41	38
Cyprus	61	64	67	36	34	33
Syria	66	69	73	39	35	30
Palæstina & Iudæa	64	65	67	32	31	30
Arabia Petrea	65	67	69	31	29	28
Mesopotamia	72	75	79	44	39	34
Arabia deserta	72	75	79	35	32	29
Babylonia	28	59	80	35	22	29
Assyria	76	79	82	39	37	35
Media	80	89	99	43	38	34
Susiana	80	84	88	38	34	30
Persia	85	89	94	35	32	29
Parthia	94	97	100	42	40	38
Hircania	94	97	100	42	40	38
Arabia felix	65	69	74	39	30	11
Carmania	94	99	104	29	23	18
Margiana	101	103	106	43	41	39
Bactriana	111	115	119	44	41	39
Sogdiana	117	120	124	45	43	41
Scythia intra Imaum	91	97	104	48	45	43
India intra Gangem	109	128	147	37	24	11
Aria	103	106	111	28	35	33
Paropanifus	113	116	119	38	35	33
Drangiana	103	107	111	32	30	28
Aracofia	112	115	118	32	30	28
Gedrosia	105	111	118	28	22	17
India extra Gangem	137	154	172	35	18	1
Aurea Chersonnesus	145	157	169	9	5	2
Sinarum regio	175	177	180	26	10	2
Taprobane	116	125	135	12	6	1

DE PERIOECIS, ANTOECIS, ANTICHTHONIBVS,
Periscijs, Amphiscijs, Heteroscijs, Antiscijs.

ED locus exposcit ut de terra deq; habitatorib⁹ eius pauca in uniuersum referam. Terram ipsam stabilem rotundamq; ob naturalem grauitatem in medio conquiescere par est; quæ res in primis est argumētoto, sphericam esse, quū sit necesse undiq; ab extremis æque abesse, ut in libris scribitur Meteororū. Ex quinque autē zonis, quū duæ sint omnium cōfessione temperatiores, ex ijs Cleomedes de orbibus cælestibus quatuor facit habitationes. Primā dimidiā apparentē uers⁹ arcū, quā nos homines cogniti colimus. Alterā dimidiā in eodē climate terræ nobis circūuersæ, quā incolere ij quos uocat Perioecos, id est, circūcolas putant. Tertiā habitationē qui alterā temperatā uersus austrū colūt, uocatq; Antœcos, id est, anticolas & antomos, q; humeros nobis obuertant. Quartā qui Antœcis aduersam sub terra colunt regionem, quos Antichthones siue antipodas nominat, q; nobis è diametro uestigia uertant. Nostri uero Perioeci nō nobis è diametro uestigia, sed Antœcis nostris obuertūt. Cū Perioecis cōmunia habemus, Primo quidē eandē incolimus temperatā. Deinde eodē tempore hyemē atq; estatē, aliaq; anni tempora habem⁹, incrementa itē diminutionesq; dierū ac noctium. Differentiā uero tantū in diebus ac noctib⁹, q; luce apud nos existente, apud illos noctem esse oportebit, & cōtra. Nō tamē exacta ratione sol illis oritur, quū nobis occidit. Nā hoc pacto apud nos longa dies apud illos longa foret nox, & quatuor anni tempora apud nos uariarent auctu & diminutione noctiū. Sed quū terrā sphericā sol circūagat, eos ex ordine paulatim illustrat, quibus terræ tumoribus suppositus radios primū iniicit in itinere. Quare adhuc supra terrā nobis cernitur, quū alius alijs exoritur. Cū Antœcis uero cōmunia simul nobis, q; unū quidē illis & nobis est hemisphæriū & dies, uerū apud nos maxim⁹ est dies, apud illos minimus, & cōtra. Variatur autē inter nos anni temporibus & auctu diminutioneq; dierū & noctiū. Cū antipodibus nihil omnino cōmune habem⁹, sed omnia cōtraria. Posthæc è quinque zonis tris habitationes ex umbra Solis nominat idē Cleomedes. Periscios primū uocat eos qui sub uerticibus cōstituti sunt, si modo sunt ulli, quibus annus in unū diē, unamq; noctē diuidit, sexq; signa perpetuo eadē sunt supra terrā, & totidē subter. Umbrae igi^r illis molarū more circūuoluunt. Alterā habitationē sub æquinoctiali Amphiscios uocat, quos Sol trinis umbris uerberat: una per cathetū, alteris utrinq; discedens. Tertiam uero habitationē, quæ terras tēperatiores cōprehendit, nostrā uidelicet & antœcorū, q; alterā tantū umbrā habemus, nos ex uno polo, illi ex altero, appellatq; Heteroscios. Sunt & Solis Antiscij, qñ in anno in similitē Sol incidit parallelū: uerbū gratia xix. pars Leonis est Antiscij primæ partis Tauri, & prima Geminorū est Antiscij xxix. Cancri. Sed hæc nihil ad habitatores, nisi q; secūdū Mathematicos magna in Genesi & reb⁹ humanis portē dūt momēta. Præter hæc autē umbræ maiores & minores, dextræ ac sinistrae dicunt. Minores quū Sol est in meridie, maiores uero quū est in oriente aut occidēte, ut Vir. Maioresq; cadūt altis de mōtib⁹ umbræ. Dextras q; nos habem⁹, q; polū arcūcū habitam⁹. Sinistras q; meridiē. Nā oriēs unde initiū est Solis & astrorū, septentrionē dextrorū habet, Sinistrorū uero meridiē. Luca. Ignotumq; Arabes & uos uenistis in orbē. Umbras mirati nemorū nō ire sinistras. Ex quo auspicia septentrionē uersus feliciora putabant, ut Ver. Intonuit læuum. Læuum em̄ ex parte nostri orientē respicientium, ex parte ipsius orientis dextrū est.

Terra forma

Zonæ

Periæci

Antæci

Antichthones

Antipodes

Tres habitations

Periscij

Amphiscij

Heteroscij

Antiscij

Umbræ maiores & minores, dextræ, ac sinistrae

Quantum orbis habitetur, eiusq; generatim dimensio.

VNC habitata finis spectandus, quam Ptolemæus ex parte arcū & austrī ac orientis terra terminat incognita, non tam conscientia rei quā mathematica putauerim ratione persuasus, ut ex quartæ partis descriptione omnia perfectius monstraret. Nam uniuersam terram cognitam, oceano uelut insulam, circumfusam esse, in confesso non solum apud Homerum, sed & Orpheum ita canentem. κικλον ἀκαμάτου καλλιζήσορ ὠκεανοῦ, ὃς γὰρ δαίρησι πῶσι ἀμυελίξαι. Et Dionysii poetam. πάντη δ' ἀκαμάτου φέρεται ὄρη ὠκεανοῦ, εἰς μὲν ἑὸν, πρὸς δ' ἐπωρυμίστην ἀρηξώε. Quod quidem experimentis cognitum; Diui Augusti septentrio totus ad Scythicum pelagus remigatus, ac teste Plinio conterminæ Cymbrico Chersoneso Glessariæ sunt insulæ, à Græcis Electrīdes ab electri copīa uocatae, quas Noruuegiam ac Suetiam hodie

Glessariæ

insulæ

Noruuegiæ

putamus esse. Altera uero parte ex Indico pelago ad mare Hircanum Macedonum armis Seleuco atq; Antiocho regnantibus nauigatum. Circa Caspium quoque multa oceani lit-
 tora explorata. Ex parte autem occidentis magna pars meridiani sinus lustrata Alexandri Magni uictorij. Hanno quoque Carthaginensis uir potens à Gadibus ad Arabum finem circumuectus, nauigationem eam scripto prodidit. Sed iam ueterum testimonio non ege-
 mus, dei prouidentia ac felicitate nominis Christiani longe late que nobis orbe patefa-
 cto, quum insulas Britannicas & ultimam Thylem olim inadcessas, priscam exutas immar-
 nitatem adiri atque frequentari quotidie, tum diuinis personare laudibus, uideamus. Ad
 Zephyrum prorogatus item terminus, regis Hispaniæ uirtute, ultra fortunatas multis
 partibus, ad nostros Pericecos nauibus transgressis ac insulis repertis. Ad austrum uero re-
 gis Lusitaniæ nauitæ ultra Capricornum præteruecti Antæcos contigerunt. Iidem quoq;
 mediam Zonam, hoc est, totam sub zodiaco partem habitam esse monstrantes, poëta-
 rum & Aristotelis ipsius falsam de hac opinionem patefecerunt. Continens tamen nullum
 ultra zodiacum uersus meridiem ab eis repertum, præter insulam quandam, neque sanè
 aliud credere par est quàm hoc apparens, quod aquæ locus non esset si decuplo terram ex
 ipsius philosophi sententia superet. Qui autem sub æquinoctij catheto sunt, coloratiores
 (ut ait Ptolemæus) existunt, minus autem pro portione recedentes. Verum quid causæ
 sit quod sub eodem parallelo alijs magis alijs sint atri, ut Mauritanii magis quàm Indi, Stra-
 bo siccitati, aquarumque penuriæ adscribit, quæ in oriente magis scatent. Ipse igitur O-
 ceanus à littoribus suis cognominatur, Athlanticus, Libycus, Indicus, Sarmaticus, Germa-
 nicus, Britannic⁹, Gallicus. Eodē modo & sinus quos efficit, ut Persicus, Arabicus, Gange-
 ticus, Magnus. Reliqua uero Maria aut à prouincijs dicuntur, ut Asiaticum, Phœnicium;
 aut ab insulis, ut Carpathium, Cyprium, Sardoum; aut à gentibus, ut Ausonium, Delmati-
 cum, Ligusticum, Tuscum; aut ab oppidis, ut Adriaticum, Corinthiacum, Tyrium; aut
 à casibus, ut Myrtoum, Hellepontiacum, Ionium; aut à moribus accolarum, ut Euxi-
 num. Ex ijs uero quæ à terra cinguntur maius Indicum pelagus est. Secundum uero no-
 strum mare, quod mediterraneum uocant. Tertium Hircanum. Præterea sinuum insigni-
 um, primus Gangeticus, secundus Persicus, tertius is qui Magnus dicitur, quartus Ara-
 bicus, quintus Aethiopicus, sextus Ponticus, septimus Aegæi pelagi, octauus paludis
 Mæotidis, nonus Adriaticus, decimus sinus Propontidis. Insularum uero seu peninsula-
 rum prima Taprobane. Deinde Albion insula Britannorum. Deinde Aurea Chersonne-
 sus. Quarta Iuuerna siue Ibernía, quinta Peloponnesus, sexta Sicilia, septima Sardinia,
 octaua Corsica, nona Creta, postremo Cyprus. Atque hæc quidem, ex Ptolemæo. Lon-
 gitudo autem uniuersæ terræ habitabilis Straboni LXX milium stad. Pli. autem LXXV.
 LXXVIII. mil. pas. Latitudo LIIII. LXV. Hoc est, quinquagies quatuor centena sexa-
 gena millia. Cum igitur hoc spatium tribus partibus constet Asia coniungitur Africæ per
 dorsum Arabiæ supra Nilum, Europæ uero per dorsum supra Mæotidem iungitur. Afri-
 ca ab Europa disiungitur Herculeo solū freto, per seipsam Europæ nulla parte contigua.
 Igitur ab occidente exordiri par est tanquã à sinistra in dextram, nisi forte Dionysij poëtae
 more ordinē peruerrere uelimus, cū ille ab Africa, ceu à patria sua cœperit. Quatuor itaq;
 magni sinus Europæ Plinio ponuntur. Primus à Gadibus ad Lacinium usq; promontoriū
 Italiæ. Secundus à Lacinio ad Acroceraunia, inde ad Hellepontiacū. Quart⁹ ab Hellespō-
 to ad Mæotidis ostia. Ex occidente igitur Hispania primū sese offert, ab hac initiū sumam.

HISPANIA.

HISPANIA (quam Græci Iberiam uocant) corio bubulo similem Straboni,
 & à Gallia montibus discretam Pyrenæis, ueteres pleriq; in tris diuidunt par-
 tes, Beticam, Lusitaniã, Tarraconensem. Rufus uero in prouincias sex, Tar-
 raconensem, Carthaginensem, Lusitaniam, Callectiam, Beticam, Transfreta-
 nam. Nam insula Africæ Hispaniarū est, quæ Tingitana cognominatur. Ex
 his Betica & Lusitania consulares, ceteræ præsidales sunt. Nonnulli recentiores in quinque:
 Anas Carpetaniam, Beticam, Lusitaniam, Callectiam, Tarraconensem. Plinius in citeriorem &
 Betica ulteriolem. In ulteriore igitur Betica omnis cum parte Lusitaniæ tantum cōtinetur. Hanc
 Murgi Anas fluuius à Lusitania diducit, Betis uero mediã abluat. Ex orientis parte Murgi & Vr-
 vrci ci oppida usq; terminant. Capella ab Vrcitano inquit sine citeriorem intrat. Eius longitu-
 dinis

d'ins Plin. à Castulone facit mil. pas. ccl. Latitudinē à Carteia ccxxxvi. In hac cōuentus po-
 nit iij. Gaditanum, Cordubensem, Astigitanum, Hispalensem: oppida uero clxxi. In his co-
 lonias vij. municipia xvij. Latio antiquitus donata xxix. libertate vi. fœdere iij. stipendia/
 ria cxxi. Strabo Betica inquit, plebi attribuitur. Ad quam prætor mittitur: qui legatum ha-
 bet & quæstorem. Reliqua Hispania Cæsaris est, qui duos mittit legatos, prætorium & con-
 sularem. Prætorius legatum habet, qui Lusitanis uicinis ius dicit. Columnen totius eam esse
 Hispaniæ apud omnes in confesso est. Plinius in ultimo lib. secundum Italiam extollit. Nam
 salubritate aeris & pulchritudine regionis, magnitudine fructuum, & ingeniorum fœcundi-
 tate facile cæteris antecellere uidemus. Nam & in uicino hesperio mari fortunatorum in-
 sulæ iacent. Subest & quarto climati, quod optimam ad omnia temperiem præstat. De di-
 uitijs eius regionis Anacreon insuper testis. οὐ τ' ἀρ' οὐ τ' ἀμολίης βυλοίμω κέραι, οὔτε τὰ πένι
 τήκοντα καὶ ἑκατομταρτήσας βασιλεύσασα. Tartessus enim olim Betis appellatus est. De quo
 Mar. Betis oliuifera crimen redimite corona Aurea qui nitidis uellera tingis aquis, Quem
 Bromius quem Pallas amat. Rufando enim uelleri aptissimum dicunt. In ora igitur prius in-
 sula parum à cōtinenti remota Gades, à Græcis Gadera appellata penul. produ. cuius situs
 etymo conuenit: collo quod δείραμ illi uocāt similis, angusta & oblonga uittæ modo, Dio-
 nysio poetæ Cotynusa uocata, quod oleastro abūdet. Scribit Aelianus de ua. historia, apud
 Gaderam aras esse duas: alteram Anno, alteram Mensi, ut longiori & breuiori tempori di-
 catam. Præterea templum senectuti, quod maxime ætatem utpote magistræ rerum uene-
 rentur. Alterum item morti, ut communi quieti & portui miseriarum post exantlatos labo-
 res. Sed & paupertati & fortunæ sacra etiā cōstituere, ut per hæc altera placetur: altera for-
 tuna remedium paupertati obueniat. Hæc ille, Templū insuper Herculis in ea notissimum
 cui & Annibal antequam alpes transcenderet profecionem uouit: & Lucullus decimas re-
 rum suarum dedit. In hoc Strabo fontem esse dicit contraria maris natura: cum enim illud
 auget hic decrescit, & cōtra: eodem q̄ autore Gaditani originem suam à Tyrijs repetūt:
 iam inde à Philistene conditore qui Phœnicis filius fuit, frater Beli patris Didonis ac Py-
 gmalionis: ferūtq̄ in eo templo auream Pygmalionis oliuam esse, præterea Græcorū mul-
 ta esse monumenta: qui ea loca adierūt, præsertim Atheniensium, quamobrem Menesteo
 regi Atheniensium sacra faciunt, ut testatur Philostratus in uita Apollonij. Huic proxima
 Erythrea insula quam eandē esse cum Gadibus Pherecidī placet. Strabo tantæ eam fœcun-
 ditatis dicit, ut pecudes pabuli copia sit necesse excreatiōe sanguinis purgari: cuius rei gra-
 tia ea finguntur, quæ de Gerionis armentis dicuntur. Hanc insulam Aristoteles, ut tradit
 Aelianus, negat esse, neq̄ inde boues Herculem abegisse, sed ex Hypate, ut ex antiquo epi-
 grammate in columna ibi reperta demonstratur: ubi Erythum eum locum cognominatum
 dicit. A gadibus ad fretum stadia Dccl. ubi Herculis columnæ, Briarei olim dictæ, ut Ari-
 stoteles apud eūdem testatur autorem. Duo sunt hæc promontoria, Calpe & Abyla. Silius,
 At laudibus olim terminus Herculeis Calpe: hunc postea Zibaltar locum munitissimū Sa-
 raceni cognominauerūt, iuxta est Carteia, dicta ab eisdem Tariffa. Hic etiam regnauit Ar-
 ganthonius, qui ut Plinius refert cxx. uixit annos, ut Silius trecentos, qui eius meminuit in
 tertio libro, Arganthoniacos armat Carteia nepotes. Rex proauus fuit humani ditissi-
 mus æui, Terdenos decies emensus belliger annos. Ilipa cognomine magna Plinio. Ilipula
 mons, Belo fluuius & oppidum ab acuitate dictum eidem. Malaca item prope & Melaria
 oppidum, Ptolemæo Meralia flagitiose scribitur, à mellis copia. Nunc Begerra de Mela-
 na uocatur. In hoc tractu Turduli sunt inter quos Granata regnū continebatur, cuius Me-
 tropolis Eliberi, quam quidam nostri temporis eruditi Granatam existimant, à cocco po-
 stea quod in ea regione abundet cognominatam. Prope Turdulos Bastuli, quorum Sexi
 Abdera, Ilurgis, Obulco qui & ab Hispanis Vbida. Sexi enim & Hexi Græce dici potest,
 falfamentis nobile apud Strabonem: apud etiam Plinium Sexitani pisces cōmemorantur,
 lib. xxxij. Interius uero Hispalis colonia. Hic Carpophorus presbyter & Abūdius sub Ma-
 ximiano martyres fuere. Corduba item colonia patricia Plinio. Straboni autē à Marcello
 deducta. Astygis, Carmona nomina adhuc retinēt. Atuetā uero nunc Hispani Atuagiam,
 Castulon. Italica Siliij patria. Mūda ubi Pōpeij liberi à Cæsare debellati, quæ sit hodie nō fa-
 tis cōstat. Nonnulli Xeritiū oppidū esse contendūt. Iulia regia nūc Baena esse deprehendit,
 ex antiqua inscripitiōe in eo loco reperta. Vriū ab ur̄io anne Beticæ Straboni Oriā uocato,
 hodie

Tartessus

Gades

Gadera

Erythrea

Calpe &

Abyla

Carteia

Arganthonius

Ilipa

Belo

Turduli

Eliberis

Granata

regnum

Bastuli

Sexi

Abdera

Obulco

Hispalis

Carpopho.

Abundius

Corduba

Astygis

Carmona

Atueta

Castulon

Iulia regia

Italica

Munda

Vrium

hodie

Turditani hodie ciuitas Auriensis. Asta nomen retinet. In hoc etiã tractu Turditani interiøre, gens diues, ut quæ à Carthaginensibus quondam inuenta sit præsepibus utens argenteis, uti Strabo commemorat. **LUSITANIA** à lusu liberi patris Plinio à Septentrione & meridie duobus fluminibus Ana & Doria, ab occidente autem oceano clauditur. In ora ciuitas regia Vlyxipona Plinio uocata, Antonino in Odæporico Vlyxipona: Strabonũ uero Vlyxea, quæ una cum Mineruæ templo Vlyssis indicabat errores, & exercitũ huc delatum, ut idem testatur autor: tandẽ eiecti, quod ad piraticam se conuertissent. Hæc urbs nõ diu Metropolis facta cũ prius Cõpostellano subesset præsulĩ. Pax Iulia parum à mari remota, Pacensis nũc ciuitas. Ossonoba nunc Siluensis, quantum conijcere licet, nõ longe à sacro promontorio, quod nunc sanctum Vinceniũ uocant. Colimbrica Plinio memorata nomen retinet. Caucium item & Emerita Augusta: Merida ab Hispanis uocata, & Augusti uictoria nobilitata. Eborã item Plinio & Antonino, Elborẽsis nũc urbs. Egítania quoq; ac Sifapones duæ, noua & uetus, altera iuxta flumen Duriam sita Zamorensis putat ciuitas. Cicero in Antonium. Qui Sifaponam tanq; Misenu tenebas. Selium, Sentica, Salmantica nũc Salamanca. Sũt item plurima quæ in briga terminantur, quod antiqua Hispanorũ lingua oppidũ significabat. Hinc Laccobriga, Mirobriga, Arcobriga, Arabriga, Talabriga, sicuti & Burgi apud Germanos & bria apud Thracas, ut autor est Stephanus. Celtici in Lusitania ad oceanum siti sunt, quæ gens antiquitus Gallica qui ex Celtiberis eo fluxere, ut ait Plinius. Mõtes Lusitania non habet, ut Strabo. Tantũ in maritimis mons Lunæ qui recipit sinum Vlyxiponensem. Lunarium uero promontorium est in Laletanis. Barbaricum promontorium è regione montis lunæ. Cuneus Græce σφῆμ ab acuitate dictus, sacro promontorio uicinus. Flumina quoq; Munda. Vacus. Tagus ramentis aureis celebris. Chalybs iuxta Aradum & Pacem Iuliam fluens. Durius Ptolemæo Doria dictus è Tarraconensi oritur, & per fines Celtiberorum labens ad Lusitanos in Oceanum desinit. Silius. Hic certant Pactole tibi Duriusq; Tagusq;. Hæc est Lusitania quondã breuior, nũc regum auspicijs amplior, ultra Lethen etiã prorogata, quæ pars citeriorẽ attingit de qua iam dicam. **TARRACONENSIS** siue Citerior Hispania utrunq; cõplectitur littus Aquitanici uidelicet & Balearici maris, omniũ amplissima, longitudine Plinio à Pyreneis ad Castulonem mil. pas. Dcviij. latitudine à Tarracone ad alterum littus cccviij. è radicibus Pyreni ubi curuatur angustijs, inter duo maria: paulatim sese pandens, qua contingit ulteriorem. Diuiditur autem in conuentus viij. Carthaginensem, Tarraconensem, Cæsaraugustanum, Clunicensem, Asturũ, Lucensem, & Bracharensem. Cõtinet oppida cccxiij. in quibus coloniæ xij. Oppida ciuium Ro xiiij. Latinorum ueterum xviiij. Fœderatorũ unum. Stipendiaria cccxij. Nũc uero ad unum regnum omnia redacta, paulo ante in plura diuisa. Nauerræ, quod inter Cantabros continetur. Castellæ, quod inter Callæcos & Astures. Aragoniæ, quod inter Celtiberos ac Tarraconenses. Igitur primum Callæci Lucenses & Brechari cognominati inferiora tenent littora usq; ad Nerium promontorium. Horum est Flauium Brigantium Ptolemæo: Antonio autem Brigantium tantum, nunc Compostella, prope quam S. Iacobi oraculum. Huc aditur ex omnibus populis eo præsertim anno more Iobilei, quo ipsius festum die dominico celebratur. Lucus Augusti frequens urbs nunc Lucensis dicta. Lucus Asturum oceano propinquior. Brachara augusta Ptolemæo & Antonino: cuius Præsul metropoliticus simul & primas appellatur regni Lusitaniæ. Iuxta est Iria Flauia è regione Nerij promontorii, qui nunc sancta Maria finis terræ dicitur. Insulæ sunt Cassiterides Ptolemæo numero x. à stanni copia quæ iam desijt: & in proxima Britannia nunc cernitur. Astures Callæcis proximi auri fodinis, & equis quondam nobilitati: ab Astyre, Memnonis auriga extincto domino eo adplicante originem habuere. Silius his carminibus omnia notat, Venit & auroræ lacrymis perfusus in orbem Diuersum patrias fugiens cum deuius oras, Armiger eoi non foelix Memnonis Astyr. His paruus sonipes nec Marti natus, & idem Aut in concusso glomerat uestigia dorso, Aut molli placata celer trahit effeda collo. Plinius item de his. In eadem Hispania gens Asturia est, equini generis, quos Tieldones uocant, minori forma appellatos Asturcones gignunt, quibus non uulgaris in cursu gradus, sed molli alterno crurum explicatu glomeratio. Mar. Hic breuis ad numerum rapidos qui colligit ungues, Venit ab auriferis gentibus Astur equus. Asturconis item Tranquillus in Nerone meminuit. Eos nũc proxima Britania mittit, sic tempore solĩ natura uariante, De auro

idem

idem Silius sic ait. Sed scelorum causas aperit deus, improbus Astur Visceribus laceræ tel-
 luris mergitur imis, Et redit infelix effosso concolor auro. Montibus hi muniuntur arduis:
 quibus se quondā à Saracenis cæterisque barbaris tutati sunt, semperque inuicti fuere. Horum
 urbes Augusta Asturica: nunc Asturicensis, Legio Germanica nunc legionensis, Brige-
 tium, Veca, nunc Ouetensis ciuitas, ubi Saracenorum temporibus multa Christianorum tem-
 plorumque ornamenta adseruata sunt. Ex horum finibus plura nascuntur flumina, Auus, Ni-
 bis, Tamara, Meabus, Narius, Minius, Lethe. Minius enim in mare oceanum è montibus
 Asturum delabitur, eius ferè coloris, per quem nomē habet, ut Isidorus testatur. Lethen ue-
 ro cæteri, Ptolemæus Limum appellat. Silius, Inferni populis referens obliuia Lethes. Stra-
 bo nominis causam dicit, quod cum Galli atque Turduli focis ad id flumen armis peruenis-
 sent, eo traiecto seditione orta dissidentes, eorumque duce extincto: obliti quod in Hispanos
 mouerant belli, iuxta flumen resedere. Hunc etiā D. Brutus contra Callæcos profectus pri-
 mus in exercitu religionē fluminis expauescēte trāsmisit. Cantabri in eodem littore orien-
 taliores Asturibus sunt, tuti & ipsi situ locorum, ultimi sanè Hispanorum ab Augusto subi-
 gati. Hor. Cātaber fera domitus cathena. Horum Iuliobriga item in montibus & Vellica.
 Propius autē Pyreneo Vascones sequuntur gens fortissima, qui in proximam Galliam mi-
 grauerunt. Sine galea pugnant. Silius lib. iij. Aut Vasco insuetus galeæ ferre arma. Horum
 est Pompelon, quasi Pompeij ciuitas, ut ait Strabo, nūc Pampilona regni Nauarræ caput:
 præterea Calagurium Quintilianī patria. Interius autem Secontia nunc Seguntina urbs.
 Iacca, Masburgi gens Ptolemæo positi ubi nunc Burgensis ciuitas. Vaccei, quorum Tyde
 à Diomede post bellum Troianū de nomine patris Tydei regis Aetoliæ ædificata. Silius,
 Et quos nūc Grauios mutato nomine Grauium Oeneæ misere manus, Aetolaque Tyde. Di-
 citur & Tude sicut hodie, regibus Hispaniæ subiecta. Pallantia nūc Pallentia: flumen eius
 nominis haud longe à Valentia est, quod equidem miror tam procul ab oppido disiunctū:
 præterea Cauca, Vifontium nunc Viseum. Toletum clarū Ildefonso Præsule & monacho
 ac Leocadia uirgine & martyre sub Diocletiano. Huc conuenitur ad conciliū, & episco-
 pus secundum regem primus habetur. Duæ quoque procul etiam ab his ciuitates nouis ap-
 pellatæ nominibus, Placentina & Ciuitatensis, quæ olim fuerint non satis ausim iudicare.
 Alterum Tarraconensis littus Cathalani nunc appellati totū una cum Celtiberis possidēt.
 In his igitur occidentaliores sunt Bassetani: quorum Vrci Accij, Carthago noua Hasdruba-
 lis ædificium Straboni: uetus autem Teucris Telamonis. Silius, Dat Carthago uiros Teu-
 cro fundata uetusto. Scombraria promontoriū à scombris capiendis. Orospea mons, Sta-
 beris item & Alonæ fluuiorum ostia: intus Bigerra, Albula nomina retinent. Setabis lino-
 tenuissimo nobilitata: unde sudaria Setaba à Catullo commemorata. Hanc abluīt Sucro è
 montibus oriens Orospeanīs. Silius inter Sedetanos, quos Ptolemæus Edetanos uocat,
 eum constituit. Sedetana cohors, quam Sucro rigentibus undis, Atque altrix celsa mittebat
 Setabis urbe. Inter Sedetanos item Saguntum à mari recedens in colle, clarum fide in Ro-
 manos & Annibalis expugnatione, nunc oppidi parua mōstrantur uestigia. E regione Va-
 lentia est in ora, quam Turia interluit, Ptolemæo Turulus appellatus. Claudianus, Flori-
 bus & roseis formosus Turia ripis. Cicero in ultima contra Verrem actione, Valentino-
 rum inquit hominū honestissimorum testimonio. Meminit & Dianij, ut urbis claræ, & Va-
 lentia uicinæ. Sallustius in quarto historiarum libro, Castra hostium apud Sucronem ca-
 pra, & prælium apud Turiam: & dux hostiū C. Herennius cum urbe Valentia & exercitu
 deletus. Campus Spartarius, ut Plinius, à littore Carthaginis nouæ minus xxx. milliaria in
 longitudinē porrigitur, magno accolarum quæstu. Iuncus est sponte nascēs, unde carbasa
 funesque cōficiunt. Post hos Cosetani, quorum Tarraco Scipionis ædificium, indicio mar-
 moris ibi adhuc extantis huiusmodi inscriptione. Vrbs Cosetanorum. Plinius item hanc
 regionem Cosetaniam uocat. Barcino & eidem cognominata Fauentia, cuius Præsul ac
 ciuis Pacianus Hieronymo inter sanctos scriptores commemoratur, obiit sub Theodosio
 seniore. Intus uero Ilercaones, quorum Ilergetum, Ilerda Petrei & Afranij clade nobili-
 tata, Sicori abluītur amne è Pyreneis fluente. Lucanus, Colle tumet modico, lenique excre-
 scit in altum Pingue solum tumulo, super hoc fundata uetusto Surgit Ilerda mari, placi-
 dis perlabitur undis, Hesperios inter Sicoris non ultimus amnes. Saxeus ingenti quæ pons
 amplectitur arcu, Hibernas passurus aquas. Celtiberorum quoque gens maxima est in hoc
 tractu.

Augusta
 Asturica
 Legio Ger-
 manica
 Brigetium
 Veca quæ
 ouetensis
 Auus Nibis
 Tamara
 Meabus
 Narius
 Minius
 Lethe
 Cantabri
 Iuliobriga
 Vellica
 Vascones
 Pompelon
 Calagurium
 Secontia
 Masburgi
 Vaccei
 Tyde
 Pallantia
 Cauca
 Vifonium
 Toletum
 Placentia
 Bassetani
 Vrci Accij
 Carthago no-
 ua & uetus
 Scombraria
 promont.
 Orospea
 Staberis flu.
 Alona flu.
 Bigerra
 Albula
 Setabis
 Sucro flu.
 Sedetani
 Saguntium
 Valentia
 Capus spart.
 Cosetani
 Tarraco
 Barcino
 Pacianus
 Ilergetum
 Ilerda

Celtiberi
 Numantia
 Valeria
 Bilbilis
 Salo flu.
 Flauona
 Cæsar aug.
 Vrsega
 Segobriga
 Secouia
 Cascontum
 Dertosa
 Ausa
 Vicus aqua.
 Vicus com.
 Aquæ cali.
 Aquæ quin.
 Quernæ
 Terebellicæ
 Castellani
 Leletani
 Betulo
 Betulus flu.
 Gerunda
 Rubricata
 Ceretani
 Emporia
 Sãbroca flu.
 Clodianus fl.
 Rhoda
 Aphrodisium
 Trophea
 Cinga flu.
 Iubeda mons

tractu. Eorum urbes ccc. à Ti. Graccho subuersas scribit Polybius. origo ex Gallia uenit, Gallos enim Græci Celtas uocant, qui cum Iberis commixti Celtiberi appellati sunt. Lucanus libro IIII. Profugios à gente uetusta Gallorum Celtæ miscentes nomen Iberis. Silius libro III. Venere & Celtæ sociati nomen Iberis. Hanc partem nunc Viscaiam nominant. Horum sunt Numantia quæ iam interijt: clade à L. Mumio accepta insignis. Valeria Ptolemæo posita nunc Concha. Bilbilis patria Martialis cum Salone fluuio ferri temperatura insigni. Flauona, Cæsar augusta Aragonensium regni caput. Secobriga Vrsega Ptolemæo posita, Nunc Vrgellensis quantum conijci licet. Secouia. Cascontum, Dertosa Antonino posita, Osca, Ausa, Tyrosen apud Plinium. Vicus aquarius: nunc Vicensis urbs, apud Antoninum quoque & uicus Spacorum & uicus Cominarius, aquæ calidæ apud eundem, & aquæ Quintianæ, Quernæ, Celenæ, originis Bilbilitanorum Terebellicæ. His proximi Castellani & Leletani, ubi uinum testimonio Martialis illaudatum. Quorum in ora Betulon Ptolemæo: iuxta quem fluuius Betulus, intus Gerunda Rubricata. Ceretani quorum Emporia oppidum Phocensium. Silius, Phocaicæ dant Emporia. Strabo tamen Massiliensium dicit, cum & ipsi eandem habuerint originem: nominis & loci uestigia adhuc restant, abluuntur flumine Sambroca ab Hispanis Sambuca appellato: cui miscet alter fluuius Clodianus Ptolemæo uocatus, à nonnullis Alba, orientior quam Sambroca. è Pyreneis in mare Balearicum fluens. Rhoda Rhodiorum colonia Plinio, & item Hieronymo in epistolâ ad Galatas. Straboni autem Rhodope uocata, Templum Veneris apud Pyreneos Ptolemæo: Straboni Aphrodisium appellatum, terminus est Hispaniæ citerioris, quam Iberus amnis mediâ abluunt: oritur inter Cantabros in agro Iuliobricensi, ac in itinere Sicori Cinga fluminibus augetur. Lucanus, Cinga rapax fertur fluctus & littora cursu Oceani pepulisse suo, nam gurgite uasto, Qui præstat terris aufert tibi nomen Iberus. Iubedæ montes perpetui è littore Tarracoeni ad interiora penetrant. Pyrenei Hispaniam à Gallia determinant à Pyrene Bebrycia uirgine, ab Hercule in eo loco uitiata, ut Silius in III. Pyrene celsa nimborum uerticis arce Diuisos tellus late spectabat Iberos, Atque à terra tumet. magna diuortia terris. Nomen Bebrycia duxere à uirgine colles, Hospitis Alcideæ crimem, qui sorte laborum Geryonis peteret cum longa tricorporis arua, Possessus Baccho sæua Bebrycis in aula Lugendâ famæ sine uirginitate reliquit Pyrenem. uel à πὸ τῶν πυρῶν, quod, ut ait Diodorus, imposito ibi à pastoribus igne uaria metallorum genera eruperunt. In Pyreneo trophæa Pompeij Straboni ponuntur. Infulæ adiacent Tarracoeni Baleares, etiam Gymnæ, quod æstate nudi in eis degant, Liuius uocata: altera maior appellatur, ubi Palentia & Palma: minor altera, ubi Mago & Ianna. Has uicit Metellus cognomine Balearicus. In eodem prope pelago alteræ duæ Pityusæ appellatæ à copia pinuum. Ophiusa, & Ebusus. Fiscus apostolicus ciuitates in tota Hispania metropoles sex in sacro codice descripsit. Tarracoenem cui subijciuntur Barcinonensis, Gerundensis, Vicensis, Ilerdensis, Vrgellensis, Maioricensis, Dertofensis, Valentinus. Cæsar Augustanæ: cui subiectæ Oscensis, Tyrosenensis, Pompeloniensis, Calaguritana, Segobricensis. Toletanæ cui Secontina, Oxouiensis, Secouiensis, Burgensis, Palentina, Conchensis. Compostellanæ: cui subiectæ, Abulensis, Placentina, Salmantica, Cauriensis, Legionensis, Cordubensis, Malachitana, Carthaginensis, Gadicensis, Eluensis. Bracharensem, cui subiectæ Colimbriensis, Lemacensis, Visensis, Auriensis, Tudensis, Lucensis, Astoricensis, Mindouiensis, Vlyxiponensis quoque haud diu facta metropolis. In Granatæ olim regno urbes iij. Granatensis, Rondensis, Malachitana, Almeriensis.

GESTA IN HISPANIA VSQVE AD GOTHOS

PERCURSIS Hispaniæ locis reliqua nunc historia breuiter subiicienda, in qua pleraque ex his quæ supradicta sunt, clarius uidebuntur. Nam cum tres uiri Præsules Hispaniam scribant historiam, Lucas Tudensis, & Rhoderici duo Toletanus & Palentinus, ego quæ potiora mihi uidebuntur, ac pluribus probatiora, tum uero similia, ex omnibus conabor adducere. Gentis originem ab orientibus Iberis prouenisse Plinio placet, quibusdam uero à Phœnicibus, qui primo Gades incoluerunt. At Beroso aliter, si modo uerus est eius qui fertur libellus, quæ mihi uerisimile non uidetur Plinium qui eius alibi meminit quo ad hunc locum latuisse. Tubalem quendam ex Arameis qui Persæ sunt, profectum in Hispaniam dicit: deinde Iberum successisse, postea Iubedam, Brigum, Tagum, Bethum, Gerionem, Hispalum, Herculem, Testam, Romanum,

manum, Palatinū, Cacū, Erythium. Postremo Gorgorim: qui & Habis dicitur. Sed de hoc apud Trogum mentio in huiuscemodi sententiam. Gorgorim, inquit, apud Hispanos melis inuentorem fuisse: cui cū nepos è rapta filia natus esset, ac necari iussus nullo pacto potuisset, inter greges ferarum & ceruorū haud illis uelocitate inferior relictus est. Tandem uti fera laqueo forte in uenatione captus ac cognitus aulae regiae restitutus est: Habisq; deinde appellatus, quod regnum habuisset, adeptusq; fuisset, Hispanos postea demeritus, & boues aratro domando, & fruges ferere docendo. Post aliquot deinde successores Hispaniam primū Carthaginenses occupauere, qui missis contra eos auxilijs pro Gaditanis con sanguineis suis maiorem Hispaniæ partem subegere. Demum per Amilcarem & eius generum Asdrubalem: postremo Annibalem, pene uniuersam in potestatem redegere. Post hæc Carthaginensibus bello Romanorum occupatis Romani missis eo Scipionibus primo Pœnos prouincia expulerunt, postea cum ipsis Hispanis grauiâ bella gesserunt, nec nisi ab Augusto penitus sub iugum missi. Florus omnē breuiter Hispaniæ statum Romanorum tempore percurrit, dicens in ea. cc. annos dimicatum a primis Scipionibus usq; ad Augustum: quāq; non continuo, sed ut causæ lacesuuerant, nec initio cum Hispanis, sed cum Pœnis in Hispania. Primi Scipiones per Pyreneum iugum Hannonem Asdrubalemq; fratrem Annibalis cecidere, captaq; eo impetu fuisset, nisi illi occubissent. Africanus successit: qui statim capta Carthagine Hispaniam stipendiariam Romanis fecit, omnemq; ultra citraq; Iberum amnem imperio subiecit, primusq; Romanorum uictor ad Gades & Oceanī ora peruenit. Celtiberos primus aliquot praelijs fregit M. Cato Censorinus. Deinde Gracchus pater Graccorum eos urbium euerfione multauit. Deniq; sæpe deficientibus Numantia ciuitas eorum bellum annos. xiiij. sustinuit, uictorq; per Megaram fortissimum ducem Romanorum exercitu Pompeium aggressi fœdus maluere cum debellare potuissent. Hostilius deinde Mancinum fregere, cum hoc quoq; fœdus maluere, contenti armorum manubijs, cum ad internitionem lauire potuissent, sed fœderis ignominia deditus Hostilius fuit. Postremo Scipio minor urbem euertit, cum sese suaq; omnia igni traderent. Beticam Fabius Max. Cos. oppresserat, sed à successore Popilio uiolata uictoria est: qui conficiendæ rei cupidus fractum ducem per fraudem & insidias & domesticos percussores aggressus est. Turdulos Metellus Macedonicus uicit. Vacceos Lucullus, de quibus Scipio ille posterior cum rex fuisset singulari certamine prouocatus opima retulit spolia. Lusitanos uero & omnis Callæciæ populos D. Brutus latius domuit, simul formidatum militibus fluuium obliuionis transmisit usq; ad ultimum occidētem. Eos autem Viriatus erexit, qui annos xiiij. cum Po. Ro. uariâ uictoria pugnauit. Cuius ea uirtus & abstinentia fuit, ut consulares exercitus quum sæpe uicisset, tantis rebus gestis non armorum, non uestis cultum non deniq; uictum mutauerit, sed in eo habitu quo primum bellum cœperat perseuerauerit, ut quiuis gregarius miles ipso imperatore opulentior uideretur. Tumultuantes etiam Hispanos M. Iunius Syllanus pacauit. Deniq; omnes occasione belli Sertoriani per L. Metellum & Pompeium Magnum in deditiōem accepti sunt. Postea prorogato in quinque annorum imperio Pompeio attriti sunt. Ab Augusto tandem Cantaber omnium ultimus subiugatus est, una cum reliqua Hispania in prouinciæ formam redacta, eoque modo per Prætores administrata: deinde per Comites usq; ad Honorium principem. Quo tempore primum Vandali, & Alani, mox Gothi: postremo Saraceni locum eum diuersis cladibus diripuerunt. Vandali quidem Beticæ partem occupauere: quæ adhuc apud eos Vandalia, corruptoque uocabulo Vandalusia dicitur apud Hispalim, patrisq; immorati annis, & a Gothis expulsi in Africam penetrauerunt, de quibus cū de Sarmatis scribam mentionē faciam, originem gestaq; ipsorum breuiter reperendo. Alani loca tenuerunt, quæ hodie Cathalani appellant, unde nomen eis inditum quasi Gothalani: quod utriq; in ea parte confederint.

GOTHORVM GENVS ET GESTA.

NUNC uero de Gothis qui usq; in hanc diem per successiones regum Hispaniam tenuerunt, dicam, initio à gentis origine sumpto. Horū uaria traduntur genera. Tacitus ante omnis in historia Germanica Gothinos inter Germanos ponit. Huic consentire uidetur Ablaius Gothus, qui genus suum ex insula maris Germanici prodire narrat. Extat & Gothlandiæ nomen insulæ. Spartianus autem in uita Cæsarium, Getas eos esse dicit, quorum ccc. millia Claudius. ii. princeps

b apud

Gorgoris

Habis

Celtiberi
NumantiaTurduli
Vaccei
Lusitani.Viriatus
dux

Vandalia

Cathalani

ex Gallia ueni
appellati sunt. Lu
res nomines. Si
ne Viliam nomi
ra insigni. Valeria
iulio ferri impera
briga Vrcidrele
um. Dertosa Ant
Vicentis urbs. ap
licæ apud eudem
ica. His proximi
orum in ora Bero
erretani quorum En
tamen Maillienum
sue restitit, abluir th
nium Clodius Prole
is in mare Balezicum
uicini ad Galatas. Sra
nem Sorboni Aphro
mnia mediâ abluir. ori
q; humilitas augetur.
de suo nam gurgite ua
penni è litore Tamaco
nani à Pyrene Bebricia
umboli uenies arce Di
ia terris. Nomen Bebr
Ceryonis pater cum
genitâ tamz sine uirgini
no ibi à pastoribus igne
Sorboni ponuntur. In
e modi in eis degant. Li
thra ubi Mago & lan
ago altera dux Pitru
cus ciuitates in tota Hi
lubriciani Barcinonen
terrenis, Valentinus.
omnis, Calagurina,
Burgensis, Palentina,
Salmanica, Caurensis.
lis, Elemsis, Bracharen
Tudensis, Lucensis, Asto
polis. In Granatz olim

OTHOS
uener subicienda, in qua
at. Nam cū tres uiri Pra
& Rhoderici duo To
umant, ac pluribus prob
ent. Genis origine aboi
ciabus, qui primo Gades
dus, quæ mihi uisibile
lanusse. Tubum que
deinde Iberi successit
n. Hercules, Telsim, Ro
manus

apud Martinopolim in Mœsia prelio deleuit. Procopius uero Græcus autor qui sub Iustiano scripsit historiam: dicit Gothos & Visigothos & Vandalos & Alanos uno Sarmatarum nomine appellari; eandemq; esse nationē, tantum ducibus quorum nomina accipere discretos: ceterū albos esse, coma flaua, magnis oculis, eisdemq; penitus legibus, secta Ariana, & lingua Gothica appellata. Idem lib. v. dicit: Famam esse primū Gothos ex Cimberijs, qui ad Tanaim habitant, uenisse iuuenes quosdam, ac ceruum insectando fluuium traiecisse: reuertentes deinde suis agrum optimum se uidisse renunciauerunt. Illi armis freti cum exercitu ad Istrum usq; uincendo peruenerunt. Atq; hi sunt qui postea cum Rom. Imperatore foedus inierunt, demū in Italiam, postremo in Hispaniam penetrauerunt. In hanc

Cimbri ille sententiam, Ego uero hōs esse Cimbros putauerim, qui olim à Mario uicti fuerunt: ex Germanico mari uti supra memoraui prodeuntes: Visigothosq; dictos, id est occidentales, Ostrogothos autē, id est orientales, eos esse, quos Florus dicit ex reliquijs Marianæ uictoriae ad Mæotidem confedisse, ex quo nomen & gens Gothorum inter Tartaros in eadē hodie parte conspicitur. hi sunt qui duce Theoderico postremo uenerūt. Recte autem utriq; Sarmatæ appellati, Græcis autē Sauromatæ: q; ita barbaras eas omnis Germanis uicinas nationes uocet antiquitas: inter quos Cimberios Homerus ponit, à nobis Cimbros appellatos. His itaq; de causis Gothos Getas esse qui longe in ponto habitant, uerisimile nō fuerit. Sed quid hi gesserunt in Italia, ex ipsius Procopij, tum aliorum qui huiusmodi scripsere, historia breuiter ante omnia narrabo. Igitur hi tempore Valentis principis ad Danubij ripam iuxta Mœsiam ea conditione confedere, ut non ultra procederent: & una Christiani fierent. Itaq; Valens missis ad eos Arianis, quorum sectæ se addiderat, cunctam gentem eo dogmate pollutam reddidit. Post aliquot uero annos, q; gens barbara non posset à maleficio contineri, coactus Valens aduersus eos proficisci, superatus atq; interfectus est. Qua uictoria illi elati Constantinopolim cum exercitu cōfestim petiere: & cum Domīnica, quæ Valentis fuerat coniunx, muliere sapientissima pecunia transfegerunt, ac domum pacati se receperunt. Hos igit̃ ausus Gratianus qui orientis imperio successerat reprimere cupiens, nec bello satis aptus, Theodosium ex Hispania accersuit, qui pluribus postea prælijs cum

Atanaricus eis initis, postremo pacem fecit. Qua fretus Atanaricus rex eorum Constantinopolim urbem uisenda studio profectus: honorificeq; à Theodosio exceptus: ibidem paucis post diebus morbo extinctus est. Gothi igitur rege carentes Theodosio tunc militare cœperunt. Sed fraude Stiliconis, ut dicitur, eos Italiam inuadere cupientis, exauctorati rege Alarico creato è Baltonum nobili familia Pannonias & Illiricum occupantes incōmodis omnibus adfecerunt. Anno salutis ccccvii. coniuncti cum Radagaso altero Gothorum rege de inuadenda Italia cogitarunt. Radagasus itaque primum ingressus ad Apenninum circa Fefulas confedit: ubi angustijs locorum ac montium fameque oppressus à Stilicone cum toto exercitu superatur & capitur. Alaricus rex alter subsecutus in agro Raennate occurrentem cum copijs Stiliconem habuit, qui cum triennio bellum cum eis duceret potius q; gereret, iussu Honorij pacem fecit hac conditione: ut in Gallia parte confidere possent. Post aliquot deinde annos Stilico contra foedus Gothos in Gallia per Saulem Hebræum in die paschæ incautos: & ex religione resistere non audentes adoritur. Postero uero die Alaricus Saulem cum toto exercitu insectatus sustulit. Deinde Stiliconi ab Honorio auxilium petenti missus est successor: qui eum ob temeritatem quam gesserat obtruncauit. Alaricus rebus feliciter successis, in Italiā hostiliter ingressus omnia ferro igniq; uastat: Urbemq; nemini defensam facile occupat. Anno ccccxi. Urbis autem cond. M. ciiii. Iussitq; primum ad templa confugientes saluos esse, inde magna ciuium facta strage post diem tertium discessit: ac per Campaniam iter faciens populabundus apud Cōsentiam ciuitatem correptus morbo interiit. Ataulphus successit: qui & ipse Urbem ingressus siquid erat reliqui diripuit, rapta insuper Placidia Honorij sorore: cuius nuptias discendens apud Forum Cornelij celebrauit. Dicitur & Barbari pectus eius cōfortio delinitum, ut non ea patret, quæ saeuiter in Romanos cogitauerat. In animum enim induxerat Romanam Gothiam uocare. Itaq; relicta Italia in Galliam se recepit: quem postea Theodosius Junior bello petens compulit relicta Narbone & omni Gallia in Hispaniam cōfugere, ubi breui deinde tempore à suis interfectus est: q; urbi Romæ pepercisset. Cui Segericus succedens, & ipse quoq; q; pacem cum Imperatore fecisset à suis necatur, Vallias post hunc regnum

gnum suscipiens foedus cum eodem iniuit, ut sedes ei apud Tolosam in Gallia darentur, Placidiamque uiduam remisit. Aduersus insuper alios barbaros, qui Hispaniam occupauerant opes & auxilium pollicitus. His igitur fretus Honorius Constantinum ducem aduersus Alanos & Vandalos misit, qui totam Hispaniam praeter Cantabros uastauerant, & quibus fusi fugatique apud Emeritam fuissent, paulo post uires redintegrabant. Itaque uno tempore Gothi, Alani, Vandali, Hispaniam possidebant. Valliae extincto Rodericus successit, qui inito cum Aetio foedere Valentiniani principis duce in campis Catalaunicis in Gallia contra Attilam Hunnorum regem in Pannonia Italiam petentem in praelio occubuit. Cui Turismundus filius successit, qui ab Aetio in Hispaniam in regnum patrum remisus, paulo post a Theodorico fratre interficitur. Re postremo Romana ad Augustulum deducta, Gothi rursus excitati quum tertiam agri partem in Italia peterent: Orestes Augustuli pater minime consentiens eis ad Ticinum occurrens in praelio occubuit. Odoacer autem eius miles uir Italicus Gothorum simul & Erulorum auxilijs, ut ait Procopius, fugato Augustulo & omni nobilitate Romam inuadit, tenuitque annos xiiij. Donec Theodericus rex a Gothis appellatus, amicitia Zenonis principis fretus, a quo etiam statua honorata fuerat, petijt urbis Romae imperium, si Odoacrum expelli ab eo contingeret. Quo impetrato in Italiam cum maxima manu ingressus eundem ad Aquileiam occurrentem praelio superauit. Ille Romam reuertens, ac clausas offendens portas, Rauennam petijt, quam breui tempore per Theoderici obsidionem relinquere coactus est. Specie deinde concordiae inuitatus ab eodem ad coenam, contra iusiurandum interficitur. Theodericus post haec tota potitus Italia Romam pacificus adiit, templisque ac rebus alijs cum omnium gratia restituit Rauennam reuertitur, quam regiam sibi delegerat. Ea quoque animi magnitudine simul & mansuetudine fuit, ut nemini barbarus uideretur: quippe qui Germanum praesulem Ticinensem uirum sanctissimum in Burgundiam cum pecunia ad redimendos captiuos miserat, aliaque pietatis opera obiuerat. Quo uita functo eius filia Amalafunta cum paruo filio Atalarico regnum administrauit, adhibito Theodoro propinquo, cuius opera mox interfecta est. Ipse quoque solus regno potitur. Missus interim Bellisarius a Iustiniano in Italiam cum exercitu ad ulciscendam Amalafuntam cum filio, ac Romam tyrannide Gothorum liberandam, Theodorum interfectum offendens urbem capit. Gothi itaque tanto priuati imperio qui ad eam diem annos XLVIII. regnauerant in Italia: xxxviij. sub Theodorico viij. sub Amalafunta & filio, ac duos sub Theodoro: Vectigem regem suffecerunt, non regio sane genere, sed probata militia, qui Amalafuntae filiam Theoderici neptem in matrimonium duxit. Hic ad urbis obsidionem cum CCC. mil. proficiscitur, ac primum molis Hadrianae ambitum cingit, mox Portuense castrum, unde commeatus prohibebat. Aquae ductus xiiij. rupit. Quare Bellisarius intus pistrina in Tyberi constituit, qui mos adhuc durat. Liberium Pont. quod Gothi fauere uideretur in exilium misit, suffecto Vigilio. Cumque diu resisteret, ac multis Vectigem praелиjs peteret, profligatum ad extremum cum toto exercitu cepit, ac Constantinopolim in triumphum duxit. Creatis post eum Ildebaldo, deinde Alarico regibus, ad postremum Totila regnum accepit, cuius pater Tauriscis regnabat, qui cum Bellisario uarijs praелиjs congregiendi, uictor tandem urbem cepit, ac euestigio Pelagium Pontificem ad Iustinianum Constantinopolim oratore de pace mittit, qui rediens retulit imperatorem nihil aliud respondisse, quam se Italiae res semel Bellisario delegasse, cum eo transigeret. Totila furiosus tertiam murorum partem urbis disiecit. Capitolium incendit, ac omnia diripuit, ex quo dei flagellum cognominatus est. Hunc Totilam Procopius magnis extollit laudibus, ut liberalitate ac alijs animi uirtutibus praeditum: Cum alij crudelem ac singulari arrogantia uirum taxent. Duces plures sub se habuit, inter quos Barbatia princeps nominatur. Postquam ab urbe discessit: Bellisarius eam recepit, moenibus aedificijsque refecit, portas restituit, earum clauibus imperatori missis. Totilam Urbem repetentem, ac ui magna obsidentem repulit. Verum cum apud portum postea in ualetudinem incideret, resque paulatim iterum amitteretur, omni studio per Antoninam uxorem reditum a Iustiniano impetrauit, atque ita post annos v, quam uenerat, reuersus Diogenem cum tribus millibus Romae in praesidio dimisit, qui Totilae furorem non expectans Centumcellas aufugit. Ille rursus Urbem ingressus mitius se gessit, multa quoque ab se prius uastata restituit, quod fama est diui Benedicti contigisse beneficio, qui incognitum Totilam

Rodericus

Turismundus

Odoacer

Theodericus
rex

Germanus

Praesul

Amalafunta

Atalaricus

Theodorus

Bellisarius

Vectiges

Ildebaldo

Alaricus

Totila

iuxta Cœnobium eius prætereuntem placauerit. Iuuit etiã Pelagij pontificis occurren-
 tis cum lago & lachrymis ad specus uenerabilis. Ea tempestate plures Iustiniani duces per
 Italiam diuisi magnis uiribus resistebant, ut scribit Procopius. Ioannes circa urbem tutan-
 dam. Iustinus Florentiam, Constantinus Rauennam, Cyprianus Perusiam, Bessas Spole-
 tum, Mundus Illiricum tuebatur, ubi post Salonas receptas multasq; de Gothis uictorias
 ad extremum perijt. Germanus postremo Iustiniani patruelis in Italiam missus, & ipse bre-
 uis tẽpore interficitur. Deinde Conon qui Anconæ præfuit. Item Vitalianus Bellisarij fra-
 tris filius. Post annos IX . quã Totila urbem secundo ingressus est, cum Narsete ac iu-
 uantibus Longobardis apud Brixellum prælio congressus interficitur. Narses interea qui
 Bellisario successerat iterũ urbẽ recuperat. Deinde Teiam post Totilam regnantẽ in Apu-
 liam consecutus prælio interfecit. Atque ita demum post annos XVIII. bello Gotho-
 rum finis impositus, qui ab initio regni Theoderici Italiam annos LXXI. tenuerant. An-
 no salutis $DLXII$. Pax deinde Gothis data, ac uolẽtes permitti circa Padũ remanere. Qui
 tamen non contenti sæpe Francorum auxilia quæsiuere, ut Agathius qui post Procopium
 scripsit, testatur, ac omnem eorum postquã regno Italiae sunt eieci, prosequitur historiã.
 Ego uero cum tantum quid in Hispania gesserint ab initio scribere proposuerim, necesse
 habui hæc altius explicare, ut eorum in ea res gestæ melius appareant. Nam Theodericus
 (quem supra diximus in prælio Hunnorum cecidisse) tres reliquit liberos. Turismundum,
 Theodericum, & Henricum. Turismundus ulciscendi patris Hunnosq; bello persequen-
 di cupidus, Aetio prohibẽte destitit, ac in Hispaniam ad regnum paternum redijt, qui post
 annos tres à Theoderico fratre interficitur. Henricus uero alius frater regno Hispaniæ suc-
 cedens ad annos XVIII. tenuit. Leges primus scriptas Gothis tradidit, sedente Simplicio,
 imperante Leone primo, filiumq; hæredem reliquit Alaricum II . qui ex concessione
 & hæreditate patris Theoderici Tolosæ in Gallia regnum obtinuit, ubi & sedem consti-
 tuit. Inde postea expulsus à Clodoueo Francorum rege prælio ingenti amissis omnibus
 quæ in Gallia possidebat intra Hispaniam se recepit, ubi regnauit annos XVI . interfecit
 demum à Childeberto Francorum rege quod Clotildem coniugem eius sororem Arianae
 sectæ repugnantem male tractaret. Post hunc Tenda annos XVII. quo à suis trucidato
 Theodegosis annos XII . qui ob libidinem in matronas item interficitur. Agla annos
 IX . Hic aduersus Cordubam bellum sumpsit, in quo eius filius interficitur. Nec multo
 post ipsemet à suis apud Emeritam. Atanagildus annos XXII. & ipse apud Toletum in-
 terfectus. Lenogildus cum Luiba fratre, & postea solus annos XLVI. Regni fines dilata-
 uit, Cantabria deuicta, & Andecam regem Sueuorum è Callæcia expulit, cuius maiores
 annos $CLXXVII$. in ea parte regnauerant. Filium Hermogildum, quod à secta paren-
 tum abhorreret, ac Childeberti Francorum regis orthodoxi filiam duxisset in matrimo-
 nium, bello persecutus, & in potestatem redactum supplicio adfecit, quem pro martyre co-
 lunt, anno salutis $DLXXII$. circiter ferè tẽpora Gregorij primi. Recaredus alter filius pa-
 tri dissimilis uir Christianissimus concilium Toleti celebrauit, ubi Arianam sectam impro-
 bauit à Leandro & Fulgentio Præsulibus rite ab incunabilis in fide institutus. Cum Fran-
 cis bellũ gessit, ex eisq; XL . millia in campis Catalaunicis interfecit. Post hunc Luiba suc-
 cessore Veterico interficitur. Gundamidus deinde regnauit annos XXVIII. Vascones
 domuit, Romanorum exercitum fugauit. Decessit Toleti. Sisebathus orthodoxus dicitur
 fuisse, præterea Iudæos omnis expulisse: aduersus Romanos & Africam feliciter dimicasse.
 Quo fautore permotus Isidorus Præsul Hispalensis concilium habuit contra Acephalo-
 rum sectam. Recaredus II . huic successit. Deinde Suitilla in bello exercitatus, quo duce
 usus est olim Sisebathus rex in propulsando Ro. exercitu. Primusq; ut ait Lucas Tudensis,
 Hispaniæ Monarchiam est assecutus. Deinde Sisenandus, Suitilla secundus, Tulgas Vi-
 defuindus, Recensuindus rex optimus, annos XIII. cuius tempora diuus Ildefonsus mo-
 nachus ac Præsul Toletanus illustrauit. Bamba rex bonitate præditus ab Heringio succes-
 sore propinatus memoriã amisit, regniq; deinde administratione prohibitus se Cœnobio
 addixit, in quo uixit annos VII . cum prius regnasset VIII. Dum tamen sensus uiguit res
 præclaras ac indignas tali calamitate gessit: primum Vascones, deinde Nemaufenses re-
 belles, præterea Narbonenses perdomuit. Ducem quoq; Biterrensem in Gallia res Gotho-
 rum infestantem superauit, Saracenorum naues $CCXXX$. ad Hispaniæ littus primum ap-
 plicates

Ioannes
 Iustinus
 Constantinus
 Cyprianus
 Bessas Mundus
 Conon Narses
 Teia rex
 Finis belli
 Gothorum

De Gothis in
 Hispania
 Theodericus
 Turismundus
 Henricus
 Alaricus II.

Tenda
 Theodegosis
 filius
 Agla
 Atanagildus
 Lenogildus
 Recaredus
 Christianus
 Luiba
 Gundamidus
 Sisebathus
 Isidorus præ.
 Recaredus II.
 Suitilla
 Sisenandus
 Suitilla II.
 Tulgas
 Vidufuindus
 S. Ildefonsus
 Recensuindus
 Bamba
 Heringius

plicātes magna uī animi classe ingenti obuīam missa, partim cepit, partim depressit. Postremo Toleti concilium x v i i . celebrauit. Heringius annos x i i i . Egicam generum, successorem reliquit, qui annos x i i i i . regnauit. Fasillam ducem Tudensem ut eius uxore potiretur interfecit. Vitizam filium ei ciuitati praefecit, qui postea regno successit, uir admodum facinorosus. Nam Theodebertum Recensuindi regis filium paruum olim relictū cui regnum debebatur oculis priuauit. At ille diuina benignitate ac prouidentia ducta nihilominus uxore Rodericum genuit, qui postea regno successit, auxilioq; Pelagij patris Vitizam una cum filijs captum reddita talione Cordubæ relegauit.

SARACENORVM INITIUM BELLII.

Is igitur Rodericus tres annos regnauit, cuius fœda libido finem attulit Gothorum non tam generi quàm pacifico imperio, Saracenis superuenientibus. Nam cum filiam cuiusdam Iuliani praefecti, qui Tingitanam administrabat prouinciā, uitiasset, dolor domesticus patrem ad ultionem sollicitauit, loci fretum cōmoditate. Quare Iulianus clam ex Africa Saracenos euocat. Qui anno salutis d c c x i i i i . duce Muza misso à Miramomelino eorum tunc rege, per angustias Herculei freti ingresso, biennij spatio omnem ferè Hispaniā occupant, praeter Astures natura loci munitos. In quo temporis spacio dicuntur ad d c c . hominum milia in eo bello utrinq; absorpta. Rex ipse qui filium Sanctium cum parte copiarum obuīam praemiserat, atque is occubuerat, ad Xeritium oppidum occurrens cum reliquo extinctus est exercitu. Saraceni tanto potiti Imperio cum late ferro igniq; omnia uastassent, regna inter se plura, ac sedes constituere. Primum Cordubæ quod Abenabibetū regnū uocauerunt, Alterum apud Hispalim, Tertium apud Carthaginem nouam usq; ad quorundam principum tempora quos uocant Almorades. Ea q; potestate usq; ad Ferdinandū tertium regem perseverauerunt. Hic demum anno m . c c x v i . Toletum Corduba multisq; alijs recuperatis locis, Saracenos regnis ex magna parte deiectos compulit Granatam ac Malacam, quæ prius sub Cordubæ regno fuerant, sese recipere, ac usq; ad ætatem nostram retinere. Unde tandem dei benignitate ac Ferdinandi regis uirtute nuper expulsi sunt. Hæc compendio dicta paulatim per regum gesta & successiones explicanda. Pelagius igitur Roderico fratris filio successit. Is ab initio ubi Theodebertum patrē oculis multari uidit, furorem Vitizæ fugiens in Cantabria latitauit, ubi magno forte fuit adiumento rebus collapsis. Nam post à Saracenis cladem illatam cum ijs qui supererāt ex exercitu profligato, partim etiam operis & colonis, Asturiam se recepit. Astures enim & Callæci montibus & natura loci muniti tantum incolumes permanserunt. Legioneq; in primis capta annos ibi x x . quibus regnauit bellum gerendo, multa etiam recuperando paulatim effecit, ut afflictā gens, aliquantulum resipiscere uideretur. Hanc sedem posterū Castellam nouam uocauere, ueteris differētia quæ circa Cordubam & Hispalim fuerat. Sic em̄ Hispani regiam & munitū circa locū appellant. Dicti q; post hunc nō Gothorum sed Hispaniæ siue Castellæ reges, qui magna uirtute res patrias quotidie recuperauerunt. Fasilla Pelagio patri succedēs paucis post annis extinctus est, dum uenaretur ab urfa petitus. Imperante Leone i i i . quo tempore alij Saraceni qui in oriente imperabant Constantinopolim obsedere. Hic cum uirili prole caret, Alfonsum generum regno ascuiuit cognomēto Catholicum, quod relicta Ariana secta, qua Gothi omnes infecti erant, celebrato concilio fidem orthodoxam sequeretur. Is enim Petro Cantabriæ duce natus, è genere Recaredi Gothorum regis, multum amissi regni recepit, multa q; oppida ac templa restituit, tum donis ornauit. Regnauit annos x i x . Friola Alfonsi filius Saracenos qui Callæcos infestabant, prælio ad l . milia cecidit, Vascones rebellantes in officio cōtinuit; interfectus deinde à fratre Aurelio post annos regni x i i . Constantino v i . cum Irene matre imperante. Aurelius per parricidium regnum consecutus, sex tantum annos postea uixit. Cuius tempore serui in Hispania contra dominos armati corripuere, quem tumultum ipsemet sedauit. Silo gener Alfonsi Catholici regnauit annos v i i i . Pacem cum Saracenis ignominiosam quidem fecit, sed fœdus rumpentibus bello restitit. Callæcos rebellantes perdomuit. Muregactus Alfonsi Catholici filius nothus annos v . auxilio Saracenorum regnum affecutus paternū. Quapropter illis ex fœdere uirgines certas quotannis pro tributo mittebat, impar omnino patrijs uirtutibus. Veremundus Alfonsi Catholici ex Bilimarao filio nepos cum esset Diaconus regnum iniit, factiq; postea

Egicā
Vitizæ
Theodebertus
Rodericus
Pelagius

Sanctius Roderici filius
Saraceni Hispaniam inter se diuidunt.

Pelagius

Astures

Castella noua

Fasilla
Alfon. Cath.

Friola

Aurelius
Serui contra dominos.

Silo

Muregactus

Veremundus

pœnitens, sese sponte abrogato monachum egit, eius consobrino surrogato, qui apud Cantabros agebat: regnavit annos 11. Ramyro & Garfia puerili ætate relictis. Alfonso 11. Cognomento castus Alfonsi Catholici ex Friola filio nepos, cognominis causam affectus, quod uir religiosissimus fuerit, & uxorem quam habuit nunquam attigerit, insu- per uictorijs gloriosissimus Ouetensis ac Asturicensis ciuitatum Basilicas cōstruxit, simul & donis locupletauit. Cum auxilia Caroli magni per legatos peteret, procerum indigna- tionem excitauit, passim dicitur præstare Hispanos mori, quàm Gallis subijci, aut per eos esse incolumes. Itaq; coactus est frustra per eosdē legatos rem detractare, cū ille cū Ro- lando cæterisq; ducibus Pyreneū iam superasset: ex q̄ magnas in Hispania strages hostiū magnaq; facinora fecit, ut in Gallorum historia & Caroli uita continet. Toletanus autem negat hæc uera omnino, sed tantum partem eum Vasconia territoria, deinde ab Hispanis obuiam factis recipere se confestim in Galliam coactum. Regnavit annos 111. In Oueten- si templo prodigiū in aurea cruce quā donauit fama est uiuentem ostendisse, quod sine arti- fice factam euestigio compererit. Ramirus Veremundi regis filius fratrem Garfiam, quan- quam ætate paruum regni consortem uoluit. Normandorum ingentem classem Callæco littori adpulsam nauibus LX. succensis reppulit. Saracenos apud Calagurium uicit, op- pido ipso in potestatem redacto, in quo prælio dicitur in equo albo apparuisse sanctum la- cobū auxiliarem. Regnavit annos 71. Imp. Ludouico Pio. Ordonius Ramiri filius Vasco- nes iterum rebellantes compescuit, à quo bello reuertens Arabes, quos late populantes of- fendit, cōmisso prælio cum Muza eorum duce confregit. Sed & Muzæ filium apud To- letum in deditioem cum oppido recepit. Decessit anno regni decimo, quinque superstiti- bus liberis Alfonso, Veremūdo, Nunio, Ordonio, Friola, ex quibus Alfonso 111. cogno- mento magnus rem suscepit paternā anno DCCCLXXXIII. De Saracenis sæpe trium- phauit, ciuitates Lusitaniæ Colimbricam & Viseum recuperauit. Vascones Nauarrosq; qui tunc à Saracenis dominabantur sæpe depopulatus. Hæc tamen opera egregia domesti- ca crudelitate fœdauit, quatuor eius fratribus qui in eum conspirauerant euulsis oculis. Sub eo Bernardus quidam è Carpia militasse commemoratur, Regnavit annos XL. Suscepit Garfiam, Ordonium, Froilam. Hunc etiam Alfonso scribit Toletanus tem- plum sancti Iacobi primum excitasse, tum alterum Ouetense Metropolitanum cōstituisse. Ad eum insuper lo. VIIII. scripsisse lo. seruus seruorum dei Alfonso regi Christianissimo, ex cuius autoritate scripti, Hispania regem in primis Orthodoxum existimant. Præterea cum Carolo Caluo in ualle Rosada prælio fuisse congressum, Garfias natu maior rem pa- ternā affectus, Arabum regē Aiolam in bello cepit, cuius spolia Ouetensis tēpli tholo su- spendit, ubi & sepultus est, cum regnasset annos tres, imperante Carolo Caluo. Ordonius 11. Garfiæ fratri successit. Legionense templum ædificijs ac donis ornauit, aduersus Sara- cenos infeliciter dimicauit, captis in bello nonnullis præsulibus, inter quos Asturicensis etiam martyrio affectus, iussu Abderæ regis eorum. Post hæc Ordonius quatuor Castellæ comites qui bellum id detrectauerant, iustos ad se uenire, & incolumes fore pollicitus, ne- cari mandauit. Ob quam perfidiam Castellani, qui tunc Legionensi suberant regi, rebella- uerunt, factisq; inter se magistratibus ac iudicibus, rem ipsi administrabant. E quibus po- stea reges descenderunt. Regnavit annos 71. Froila 11. alter Ordonij frater, Alfonsi ma- gni filius ultimus crudelis admodum habebatur, ut qui multos è nobilitate interfecerit. Quare lepra correptus, morte ærumnosa absumptus est, superstitibus quatuor liberis. Al- fonso, Ramiro, qui patri successere. Item Ordonio, & Froila. Regnavit annum. Alfon- sus quartus, sese regno sponte abdicato, monachum egit surrogato fratre Ramiro, deinde per inconstantiam ad regnum redire conatus, à Ramiro capitur, atque illata cæcitate mul- ctatur, quam ille postea crudelitatem cuius pœnitebat, pietate constructi ab se templi pen- sauit, ubi eum tumulauit. Contra Areffam Saracenorum regem, cum quo Ferdinandus Hyuariensis & Didacus Nunij comites conspirauerant, dimicauit, quo expugnato, comi- tes cepit, eosq; amicis rogantibus condonauit. Sanctius cognomento Crassus, frater Ramiri, & Ordonij, portentosa dicitur obesitate fuisse, ac ualitudini contraria. Quamob- rem pace facta cum Abderamo Saracenorum rege medicina perito, ut ab eo curaretur: Cordubam profectus est. Interea domi per eius absentiam, Ordonius cognomento Ma- lus, filius

Ouetense &
 Asturicense
 templum.
 Caroli Ma-
 gni aduentus.

Ramirus

Ordonius

Alfonsus III.

Bernardus è
 Carpia.

Templum
 S. Iacobi &
 Ouetense.

Alfonsus chri-
 stianissimus.

Garfias rex
 Ordonius II.

Templum Le-
 gionense

Præsul Astur.
 Martyr.

Castellani à
 Leoginensi re-
 bellant.

Froila II.
 Alfonsus III.

Ramir frater

Sanctius
 Crassus.

lus, filius Alfonsi illius cui lumina diximus adempta, auxilio procerum regnum inuadit. **SANCTIVS** uero Saraceni auxilio, amissum recuperat. Præterea Ferdinandum Castellæ comitem, eiusque successores, à iurisdictione regis Legionensis in perpetuum immunes esse uoluit. Decessit anno salutis circiter nongentesimouigesimo octauo, regni undecimo. Ramirus puerili ætate post eum annos rexit uiginti quinque. Quo tempore Normandi ad littus Gallæcum cum classe ualida applicuere, quibus comes Gundifaluuus Sanctij restitit. Arabes quoque rupta pace quam olim cum Ramiro puero fecerunt, omnia depopulabantur. Quapropter Gallæci contempta regis ætate, Veremundum regis Ordonij filium, apud Compostellam regem declarant. Contra quem Ramirus bellum mouet, prælio commisso, utrinque sine uictoria discessum. Almanzor item Saracenorum rex cum ingenti exercitu aduersus Hispanos pugnans, à Ferdinando Gundifaluu comite magna uirtute repulsus est, imperante in Italia Berengario tertio. Veremundus secundus, Ordonij filius iuuantem Garsia Ferdinandi Castellæ comite aduersus Almanzorem mouet: prælioque primo uictor decessit. Mox Saracenus redintegratis uiribus, Veremundum fugere ad Asturum montes cum sanctorum reliquijs coegit. Inde Legionem per obsidionem expugnat, ac diruit. Mox Lusitaniam ingressus Compostellanam euertit Basilicam. Diui tamen Iacobi sacellum attingere non est ausus, territus (ut aiunt) quodam diuinitus fulgore. Cui bello dysenteriae morbo correptus finem fecit. Post hæc Veremundus & Garsias iunctis castris apud oppidum de Canatannazor magnam Almanzori cladem intulere. Ex quo ille animi dolore prostratus, post paulo decessit. Veremundus hac uictoria elatus, cum domum reuerteretur, superbe nimis ac crudeliter omnis habuit. Tum Compostellanum & Ouetensem Præsules in carcerem coniecit. Ouetensem paulo post uiso portento quodam, admonitus liberauit, facinusque suum detestans, alijs compensauit officijs, pia diui Iacobi loca à Saraceno diruta instruendo. Regnauit annos septem. Alfonsus quintus, Veremundi filius adolescens regnum iniit, tenuitque annos triginta septem. Sororem Tyresiam Abdalæ Saraceno Toleti regi locauit, ut ei contra Cordubæ regem auxilio foret. At uirgo sancta, infidelis uiri consortium ac congressum detrectauit, quamuis sæpe præcibus, sæpe minis uexata. Mox eo extincto, liberata sese deo in cœnobio perpetuo dicauit. Alfonsus interea dum Viseum, quod tunc Saracenorum erat: obsidet, sagitta uulneratus interiit. Veremundus tertius Alfonsi filius, sine liberis, anno regni quarto decessit, quod ad Ferdinandum sororium eius deductum est. Is Sanctij maioris Castellæ comitis, filius fuit, ac Sanctiam filiam Alfonsi Legionis, sororem Veremundi supradicti duxerat, ex quo Legionis regnum iure uxoris hæreditario assecutus, primus omnium utrunque tenuit regnum anno millesimo decimo septimo. Nam ad hunc usque diem Castilla per comites regebatur, cum titulus tantum Hispaniæ regni post ingressos Saracenos apud Legionem esset. His etiam Nauarræ regnum adiecit, quod interfecto Garsia fratre arripuit. Tanta itaque potentia fretus Combricam, partemque Lusitaniæ recuperauit. Decessit anno regni quadragesimo. Hoc tempore Rodericus Cidus dux exercitus inuictissimus, in Hispania claruit: Cuius res gestæ maximæ celebrantur. Hunc genus à comitibus Castellæ ducentem, Ferdinandus quinque terris præfecit, quas à totidem Saracenorum ducibus fortissime dimicando defendit. Martinum Gometij ducem qui regis Aragonum nomine Calagurium recuperauerat, cum toto exercitu subiecit. Regem Hispalensem qui Alfonsi Legionis regis uectigalis erat, obsessum à rege Granatæ liberauit. Castrum de Alcozer fugatis ducibus regibus Saracenis qui Alfonsum obsederant, recepit. Postremo Valentiam nobilem ciuitatem recuperauit, anno Millesimo trigesimo, quam Vnes rex Saracenus potenti ex Africa classe delatus, recipere conatus, repulsus, amissa magna nauium parte domum reuertit, ubi dolore animi paulo post moriens, fratri Buchari mandauit uti bellum instauraret. Ille itaque redintegrata classe potentissima (nam eius nauigia Gilbertus qui historiam scripsit Afriganam, ad trecenta fuisse tradit) non meliorem & ipse tulit exitum quàm frater antea tulerat, fusus fugatusque cum triginta milibus partim caesis, partim mari depressis fuisse memoratur. His itaque gestis **RODERICVS** reuertens, **ALFONSVM** sextum **FERDINANDI** huius filium apud Legionem

Ferdinandus
 Castellæ Comes
 immunitatis.
 Ramirus rex
 Normandi
 Gundifaluuus
 Sanctij dux.

Veremundus
 II.
 Almanzor
 Templi Compostellanum

Alfonsus V.
 Tyresia soror

Veremundus
 III.
 Ferdinandus
 primus rex
 Castellæ.

Nauarra
 regnum

Rodericus
 Cidus

Valentia recepta.

- obuium habuit, propeq; dexterā collocatus, in perpetuo maximoq; apud eū honore perse-
uerauit. Ab hoc dicūt domū de Mendoza clara stirpe descendisse. Ferdinandus igit cum
XL. annos regnasset, excessit Sanctio & Alfonso filijs supstitibus. Sanctius Alfonso frater
trem fugauit, ille Toletū ad Regem Saracenū se recepit, donec eo mortuo à populis reuo-
catus ad regni successionē, non prius à Saraceno dimissus est, q̄ iureiurādo affirmauerit se
perpetuo in eius amicitia permanfurū, quod minime seruauit. Sed inito regno, statim Toletū
tum, expulso Saraceno, recepit, Mesquita (sic enim eorū tēpla uocant) ei tantum concessa,
quam postea Bernardus Præsul, & regina adeuntes, ea loca ingressi, Saracenis expulsis, di-
uæ Genitrici cōsecrarunt. At Saraceni oratores questū iniurias ad Alfonso mittūt. Qui
confestim iratus, iurauit se sine ulla uenia in suos animaduersurū, neq; precibus ullius faci-
le assensurum. At illi præsentientes, astu poenā uitauere, missa regis filia obuiam, quæ mul-
ctam eis precaretur. Quapropter rex iuramento solutus, illis se cōciliauit. Hoc tēpore Sara-
ceni è Carthagine in Hispaniam excurrentes, omnia uastabant, quibus obuiam infans cum
Septē comites septem comitibus missus, interfecti ad unum omnes fuere apud Alcazar de Cōfuegra, lo-
cusq; adhuc Septem comites appellatus. Quare rex hoc animis mollitia nimia corruptis
adscribens: Toleti ob balnea illecebrāsque alias uoluptatum, à Saracenis apud ea lo-
ca quondam instituta omnia sustulit, ac ad pristinam populos seueritatem reducere cona-
tus est. Post hæc Toletanam Burgensemq; basilicam donis plurimis locupletauit atq; au-
xit. Viracam filiam Raimundo comiti Barcinonis locauit. Ex qua ille Alfonso VII. ge-
nuit, qui postea regno successit. Mortuo uiro, illa iterum Alfonso Aragonū regi nupsit, qui
cum uir sacrilegus esset ac iniustus, in ærumnis ac sine liberis perisse dicitur. Alfonso aut
de quo nūc dicimus, cū regnasset annos XLIII. sine uirili prole decessit. Alfonso VII.
Alfonsi VI. è filia nepos, iterū regna diuisit: Castellā Sanctio: Legionē Ferdinando filijs tri-
buens. Beatricem filiam Ludouico VII. Francorū regi locauit, qui diu Jacobi templū sa-
lutatum ueniens, à focero magnificentissime apud Burgensem ciuitatē exceptus fuit, Toletū
q; eius gratia cōuentus habitus, ubi legitimū genus Beatricis uxoris, quæ notha prius pu-
tabatur, declaratū est. Hic Alfonso potentissimus omniū qui ante se fuere est habitus. Qua-
re imperator Hispaniarum appellabat. Cordubam, Almeriam, Baionam recepit, quæ loca
cum adiret in itinere sub arbore quadam repentino excessit, Frederico primo imperante.
Sanctius III. Alfonso III. Alfonso filius, cognomēto Desideratus, q̄ intempesta & immatura morte de-
cedens, ob eius egregios mores iustitiamq; in omnes, desideratus à populo fuerit: fratrem
Ferdinandū Legionis regem ab eo dissidentē cepit, ac rursus in regnum restituit. Blanchā
Blancha uxor Ferdinandī. Garciæ regis Nauarræ filiam duxit uxorem, ex qua Alfonso VIII. genuit. Ferdinandus
secundus apud Legionem regnauit, Sanctij frater, cuius filium pupillū Alfonso eius iuri
ac regno subijcere sacramēto fidei adactū conatus est. Quod animaduertēs Nunius unus
è tutoribus, puerum in arce ac præsidio collocatum ab iniustitia patruī asseruit. Regnauit
Ferdinandus annos XXXI. Alfonso igitur octauus, cognomento Bonus, ex Helionora
Alfonso VIII. Bonus Ricardi regis Angliæ filia, plures suscepit liberos, inter quos Henricum, qui postea regna-
uit: Blancham quæ nupsit regi Gallorum, ex qua diuus postea Ludouicus genitus est: Be-
Blancha mater rengariam quæ Alfonso regi Legionensi, ex qua Ferdinandus tertius: Hieracam, quæ Lusitaniae,
Diuī Ludouici & Helionoram, quæ Aragoniæ reginæ fuere. Igitur Alfonso, quum semel aduerso
marte pugnaret contra Saracenos, temeritate & arrogātia ducis Didaci de Haro principis
de Viscaia, apud locum de Halarcos instaurato prælio iterum congressus, insigni eos clade
Crucis pdigiū afflixit, cæsis fere CCC. milibus, ubi crux ei è cælo ueluti magno Constantino quondam
apparuisse dicitur. Eadem fere tempestate Romam misit Rodericū præsulē Toletanum,
ad impetrandas in expeditionem Saracenorum collationes. Excessit anno MCLX. regni
autem LIIII. Post quem rem tenuit Alfonso IX. Ferdinandī regis Legionis filius, an-
Alfonso IX. Henricus I. nos XXXVIII. Cui successit Henricus Alfonso VIII. regis Castellæ filius, puer admodū,
impulsorēque Aluaro comite tutore, consobrinā eius Lusitaniæ regis filiam, inconsulto
Pontifice, in matrimoniū cepit. Quod postea ab Innocentio III. diremptum fuit. Perijt
una cum pueris ludendo & gulæ casu, apud Palantiam urbem, anno secundo quā re-
Ferdinā. III gnare cœperat. Ferdinandus tertius, Alfonso VIII. filius, patris ac patruī sine liberis dece-
dentis regna obtinuit, omnium Hispaniæ regum felicissimus, simul & potentissimus.
Nam post illam Saracenorum irruptionem, primus Hispaniam ferè omnem restituit, Hi-
spali,

spali, Corduba, Vandalia, Beticâque magna parte recuperatis. Saracenosq; in angulum quasi quendam Beticâ, quem Granatâ regnum appellabant, conclusit. Tanta alioquin iustitia & religione, ut statuat ei à principibus oblatam, moriens nullo pacto statui mandauerit. Eius gesta persequitur Rodericus Præsul Toletanus, qui ad hæc usque tempora peruenit: ex Beatrice filia ducis Brabantia suscepit Alfonso x. qui post eum regnavit, è secundo matrimonio plures alios. Huius quoque auxilio hoc tempore rex Tarracoenfis Jacobus cepit insulas Baleares, uti refert Cusentinus, anno M. CCLII. Alfonso x. Ferdinandi filius, Violantam Jacobi Aragonensis filiam duxit, qua ob sterilitatem abdica, Christianam Dacia regis filiam, conspicua forma, in matrimonium accersiu. Quæ dum in itinere esset, præter spem, repente grauida apparuit, ex quo ab Alfonso ante nuptias abdica est, quam postea regis frater Philippus abbas Vallisoleti, & de Cauis rubis, simul & præsul Hispalensis, sprete religione ac sacerdotio duxit in matrimonium, grauius ferente fratre. Alfonso igitur plures suscepit postea liberos, Ferdinandum qui Blancham diui Ludouici filiam duxit, cuiq; pater superstes fuit, Sanctium qui postea regnavit, Ioannem, Jacobum, Petrum, Berengarium, & Helionoram. Ex cõcubina uero Beatricem, quæ locata Alfonso Lusitania regi Dionysium peperit. Ex his igitur Ioannes multa aduersus Saracenos bella fortissime gessit, uxorem duxit Margaritâ Marchionis Montisferrati filiâ. Ad Alfonso redeo, cuius domi, & in ocio, multa præclare gesta memorant. Leges à maioribus in Hispania conditas, immensum opus, in septem digessit uolumina, quæ partitas appellant. Edidit, aliorum tamen ingenio, historiam orbis, quam generalem Hispani uocant. Canones item in astrologia, quas tabulas nominat Alfonsoinas, unde astrologi cognomen est adeptus. Prædicatur præter hæc liberalitas publica q; eius munificentiâ: quippe qui in Ferdinandi & Blanchæ nuptijs congiarium populo dedit, pauperes omnis uestibus uiritim donauit, Imperatorem Constantinopolitanum à Soldano captum ære ingenti collato redemit. At idem foris non æqua felicitate res gessit. Nam Saracenus Granatæ rex, rupto cum eo fœdere, Murtiæ quædam loca, tum Xeritium oppidum, post longam obsidionem consecutus est: quo bello pulcherrimum facinus Garfia Gometij Carillo, qui arcu præerat, memoratur. Hic extremam expectans ruinam, ac solus interfectis cæteris restitans, in hostes ruit, stragemq; circa se fecit, aliquandiu irruptionem impetumq; moratus: tandem uiuus captus, ob fortitudinem uenia donatus, & ad Alfonso incolumis remissus est. Sed & regni proceres passim rebellantes, ac cum Granatæ rege conspirantes habuit. Causa discordiæ diminuta regni iurisdicctio, quod Dionysium ex filia nepotem Lusitaniæ regem, qui antea regi Castellæ suberat, à tributo & uectigali immunem fecerat, illis in consilio reclamantibus. Dum de Frederici secundi abrogatione ageretur, delectus ipse imperator à bona electorum parte in Germaniam profectus est: uerû ipse frustratus, paulo post redijt, nihilo meliora domi offendens, morte filij Ferdinandi de la Cerda comperta. Reges quoque Granatæ & Belamarini, per ipsius absentia occasionem magna Beticâ Vandaliaq; incommoda intulere, cecidereq; Sanctium Aragoniæ infantem Præsulem Toletanum, ac Nunium de Larca, Sanctius item eius filius secundo loco genitus, regno occupato, patrem uenientem exclusit, qui Hispali subsistens ex animi dolore decessit, Sedente Alexandro IIII. Sanctius quartus Alfonso filius, annos XI. regnavit. Cum Saracenis feliciter dimicauit, quibus Tartariam, quondam Carteiam uocatam, ademit. Regem de Phez Machometum appellatû, ac Benyrizaph ex Africa cõtra Hispaniâ maxima classe soluêtes, p. Benedictum Zachariæ Admiratum, bello nauali superauit. Patrem redeuntem è Germania, regno occupato, non admisit. Sæuus natura fuisse traditur, in disciplina præsertim militari minima de causa milites plectendo. Apud Pacemiuliam, quatuor hominum milia trucidari iussit, quod in tumultu quodam exorto, Alfonso fratris filium, regem appellauissent. Ferdinandus quartus Sanctij filius, ex Maria coniuge, Alfonso de la Molina fratris Ferdinandi III. filia, Anno M. C. C. X. C. V. extincto patre, puer in genetricis tutela remansit, cuius prudentia multa euasit pericula. Nam cû Alfonso de la Cerda, qui se Castellæ regem dictabat, ac regibus Nauaræ, Lusitaniæ, & Aragonû grauius bella p. legatos gessit. Sed & huius mulieris nō minor religio narra, diuendita lautiore supellectile, ut egētibus subueniret, ipsa fictilibus frugiq; uicij & abstinentia singulari est usa. Cœnobia septem egregia cõstruxit, Ferdinandus igitur dū

Beatrice
Brabantina
Jacobus Tarracoenum rex
Christiana
Dacia
Alfonso x.

Alfonso x.
astrologus

Garfia
Carillo

Saxius IIII.
Carteia recepta

Maria religio

per

Alfonfus XI. per ætatem licuit, ex Constantia regis Lusitaniæ filia, Alfonso XI. genuit, qui Castellæ regno successit, & Helionoram quam Alfonso Aragonum regi locauit. Zeliam oppidum ex Saracenis recepit. Delatoribus dicitur aures præbuisse, quare duos nobiles uiros è familia Carutial necari sola suspicione iussit. Regnauit annos XV. Alfonso eius filius anno M. CCCCX. aduersus Saracenos Almohazen Machometem & Hynzeph reges Bellamari & Granatæ feliciter dimicauit, subiugatis oppidis Alcala de Bencay, quam nunc Regalem appellant. Gundissaluum Martini magistrum de Calatraue uirum maximum, & de Hispanis bene meritum, leuibus de causis necari mandauit. Ipse uero dum oppida Sarant, & Zibatar obsidere cœpisset, pestilentia castra passim occupante excessit, superstitite filio Petro. In ea obsidione res mira, & Scæuolæ Romani exempli æmula narratur. Saracenus quidam patriam cæde regis liberaturus, ex oppido egressus, gladio clam sub ueste abdito per castra inimicorum ad Hispaniæ regem contendit. Captus, ubi res detecta, & gladius manifestatur, rex hominis uirtutem & audaciam admiratus, incolumem remisit, qui ut domum peruenit, regis sui uitare iram non potuit, quod clam eo rem fuerit aggressus, statim necatur. Regnauit Alfonso annos XL. Petrus autem filius XVIII. qui omnes Hispaniæ reges crudelitate, parricidijs, ac scelere superauit, cunctam nobilitatem, tum proximos quosq; alios alia de causa matre frustra uociferante necando: Inter quos Petrum Stephani magistrum de Calatraue, Rodericum Gundissalui de Casanda; Alfonso Tellem Alfonso, & Martinum. Postremo aduersus fratrem Henricum fauere cœperat, ille ad Aragoniæ regem confugiens, eius auxilio Hispaniam repetit. Toletum obsidet, Petrum ad oppidum Montiel confugientem, in arcem persequitur, ibiq; obsessum tandem interfecit, regnoq; potit, tenuitq; annos VIII. M. CCCCXIX. Ante omnia proceres humanitate ac liberalitate deuinxit, ex Ioanna coniuge suscepit Io. & Helionoram, quæ Nauarræ fuit postea regina. Sepultus apud S. Dominicum dela Calzada Calaguritanæ diœceseos. Ioannes filius qui ei successit, ex Helionora Petri Aragoniæ filia suscepit Henricum iij. regni successorem, & Ferdinandum qui postea Aragoniæ rex fuit. Duo grauissima bella gessit. Primum cū Lusitanis, quod defuncto Ferdinando socero, ei ratione uxoris succederet. Illi uero suffecto quodam Ioanne notho ordinis equestris ex stirpe regia Ioanni restiterunt, à quo etiam uicto, & in morbo iam constituto, per oratores pacem impetrare non potuerit, ea arrogantia dicitur fuisse. Interea dux Alencastriæ ac Cloestriæ regis Angliæ filius Castellæ ac Legionis regnum ad se pertinere dicitabat iure uxoris Constantiæ Petri Aragoniæ filia. Igitur Gallæciam ingressis Anglis, iuuantibus Lusitanis, Ioannes cum exercitu occurrit, pugnatumq; diu est: post aliquantulum tempus bellum id sedatum, & animi conciliati ob matrimoniū Catherinæ ipsius ducis filia, & Henrici Ioannis huius filij. Perijt autem Ioannes lapsu equi, cui Henricus ipse ex ordine tertius successit, regnauitq; annos XVI. M. CCCCXC. Ex Anglicano matrimonio quod supra commerauit, Ioannē II. præter omnium spem edidit, cum longo prius interuallo Mariam & Catherinam suscepisset, quarum primam locauit Alfonso fratris Ferdinandi filio, mulierem longe sapientissimam, que annos XXV. Aragoniæ regnum uiro absente, & res in Italia gerente, administrauit. Excessit autem ipse Toleti, Ioanne II. filio successore in cunis relicto, ac Catherina matre, & Ferdinando patruo, Alfonso patre, illius qui postea rex Siciliæ fuit, tutoribus adhibitis. Is cum primum per ætatem licuit, ex Mariæ ipsius Ferdinandi patru filia matrimonio Henricum IIII. Ex Helisabeta uero Ioannis regis filia Alfonso & Helisabetam suscepit. Cum Saracenis bella gessit: Aluarum de la Luna præcipuum inter amicos habuit, cuius gratia multa passus bella à propinquis regibus quibus ille infensus fuerat, qui pulsus tandem, deinde reuertens, ad extremum ob nimiam arrogantiam regi ipsi inuisus, capite plectitur. Bellum maximum sustinuit, Alfonso & Ioannis Aragonensium eius cognatorum, ad quod componendum legatus cardinalis de Fuxo missus à Martino V. adhibitis utrinq; pacificatoribus atque arbitris, rem composuit: inter quos Præsul tunc Valentinus Alfonso Boria, qui postea Calistus tertius fuit, partes Alfonso Aragonensis tutabatur. Vincentius uero ordinis prædicatorum, qui postea inter sanctos relatus fuit, alteram fovebat partem. Quo etiam impulsore, Ioannes ipse Iudæos omnis relictiis bonis, ex Hispania discedere iussit, nisi qui Christiani fieri mallent. Bona igitur pars, metu amittendæ rei, sacro

Saraceni
gestum par
Scæuolæ

Petrus

Henricus ij

Ioannes I.
Henricus iij.
Fer. Arag.
rex
Anglorum
motus

Io. ij. Maria
Catherina

Henricus iij.
Helisabeta
soror
Aluarus de la
Luna
Pax inter Hē
ricum, Alfon.
ac Ioannem
Iudæi expulsi
Marani

sacro fonte abluti: clam uero paternis legibus inuigilantes, pessimum genus hominum
 euasere. Hi sunt quos Marranos hodie uulgus appellat. Ioannes igitur rebus cōpositis, ex-
 tinctus est cum regnasset annos XLVII. Henricus IIII. uiuo patre in regno cōfirmatus,
 cum prius Asturibus, alijsq; regni paterni populis præsuisset. Anno M.CCCCLIII.
 Oppida nonnulla per legatos ex Saracenis recepit: Zibalthar per Murciae ducem (Nam
 huiuscemodi oppida saepe utrinq; uariabant) Estiponam prope Malacam, per Ioannem
 Pachachum Marchionem de Villera, Archidonam per Petrum Giron magistrum de Ca-
 ltraue. Inter praeceptuos habuit aulicos Petrum de Mendoza Praesulem Secontinum, in
 patrū postea collegium eius opera cooptatū, missis ad hoc ad Calistum iij. oratoribus, in-
 ter quos fuit Rodericus Praesul Valentinus, quem uidimus Pauli tempore molis Hadria-
 nae praefectum. Henricus deinde Nauarrae regnum per Caroli mortem Ioannis Aragonis
 filij, armis adsecutus est. Ex coniugio nihil liberorum suscepit, quod eum inhabilem uene-
 ri, ac uirilitate deficere constans esset fama. Filiam spuriam, quam suam esse sibi persua-
 rat, regni haeredem instituerat, si per proceres licuisset, qui omni studio resistentes, Helisa-
 betam eius sororem illi praetulerunt. Cui Praesul Toletanus, caeteriq; nobiles, Ferdinan-
 dum Ioannis Aragonensis regis filiū, eius propinquū, in matrimoniū accersiuere, concilia-
 risq; nuptijs, cuius rei gratia missus à Sixto Pontifice Rodericus Boria legatus, ac Roma-
 nae ecclesiae uicecancellarius fuerat, anno M.CCCCLXXI. pax ac concordia inter re-
 ges inita, & Henrici consensu Ferdinandus una cum coniuge, legitimus regni utriusque
 haeres est institutus, ac post eius mortem rem suscepit, nulli maiorum suorum felicitate ac
 potentia secundus: ut qui limites imperij, gloriaeque Hispaniae propagauerit, & gentem Sa-
 racenicam quae Granatae regnum, Beticae partem, annis iam prope DCC. occupauerat,
 suis armis ac uirtute anno M.CCCCLXXII. penitus expulit, ex quo sectam ac potentiam
 eorum debilitauit, ut nemo dubitet paruo iam negotio reliquias quae Africam tenent, euer-
 ti posse. Religionem praeterea in tota prouincia magnopere auxit, expulsis pseudochristia-
 nis, quos Marranos uocant, de quibus supra mentionem feci. Deinde eiectis omnibus qui
 in ordine minorum citra illius obseruantiam ac instituta uiuebant: quorum ingens nume-
 rus, multaque milia discessere. Sed & regijs auspicijs nauatae nouum ingressi pelagus nostros
 Periecos lustrauere, ac ignotas orbi insulas, de quibus alio loco dicam, Hispanorum gazae
 adiecerunt. Lusitaniae regem de finibus tumultuantem, breuiter armis compressit, ac in uni-
 uersa Hispania mores populis, ociaque ferro dedit. Pro quibus meritis suarum animos gen-
 tium obsequentissimos habet, & ab Alexandro Pontifice, ac patribus rex Catholicus ap-
 pellatus, ac omnium consensu, lauream inter principes Christianos meritis & autoritate
 maiorem hodie refert. Non minor Helisabeta uirtute, animoque uirili matrona uisa est, anno
 superiore extincta, quae mater castrorum honoris gratia, non modo dici poterat, sed & religio-
 nis, & Hispanicae quietis, cum uiri sapientissimi consilij omnibus in rebus praesto fuerit. Hos
 igitur ad beatas quandoque sedes deducturus deus omnipotens, in hac uita exercuit, ac orbitate
 multauit, unico filio adulescente amisso regni principe, speque nominis tati. Verum diuina pro-
 uidentia non minoris indolis generum regnis adoptauit Philippum archiducem Maximiliani Ca-
 saris filium, cui pater habenas post secula tradat. Ferdinandus post haec cum Frederico regi Sici-
 liae, propinquo suo, expulso subuenire pararet contra Gallorum regem, in eam concordiam uterque rex
 uenit, ut Apuliam atque Calabriam sibi retineret omni ditioe, reliqua Gallus. Verum exorta post-
 modum inter eos de finibus contentio est, magnoque se ambo iudice tuentes, ad arma deueniunt.
 Gundifaluus Ferdinandus Hispanorum dux, qui ut alter Viriatus uirtute armisque nuper efful-
 sit primū laceffitus, ac Baroli obsessus, ea fuit animi constantia, ut paulatim emergens, parua ad
 modum & collectitia manu maiores Gallorum copias fuderit, ac eorum ducem Viceregem appella-
 tum interfecit. Fama deinde uictoriae peruagata diuersis in locis, uariisque praesulis superior
 semper apparuit, donec oppidatim uel cuncta subegit, ac Neapoli demum recepta, muni-
 tissimam illam & inexpugnabilem arcem breui post tempore in potestatem redegit, muro
 pontique Hispanorum solertia superatis, ac custodibus partim caesis, partim captis. Sum-
 ma deinde belli ad Caietam redacta, quo se Gallorum reliquiae ad octo milia ex fuga re-
 ceperant, clausisque obsidione, supplementum post annum armatorum fere decem milia super-
 uenere, magnis machinis, bellicisque operibus instructa, quibuscum Italici principes non-
 nulli aderant. At Gundifaluus quantum uenientibus occurrere animus non deesset, maluit
 tamen

Henricus iij
 Zibalthar
 recepta

Nauarrae
 regnum

Ferdinandus
 rex & eius
 praeconia

Helisabeta
 regina

Philippus
 Archidux
 Foederis cum
 Gallo forma
 Gundifaluus

tamen Fabianis artibus bellum ducere, atque hoc modo lenta obsidione sine caede potiri: quod fortunam periclitando, ac militum sanguine abutendo, repentina hostem clade superare. Quod proculdubio euenit. Nam ad ultimam redacti famem Galli, & à suis ob metum appropinquare nolentibus frustra auxilium prestolantes: primum hi, qui montem Caietæ uicinum tenebant, deditiōnem fecerunt: post hos uero ciuitas tota anno. M. D. IIII. Gundi saluus igitur uix toto triennio elapso, Siciliæ totius regno potitus, Neapolim se recepit: ubi rebus in pace constitutis, pro rege præsidet, iuracque populis dicit. In quo factum periculum nunquam Hispanum ducem feliciorē quàm Romano milite fuisse. Nam Prosper ac Fabritius Columnenses, maximum uictoriæ pondus accessere: nec contra hoc tempore Romanus unquam fortior quàm Hispano ducē: ut ex Italicis XIII. conspeximus, qui in eo bello cum totidem Gallis congregientes, toto spectante exercitu superiores fuere. Ferdinandus itaque rex his rebus per hunc gestis tributum Pontifici misit, album equum, ad quem Alex. VI. Ferdinandū reliquo remisso, taxauerat. Quumque satis animi, uiriumque ad reliquas Italiae oras inuadendas habere posset: cupiens tamen arma ciuilia, quæ coactus suscepit, in crucis inimicos conuertere, triennales cum hoste inducias pepigit, hoc animo, ut in Africanam expeditionem se accingat: cuius iam initia dedit. Quod utinam eo diutius superstitē absolui contingat, ut res Christiana tot principum ambitione atque discordijs tamdiu lacessita, unius saltem religiosissimi prouidentia, uirtuteque resipiscat.

De regnis Nauarræ, Aragoniæ, & Lusitaniæ.

EQV ID autem Hispaniæ desideretur historiæ: cæterorum regnorum in ea natione que fuerint initia, par fuerit paucis explicare. Ac primum Nauarræ regnum: quod inter Vascones partim etiam Cantabros continetur: cepit circiter annum. DCCCCLXI. à quodam Eneco comite Bigorræ. Hic è montibus Pyreneis in uicinam Nauarræ planitiem cum exercitu descendens, omnem eam regionem à Saracenis liberauit: pro quibus meritis, rex in eo loco primus appellatus, successorem habuit filium Garciam: postea Sanctium cognominatum Abarcam, qui contra Saracenos res gessit magnas, Aragonensemque regnum magna ex parte adauxit. Garciam & ipse filium successorem dimisit, cognomento Tremulentum: hic deinde Sanctium filium cognomento Maiorem, quintum Nauarræ regem, qui duxit in matrimonium Eluiriā comitis Castellæ filiā pariter & hæredem: ex qua Sanctius Castellæ rex postea uocatus fuit, sicut supra in Castellæ regibus commemorauimus. Tris hic liberos suscepit, Ferdinandum cui Castellæ, Garciam cui Nauarræ, ac Ramirum ex concubina, cui Aragonense regnum dimisit, anno. M. XVI. à quo Aragonenses postea reges. Ipse uero Ramirus in debellandis Saracenis, maiorum suorum uirtutem magnopere referebat. Non minor etiam gloria filij ac successoris Sanctij: qui in Oscæ obsidione, sagitta uulneratus interiit: relictis Petro Alfonso, & Ramiro filijs: è quibus Petrus successit: qui Oscam, & nonnulla oppida Aragonensi adiecit imperio. Hic à Roderico Cido qui Valentiam cepit, dum Saracenis auxilio ueniret, in bello captus, deinde dimissus ex liberalitate fuit: anno. M. LXXVIII. ut in Alfonso VI. supra diximus: cui ille militabat. Igitur primis duobus fratribus sine hæredibus defunctis, regnum ad Petrum quendam priuatum, bonum alioqui uirum existimatū, deferunt: sed breui tempore cum minime satisfaceret, eo abrogato, tertium fratrem Ramirum monachum in cœnobio agentem, regem constituit, qui unicam filiam in regno susceptam Viracam nomine Raimundo Barcinonis comiti locauit. Hic postea socris loco Aragoniæ regno successit, cui Barcinon patrio iure accessit. Deinde ex successione Iacobus circiter annum M. CCL. annis XL. id regnum tenuit, qui Alfonso X. Castellæ regis socrer fuit: ac, ut refert Cusentinus, maiorem & minorem insulas Balearicas recepit. Valentiam quoque olim, ut diximus, à Roderico Cido recuperatam, deinde deperditam, rursus regno Aragonensi restituit: quo tempore Ferdinandus Castellæ rex etiam recuperauit Hispaniam, præter Granatam. Petrus huic filius deinde successit, ille cui Nicolaus III. Pontifex concessit regnum Neapolitanum: qui quoque nauali prælio cum Gallis decertauit, & ex uulnere occubuit, relictis Iacobo cognomento Dongiano, & Frederico filijs: de quibus etiam in rebus Siciliæ dicam. Fredericum Clemens V. Sardiniam regem fecit, hac conditione, ut Saracenos inde depelleret, cum diu Genuenses ac Pisani de ipsius imperio decertassent: anno M. CCCXIII. Res deinde Aragonensis ad Martinum Iacobi filium deducta, qui superstitē tantum una filia regi Castellæ nupta moriens in discepta-

Ro. miles

Nauarræ
reges
Enecus rex
primus
Garcias Ab
arca
Garcias Tre
mulentus
Sanctius

Ramirus rex
primus Arag.
Sanctius
Petrus

Petrus alius
rex
Ramirus mo
nachus rex
factus
Raimundus
Iacobus
Balearis insu
la & Valētia
recepta
Petrus
Iacobus Don
gianus
Fredericus
Martinus Ia
cobi filius

in disceptatione populos dimisit, cum alij ad comitē Vrgellensem, alij ad Ioannem II. Castellæ regem, nonnulli autem ad ipsius Ioannis patrum Ferdinandum rem deferrent. Vicit itaq; Ferdinandus, ac omnium consensu rex Aragon. declaratur: anno M. CCCCXVII. arbitris postea iudicantibus, Petro Luna, qui postea Benedictus xij. Pōt. & Vincentio ordinis prædicatorum. Hic igitur Ferdināus Ioannis primi filius fuit, frater Henrici iij. patruus Ioannis castellæ regum, ac pater Alfonsi illius, qui postea Siciliae rex fuit, uir magnus admodum bello ac pace, Tutor quoq; Ioannis fidelissimus. Schisma eius temporis exortū, ut tolleretur omni studio conatus est, Constantiense concilium procurādo: Petrumq; Lunā, quamq; amicissimum, & ciuem suum, ut se pontificatu abdicaret, quando precibus compellere non potuit, ab se expulit. Saracenorum in Granatæ regnum penetrando, magnam edidit stragē, Antequedra oppido per uim recepto. Sed hoc fortitudinis: illud etiā modestiæ fuit, quod Ioanni fratris filio Castellæ regi uictoriam adscripsit. Adsecutus Aragonense regnum, eò concessit cum uxore & filio natu maiore Alfonso: reliquis Ioanne ac Petro apud Castellam relictiis, quibus patrimonium suum diuisit, regi q; Ioanni fratris filio commendauit. Alfonsus deinde patri successit: quo uiuente, Mariam Henrici iij. patrum filiam in matrimoniū duxit, quæ uiro in Italia res gerente, annos x x v. summa prudentia Aragonense regnum administrauit, sterilis alioqui: quapropter Alfonsus è stupro mulieris nobilis Valentiniæ Ferdināum genuit, quem postea Siciliae, Ioannem uero fratrem Aragoniæ successores dimisit: qui pater Ferdinandi nunc regnantis fuit: ac Blanchæ uxoris, quæ Martini regis coniunx extitit, iure hæreditario Nauarræ regnum adsecutus, Carolum ex ea susceptum ei præfecit: litesq; inter patrem & filium de re postea fuere, quas ipsius Caroli mors immatura diremit. Is Io. natura bonus: alioquin infortunatus, ac bellis & laboribus exercitus plurimis, orbatus insuper luminibus in senectute: annis hinc x x x. decessit. Cuius uices perpetua filij nunc Hispaniæ regis felicitas compensat. Nauarrensibus cum uacui regni diuersis competitoribus aliquandiu armis restitissent, in potestatem tandem Henrici iij. Castellæ regis, cuius supra mentionē feci, uenerunt. At sub eius hodie successore feliciter degunt. Deinceps pauca de regno Lusitaniæ, quod circiter annum M. C. X. cœpit hoc modo. Henricus Lotaringiæ comes è Gallia ueniens, magnas aduersus Sarracenos res gessit, pro quibus meritis Alfonsus vi. castellæ rex permotus filiam notham nomine Tyresiam ei locauit: Galliciæ partem quæ in regione Lusitaniæ continetur, pro dote assignando. Ex eo postea matrimonio natus Alfonsus, qui primus Lusitaniæ rex appellatus est. Primus item qui Vlyxiponam à Sarracenis recepit, quorum quinque simul regibus uno prælio superatis, quinque scutorum insigne facti monumentum posteris reliquit. Verū hoc decus in matrem crudelitate cœdauit, quam, quod post uiri mortē nupsit, in uincula coniecit, nec ut eam dimitteret, tunc per legatū à Pont. missum, compelli ulla ratione aut interdico potuit. Quapropter materna in eū ira atq; imprecatio causa fuit, ut ab hostibus caperetur. Huius continenter ex ordine successores usq; ad ætatem nostram xiiij. numerantur. Post Alfonsum Sanctius, Alfonsus ij. Sanctius ij. cognomento Capella, Alfonsus iij. Dionysius, qui fuit è filia nepos Alfonsi, x. regis castellæ, ab eoq; impetrauit perpetuam ab omni uectigali immunitatē, cum prius reges Lusitaniæ Castellæ regibus subijcerentur. Alfonsus iij. Petrus Ferdinandus, Ioannes nothus ex ordine ac religione militari uocatus ad regnū, animo uir ingenti, ciuitatem Septensem è Sarracenis bello recepit, felix septena liberorū prole, inter quos Eduardus, Ferdinandus, Ioannes, Petrus, Henricus, & Eduardus fuere. Ferdināum uitæ abstinentia pariter & religione inter beatos referūt. Is enim bello Sarracenorū captus ea patientia in custodia apud eos uixit, ut molæ (ea enim uiuere cogebatur) cum famulo quamq; per se sufficiente suas partes obiret. Ioanni filia tantum duæ fuerūt, quarum altera Alfonso, altera Ferdinādo ex fratre Eduardo filijs locatæ. Petrus Petrum alterū Aragonum regem genuit, qui sine successore decessit, & Ioannem regem item Cypri: tertium uero Iacobum, qui in patrum postea collegium cooptatus, sanctis moribus ac fama conspicua sub Pio ij. Florentiæ excessit, ac tumulatus est. Henricus infans in Athlantico primus Pelagouas insulas reperit, de quibus in Aethiopia postea latius dicam. Eduardus autē rex natu maior Ferdinandum genuit, & Alfons. v. qui post parentem regnauit. Hic Zeliā, Tigem, & Alcazar Africae ciuitates prælio expugnatas regno Lusitaniæ adiecit. Ex sororibus alteram Io. Castellæ regi, alteram Helionoram Friderico iij. Imperatori locauit, ex qua

Alfonsus

De regno Lusitaniæ
Henricus
Alfon. vi.
Tyresia
Alfonsus primus rex
Sanctius
Alfonsus ij.
Sanctius
Capella
Alfonsus iij.
Dionysius
Alfonsus iij.
Petrus
Ferdinandus
Io. nothus
Eduardus

Alfon. v
Zelia, Tigem
& Alcazar
receptæ

c

Maximi

Maximilianus nunc Cæsar est genitus: uir sane foris domiçq; præclarus, & ingenijs maxime fauit. Cuius rei gratia præcipuos inter aulicos habuit Georgium summū theologum, qui nunc agit Romæ eius opera cardinalem Vlyxiponensem. Ioannes Alfonso patri successit, qui ætate florēte lapsus ex equo, sine liberis decessit. Post quem Emanuel eius frater rem hodie tenet.

Ioannes ij.
Emanuel

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANORVM LIBER III. GALLIA

Celte
Galli
Germani
Galatæ

ALLOS omnes & Germanos uno uocabulo ueteres Græci Celtas, Romani Gallos appellabant. Nam & Germaniam Comatam Galliam dicebant. Postquam uero Rhenum transiere, inç; Gallorum finibus constitere, ab inita quodam modo adfinitate, Latini Germanos uocauerunt. Gallos deinde Græci Galatas, ab Herculis filio. Hercules enim, ut scribit Diodorus li. ij. de uicto Geryone, in Galliã ueniens Alexiam condidit ciuitatem, ac è uirginis cuiusdam eius loci indigenæ cõplexu Galatæ genuit, qui regnum obtinēs incolis nomen dedit. Isidorus quoç; ἀπὸ τοῦ γάλακτος dicit appellari, quod Gallorū corpora ob imensa frigora modo lactis albescant. Quod sanè non discrepat

à uersu Vergiliano. Virgatis lucent sagulis tum lactea colla. Romani triplicem fecere, Togatam, eandem & Cisalpinam in Italia, à Toga cum Latio cõmuni. Comatam, quo nomine, ut ait Plinius, omnem transalpinam Galliam uocabant, ab intonsis crinibus, ut Luciani etiam carmen testatur. Crinibus effusis toti perlata comatæ, & Brachatam olim que nunc Narbonensis, teste item Plinio, dicta est à Brachis, id est, femoralibus prolixis, quibus utebantur, ut est author Strabo, qui etiã præter hæc sagis & uestibus breuibus, quibus uix nates tegerent, eos utentes dicit, quod & nostra uidimus ætate. Femoralia uero adhuc durant, quanç; sunt qui & brachas aliud genus uestis dicant, nulla tamen autoritate. Rufus Gallias cum Britannijs in prouincias xviij. diuidit. In Alpes maritimas. Massiliensem, quæ & Prouincia dicitur, Ambianensem, Vienensem, Narbonensem, Nouempopulanã, Aquitanias duas, Alpes Gagias, Enaxuma Sequanorum, Germanicas duas, Lugdunenses duas, Belgicas duas. In Britannia maxima Cæsariensi, Britannia primam, & Britanniam secundam. Cæsar in Celtas, Aquitanos, & Belgas eos diuisit. Augustus in quatuor, Aquitaniã, Lugdunensem, Belgicam, & Narbonensem. & hæc quidem quæ antiquitus de Gallia diuisione traduntur, Nunc sigillatim loca repetenda.

DE ALPIBUS.

Quatuor
Alpium uia
Pœninæ &
Graia & Co
tia idem.
Cotius rex
Cotus
Alpes summe
S. Bernardus

ALPES primū quas contra barbaros Italiae deus obduxit, patent longitudine à Varo ad Arsiam Istriæ fluuiū pass. mil. ccccl. altitudine uero infra famam, ex quo transire Annibali nō tam difficile fuit quàm authores cõmemorant, ut Polybius testatur. Alpinos prædones omnes esse cõstat, ac à Iulio Cæsare quondam per legatū Serg. Galbam perdomitos, dein à Tyb. Cæsare uiuente Augusto, ut ex arcus inscriptione in eo loco apparebat. Imper. Cæsari Tyb. Diui fil. Aug. Pont. Max. imper. xxiiij. Trib. pot. S. P. Q. R. Quod eius ductu auspicijsç; gentes Alpinæ omnes quæ à mari supero ad inferum pertinebant, sub imperium populū Ro. sunt redactæ. Ad eos igitur quatuor aditur uis, una per Ligures mari proxima, altera per Taurinos, qua Annibal & Hercules trãsmisere, quorum gratia Pœninæ & Graia appellatæ, eadem & Cotia, in quibus xij. fuisse ciuitates Plinius testatur, regnum quondam Cotij regis, qui perdomitis Gallis eas construxit militibus uiatoribus accõmodas. Is Marcellino teste Cæsaris Augusti amicissimus fuit. Cotus autem Thraciæ rex alius, qui, ut legitur in Cæsaris commentarijs, Pompeianas partes fouit. Alpibus hodie mons Cinesius nomen est, tenduntç; in Prouinciam & Hispaniam citeriorem. Tertia uia per Salassios, quas Cæsar summas appellat, ac latronibus purgauit, nunc S. Bernardi, non quidem illius abbatis celebratis, sed cuiusdam Augustensis archidiaconi, qui in eo mōte inter nemora persancte degisse dicitur.

dicitur. Hæ igitur in Lugdunensem Galliam ducunt. Quarta uia per Rhetios, quæ & Rhetia dicuntur Alpes, & agro Tridentino ac Veronensi adiacent, nunc S. Gothardi appellata, quæ ad circumrhenanos Danubianosq; populos ducunt, quas Iulias nonnulli esse dicunt. Alij Iulias post Rhetias, ubi mons incipit Adrius, qui Illyriam à pannonijs diuidit, quarum meminit Hiero. Inter Alpes, inquit, Iulias & Constantinopolim. Gentes Alpinas has Strabo commemorat, Sallyes, Albienses, Taurinos, Centrones, Caturiges, Veragros, Vennones, Lepuntios, Nantuatas, Tridentinos, Rhetios, Vindelicos, qui omnes partim interiere, partim nomina mutauere, moxq; à me in Narbonensi dicentur. Vindelicos autem & Rhetios dicam in Germania.

*Alpes retie**Alpes Iulie**Alpine gētes*

DE NARBONENSI

POST ALPES prima pars Gallia Narbonensis occurrit, quæ terminatur ab oriente Adula monte & Alpibus, usque ad Vari fontes. Ab Austro mari Gallico, ab occidente Pyreneo, à septentrione Iura monte. Qui proprie Celtæ Straboni appellantur. Patet Agrippæ longitudine passuum mil. cccclxx. latitudine cclxxij. Regiones uero his hodie continet nominibus appellatas.

Sabaudiam, Prouinciam, Delphinatum, & prouinciã Tolosanã. Sabaudios enim ex Sabatijs uadis ac populis, Ptolemæo cæterisq; inter Alpes positis, putauerim nomen accepisse. Hi nunc agros tenent, qui quondam Vocontiorum, Veragrorum, Caturigum, Centronum, Lepontiorumque fuerant ad Alpes pertinentes. Eorum urbes Tarantasiensis olim Nantuates existimati, deinde Lausanenses olim Latobrigi, præfui subiecti. Gebenna urbs Genua Cæsari appellata, apud lacum Lemantum, ubi Cataldum eius urbis præfulem ac professorem adorant. Forum Neronis Tricastini nomen adhuc seruat. Dinia nunc Dignensis urbs. Vocontijs ac monti Cinesio proximum est oppidum Ciuario, quò initio belli Cæsar quoque legiones traduxit, cuius etiam meminit Plinius nepos in quadam epistola, hodie quoque Viuariensis ciuitas nominatur. Veragri in montibus S. Bernardi, caput gentis uicus ubi cœnobium S. Mauricij Sedunensis diœceseos; per hos Cæsar in Galliam penetrauit. Seduni adhuc nomen retinent. Sabaudia duces è Saxonum ducibus ac stirpe Augusta originem ducunt, annos prope cccc. Inter quos Amedeus Aimonis comitis filius ab imperatore Friderico III. dux primus fuit appellatus. Qui defuncta uxore, relictaq; regni cura Ludouico filio, cum paucis suorum secessit in agrum Gebennensem studio rerum diuinarum, prope lacum Lemantum cœnobio constructo. Deinde ob abstinentiæ, clarique nominis famam, inuitus, in consilio Basiliensi pontifex factus, mox concordia gratia sese sponte abrogans Nicolao quinto sedente, cardinalis ac legatus remansit, simul cum his quos ipse cardinales prius creauerat. Huius filia Maria Philippo Maria uicecomiti nupta, quod è uomica circa scemina laboraret, uiro nunquam congressa est, quapropter eo extincto, cœnobio uirginum, quod ipsa construxerat, sese dicauit, patris animum imitata. Ludouicus alter filius ex Anna Iani Cypri regis filia septem mares præter sceminas nonnullas genuit. Quorum maior natus Amedeus aui nomen ac uirtutem referens, sanctitate maxime clauit, morbum comitalem quo laborabat usq; ad extremum patientissime tulit, tempus quoq; suæ mortis prædixit. Rogatus quondam à quibusdam oratoribus, qui tunc aderant, si quos haberet canes uenaticos ostenderet, annuit ut postera die rediret. Cum uero adessent Amedeus pergula ingentem ab latere ædium mendicorum multitudinem eis ostendit, unà discumbentium. Atque hi sunt, inquit, Canes mei, quos alo quotidie, quibus ue cœlestem gloriam me spero uenaturum. Ludouicus eius frater Ludouici filius rex Cypri fuit, Carlotta Ioannis regis unica filia simul cum regno in matrimonium sumpta, de quibus postea clarius in historia Cypri. Amedeus igitur uxorem duxit Violantam Caroli VII. Gallorum regis filiam, ex qua quanquam abstinentissime cum ea uiebat, quatuor suscepit mares, aliquot etiam sceminas. inter quos Philibertus patri succedens breui tempore sine coniugio & prole Lugduni decessit. Carolus deinde frater rem tenuit, qui ex Blanca Guilelmi Montisferratensis filia Ioannem Carolum Amedeum appellatum genuit. Hic autem sextus ex ordine Dux, in puerili admodum decedens ætate, Philippo patruo rem dimisit. Ipse postremo Philiberto filio ex filia Ducis Borbonij suscepto, qui à Maximiliano Cæsare nuper gener adscitus, Margarita eius filia in matrimonium accepta,

*Sabaudia**Prouincia**Delphinatus**Tolosa prouincia**Tarantasiensis**Lausanenses**Gebenna**Genua**Cataldus**Forū Nerōis**Tricastini**Dinia**Ciuario**Viuariensis**Nantuates**Latobrigi**Veragri.**Vicus cœnobium**S. Mauricij.**Seduni**Sabaudia**duces**Amedeus dux**Canes**Amedei**Carolus**Philibertus*

Varus flu. Antipolis Forumiuli Argentiū Olbia, cytharista Turoentiū Massilia Sallyes
 anno superiori decessit. Domum igitur nobilitate ac meritis florentem nolui silentio præterire. In ora uero Gallici maris Prouinciæ urbes ex parte magna sitæ sunt. Post Varum fluuium Antipolis & Forumiulij Octauianorum colonia Plinio nomen seruant. Post hæc Argenti ostia, Olbia, Citharista promontorium, Turoentium antiqua sane nomina. Deinde Massilia Sallyum Metropolis. Sallyes enim à Sextio Duce Romanorum perdomiti inde Massilia Sallyum Metropolis. Sallyes enim à Sextio Duce Romanorum perdomiti teste Liuius fuere. Massilia uero ipsa Phocensium colonia, ubi authore Strabone, portus templaq; Ephesiæ Dianæ & Delphici Apollinis, studium quoque Græcarum literarum nobile secundum Athenas fuerat. De hac Hieronymus in epistola ad Galatas. Massiliam Phocenses condidere, quos ait Varro trilingues esse, quod græce loquantur, latine & gallice. Hæc ciuitas Pompeij partes secuta, à Cæsare per uim expugnata fuit. Libertate antiqua utebatur, nec prætoribus prouinciæ parebat, ut ait Plinius. Etymum urbis tradit Eustat. ἀπό το μάλιστα, quod lingua Aeolica ligare dicitur, ἡγή αλιέως, id est, piscatore, quod gubernator Phocensis eo applicans, uiso piscatore statim ex omine ligare rudentem iussit: poniturq; ab eo inter Ligures transalpinos. Decoratur insuper diua Marta eo aduecta, cuius uirtute lucus dracone liberatus ostenditur. Vinum Massiliense Martialis uituperat. Arelate urbs etiam inter Sallyes, Pliniocolonia Sextanorum dicta, quod è sexta Leg. milites coloni eo deducti sint. Harum coloniarum author Cæsar, qui Tyberij patrem è III uiris præfecit, qui colonias deducebant, eosq; agros uiritim diuidebant. Arelate præfules habuit sanctos Honoratum & Hilarium. Sequuntur ostia Rhodani, & Fossæ marianæ, quas aquas mortuas nostri nauatæ appellant, opere C. Marij C. pass. à Rhodani ostijs deductæ Plinio. Deinde Agathopolis cum parua è regione insula Agatha, quam Stephanus ἀγαθαπολις, id est, bonam fortunam appellat. Agathopolim nonnulli Montem Pessulanum, siue ex eius uestigijs esse contendunt, quod oppidum ornatur Rocho eius loci principe. Hic defunctis parentibus anno uigesimo, relictis omnibus ignotus Christi causa peregrinatus uenit in Italiã, ubi plura prodigia in curanda pestilentia monstrauit. Demum post annos multos in patriam reuertens, cum omnia bellis turbata inuenisset, pro exploratore captus, carceriq; inclusus, ibi tandem decessit. Anno M. CCC. XIII. Cui ante hos annos Romæ templum ex ære collecto, dicatum in uia flaminia prope mausoleum Augusti conspicitur. Postremo Narbo, quæ ob claritatem nomen regioni dedit. Hæc Plinius coloniam Decumanorū uocat, quod decimæ legionis milites in eam deducti sint. Reperitur & Narbo fluuius supra Meotim. Intus autem aquæ Sextiæ, nunc Aquensis ciuitas, quam Sextius dux (ut ait Liuius) reductis in potestatem Sallyibus ædificauit, ubi erant aquæ calidæ. Arausio colonia secundanorum, ubi secundæ Legionis milites traducti, nunc Aurasicensis Ciuitas, Glanum nunc Glandantensis. Alba Eluorum Plinio nunc Eluensis. Beterræ Plinio & Antonino, nunc Biterrensis. Cauillio Ptolemæo, nunc Cauallicensis. Allobroges iuxta sunt inter Isaram & Rhodanum siti, quos domuit Cn. Domitius. Horum legati Romæ cum Catilina conspirauerant, nunc Delphinatus appellatur potius quàm Saubadiensis, cui præsidet pro tempore regis filius natus maior. Caput gentis Vienna, ubi Antonij uenerabile templū, & Mamercus ac Maurus eius urbis præfules sanctissimi coluntur, unã cum Adiuto & Desyderio martyre præfule Lugdunensi ibidem sepulto. Auenio Col. quam Iocanna Sicilia regina Clementi Pont. uendidit. In ea ius dicit Vicegerens. Is fuit ætate nostra Nicolaus Liscius Volaterranus unicum iustitiæ ac seueritatis exemplum. Valentia item Col. Plinio. Vasio antiquum retinet nomen. Carbantorate Plinio, quod Carpentoratum uocant. Tolosana prouincia pars fuit olim Hispaniæ citerioris, teste Hieronymo, quam Massilienses occuparunt, postremo Gothi. Inter hos Tectosagæ gens triplex Pyrenæis propinqua montibus ex aquilonis latere, tanta multitudine habitantes, ut necessarium eis fuerit in colonias exire, & occupare finitimam Cappadociæ & Paphlagoniæ Phrygiam. Horum, ut ait Plinius, Rhoda est Rhodiorum Colonia, unde dictus Rhodanus fluuius, ut Hieronymo placet. Volcarum item in hac parte gens, quorum Illiberis oppidum & fluuius, Ruscino etiam Plinio, Straboni, Ptolemæo, quem Galli Ruscinionem & Perpinianum uocant, de quo inter Galliæ Hispaniæq; reges longa quandoque contentio. Carcaso, Cessaro, Nemausum, Tolosa, prisca nunc quoque retinent nomina. Tolosa nanq; ipsa urbs quondam florētissima, ubi nobile templum gaza refertum antiqua fuerat, quam si quis attigisset exitu infelici plectebatur: compertum id in Cepione, alijsq; ducibus Romanis,

manis, ex quo prouerbium in his quæ causa sunt aduersitatis, Aurum Tolosanum: au-
 thores Gellius & Plinius. Hæc Gothorum sedes diu fuit, deinde à regibus Gallorum pul-
 si, intra Hispaniam se continuere. Facta est autem Metropolis à Ioanne x x i i . Hæc
 igitur quæ de tota comperi antiquitate. Nunc quæ de Narbonensi in fisci codice adno-
 tantur hodie subijciam. Primum Metropoles sex, Narbonensis, Tolosanus, Ebredunen-
 sis, Aquensis, Arelatensis, Viennensis. Narbonensi rursus subest Bitterrensis, Agathen-
 sis, Magalonenfis, Electensis, Vticensis, S. Pontij, Eluenfis, Venacensis, Antipolitana.
 Arelatensi subest Massiliensis, Auenionensis, Tolonenfis, Cauallicensis, Vapiensis, Tri-
 castinus, Carpentoracensis. Vienēsi subest Valentiana, Dignensis, Viuariensis, Gratiano
 politana, Mauranensis, Gebennensis. Tolosana subest Apamiarum, Montifalbanī, san-
 cti Pauli, Riuenfis, Lombriensis, Mirapincensis, Vaurenfis. FLVMINA uero in Nar-
 bonensi hæc præcipua, Rhodanus omnium maximus ac rapidissimus ex Alpibus per fi-
 nes Allobrogum orientem uersus fluit, usque Lugdunum, inde conuersus tribus ostijs in
 mare Gallicum desinit. Eius etymum Plinius & item Hieronymus noster à Rhodiorum
 colonia urbe citerioris Hispaniæ uenire uolunt. Dicitur à nonnullis alter Eridanus. Nam
 una commiscetur ex Alpibus fluentes, scissus alia uia in Oceanum, alia in Adriaticum
 sinum descendit: quod Apollonius in i i i i . Argonauticorum pulchre describit. οἶον ἐδὲ αὐ-
 κραισάτες ὑδάσιον ἀμυγρῆοντο, ἐκ δὲ τοῦ ἐρῶδαντο βραδύμῃ ῥόοι ἐισεπέβησαν, οὗ εἰς ἡριδάνην μετανά-
 βηται ἀμυγρὰ δ' ὑδάτων. & quæ sequuntur. Araris, item que Duris ex eodem quo Rhodanus
 monte exeuntes, atque una corriuantes in Rhodanum iuxta Lugdunum commiscetur.
 Arar uero lenis adeo fluit, ut nescias in utram partem descendat, clarus ponte Cæsaris uno
 die militum opera fabricato. Isara quoque & Druentius ex eodem orti loco Rhodano
 corriuant. Apud Isaram Quintus Fabius Maximus x x x uix milibus, c c . Gallorum
 milia cecidit. Ultra uero Rhodanum è montibus Cemenis fluunt in mare Gallicum Pro-
 lemæo Orobius, Araurius, Straboni Rauraris appellatus. Is enim prope Massiliam Pe-
 trosus uocatur, quod lapidibus sit maxime refertus. Sulgas paruus amnis Rhodano etiam
 commiscetur, ubi Cneus Domitius Aenobarbus complura Gallorum milia uertit in fu-
 gam, ut Strabo commemorat. Nunc Surgam uocant Petrarchæ carminibus celebratum.
 Rusenas Straboni, Ruscino Ptolemæo dicitur: & Illiberis, è Pyreneo exeunt in mare Gal-
 licum, uterque eiusdem nominis urbem habens. Ruscenium item efficit lacum, ubi Ce-
 striæ optimæ aluntur. Atax Straboni, Atagis Ptolemæo appellatus, prope Bliteram ci-
 uitatem fluit. Orobis Straboni, Orobius Ptolemæo uocatus, è Cemenis montibus in me-
 ridiem iuxta Agatham descendit. Sigius mons Straboni, Setius Ptolemæo duos dister-
 minans sinus: maior Gallicus appellatur, in quem Rhodani ostium erumpit: minor usque
 ad Narbonem & Pyrenem spectat. Aphrodisium ueneris promontorium, in quo eius erat
 templum. Iura Sequanos ab Heluetijs diuidit, Ptolemæus Iurassum uocat. Is nanque ex
 Alpibus usque ad Cemenos montes & fontem Sequanæ pertinet. Cemeni enim mon-
 tes continui sunt inter septentrionem & occidentem incedentes. Insulæ autem in hoc ma-
 ri è regione Antipolis, i i i i . Stœchades ex ordine uocata. LVGDVNENSIS nunc
 attingenda Gallia, quæ ab occidente Garumna flumine determinatur ab Aquitanis, à
 septentrione Britannico Oceano, ab oriente Sequana & Matrona, à meridie flumine Ara-
 ri. Quæ regio has habet hodie prouincias siue principatus. Ducatus Britonum, Burgun-
 dia, Borbonensem, Aurelianensem, Valesij, à quo recentes Francorum reges. Comitatus
 autem Niuernensem, Antissiodorensis, Montibelicardis, Ferretensem, Caropolitensem,
 Matisconensem, Blefnensem, Campaniæ. Ante omnes Britones summum occupant ad
 mare locum. Hos Procopius ex Britannia insula colonos esse dicit. Beda uero hos potius
 in Angliam trajcientes insulæ nomen dedisse. Plinius Britannos populos in hoc Gallo-
 rum littore nominat. Strabo etiam Britanniam urbem inter Aquitanos Britonibus uici-
 nos ponit. Cæsar in commentarijs scribit Gallos proxima Britannia littora ad prædan-
 dum occupasse. Gens est nunc bello fortissima, sæpe Gallorum regibus formidolosa. Po-
 stremo in Italiam à Gregorio undecimo missi, res gessere, ut postea dicam. His patrum
 memoria imperauit Ioannes Dux, uir domi militiæ que clarus, ut qui patrios fines uin-
 tendo dilatauerit. Huic Ioannes, Arturus & Ricardus nati fuere. Ioanni autem totidem,
 c 3 Franciscus,

Metropo.
 Narbonensis
 Flumina Nar-
 bonensis
 Rhodanus.
 Araris
 Duris
 Isara
 Druentius
 Orobius
 Araurius
 Sulgas
 Ruscino
 Illiberis.
 Ruscenius
 lacus
 Atagis
 Orobius
 Montes
 Sigius
 Aphrodisium
 Iura
 Cemenus
 Insulæ
 Stœchades
 1111.
 De Lugdunēsi
 Ducatus
 Britonum
 Burgundia
 Borbonensis
 Aurelianensis
 Valesij
 Comitatus
 Niuernensis
 Antissiod.
 Britania urbs

modi flentio pra-
 sum. Post Varum
 n seruan. Post hæc
 i sane nomina. De
 anorum potuit
 e Strabone, ymus
 ræcarum literam
 Galatas. Massiliam
 annur, latine & glo-
 suit. Libertate anti-
 num urbis tradit Ep-
 a est, piscatore, quod
 ligare rudentem iul-
 ua Marta eo aduectâ,
 se Martialis uirperat.
 quod è lextra Leg. mili-
 tium patrem è i i i i ti-
 m. Arelate præfules ha-
 è. Fuitz mariane, quas
 Rhodani oitis deductæ
 quæm Seephanus è y-
 Montem Pessulanum,
 cho eius loci principe.
 s Chitii causa peregriti-
 delituit. Demum post
 enitit, pro exploratore
 i i . Cui ante hos annos
 afoleum Angulsti con-
 a. Hæc Plinius coloniam
 sicut. Reperitur & Nar-
 uicinis, quam Sextius
 are aquæ calidæ. Arau-
 nunc Aurascensis Ci-
 uentia. Beterra Plinio
 uentia. Allobroges iuxta
 a. Horum legati Romæ
 quæm Subadiensis, cui
 ma, ubi Antonij uene-
 illi coluntur, una cum
 a. Auenio Col. quam lo-
 gentis. Is fuit ante no-
 a exemplum. Valentia
 Plinio, quod Carpentor-
 acensis, teste Hieronymo,
 auge gens triplex Pyre-
 nensibus, ut necessarius
 a. & Paphlagoniæ Ph-
 aude dicitur Rhodanus
 quorum Illiberis oppo-
 Galli Ruscinionem à Pe-
 ga quandoque commu-
 nent nomina. Tota nunc
 rum antiqua fuerit, qui
 equitate, alij dicitur

B. Aegidius Franciscus, Petrus, & Aegidius. Horum primi duo ex successione, rem patriam tenuerunt, Aegidius uero pro martyre apud eos colitur, interfectus ob inuidiam, opera (uti fertur) F. fratris: quod æqui seruantissimus, in administratione rerum, cunctorum sibi gratiam populorum conciliasset. Post hos res ad Arturum patrum deducta: qui regis Caroli septimi magnus Conestabulus, & dux inuictus Francorum gloriam ab externo hoste tutatus est. Anglos sæpe irruentes duce Talboto bello repressit, Cum que non toto biennio regnasset hæredem Franciscum ex Ricardo fratre nepotem reliquit, de cuius gestis postea referam. Hic Anna filia tantum superstiti decessit, quæ deinde Caroli octaui Gallorum regis simul cum paterno imperio in matrimonium uenit. Viro defuncto rursus Ludouico successori nupsit. Eorum populi olim Cenomanni, quorum urbs Mediolanum: hi in Italia colonias plures fecerunt, postea præfulem habuere Iulianum ab ipsis Apostolis constitutum, cuius festum pridie Nonas Martij colunt. Redones, Nannetes, Curiosolitæ nunc Consopitenses, Veneti, Tricorij, Sessuij, Ossifini, Vnelli, Aulerci, Diablinites, Ambiaties, Quos ferè omnis Cæsar nauali prælio cum Venetis gesto in potestatem redegit. In Mediterranea quoque nomina recentiora, Maclouenses, Dolenses, quibus præfuit Samson episcopus & professor sub Iustino iuniore. Leonenses. Armoricæ autem Lexouij ac Turones nomen adhuc retinent. Horum præsul Arnulfus à sancto Remigio baptisinate ablutus inter professores relatus est. Andes quoque nunc Andegauenses, quibus præfuit Albinus patria Venetus primus Abbas. Hos simul & Turones diuus Ludouicus rex Galliarum Britanniarum principatu exemit, & alteris Metropolim constituit, alteris Andegauensibus fratrem ducem præfecit, qui postea à Nicolao tertio in Italiam ad Sicilia regnum aduersus fuit. Hi optimo abundant uino, quod in totam maritimam & Normandorum & Britonum eo carentem exportatur. Senonum dein regio sequitur, sedes & ipsa Metropolitana, ubi Columba uirgo & martyr sub Aureliano principe passa est, & sepulta: prius enim ex lupanari, quo per contumeliam adducta fuerat, diuinitus euasit. Hic & Patroclus martyr sub Valeriano etiam fuit. Et Lambertus, ac Valfranius uiri sancti Dagoberti regis tempore præfuerunt. Eorum oppida Agedicum, Velaunodunum. Carnutes quoque, quorum oppidum Gennabum. Parisij, quorum Lutetia ad Sequanam posita, ubi nunc regia Gallorum, consilium quod Parlamentum appellant, & studium literarum Caroli magni opus. Sanctorum insuper complura corpora, Germani, Eligij, Peregrini, Aureæ, Genouefa: hæc enim uirgo Parisien. tempore S. Germani præfulis cœnobio dicata, ob uitæ abstinentiâ pluribus annis ex lepra laborauit, sepulta apud sanctum Dionysium. Sunt & in hac parte Burgundiones inter Sequanos, intra Ararim & Iuram montem siti, quorum originem è Germania Orosius ultimo libro his uerbis repetit. Valentinianus Burgundionum nouum nomen oppressit, qui plus quàm LXX milia (ut fertur) armatorum ripæ Rheni infederant. Hos quondam subacta Germania à Druso & Tyberio per Castra dispositos in magnâ coaluisse gentem, atque etiam nomen ex opere præsumpsisse, quia crebra per limitem habitacula constituta Burgos uulgo uocant: hodie que præualida manus in Gallia, quamuis prouidentia dei Christiani omnes modo facti mansuete uiuant, non quasi cum subiectis Gallis, sed cum fratribus Christianis. Hæc ille. Burgundiones Plinius, itemque Ptolemæus ultra Vistulam Germanis proximos ponunt. Ea gens priscum adhuc robur & animum spirat. Duces habuit è Gallorum regibus prognatos, quibus postea sæpe aduersa fuit, deque imperio paribus auspicijs cõtendit. Ex hac diuus Sigil mundus fuit à Gallis interfectus. Proximis uero temporibus, anno M. CCCCXXII. Philippus eorum Dux decedens filium Ioannem reliquit patrem alterius Philippi, qui græte nostra una cum Carolo filio Ludouico Gallorum regi maxime fuit aduersus: quod Carolo eius fratri profugo Philippus faueret, bellum ingens exortum, cuius postea inter reges mentionem faciam. Post hoc Alodium Carolus obsedit, quod suæ ditionis dicebat esse, cum oppidanis deinde pecunia transegit, ac se in Dinantios ex eadē causa conuertit, quo pater Philippus iam senex & inuualidus se transferri uoluit, urbem cepit ac diripuit: Interim extincto Philippo, Carolus Alodienses, quod Dinantijs auxilium tulissent, iterum obsedit, iuuante quoque Ludouico rege, quem sibi conciliauerat. Urbem expugnauit, ac diripuit, nullique nec ordini nec ætati pepercit. Terror fuit suo tempore Galliarum, sæpeque Regi, quanquam non æquo imperio

imperio formidolosus. Extinctus tandem in bello, quod aduersus Renatum Renati nepo-
 tem Lotoringiae Ducem mouerat, ac ibidem ab hoste honorifice sepultus est, superstitite
 tantum filia Maria ex Margarita Eduardi regis Angliae sorore, quae postea Maximilia-
 no Caesari nupta, paternum pro dote imperium attulit. Ex his genitus Philippus Archi-
 dux appellatus, qui nuper Hispaniae regi gener, ac successor adscitus, dum illac iter in Hi-
 spaniam haberet, aui materni corpus supplex repetijt. Renatus uero supra dictus cum tan-
 to hospiti nihil denegare posset, maluit honoratissimi hostis trophaeis, ac perpetuo facti
 monumento priuari, q̄ excellentissimae charitati deesse. Vt esset omnibus mortalibus do-
 cumento maiorum se indolem animo retinuisse, nec minora domi per pietatem gessisse,
 quam antea in bello per fortitudinem gesserat. Ciuitates uero Burgundionum, Vifon-
 tium nunc Bifontium Metropolis, ubi plura ueterum aedificiorum uestigia cernuntur, &
 Claudij praesulis ac professoris sedes, qui anno sexcentesimo uigesimo sexto cura ecclesiae
 alij delegata in Cœnobium sancti Agendi ad durio rem uitam secessit, tantum oleribus
 contentus, ubi & sepultus. Id hodie sanctus Claudius uocatur. In eodem agro Bifuntino
 locus Salinensis uocatus, ubi duo sunt fontes, alter aquae dulcis, alter unde sal igne den-
 fatum conficiunt candore praestans, ac maximum eius nationis uectigal. Matisco, cuius
 meminit Antoninus in itinere. Eduenses Romanorum amicitia clariorum urbs opulen-
 tissima Augustodunum in Cemenis sita montibus. In finibus quoque ipsorum erat Alexia
 expugnatione Caesaris memorabilis, nunc ad Vicum redacta, putatur que ea quam uo-
 cant Alsetum. Est & Nouiodunum: Cabalio Antonio Strabonique. Hodie uero Cabilo,
 quae honestat Syluerius eius loci praesul & professor, Gergobina, ubi Caesar Heluetiorum
 bello impedimenta collocauerat, Heduis confidens. Bibracte prope ciuitatem Heduen-
 sem ad exiguum nunc uicum redactum, olim celebre oppidum, in quo Caesar concilium
 Galliae totius coegit. Longones, nunc Lingones, unius literae tantum mutatione, quo-
 rum erat Adunantium. Bellio Plinio nunc Bellicensis urbs. Lugdunum ipsum ad Ce-
 meni radices, ubi Arar Rhodano concreditur. Colonia haec est à Planco deducta. Fla-
 grauit Senecae temporibus, ut ipse in quadam epistola refert, Templum habebat Au-
 gusto dicatum, aramque uenerabilem, ubi inscripta gentium nomina numero Sex-
 ginta, earumque singularum statua una. Hanc urbem Imperatores Romani nobile Empo-
 rium statuerunt, ubi etiam monetam cudebant. Haec Strabo. Haec deinde urbs ornata san-
 ctis praesulibus fuit Nicetio & Eucherio, qui sub Valentiniano secundo emicuit. Supra
 uero inter montes Meldae Ptolemæo ponuntur, Meldensis adhuc urbis nomen seruan-
 tes. Hic Pharo & Ildenricus ex successione praesules sancti praesuerunt. Vessones & Augusta
 Vessonum. Viromanduos quoque Ptolemæo in hac parte positos Virdunenses putaue-
 rim esse. Hos prope Campania nunc appellata, ubi Catalanensis est urbs noua nomine,
 clarissima clade Attilae Hunnorum regis ab Aetio superati. Fiscii codex has habet ho-
 die Metropoles descriptas in hac parte. Lugdunensem, cui subest Parisiensis, Carnuten-
 sis, Aurelianensis, Antifodorenensis, Trecentensis, Meldensis. Turonensem, cui subest, Ceno-
 manensis, Redonensis, Andegauensis, Nannetensis, Baiocensis, Trecorensis, Leonen-
 sis, Dolensis, Maclouiensis. In Burgundia, Tarantasiensem, cui subest Sedunensis, Au-
 gustensis, Bellicensis. Bifuntinam: cui subest, Basiliensis, Lausanensis. Aquitania tertia pars
 Galliae ab occidente Oceanum, à septentrione Ligerim fluuium. Caesari uero Garumnam.
 Ab oriente Lugdunensem & partem Narbonensis. A meridie Pyreneum & Narbonen-
 sis partem. Aquitani enim à cæteris Gallis corporibus & lingua differunt magis Hispanis
 similes, quibus finitimi sunt. Eos subiugauit Crassus Caesaris legatus, ut narratur in com-
 mentarijs. In sequentibus temporibus duces habuerunt: qui cum Carolis Martello & Ma-
 gno interneciuum ac diuturnum bellum gessere, contraque eos ex Hispania Saracenos quan-
 doque uocauerunt, tandem succubuerunt, ac una cum cætera Gallia regibus Francorum nunc
 parent. Comitatus inter eos hodie IIII. Armeniaci, de Bigorra, de Fuffo, ac Pictauesis.
 Ciuitates eorum pleræque in cōmentarijs nominantur: Pictones, nunc Pictaueses. Ta-
 ruisati, nunc Tursæ. Tarbelli, nunc Tarienses ad Aturi ostia prope Pyreneos. Bigerones,
 nunc Bigerrenses, ubi castrum Bigorram dicunt in Vasconia. Prætiani. Garietes, qui
 nunc Lectorienses esse putantur. Garumni, Cocosates, Sibuzates, Ausci, nunc Auxitani:
 unde Auscij

Vifontium

Claudius

Matisco

Eduenses

Augusto

dunum.

Alexia

Alsetum

Nouiodunum

Cabilo

Syluerius

Gergobina

Bibracte

Longones

Adunantiæ

Lugdunum

Nicetius

Meldæ

Pharo

Ildenricus

Vessones

Viromandua

Catalanum

Aquitania

Comitatus

IIII.

Armeniaci

de Bigorra

De Fuffo

Pictauesis

Pictones

Taruisati

Tarbelli

Aturus

Bigerones

Cocosates

Sibuzates

Auscij

Vassarij unde regio cognominata. Horum sunt Vassarij Ptolemæo, nunc Vassatenses. Armeniaci
Vascones comes sub Calisto tertio, propriam germanam duxit sororem, reclamanti autem regi uir
 sceleratus literas apostolicas falsas ostendit: itaque ipse sacris interdictus, de his uero qui
Flussates eas procurauerant ac scripserant sub Pio postea sumpta est pœna. Flussates, quibus de
 Flusso comites nunc appellati diu præsident, ex qua domo duo Cardinales nostra memo-
 ria fuere, iunior tamen longe fama uirtuteque inferior decessit Innocentij tempore. San-
Sanctones ctiones nomen etiam seruant, quorum urbem Mediolanum Strabo & Ptolemæus ponunt.
Mediolanū Sonciates, Bituriges: hi uno die uiginti urbes incenderunt, ut Cæsarem comitatu &
Bituriges pabulatione prohiberent. Horum oppidum Auaricum, cuius Cæsar in commentarijs me-
Auaricum minit. Præterea Nouiodunum: alterum est huius nominis, proximum Parisijs, in prouin-
Nouiodunū cia Remensi: tertium Heduarum, Petrocorij, quibus ciuis & præsul Fronto uir sanctus à
Petrocorij Petro baptismate ablutus. Burdegalenses inter Garumnam & Auscios, è Burgedale fuit
Fronto Ausonius poeta. Vascones gens Hispana uetustissima, Pyreneis & Aquitaniæ uicina in
Burdega- hæc Galliæ loca traiecerunt. Quo magis miror à Pio & Blondo scriptum Vasconiam
lenses quasi occidentalem Gothiam eorum lingua appellatam, quod in hic locis consentiente
Vascones Honorio Vallia rex Gothorum confederit. His igitur Libretensis imperat princeps, tan-
 tum dominus appellatus. Itaque unum aiunt esse in Gallia dominum Libretensem.
 Vnum Armeniaci comitem. Vnum denique Britonum ducem, qui potentia post regem
Aque Au- antecellant. Sunt & in ea urbes Aquensis olim Aquæ Augustæ Ptolemæo Plinioque.
gustæ Conseranensis, Olorensis, Papincensis, Lascurrensis, Rigonensis, Adurensis, Bigorren-
Agēnenses sis, Maleacensis, Sarlatensis, Agenensis, sic etiam Antonino uocata. Ptolemæo Agennas.
Conueni Conuenarum urbs olim Conueni ad fluuium Aturiam inter montes siti pyreneos: apud
Aturia flu. hos Lugdunum altera colonia Ptolemæo ponitur. Præterea Ruteni nunc Rutenenses.
Lugdunū Lemouici & Aruerni nomen seruant, inter Aquitanos & ipsi ac trans Ligerim à Geo-
alterum. graphis positi. Ex Lemouicensibus quatuor ex ordine pontifices olim fuere. Aruernor-
Ruteni rum autem ut gentis fortissimæ plurima apud authores mentio. Hi, ut scribit Strabo, cum
Lemouici milibus ducentis olim cum Aemiliano Maximo ad Isaris & Rhodani confluenta, postea
Aruerni cum Domitio Aenobarbo, ubi Sulgas cum Rhodano coniungitur prælijs congressi sunt.
Proiectus Eorum oppida Augustonemetum & Gergouia in monte sita, ubi pugnatum est à Cæ-
Augusto / sare. Deinde apud Alexiam propinquum oppidum, ab eodem que post longam obsidio-
nemetum. nem expugnatum superato Vercigentorige Gallorum duce, Nunc uero Aruerni sub duce
Gergouia Borbonio agitant, ac Caroli septimi quondam temporibus adscitis sibi Lemouicensi-
Claromōt. bus ac Pictauis grauem seditionem excitarunt, Ducem sibi quendam Buuorium deli-
Sanctiflori gentes. Itaque passim grassando nobilem quemque uirum impune obruncabant, quem
Tutelensis tumultum Biturigum dux cum exercitu regio compressit. Aruernorum præsul & martyr
Mimotēsis sub Constantino Iuniore, ut ait Sigisbertus, fuit Proiectus. Sed & in reliqua Aquitania
Albiensis nomina quædam etiam recentia. Claromontensis, Sanctiflori, Tutelensis, Mimotensis,
Castrensis Albiensis, Castrensis, Aniciensis, Vabrensis. Metropoles omnino tres, Bituricensis,
Aniciensis Burdegalensis, Auxitana. Flumina in ea Liger potissimus, qui prouinciameam à cætera
Vabrensis Gallia diducit, Cluentellus, Garumna, Eginanus, Aturus: omnia à Cemenis montibus
Metropo- in mare Aquitanicum procurrentia. **BELGICA** sequitur, in qua prouinciæ sunt hu-
les III. iuscemodi nominibus hodie uocata, Picardia, Flandria, Lotingia, Normandia. Est
Liger autem à cætera Gallia Matriona & Sequana diuisa, magna ex parte Germanorum mo-
Cluētellus ribus & catalecto, eo præfertim tractu, qui Oceano ac Rheno proximus est, cum ab il-
Garumna lis hæc loca sint occupata. Populos enim Transrhenanos M. Agrippa citra flumen teste
Eginanus Plinio traduxit. Syluam Arduennam in hac parte prius commemorabo totius Galliæ ma-
Aturus ximam. Hæc à Rheno incipit, per fines Treuerorum, Eburonum, & Menapiorum D. pas-
Sylua Ar- mil. in longitudinem per mediam Belgicam in Oceanum tendit. Populi autem ex Oceani
duenna. parte post Britones, Picardia cui comes imperat. Hanc ætate nostra Ludouicus undeci-
Picardi mus rex Philippo Burgundo pignori dederat, quæ deinde recuperata causa belli maxi-
Ambiani mi inter utrunque fuit. In hac parte Ambiani Ptolemæo ponuntur. Nunc etiam Am-
Firmini bianenses sanctis ornati præsulibus duobus Firminis martyre & professore, ac Hono-
Honorat? rato & Saluio. Is ultimus Chilperico regi Francorum Arriana secta infecto, restitit.
Saluius

Atrebatas

Atrebates quoque quos Vedastus eius urbis praesul sanctissimus maxime exornat. Dein
 Cameracenses ueteres sane populi. Nam & Cameracum apud Antoninum tantum repe-
 rio. Postea Morini, in quorum littore Icium promontorium Ptolemæo Cæsariq;. Gessio-
 riacum quoque portus Plinio Tranquilloq; in Claudio, unde in Britannia facili transmi-
 su Claudius penetrauit. Is nunc à Britannia regibus tenetur, Calesium appellatus, quan-
 quam & Caleti populi, Straboni in hac parte ponuntur. Sequuntur Bellocassij Ptolemæo,
 ubi nunc Flandria. Huic olim à regibus Francorum praefectus mittebatur, quem Foresta-
 rium appellabant, qua administratione cum Balduinus quidamungeretur, contigit ut Lu-
 ditham Caroli Calui filiam pactam Adolpho Angliae regi, illac transeuntem raperet, que
 post longam discordiam, patre consentiente, in iusto matrimonio apud eum remansit,
 proq; dote Flandria recepta, de Forestario comes factus est. Nunc ei successit Maximi-
 liani Cæsaris filius Philippus Archidux, cuius supra mentionem feci. Tongri ubi nunc
 Brabantia cui dux imperat. Menapij nunc Iuliacenses putati. Eburones uero iuxta, nunc
 Alodienfes Syluae Arduenae uicini inter Mosam & Rhenum. Hi sunt qui Cottam &
 Titureium Cæsaris legatos cum toto exercitu per colloquium circumuentos absente Cæ-
 sare trucidarunt: apud hos oppidum Vegerra, nunc Aquisgranum, Caroli Magni sepul-
 chro nobilitatum. Prope uicus est etiam Luppia. Neruij ubi nunc Tornacenses Belgarum
 fortissimi Cæsaris exercitum in maximum discrimen adduxerunt, ita ut uni militum de-
 tracto scuto, ipsemet in acie primus inter pedites procedens, labantes suorum animos con-
 firmauerit. In mediterranea quoque penitior Normandi ad mare ex Mediterranea per-
 tinet, usque ad promontorium Cobeum Ptolemæo nuncupatum, nunc autem Tubale-
 na: iuxta castrum est Mons sancti Michaelis, cum arce regio praesidio munita, quod sit
 eius orae uniuersae tutela. Normandos enim aduenas, ut nonnulli recentiores tradunt, mi-
 nime constat esse: neque enim apud ullos receptos authores Normandorum nomen aut in
 Germania, aut in Scythia usquam nominari contingit. Itaque indigenas loci esse uerisimi-
 lius est, eos uidelicet quos Ptolemæus parua literarum mutatione Romanduos uocat. Hi
 seculis insequentibus, Rollone duce, Carolo tertio imperatori bellum mouerunt, postre-
 moq; cum eo foedus & affinitatem inierunt. Praeterea in Italiam cum Tancredo duce mi-
 grassse, & Siciliae regnum primi constituisse dicuntur: quandoque etiam Angliam sub re-
 ge Guilielmo tenuerunt. Nunc uero regibus Gallorum sine controuersia parent. Ho-
 rum historiam in Carolo tertio, partim etiam in Sicilia repetam. Eorum urbes Rotoma-
 gum uetusta ciuitas, hanc ornat Lanfrancus homo Papiensis, qui sub Honorio tertio
 Pontifice, hic ludimagister fuit: incidens in latrones, cuncta bona amisit, ex quo postea in
 Cudonensi Cœnobio monachum agitans claruit sanctitate. Augusta Romanduum, quam
 postea Constantius Cæsar de suo nomine Constantiam appellauit. Est alia item
 inter Sueuos & Heluetios. Sunt noua item nomina, Lexouiensis, Briocensis, Ebricen-
 sis, Abrincensis, Sagiensis. Bellouaci autem nunc Beluacenses. hi nostra aetate obsidio-
 nem Caroli Burgundi plurimos dies passi sunt, in quo bello cuiusdam puellae uirtus præ-
 dicatur, quæ in mœnibus consistens, à milite Burgundo murum ascendente, uexillum ex-
 torisit, tandiu luctando, donec auxilium adesset. Triberij Ptolemæo, quorum urbs Au-
 gusta Triberorum, nunc Treuerensis, quæ Ildebertum habuit praesulem, prius Ceno-
 manensem, uirum sanctissimum. Maximum item. Is enim Athanasium, Constantium eo
 fugientem, hospitio excepit. Rhemi erga populum Romanum fidelitate conspicui Cæ-
 sari in commentarijs. Apud Rhemenfes ex ampulla sancti Remigij rex oblini, deinde dia-
 demate iam inde à Clodouæo primo christiano redimiri solet. Eorum fuit oppidum Sa-
 marobrina, ubi Cæsar Gallorum concilium indixit, impedimentaue reliquit. Postre-
 mo Lotaringia inter Belgas sita est, à Lotario Lotarij Imperatoris Caroli Magni nepotis
 filio cognominata, quod in fratrum diuisione hæc in portionem cederet. In hac parte do-
 minati sunt Gottifredus & Balduinus Baliones, felices illi fratres, qui Hierosolymam pri-
 mi ex Saracenis receperunt sumpta mutuo pecunia & oppigneratis terris. Proximis au-
 tem seculis successit Fredericus comes Vademontis, qui ex Violanta Renati Siciliae quon-
 dam regis filia Renatum Iuniorem genuit uirum fortissimum, qui nunc uiuit, ac Caro-
 lum Burgundum aduersus uenientem cum toto exercitu sustulit, uti supra commemora-
 ui. In hac continentur Mediomatrices nunc Metenses. His Theodericus Othonis primi
 propinquus

Atrebates
 Cameracum
 Icium promon.
 Gessoriacum
 Caleti populi
 Bellocassij

Flandrij
 Tongri
 Brabantia
 Menapij
 Iuliacenses
 Eburones
 Vegerra
 Aquisgranum
 Luppia
 Neruij Tor-
 nacenses.
 Normandi
 Cobeum pro-
 montorium

Romandui

Rotomagum
 Lanfrancus

Augusta Ro-
 manduum.
 Lexouiensis
 Bellouaci

Samarobrina

Lotaringia

Mediomatra
 ces

Godericus propinquus, & ante eum *Godericus* circa *Gregorij* primi tempora sancti praesules praefuere. *Leuci* quorum oppidum *Tullum* *Ptolemaeo* nunc quoque *Tullense* appellatum. *Leuci* *berii* omnes populi ac tantum Imperatoribus subiecti. *Tullensium* ciuis & praesul *Gerardus* fuit, *Henrici* iij. tempore, relatusque a *Leone* ob uitae merita in professorum numerum, ut *Vincetius* scribit. Flumina in Belgica, *Mosa*, *Tabuda*, *Phrudis*, omnia in Oceanum exiunt, *Ptolemaeo*que posita haud sane magna.

GALLORVM REGES AC GESTA

Samotus **D**E locis haecenus. Nunc historia subiungenda. ac priscos quidem Galliae reges ab ipso qui fertur *Berosi* libello, ne nescius tantum praeterire uidear, mutabor. Ille *Samotum* tempore *Beli* primum in Gallia dominatum fuisse tradit. Deinde filium eius *Magum*, postea *Sarron Dryum Galatem Bardum Longonem Lugdum Allobrogem Romum Lemannum Galate iuniorum Nannetem Francum*. De quibus nulla sane cognitio, praeter nomina & nonnullorum etymologiam populorum, deprehenditur. Tantum haec diligentioribus perscrutanda relinquere, & ad ea quae pluribus notiora sunt authoribus ueniam. Ante aduentum *Annibalis* in Italiam Gallos quinquies Alpes traiecit compertum est. Primum, ut ait *Liuius*, *dulcedine uini adlecti* *Celtae* duce *Bellouaso* excitis *Biturigibus*, *Heduis*, *Ambianis*, *Carnutibus*, *Aulercis*, regnante *Prisco Tarquinio*, mutandi melioris soli gratia in agro *Insubrium*, augurio *Pagi Heduorum* sic cognominati, *Mediolanum* aedificauerunt. *Cenomanni* deinde *Celitonio* duce uestigia priorum secuti eodem fauente *Bellouaso* cum transcendissent *Alpes*, ubi nunc *Brixia* & *Verona* loca tenuere. Postea *Boij Ligures*que transgressi cum intra *Padum* & *Alpes* omnia tenerentur, *Pado* ratibus traiecto non *Hetruscis* modo, sed *Vmbros* inde pellentes intra *Appenninum* sese tenuere. Postremo, ut ait *Polybius*, *Senones* omnium potentissimi ad mare *Adriaticum* *Senam* urbem incoluere, ac ab *Vfente* fluuio ad *Athesim* fines habuere. Hi sunt qui *Brenno* duce *Clusium* obsedere, ac inde cum essent legatorum temeritate laessiti, *Romam* properantes incenderunt, fuso apud *Alliam* exercitu, quos discedentes *Camillus* opprimens signa & aurum ablatum retulit. Rursus cum paucis post annis legatos *Romanorum* interfecissent, ut ait *Liuius* libro duodecimo, *L. Caecilium* praetorem contra eos missum cum toto exercitu trucidauerunt. Idem in *Graeciam* traicientes, ac *Delphos* spoliare conati, imbre grandinaeque *Phaebos* quodammodo ultore (uti putabatur) extincti sunt. Et, ut *Strabo* ait, qui reliqui fuere in *Asia* confidentes *Gallograei* siue *Galatae* dicti sunt. *Polybius* uero, cuius auctoritatem secutus, reliquam eorum percurram historiam, scribit, quod Galli postquam *Delphos* euasere, nequaquam in *Asiam* transiuere, sed loci opportunitate adlecti circa *Byzantium* constitere, ubi deuictis *Thracibus*, & *Thyle* rege constituto, *Byzantijs* bellum intulere, qui tributo annuo *lxxx. talentorum* se redemerunt usque ad *Clyari* tempora, quando *Gallorum* genus defecit a *Thracibus* funditus eradicati. At hi qui in *Italia* remansere, post *Alliensem* cladem annos *xlij.* *Albam* cum exercitu se recipientes *Romanos* occurrentes habuere, eosque terga uertere perterritos coegerunt. Deinde pace facta annos *xlij.* quieuerunt. Postea *Hetruscis* coniuncti aduersus *Romanos* profecti cum ingenti praeda incolumes domum rediere. Quarto exinde anno cum *Samnitibus* denuo *Romanos* inuadunt, plurimos eorum caedunt. Paucis post diebus iterato aggressi iuxta *Sentinatum* regionem praelium ineunt, plurimos obruncant. Post annos decem comparato exercitu in *Hetruriam* profecti *Aretium* obsident, *Romani* auxilium ferentes procul a moenibus dimicarunt, ubi superati amisso etiam *Lucio Cos. Manium Curium* suffecere. Is statim legatos in *Galliam* ad redimendos captiuos misit, quibus contra ius gentium interfectis *Romani* indignati, nouo delectu habito in *Galliam* penetrant; ubi parum processum, obuios *Senones* praelio commisso obruncant, reliquos sedibus suis eiciunt. Nouam ipsi coloniam indicunt, eamque ueteri nomine quo primum a Gallis habitata appellatur. *Boij* uero exemplo *Senonum* sibi timentes *Hetruscis* in auxilium uocatis bellum aduersus *Romanos* mouent, in quo *Hetruscorum* magna pars, *Boiorum* pauci effugere. Nec ita tamen animis cecidere, quin redintegratis uiribus proximo anno praelium rursus inirent, in quo ita profligati fuere, ut penae ad internicionem delerentur. Qua clade perterriti, foedus cum *Romanis* per legatos percutiunt. Hic erat

erat annus tertius quo Pyrrhus in Italiam uenerat, & quintus post eam cladem quam Galli apud Delphos passi sunt. Ex illo Galli tot cladibus uexati, à bellis deinde XLV. annos quicquere. Quum postea ex lege C. Flamini promulgata, ager ubi Senones fuere militibus dederetur, indignati Boij uicini Gallos transalpinos exciure, Congolitanum & Anestem reges circa Rhodanum habitantes ac præcipue gefatas cum peditibus L. milibus, equitibus & curribus duobus mil. præter auxilia Cisalpinorum Gallorum & Insubrium & Gallorum qui circa Padum habitant. Nam ex Venetis Cenomanni tantum cum Romanis consenserunt. Romani igitur tantæ multitudinæ & terrori occurrere parantes, ex omni Italia septies centena peditum milia. Equitum uero lxxx. milia sine transpadanis coegerunt. Ea uis tunc erat Italiæ, aduersus quos Annibal paulo post uix cum xxx. millibus ausus est alpes transcendere. Hoc itaque militum numero partito, ut de aduentu ipsorum acceperunt L. Aemilium Cons. Ariminum misere. At illi per Hetruriam iter facientes ad Clusium obuios Romanos habuere, quos fugere stratagemate simulantes insectati, ad sex milia ex eis caesa sunt. Reliqui in proximum tumulum sese receperunt. Aemilius Cons. cognito eorum itinere ex Ariminio Romam uersus contra eos proficiscitur. Galli consulis aduentu formidantes tumuli obsidionem, per littus Hetrusci maris remeare statuunt, relicti impedimentis quo tutius pugnarent. Aemilius descendentes persequitur, nec tamen congradi audet. C. Attilius Regulus alter Cos. qui nuper à Sardinia Pisas uenerat, miratus subitum eorum discessum, ut forte interclusum eorum uidit exercitum prælium commisit, atque ita utrinque à Coss. ad unum omnes caesi fuere. Utebantur gladijs oblongis cuspide obtusa, & paruis clypeis. At Romani contra paruis & acutis gladijs & oblongis scutis, ut cominus magis ualere. Terrori tamen fuere nuda Gallorum corpora, & pulchritudo torquium aurea, & uirgata sagula, quibus toto corpore coruscabant. Post hanc uictoriam Aemilius Paulus per Ligures in Boiorum agrum tendens omnia uastabat, paucis post diebus triumphans urbem ingressus est, ærariūque ex gaza ditauit. Post hæc P. Furius & C. Flauius Coss. creati contra Insubres profecti, ac uicti sese in Cenomannorum agrum receperunt. Rursus redintegratis copijs cum longe superioribus numero præliū ad Adduam fluuium instaurant, ubi Romani Cenomannos, quibus non satis fidebant præmifere, ac eis ponte rescisso necessitatem pugnandi fecere. Quamobrem uictores Coss. caesis ex eis L. milibus discessere. Insubres tanto accepto incommodo pacem anno proximo petiere, omnia pollicentes, quæ Coss. M. Claudius & C. Cornelius minime concessere. Quare illi conductis triginta milibus gefatis ultimam periclitantur fortunam. Coss. Acerris urbe inter Padum & Alpes post obsidionem potiuntur. Deinde apud Clastidium collatis signis hostes fugant, fugientes Mediolanum persequuntur, atque in potestatem postremo redigunt. Quo bello Galli ex Italia penitus sublati sunt. In hanc Polybius it sententiam, qui monet non timendos esse Gallos aut barbaros, si uiribus suis aut prudentia Italia experiatur. Transalpinos post hæc diuersis attritos tempestatibus & bellis. Q. Fabius primum Allobrogas, deinde Cn. Domitius Aruernos perdomuit, ducto in triumphum Batuto eorum rege: ad ultimum Iul. Cæsar decennali bello sub iugum omnes misit.

FRANCORVM ORIGO AC SVCCESIONES

GALLOS dein paulatim occidente Imperio, circa Honorij tempora barbari diuersarum nationum, ut etiam cæteras inuasere prouincias: è Scythia Gothi, Alani: ex Hispania Vascones: è Germania Sueui, Burgundiones, Franci, De his igitur ultimis dicendum, qui rerum potiti cæteros expulerunt. Horum originem annales Gallorum iam inde à Franco quodam Hectoris filio repetunt, qui post Troiæ occasum in Germaniam primum applicuerit: gentemque ex eo paulatim propagatam in Galliam migrasse, de quo sane apud nullum legi ueterem auctorem. Posteriorum quidem primus qui Francorum mentionem faciat, Agathias græcus auctor, qui circa Iustiniani tempora scripsit historiam his uerbis: Francorum natio est Italiæ proxima, & terminis iuncta. Veteres tamen hos Germanos dixere. Nam circa Rhenum habitant, Galliarumque magnam partem occupant, qui quantum ut reliqui Germani sunt barbari, Romana tamen politia & alijs institutis utunt. Sunt etiam Christiani & rectissimæ opinionis. Et paulo inferius, Eorum reges longos post terga crines gerunt, non more Turcarum atque Alanorum

Galli inuasere
Italiam cum
peditum L.
millibus.

Congolitanus
Anestis.

Ex Italia

Dcc. M. peditum;
equitum

lxxx. M. sine

Transpadanis

L. Aemilius

C. Attilius

Regulus

Consules

Gallorum

caedes

P. Furius

C. Flauius

Coss.

M. Claudius

C. Cornelius

Coss.

Acerræ

Q. Fabius

Cn. Domi.

Iul. Cæsar

Gothi

Vascones

Sueui

Francus

Gallorum

mores

Alanorum

Alanorum incomptos atq; inordinatos, sed pulchre discriminatos unguentoq; delibutos. Reliqua uero turba circumtōsa crinibus. Hæc Agathias. Ex quo satis cōstat ex ea natione migrasse quæ trans Rhenum, nunc quoq; Franconia dicta est. Franconū enim uetustum nomen Cicero quoq; in epistolis ad Atticum meminit. Hi posteris temporibus anno salutis circiter ccccxx, Theodosio Iuniore imperante exagitati à uicinis, simul & mutandi melioris soli gratia in proximam Galliam Belgicam cum eorum rege Clodio traicere, locaq; Metensium primo ac Tullensium tenuere, ubi Aetio duce Imperatoris, deinde Gothis & Aquitanis, postremo Normandis ac Longobardis uaria successione, ac magna uirtute superatis, tota paulatim Gallia potiti sunt, & ad hunc usq; diem inclytū inter Christianos regnum constituere, ac barbaris nationibus magnopere pro Christi religione restiterunt. Reges uero, ut ex eorum, tum etiam aliorum historia accepi, ordine ac compendio referam. Primum igitur genealogias eorum in tris diuidunt progenies. Prima à Pharamundo usq; ad Childericum. IIII. quæ durauit annos ccccxxx. usq; ad annum salutis dccc. Secunda à Pipino usque ad Ludouicum VI. Lotharij filium, quæ durauit annos cccxxviii. usque ad annum dcccclxxxviii. Tertia uero ab Vgone Capeto comite Parisiensi usq; ad ætatem nostram. Itaq; duces primum uti tradunt in Germania cœpere post Francum, quem supra dixi Hectoris filium ab eis dictū. Huius deinde natum Marcomirum patrem Pharamundi, qui primus ab eis rex dicitur constitutus anno ccccxx. Regni uero xi. interijt. Nutrire comas instituit ut à Gallis discernerentur, quam consuetudinem, ut ex Agathia supra memorauī, Reges tantum usurpauere usq; ad Petri Lombardi præsulis Parisiensis tempora, quo reclamante postea desiere. Clodius cognomento Capillatus ob promissam longe cæsariem, Pharamundi filius atque successor, Anno regni xx. extinctus est, Imperante Theodosio iuniore, primusq; traiecto Rhenum copijs in proximam Belgicam uenit, Tornacensem, Camaracensem, Tullensem, Metensemq; ciuitates occupauit, Meroueamq; filium regni successorem reliquit. Hic annos xi. rexit. Attilam in Galliam uenientem fugit in ciuitatem Aurelianensem. unde iunctis cum Aetio duce Romanorum castris ac Attila pulso paulo post in regiā remigravit. Post eum Childericus natus annos xxxiii. Leone primo imperante. Hic ob libidinē in matronas regno expulsus, deinde restitutus fuisse traditur. Clodoueus rex v. Childerici filius, anno dcccclxxxiiii. Clotildem Gundebaldi Burgundi regis filiam mulierem sanctam duxit in matrimonium. Quam cum ad Christi religionem exhortantem audire nollet, tandem cum Alemanis prælio concurrens uotum uouit, si compos fuisset, se uxori obtemperaturum. Igitur re feliciter gesta accersito Remigio præfule Rhemensis primus regum Francorum una cum tribus milibus è populo sacro fonte abluitur anno regni xi. Quo tempore diuino miraculo missa cœlitus ampulla per columbā dicitur, ubi Chrisma quo est oblitus inerat. Seruataq; deinde in cœnobio. S. Remigij ad idem in posterum officium regibus exhibendum. Regnante in Italia Theoderico rege, feruntur & alia huius uiri prodigia, Proficiscens aduersus Alaricum Gothorum regem, qui Tolosæ regnabat, Ligerim fluuium qui inundatione creuerat eius precibus nocte ita decreuisse, ut uado transmitteretur, & apud Pictauos castrametaretur, Gothosq; una cum rege cecidisse, ac Gallia penitus regno & antiqua possessione expulisse. In basilica. S. Martini diadema ab Anastasio principe accepit. Morit̄ ætatis anno xlv. Regni xxx. superstibus liberis Theoderico, Clodomiro, Clotario, Childeberto, qui omnes ex successione regnauere. Sepultus Parisij in Aede S. Petri à se constructa, quem Galli perpetuo colunt, ac pro sancto uenerantur. Theodericus maior natus regnauit annos xxxiiii. apud Metensem ciuitatem, partitis alijs cum fratribus locis. Huius maxima gesta commemorantur. Turingiam cum rege sibi subiugauit, in Italiam cum armatis lxxx. milli. traiecit, Bellisarij copias repente impetu fregit, Transpadanam omnem regionem subiugando, mox inopia pabuli coactus est dimisso in Italia Bucello & Amingo ducibus, qui & ipsi superati à Narsete apud Cannetum in campania fuere. Decem Burgundiorum milia auxilio Gothis misit, quorum rex Theodericus sororem eius olim in matrimonium duxerat. Demum per seditionem interfectus dum de imperio cum patris certat, anno regni xiiii. superstitite Theodebaldo filio, qui post eum regnauit annos x. Deinde ad Clodomirum Clodouei filium Theoderici fratrem res peruenit. Qui apud Aurelianensem ciuitatem regnauit, prouinciamq;

Aetius dux

Frācorum genealogie tres Pharamūdus rex primus

Clodius Capillatus

Meroueus

Childericus Clodoueus primus Christianus. Clotildis uxor

Ampulla sancta

Contra Alaricum

Theodericus rex transgressus in Italiam Bucellus & Amingus duces separati à Narsete. Theodebalduus. Clodomirus

ciamq; ac Burgundiam bello ciuili acquisiuit, hoc modo, Gundebaldus Burgundia rex
 Chilpericum fratrem maternum Clodomiri auum interfecerat, quamobrē cum ulcisci sta
 tuens bello aduersus Gundebaldum moto è duobus eius filijs alterum Sigismundum in
 praelio cepit, alterum Gothimarum interfecit, regnoq; eorum potitur. Sigismundi præcla
 ra est fama sanctitatis, quem captum atque in puteum una cum uxore & filijs demissum,
 & post aliquot dies extinctum, ac sepultum in cœnobio Aganensi apud ciuitatem Sedu
 nensem, quod ipse construxerat, febricitantes inuocant. Childebertus tertius, Clodouei fi
 lius fratri successit, diuiso cum alijs regno, apud Parisios regiam ipse cōstituit, Cenoman
 nos, Pictauos, ac Normandos sibi adiudicauit. Clotildem sororem Amalrico Gothorum
 regi locauit, quæ cum à uiro minime Christiano tum iurgijs tum uerberibus ob Christi fi
 dem incessetur, quæsta apud fratrem eum ad ultionem compulsi. Quamobrem profes
 ctus in Hispaniam cum exercitu, Amalricum in praelio apud Toletum commisso, ad tem
 plum quoddam fugere contendente obruncat, urbemq; diripit, ac sororem reducit, quæ
 in itinere morbo correpta interiit. Post honestissimum facinus animum ad parricidium
 conuertit, duos fratris defuncti filios pupillos, quos mater eius Clotildis apud Parisios ale
 bat, ad se aliud simulado uenire iussos necauit. Quorum cadauera relata Parisium ab auia
 mœstissima ac sanctissima muliere multis cum lachrymis contumulata fuere. Childeber
 tus unâ cum fratre Clotario puerorum inter se regna partitus, expeditionem postea in Hi
 spaniam sumpsit, ac magnâ uî Valentiam obsidenti urbis Præsul extra mœnia egressus
 cum dalmatica S. Vincentij occurrit, quam ei dono dedit. Quo facile munere delinitus,
 domum reuertit. Quo postea dono templum S. Germani præsulis Parisiensis, qui eo forte
 tempore decesserat, ac miraculis florebat, ornauit, ubi postremo & ipse decedens sine pro
 le sepultus est. Anno salutis D X V. Clotarius igitur frater superstes omnium suorum Mo
 narchia Galliarum potitur. Cum Conabro Britonum duce bellum gessit, eumq; interfecit.
 Crominum eius filium nothum suppetias ei ferentem, captum in praelio cum uxore ac
 liberis igne cremauit. Cœnobium sancti Medardi Sueffionense ædificauit, in quo & sepul
 tus est. Anno regni quinquagesimo primo. Quatuor superstitibus liberis, partito inter se re
 gno Chilperico Sueffiones, Ariperto Parisij, Guntiano Aurelianenses, Sigisberto Meten
 ses obuenerunt. Aripertus igitur ex omnibus fratribus patrio successit regno, apud Parisios
 regia constituta. De quo nihil aliud memoratur, quàm quod ob amorem in ancillas coniu
 gem abdicauit. Quamobrem frustra sæpe admonitus à sancto Germano Præsule tunc ur
 bis sacris tandem interdicitus, ac sine liberis extinctus est. Guntianus frater regnum iniit,
 qui Aurelianis imperabat. Hic fessus quondam uenando obdormisse dicitur in campis, &
 ex somno thesaurus ei antiquæ gazæ manifestatus, quem cum esset nactus cum reliquis
 facultatibus egentibus distribuit, ad regnum immortale adspirando. Decessit sine liberis
 Sigisberto fratre cū eius filio Childeperto successore dimisso. Anno regni uigesimo quin
 to, salutis DL XIII. Apud Francos inter sanctos relatus. Sigisbertus Clotarij filius, &
 Guntiani frater apud Metensem ciuitatem regnauit, quæ ei ex patris hæreditate sorte ob
 uenit, regnum Austrasie appellatum. Brunchildem Atanagildi regis Hispaniæ filiam du
 xit, quam Arriana secta inquinatam ad ueram religionem reduxit. Bellum cum fratre Chil
 perico gessit, in quo filius illius Theodebertus post multa ab eo crudelitatis exempla fœ
 de perpetrata occubuit. At Chilpericus pater fratrem cum sectaretur ab eo fugatus, se Tor
 nacum recepit, ubi obsessus, uxoris Phrigundis opera, quæ clam satellites aliud simulando
 ad Sigisbertum obsidentem interficiendum miserat liberatus est. Mox Parisium ueniens,
 Brunchildem Sigisberti extincti uxorem cum filiabus Rotomagum relegauit, bonis eo
 rum direptis. Tunc denique confirmato statu, uxorem duxit Glosindam Brunchildis so
 rorem Atanagildi Gothorum regis filiã, quæ ex Arriana secta in fidem orthodoxam uer
 sa per sancte uixit. Dolis tandem agitata pellicis Phrigundis, relictis bonis ac coniugio, sæ
 pe in patriam redire frustra tentauit, tandem illius insidijs noctu à uiro iugulata miraculis
 dicitur clarere. Sed & eiusdem Phrigundis opera Andouera prima Chilperti coniunx ab
 dicata est, quæ tris peperit liberos, quorum natu maior Maroueus eiusdem concubinæ
 insectatione bonis dimissis, & abdicata coniuge Brunchilde, quondam patruui sui uxore
 monachum egit. Postremo tot illa malis perpetratis, necem addidit uiri, cui ad ultimum
 d se suspe

Gundebaldus
 Burgundus
 S. Sigismundus
 Childebert.
 Regia apud
 Parisium.
 Clotildis
 Amalrici
 Gothi uxor

Parricidium
 Childeberti

Templum
 S. Germani
 Clotarius
 Conabrus
 dux Britonū.
 Cœnobium
 S. Medardi
 Aripertus
 rex apud Pa
 risios
 S. Germanus
 S. Guntianus

Sigisbertus
 Austrasia
 Brunchildis
 Chilpericus
 Phrigundis

S. Glosinda

- se suspectam cognoscebat. Redeuntem itaque è uenatione, eius opera duo satellites eum incautum aggressi trucidarunt, Anno regni trigesimaltertio, relicto paruo filio Clotario, quem ex ipsa Phrigundi primum concubina, deinde uxore susceperat. Interim Childebertus secundus Sigisberti filius, post patris ac patruum mortem regnavit in Austrasia unà cum Brunchilde matre annos uiginti, quæ mulier, quod crudeliter & acerbè administrabat, populo fuit infensa. Viri etiam sui fratris filium in matrimonium quondam accepit, quæ tamen omnia religione compensabat, Cœnobia, templa, sacras ædis ædificando, muneribusque immodicis ornando. Huius Childeberti soror Inguldís Hermogillo Lemogildi Gothorum regis filio locata fuerat, quæ uirum ad religionem orthodoxam deduxerat. Quamobrem à patre Lemogildo post carcerem & uincula securi percussus martyr occubuit. Theodebertus Chilperici filius ex cōcubina successit, contra quem eius ex matrimonio frater Theodericus ab auia Brunchildi compulsus bellum mouit, fugauitque Coloniã ciuitatem, ubi obsessus, ac ciuium prodicione interfectus est. Theodericus secundus uictoria potitus, ac fratris filijs interfectis, pacificus cum omnium gratia reuertit. Nec multo post aduersus Clotarium patruum de regno eadem Brunchilde adhortante dimicauit, tandem in regno confirmatus, fratris ab se interfecti filiam in matrimonium duxit, multumque reclamantem Brunchildem consanguinitatis iura esse uiolata, contumelia ac minis represit, tot scelerum eius adhortationes exprobrando. Quamobrem illa indignata eum ueneno necari, deinde sex liberos eius trucidari mandauit, quæ omnia sanctus Columbanus abbas, dum eum à libidine cuperet auertere prædixerat. Ob quam causam à Brunchilde ex Gallia finibus expulsus in Italiam aufugit, ubi supra Ticinum cœnobiũ instituit. Hunc Theodericum eiusque fratrem sanctus Gregorius per literas monuit, ne simoniae crimen in regno permitterent, cum ipsorum indulgentia par crimini patrantium haberetur. Iam enim huius contagio uitæ serpere cœperat apud eos. Clotarius eorum patruus rex Francorum octauus, ex his qui recta stirpe successere, regnavit annos quadragintaquatuor. De quo quod dicam nihil reperio, quàm quæ supra dicta sunt. Tum quod ex Bertunde uxore genuit Hiltidem filiam, ex qua & Amberto cōiuge Herchenoaldus est genitus: unde Pipini, & Carolorum genus descendit. Dagobertus filius hæres regni, nonus recta genealogia, uiuente patre regnavit annos sedecim. De Saxonibus triumphauit. Consortem regni fratrem Aripertum fecit concessa ei Aquitania, ac regno Tolosæ, cum quo tamen quandoque in discordiam uenit. Quapropter eum fugientem ad Dionysij templum inde nulla uia uelere potuit. Ex illo locum ueneratus insuper cœnobiũ magnifico decorauit, ubi tandem sepultus est, qui ob beneficentiam & religionem dicitur post mortem ex uiso cuiusdam uiri sancti liberatus à cœlesti iudicio, in quo multis accusatus criminibus spiritus eius comparuit. Ex filijs superstitibus duobus Sigisberto & Clodoueo Sigisbertus secundus rem suscepit. Is cum prolem minime speraret, septem cœnobia magnifice extruxit. Post hæc Dagobertum filium suscepit, quem moriens Grimoaldo Pipini filio præfecto prætorij, siue, ut Galli appellat, Maioridomus commendauit. Grimoaldus per prodicionem interfecto pupillo filium suum Austrasiæ regno præfecit, quam iniuriam est ultus Sigisberti frater Clodoueus secundus, Grimoaldum interficiendo. Is enim rebus Francorum succedens, anno sexcentesimo quadagesimo sexto, regnavit annos sedecim. Vxorem duxit Batildem mulierem sanctissimam è genere Saxonum, quæ quondam ante matrimonium in peregrinatione transmarina capta fuit, ac salua uirginitate redempta ab Herchenoaldo Maioridomus regis. Peperit uiro tris liberos, post eius mortem cœnobiũ se perpetuo dicauit Parisiensi, quondam à sancta Clotilde extructo primi Clodouei uxore: claruit postea miraculis, cuius festum celebratur quarto Calendas Februarij. Extruxit & ipsa quoque cœnobia duo: alterum solo, alterum uero reconcinnauit, donis que ornauit. Cæterum his temporibus creatus nouus magistratus Maioridomus, autoritate maxima, quippe cum per regum luxuriam atque ignauiam eo res deducta esset, ut nulla regni cura aut populorum, nisi propriæ libidinis esset, necesse fuit huic magistratui res cunctas obire, bella gerere, domi forisque prouidere, omnia præterea regis munera citra regni titulum gerere. Clodoueus igitur cum aliquando sancti Dionysij corpus minus atque deceret reuerenter retexerit, atque attrectaret, brachiumque propterea ipsius aliquantulum fregisset, dicitur in insaniam incidisse,
- Childebertus I. cum Brunchilde matre.*
- Inguldís Hermogillus*
- Theodebertus rex Theoderic. II*
- S. Columbanus aufugit in Italiam.*
- S. Gregorij monitio.*
- Clotarius rex*
- Dagobertus*
- Aripertus S. Dionysij cœnobiũ factum.*
- Sigisbertus II Dagobertus Grimoaldus Maioridomus Clodoueus II*
- Batildis facta*
- Maioridomus creatus.*
- S. Dionysij corpus à Clodoueo retextum.*

disse: biennioque post excessisse superstitibus Clotario Theoderico & Childerico filijs, qui omnes ex successione regnauerunt: ac primo Clotarius IIII. annos tris. Deinde Theodericus frater succedens breui tempore ob morum insolentiam regno deijcitur, quem secutus est Childericus tertius, frater, qui crudelitate insigni præditus, Leodegarium præfulem Augustodunensem apud Lexouium relegauit. Bodolonem maximum inter Francos uirum ligari ad stipitem ac cædi iussit, à quo mox ipse rex unà cum uxore reuertens à uenatione trucidatus est. Post quem Theodericus rursus supradictus rex undecimus ex his qui recta stirpe successerant, quem diximus semel à regno pulsum, iterum succedere permissus nihilo mitior fuit fratre Childerico. Ab initio quidem Leodegarium ab exilio reuocauit, eiusque consilio multa gessit. Deinde potentiã ueritus cuiusdam Ebroini qui sese stirpe natum regia iactabat, in concordiam cum eo ueniens Præsules nonnullos inter quos Leodegarium ipsius adhortatione necauit. Regnauit annos octodecim, sepultus in æde sancti Modesti Attrebatensis, quam ipse construxerat. Hoc siquidem tempore Pipinus senior Maiordomus fuisse traditur. Clodoueus tertius, Theoderici filius regnauit annos quatuor. Decessit anno primo imperij Anastasij secundi. Dagobertus secundus Childeberti filius, anno quinto decessit, secundo imperij Leonis, filiumque paruum Theodericum fidei tutelæque Caroli Martelli Maiordomus commisit. Chilpericus cognominatus Daniel, regnum inuasit, contraque Carolum insurrexit Eudonis Aquitaniæ regis auxilijs nixus. Tandem ab ipso uictus, regnoque pulsus, ac Theodericus imperio restitutus est. Sunt qui dicant quod fugato Chilperico Carolus Clodoueam S. Batildis filium è stirpe regia regno præfecerit. Theodericus quartus Dagoberti filius, post quem Clotarius, postremo Chilpericus, breui inter se spatio successere. Hic ultimus cum esset natura segnîs, populisque male per eum consuleretur: abdicatus regno, in cœnobio monachum egit, & Pipinus tunc Maiordomus hortante ac probante Zacharia summo pontifice rex surrogatus primus ex ea familia postquam Merouengorum prosapia defecit: quæ regnauit annos CCCXCVI.

Clotarius III
Theodericus

Childericus

Theodericus

XI. rex iterum factus.

Leodegarius

præsul Augustodunensis

interficietur.

Pipinus senior

Maiordomus

Clodoueus

III. rex.

Dagobertus

II.

Theodericus

Chilpericus

Daniel

Theod. IIII

Clotarius

Chilpericus

ob segnitiam

abdicatus.

PIPINI ET CAROLORVM GENVS AC GESTA.

PIPINVS itaque rex anno DCCCLI. secundam inter Francos incepit progeniem. De qua pauca dicendum: initio à maioribus sumpto. Genus siquidem à regibus Francorū iactant. Ambertus enim uir magnus, ex Hiltide Clotarij octauj regis filia Herchenoaldum genuit, patrē Pipini, qui Grimoaldū suscepit, patrē alterius Herchenoaldi. Ex quo natus alter Pipinus cognomēto Breuis à staturæ breuitate. Hic igitur Maiordomus sub Theoderico IIII. fuit: rebus in Germania feliciter gestis, belli gloria floruit: excedens Carolum Martellū, & Carolū magnū filios hæredes dimisit. Martellus officio paterno succedens in aula regia res gessit item præclaras. Leone secundo siquidem Imper. anno DCCXVIII. Sequana transmissa aduersus Aurelianos mouens uno impetu hostes fudit: Rhenum deinde traiciens Saxones, Alemanos, Sueuos, Bauaros, regno Francorū adiecit: Saracenos ab Eudone duce in Aquitaniam uocatos apud Turonū memorabili clade adflixit. CCCLXXXV. milibus partim cæsis, partim fugatis. Post item aliquantulum temporis Amorreum alterum eorum regem ex Hispania suppetias Athimo apud Narbonem obfesso ferentem cum toto exercitu trucidauit. Hinc Gothos, qui Hispaniam citeriorem & Gallia partem trecentos iam annos turbabant, deleuit præter paucos: qui ad Barcinonensium opem & loca confugere. Expulsis igitur exteris nationibus, Galliam omnem Francorum regno subiecit: & paulo post mortuo Theodorico rege, ut Childericus eius germanus ei succederet, curauit. Decessit ex morbo in Gallia, Carolomano & Pipino liberis superstitibus: quorum alter ut in Bauaria, Alemania, & Metensi: Pipinus autem ut in Burgundia, Francia & Aquitania dominarentur, mandauit. Carolomanus Romam petijt, & Zacharia pontifice salutato in cœnobio Casinensi in Italia monachum egit. Pipinum uero alterum filium, de quo nunc agitamus Franci adhortante eodem pontifice, deiecto ob ignauiam Chilperico, regem crearunt. Anno salutis DCCCLI. Hic igitur Stephano II. pontifici ab Aistulpho Longobardorum rege oppresso, & in Galliam fugienti suppetias tulit, bis que traiectis Alpibus in Italiam cum exercitu properans, Aistulphum coegit, rebus primum à pontifice repetitis: deinde

Carolus Martellus.

Carolomanus.

Pipinus rex

exarchatu Rauennate, & quicquid ferè in Italia ceperat Petri Cathedræ cedere, frustra tunc reclamante Imperatoris Protospatario. Inde postquam in Galliam reuertit, Taxillum Bauariæ ducem sibi subiecit. Cum Aquitanis v 111. annos decertauit, Manfredo primo prælio in fidem accepto: quem postea rebellantem Carolus filius domuit. Moriens duos omnino filios reliquit Carolomanum, & Carolum cui postea Magno cognomentum fuit. Huius igitur prima militia post obitum patris contra Aquitanorum regem Himuldum fuit, quem in deditioem accepit. Adcersitus in Italiam ab Hadriano pontifice contra Longobardos, Desyderio eorum rege per obsidionem Papiæ in potestatem recepto, eos ex Italia annos ferè c c 1111. possessa eiecit. Inde domum reuersus, bellum Saxonum quod annos ferè x x x 1111. cum Francis durauerat, quamuis interpellatum prosequitur: quibus tandem sub iugum missis eam omnem gentem ad Christi cultum redegit. Post hæc aduersus Aigolandum Saracenum, Hispanosq; male de Christo ob Arrianam sectam sentientes, expeditionem sumens, breui tempore subiugatos, Pampilone, Cæsaraugusta, & quibusdam alijs oppidis expugnatis recte sentire coegit. Redeuntem in Galliam Vascones, qui in insidijs erant, adorti clade adfecerunt, Rolando cum parte militum cæso. Eam expeditionem sicut & reliqua gesta Caroli Turpinus præsul Rhemensis, qui rebus interfuit scripto tradidit: ubi Catalogum procerum qui eum sunt comitati, hunc ferè enumerat. Rolandus comes Cenomanensis ex Millone & Berta Caroli sorore genitus, cum quatuor milibus bellatorum. Oliuerius comes Gebennensis filius Rainerij cum tribus milibus. Arastagnus dux Britonum cum septem milibus. Eugeleus dux Aquitaniam, Gauferus dux Burdegalensis, Gundebaldus Phrisiæ, Gellius comes Nanetensis, Ranaldus de Bellauda, Naaman dux Bauariæ, Ogirius dux Daciæ, Lambertus princeps Bituricensis, Sanson dux Burgundionum, Garinus dux Lotaringiæ. Constantinus præfectus Romanus. Testatur quoque Turpinus ingentem fuisse exercitum, magnumq; telluris spatium duorum fere iter dierum amplexum. De his multa posteris fabulosa sunt tradita: ueritas tamen, ut & uiribus, & corporum proceritate cæteris mortalibus præstiterint. Italiam postea Carolus rursus repetens, Beneuentanorum, qui duce Araiso in Romanum pontificem bellum parabant, tumultus compressit. Taxillonem Bauariæ ducem impellente uxore, quæ filia Desiderij fuerat, res nouas molientem sola legatione sedauit: acceptis etiam obsidibus. Hunnos qui Pannoniam diu occupauerant, plurimis utrinque acceptis incommodis, tandem clade maxima adfecit: amplissimisq; deinde spolijs onustus in Galliam reuertens, Gottifredum Normandorum ducem, Francorum socios uexantem, in potestatem redegit. Leonem tertium pontificem à Romanis expulsam, ac eius auxilium implorantem, per legatos confestim, deinde per se, tertio ueniens in Italiam, compressa seditione, ac repulsis inimicis restituit. Pro quibus meritis ab ipso Imperator primum consalutatus: & nomen quod annos ferè c c c x x x. cæsauerat, occidenti restituit. Domum postremo repetens non minore dignitate ocium gessit, artes liberales magnopere colendo. Quarum studium Parisij primus instituit. Tum sacra loca exædificando, inter quæ x x 1111. cœnobîa in antiqua Chronica nominata comperio. Tum nobile illud templum sancti Martini Aquisgrani: ubi etiam ex pleuresi decessit. Anno ætatis l x x 11. Imperij decimoquarto. Salutis d c c c x v. Liberos vi. genuit, Cotrudem, Bertam, Gillam foeminas. Mares uero Ludouicum, Carolum, ac ex concubina Pipinum quem Hadrianus pontifex Romæ de sacro fonte leuauit. E quibus tantum superstes Ludouicus, ac imperij successor fuit. Bernardum uero ex Pipino filio nepotem Italiæ regem creauit. Traditur Carolus omnia quæ pater Pipinus pontifici dederat probasse. Est & author Iacobus de Voragine, cum auxilio Genuensium instructa contra Saracenos classe profectum Hierosolymam recuperasse: cui minime cæteri adstipulantur: quod etiam Florentiam ædificijs restituerit, nullus est idoneus author. Illud sanè inter omnes constat, cum Imper. Constantinopolitano de imperij diuisione conuenisse. Venetosq; legibus proprijs uti permisisse. Traditur & in uictu delicatior fuisse. Venationis etiam quadantenus studiosus. Corpore procero uiribusq; uastis præter humanam cõsuetudinem, omnes eum fatentur fuisse. Præterea ob ingentia erga religionem merita liberalitatemq; ac misericordiam in pauperes, apud Aquisgranum, itemq; Parisium, pro sancto, quamuis in catalogum non relatum, uenerantur. L V D O V I C V S cognomento Pius, accepto de patris morte nuncio

Carolus Ma.

Turpinus præsul Rhemensis Catalogus procerum in Hispania.

Taxillo Bauarus.

Gottifredus Normandus.

Bernardus Italiæ rex.

Ludouicus Pius.

nuncio extemplo uenit Aquisgranum: ubi Leonis Imperatoris Græci legatione audita fœdus cum eo renouauit. Bernardum Italiæ regem primo quidem probauit: mox ubi comperit imperium adfectare, captum securi percussit: eius fautoribus, inter quos præfules multi fuere, diuersis in locis exilio multatis. Quatuor suscepit omnino liberos, quorū natu maximum Lotarium in Bernardi locum sustecit: Pipinum Aquitaniæ, Ludouicum Bawaria: Carolum uero cognomento Caluum, ex alia uxore susceptū, Franciæ Burgundiæq; reges constituit, à quibus multa deinde incommoda passus, & in carcerem coniectus est. Deniq; post annum ab eisdem in dignitatem pristinam restitutus. Quæ omnia ciuilitate tulisse, & cum illis clementer egisse postea fertur. Stephanum IIII. Pont. Galliam petentem magna populorum celebritate spectatum properantiū, magnifice excepit: à quo mox diademata apud ciuitatem Aurelianensem accepit. Conuersus deinde ad bella Viomarcum tyrannum Britannia regnum occupantem in prælio obruncauit. Bulgaros Pannoniā inuadentes repulit, ac petentibus pacem dedit. Michaelis imperatoris Græci Legatos de imaginibus referentes ad Romanum Pont. reiecit. Ab eisdem legatis libros Dionysij Ariopagitarum in latinum sermonem conuersos ei adlatos, ut autores sunt Landolphus de Columna, & qui ante eum de rebus Francorum scripsit Eginardus, templo illius dicauit. De pietate ipsius in Ro. Pont. multa Bibliothecarius refert. Ciuitates quas ei dono dedit, enumerat. Ego quoq; ex antigrafo uetusti libri, quod in bibliotheca Vaticana hodie cōtinetur, ubi eius enarratur donatio, apographum excerpti. **IN NOMINE** domini dei omnipotentis patris & fi. & spi. S. Ego Ludouicus Imperator concedo tibi beato Petro principi apostolorum, & per te uicario tuo Domno Paschali summo pont. successoribusq; eius in perpetuum ciuitatem Romanam, cum sua iurisdictione omnibusq; circa terris, ciuitatibus, portibus, ac maritimis locis Hetruriæ. In ea deniq; mediterranea Urbem ueterem, Balneoregium, Viterbium, Soanam, Populoniā, Rosellas, Perusium, Maturanū, Sutrium, Nepe. Versus Campaniam, Ananiam, Signiam, Ferentinū, Alatrū, Patricum, Frusinonem, cum omnibus circa oppidis & uicis, Necnon exarchatum Rauennę integrum, sicuti piæ recollectionis Carolus pater & item Pipinus auus noster beato Petro dudum concessere: uidelicet Rauennam, Bouium, Aemyliam, Forum populi, Forumliuū, Fauentiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comaclum, Adriam, Ceruiam. In marchia Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Auximum, Numanam, Esium, Forumsempronij, Feretrū, Vrbinum, territorium Valnense, Callium, Luceolos, Eugubium. In Campania Soram, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam. Patrimonia quoq; ad nostram pertinentia ditionem, Beneuentanum, Salernitanum, Calabria inferioris & superioris, ac Neapolitanum: Ducatum insuper Spoletinum, Tuder, Otriculum, Narniam: reliquaq; eius ditionis. Insulas quoq; inferi maris Corficam, Sardiniam, Siciliam. Quæ omnia piæ memoriæ Pipinus auus, deinde Carolus Imperator genitor noster per Atherium & Mainardum Abbates ad hoc sponte missos beato Petro eiusq; successoribus scripto concesserunt: nos item probamus atq; concedimus. Præterea summi pontificis deligendi Romano concilio potestatem esse uolumus, modo sine discordia fiat: ac post consecrationem legati ad nos successoresq; nostros reges Francorum conciliandæ charitatis & amicitia causa mittantur, sicut temporibus Domni Caroli atauis, & Pipini auis, & postremo Caroli genitoris nostri mos fuit. Hanc igitur nostram uoluntatem scripto ac iureiurando firmamus: & per Legatum S. R. E. Theodorum Domno Paschali missimus, manu que propria me subscripsi. Ego Ludouicus. Subscripsere quoq; tres eius filij, episcopi x. abbates viij. comites xv. Bibliothecarius, Mansionarius, Hostiariusq; unus. Insequente deinde tempore Otho Imperator apud eundem librū sub Io. xij. in hac se subscripsit, Ego Otho Imper. pro animæ nostræ filijq; ac parentum nostrorum salute hæc omnia supradicta, tibi beate Petre successoribusq; tuis libenter concedo: subscripsereq; episcopi x. Abbates duo, Comites v. Optimates octo. anno Sal. D C C C C L X I I. Indi. v. Sub Henrico aut subscripsere episcopi xiiij. Abbates iij. Duces iij. Comites viij. Optimates viij. Hæc igitur quæ de Ludouici donatione comperi in uetusto codice iam à cōfessu patrum admissio, quo nullū hodie potius testimoniū habemus. Ludouicus reliquā sibi præter ea quæ dedit reseruauit Hetruriā. Decessit anno imperij x x v. eodem ferme mense, quo & Michael Græcus Imper. sub Gregorio quarto. **LOTHARIUS** post mortem parentis cum fratribus de imperio dimicās in hanc cum eis opera Sergij pontificis pa-

Ludouici donatio.

Othonis concessio.

Henrici concessio.

Lotharius

- cificatoris concordiam uenit, ut Carolus Galliam, Ludouicus Germaniam teneret, reliqua sibi imperiali nomine atq; autoritate cederent. Tres suscepit liberos: Ludouicum, Carolum, & Lotarium. Huic ultimo ea pars obtigit quæ inter Austrasiam & Prouinciam sita de suo postea nomine Lotaringia dicta est. Post hæc cū orbi annos. x v. præfuisset relicta Ludouico rerum cura, quem quinquennio antea Imperij consortem elegerat: sese imperio
- Ludouicus II** abdicauit, & in cœnobio monachum egit. **LUDOVICVS II.** uiuente patre anno **DCCCLVI.** Romam profectus à Sergio Pont. diadema sumpsit: filios habuit Carolum & Ludouicum, qui Francis Germanisq; præfuerunt. Amantissimus ante alios Nicolai primi: cuius creationi Romæ interfuit: deq; communi cōsilio ambo cuncta gerebant. Imperauit annis **XXI.** Decessit Mediolani: ubi etiam tumulatus. **CAROLVS II.** cognomento
- Caluus** Caluus Ludouici Pij filius. Huic ab initio Gallia in portionē cessit: in qua regnauit annos **XXXIIII.** Filios Pipini fratris in Aquitania regnantis duos Carolos res nouas quærentes relegauit, monachosq; coëgit esse. Sed & ex totidem proprijs filijs eiusdem nominis alterum regnum perturbantem eodem modo tractauit: alterum in singulari certamine, cum quodam milite exercitationis gratia pereuntem amisit. Vocatus Romam à Leone **IIII.**
- Contra Saracenos** in auxilium contra Saracenos, qui iam mœnia tenebant urbis, præsto adfuit. Consecuta deinde uictoria in Galliam reuersus, post aliquot annos audita Ludouici Imperatoris morte Romam statim repetijt: & à Ioanne **VIII.** Pont. successor imperij factus diadema suscepit anno. **DCCCLXXX.** uixitq; annis postea tantum **VI.** Nam Ludouicus frater qui in Germania regnabat, ægre ferens se in imperio posthabitu, bellum ab initio parabat: Sed statim extinctus liberis superstitibus Carolo Crasso & Ludouico Balbo natu maiore, qui postea imperarunt. Hi aduersus patruum ingenti exercitu uenientes obuium eum apud Veronam armatum habuerunt: qui profligatus Mantuam se recepit, ubi in ualeudinem incidens, ueneno à quodam Sedechia medico Hebræo dato dicitur absumptus, cuius adhuc ibidem sepulchrum extat. Vir fuit inani iactantia ambitioneq; infinita, plura sibi quàm fas est adscribendo, ut ait Sigisbertus. Nam oppidum in Gallia Carolopolim appellauit. Eius aduentus in Italiam testem habeo Marmoris inscriptionem, quæ adhuc legitur in templo sancti Michaelis Romæ apud Vaticanum, & huiuscemodi uictoriam indicans, quam ponere mihi uisum est. Tempore Leonis **IIII.** imperante Carolo Magno eo tempore, quo beata Basilica à Saracenis capta fuerat: tunc deniq; pro totius mundi capite turbato, Gallia omnis cum rege Carolo ad tuendam Italiam uenerat, ubi contra inimicos domini certando quidam mortui sunt: & in crypta iuxta Neronis palatium sepulti: eodemq; tempore à Leone Papa & rege Carolo ad honorem Michaelis archangeli supra illos facta ecclesia. His itaq; peractis rex in Apuliam abiit, eamq; beato Petro & Romæ subiugauit. In quo in primis notari licet, cur Imperatore Carolo Magno dicat, cū multis ante annis eū decessisse constet: putandum igitur ex auspicijs primi conditoris omnes ex ea familia Carolos appellare uoluisse. Prosequitur deinde inscriptio monstrans, quemadmodum in reditu Caroli in Galliam ex Apulia nobiles quidam è Phrisia Germani corpus S. Magni Fundis repertum, secum ferentes apud Sutrium admoniti sunt in somnis ut in Urbem Romanam id referrent. Itaq; iuxta idem Michaelis templum id collocauerunt constructio in eodem loco Xenodocheo annuoq; uectigali assignato quo eius nationis pauperes refugiū haberēt. Omnia nunc auaritia nostrorum pessum iere. Verum deinde ædificatum S. Spiritus alterum in Saxia ea de causa dictum, quod Phrisij Saxones ut supradixi in eam se partem reciperent. Sed ad reliquos reges reuertar. Ludouicum igitur Balbum cognomento qui Galliam regebat, patruo successorem Ioannes **XIII.** Pont. elegerat, nisi multa uia Romanis Carolum Crassum fratrem, qui tunc Germaniæ præerat ei præponere coactus fuisset. Biennio tamen una cum Carolo imperauit, mox ueneno sublatus Carolum cognomento Simplicem Franciæ regem & Carolomanum patrem Arnulphi qui postea Cæsar fuit liberos reliquit. Carolus Crassus interim imperium continuauit annos **X.** Hoc tempore Normandi qui annos **XL.** bellis adsiduis Francos uexauerant, apud Carnutes prælio memorabili uicti sunt à Ricardo Burgundiæ duce & Roberto comite Parisiensi patre Odonis eius, qui postea regnum Fræcorum administruauit. Normandorum enim eo tempore duo fuerant duces, Rollo & Gello: quorum Rollo idem & Gottifredus appellatus, inita cum Francis cōcordia Caroli huius filiam in matrimonium duxit, & per Robertum comitem

Corpus S. Magni.

Ludo. III Balbus Carolus III Crassus

Normãdorum bellũ. Rollo Gottifredus Gello

comitem sacro fonte ablutus Roberti nomen accepit. Is igitur primus dux Normādorū Christianus genuit Gulielmum patrem Ricardi 1111. & Roberti Guiscardi, qui Robertus Apuliam & Siciliam in Italia acquisiuit, ac Alexium imperatorem bello uicit. Hic deinde Gulielmum ex concubina genuit, qui Aroldum Anglorum regem interfecit. Geloni autem alteri Normandorum duci tradidit Carolus rex montem Blesensem in quo ille castrum munitissimum ædificauit, genuitq; Theobaldum patrem Odonis Campaniensis, ex filia Conradi imperatoris. Odo uero alterum genuit Odonem patrem Theobaldi iunioris. Hæc igitur genealogia comitum Blesensium, Carolus autem Imperator post hæc gesta cum paulatim mente laberetur, ei uiuo surrogatur Arnulphus Carolomani filius Ludouici Balbi nepos, qui annos x11 imperauit: Normandos iterum tumultuantes in genti prælio pacatos reddidit, ultimumq; è Gallis Cæsar fuit cum annos propè centum imperassent; translatum deinceps ad Germanos imperium, ut in alia imperatorum narrauius historia. Quanquam Ludouicus filius à Gallis patri surrogatus nec à Pontifice probatus v1. annos imperauit, à Berengario deinde imperatore superatus atque interfectus. Regno deinde Francorum Carolus Simplex Ludouici Balbi filius puer post patris obitum natus successit: cui tutorem adhibuerunt Odonem filium Roberti Parisiensis illius qui contra Normandos strenue pugnauerat, de genere Saxonum. Hic postquam annos 1x. regis nomine summa fidelitate administrasset regnum pupillo restituit, pro quibus meritis ab eo parte imperij donatus est. Carolus igitur sumpta regni cura Edinam Eduardi regis Angliæ filiam in matrimonium duxit: cumq; annos xxv11. regnasset à Roberto Odonis tutoris iam defuncti fratre bello petitur, eo quod fratris ei ditionem abstulisset: hoste tandem in prælio interfecto apud urbem Sueffionem ea potitur. Verum paulo post ab Eriberto sororio amice exceptus apud castrum Petroream dolo captus est, ac in custodia demum extinctus. Edina uero uxor cum paruo filio Ludouico ad patrem Eduardum in Angliam confugit. Rodulphum post hæc Ricardi ducis Burgundiæ filium regem delegerunt, quem olim Carolus Simplex sacro fonte abluerat. Hic, ut ait Sigisbertus, ab Italis contra Berengarium uocatus uictoriam adeptus est, regnauitq; annos 111. Ludouicus puer interim ex Anglia cum matre reuocatus regnauit annos 1x. E Gisberta primi Othonis sorore Carolomanum, Lotarium, & Carolum genuit: Infensos ac rebelles habuit regni proceres. Post quem Lotarius eius filius annos xxx1. qui in ordine regum trigessimus fuit: sub quo Vgo Magnus comes Parisiensis factus est dux Francorum. Hic enim fortiter aduersus Normandos dimicauit, à quibus captus demum fuit, & Rotomagi in custodiam traditus: deinde auxilijs Othonis Imperatoris cuius sororem duxerat liberatus, nunc demum Francorum regebat exercitum. Liberos suscepit Othonem, Henricum & Vgonem. Lotarius interim decessit ex ueneno uti putatur ab uxore adultera dato. Cui Ludouicus filius successit biennio, & ipse eodem fato sublatus Blanchæ coniugis opera, postremus sanè in Caroli familia.

Robertus & Rollo

Gulielmus Robertus Guiscardus Gellōis genus Comites Blesenses.

Ludouicus nō probatus. Carolus Simplex. Odo Robertus

Odonis frater à Carolo interficitur. Rodulphus Ludouic. IIII Caroli Simplicis filius.

Lotarius Vgo Magnus Parisien. dux Francorum

Ludouicus V

TERTIVM FRANCORVM GENVS.

GO interea cognomento Capet quod capitia sic gallice appellata per iocum alijs auferre soleret, filius Vgonis Magni comitis Parisiensis. Cum Francorum ductaret exercitum, contra Carolum Ludouici patrum rebelans bellum-gessit annos 1111. quem tandem in custodiam apud ciuitatem Aurelianensem misit, mortuoq; demum successit, ac regnauit annos 1111. Hunc siue huius patrem Dantes cur lanium fuisse dicat nō satis scio, cum manifesto sit falsum, nisi forte Galli sic per iocum appellant eum qui pecuniariam aut macelli annonam nimiū curet. Robertus Vgoni patri successit annos xxx1111. qui sacerdotio prius erat addictus, quapropter non minore in regno quoq; religionis quàm militiæ studio tenebatur. Horas canonicas quotidie obibat, ferturq; ex eo prodigium in cuiusdam oppidi obsidione, irruptione hostium nūciata non prius occurrisse quàm cœptas horas absoluisset, ex quo & hostes nihilominus fugauit, & oppido corruētibus muris potitus est. Solebat & in ipsis horis plerūq; choro S. Dionysij interesse, amictuq; monachorū serico uti. Loca plura religiosa excitauit: apud Aurelianū cœnobium sancti Aniani, in sylua Aquilina sancti Me

Vgo Capet

Robertus

d 4 dardi

mo Syriam ingressus, Pelusium nunc Damiatam in Aegypto cepit, uarijsq; exinde prælijs cum Saracenis habitis, tandem superatus capitur: pro cuius redemptione Damiatam reddi necesse fuit. Domum deinde reuersus, omnes foeneratores Iudæos, aleatores, ac impia in deum uerba dicentes, discedere iussit. Petrum Britonum comitem, à quo bello laessebatur, simul cum eius auxiliari Henrico Angliæ rege superauit. Alteram postremo in Carthaginem contra Saracenos expeditionem tentauit: duobus secum filijs adolescentibus, & Theobaldo Campaniæ comite ductis: ubi prospere primum dimicauit. Deinde pestilentia passim castra occupante ipse una cum Ioanne filio interijt octauo Calendas Septembris M. C. C. L. X. X. cum regnasset annos quadraginta tres. Carolus interim frater subsidiariam classem in Africam ducens: ubi rem iam senescere ac omnia turbata uidit: pacem hosti certis conditionibus dedit. De Ludouico insuper traditur & illud pietatis exemplum: cum C. C. C. milites à Saraceno captos è suis ipse redimeret, ac per hostis perfidiã luminibus postea priuatos animaduerneret, totidem cellas Parisij extruendas curauit, ubi ex uectigali eis assignato perpetuo alerentur. Quod adhuc Xenodocheum durat. Ex Margarita Rendi comitis Prouinciæ suscepit mares quatuor, Ludouicum qui iunior decessit, Philippum qui post eum regnauit, Petrum de Alanfone. Ioannem Niuernensem, Robertum Claromontensem comites: foeminas totidem, Isabellam Theodēbaldo regi Nauarræ: Blancham Ferdinando Castellæ regis filio: Agnetem duci Burgundiæ: & Margaritam duci Brabantiae nuptas. Relatus est in catalogum sanctorum à Bonifacio octauo, cuius festum die colunt qua ex hac uita migrauit. Philippus cum patre profectus in expeditionem Africanam, statim post eius mortem ad rem suscipiendam domum reuertit: ac Viterbio iter faciens Cardinales qui eo conuenerant Alexandro quarto Pontifi, defuncto consalutauit: cum Petro Aragonensi pro regno Siciliae nauali prælio conflixit, in quo superior etiam recepta Gerunda discessit: inter Genuenses & Venetos post longum & maximum bellum pacis author fuit: regnauit annos quindecim. Philippus cognomento Pulcher, & nominis & regni successor annos uiginti octo Iudæos expulit: graues cum Bonifacio inimicitias exercuit: sacris ab eo interdictus, quod eius nuncium ad expeditionem in Saracenos, regem alioquin lentum, acerbius exhortantem, in carcerem coniecerit. Quamobrem Sarram Columnam tunc forte Bonifacii inimicum ac profugum in littore Massiliensi cognitum ac redemptum à piratis cum ualida triremi contra pontificem mittit: quem ille Angniæ in domo paterna captum Romamq; deductum in carcere necauit. Hoc tempore Flamingos à rege Galliae defecerunt, & Templariorum ordo sublatus. Philippi filij tres omnes ex successione regnauerunt: Ludouicus primum cognomento Glutinus, annos duos. Deinde Philippus cognomento Longus annos quinque: postremo Carolus V. Ex quibus nihil aliud dignum memoria legitur, nisi quod Ludouicus Engeranum, quem supra nominaui, cruci adfixit. Iudæos quoque quos pater expulerat reduxit. Philippus Valefius filius Caroli comitis de Valefio, qui Carolus Philippi Pulchri regis germanus fuit: deficiente reliqua sobole uti proximus cognatus regno successit. Reclamante Eduardo Angliæ rege, ac Galliae regnum exoptulante iure Isabellæ filiae Philippi Pulchri, quæ Eduardo eius patri nupta fuerat: Philippo quoque Pharamundi primi Francorum regis lege se tuente, quæ iubebat ut uiriliter tantum succederet proles. Itaque uentum ad arma: Anglus adscitis Flandrensibus prælio, ubi supra triginta milia cecidere, Philippum superat: eiq; Gesoriacum portum nunc Calesium abstulit. Philippus Viennensium principatum dicitur emisit. Huic successit filius Ioannes, qui cum ante omnia bellum cum Anglico instaurasset, ipse una cum Philippo filio capitur: dimissusq; certis conditionibus tributis, quibus minime stetit. Quare ab Eduardo postea terra mariq; magnis adficitur incommodis. Sed cum neq; æs alienum quod cum Parisiensibus pro sua redemptione contraxerat exoluere curaret: illi rebellauerunt duce rege Nauarræ, quæ tunc captum Parisij è custodia liberauerunt, exoluto tandè ære res cõposita. Tempore quo captus in Anglia tenebatur, Carolus filius regnū administrabat: ubi primū dimissus statim Burgundiã ob Philippi tunc mortē adsequitur: ante uero bellū Anglicum cum rege Nauarræ pugnaui: quem deinde per insidias cepit. Caroli post hunc tres ex ordine successere. Primus Ioannis supradicti filius Burgundiã quæ patri obuenerat, fratri Philippo regendam dedit. Imperatorem Carolum ad se uenientem

Damiatam
In Saracenos
Syriae.

In Saracenos
Africae.

Philippus III

Philippus Pulcher sub Bonifacio VIII

Flamingorum
defectio.

Ludouicus
Glutinus X.
Philippus
Longus.

Engerannus
cruci adfixus
Philippus Valefius

Bellum cum
Eduardo
Ioannes rex
ab Anglis capitur.

Carolus V
Burgundia
Philippo Caroli fratri cõcessa.

apud
Quondam
cum
reclamante
adsecutus
deinde ad
regis Normann
Parisij sancto
Hoc tempore
Gallia parauit.
Hic
Vgone, qui
Quadrage
pauit de religio
procurator
Magni Philippi
Ludouicus Phi
continuat sancti Vi
pauit ca
contender
equo lapsus in
Philippo
Qua
ad expedi
profes
una cum
carere
susciperet
annos
Ricard
cum Sar
in discor
bellum mouit.
ille irritus
in bello supe
nomine
relinquit
religio
Ludouici pa
fuisse
indignior
re de
non
C
que ma
Angliae reg
Normandia,
inter Fran
qui rest
exulauit
lucum
cum Robert
est
mo

Carolus VI.
Leo Armenia
rex.

Carolus VII

Pragmatica
sanctio.
Ioāne puellæ
fortitudo

Ludovic. XI
Balua Cardi.

nientem magno sumptu excepit. Moriens Carolus & Ludouicum pueros comiti Andegauensi tutori commisit, è quibus Carolus sextus succedens, contra Flandrenses, qui descuerant, bellum gessit. Ad hunc in Galliam confugit Leo rex Armeniæ à Turcis expulsus, qui omnibus uis conatus est inter eum & Angliæ regem, inter quos bellum erat pacem componere, ut de communi consilio in Turcas iretur. Cæterum Aruernos cum multis Aquitaniæ populis tumultuantes compressit, Iudæos expulit. Nouum in Gallia uectigal tentauit, cæteris consentientibus, Parisijs cum nonnullis alijs tantum reclamantibus ac penè tumultuantibus, necesse fuit ab incepto desistere, loco tamen uectigalis ei Francorum centum milia ex omni Gallia subsidio belli sponte tributa sunt. Dicitur & in mentis ualetudinem incidisse, cuius rei signa quædam ostendit. Nam contra Britones sine ulla belli causa de improviso cum exercitu profectus admirantibus illis: inde in Normandos iter faciens perterrefactus strepitu armorum militum suorum obuios omnis hostes putando necabat. Quapropter cura regni necessarijs tradita ipse tantum cerebrum purgare, melancholiam que iocis rebusque alijs curare nitentur. Pannonijs itemque Constantiopolitano imperatori contra Turcas auxilia petentibus præstitit. Catherinam filiam Henrico Angliæ regi locauit, unoque tempore socer & gener (erat tum Philippus Burgundiæ dux) extincti sunt anno Millesimo quadringentesimo uigesimo secundo. Carolus septimus superioris filius bellum Henrici regis Angliæ Henrici filij diu sustinuit: cum ille Galliam iure suo exoptularet: tandem conciliatus insuper ei suppetias contra hostes tulit. Normandos bello oppressit: Rotomagum cepit, Burdegalenses rebelles diruit: Magdalenam filiam Ladislao Pannoniæ Boemiæque regi locauit: Ludouicum filium Delphinum appellatum bis rebellem sensit, quod paterno ciuilique animo tulit. In Gallia concilio pragmaticam instituit sanctionem, rem quidem impiam ac pontificum potestati aduersam: per quam ipsemet Præsulatus cæteraque officia sacerdotalia ius conferendi sibi uindicabat. Quondam dum in rerum statusque esset turbatione, uenit ad eum uirgo nomine Ioanna, annorum uiginti, inter Gallos rusticos orta, dicentis se à deo missam eius causa tutandi status. Itaque more Amazonis terras obibat, exercitum ductabat: tandem à Burgundionibus ac Ioanne Lucemburgo capta, & Anglis diuendita ab eis cremata est, non tam hostili odio quam quod magicam artem scemina uirili habitu & audacia præ se ferre uideretur. Ludouicus undecimus, Caroli septimi filius immitti uarioque & inconstanti ingenio semper fuit, bis patri rebellis, & postremo Delphinatu fortunisque omnibus priuatus ad Burgundiæ ducem Philippum confugit, apud quem decennio moratus frustra sæpe reconciliatione per oratores tentata. Dum ille sibi conscius ad patrem quanquam indulgentem uenire partim metueret, partim etiam dissuaderetur ab ijs qui regis æmuli fuerant, dissidiumque optabant: patre interim defuncto regnum iniit, multis ab initio bellis agitur. Carolo fratri apud Burgundum agenti, & eius auxilio res nouas molienti, magna uir militum restitit. Ioānem Cardinalem Andegauensem Baluam cognominatum, quem ex humili loco ad eam fortunam euexerat: quod clam Burgundi partibus studere literis interceptis deprehenderet, capi iussit, ac annos ferè duodecim in custodia seruari: frustra per oratores à Paulo Pontifice repetitus, Sixti IIII. demum precibus condonatus cum Iuliano Cardinale S. P. ad uincula legato Romam uenit. Cum eodem Burgundo patre Philippo primum, deinde filio Carolo diuturnum bellum gessit, frustra Niceno Græco Cardinale atque Legato rem componere studente. Cum Francisco Britannia Gallicæ duce habuit de finibus contentionem: unde periculosissimum omnium bellum ortum. Nam cum rex apud Turonem proceres regni in consiliū uocaret huius rei gratia, illi non pro rege, sed contra clam in eo coniurant, abentesque alios ad id inducunt. Fuere autem hi capita. Carolus Biturigum dux regis frater, Carolus Philippi filius Burgundus, Franciscus ipse Britannus, Ioannes Borboniensis, Ioannes Alanconiensis, Ioānes Andegauensis Renati filius, Carolus Nemorsinorum, duces omnes. Præterea comites Carolus Andegauensis Renati frater, Cenomanorum Ludouicus Montispenserij, Ioānes Armeniacus, Ioānes Alebretensis, Ioānes Dunelinorū. Britannus igitur his fultus auxilijs, ne cōiuratio ante tempus detegeretur, dum se pararet pacem cum rege facturū simulat: dum agitur de conditionibus dux Borboniensis agrū uastare cœpit: ex altera parte Burgundus ingenti exercitu ad Parisiū obsidendū pergit. Rex eo se uelociter recepit: cinctusque

cinctusque ex omni parte ab hostibus, ducis Francisci Sfortiæ auxilium petijt, extemploque Galeatio eius filio cum magna manu adueniente ita resipiscere cœpit, ut iam hostes de inunda concordia cogitarent. Itaque Burgundus primum cæteros conciliauit, instituitque ut inuitati omnes in conuiuio iurarent se post illa regi fideles futuros. At hoc pacto post biennium res composita anno millesimo quadringentesimo sexagesimosexto. Fuit Ludouicus ingenio uario ac inconstanti, sæpe Romanis Pontificibus contumax, idem cum aliis quid aduersi pateretur obsequentissimus. Cum diu sine liberis fuisset, tandem ex Carlotta Lodouici Sabaudiensis filia Carolum octauum genuit, qui post eum regnauit, cuius uir-
 uente patre, Margarita Maximiliani regis filia pacta fuerat, qua postea abdicata, & Maximiliano post discordiam conciliato, Annam duxit, Francisci Britannia ducis filiam, ac patrij regni heredem, repugnante ex Britonibus procerum parte, bellum usque sustinentium: Ex quo Carolus potitus omni Gallia, patre iam defuncto, ad antiquum regni Neapolitani-
 ius ante omnia repetendum animum adiecit, ad quod etiam sollicitabatur à Ludouico Mediolani duce ob inuisum sibi Ferdinandū regem. Igitur cum in tota Gallia, tum Britannia insula delectu habito, anno millesimo quadringentesimo nonagesimoquarto, mense octo-
 bri, cum equitum uiginti quinque, peditum quindecim milibus, instrumentorum quoque bellicorum curribus centum, regni uero principibus Philippo Sabaudia duce eius auun-
 culo, & alijs nonnullis iter ingressus per Alpes, ubi primum in Subalpina regione cum tanta multitudine apparuit, timor omnibus incussus, quod sciebāt ferocissimam gentem non posse à maleficio contineri: præsertim cum in domibus ciuium habitarent, passimque cum familijs miscerentur, nemo non fuit qui non tam de re, quàm de libertate, de pudicitia, denique de uita sollicitus fuerit. Ex Asta itaque urbe per fines Gallia Cisalpinæ Parmam uenit, inde in Ligures Apuanos, ac regionem Lunensem, ubi quæ ditionis erant Florentinorum, tradita sunt ei à Petro Medice oratore obuiam procedente. Inde Pisas petijt, quas in libertatem excitauit, ut in ipsa ciuitate narraui, postremo Florentiam, ubi aliquot immo-
 ratus dies, tantum impetrata pecunia, saluis rebus, discessit. Inde Romam ubi appropin-
 quauit, Alexander sibi ac urbi timens, transitum primo prohibuit, deinde Romanis nolen-
 tibus bellum sustinere, admisit, pridie Calendas Ianuarij, ædesque diui Marci ad habitandum concessit, ubi se rex dies aliquot continuit, donec inter eos concordia iniretur. Petebat au-
 tem tria, molem Hadriani, obsidem filium Cæsarem cardinalem, & Turcarum regis fratrem captiuum. Ex his ultima duo tantum cōcessa: Re hoc modo transacta, è uestigio Pontificem salutatum in Vaticanum uenit, apud quem in eodem palatio dies reliquos substitit, deque fide ac officio seruando, more principum Christianorum, præter omnium opinio-
 nem satisfecit. Nam eo animo dicebatur uenisse, ut statum etiam sacerdotum moribus corruptum componeret in melius, conspirantibus præsertim ex patrum ordine nonnullis. Facti tunc demum regis causa cardinales duo. Gulielmus præsul Maclouiensis, qui inter regis comites fidissimus omnium uenerat, & Philippus Cenomanensis, ambo Britones. His obitis post dies uigintiseptem quàm uenerat, rex per urbem mediam ordinibus militum comitantibus discessit, tanto uestium discriminatarū, armorumque lucentium sumptu, ut Polybij commemoratio de aduentu Gallorum in Italiam sumptuoso, tum uersus Vergilianus de Senonibus fidem habuerit. Virgatis lucent sagulis: tum lactea colla Auro innerctuntur, Cæsar cardinalis obses è medio itinere aufugit. Ille usque Neapolim nullum hahuit aduersarium, cum Ferdinandus iunior rex (ut in rebus Sicilia dixi) metu aufugisset, Antonello principi Salernitano, qui Ferdinando seniori rebellis in Gallia secesserat, possessionem restituit, Columnensibus qui eum ab initio secuti fuerunt, Fundos cum multis circa oppidis dono dedit, limitesque ditionis eorum ampliauit. At Ursinorum factio quæ cum Neapolitano conspirauerat, magno in metu uersabatur, sed paulo post facta mutatio, ut hi in gratiam redirent, illi uero ademptis ijs quæ acceperant, ab amicitia discesserint. Verum à Ferdinando postea reuertente in regnū restituti, illi rursus depressi, quorū princeps Virginus, etiam in carcerē coniectus, ac extinctus est. Hoc in statu cum Carolus Neapoli menses ferè quatuor moratus esset, deficiente paulatim exercitu, ac partim morbis, partim cædibus delitato, iā sibi timere cœperat, eo magis quod Ludouicus dux, què cœpti iam pœnitebat, ac Veneti nō æquo animo Gallos Italia inuasisse patiebant, omnibusque uiribus ad eum expellendum

Carolus VIII

Eius gesta

lendum

lendum conspirauerant. Rex itaque cum redire in Galliam statuisset, Romam calendis Iunijs repetijt, pontifice uacua, qui de industria in Urbem ueterem secesserat. Deinde Pisis iter faciens, prope Parmam ad Tarum fluuium, Ludouici, Venetorumque occurrentes acies habuit. Horum Franciscus Gonzaga, Mediolanensium uero Io. Franciscus Seuerinas duces: legatus Venetorum Melchior Triuisanus, fuere. Equitum quoque ac peditum numero ferè quinquaginta milia, maiorque diu in Italia non uisus exercitus. Galli numero inferiores, sed uiribus ac instrumentis bellicis superiores extitere. Itaque pugna commissa, pro eis uictoria non omnino incruenta stetit, ex quibus ferè mille, ex nostris uero duo milia cecidere. Inter quos hi principes fuere, Rodolphus Gonzaga, Francisci patruus, Rinucius Farnesius, Io. Picininus, Galeatius Regias, Robertus Strotius, Vincencius Corfus, Bernardinus Fortebrachius, quorum postea liberos Veneti memores officij, parentum loco succedere uoluerunt. Vxoribus uiduis etiam salaria constituere. Defunctos quisque suos per unius diei inducias honorifice tumulauit. Regij uero exercitus duces, duo potissimum Italici fuerant, Ioannesiacobus Triultius unus exul Mediolanensis, alter Nicolaus Vrsinus Petilianus comes, qui ab initio belli captus, deinde dimissus, regisque militiae fuit authoratus. Verum ad Venetos in praelio transfugiens, causa fuit eorum aciem collabentem restituendi. Dum igitur integris adhuc rebus hostium prohiberi posset, permittentibus tandem illis, rex incolumis in Galliam penetrauit, ubi biennio post, morbo extinctus est, ætatis anno uicesimo quarto, regni quintodecimo, salutis millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo. Corpore fuit breui, ore inuenusto, natura haud sane liberalis. Etenim nec Romæ basilicis, nec in toto itinere quicquam præterquam ea quæ supra dixi, Columniensibus donauit. Ingenio præterea magis bardo quam adroganti: nam cardinalibus neque aduenientibus de more adsurgebat, neque discedentes adspiciebat. Procul alioqui à cæteris uitijs, quibus plerique principes tenentur, religiosisque maxime hominibus deditus. Huic igitur sine liberis decedenti, Ludouicus duodecimus, dux Aurelianensis, ex stirpe regia, sine controuersia successit. Cui Carolus in Italiam proficiscens, regni totius curam delegauit, Astæque in præsidio dimisit. Hanc ille iure dotis auicæ ceperat, Nouariam insuper inuaserat, quam hostes post regis reditum multis mensibus obsederunt. Tandem fame coactis Gallis, cupidisque se ad suos recipiendi, ciuitatem certis conditionibus receperunt. Huic auus item Ludouicus Aurelianensis fuit, qui cum gratia & autoritate in regno magnopere polleret, à Io. Burgundia duce ob inuidiam interfectus fuerat. Quumque eius uxor Valentina Io. Galeacij uicecomitis filia uirago, multis lachrymis ac querelis in concilio proceres ad ultionem excitasset, bellum inter utrosque populos pestiferum est ortum, quod in Gallia diu postea durauit. Huius Carolus filius olim in bello Anglorum captus, centum se milibus scutorum redemit. Mediolani deinde principatum post Philippi ducis mortem, iure matris hæreditario petebat. Verum cum nec illi nec postea filio Ludouico, quem ex matrimonio Cluensium ducum familiae suscepit, satis uirium ad id sibi uendicandum fuisset, res aliquandiu conticuit. Ludouicus enim paternis ipse simul & auitis laboribus ac periculis successit, primum regi Carolo suspectus, quod ad se hæreditas nominis tanti post eum pertineret. In Britonum bello contra eum uenit, simulque cum toto exercitu profligatus, uulneratusque inter iacentes uix cognitus fuit, in custodiam quoque ductus, post quadriennium uix amicis supplicantibus liberatus est. Rex deinde factus, Annam à Carolo relictam illico duxit, dimissa ipsius Caroli sorore, quæ olim puero pacta fuerat, Alexandro Pont. permittente. Nihilque prius aut antiquius habuit, quam ut animum ad res repetendas intenderet. Itaque anno regni secundo, salutis uero M. CCCCXCIX. delectu habito, exercitum equitum peditumque ferè XII. milium misit, qui Asta primū capta, Alexandriam propere uenit, ubi munitiones, roburque omne militum ducis Ludouici fuerat: qua celerius omnium opinione in potestatem redacta, nihil cunctatus Ludouicus, cum thesauro quem antea præmiserat, in Germaniam ad Maximilianum Cæsarem eius necessariū confugit, cedereque ad tempus maluit furori hostili, quam licet posset, fortunam periclitari. Galli Mediolanum ingressi, quamque à cædibus & rapinis temperauerunt, nausam tamen (uti solent) ac fastidium ob morum discrepantiam generantes, sexto quam uenerat mense expulsi fuere, ac Ludouicus reuocatus. Rex igitur maioribus rem uiribus aggressus, contra rursus exercitum

mittit,

Franciscus
Gonzaga
Galli uictoresVenetorum
gratitudoLudouicus
XII.

Anna uxor

mittit, qui non minori potentia munitum repperit hostem apud Alexandriam ei occurrentem. Pugna commissa Ludouicus ab Heluetiorum peditatu, quibus maxime fidebat, proditus ac captus, unam cum toto regno in manus hostis uenit. Ascanius item Cardinalis eius frater, qui cum CCC. equis suorum, partim ciuium Mediolanensium aufugerat, à Carolo Vrsino in itinere comprehensus, iussu Venetorum, regi quocum illi confederati erant traditus est. Rex itaque ambos custodiae adseruari iussos, breui deinde tempore ex humanitate atque misericordia latius uagari, ac mitius tractari ex eorum dignitate permisit. Ascanium etiam post Alexandri mortem ad nouam creationem Pontificis Romam unam cum Rothomagensi remisit, qui post hanc calamitatem nouos adhuc in Italia tumultus si per eius mortem licuisset (nam biennio post ex pestilentia decessit) excitauerat, adeo multis indocilis est quies. His gestis Ludouicus post biennium Neapolitanum insuper regnum Francorum diu familiae debitum reposcere statuit. Verum cum Hispaniae regem propinqui sui causam tueri paratum animaduerteret, cum eo transegit, ut regnum ipsum inter se diuiderent. Igitur exercitus armatorum X. milium ab eo missus, nullum usque Capuam habuit resistentem. Ea demum uiribus atque operibus post dies aliquot expugnata atque direpta est, armatis tantum in ea caesis omnibus. Inde Neapolim procedens, sine contentione illico rege Frederico fugiente obtinuit, antiquis illius legibus, & ciuium iuribus seruatis: proceribus etiam regni in antiqua possessione permittis. Hispanus uero Apuliae ac Calabriae partes uno tempore eadem facilitate accepit. Verum non diu res inter eos quieta fuit, de finibusque statim certatum, ubi Gallus succubuit, ut in Hispania latius narratum, non tam uirtutis inopia, quam ducum negligentia: quum omnes gentes nouerint eam gentem uetere belli gloria florere, & in sequentibus temporibus maximo Christianis praesidio fuisse, nec ullum hodie magis nomen Turcarum natione potentissima metuat. Hoc igitur in statu res Gallicae in Italia uersantur, in Gallia uero pacatissime ipsius Ludouici uirtute ac prouidentia: cuius ea est animi moderatio, ut cum ablata signa referre, & aduersus hostes se facile uindicare posset, quieti tamen uniuersorum (quod ita res exposceret) suam ad tempus posthabuerit ambitionem. Fredericus autem primo in Aenariam, deinde in Galliam ad regis misericordiam confugit, ubi pro regis dignitate susceptus, quadriennio post excessit.

Ascanius
Maria

Fredericus
rex

BRITANNIA

BRITANNIA quae Albion à ueteribus etiam appellatur, Diodoro ac Straboni, forma triangulari, lateribus inaequalibus, ac tribus erecta promontorijs est, Cantio, Heleno, & Orcha. Sita etiam è regione Galliae, circuitu. XXXII milibus stadijs Straboni, duobus millibus passuum Caesari, duobus mil. ac sexcentis Bedae. Longitudine uero DCCC. Latitudine, CCC. milibus Plin. Tellus frugifera, pecore abundans, auro, argento, ferro, plumbo, pellibus, macipijs: canibus etiam uenaticis praestantibus. Straboni, Diodoro etiam stanni uena, quam iuxta Helenum promontorium effodiunt, quod nunc Cornubiam uocant, adhuc ea durante. Caesar uero sic describit. Insula natura triquetra, cuius latus imum est contra Galliam: huius lateris alter angulus, qui est ad Cantium ad orientem solem, inferior ad meridiem spectat. Huius latus tenet circiter millia passuum quingenta. Alterum uergit ad Hispaniam, atque occidentem solem, quae ex parte est Ibernia dimidio minor, ut existimatur, quae Britannia, sed pari spatio transmissus, atque ex Gallia est in Britanniam. In hoc medio cursu est insula quae appellatur Mona. Complures praeterea minores obiectae insulae existimantur, de quibus nonnulli scripserunt, Dies continuo XXX. sub bruma esse noctes, Nos nihil de eo percontationibus reperiēbamus, nisi certis ex aqua mensuris breuiores esse quam in continenti noctes uidebamus. Haec Caesar. Solinus scribit in ea nasci paruas ac decolores margaritas, ex quibus Iulius Caesar thoraca fecit, quem Veneri genitrici dicauit. Tacitus in uita Agricolae, Britanniam aurum & argentum ac alia metalla gignere scribit, & oceanum margaritas, sed subfuscas & liuētes. Cicero tantum ab his uidetur dissentire in epistola ad Trebatium, ubi eius insulae sterilitatem commemorat: ut ne scrupulam quidem argenti in ea reperiri dicat. Praeterea nec muscam. Nos tamen hodie & diuitias in ea maximas, & musicam absolutam conspiciamus, eamque à paucis antiquitus aditam, nunc mercatoribus nostris ita frequentatam, ut XIII. die nunc etiam tabellarijsque ex ea frequētes adferantur. Oleo uinoque carent, pro quo ceruisia utuntur, quam ab Hispanis Plinius repertam dicit: pecore maxime abundant, lanisque mollissimis, quoquo

De situ et moribus
Britanniae

e uersus

GEOGRAPHIA

uersus exportatis, magno insulae compendio, quod signum, simul & cornua bouum ingentia, coeli temperatoris, uerū humidioris est. Nam insulae serē omnes humidiores, tepidioresq; continente sunt, Ea demum causa, quod Germaniae uel Galliae quaedam loca minus septentrionalia sunt frigidiora. Viuaria animalium ad tria milia in tota insula cernuntur, damis & cuniculis ex parte magna referta, tum pro moenibus palis circūsepta ligneis, Iuuentus uenationis, tum sagittandi studio tenetur, quo sese quotidie exercent, Cignos ad Tamesis ripam, nō minus quatuor millibus cōtinuo nutriunt. Rex ad mille serē homines domi alit, Sumptus eius annuus ad marcas Britānicas X . milia, uectigal X C V I I . milia, D C L X V I I . quod partim ex portorijs, partim ex procerū censu, tertio ex agrorū locationibus cōstat. Gulielmus enim rex, de quo postea dicam, deuicta Britannia, omnem agrum fisco addixit, tantū exceptus is quem ipse tum eius successores sacerdotibus, religioniq; assignarunt. Caterū educit in bellum, armatorū X L . milia, mēsem ei totū sine stipendijs militantiū. Defuncto rege, qui armis potētiōr fuerit, potitur. Insulam totam sicuti olim in tria promōtoria seu tres angulos, in totidem deinde regna diuiserunt, ubi Cantium & Londinum Anglitterram appellāt, quae loca maritima uersus Galliam & humaniora continet, ex Anglis Saxonibus appellata, quia eam partem occupauerunt. Deinde ad latus occidentale Scotiae regnū, ubi insula ingēs Caledonia, & mare Caledoniū illi uicinū, Ptolemaeo caterisq; geographis ponit. Quae pars ab Anglitterra mōtibus est arduis diuisa, simul & duobus maris euripis L X . passuū milibus inter se distātib, qui uado trāfiri possunt, insuper & muro à Seuero principe cōstituto. Scotiam Angli Albanā uocabāt, Ptolemaeus Britannia minorē, nam reliquā maiorē appellat. Rufus uero Britannia secundā nominat. Reges Scotorū se liberos semper fuisse iactāt. Anglici contra, eos aliquādo tributarios extitisse ferunt. Gens bello ferox, & arcu ualida, alioquin hospitalis, ac bifariam distincta: in proceres primū, quod ruri & in uillis habitent, Scoti syluestres appellantur, Regem ad bella comitantur, muneraq; regni tutelae subeūt. Reliqui mercatores & opifices sunt, qui urbes frequentant, Reges eorum Iacobi appellati iam nunc usq; sextam generationem, arces habitant munitas. Metropolim unam sanctum Andream habent. Tertia pars Britanniae uersus Iberniam Vuallia dicitur, ubi Brigantes quondam populi fuerāt, simul & Helenum promontorium, quod nunc Cornubiam diximus uocari, ubi stannū effoditur. Vuestualliam uero partem Vualliae occidentalem dicunt quod Vuest occidentem appellent. Vnde & Vuestofaxones, & Vuestoangli etiam uocantur. Distincta haec pars ab Anglia ex orientis parte uallo ingenti, quod Offa rex fecit, à septētrione haec, à meridie uaga fluminibus à Britannis uocatis. Regnum igitur Vualliae usq; ad Eduardum, I I I . M . X X X . incolume fuit. Is demum sublato rege, locum omnem Angliae regno subiecit, Cui regis filius natus maior (quem principem uocant) praeficitur. Diuisa est rursus insula in tribus X X X I I . quas Scheras uocāt, cum totidem praefectis, Ciuitates praecipue atq; antiquae, Cantium cui comes praeficitur, Eboracum cui dux, Londinū ubi regia ad Tamesim fluuium, reliquae nouis ac Barbaris nominibus, Hodie uero in codice fisci, metropoles in toto regno duae descriptae. Prima Cantuariensis subditas habet Londinensem, Roffensem, Cicestrensem, Vinctoniensem, Oxoniensem, Vellensem, Batonensem, Lincolinensem, Serasbitensem, Vigorniensem, Erfordensem, Conuentrensem, Licofeldensem, Noruicensem, Heliensem, Maneriensem, Assariensem, Asloriensem, Laudanensem, Bangorensem, Eboracensis altera metropolis: habet Dunelmensem, Carolensem: Cādīdacaesā. Aedes uero parochiae ad X X . milia feruntur. Has omnes simul cum praesulatus concessum regi iam ex ueterata licentia, tum quod longepositus, sine iussu Pontificis dispensare. Insulae autem Britanniae minores, primum inter Angliam & Iberniam, Mona nunc Man à Britannis uocata regi Scotiae subiecta, altera Anglesia nunc dicta regi Angliae. Iberniam uero ipsa Ptolemaeo uocatur, Plinio autē Iuerna, dimidio minor quam Britannia Caesari. Hodie Irlandia barbaris appellata. Pars quae Angliae propinquat, humanior, reliqua serino cultu, ligneis ac stramineis utens aedificijs, bona etiam pars simul cum pecore in campis ac cauernis degūt, discalciati serē omnes, ac latrocinijs dediti. Metropolitanum tantum Armachanum praesulem habent, quem primatem appellant. Tellus nihil omnino fert, praeter frumentum & equos uectorios praestantissimos, quos ubi nos uocāt, celeriores Anglicis: quorū qui molliores ingressu, cādīdioresq; sunt, Asturcones antiquitus uocabantur, quod ex Asturibus Hispaniae ueniret: nunc uero ex proxima eis Britannia: soli natura mutata. Iberniam suis & ipsa laetae sanctis, praesertim praesulibus Malachia, Cataldo

Britannicus
ager fisco ad
dictus omnis.
Diuisio in tria
regna

Scotiae regnū
Caledonia

Vuallia

Vuestuallia
Vuestofaxo
nes.
Vuestoangli

Tribus xxxij.
Cantium
Eboracum
Londinum
Tamesis flu.
Metropoles
duae.
Cantuariensis
Eboracensis

Mona insula
Iberniam

Armachanus
metropolitites.
Equi

Cataldo, & Patricio, qui Christianos eos fecit, deinde Scotiae praesul: Gulielmo Ocham praedicatoro illo dialectico ordinis Mi. sub lo. XXXII, Insuper Cardinale Armachano, qui anno M. CCLIII. multa doctrina scriptisque voluminibus claruit. Hinc orientem & septentrionem uersus Orcades in orbem constituta: numero XXX. Plinio, Regi Scotorum subiecta, ultima uero Thyle orbis habitati.

DE POPVLIS AC REGIBVS BRITANNIAE VARIIS

RELIQUAM deinceps Albionis insulae historiam usque in hodiernum diem ex annalibus eorum exceptam prosequar. Primum Beda Britanniam appellatam simul & habitatam esse dicit à Britonibus colonis, ex proximo Aquitaniae littore, quae gens Armoricarum est: nam & Plinius Armoricam appellatam fuisse Aquitania dicit. Post haec Pictos in Iberniam (quae tunc à Scotis tenebatur) tempestate appulso, ibique postquam aliquamdiu consedissent, unam cum Scotorum auxilijs partem Britanniae septentrionalem occupasse, atque eo pacto tres in ea insula populos, antequam à Romanis dignoscerentur, fuisse. Pictos enim Angli nominant populos à Sarmatia europea prope oceanum profectos. Danos uero ex Dacia proxima, quam illi Daniam uocant, olim Cimbricam Chersonesum. Sed prima initia penè fabulosa, dicunt enim Albionam quandam Syriae regis filiam unam cum XXXII. sororibus, interfectis ab se uiris, à patre expulsam, in haec loca appulisse, nomenque insulae de suo Albioni dedisse. Coniugia deinde sibi ac sororibus expetisse, ex quibus nati sunt homines quidam proceri atque immanes. Hos deinde pulso à Bruto fuisse, qui & Britanniam ab se cognominauit. Hunc igitur Brutum Alcanij Aeneae filij ex Syluio nepotem ferunt fuisse, liberosque genuisse tres, qui totidem sibi regna constituerunt. Locrum, à quo Locria, Cambrum, à quo Cambra, nunc Vuallia, & Albanactum, à quo Albania, quae Scotia post ea dicta est. Locrus igitur fratribus superstes, solus Britannia potitur, post quem Maddan annos quadraginta, deinde post Memprius filius Malyn fratre interfecto: huius deinde natus Ebraticus annos sexaginta: condidit duas urbes, Caerbranke ultra Umbram, alteram uersus Albaniam Montifagned. quae nunc dicitur Castrum puellarum. Brutus deinde filius annos duodecim. Leil, qui condidit Caerleil. Rudibibras, annos uigintinouem, condidit Cantium, Vinctonium, & oppidum montis Paladur, quod Cosconium dicitur. Bladud condidit Caerbladud, quae nunc Bladum dicitur. Leyr annos sexaginta, condidit Lencostrum. Post quem Cunedagius fratre Morgano interfecto, regnauit annos trigintatres, quo tempore Roma dicitur condita. Kinellus deinde filius, post quem magna regni discordia inter fratres nepotesque multos annos tumultuantes, quousque Dunuallus ex regia Britonum stirpe, collecto exercitu, seditionem diremit, interfectisque regibus, ipse successit annos quadraginta. Hic instituit, ut ad templa confugientes salui essent, sepultus in aede Concordiae quam exererat. Belinus ac Brennus eius filij fuere, quibus inter se dimicantibus Brennus superatus, ac mox Allobrogum auxilijs redintegratus, rursus praelio congregitur: pacificati tandem matris interuentu, Brennus quidem fratri Britanniam cessit, ipse in Italiam cum exercitu uenit: eumque dicunt fuisse, qui Gallorum dux Senonum Romam cepit. Suruinthartheruk Belini filius regem Dacorum, qui apud Cimbricam Chersonesum sunt, tributum consuetum dare negantem, interfecit, cui filius Scutelinus, deinde Sifellius, huic quoque Biuarus filius, cui Dauus frater, deinde Moruidus, Gorbanius, Artgallus, Elidurus, Gorbauias, Morganus, Cumanus, Idualas, kiuo, Gerontius, Etelus, Coillus, Porrex, Cherin, Fulgerius, Eldanus, Androgeus, Vrianus, Bledulo, Coap, Cenus, Sifilius, Bladebred, Archinal, Eldel, keddidion, kederthius, Samuel, Peninsil, Pir, Capnir, Digneilus, Hely. Hic tres suscepit liberos, Cassibellianum, Lud, & kenidnum, quorum maior natu Lud Londinum edificauit. Cassibelliani tempore Iul. Caesar in Britanniam traiecit, eamque tribuariam fecit. Themiantius, kendelnus cuius tempore natum dicunt dominum nostrum, Ginderius, Armingus, qui tributum olim à Caesare imperatum, Romanis negauit, ex quo Claudij principis eo cum classe aduenientis, bellum sustinuit. Aluiragus, Melorius, quo tempore rex Pictorum Albaniam deuastauit. Coillus cui successit filius Lucius primus Christianus, anno salutis CLVI. missis in Britanniam ab Eleutherio Pontifice, Fagato & Damiano uiris religiosus atque doctus, qui regem cum omni familia apud Trinouatium urbem baptisinate abluerunt, quem secuta deinde maxima pars regni est. Templam condita, & sacri ritus celebrari. Extincto demum rege sine haerede, uarie fluctuatum est inter pro-

Cataldus
Patricius
Orcades
xxx.
Thyle.

Britones
primi

Picti
Dani.

Cimbrica
Albina

Brutus
Locrus

Cambrius
Albanactus

Maddan
Ebracius

Caerbranke
Montifagned

Caerleil
Cantium

Vinctonium
Cosconium

Bladum
Lencostrum

Kinellus
Dunuallus

Belinus
Brennus qui

uenit in Italiam.

Londinum à
Lud edifica.

Iul. Caesar

Armingus de
bellatus à

Claudio.

Lucius pri
mus Chri

stianus.

GEOGRAPHIA

- Seuerus* ceres, donec Seuerus Imperator eo cum exercitu profectus, primo quidē uicit, sed mox repullus magna suorū strage fuit. Murum cōstituit inter Deieram & Albaniam, hoc est, Scotiam, qui Romanos fines à Britannicis tueretur, cuius adhuc dicunt uideri uestigia. Carentius post uarios tumultus Lucio successit, haud magno inter Britānos loco natus, qui ex urbe Roma imperāte Antonino Bassiano profectus, paulatim loca maritima inuadere cœperat, quo sublato mox à Romanis legionibus, Britāni maturauere successorem creare Asclepiodotum Cornubiæ ducem, qui Alexium ducem Romanorum cum tribus legionibus sustulit. Huius tempore Maximianus Hercules missus à Diocletiano principe, in Britannia uniuersaq; Gallia Christianos uarijs supplicijs adfluxit. Asclepiodotus interim ab eius nepote interficitur. Cui Coel successit, qui Coelestriam oppidum condidit. Constantinus Cæsar ab urbe mittitur, cui ea loca cum Gallia obuenerant, Britannia Romanis pacauit, regnumq; id solus administrauit, ducta in matrimonium Helena, Coel regis qui ante eum regnauerat, filia. Ambrosius tamen hanc stabularij, id est, cauponis filiam fuisse dicit. Cui successit Constantinus magnus, cuius gratia Anglici postea reges imperiali diademate sunt usi. Hoc igitur Romæ imperium ineunte, Octauius dux Suetiorū regnum occupauit, interfecto Trahero Helenæ auunculo, quem Constantinus regem in Britannia fecerat. Hic usq; ad Gratiani Valentinianiq; tempora feliciter regnauit. Post quem Maximianus eius gener, Constantini magni auunculus, rem Britannicam inuasit, cum quo Codanus Octauij regis filius, ut iustus haeres, bello congressus, tandemq; pacificatus paribus auspicijs rem administrauit, amboq; expeditione sumpta in Galliam, Romanum imperium infestauerūt multis subiugatis populis, Imperatorq; iam in Gallijs Maximianus habitus, demum per prodicionem à fautoribus Gratiani principis interficitur. Codani interea iussu, Diuotus dux Cornubiæ, quæ Maximianus discedens regno præfecerat X I. milia uirginum in Galliam ad militum matrimonia misit, quæ ab exercitu quem Gratianus in Galliam contra Maximianū miserat, ad unam omnes interfectæ fuerunt. Interea is qui à Maximiano in Britanniam ad resistendum Gratiani militibus missus fuerat, regnū occupante, paulopost interficitur. Griauus uero ac Melgo duces Britannici regnum & ipsi inuadētes, contra Scotos, qui Britanniam uastabant, à Romanis frustra auxilia petierunt. Quare indignati, murum quem à Seuero principe factū diximus, deiecerunt, Romanosq; finibus expulserunt. Inter hæc Cōstantius quidam tumultus Britannia sedat, regnumq; adsequitur. Huic ex Romana coniuge tres fuere liberi: Cōstans, Aurelius & Ambrosius. Cōstans se primum deo cœnobioq; dicens, mox regnum repetēs à Vortigerno Gerseorum rege, qui regnum adripuit, de medio tollitur. Hoc tempore Engisto duce, Saxones nouas quærentes sedes in Britanniam applicuere, qui quanquam minime Christiani, à Vortigerno in regni partem excepti sunt, auxilioq; ei contra Pictos & Scotos fuere. Didonis insuper dicuntur usi astutia, ut agrum mercati quantū pellis bubula operiret, hac in tenues postea diuisa partes, urbē cinxerint in gyrum, quā sua lingua à pellis nomine Tangrastel nominauerunt. Mox Engisti filio cum alia classe superueniente, omnia compleuere, regem Vortigernum paulatim commercijs ac cōuiujs delinuerunt, ut in matrimonium Engisti filiam duceret, reclamante Lupo tunc præsule sanctissimo. Britanni itaq; fessii, ad filium Vortigerni cōfugiunt. Is præstantior quàm pater indole, Engistū per colloquium circumuentum capit, locaq; omnia occupata dimittere cogit. Quorū omnium euentus longe antea Vortigerno, à quodam uate Merlino prædictus fuerat. Is enim more philosophi, nationes eas Britannicas ac Gallicas peragrabat, abstinentia singulari, multaq; uera prædicebat. Aurelius inter hæc regis olim Constantij filius regnum adsequitur, qui ante omnia patris fratrisq; Constantis cædem ulturus, Vortigernum bello persequitur, superatumq; potestremo interficit. Deinde ad fugandos Saxones conuersus, Othonem Engisti filium ad Eboracum obsessum, supplicem ad se uenire coegit, cui nō solum ueniam, sed regni partē quam Cathenesiam uocant, concessit. Interea ægotantem Aurelium, Saxo quidam à Pascentio Vortigerni regis filio inductus, ueneno inter medicinas de medio sustulit. Cui successit Vther, qui Occam Engisti filium interfecit. Huic deinde Arturus qui bello magna gessit, reliquias Saxonum confregit, Noruegiam, Daciam, Gallia partē, Pictos, Iberniam, Scotiā, omnem denique Britanniam cum adiacentibus insulis ac pelagis perdomuit. Lucium ducem Romanorum in Britanniam uenientem, cum toto exercitu delcuit. Domi quoque luculentus mēsa inter proceres utebatur rotūda, ne quod his discrimen ex ambitione foret. Ipse tandem

tandem in bello contra Madredum occubuit. Hoc tempore anno salutis D XLII. varij generis ac factionis in Britannia principes per annos LX. fuere. Arturo enim Constantius successit. Deinde Aurelius Vortiporius, Malgigo, Carentius, Comanus, Hely, Caduanus, Caduallo, Badualodrus, Etelbertus, qui regnavit apud Cantium, quo tempore Sanctus Gregorius Pont. Augustinum virum sanctitate præditum, in Britanniam Evangelij causa misit. Deinde Coduanus, post hunc Atelstanus primus è gente Anglorum his temporibus in Britania parte, quam occupavit, regnare cœpit. Echeualdus autem in reliqua insula Etelberto successit. Sycobertus eius filius regni hæres, natum & ipse Egbertum successorem dimisit, qui fratris filios, quos patre extincto educabat, pueros necavit. Egberti Lotarius frater ac successor, in bello contra Saxones occubuit, quos fratris filius contra eum duxerat. Post eum Edricus Egberti filius. Deinde Vadredus anno DCCX. Deinde Egbertus alter, Etelbertus, Egfridus, Cudredus, Vadredus, Saxonum alia manus hoc tempore venit Cerditio ducis, qui superato Vadredo, regnum tenere in parte insulae occidentali, ex quo Vuestofaxones appellati: & hoc pacto Cantia regnum quod annos CCCXLV. steterat, ad eos translatum. Huic Cericus, Ceualinus, Colricus, Coluphus, kingulphus, qui primus dicitur Christianus fuisse. Chineualcus qui templum Vinctonienſe construxit, Sexburga, Estiuarius, Cadualdus, qui post annum tertium regno deserto, Romam Christi causa profectus à Cuniperto Longobardorum rege comiter susceptus, moxq; à Sergio Pontifice factus baptizate Christianus, Petri nomen adsumpsit, ac ibi decessit, in Petri Basilica sepultus. Iuo singulos Britaniae lares, Sancto Petro singulos denarios quot annis p̄dere iussit. Cœnobium Glaston construxit. Demum imitatus Cadualdum, suadente Etelburga uxore, cœcessit Romam, relicto regno, ubi cultu plebeio priuatus ac pauper Christi causa consenuit, anno salutis DCCXXVII. Deinde Atelardus, Curreduſ, Sigebertus, Sinulphus, Butricus, Egbrutus. Ad reges Saxonum reuertor, qui in eadem insula regnabant, Post mortem siquidem Engiſti primi eorum regis, anno salutis DCCXLVII. successere Daale, Etelria, Etelfridus, Eduinus, Connus, Osualdus, Osnoy, Esuinus, Egfridus, Alfridus, Ofridus, kiuredus, Ofricus, Eolimphus, qui monachum egit, Eburtus, Ostulphus, Adeualdus, Alredus, Abalredus, Alnoldus, Ofredus, Aidulphus, Ofstrutus, Olle. Præterea Cribat, Viba, Cerilus, & Peandes, Penda qui & Christianus, Volferus, Etelredus, qui monachum egit, kenredus qui Romam Christi causa profectus est, Ceokedus, Adeluoldus, Beouredus, qui ab Offa rege fugatus est. Offa rex memorabilis, qui Vuestofaxones in Britania subiugavit, Templum Batonienſe fundavit, ubi & diademate redimitus est. Sancti Albani cœnobium construxit, ipsius eo corpore translato. Post eum Egfridus filius kenulphus, qui cœnobiū de Vinchetorabe ædificavit, keulmus, Eolmephus, Bernulphus. Dani postea huius partem regni, quæ confinis est Scotiae, ubi Eboracum, occupavere multos annos, de quibus populis supra narraui. Rursus ad Saxones per Edredum regem reuersum. Anglorum autem reges Cadualdus rex Christianus, deinde fidei desertor. Corualdus, Sigisbertus, qui etiam Christianus. Anna quatuor filiabus sanctis memorabilis, Sexburga, Etelburga, Eteldreda, Virburga. Post hunc Stelterus, Etelualdus, Adulphus, Alnoldus, Beorra, Etteluidus, Etelbertus, martyrio clarus coniugis iussu tolerato. Edimundus martyriū & ipse sub Danis passus, pro sancto colitur. Nunc ad Butricum redeo Vuestofaxonum regem, quem supra nominaui. Hic enim eiusq; successores in Viloshire, Barakshire & Dorsen quibus olim præfuit præsul Ghibornensis, nunc autem Sarenſis regnauerunt. Butrico igitur Egbrutus filius successit, qui expulsus à patre, ad Offam regē cōlugit, inde in Galliam: defuncto patre ad regnū restitutus, anno DCCC. imperante Carolomagno, inter principes laudatos inuētus est, ut qui bello regnū Vuestofaxonum ampliauerit, insulamq; uniuersam in potestate redegerit. Regibus alioqui regnare permittis, ad extremū cū Danis infeliciter pugnavit. Cuius successor Edeluulphus regna omnia quæ pater subiugauerat restituit, tantum sibi occidentalium Saxonum regno retento, decimas omnium fructuum deo beataq; Mariae offerri iussit. Romam deinde profectus ad Leonem IIII. minorem filium Alfredum secum duxit, & tributum duorum denariorum à singulis exactū domibus, quod hodie quæstoribus apostolicis eo missis pensitant, primus beato Petro obtulit. In reditu Iudit Caroli Calui filiam duxit, pauloq; post diem apud Vinctonium obiit, ubi & sepultus est. Cui tres ex ordine filij successere, è quibus ultimus Alfredus,

S. Greg.

Atelstanus
rex.Vadredus
Saxonum alia
manus.Vuestofa
xones. i
Templū Vin
ctonienſe.Cadualdus
qui & Pe
trus.Iuo denarium
sancto Petro
addixit.Saxonum
reges.Offa rex.
Templum Ba
tonienſe.Cœnobium
S. Albani.Dani
Anglorum
reges.Anna felix
iiij. filiabus
Etelbertus &Edimundus
martyres,
EgbrutusEdeluulp.
sub leone
iiij. Pont.Alfredus
Tributū duo
rum denario
rum.

- Oxonienſis ſchola.** is qui cum patre Romæ fuit, ſtadium literarum Oxoniæ inſtituit. Cœnobîa plura cõſtruxit, apud Adelingeniam, apud Vinctonium, apud Caphtoniam uirginũ cœnobium. Tempus dicitur trifariam diſperſiſſe, ut octo horas legendo, orando, meditando, animo tantum traderet. Totidẽ regni negocijs, reliquas corpori. Auidiſſimus inſuper lectitandi, ſtudioꝝq; plurã. Eduardus quanquam idiota, librosq; propterea plurimos in ſuam linguam conuerti fecerat. Eduardus Segnior cognomẽto, anno M. C. C. C. patre quidẽ Alfredo literis inferior, potentia tamen & dignitate maior, Danos qui multos annos Angliam ſerẽ omnẽ opprimebant, bello expulit, plures ſuſcepit liberos, Atelſtanum nothum, & Edimundum: Edredum, & Edimum ex matrimonio, Filiam uero Carolo Craſſo Imperatori locauit, eius mater Eteſfrida poſt primum partum ſemper abſtinuit à uiro, inq; beatarũ numero conſcribitur. Atelſtanus Edimundum adoleſcentem in nauigio ſine remige fluctibus perdendum uno tantum comite permiſit. Ille præ dolore ſeſe in medios fluctus præcipitem dedit, à comite cadauer exportatum, ac in urbem reductũ. Atelſtanus uero facti pœnitẽs VII. annis facinus expiauit. Conſtantinũ regẽ Scotorum & Valleniũ ſub regibus Angliæ miſit, aliquot cœnobîa cõſtruxit. Edimundus frater regni hæres reliquias Danorũ expulit, exceptis hæredibus, quos ut indomitos Melcolino Scotiæ regi, cum eo tractu quẽ occupauerãt, conceſſit. Interfectus demũ à latrone quodam tumulatur à S. Dunſtano abbate apud Glaſton, cuius templum dotauerat. Regno ſrater alter Edredus ſucceſſit: felix duorum commercio ſanctorum, à quorũ altero Odone Præſule Cantuarienſi ſumpto diademate, initium regni auſpicatus eſt, ab altero Dunſtano abbate apud Vinctonium contumulatus. Eius filius Eduinus ab eodem ſancto, regni item diadema accepit, Dunſtanum uero impellente Algina concubina, ob cuius conſuetudinem ab illo obiurgabatur, in exilium miſit, ob quã rem regno & ipſe pulſus à ſuis eſt, ſurrogato Egdro, ſiue Edgardo fratre, qui remp. ad ocium & quietem reducere conatus eſt, fures & graſſatores maxime inſectatus, uſque etiam animalia noxia. Nam Caduallia regi tributum quottannis ccc. luporum imperauit, claſſem inſuper ad tutandam oram maximam comparauit. Filium poſtremo Eduardũ III. in regnum inſtituit inuita Alfrida nouerca, quæ cum filium Eceldredum adhuc ſeptennem regnare cuperet, Eduardum uenatione feſſum, poculũ propinando excepit, alium uero incautum confodit. Hunc igitur apud Gerſon ſepultũ pro martyre colunt. Eceldredus itaq; per parricidiũ regnum iniens, iam inde à puero indolem ignaui principis diuo Dunſtano dare uiſus eſt, quod quondam dum ſacro fonte ablueretur caca uerat. A Danis multa paſſus eſt. Regnauit Londini, ubi apud ædem S. Pauli tumulatus eſt. Filios è prima coniuge ſuſcepit, Edium Ferreum latus, ſic enim appellabatur & Ecelſtanum: è ſecunda filia ducis Normandiæ, Alfredum & Eduardum regem, qui in Normandia exulauit. Edius ferreum latus ſucceſſit parte procerum Cuntone Daciæ regem præferente, qui olim regnũ inuadens, ab Eceldredo expulſus fuerat. Itaq; ſingulari certamine cum Edio concurrens, cum ſe inferiorem conſpiceret, ceſſit hoſti, quem cum poſtea Edricus interficeret, ac Cuntoni caput facturus rem gratã referret, ab eodem facinus deteſtante, obruncatur, haud abſimili exemplo Dauidicæ manſuetudinis, animaduerſo Saulis capite. Edius igitur Eduardum genuit, qui exul in Pannonia deceſſit. Et Margaritam Scotiæ reginam, unde Matildis nata, regis Henrici primi uxor Auguſta. Cunto interfecto Edio, regnauit Londini annos XX. uniuerſam Angliam, Scotiam, Daciam, Noruegiã obtinuit, Cœnobîa quatuor conſtruxit. Triã ordinis ſancti Benedicti, quartum diui Eduardi regis. Suanum filium Noruegiæ, alterum Daciæ regem conſtituit. Anno M. Romam cum Chriſti cauſa petiſſet, ingentia dona Petri Baſilicæ obtulit. Domum deinde reuertẽs, pridie Idus Nouembris extinctus eſt, ac Vinctoniũ ſepultus. Aroldus eius filius nothus ſucceſſit, contra quem Alfredus Eteledi filius natus maior, qui exulabat, cum claſſe ueniẽs, humaniter primo exceptus, mox à Cantij duce captus atque oculis priuatus eſt, eius uero comites ad unum necati. Andebundus Cuntoniſ filius legitimus, fratrem Aroldum refoſſum in mare proijci iuſſit. In cõuiuio quodam tantum uini exhauſerat, ut repentino extinctus ceciderit. Quater in die dicitur epulas regias apparuiſſe, tãtum gula imperante, Eduardus III. Eteledi filius, quem dixi apud Normandos exulare, ad regnum accerſitus, ſanctitate ac miraculis claruit, uxorem cum duxiſſet, nunquam attigit. Matrem Euinam ob pudicitiam ſuſpectam, ex Vinctoniẽſis Præſulis conſuetudine, ablatis omnibus bonis in cœnobîũ relegauit, quã illa infamiam poſtea miraculo ſoluit,

soluit, nudis supra ignitos uomeres plantis ambulando. Quare Eduardus facti poenitens, eam restituit: regnavit annos. $\times \times \text{IIII}$. Sepultus in aede Vuenonon quam ipse construxerat. Decedens sine liberis, Gulielmum Normandiae auunculum suum regni dimisit heredem. Aroldus dux Vuestofaxonum id annu usurpauit, Gulielmus cum exercitu Angliam ingressus, Aroldum in praelio interfecit, quod causa mortis fuerit Alfredi cognati sui Eitelredi filij, quodq; haeres ipse in testamento fuisset, Dicitur nocte quae pugnam praecessit, Normandos uigilijs precibusq; uacasse, ac contra, inimicos uino & cantibus. Traditur insuper eum pro cera statura, uastisq; uiribus fuisse, tum uenatorem maximu, adeo ut $\times \times \times$. circa uillis, templisq; dirutis, syluas coalescere ubi ferae alerentur permiserit, poena capitis eas attingentibus indicta. Omnem praeterea agrum confiscauit, ut ex illo sint fere omnes in ea insula regi uectigales. Varijs quoq; moribus fuit. Templorum modo euersor, modo conditor. Nam coenobia plura extruxit in Com Sutfaxon, ubi pugnatum fuerat, alteru de Berdinondsfay prope Londinu. Tertiū apud Seuy haud longe ab Eboraco. Excessit anno salutis M. L. X. X. V. . regni uero $\times \times \times \text{I}$. conditus in coenobio Cadani, quod ipse excitauerat, reclamante quodam milite, quod eum locum ab eo per uim abstulisset. Ex quo necesse fuit Henrico filio, qui tunc aderat, centum libris militi traditis, uexationem & infamiam redimere. Eius liberi plures, partim in Anglia, partim in Normandia successere. Fuit hoc tempore S. Osmundus praesul Sarenfis, regis cancellarius. Gulielmus iunior patri successit in Anglia: cum Roberto nato maiore, cui Normandiae principatus obtigerat, quiq; contra eum exercitum iam dacebat, transegit pactione tributū. Auaritiae maxima laborauit infamia, ut qui uectigalia Praesulum templorumq; plurimorum usurparet. Ex quo decedentis spiritus ab Eucelino uiro sanctissimo dicitur uisus coram sancto Albano Angliae proto-martyre poenas scelerum dare. Henricus primus cognomento Clericus fratri successit, Matildem Scotiae regis filiam duxit, diuo Anselmo tunc Praesule Cantuariensi nuptias conciliante, ex qua Gulielmum & Matildem genuit. Robertum fratrem hostem habuit, quem in bello captum, oculis auulsis, in custodia pedore mori coegit. Hic ille Robertus, quem supra memorauimus, quiq; decora multa in Hierosolymitana expeditione dicitur gessisse. Henricus praeterea Scotorum ac Vualliae reges sibi subegit, Hely Praesulatu decorauit, coenobium apud Redyung erexit. Nouum item Praesulatum apud Celeul constituit. Excessit in Normandia cum regnasset annos trigintaquinque. Stephanus eius nepos ex filia Matilde imperatrice, Henrici Imperatoris filius regni haeres fuit, sepultusq; in coenobio Stenersyrum, quod ipse construxerat. Henricus II. ex Augusta genitus uir maximus regno successit, ut qui Scotiam, Iberniam, Insulas Orcadas, Normandiam, Aquitaniam, Cenomanos, Pictauos, Vasconiamq; suo adiecit imperio, quam gloriam scelerata deinde eade diui Thomae Praesulis Cantuariensis obscurauit, quod facinus coram duobus legatis ab Alexandro III. missis, quibus obuiam ex bello, quod gerebat in Ibernia profectus est, excusauit, tanquam minime ab se iussum. Addita nihilominus expiatio, ut ducentos tunc armatos in Hierosolymitanam expeditionem mitteret, ipse uero primo quoque tempore ad eandem proficisceretur, quod minime praestitit. Sed & Heraclio patriarcha Hierosolymitano, pro auxilio tunc amissae urbis ad eum profecto, pecuniam est pollicitus, dictitans se saluis regni sui rebus discedere non posse. At ille, ducem, ait, qua rimus, non pecunia, probrisq; in eum multis iactatis iratus discessit. Ricardus eius filius ad expeditionem Hierosolymitanam profectus, Anno $\text{M. C. L. X. X. X. I.}$ cum Philippo Galliae rege, alijsq; principibus classem coniunxit. Pulsus tempestate in Cyprum, cum portu prohiberetur, iratus insulam eam sibi subegit. Post haec aliquot expugnatis oppidis in discordiam cum Philippo ueniens, soluto bello, rebusq; infectis in Angliam reuersus est. Cum Guidone Lusignano rege quodam Hierosolymitano atq; expulso conuenit, ut sibi Cypru haberet, ac ei iura regni Hierosolymitani traderet. In reditu captus ab Austriae duce, Henrico Imperatori custodiae traditur, qui dum pluribus rebus insimularetur, omnia diluit crimina, ex quo liberatus est. In obsidione demu castru de Chalioneo percussus interiit, cu regnasset annos \times . Ioanes eius filius comes Meretonij cu graui bello a Ludouico Galloru rege premeret, de quo in Galliae historia dixi, ex uoto Angliae Iberniamq; Rom Pont. uectigales fecit, ut auri marchas L. X. X. quotannis penderet, an. salutis M. C. C. V. II. . Henricus III. eius filius puer octo annoru succedens, temp. annos L. V. I. feliciter administrauit, praeterq; qd cu regni proceribus semel in discordia

Gulielmus

Normandi

S. Osmundus
praesul regis
cancellarius.

Gulielmus II.

Eucelinus

Henricus

clericus.

S. Anselmus

Matildis

Stephanus

Henricus II

S. Thomas
martyr.

Ricardus

Ioannes rex

Ixx. marchas

Rom. Pont.

quotannis.

Henricus III

- inde ad certamen uenit, Ipse cum fratre Ricardo rege Almania, & filio Eduardo capti fuerunt, donec res composita. Huius anno tertio facta translatio Thomae martyris, per Stephium Præsulem Cantuariensem. Quinq; dierum festo celebrato, omnibus accedentibus, toto itinere comeatus subministrati, ac uini riuui, siphonesq; dispositi. Hoc etiam tempore quidam Iudæus cum apud Teuksburi in cloacam sabbato cecidisset, ob diei obseruationem extrahi noluit. At comes eius loci nec insequente die permisit, ob dominicæ diei reuerentiam, ex quo extinctus est, Eduardus IIII, Henrici supradicti filius, an. M. C. C. L. X. X. II. Scotos subegit, ac rebellantes deinde memorabili pugna ad officium reduxit, ubi dicuntur cecidisse hostium ad L. X. milia, Anglorum uero tantum septem milia. Quapropter imperandæ pecuniæ gratia, concilium, quod parlamentum uocant, Londini celebratum. Hoc tempore ordinis Prædicatorum professores tunc primum in Angliam uenientes, castra Baynardi mercati sunt, & Iudæi omnes expulsi. Vixit annos XXXIIII. sepultus apud Vuestmon, cui filius Eduardus V. cognomine kaeruaruan apud Vuestmon accepto diademate successit. Corpore decorus, animo nequaquam, quippe qui magis uoluptarios homines, quàm regni proceres audiuerit. Isabellam Galliarum regis filiam duxit, cuius postea filium hostem habuit, proq; discordia componenda, uxor ad fratrem profecta est, Eduardus à Vallenibus ad quos confugerat captus, in concilio procerum regno deijcitur, qui breui post tempore, dum ex eo loco ad alium transfertur, pluribus in eius liberationem conspirantibus, uerò ignito à tergo transfixus interiit, cum regnasset annos XX. Eduardus VI. eius filius adolescens, patre uiuente, ac iam deiecto, ad regnum delectus, annos L. quibus regnauit, longe alius à patre, maximum decus uniuersæ Britanniarum peperit. Philippum Gallorum regem apud Flandriæ portu bello nauali superauit, desideratis ex eius exercitu triginta milibus. anno M. C. C. C. VIII. Benedicto XI. frustra saepe damnante, ac utriusque paci studente. Alteram uero cladem post annos XLIII. ei apud Calesiū intulit, quod oppidum longa obsidione unà cum Philippo & filio cepit, quos certis conditionibus dimisit, quibus illos deinde minime stantes Parisium usque obsedit. Alij dicunt Philippum captum, & in custodia in Anglia extinctum, deinde ad sepulturam remissum. Ex illo igitur Gallis imperatum usque ad certum tempus, certæq; summæ tributum quotannis Angliæ regi pēdendum, quod minime obseruatum. Hoc tempore fuit Ioannes Haucutus Anglicus, qui domi & in Italia res plurimas bello gessit. Ricardus II. Eduardi filius admodum puer, quod male rem administraret, à regni proceribus factus necatus est. Henricus III. cognomento Bollyntybroke dux Erfordensis, regnauit annos XIII. Imperatorem Constantinopolitanum in Angliam uenientem, magnifice excepit. Henricus V. eius filius expeditionem in Normandos suscipiens, primum castrum de Harfleur cepit, reuertens per Picardiam, ac ab ingenti Gallorum exercitu interclusus, ferro uiam aperuit, ex eis undecim milibus interfectis. Rursus postea altera expeditione eos aggressus, Rothomagum, adiuuante Carolo Gallorum rege, cuius filiam Catherinam in matrimonium duxerat, cepit atq; diripuit, Anno M. C. C. C. X. XIII. Proceres uero qui cum eo in prima expeditione exierunt, fuere duces Clarētia, Glonæ, Oxoni; comites Marchiæ, Himling, Veruik, Caron: Domini Leroos, Pherū, Vyllughby, Fizbug, Talbot, Haringdon, Burdeueny, Rodulphus, Leuel, & alij complures. Inter hos autem Talboti magna uirtus, & in armis gloria commemoratur, qui cum Arturo Gallorum duce congressus, magnas hostiū strages edidit, postremo in obsidione Burdegalæ unà cū filio interfectus, Decessit Henricus apud Parisium anno regni X. Henricus VI. eius filius infans nouē mensiū successit, accepto ex Cardinale Vinctoniensi apud Vuestmon diademate. Calesium armis Philippi Burgundi peti tum ui suorum tutatus est. Normandiam quam pater acquisiuerat, amisit. Margaritam Renati regis Andegauenis filiam duxit, ex qua Eduardum suscepit. Hic igitur Henricus qui graue bellum suorum sustinuit, & ad ultimum expulsus est, cuius rem gestam paucis enarrabo. Duæ eiusdem regiarum familiae factiones fuerant, altera signo rosæ albæ utebatur, altera rubræ, quæ fuerat Henrici: qui dum regnabat, ducis Eboracensis alterius factionis armis petitus, primum quidem in prælio uictor fuit, occubente ipso duce cum bona procerum manu. Ab Eduardo autem Marchiæ comite ipsius ducis filio paternum exercitum redintegrande capitur, custodiaq; Londini traditur. Interim Ricardus comes Veruik, qui patri prius Eduardi studebat, accepta postea in matrimonium Henrici filia, de eius liberatione cogitabat.

bat, ac cum rege Galliae Henrici ad sine, ac eius uxore Margarita, & filio Eduardo, qui apud regem exulabant, clandestino inito consilio de improviso Londinum cum maximo uenit exercitu, Henricum liberat, Eduardus fugatur: qui nec multo post mutata iterum fortuna, rursus comparato exercitu, conciliatoque sibi fratre Ricardo, qui alteri studebat parti, Anno millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo, die Iouis sancti, rege absente, Londinum armatus ingreditur, ac Henrico qui delectus habendi gratia discesserat, cum comite Veruick, multisque procerum armis aduersus uenienti, cum exercitu occurrit, & apud sanctum Albanum praelio asperrimo commisso, fit superior, Henricus capitur, ac iterum custodiae traditur. In praelio ex Eduardi partibus tria tantum milia desiderata, hostium multo plura. Londinenses fortunam secuti, cum pro quo uictoria steterat, magna gratulatione exceperunt. Interea uxor Margarita & Eduardus filius reliquias exercitus resouentes, bellum rursus mouent, in quo Eduardus cum omnibus ferè copijs occubuit. Margarita cum nonnullis proceribus capitur, ceteri ferè omnes uenia donati, ac missi. De Ricardo comite, & eius fratre supplicium sumptum. Reginam benigne tractauit, optima oblata conditione, si manere uellet, At illa ad suos in Galliam redire maluit. Henricus interim in carcere, audita suorum rursus strage, ob animi dolorem dicitur periisse. Vir mitissimus, & aequi seruantissimus, ac omnia passus quae peior fortuna potest. Quapropter pro sancto colitur à plerisque, à nonnullis uero ut imperita simplicitate animi praeditus, taxatur: ut est hominum consuetudo, pleraque saepe non boni consulere. Eduardus autem superatis hostibus, sancti Pauli templum salutatum de more nouorum regum solenni pompa processit, ceteraque pacata praeter Caesum habuit, quod tandem auxilijs Caroli Burgundi, cui sororem Margaritam locauerat, adsecutus est: pro quibus meritis ei postea contra Ludouicum regem suppeticas tulit: praeterea tributum pendere solitum condonauit. Vir fuit alioqui ingenio manuque promptus. In bello saepe militis partes obibat, paruaque manu ingentes hostium copias fudit. Erga uictos clementia fuerat Caesariana: praeterea liberalitate magnitudinèque animi reliqua, tum in administrando prouidentia par summis ac laudatis principibus. Reliquo tempore XXV. annorum, quibus regnauit, pacificus uixit. Decedens duos in tutela Ricardi fratris liberos dimisit, quibus ille necatis regnum inuasit, Cuius parricidij gratia infensus populis Anglorum animos ad defectionem sollicitauit, Henrico VII. praetato, tunc exule ex Henrici supradicti factione, à quo bello petitus, ubi spes nulla fuerat, sumpto capiti diademate (tanta fuit illi usque ad extremum ambitio) in praelio dimicando interfectus est anno regni III. Henricus VII. qui nunc regnat, rem suscepit, Anno. M. C C C C L X X I I I I. cuius felicitatem cum humanitate coniunctam laudat. Fortunam belli praeter primum paucis ante annis magno Britanniae fauore periclitatus est, eiectione Petro, qui Eduardi ultimi se filium sinxerat, similem Pseudophilippi apud Macedonas, & Alexandri apud Iudaeos commentus historiam. Procerum enim nonnullorum, tum Maximiliani Caesaris apud quem agebat auxilijs coniunctis, in Angliam ingressus est, ac in praelio captus: maxima deinde principis clementia dimissus, inter Aulicos uersabatur. Sed cum iam rursus res nouas moliretur, iterum captus est, & in carcere necatus. Post haec Henricus Scotiae regem generum sibi adsciuit, Ferdinandi quoque regis Hispaniae filiam quae nato ducta fuerat, eo extincto alteri filio Henrico locauit. Rationem sumptuum à Ludouico rege exposulauit, quos ipse ac eius antecessores in auxilia Gallorum fecissent, resque non procul ab armis aberat: cum inter eos transactum, ut ea quotannis pensionibus certis exolueretur. Primus praeterea regum hoc tempore qui oratores de praestando officio Iulio nouo Ponti miserit, maxima in Apostolicam sedem obseruantiae significatione. Inter oratores uero eius, & Hispaniae regis, inter sacra de se dedito orta est contentio, quae etiam sub Alexandro coeperat. Iulius quanquam rem minime cognouit, locum honoratissimum Anglis pro tempore adiudicauit.

Margarita
uxorHenricus
VII

Finis tertij libri.

ITALIA INTER HORAM SEXTAM ET PRIMAM Brumalem incedit, ut Plinius ait, id est inter meridiem & hibernum solis exortum protenditur. Nam apud eos sexta semper meridies erat, Querno folio ab eodem comparata: ac tribus ueluti peninsula circumfusa maribus, supero, infero, & Ionio. A Salassis, qui locus nunc Salutarum, & Montisferrati est, ubi Alpes initium capiunt, Rhegium usque per Capuam passuum mil. mille XX. Latitudine uero maxima à Varo ad Arsiam annem in Foroiuliensi regione CCCCL. Quinq; appellata nominibus. Saturnia à Saturno primo habitatore, Trogo. Italia à rege, Plinio. Ausonia à parte Italiae, quae apud Cales oppidum

Primi habitatores Italiae

Campaniae fuerat, Liiuo. Oenotria item à rege Arcadiae, Dionysio. Hesperia magna Virgilio ad Hispaniae differentiam, quae item Hesperia dicta est: uti Seruio placet. Quae ab autoribus utriusque linguae de origine ipsius traduntur, satis in uulgo edita. Colonos habuisse prius Italiae, partim Barbaros, partim Graecos, Oenotrios, Morgetas, Siculos, Ausonios, Aborigines, Pelasgos, Auruncos, & Dionysius & Plinius: itemq; Antiochus Syracusanus qui de antiquitate Italiae scripsit autores sunt. Ianum quoque eum primum tenuisse collem apud Vaticanum, qui Ianiculus appellatus est: Saturnumq; alea aduectum excepisse. Huic Picum, Faunum, Latinum, successisse, quo tempore Euader, pauloq; post Aeneas uenere. Quae omnia in Latij, tum aliarum regionum descriptione clarius explicabo. Ad recentiora ueniam: eum subiugata à Romanis sociorum nomine dignata est, in municipia & colonias tota fere diuisa, Coloniarum autem Latinarum, ut Peditanus tradit, duplex genus, quando uidelicet noui coloni ex Latio deducebantur: alterum quando ueteribus colonis ius Latij dabantur, ut possent habere ius, quod caeterae coloniae, id est, petendi magistratus, ut ciuitatem Romanam adipiscerentur: sicuti Pompeius Strabo Transpadanis fecit. Italia igitur consulum tempore proprætoribus & præfectis committebatur. Imperatorum uero procuratoribus, postea comitibus iam inde usque à Theodosij temporibus. Deinde uariarum gentium barbari, Eruli, Hunni, Gothi, Auari, Longobardi, Saraceni, Pannonij irruere: de quibus in alijs supra prouincijs dixi, partim in reliquis dicam. Expulsis Gothis Exarchus regebat Italiam, postremo Longobardi rerum potiti, in quatuor ducatus eam diuisere: Foroiulij, Hetruriae, Beneuenti, Spoleti, Ticiui, ubi etiam regia constituta, usque ad Carolum Magnum, quo primum tempore res coepit respiscere, Bernardo eius nepote Italiae rege declarato. Varia dein de introducta reipublicae forma, alijs atque alijs hincinde dominantibus, partim ui partim iusto imperio Caesarum concessione, ut postea narrabo. De laudibus eius Plinius in ultimo libro nonnulla ponit, tum Virgilius in Georgicis. E Graecis uero Aristides in Encomio uerbis, & Plutarchus de fortuna Romanorum. Aelianus quoq; de uaria historia sic ait, Italiam multi incoluere, nec ulla magis terra frequetata, quod ob terrae foecunditatem, aquarum adfluentiam, maris commoditatem, portuum dispositionem, praeterea hominum mansuetudinem, ciuiumq; humanitatem, caeteris regionibus antecellat. Fueretque antiquitus in ea ciuitates mille centum sexaginta sex: haec ille. Hyginus autem eas septingentas tantum fuisse scribit. Plinius adeo frequentem, ut nunciato Gallico tumultu, sola sine exteris aut transpadanis octuaginta equitum, peditum uero septingenta millia armauerit. Idem fere Polybius, uti supra in Gallia narraui. Nostra uero tempestate haec regio à desidia, solitudinēque maxime occupata, praeda barbarorum omnium facta est. Quotquot uero duces abhinc annis trecentis fuere, nullam ei utilitatem attulere: nec tam per eos custodita, quam dissidijs crebris atque discordijs inter se, bellis quasi ciuilibus agitata. Quod autem nunc superest, quadruplici regitur politicae forma: Monarchia ut regnum Neapolitanum, & Mediolani, caeterorumque principatus. Aristocratia, ut Venetorum, ubi optimates cum principe regunt. Democratia, ut Florentinorum, Senensium, Lucensium, ubi ad magistratus & consilium populus sine discrimine admittitur. Tyrannide, ut est ex parte sacrosancta Pontificis

Colonie

Quatuor ducatus

Laudes Italiae

Quadruplex politia

iurisdicio

jurisdictio à diuersis occupata dominatoribus. Strabo in octo partes eam diuisit. Vener-
 tiam, Liguriam, Picenum, Lucaniam, Tusciam, Romam, Cāpaniam, Apuliam. Antoninus
 in itinere, in prouincias sedecim. Campaniam, Tusciam cū Vmbria in qua est Roma. Nur-
 sianam in qua est Reate. Flaminiam in qua est Rauenna. Picenum in quo est Asculum. Li-
 guriam in qua est Mediolanum. Venetiam cum Istria in qua est Aquileia. Alpes Cottias &
 Appenninum, in quibus est Genua. Samnium in quo est Beneuentum. Apuliam cum Ca-
 labria in qua est Tarentum. Brutium cum Lucania in quo est Regium. Reiam primam, Re-
 tiam secundam. Siciliam, Sardiniam, Corsicam. Fiscus autem apostolicus has prouincias
 in sacro codice descripsit. Marchiam Taruissinam siue Venetiam. Istriam in qua Foroiulen-
 ses. Lombardiam siue Transpadanam. Liguriam, Romandiolam siue Galliam Cisalpinam.
 Ducatum spoletanum siue Vmbriam. Aprutium siue Samnium. Campaniam siue Latium.
 Terram laboris siue Campaniam, aut Leborias. Calabriam siue Lucaniam, Apuliam, ter-
 ram hydruntis siue Salentinos.

LIGVRIA

LIGVRES plures ab autoribus scribuntur. Alpini, Transalpini, Ingauni, Apua-
 ni, Salturi, Deciates, Exubij, Buriates. Transalpinorum meminere Trogus &
 Eustathius, qui scribunt Massiliam inter Ligures esse. Alpinorum uero Cice-
 ro de lege Agraria, Ligures, inquit, montanos duos atq; agrestes docuit na-
 tura ipsa loci, nihil ferendo, nisi multo labore quaesitum. Apuanos, Deciates &
 ceteros populos iam extinctos, teste Liiuo libro septimo de bello Ma. M. Aemilius Lepi-
 dus, & Cn. Flaminius Coss. domuerunt. De uniuerso autem genere Florus sic ait, Peracto
 punico bello: sequitur Ligusticum. Ligures imis Alpium iugis adharētes inter Varum Ma-
 cramq; impliciti dumis syluestribus uictitabant, quos penē maius fuit inuenire, quā uin-
 cere: tuti occasione locorum, latrocinia magis quā bella facitabant. Itaq; quum diu mul-
 tumq; eluderēt, Salturi, Deciates, Exubij, Buriates, Ingauni, tandem Fuluius latebras eorum
 igne sepit. Bebius uero in planum deduxit, Posthumius ita exarmauit, ut uix relinqueret
 ferrū quo terra coleretur. Liiuus item in I X. Nulla prouincia magis militem exercuit. Post
 Varum fluium Nicea Massiliensium colonia, Straboni Tropea Augusti, nunc Torpia.
 Monoëchi portus, quod solus ibi Hercules coleretur: idē hodie, Monachus, Intemeliū, nūc,
 Vintimilium. Albigaunum abluitur flumine Merula Plinio, & Ptolemæo memorato, obli-
 tionem Bernardini Vbaldini, qui Philippo duci Mediolanensi militabat, passum, tandem
 oppidanorum uirtute post menses quatuor liberatum. Sauona cuius meminit tantum Li-
 uius libro octauo, secundo bello aduētum Magonis in Italiam referens. Sauona, inquit, op-
 pido Alpino, prædā deposuit, Ceteri ut Plinius, Strabo, Mela, in eo ferē loco uada Sabatia
 ponūt. Ultra est oppidum Altilia à Tranquillo commemoratum, hodie quoq; Alteiola uul-
 go appellata, deinde Genua, de qua paulopost. Portus Delphini Plinio nunc etiam portus
 Finus dicitur. Deinde uici nouorū nominum. Sistrum, Lauania, Rapala. Portus post hæc
 Veneris nomē adhuc seruat. Spedia item Ptolemæo, quamuis corrupto uocabulo Speciem
 uocēt. Castrum S. Romuli prope Rumbam fluium, palmis nobilitatum. Sequitur Lunen-
 sis regio, partim citra partim ultra Macram consistens: magna ex parte à familia Malaspina
 tum possessa, nobili ac uetusta: de qua regione in Hetruria dicam, Genuam nunc ipsam Me-
 tropolim repetam, quæ unde originem habuerit incertum. Nonnulli Transalpinae Genuæ
 quam in Gallia commemorauit, coloniam esse putant. Eius meminit Liiuus libro uigesimo,
 primo, ubi Publium Scipionem dicit cum admodum exiguis copijs Genuam petisse: li-
 bro item uigesimonono, Lucretio prorogatum imperium, ut Genuam oppidum à Mago,
 ne Peno destructum edificaret. Fuit igitur sub imperio Romanorum usque ad annum sa-
 lutis, sexcētesimum sexagesimum, quo tempore Rotaris rex Longobardorum per uim eam
 cepit ac diripuit: Imperio deinde restituta unā cum cætera Italia à Carolo, ac annos centum
 per comites administrata. E quibus Ademarum ab eodem propinquo suo missus Corsicam
 Saracenis oppressam liberauit: quo demum ab illis interfecto, Genuenses nihilominus uicto
 res remansere, nauibus Saracenorum tredecim, partim captis, partim pressis, ac illam in hūc
 usq; diem tenuerunt. Sed & aliæ in sequētib; tēporibus res ab eis maxima terra mariq; ge-
 stæ cōmemorantur, quas literis mādauit Iacobus de Voragine præsul eorū, qui usq; ad du-
 ces scripsit historiam Nam anno millesimo cētesimo sexagesimo ad expeditionē Hierosoly-
 mitanam

Diuisio
ipsius

Ligures

Florus
Varus

Nicea

Tropea

Augusti

Monoëchi

portus.

Intemeliū

Albigaunum

Merula flu.

Sauona

Vada Sa-

batia.

Altilia

Portus Del-

phini.

Portus

Veneris.

Lunen-
sis

regio.

Genua

Rotaris rex

Ademarum

Genuensium

gesta.

Bellum cōtra

Saracenos

mitanam cum ingēti classe profecti, Tripolim ac Cæsaream deperditas, ac hostibus ademptas, Balduino regi tradiderunt, ex qua præda Catinum preciosum smaragdinum, ac cineres Ioannis Baptistæ retulerunt, Rursusq; hortante Eugenio, cum CLXIII. nauigijs Armeniam contra Saracenos, qui Christianos infestabāt, profecti: ad extremum X. millibus hostium captis aut interfectis, domū redierūt. Cum Pisanis antiquum ac perpetuū odium exercuerunt, Anno MCXXVIII. Plumbinum eorū oppidum, ac plures naues ceperunt, Anno deinde insequēte Pisas annali obsidione cinxerūt. Paratis tandem hostibus omnem recipere conditionem, iusserunt uti tecta usq; ad primam contignationem deicerent. Anno MCCLXXXV. prouocati classe, CXXX. triremium instructa, apud Meloram insulam, cladem eis maximam intulere, captis eorū, XLVIII. triremibus: anno MCCXCII, rursus bello nauali congressi, Liburnum oppidum cum arce munitissima instar Phari, paulo distante à portu diruerunt, quam postea Pisani pace facta restituere. Cum Venetis non minorē gessere discordiam, Anno MCCLVIII. in oriente capta occasione Tyri & Ptolemaidis, quas cum annos LXIII. unā cum Pisanis & Venetis tenuissent, negociandi causa tandem ad euitandam quandoq; litem inter se diuisere, Cœnobium S. Sabæ Ptolemaidis Genuensibus adiudicauit eius populi beneuolentia. Indignati Veneti ad Tyrū unā secedentes, adscitis sibi Pisanis, & Māfredo Siciliae duce, Genuensium classem in portu Ptolemaidis incenderūt, eosq; ulciscēdi gratia aduersus ueniētes, rursus instaurata classe apud Tyrum superauerunt. Genuēses tanto accepto incommodo, ad Michaelē Palæologum imperatorem confugiunt, cuius auxilio, Gazam, aliaq; Venetorum loca diripiunt, & portum incendunt, Raimūdumq; ducem aduersus cum classe ueniētē capiunt. Versus etiam septentrionem imperio prorogato, ad Tanaim loca, & in Taurica Chersoneso Capham, quæ olim Theodosia dicta est, diu inter immanissimas Tartarorum gentes possederunt, à Turcis, deinde annis hinc ferè XXX. occupatā. Anno autem MCCCLXXVII. domum uuum creant magistratū, perpetuū ducem more Venetorū: primusq; factus Dominicus Fregosus, qui classe in Cyprum missa cū Petro præfecto eius fratre, uniuersam insulā in potestātē redegit. Petrū Lusignanū regem captiuū cū regina prægnāte secū Genuam abduxit, quos paucis post mensibus sub tributū cōditione missos fecere: Famaugusta tantum adempta, quam historiam latius in Cypro prosequar. Post hanc uictoriā bellum cum Venetis repetit instructissimum, ubi Petrus à Nicolao Pisano præfecto Venetorum, bello nauali superatus est. Genuenses incōmodum acceptū ignauia principum adscribentes utrumq; fratrem magistratu abrogato in carcerem coniecerunt, ac Lucianum Auriam classi præfecerunt, qui ut cladem Dominici leniret, classe XXXII. triremium instaurata, extemplo Iaderem Venetorū urbem cōtendit, prædaq; deinde abacta, in portum se recepit Polentinum, ubi cōgressus cum Nicolao Pisano fit superior, captis ex hostibus duobus milibus: in quo prælio Lucianus ipse occubuit. In cuius locū Petrū Auriam surrogauerūt, qui aduictio nauium numero ex portu Genuēsi soluēs Iaderē applicuit: inde Venetias rursus tendēs, Gradum, Comaclū, circaq; oppida diripit. Vterius uero tendere in portū cathenis prohibitus, Clodiā fossam petit, ac diripit, sex mil. hominū interfectis: pudicitia tantū muliebri seruata. Inde aliquot etiam oppidis captis, ad urbem rursus cōtendere conatus, angustijs Euriporum prohibitus, simul & à bellicis instrumentis repulsus, Clodiam reuertit: quam dum munire studet, interclusus à Carolo Zeno Venetæ classis præfecto, pugna cōmissa occubuit. Cuius morte cōsternati animo Genuēses, pace facta domū reuerterūt. Post aliquot deinde annos, Nicolaū Guascū ducē delegerūt, q; classem auxilio Caloioāni Imp. Cōstantinopol. misit, cui Franciscū Catalusiū præfecit, qui rebus feliciter pro imperatore gestis, donatus ab eo insula Mitylene fuit, quā ipse posteriq; eius tenuere, usq; ad annū, MCCCLIII. quo tempore post amissam Constantinopolim, capta est. Nicolao post annos IX. Antonio octus Adurnus successit, anno MCCCLXXXI. uir longe prudentissimus. Pacem inter Ioannem Galeatium & Florentinos, quæ multos annos durauerat, summo studio componendam curauit. Cui defuncto Genuenses neminem postea subrogauerunt: ob Gibellino/ rum Guelforūq; factiones magistratu ferè corrupto. Quapropter ad tutelam Caroli, VII regis Francorum, Anno MCCCLIII. confugerunt, qui annos plurimos per præfectum regium remp. administrauit nomine Bulcialdum. Hic statura roboreq; ingēti, singulariq; certamine à Galeatio Gonzaga prouocatus ac uictus est. Deinde Dertonem tentauit, po

Bellum cū Pi/
sanis

Bellum cum
Venetis

Tanaïs
Capha quæ et
Theodosia.
Dominicus
Fregosus pri/
mus dux

Lucianus
Auria dux
Nicolaus
Pisanus
Petrus Auria

Carolus
Zeno
Nico. Guascus
F. Catalusius
Caloioannem
reduxit.
Antonioctus
Adurnus dux
Genuēses sub
Francorū im/
perio.
Bulcialdus
præfectus

anno Me
nis ei cla
dre, in eo
Philippo
Alfonso
missi
bertatis
rum d
utilis
run
dij
nauis
p
F
no
duces
no
ne
vici
gulari
cra
primu
ab ead
cum
eo
m
rum
Amb
ziliu
Callos
N
cō
traria
uno
milium
magnum
quam
Prosper
uolunt
ac
ma
magis
am
sim
præ
tjs
profap
duos
O
Strab
duob
te mo

stremo Mediolanum, unde à Fazino cane turpiter reiectus est, reuertentiq; portas Genuenses ei claufere, perosi Gallorum superbiam: ac sese Ioanni Mariæ duci Mediolanensi dedere, in eoq; statu usq; ad annum M C C C C X X X V. durauerunt. Quo tempore à duce Philippo desciuere. Causa fuit quod cum eodem anno auxilio profecti Caietani obsessis Alfonso Aragonem ducem aduersus uenientem cum classe uicessissent, duciq; captiuum misissent: is statim donis insuper cumulatam dimiserit. Quare indignati octo capitaneos libertatis, autore Francisco Spinula, creauerunt: quibus paulo post abrogatis, Isnardum Guarum ducem constituere, uirum septuagenarium, quo paucis post diebus remoto, quod inutilis uideretur, Thomam Fregosum Petri, qui Cyprum subegerat filium, ducem delegerunt. Hic fratrem habuit Baptistam, à quo primum pulsus: deinde uictor, in pristinum redijt magistratum. Horum item frater Io. pater fuit Pauli cardinalis & præfulis & ducis Genuensis, qui ante hos annos Romæ decessit. Thomas igitur adscito consilio Francisci uiri prudentis, Guidonem Torellum ducem copiarum Philippi, per agrum uagantem iuuatibus Florentinis repulit. Chium in Græcia à Venetis: & in Italia Albigaunum à Nicolao Piccino pressum defendit. Tandem ipse coniuratione Ioannis Antonij Flisci deiectus magistratu, Raphael Adurnus M C C C C X L I I I I. suffectus nepos Antoniorum, qui ante eum duces fuere, breui & ipse tempore ob seditionem sese magistratu abdicauit, ac Barbana eius patruelis suffectus, quem uix mensem totum regnantem Ianus Fregosus iuuante Ioanne Antonio Flisco supradicto de imperio deturbauit. Cui post biennium frater eius Ludouicus successit, qui nã ipse diu post à Perino Fregoso eius patruale expulsus est, uiro singulari audacia, qui Nicolaum fratrem doctrina moribusq; insignem ob suspicionem adfectu principatus, aduersum in curiam interfici iussit. Fuit nobilitati maxime inuisus, quam primum ex urbe fugauit. Deinde pulsus & ipse cum Gallorum auxilijs urbem repeteret, ab eadem nobilitate statim interficitur. Paulus uero urbis præful supradictus, eius frater, locum ducis inuadens, Gallos ex urbe pellit. Carolus interim Galliarum rex audita defectione, eo Ioannem Renati Neapoli tunc expulsi filium, cum classe septemq; armatorum milibus mittit. Huic Paulus obuiam cum exercitu fit: pugnaq; commissa superior discessit. Prosperum Adurnum, quæ familiæ concordēs erant, patriæ ducem, consentiente populo, creat. Amborumq; uiribus Castelletum, quod in regis erat præsidio, expugnatur, adscito in auxilium Francisco Sfortia duce, qui Ferdinandi regis gratia, quem regnare malebat quam Gallos, è uestigio suppetias mille militum misit, consentiente etiam Ludouico ipsius Caroli filio, qui tunc patri maxime aduersus fuerat. Anno deinde M C C C C L X X V I I I. defuncto Galeacio factione Fliscorum impellente rebellarunt. Sed Adurnorum Spinularumq; contraria rursus in potestatem Mediolanensium rediguntur: pauloq; post iterum Prospero Adurno autore tumultuantes, rursus Ioannes pupillus cum matre Bona, misso exercitu X I I. milium armatorum adorti sunt: quibus Genuenses duce Roberto Seuerinate occurrentes, magnam ex eis fecere stragem. Post eam uictoriam è uestigio domum redeuntēs, arcem, quam Castelletum uocant, deiectis Mediolanensium præsijs, receperunt. Verum quum Prosper urbem occupare conaretur, à Francisco Fregoso cæterisq; eius partium ex urbe pellitur, ac Baptistinus Fregosus Perini olim ducis filius dux creatur. Vir in primis mansuetus ac bonus, quem cum Obiectus Fliscus sæpe de magistratu deicere frustra tetasset, tandem à Paulo Baptistini patruo cardinale, quem supra commemorauimus, repulsus etiam urbem relinquere coactus est. Hoc sanè tempore unà cum reliquis cisalpinis rursus in potestatem uenere Gallorum. Præter uero familias iam supradictas, Grimaldi quoq; inter eos nobilissimi. Nam Antonius Grimaldus classis contra Venetos, & Io. Grimaldus alterius classis præfecti, auxilio Philippi ducis ad defendendam Brixiam missi fuere. Grimani uero Venetis clari, præsertim nunc Dominico S. R. E. cardinale eruditissimo uiro. Eandem tamen profapiam esse dicunt, & è Constantinopoli ex illustribus uiris olim profectam, ac in hos duos postea populos diductam.

REGIO SUBALPINA

POST Liguriam regio Subalpina uersus Mediterraneam occurrit, quam Padus Straboni mediam diuidit, à cuius ulteriore ripa Ticino, à citeriore uero Trebia, duobus quasi brachijs ab latere septentrionis includitur. À meridie & occidentemontibus. Igitur inde Transpadani, hinc Cispadani dicuntur Alpibus & Liguriæ

Desciuere à
Philippo duceIsnardus
Guarrus
Thomas
FregosusRaphael
Adurnus dux
Barbana
Io. Antonius
Fliscus
Ludouicus
Nic. Freg.Io. Renati
Prosper
AdurnusBaptistinus
Freg. dux
Obiectus
Fliscus
Grimaldi

Grimani

Trebia

f guria

Derto *guriæ uicini. Quorum post Trebiam Derto est ciuitas. deinde Tanarus fluuius in Padum*
Tanarus flu. *influens Plinio. In hoc auri ramenta Antonius Trotus eques Alexandrinus legit, unde*
Alexandria *torquem factum ostentat. Ab eodem abluitur noua urbs Alexandria, cuius origo sic se ha*
bet. Post dirutum à Frederico Ænobarbo Mediolanum, pauloq; post restitutum, Statyelli
Ligures qui uicatum cis Apenninum incolebant, relictiis proprijs sedibus, ad uicum cui Ro
bereto nomen, commigrantes, urbem condidere, quam primo Cæsaream uocauere, ut ap
paret in annalibus Alexandrinorum, in quibus Xistus in dedicatione facienda Cæsarien
ses eos uocat; deinde expugnato Frederico, Venetorum & Mediolanensium auxilijs, Ale
xander III. pont. eius inimicus, quod populus arma pro eo sumpserit, ob memoriam offi
cij eam urbem Alexandriã appellauit. Secundum flumen, aquæ Statyellæ sunt Plinio Stra
boniq; quanquam in eo loco menda est. Ultra Tanarum ad Padi ripam Augusta Baciemo
rum Ptolemæo Plinioq; nunc Bassinianum oppidum. In eadem ripa paulò remotius Fo
rumfuluij, quod Valentiam Plinius dicit appellari, sicuti & nostra ætate, nobilitatum Ge
raldi ordinis minorum natalibus ac sanctitate. Inferius uero Asta colonia, Alba Pompeij à
Tanaro abluta nomen adhuc seruans. Hinc uersus Sabbatios iter facienti, Ceua Pli. uetus
oppidum, ac castra familiæ Carrectensis, ueteris ac nobilis, quæ ab urbe Genua originem
ducunt. Æmylia uia à Dertone, itemq; Pisis usq; ad Sabbatios erat, quam Scaurus strauit,
author Strabo. Alia Æmylia quæ Flaminiam intercipit, de qua postea. Trans Padum uero
Subalpinorum hæc loca sunt. Ad ripam ferè exorientis Padi Iria Ptolemæo, quæ fuerit mi
hi uestiganti incompertum. Augusta Taurinorum nunc Taurinum, quod Plinius ex anti
qua Ligurum stirpe ducit, Stephanus grammaticus Massiliensiu coloniam ait esse à Tau
ro appellatam, quo signo adnauigates eo Massilienses in nauí utebantur. Morgus fluuius
Plinio ex Alpibus in Padum profluens, hodie quoq; Orchus appellatur. Eporedia plurali
numero, apud Ciceronem epistola quædam data Eporedijs scribitur. Plinius sic ait: Oppi
dum Eporedia à populo Romano conditum, Eporeticos enim Galli bonos equorum
domitores uocant. In sacro nunc fisci codice Hyporigiensis ciuitas nominatur. Amnis Do
ria Ptolemæo, Duria Plinio nomen adhuc retinet, ex Alpibus in Padu defluens. Hic idem
dicit author duas esse Alpium fauces, Graias & Pœninas, hinc Pœnos, illinc Hercule tran
sisse, de Alpibus supra satis dixi. Vercellæ Libycorum à Sallyibus Gallia uicinis populis
ortæ Plinio, aurifodinis quondam claræ Straboni, ornatae quoq; præfule Eusebio in sacro
eloquio doctissimo, regia nunc Sabaudiensium ducum. Prope urbem Sessites fuit Plinio,
nunc item Sessia ab accolis uocatus. Nouaria ex Vertacomoris Vocontiorum originem
habet Plinio, patria Albutij Sili oratoris & Dulcini ac Margaritæ Gazarorū sectæ autho
rum, anno MCCCXIII. Inter se more pecudum promiscue coibant, aliaq; nefanda pepe
trabant. Cumq; diu latuissent inter prærupta montium, tandem deprehensi, meritas sup
plicio dederunt pœnas. Pollentia uersus Alpes XVI. pas. milibus à Nouaria distans uetus
oppidum Plinio, nunc Pallantiam uocant, ubi Cn. Plancus à M. Antonio superatus inter
fectusq; fuit. Banderata Plinio nomen retinent, Sallassi populi post Taurinos olim ferocif
simi, & aurifodinis insignes, domiti autem ab Augusto ut ait Strabo, & sub corona partim
uenditi, partim in Augusta prætoría ciuitatem ab eodem in eo tractu ædificatam translati.
Hos nunc esse Sabaudientes nonnulli dicunt, unde nomen auspiciatū. Alij potius Monfer
ratenses qui ad Alpes usq; pertinent, quorum originem principum simul & successionem
uacat paucis explicare, ne nobilissima Italiae familia silentio prætereatur. Anno siquidem
DCCCCLXXXVI. Aledranus è gente ducum Saxoniae ex Alasia Othonis primi pro
pinqua seu filia, quatuor suscepit liberos, Othonem, Gulielmum, Thetem, & Bonifacium,
proq; dote marchio primus huius regionis ab eodē factus imperatore, moriēs Gulielmum
successorē reliquit, cæteris fratribus reliquas distribuit terras, Ceuam, Salutias, Boschum,
Ponzonum, quæ oppida deinde per manus succedētibus tradita marchionibus fuere. Gu
lielmus itaq; ex filia ducis Clocestri Anglici Bonifacium genuit, qui cœnobium S. Mariæ
de Locedio excitauit. Is deinde Gulielmū II. qui religione sanctisq; moribus præditus, iu
uenis extinctus est, dimisso Rainerio patre Gulielmi Senis. Hic Gulielmus primū milita
clarus cum Conrado imp. sororio suo ad Hierosolymitanā expeditionē pfectus est. Ex lu
ditā S. Leopoldi Austriæ marchionis, quatuor mares suscepit, Bonifaciū, Gulielmū Longa
spathā, Raineriū, & Fredericū: foëminas, Iordanā, & Agnetē, decessit año MCLXXXIII
Longa

Longaspatha apud Hierosolymā in demortui patris locum atq; gloriam uenit, Balduinūq; leprosi regis Hierosolymitani Sibyllam sororē duxit, cuius adfinitate simul & uirtute propria primum in ea expeditione locum sibi uendicauit. Morienti filius superstes Balduinus fuit, qui in Balduini regis & auī tutela relictus, mox ei, q; liberis careret, in regni iure successit. Verum paulo post in ætate puerili decedente, Rainerius patruus Gulielmi frater, regni titulum hæreditario sibi iure uendicans, Chyri Mariam Manuelis imp. Constanti. filiam in matrimonium duxit, Thessaliæ regno pro dote accepto. Quo sine liberis moriente, Bonifacius minor frater hæres institutus, statim Hierosolymam proficiscitur, ubi & suos mortuos, & Sibyllam fratris quondam uxorem Guidoni Lusignano nuptam uidisset, unā cum ipso Guidone contra Saladinum arma sumpsit, in quo prælio cum esset captus, à Conrado & Gulielmo filijs liberatur. Nam hi accepto patris nuncio, euestigio comparata classe, Hierosolymam petiere, tempestateq; delati Constantinopolim casu tunc obsessum imperatorē liberauerunt. Deinde sequentes breui fortiter pugnando patrē recuperauerunt. Conradus deinde Tyrum cepit, sponte se dedētibus ciuibus, ut à Saladino Turcisq; eius præsidio defenderentur, Isabellamq; deinde uiduam filiam olim Balduini regis cum Hierosolymitani regni titulo in matrimonium accepit, interfectus mox à duobus Saracenis in medio foro, patrem Bonifaciū adhuc superstitem reliquit, qui exercitui succedēs, contra imperatorem Constantinopolitanū, quem filius olim obsidione liberauerat, pro regno Thessaliæ sibi debito dimicauit, quod tandem adsecutus, Margaritam Pannoniæ regis filiam duxit, ex qua quū nullos reciperet liberos, decedens Gulielmo alteri filio rem dimisit. Is Gulielmus dum hæc agerentur, rem paternam domi administrabat. Perijt in Græcia ueneno, relicto Bonifacio, qui regno Thessaliæ successit, & ex Constātia Amedei comitis Sabaudia filia, Gulielmum cognomento Magnum, qui patrio imperio Vercellas, aliaq; oppida adiecit, ex Beatrice regis Hispaniæ filia Ioannem, trisq; filias suscepit, quarum unam Andronico imperatori, alteram Alfonso Castellæ regis filio, tertiam Poncello Vrsino Vrsi filio, procerū Romanorum nuptui tradidit. Ioannes Margarita Sabaudienſi ducta, sine liberis decessit anno MCCC V. finemq; attulit uniuersæ profapiæ. Quapropter populus de communi sententiā, rem Andronico Paleologo, ut adfini, regendā obtulerunt. Is Theodorum ex Iolanta Montisferratenſi filium eō misit, qui antiquæ possessioni nonnulla etiam pugnando adiecit, uicecomitibus fauit, ex Argētina Opecini Spinulæ filia Ioannem suscepit ac Iolantam, quæ nupsit Aimonī Sabaudia comiti. Ioannes ex sorore Iacobi regis Maioricensis suscepit secundum Othonem. Ioannem, Theodorum, Gulielmū, & Margaritā. Ex his secundus Otho successit adhuc puer, huic deinde Ioānes frater, qui in expeditione Neapolitana extinctus est. Theodorus demum alius frater gubernacula paternæ ditionis accepit, æque præstans uiribus corporis ac religione, ut qui hastæ concursu præcelleret, & cœnobīa multa cōstruxerit. Duas ex successione duxit uxores: ex prima Ioanna Roberti ducis Bari filia Ioānem Iacobum & Sophiam: ex altera Margarita Amedei principis Achaia filia nihil liberorum suscepit, ex quo illa post uiri mortem cœnobio se perpetuo dicauit. Ioannes Iacobus uir militiæ domiq; clarus, à Sigismūdo imp. uicarius totius Italia factus est, Philippo Mariae duci amicissimus, adiutorq; in cōstituendo imperio fuit, reddita ei Alexādria, quæ illius quondam familiæ adempta fuit. Ex Ioanna Amedei primi ducis Sabaudia filia, suscepit Ioannē, Gulielmum, Bonifacium, & Theodorum, duas uero filias, quarū alteram Amedeam regi Cypri, alteram Hisabetham Salutarū marchioni locauit. Ioānes cum primum successisset, & ex Margarita Sabaudia ducis filia nihil liberorū habuisset, fratri Gulielmo remp. dimisit, qui nostra ætate princeps quodāmodo militaris disciplinæ habebatur. Sæpe & Veneto rum & Mediolanensium copias duxit, domi in ocio cum dignitate fuit, Casale oppidum patrium templo præfuleq; ornauit. E tribus uxoribus nulla suscepta uirili prole, decessit anno MCCCCLXXXIII. Bonifacius frater hæres ex secunda coniuge Maria Stephani Seruia Despoti filia duos genuit, Gulielmum, & Sangeorgium, quorum primus puer adhuc extincto patre imperium hodie tenet, matre prudentissima rempub. administrante. Theodorus autem à Paulo II. in patrum collegium cooptatus, proximis annis ex uulnere à ministro dum cœnaret obsonium concidente dexterae porrectæ casu illato, in ualetudinē incidit, ex qua demum post annum extinctus est. Illius & mansuetudinē & humanitatem curiæ populocq; Romano perspectam omnes collaudant.

Balduinus

Rainerius

Thesa. rex

Bonifacius

Conradus

Gulielmus

Conradus

Tyrum capit

Isabella uxor

Bonif. pro reg

gno Thes.

dimicat.

Gulielmus

Bonifac. rex

Gulielmus

Magnus Ver

cellas cepit.

Io. finē attulit

patriæ p̄sapiæ

Theodorus

Andronici fi

lius & Argen

tina uxor.

Ioannes

Otho II

Ioannes

Theodorus

Ioānes Iacobus

Ioannes

Gulielmus

Casale

Bonifacius

& Maria

Gulielmus

Sangeorgius

Theodorus

cardinalis.

à Medioloano perfluit in Padū. Inter Lambrū & montem Brigantiū sunt Lugarū, Inuergū, Mongutiū, & superne ad montes Peucianū, Pusianū, Boxisiū, Cornelū. Cis Lambrū Can-
 turium uersus Fabrica, Brutianū, Cassianū, Albesium, Carcanū, Herba, Orzanicum. No-
 ua sanè cunctorum nomina. Comum uero prope Larium Orobiorū ædificium, ut author
 est Cato apud Plin. quorum originem ab eo ignoratam, Cor. Alexander ortam è Græcia
 dicit, & nominis etymum à montibus traxisse in quibus degunt, Trogus tamen unà cum
 cæteris ciuitatibus trans Padum à Gallis id oppidū conditum dicit. Strabo autem sic: Co-
 mum deuastatum à Rhetijs, Pompeius Strabo Magni pater colonis eò deductis restituit:
 deinde Scipio tribus hominum milibus: postremo Cæsar quingētis militibus auxit, quos
 ciuitate donatos Nouocomenses uocauit, & oppidum Nouūcomum. Hinc Addua plura
 circuit loca, Brugnatum, Trinilium, Riuoltam. Vetus insuper oppidum Laudem Pom-
 peiam, quam Boij teste Plinio ædificauerunt: qua demum extincta alteram ad tertium lapi-
 dem Fredericus Aenobarbus, ut Medioloano damna inferret, extruxit. Supra Bergomum
 est inter duos paruos amnes, Orobiorum, & ipsum ædificium sicuti Comum Plinio, de
 quibus supra dixi. Nunc harum ciuitatum factiones paucis repetam. Extincto siquidem
 Ioanne Galeatio, qui eas inuaserat, præpotentes olim qui extorres fuerunt in antiquam
 dominationem redierunt, Rusconi Comum, Vignatae Laudem Pompeiam, Soardi Ber-
 gomum. Hanc enim ciuitatem prius Ioānes Picininus uicecomes ex sorte tenebat, qui Co-
 leones antiquam familiam ex ea expulerat, Pulsus & ipse tandem à Ioāne Suardo uiro au-
 dacissimo fuit: qui cum commode rempub. contra hostes uicecomites tutari se posse mini-
 me uideret, eam Pandulpho Malatestæ uendidit, ac ad hospitium Io. Fran. Gonzagæ ue-
 teris amici se recepit, ibiq; usq; ad extremum uixit. Postremo ab ipsis uicecomitibus per
 Ioan. Galeatium recepta, ciuem habuit nostra ætate Bartholemæum Coleonem, qui rebus
 multis in Italia præsertim Transpadana gestis decessit anno M C C C L X X V. ac Bergo-
 mi sepultus. Brixiam urbem Cenomāni ædificauerunt, qui post Insubres in Italiam uenerūt,
 Liuius Polybiusq; testibus. Hanc expulso Pandulpho Malatesta uicecomites ceperūt. Deinde
 Veneti contra Philippum ducem septimo obsidionis mense receperunt anno M C C C C /
 X X V I. prodente portā Petro Aduocato ex familia Mantuana olim extorre. Deinde Phi-
 lippi ipsius longam passā obsidionem, à Francisco Barbaro eius loci præfecto magna uir-
 tute defensa est. In eius agro Ludronium & Romanum castra sunt, unde Ludronum fa-
 milia Brixiae. In qua Paris Venetis contra Philippum militauit. Est item in eodem Cara-
 uagium, ubi nobilem illam cladem Franciscus Sfortia Venetis intulit. Præterea Mercaria,
 Candum, Lamacum, Clarum, Soncinum, Martenengum, Casalemaius. Ollium flumē ex
 Sebino lacu in plana descendens, primo Brixianum agrum à Bergomatibus, deinde Man-
 tuanum à Cremonensibus diuidit, donec Padum illabitur, crebris hinc inde castellis & a-
 gris feracissimis munitum, inter quæ Platina est. Inter Ollium, & Padum, Cremona, Ro-
 col. Liuius lib. X X I. frequentibus adflucta ruinis. Primū Antonianis tēporibus quando ab
 Augusto rerum potito ager est militibus datus. Deinde Vitellianis apud Bebricum pera-
 cta pugna: Gothorum quoq; deinde Longobardorū sub Gedulpho rege anno D C X X X
 euerfa: Frederici etiam Aenobarbi uim pertulit usq; mœnibus deiectis: postremo Franci-
 sci Sfortiæ, quod ei iure dotis Blanchæ uxoris Philippo duce focero concessa fuerit, deinde
 rebellauerat. Factiones in ea tres, Caualcaboues, Donarienses, & Ponzoni. Anno M C C C /
 X I I. Gulielmus Caualcabos pulsus Donariensibus, qui Gibillinarū erant partium, domi-
 nationē patriæ Henrico imp. consentiēte corripuit, pluresq; tenuit annos. Cumq; reliquos
 eiusdem factionis, qui ad oppidū Sonzinū cōfugerant prælio tentasset, superatus captusq;
 atq; curui adligatus misere discerptus est. Quo deinde exemplo usi sunt in reliquos Guel-
 fos qui tunc aderant. Inter quos Venturinus Fundulus fugiens à uicario unà cum tribus fi-
 lijs capitur, ac curribus prius tractus securi percutitur. Anno deinde circiter M C C C C V I
 Vgolinus Caualcabos adscitis Ponzonibus extincto Ioanne Galeatio, primum patriæ ty-
 rannidem inuasit: qui postea reiectis Ponzonibus aduersis, Crabrinum Fundulum ex op-
 pido Sonzino uirum impigrum exercitui præfecit. Is igitur in spem dominationis erectus
 ipsum Vgolinum è Laude Pompeia cum Carolo cæterisq; eius fratribus redeuntē aggres-
 sus trucidat. Cessit dein Philippo Mariæ duci, multa pecunia oppidoq; Castilione dona-
 tus. Verum cum mox res nouas moliretur, prodente Oldrado Lampugnano eius necessa-
 rio captus

Oppida cis
Lambrum
Comum

Nouumco-
mum
Addua flu.
Laus pompeia
Bergomum

Brixia
Obsidio
Brixie.

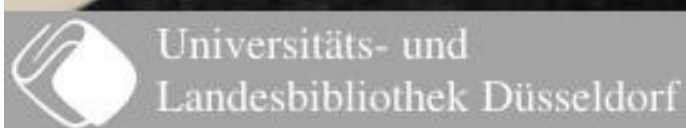
Ludronium
Romanum

Ollium flu.

Cremona

Caualcaboues
Donarienses
Ponzoni

Crabrinus
Fundulus

rio captus Mediolanū adducitur, in medioq; foro securi percutitur. Ornatur insuper hæc urbs ingenijs M. Furio Bibaculo poeta. Quintilio Varo Virgilij familiari. Gerardo Sublo neta medicinæ, astrologiæq; tum Chaldaearū Arabicarumq; literarū peritissimo, qui Aui cennam Rasimq; siue Almanforē cōuertit. Sequitur Mincius amnis, qui lacum Benacum efficit. Inter quem & Ollium Mantua sita est, de qua postea. Inter Mātuam & Cremonam Brixellum sunt, & noua oppida Caruagium Venetorū clade insignē, ubi $\times 11$. milia equi tum, peditum 1111 . à Francisco Sfortia profligata. Riuam à sanguinis corruentis profusio ne dictam uolunt, q; in eodem loco Grimoaldus Lōgobardorum rex Francos Tridento in Italiam ingressos magna cæde repulerit. Subloneta ex qua comites Persiceti prodire. Præ terea Calcinarum, Carpinetum, Capriana, Godium, Vallegiū, alto in colle situm Mincio anni incubans: hinc murus interiectis turribus per aliquot passuum milia usq; ad Tartari paludes se extendit: hoc tractu Villafranca media planitie sedet, locus opere magis q; natu ra munitus. Vrgatium, Scalana insula, Sāguinetum. Secundum Padum uersus mare quæ dam etiam noua castra locaq;, cœnobium S. Benedicti opulentissimū Matildis ædificium, in quo hospites cum quantauis comitum turba triduo excipiuntur. Ostilia & Nugarolum Veronēsiū ædificia, unde Nugarola familia Veronæ, ex qua Leonardū protonotarium summum theologum olim Ferrariæ magna facundia differētem uidi. Francolinum, quod Estenses ad tutandos eorum fines posuere. Ferrara mari propinquat inter ostia ferè ac bra chia Padi, de quo postea. Padus ipse apud Plin. in hanc ferè sententiā enarratur. Ety mum trahit à picea frequenti apud eius fontem, quæ Gallica lingua padus dicitur. A Græcis Eri danus uocatur. A Liguribus Bondingus, quod significat fundo carens. Cui rei est indicio q; ibi iuxta Bondicomagum uetusto nomine oppidum est, ubi amnis præcipua existit alti tudo. Hic Phaetontis fabula & electrum sudantium populorum, quas lachrymas eius foro rum dicunt. $\times \times \times$. generosos amnes in Adriaticum trahit. Quorum præcipui ex Apenni no Tanarus, Trebia Placentinus, Tarum, Nitia, Gabellium, Scultemna, Renus. Ex Alpi bus, Stura, Morgus, Duria, Sessites, Ticinū, Lamber, Addua, Olbium, Mincius, Athelis. Atq; hi lacus inclytos $\times 1$. procreant, è quibus præcipuos Benacum Mincius longum sta dijs D . latum $\times \times \times$. Virbanū Ticinus longum stadijs $c c c$. latum minus q; Benacus. Larium Addua, longū stadijs $c c c$. latum $\times \times \times$. Sebinus Olbium. Ostia eius q; largius uomant septem maria dicuntur facere. Primum ostium Padusæ uocatur ubi Augusta fos sa trahitur Rauennam. Proximū Vatrei, quod Vatreus amnis ex agro Forocorneliensī auget, quo Claudius Cæsar à Britannia triumphans prægrandi illa nauī Adriam intrauit. Hoc ostium Spinetum ab alijs dictum est ab urbe Spina. Proximum deinde ostium Capra sium: deinde Sagis: deinde Volane, inter hæc fossa Philistina, quam alij Tartarum uocant. Accedit his Atelis è montibus Tridentinis & Tongifonus ex Patuainorum agro. Pars eo rum proximum portum facit Brundulum, sicut Adronum Medoacus & Fossa Clodia. In hanc ferè sententiā Plin. Hodie nostri nauæ sex ostia notauerunt. A dextra primariū olim Vatreum à flumine appellatum. Ab læua Volanen. inter hoc & primariū Comaclina sita gna ostium habent, imò portum potius quem Magnū uocant. Sed estuaria illa maris sunt, quod ex salis cōcretionē dignoscitur. Ex ea item parte ubi Adriam abluunt duobus ostijs ela bitur in mare. Id quod Volane propinquum est Albatum dicitur: reliquum uero Gorium. Maioris aut huius ostium quod Adriæ sinistram attingit Fornaces accolæ uocant, & hæc quidem de Pado. Comaclum, fossa Clodia, ubi prælium obsidioq; Genuensium, de quo in eorum historia narraui. Adria Tuscorum ædificium quæ & mari nomen dedit, ut Plin. re fert. Hanc Pisani cum classe ad sacram expeditionē parata ceperunt. Spinam autem in hoc littore idem author à Diomede dicit ædificatam: Strabo uero à Thessalis: Dionysius à Pe lasgis, qui ijdem ferè sunt. Ambæ sanè iam diu interiire, quanq; Adriæ quedam appareant uestigia: Spinæ penitus nulla. Ex harum ruina Aquileia creuit. Est & altera Piceni Adria,

RES MEDIOLANENSIVM

D Mediolani nunc reuerto Ferrariæq; ac Mātuæ reliquā historiam, quam ideo distuli, ut principū successiones sine interpellatione uideremus. Mediolanū igitur sicuti de eo deq; pleriq; trās Padum inter res Gallicas latius scripti, Insubres Galli ædificarunt ex nomine relicti ab eis Mediolani, quod Ptolemæus inter Ce nomannos ponit. De his Liuius lib. $\times \times$. ait, Gallos Insubres circiter annū urbis $CCCLX$. subiugatos

M. Furius Bi
baculus
Quintilius
Varus.
Mincius
Benacus
Mantua
Brixellum
Comites
Persiceti.
Tartari
paludes.
Adria

Ferraria
Padus fl.
Bodingus
Bondico/
magum
Tartarus
Tarus
Nitia
Gabellium
Scultemna
Renus
Stura
Morgus
Duria
Sessites
Ticinus
Lamber
Addua
Olbium
Mincius
Atelis
Ostia Padi
Padusæ
Vatrei
seu spinetū
Caprasium
Sagis
Volane
Fossa Phi.
siue Tart.
Tōgifonus
Atelis
Medoacus
Comaclū
Fossa Clo
dia.
Adria
Spina
Mediolanū

salutem fuisse
uolens & Am
niam hominū
dum Marcell
triumphū
quoddā quā
quietē Am
gressus comm
tutum parape
ditionem
sū amicitia
no autē pen
Frodo in bello
feneratū cum
asq; hoc pac
eius pulis
nem se erant
preclari, tum
stephano
dicit. Hic præter
eius principis
composit. D
mille Lōgona
uero Vicecomi
nes generis V
dolanensium
dos filius fuit
Otto haere. In
sum ac animi
ratus. Anno
fōs diu laui
Luzibogenim
imicosq; le
nos, Lucinus, S
re maiore sol
dium S. Marci
fuit, quæ prop
deinde Lucius
peruina imper
fō reditum m
quare amio G
nis congregat
nibus oculis
com in Floren
de hunc eodem
castro, in q
mox castrum
quo postea
nos res gen
te, Ioannes
caris Mediol
ndem eius sur
re Stephano
nas præfili
subiugatos

subiugatos fuisse à Romanis. Rursus lib. x x x i . L. Furium prætorum Gallos Insubres rebellâtes & Amilcharem Pœnum in ea parte molientem acie uicisse. Amilchareq; occiso milia hominū x x x v i . fuisse interfecta. Et lib. x x x i i . L. Furiū Purpureonē & Claudium Marcellū Boios & Insubres Gallos subegisse, Marcellumq; triumphasse. Post quem triumphū annos ferè d . Mediolanū pacatissimū fuit, ac principum Romanorū secessus, & quoddā quasi diuersoriū amœnum à Traiano usq; ad Valentinianū. Quam felicitatem & quietē Arriani primū interpellauere per Ambrosij tempora. Post hæc Attila in Italiam ingressus cum omnem depopulatus esset Venetiā, Mediolanū euertit: quod paulopost restitutum parumper quieuit. Agitatū rursus bello Gothorum & ducum Iustiniāni, tādē deditiōnem facere coacti sunt. À Longobardis etiam incōmoda pertulit, quibus ex Italia pulsus annos c c l x . sub imperatoribus quasi liberū floruit, donec Fredericus Aenobarbus anno m c l x v . penitus dirutū colonis per uicina loca dispersis reddidit. Exinde anno ferè vi . Frederico in bello occupato quod cum rege Gallorum gerebat, Mediolanēses quasi resipiscentes inita cum finitimis urbibus societate solū antiquū repetunt, urbem triēnio reficiūt, annosq; hoc pacto c l . continuo creuere usq; ad annū m c c x x v i i . quo tēpore uicecomites pulsus Turrianis urbe sunt potiti. Post mortē uero Philippi Mariæ populus in libertatem se erexit, sed bello fameq; obsessi à F. Sfortia deditiōnē fecere. Fuere ex hac urbe uiri præclari, tum tres pont. Alexander II. Urbanus III. Cælestinus III. Mediolanensis præsul Stephano VIII. sedente & Henrico III. imp. Romano se pontifici subiecit, cum antea cōtēdisset. Hic præterea factiōnes potētissimæ Vicecomitū & Turrianorū. Huius ultimæ Martinus princeps nomine, ac potentia clarus, Ecelinū quondam Italiæ terrorē ad necem usq; compulit. Deinde Philippus Neapuleo Guido successores. Sed præter hos in ea nobiles familię Lāpugnani, Gottæ, Petrasancta, Tuscani, Porri, Caimi, Marliani, Bossi, Triulci. Nūc uero Vicecomitū insequentiuq; principū profapiā resq; gestas breuiter uideamus. Authores generis Vbertus & Berta anno circiter m c c l . quatuor susceperūt liberos Othonē Mediolanensem, Vbertū Vintimiliēsem præsules, Iacobū & Gasparē. Iacobo tantū Theobaldus filius fuit, qui Matthæū Magnum & Vbertū genuit. Ex Vberto Ioānes, Vercellinus, Otho fuere. In Matthæo res se primū extollere cœpit, qui & Mafeus est appellatus, & à rerum ac animi mensura magni nomen adeptus, uelut alter C. Marius fortunæ uices periclitatus. Anno siquidē m c c c x i i . à Turrianis aduersa factiōne, cuius Guido caput erat, expulsus diu latuit inter paludes lacunasq; Benaci piscationibus uacans. Per Henricū deinde VII Lucēburgensem imp. qui tunc Mediolanū uenerat eiusq; parti fauerat, spiritus adsumpsit, inimicosq; se ulciscendo extorres reddidit. Huius filij ex Bonacosa uxore Galeatius, Ioānes, Luchinus, Stephanus, Galeatio nomē inditū auspicio Gallorū, qui nocte qua natus fuerat maiore solito garrulitate cecinere. Is cū eodē imp. Romā profectus magister equitū est. Accium & Marcū filios suscepit, imp. Ludouico Bauaro pecunias imperanti acerrime restitit, quapropter ab eo captus & custodia traditus, filiusq; eius domo pulsus est. Castrutij deinde Lucensis precibus Galeatius condonatus paulopost excessit. Accius uero reditum pecunia impetrauit, patriæq; tyrannidi succedens Bauarum iterum Mediolanum obita Italia redeūtem minime recepit. Res gessit, & admodum belli gloria floruit. Missus quondam à patre auxilio Castrutio contra Florentinos, coniunctis castris prope Fucetium cum inimicis congressi superiores fuere: qui uictoria elati apud Florētina mœnia castrametati multos dies ociose confederunt nemine ex oppidanis egrediente. Prima hæc expeditio Vicecomitum in Florentinos imperante Bauaro. His gestis Altumpassum in eodem agro, deinde Bononiam eodem Castrutio iuuāte debellauit. In qua expeditione memoratur, dum in castris meridiaret, in galeam uacuum quam prope posuerat uiperam ingressam quieuisse: mox cum surgeret, galeamq; capiti aptaret, uiperam inde innocuam per ora dilabasse. Ex quo postea signa sumpta. Alij uero dicunt quod ex eorum familia quidam contra Saracenos res gerens, anguem ex hostis deuicti galea ademerit. Accio igitur sine liberis decedente, Ioannes præsul Mediolanensis & Luchinus patruī hæredes fuere, quibus primum ut uicarijs Mediolanum à Benedicto x i i . concessum, quod uacante imperio per Bauari tyrannidem eius iura ad Romanum pont. pertinerent. His igitur domi imperantibus, tres è fratre Stephano nepotes, Matthæus, Barnabas, & Galeatius, nouem annos exularunt. Ioānes præsul animo fuit indomito, armorum potius quàm sacrorum studiosus, ut qui con-

Authores
Vicecomitū.

Matthæus
Magnus

Turrianorū
factio

Bonacosa

Accij res
gestæ.

Vnde anguis
insignia.

Ioannis præ
sulis res gestæ

- Barnabas* tinenter Italiam bello uexauerit, Parmam, Laudem Pompeiam, Cremonam, Bergomum, Genuam, Sauonā, aliaq; loca trans Padum subegerit, quæ omnia in elogio sepulchri in eade maiore cōtinentur. Mortuo fratre Luchino fratris filios ab exilio reuocauit anno MCCCL. in partemq; regni adhibuit. Post cuius mortē Barnabas unā cum fratribus remp. suscepit, opesq; inter se diuisere. Bellum Bononiense diu cum diuersis pontificibus gessit, quam ciuitatem pro iure suo sibi uindicabat. Cessit tandem pactione pecuniæ. Regium à Feltrino Gonzaga LX. milibus nūmis aureis mercatus est. Sarzanam Carrariam & reliqua in Lunensi parauit, aduersus Genuenses qui rebellauerāt iuuante Galeatio fratre dimicauit, pax data pollicentibus DC. aureorum milia, uxorem duxit adhortante patruo Ioanne præfule Mastini Scaligeri filiam, quæ quoniā fastosa & imperiosa esset, Regina est cognominata, ex qua XV. suscepit liberos, mares IIII. Ludouicum Cremonæ, Carolum Parmæ, Rodolphum Bergomi, Mastinum Laudis Pompeiæ principes constituit; reliquas foeminas, quarum Viridis nupta Leopoldo Austriae duci auo Frederici III. imp. Tadea duci Bauariæ, Valentina Petro regi Cypri, Catharina Ioanni Galeatio uicecomiti, Antonia Frederico regi Siciliae, Magdalena duci Bauariæ, Agnes Francisco Gonzage, Helisabeta Ernesto duci Monachi in Bauaria, Angelesia Frederico iuniori, Lucia Ludouico duci Andegauiae primo filio regis Gallorū; deinde Baldassari marchioni Misnensi; postremo Admundo comiti Cantiae Henrici Angliæ regis filio. Singulis uero centum aureorū milia dotes adsignate. Nothos habuit, primum foeminas IIII. Bernardam, Ricciardā, Helisabetā, Margaritam, mares V. Ambrosium, Nestorem, Lācilotum, Galeottum, Sacramorum; huius ultimi progenies adhuc durat; nam ex eius filio Leonardo Sacramorus alter natus, qui tris & ipse genuit, Petrum, Franciscum, & Leonardum S. Celsi abbatem. Nunc ad Galeatium Barnabæ fratrem, ex quo reliqua fluxit progenies, quæ ad hunc usq; diem regnauit. Is postquā cum Barnaba in patriam restitutus est ex Blancha Aimonis Sabaudienfis filia Ioannem Galeatium, & Violātam genuit, quæ Leonello duci Clarentiæ regis Angliæ filio cum dote quingentorum milium aureorū nupsit. Aduentu uiri nuptiæ celebratæ tanta conuiuij pompa, tantoq; sumptu feruntur, ut nullæ similes postea. Ad singulos intermissus munera ingētia fuere data, ubi adfuit & Petrarca. Verum cum huiusmodi gaudia semper dolor aliquis comitetur, ille quinto q̄ uenerat mēse extinctus est. Ioannes Galeatius uero Papiam liberam tunc ciuitatem per obsidionem cepit, ubi & mansit arce in ea quæ nūc extat excitata, uia uarioq; haud longe à mœnibus & cœnobio Carthusiensium, tum in ciuitate templo maiore constructis. Is comes Virtutum & dux Mediolani primus appellatus omniū suorum memoriam rebus gestis superauit, quanq̄ à parricidio fuerit auspicatus. Nam Barnabam socerum simul & patruum ad quem simulatione salutādi Mediolanum ueniebat, obuiam prodeuntem in itinere adortus per proditiōnē cepit, in carceremq; coniectū mori coegit. Mediolani imperio, cuius medietatē prius tenebat, occupato, filijsq; partim necatis, partim eicitis. Cuius facinoris causam Catharinā uxorem dicunt, paternas in eum prius insidias manifestantē. Longe lateq; imperij fines armis propagauit, omni penē Italia subacta. Bononiā quæ authore Ioāne Haucut rebellauerat ui recepit, ubi Actius Vbaldinus & Iantodeschus alijq; duces profligati fuere. Veronam Francisco Carrariēsi ademit, Senam, Grossetū, Clusium, Perusiā, Pisas, Lucam, Vercellas; deniq; ciuitates XXIX. in Italia possedisse dicitur.
- Bellum cum Florentinis.* Florentinorū perpetuus hostis cum quibus annos XII. bellum gessit. In quo bello proceres Italiae primiq; duces memorātur, Paulus Ursinus, Lucas Canalis, Brachius Montonius, & Sfortia. Extinctus est anno MCCCCII. Non diu anteq; decederet dux primus à Venceslao imp. factus; cui pecuniā multam per Cretensem præfulem miserat, qui postea Alexander V. pont. fuit. Duos omnino mares ex Catharina reliquit, Ioannē Mariam, & Philippum Mariam; foeminā uero unam, quam Lud. Aurelianensiu duci unā cum Asta ciuitate dotis nomine in matrimoniū locauit. Horū primus regnauit fera truculentior, ciues quotidie uarijs supplicijs necando; matrē quoq; facta acerbis obiurgantē in arce Modœciæ mori coegit, dictitans in magna profapia homines omnis generis esse oportere. Ipse tandē dum sacris caretur à suis interfectus est. Cuius ignauia contigit, ut pleræq; ciuitates rebellaret. Cremonam tūc Vgolinus Caualcabos & Ponzoni occuparūt. Otho bonus Parmā pulsus Roscijs Bergomū Suardi. Comū Rusconi, Laudē Pompeiā Vignatenfes, Vercellas Alexandriaq; Facinus Canis, Filij Barnabæ patriæ restituuntur. Omnis deniq; Italia res nouas spectabat.
- Philippus*

Philippus Maria fratri succedit, Anglus cognominatus. Angleria em̄, uti supra dixi, castellum prope Mediolanū est, unde se originē uicecomites habuisse dicunt, is Papiā prius regabat. Anteq̄ omnia Beatricem Facini Canis inclyti belli ducis defuncti uxore in matrimonium duxit quanq̄ imparē nobilitate, ut terras plurimas trans Padum ei hæreditarias adsequeretur. Quapropter auctus uiribus Barnabæ filios reuersos, è Mediolano iterum expulsi, è quibus Nestorem in expugnatione Medocæciæ interfecit. Deniq̄ rem paternam solus obtinuit. Cremonam antiquam familiæ possessionem Crabrino tyrāno interfecto recepit. Bononiam, Forumliuij, Forumcornelij pontifici restituit. Genuam subegit, deinde amisit. Brixiam expulso Pandulfo Malatesta est adsecutus, quæ mox à Venetis recepta, lōgi fuit inter utrosq̄ materia belli, nec longa obsidione superata, ubi duces fuere Venetorū, F. Carmignola, Ioannes Malauolta, Gaeta Melata, Ioannes Frācisus Gonzaga, & Nannes Strotius eques Flo. à duce Ferrariensi missus. Philippi uero Franciscus Sfortia, Angelus Pergulensis, Nicolai duo, Guerrerius, & Picininus, Florauantus Perusinus, Alfonsi regis Neapolitani quem captum olim dimiserat amicitia perpetuo simul & auxilio est usus, puocatus etiam ipsius beneuolentiā qui in mortis periculo eum heredem quondam instituerat. Martinum v. item amicissimum à concilio Constantiensi redeuntē magnificentissime excepit. Duces copiarum habuit imprimis Nicolaum Picininum, Italianum Foroiuliensem, quem postremo, quod in bello contra Florentinos cum inimicis consentire clam comperisset, securi percussit. Ciarpelionem quoq̄, qui sub Francisco Sfortia merebat, transfugā sibi conciliauit. Deinde ad antiquū officium redeuntē inita inter duces ipsos concordia per Franciscum apud Firmum cepit, ac capite mulctauit. Ipso deniq̄ Francisco multis in bellis usus est, cui & filiam Blancham quam solam ex concubina susceperat, locauit, quum ex secūda coniuge Maria Amedei Sabaudiensis filia nihil liberorum tulisset. Decessit tandem ex animi dolore cæcus penē factus, anno M C C C C X L V I I. Nam ad extremum fortunam commutatam uidit, Genuam amissam, N. Picininum spem eius unicam defunctum, exercitum suum ad Casale maius iuxta Padū duce Micheleto Carmignola ab hostibus fustum. Postremo Venetos Addua fluu. transmissis in agro Mediolanensi castrametates. Quodq̄ his omnibus deterius, nullum his malis subuenientē. Nam post acceptam Casalensem cladem Carolo Francorum regi per oratorem Thomam Thebaldum Astam urbem promiserat, quæ ad Carolum Aurelianensem ducem tunc dotali matris iure pertinebat, si suppetias ferret, sicuti postea anteaq̄ moreretur biduo tradidit. Alfonsus rex unicus & fidissimus inuentus qui se ad iter cum exercitu accinxerat, quapropter hæres ab eo institutus est. Verum Carolus quem supra memorauī q̄ ex matre uicecomite natus esset legitimū se heredem appellabat, Fredericus itē imperator iure imperij rem sibi uindicabat. Instabat & Franciscus iure uxoris. Deniq̄ Mediolanenses lacerato testamento sese in libertatem uindicauerunt, X I I. ex plebe uiris reip. constituendæ gratia creatis, simul & Carolo Gonzaga exercitus duce clam accersito transfuga è Francisci castris. Hi magistratus magnam nobilium cædem fecerunt qui rebus Francisci studere uidebantur. Is enim Sfortiam Attēdulum patrem habuit, qui apud Cotiginolam flaminia uicum natus ex humili loco, lixa quondā in exercitu, ob præstantes corporis uires, & q̄ cæteris æqualibus in præda uim adferret, id cognomen est adsecutus, paulatimq̄ uirtute effecit, ut è lixa gregarius miles, deinde equo adscriptus, postremo exercitum duceret, ea laude ac felicitate ut ea tempestate tantū Brachio Montonio summo duci par haberetur: cum Alberici Cunij comitis ambo disciplina enutriti essent. Extinctū ferunt in amne Aterno, quem Pescarā nominant, dum puero è ministris eius unipericlitati cupit succurrere. Franciscus deinde patris quē in cunctis expeditionibus fuerat secutus, quanq̄ adolescēs relictus, disciplinā ac gloriā longe superauit, non solum nostrorū sed superiorū temporū ducibus cōparandus. Res gessit cum aliorum tum Venetorū potentia sæpe formidatas. Cosmę Medicis, qui tūc in patria florebat, familiaritate est usus, cuius opibus etiam creuit. Venetorū exercitū, cum esset Mediolanensiu copiarū dux, apud Caruagiū memorabili clade superauit, captis eorū uexillis. Post id præliū Veneti pacatis rebus ac finibus statutis, eum semper in honore habuere, ac sibi omnibus uis cōciliauere stipēdia dando. Elatus dein animo Frācisus, & in spem principatus erectus, in Mediolanenses, quibus semp militauerat, tādē uires cōuertit: quos cum dura obsidione diu premeret, illi urgēte fame auxilioq̄ Venetorū diem de die trahentiū desperato, legatū eorū Leonardū Venerium spe uana

Philippus
Maria
Angleria ca
stellum unde
uicecomites.

Philippi res
gestæ.
Bellum cum
Venetis.

Italianus For
oiulienfis.
Ciarpelio
F. Sfortia res

Sfortiadum
genus

Franciscus
Sfortia

spe uana populum eludentem ad postremum in medio foro interfecerunt, Franciscumq; in urbem ac ducem receperunt. Qui confirmatis initio rebus Mediolanensibus cum Venetis & Alfonso bellum suscepit, Renatum sibi regem auxilio asciscendo. Pax tandem opera cuiusdam monachi facta inuito Alfonso. Ducibus copiarum est usus Tiberto Brandolino, Nicolao Guerrerio Parmensi Othonis III. filio, Florauanto Perusino, Dulcio ex Angularia è gente Vrsina, Michaeli Attendulo, Carolo Capobasso, & Roberto Seuerinate. Postremo Iacobo Picinino, quem sibi generum adsciuit Drusiana filia notha pacta, quæ antea Iano Fregoso duci Genuensi locata fuerat. Moxq; missum ad Ferdinandum Siciliae regem captum insidijs utriusq; dicunt perisse. Nam patri eius N. Picinino semper æmulus fuerat, paternas imitatus similitates, q; Brachius cuius ille alūnus fuerat, semper Sfortiæ fuerit aduersus. Itaq; cum Eugenio in rebus concilij Basiliensis occupato Frācisus eius perpetuus hostis Picenum inuasisset, Alfonsi regis bellum uictor sustinuit à Pont. missi. Erat cum Alfonso Nicolaus Picininus, quem Frācisus per tubicinem coram rege singulari certamine prouocauit, iussitq; appellari unum omnium ignauissimū hominem simul & proditorem. Ille commotus statim ante oppidum quod cinxerāt comparuit, at Franciscus egredi nuscq; est uisus. Capti in eo bello Iacobus & Frācisus Nicolai filij, qui spoliati bonis Philippi ducis precibus condonati sunt. Nicolaus igitur ubi suos captos uidit, re infecta domum abiit, animiq; mœrore paulo post decessit. Franciscus autem excessit anno MCCCCLXIII. corpus eius triduo luctus gratia ab uxore adseruatū, superstitionibusq; unā liberis Galeatio, Ludouico, Ascanio, Philippo, Octauiano, & Hippolyta Maria, quæ nupsit Alfonso duci Calabriae Ferdinandi Siciliae regis filio, Galeatius primus inter fratres in Gallia militans regi Ludouico, accepto de patris morte nuncio statim reuersus, dux creat: qui quo uixit tempore quanq; peritus rei militaris & impiger uideretur, nihil omnino gessit, ut qui partā in summa quiete ditionem accepisset, luxuria ac libidine omnis generis alioquin tanta, ut omnis anteiret, suisq; propterea & odio & contemptui esset, à quibus tandem interfecit, Ioanne Andrea Lampugnano Mediolanensi aulicorum uno cōiurationis capite simul & percussore, ac Georgij Lampugnani nepote, qui post Philippi mortem inter authores populi libertatis & ipse interfecit fuerat, adeo hæc eis indoles uti Brutis insita uidebatur. Is igitur eum aggressus in æde ac festo diui Stephani in medio spiculatorum tribus uulneribus confodit. Statim trucidatus est, haud absimilis seruo illi qui in Hispania Asdubralem simili quoq; præsidio stipatum interfecit. Post eius mortem Ioannes filius puer admodum successit anno MCCCCLXXVIII. in tutela Bonæ matris Sabaudia ducis filia & Cicchi relictus. Is Calaber ex humili loco ob solertiam & rerum prudentiam apud Franciscum auum pueri creuerat, remq; Mediolanensem diu administrauerat. Defuncto Galeatio apud quem etiam in honore fuerat, eius fratres in exilium misit. Imperium puero cōseruauit, sed reuocato à populo Ludouico cōfestim capite plectitur: Bona expellitur: puer interea adeo lentus fuit ut annos XXXII. quibus regnauit cuncta authore patruo Ludouico sint acta. Cuius auspicijs ac prudentia Mediolanensium dignitas ac opes cōseruatae fuere. Decedente adhuc adolescente Ioanne à populo dux declaratus tutelā Frācisus pueri suscepit, quem Ioannes ex Isabella Alfonsi regis Neapolitani suscepit. Blancham fratris Galeatii filiam Maximiliano Cæsari locauit. Ipse uero ex Beatrice Ferrariensis ducis filia prolem etiā procreauit. Vir ore probo, moribus humanis, ingeniorum amantiſsimus, æqui seruatiſsimus. Nam & sæpe ius dicebat, lites longas & inextricabiles breuiter cognoscendo. Postremo fortunam, quæ centum doctorum hominum consilia uincit, aduersam habuit, in bello Gallorum proditus ac captus, uti supra inter res Gallicas memorauit.

RES MANTUANORVM

MANTUA uersu & genere Virgiliano notissima à Manto fatidica Tyrestæ filia Tyberis coniuge, quæ in hanc regionē uenit. A Tuscis item originem habuit, quorum hæc una ex colonijs trans Padum missis. Hic quoq; ut authores tradunt XII. Lucumones qui magistratus Hetruria fuerant, annuisq; imperijs Hetruriā regebant, habitauere. Sed clarior hic locus ante omnia sanguinis prodigio, qui ex corpore dominico fluxit, & à Longino martyre ex humo collectus, ac in sacellum Andreae apostoli conditus. Locus deinde Gonzagarum munere ædificijs auctus. Quæ tunc res Caroli Magni temporibus Leonem III. pontificem ab urbe Roma uisendi studio prouocauit.

Lucumones

uit. Ipsius uero Longini diu corpus ignoratum, ab Adelberto uiro sanctissimo, diuino ad-
 monito spiritu egesta humo repertum dicitur. Hic conciliū Nicolai II. de deligendo à car-
 dinalibus tantum pontifice celebratū. In quo Matildis eius urbis domina dicitur interfuis-
 se. Postremo de expeditione communi aduersus Turcas à Pio conuentus Christianorū ha-
 bitus. Hac urbe principes familiæq; diuersæ potitæ sunt. Prius imperatorum concessione
 Matildim dicunt eam possedisse, cœnobiumq; uicinum S. B. diuo Anselmo instante extru-
 xisse, ubi uterq; conditus. Anno deinde MCCXX. Sordellus Mantuæ princeps habeba-
 tur, uastitate corporis ac uirum nulli sua ætate secundus. Sepe cum fortissimis congressus
 ex prouocatione uictor fuit. Aduersus à rege Gallorum cum primum coram adesset, nega-
 retq; rex per iocum eum esse Sordellū, euestigio discessit, reuocatusq; ac interrogatus cur
 abiret, ut, inquit, Mantua testes adducam qui de me probent. Ecelini Veronæ principis so-
 rorem duxit, ab ea magno studio per amorem expetitus, cum clam incognita Mantuā usq;
 ueniret. Ecelinus huius occasione adfinitatis Sordellum postea sæpe de Mantuæ proditio-
 ne frustra tentauit: tanta illi uiro dominandi cupiditas fuit. Hic enim ex patre monacho ap-
 pellato Theutonico, qui sub Othone III. bello Italico meruit, natus unā cum fratre Albri-
 co tantis spiritibus adsumpsit, ut Italia regnum adfectauerit. Crudelissimi aliogn ambo, qui
 bus mater Adelaïta sæpe malum uaticinata est exitum. Itaq; cum apud Romanum uicem
 transpadanum nati essent, Paduam primo, deinde Taruisium, Vicentiam, Veronam, Bri-
 xiam sibi subiugauerunt. Ecelinus itaq; relicto domi Albrico, ad obsidionem Mantuæ pro-
 ficiscitur, eam triennio grauissimo bello pressit. Tandem cum rebus infectis discederet, ac
 Mediolanum postea contra Martinum Turrianum eius urbis principem tentaret, in præ-
 lio uulneratur, deductusq; promittente Martino Sontianū, ibi moritur. Pauloq; post etiam
 Albricus frater de medio tollitur. Mantuani igitur post Ecelini obsidionem, id agri, quod
 medium est inter Mantuam & Padum, claudere fossa ac uallo statuerunt, quod accolæ Se-
 raliū uocant, triangulari forma, circuitu XXX. miliarium, ne per obsidionem hostium
 comœtu prohiberentur, cum sit pars ea telluris feracissima. Post hæc inter Mātuanos &
 Cremonēses ortum bellum de Olij possessione. Familiæ Mantuæ illustres, Poltroni primū
 qui Cabrosos eiecerunt, Mox, Arlotti, Cassalodi, Grossolani, Agnelli, ac omnium potentis-
 simi Bonacolsi. Quorum princeps Pinnamontes, qui prædictarum omnium simul familia-
 rum passus olim coniurationem, omnes facile superauit. Hic enim ab initio Mantuæ magi-
 stratum semestrem obtinebat, qui uitæ necisq; habebat potestatem unā cum collega Otho-
 nello magno sanè uiro, quo per dolum de medio sublato solus patriæ tyrannidem exercuit
 annis XVIII. summa tamen omnium beneuolentia. Cui successit Bardelarius publicum
 odium. Dein Botesella ciuibus dilectus. Huic demum frater Passarinus. Cui filius erat Frā-
 ciscus, qui Philippino Aloisij Gonzagæ filio familiaritate maxima coniunctus fuerat, po-
 stremo infensus quod in suspicionē adamatæ uxoris uenisset. Quapropter comiter eum sa-
 lutanti olim Philippino iratus respondit, se quādoq; talionem redditurum, uxoremq; eius
 in medio foro constupraturum. Quæ res egregio inueni ac infanti uisa indigna, apud Gui-
 donem fratrem reliquosq; suos primum questus est, illi de cōmuni consilio tollere de me-
 dio familiam statuunt. Itaq; re dissimulata Canis Scaligeri clam auxilio cōuocato die quo-
 dam de improviso coniurati tumultum in foro faciunt, Passarinū apud curiam obuium &
 ad ædis suas clausis foribus frustra intrare properantem interficiūt: ea demum causa, quod
 postea Gonzagæ in tumultibus præsertim, fores cōtinuo iubent esse apertas. Passarino in-
 terfecto reliqua sanè turba diffugit. Gonzagæ imperio potiūtur, illi pulsi, cum imperassent
 annos LIII. In uictos pater Gonzagarum Aloisius uti clementia iussit, nec persequi ulte-
 rius, Franciscum sceleris authorem capite tantum multauerunt. Nunc Gonzagarū ge-
 nealogiam simul & res gestas breuiter narrare contēdam. Ea siquidem sicuti & pleriq; Ita-
 liæ nobiles ex Germanis huc olim profectis originem sumpsit. Quorum princeps Aloisius
 anno MCCXXVIII. filios habuit, Guidonem, Philippinum, & Feltrinum. Ex secūdo
 matrimonio totidem, Cōradum, Albertum, & Fredericū. Postremo ex tertio quod fuit ex
 familia Malespinarū totidē, Aetium, Iacobum, & Ioannē. Eodem igitur tēpore tres nuptiæ
 celebratæ patris Aloisij, filij Conradi, & Vgolini nepotis ex Guidone, quorū alter Mastini
 Scaligeri sororē, alter Papiensem uirginē è gente Becaria duxit, ubi omnis ferè regio Trās-
 padana ad celebratē cōcurrit, ac dona ingentia adlata. Aloisius item & ipse CXX. equos
 donauit,

Matildis

Sordellus

Ecelini genus
& bellū con-
tra Mantua-
nos.Bellū Mantua-
norū & Cre-
monensium.
Familie illus-
tres Man-
tuane.Pinnamontes
BonacolsusPassarinus
BonacolsusPhilippinus
GonzagaGonzagarum
progenies &
res gesta.Tres codē tē-
pore nuptiæ
patris, filij &
nepotis.

donauit. Philippinus post hæc sub Ludouico Pannoniæ rege meruit, in Italiam contra re-
 gem Neapolitanum ueniente. Domi interim ortum bellum à uicecomitibus ex adulte-
 rio Isabellæ uxoris Luchini uicecomitis, & Vgolini Gonzagæ Guidonis filij. Hæc simula-
 ta apud uirum religionis causa Venetias ad Ascensionem eundi iter ingressa Mantuam ue-
 nit, ubi in domum Gonzagarum hospitem & amicorū uiri diuertit. ibi post cœnam clam
 noctu Vgolinum in cubiculum uocat, amorem aperit, eius se causa eo profectam dicit, se-
 cum cubare unaq; iter facere secum uelit obsecrat. Quod facinus post iter confectum ubi
 compertum est, Luchinus Transpadanos suosq; omnes ad ultionē excitat, rem indignam,
 uiolatum hospitium queritur, euestigio Mantuam obsidione cingunt. Guido pater insons
 dolore penè exanimatus paulominus, quin ipsemet meritas à filio pœnas morte expete-
 ret; res tandem composita ac sedata interuenientibus pacificatoribus, utriusq; partis ami-
 cis. Interim Aloisius moritur annorum $\times \text{CIII}$. felix prole liberorum ac nepotum. Gui-
 do natus maior rem paternam administrabat: liberisq; tribus susceptis: Vgolino, quem su-
 pra nominaui; Francisco, & Ludouico, hi duo ultimi indignati, quod pater tantum primo
 habenas tradidit, contra Vgolinum coniurant. Itaq; Franciscus eum ad cœnam inuitat, in-
 terim Ludouicus de improviso adest, Vgolinumq; in mensa confodit, conantiq; resiste-
 re, alter Franciscus qui prope aderat uulnus iterat. Tulit pater infelix acerbo rem animo, si-
 mul & tota ciuitas. Quem luctum liberalitate ac ludis sedare quæsiuerunt in nouis nuptijs
 Francisci habitis: qui filiam Guidonis Polentæ Rauennatis principis ea tempestate duxit.
 Barnabas interim uicecomes ægre ferens parricidium fratrum, uiuificare bello statuit, eo
 quod uxor trucidati Vgolini sua neptis fuerat, quam subito domum reduxit. Itaq; obsidio
 ne Mantuam cingit. Illi ad Caroli imperatoris hospitis auiti præsidium confugiunt, qui tunc
 in Italia res gerebat, ac ab Aloisio quondam honorifice exceptus fuerat, cum ad diadema-
 tis solennia proficisceretur. Res tandem per sequestros transacta. Paucis post annis Fran-
 ciscus moritur, post eum Guido pater, quem uti parentem ciuitas luxit. Ludouicus itaq;
 rem tenens, ædis in quibus nunc habitant successores extruxit. Franciscum filium ex Al-
 da uxore suscepit, cui adhuc impuberi Agnetem Barnabæ filiam locauit, ipse in adulterio
 deprehensus capite à Mantuanis plectitur. Franciscus anno ætatis $\times \text{III}$. salutis uero M
 CCLXXXII . rei paternæ succedēs, quod ducis Ioannis Galeatij foedus ac societatem
 belli negasset cupiens in pace uiuere, in eius contumaciam uenit, ex quo anguem tunc è si-
 gnis Gonzagarum deleuit, quem ex obseruantia uicecomitum acceperat. Hinc itur ad ar-
 ma. Annum Galeatij obsidionem magno periculo sustinuit, ubi multum militum, ac homi-
 num fortium consumptum est. Fuere duces partium Gonzagarum Guido Torellus &
 Bertolinus Gonzaga uir fortissimus. Hostis uero Vgoloctus Blancardus. Tandem auxi-
 lio Venetorum qui Ioannem Barbum cum classe miserant, & sequestro pacis Carolo Ma-
 latesta uiro omnium ea tempestate iustissimo res cōposita. Dicitur in eo bello Galeatium
 Gonzagam uirtutem maxime ostentasse. Hic uelut alter Hercules uastis uiribus ac corpo-
 re, plures ex prouocatione uicit: inter quos Buccialdum ingentem Gallum tunc Genuæ
 præfectum. Franciscus post hæc eidem duci contra Bononienses & Ioannem Bentiuolum
 militauit, ubi cepit Iacobum Carrariensem, proq; eo captiuo spondit libere Mantuæ ua-
 gari permissio. Ille humanitate principis abusus aufugit: unde querela magna exorta. Extin-
 cto duce cōtra Carrarios Venetis militauit, eosq; de statu rerum omnium penitus deiecit.
 Moritur anno MCCCCVII . relicto Ioanne Francisco ex Margarita Malatesta filio pue-
 ro $\times \text{IIII}$. annorum. Is initio principatus cœnobium Cartusiense absoluit. Paulam Ma-
 latestæ Ariminensis filiam laudatam, ac religiosissimam mulierem duxit, ex qua Ludoui-
 cum suscepit cum reliquis fratribus. Cui Barbaram marchionis Brandeburgensis filiam lo-
 cauit. Hæc ad finis erat Sigismundi imperatoris, quem hospitio excepit, simul & ab eo mar-
 chio primus factus. Decessit anno MCCCCXLIII . principatu quadrifariam diuiso. Lu-
 douico maiori Mantuam, Marturiam, Godium, & quicquid ad Veronenses uergit. Caro-
 lo Regiolam, Gonzagam, Luzariam, & quicquid de Cremonensibus possidebat. Ioanni
 Lucido qui gibbosus erat, Caprianam, Voltam, Redengum, Ceresariam. Alexandro reli-
 gioso Cannetum, & quicquid ex Brixianis tenebat, reliquit. Ludouicus igitur patri succes-
 sor ac diu contumax fuit. Nam in bello Brixienti cum Venetis militaret ad Philippum ho-
 stem transfugit, ubi sub Nicolao Picinino militiæ rudimenta accepit; quod pater ita ægre
 tulit,

Initiū belli cū
 Vicecomiti-
 bus ex adulte-
 rio Isabellæ
 & Vgolini
 Gonzagæ

Guidonis
 progenies

Vgolinus &
 fratribus in-
 terficitur.

Barnabæ
 obsidio

Ludouicus
 Aedes prin-
 cipales
 Franciscus
 Io. Galea-
 tij obsidio.

Vgoloctus
 Blancardus
 Galeatij
 Gonzagæ
 fortitudo

Iacobus Car-
 rariensis capti-
 uus aufugit.
 Ioannes Fran-
 ciscus
 Barbara Brā-
 deburgensis

Ludouicus

tulit, ut eius & congressum & adspēctum & mētionem penitus interdixerit, uixq; tandem biennio antequam decederet reconciliatum admisit. Adsecutus hāreditatem cum Carolo fratre bellum de imperio gessit. Is enim Carolus uasto uir corpore simul & robore, satis etiam eloquentiā, animo tamen malo prauoq;. In bello quondam inter Franciscū Sfortiam & Mediolanenses bis utrinq; transfuga, ac Francisco tandem conciliatus spondente Ludouico fratre fuerat. Cumq; promissis minime stando res nouas moliretur, Ludouicus indignatus castra omnia quae ex patrimonio possidebat ei eripuit. Ille Venetorum cui militabat, auxilijs armatus contra fratrem uenit. Res aliquandiu timori Mantuanis nec procul à periculo fuit. Tandem Ludouicus superior captis caesisq; plurimis apparuit. Ille fugiens senex postea in paupertate decessit. Rebus deinde constitutis Ludouicus imperatorē Fredericum III. primum Romam petentem hospitio excepit, eiusq; ad finem Margaritam Bauariæ ducis filiam accepit, ex qua genuit Fredericum, qui ditioni successit, Ioannē Franciscum, Rodolphum, & Franciscum cardinalem à Pio Pont. factum, qui nostra etate apud aedis Laurentianas habitabat. Vir iocis & ocio natus, luxu regio ac præter facultates, alioquin uerax, & inter patres consilio haud inutilis. Decessit admodū iuuenis ex intemperantia. Frederico autem natus Franciscus cum fratribus patrium nunc imperium continuat.

Fredericus impera. hospitio exceptus. Ludouici proles.

RES FERRARIENSIVM

FERRARIA à Smaragdo patricio Exarcho Italiæ dicitur mœnibus circumdata, uocataq; à ferro Præsulibus Rauennatibus quibus subdita erat, sicuti Argenta & Aureolum uicina oppida ab eius generis metallis: eam occupatam ab Henrico III. imperatore, pontificis hoste, Matildis comitissa Venetorum Rauennatumq; auxilijs uindicauit Estensium, deinde familia quæ ex Estensi oppido trans Padum uenerat, ciuitate potita est, cuius princeps Actius rempublicam administrabat, Frederici II. imperatoris tempore. Is dicitur in quadam historia Matildem post uiri mortem cepisse in matrimonium, quod non sanè conuenit, cum illa anno M C X V I. decessisse appareat, Henrici II. ex Beatrice sorore neptis. Vocatus deinde ad Veronæ imperium à factione comitum S. Bonifacij, mox ab Ecelino tyrāno pulsus, armis Mātuanorum restitutus est. Prælio deinde apud Veronam instaurato & Actio interfecto Ecelinus potitur, anno M C C X X V. Huic Aldobrandinus filius, qui iuuenis admodum extinctus successorem fratrem habuit Actium II. qui domo pulsus à Frederico II. Ferrariam occupante, inductio tyranno Salinguerra Ferrariense ad Gregorium Montelongum Italiæ legatum tunc agentem Bononiæ confugit. Legatus euestigio comparatis auxilijs Venetorum ac Mantuanorum, tum etiam Ecelini, qui Actij sororem duxerat, Salinguerram expulit, urbemq; Actio loco Romani pontificis regēdam tradidit, Gregorio I X. probante. Is deinde Caroli II. regis Neapolitani filiam Beatricem secūdo matrimonio duxit. Cum è primo Friscum suscepisset, qui patri iratus ob inductam nouercam, simulq; domnandi cupidus, eum in carcerem coniectum mori coegit, auxilijsq; Venetorum urbe potitur. Ferrarienses ob facinus indignati Palagurram tunc legatum in ultionem tantī facinoris sollicitauere. Legatus Friscum Venetosq; sacris interdicit, quos desistere nolentes armis expugnare decreuit: Diegumq; Catalanum impigrū ducem cum exercitu mittit, qui tumultus authores quos habere potuit, capite mulctauit. Friscus truculētior factus statim aduersarum partium homines cunctos trucidat, urbemq; ex parte magna incendit. Quare populus concitatus illum ad portam leonis insecutus iugulauit, probante Dalmatio Guascone Clementis IIII. in ea urbe uicario. Nec Venetos tamen prohibere potuit quin dimidiam ferè urbis partem tenerent. Frisco igitur sublato Rainaldus frater alter Actij filius qui succedebat, in carcere etiam extinctus, Obizonem paternæ rei successorē reliquit, qui primus extra nidum paternum, lacertos mouit, Regium Lepidi, ac Mutinam bello sibi subiugauit. Huic Accius III. filius successit, qui in bellis & ipse frequenter fuit, Parmam, Bononiamq; tentauit: cumq; liberis careret, duobus imperium ex fratre Albobrandino nepotibus dimisit, Rainaldo qui prior regnauit, & Nicolao. Rainaldus igitur ampliandorum finium cupidus, Argentam Rauennatis præsulis oppidum Passarino Bonacolfo auxiliante occupauit. Deinde cum Scaligeris iunctis copijs castrum S. Felicis in agro Mutinensi obfedit, quod oppidum Manfredus rex cum alijs X X X. castellis Carolo Boemiæ regis filio commēdauerat. Quamobrem Carolus ipse ac Manfredus cum Beltrando copiarum pontificis

Matildis.

Aldobrandinus. Actius II. Gregorius Montelögus. Salinguerra tyrannus. Friscus.

Palagurra legatus. Diegus Catalanus.

Obizo.

Accius III. Aldabradinus Rainaldus & Nicolaus fratres. M. cccxxxij.

g tificis

tificis duce obsidentes castra adoriuntur, partimq; fugant, partim capiunt. Inter quos fuit Nicolaus Rainaldi frater. Legatus igitur pontificis successu rerum auctus animo ac uiribus, his rebus superuenit, Ferrariam uersus tendens eam obsidere cœpit. Rainaldus princeps Nicolai frater qui urbis custodia remanserat, egressus mœnibus hostes prælio superat, ac duces ferè omnes cepit. Galeottum Ariminensem, Franciscum Ordolphum, Ricardum, Manfredum Faentinum, Hostasium Polentanum, quem cum Nicolao fratre commutauit, quos omnes iuratos ne amplius contrauenirent liberos dimisit. Post hec Ferrarium precibus commotus, qui sacris interdicti fuerant, Argentam pontifici sponte reddidit. Decedens ad extremum Obizonem 111. ex Nicolao fratre nepotem reliquit successorem. Hic à Benedicto pontifice per legatum Ferrariae, Mutinae, ac Argentae, s. r. e. uicarius tributis conditione x. milium aureorum primus eorum constituitur, Parmam Mastini Scaligeri urbem ab Accio Coregiate qui eam tueri non poterat, sponte traditam recepit, quam & ipse paulo post cum contra Philippum Gonzagam cuius perpetuus hostis ob Regium Lepidi fuit, tueri minime ualeret, Luchino uicecomiti tradidit. Ad extremum decessit Nicolao & Alberto filijs superstitis. Nicolaus 111. pontificum perpetuus fuit amicus atq; adfertor, cum Barnaba uicecomite saepe bello congressus plures retulit uictorias, inter quas illa memoratur, quam apud montem Morlanum in agro Brixienti adsequutus est. Faentiam urbem à Ioanne Haucut duce Anglico xx. milibus nummum aureorum: Deinde Bagnacauallum emit, quam ciuitatem haud multo post Astorgius Manfredus per proditorem adeptus est. Ferrariam diuersis muneribus ornauit. Postremo cum sine liberis esset, Alberto fratri imperium patrium annis xxxv. ab se rectum reliquit, qui & ipse cum legitima careret prole, Nicolao 1111. spurio filio rem dimisit, anno MCCCLXIIII. Is puer admodum in cura tutorum relictus, ab Accio è familia Estensium ut nothus impugnatus, à Venetis, Florentinis, & Bononiensibus defensus est. Qui Actium non solum urbe submouerunt, sed etiam captum in Cretam relegauerunt. Igitur Nicolaus dum per ætatem licuit Othonem 111. tyrannum Parmensem inimicum habuit. Quapropter operam dedit, ut specie colloquij circumuentus à Sfortia obtruncaretur, Regiumq; Lepidi ac Parmam quibus ille dominabatur, in suam redegit potestatem: inde ad publica domi uera mentem applicans, in uico Stellata munitissimam arcem, alteramq; item è regione Ficarolum extruxit, ubi & catenam ex utraq; trahi uoluit, quæ Padi ripas communiret. Belreguardum item amœnum Estensium secessum ædificijs ornauit, uxorem duxit Ziliolam filiam Francisci iunioris Carrariensis, cui & contra Venetos auxilium tulit, quamobrem & durissimum postea eorum sustinuit bellum. Concilium Ferrariae sub hoc tempore ab Eugenio celebrari cœptum est. Liberos è diuersis pellicibus Leonellum & Borsum ex successione dimisit hæredes. Suscepit item duos alteros ex secunda uxore è marchionibus Salutarum orta Herculem & Sigismundum. Decessit Mediolani postquam regnasset annos

Leonellus XLVII. uir admodum inter Estenses præterquam quod literis caruit felix. Leonellus è Stella pellice ortus annos 1x. rexit eleganti uir ingenio. Ferrariam ex parte Padi nouis auxit mœnibus, uicos urbis renouauit, uias munijt. Moriens Nicolaum filium puerum quem ex uxore Ioannis Francisci Gonzagæ filia susceperat Borso commendauit, ut hæreditatem illi quam ab eo acciperet, dimitteret. Borso itaq; ex pellice Senesi Ptolemaeorum familiae genitus, inito principatu ne qua inter fratres nasceretur inuidia, Herculem & Sigismundum quos Neapolim Leonellus relegauerat, aduersiuit, simulq; cum Nicolao aluit, mœnibus urbem restituit, Cartusienstem nobile cœnobium extruxit, ubi & se contumulari post fatum mandauit. Ingenijs magnopere fauit, quæ undiq; exercita domi alebat, inter quæ Titum Strotium poetam Florentinum, Ioannem Aurispam, Vgonem medicum, Petrum Bonum Iyristen egregium. Dux Mutinae factus à Friderico 111. dum illac iter ille haberet. Postremo apostolorum basilicas ac pontificem magna comitum pompa nobis spectantibus salutatum uenit, à Pauloq; magnifice exceptus paucis post diebus abiit. Excessitq; anno sequenti, quo tempore & Paulus ipse, anno MCCCLXXI. Hercules deinde rem suscepit auxilio Venetorum, cum Nicolaus Leonelli filius qui ex pacto quo pater cum Borso conuenerat, successurus uidebatur, urbem aliquandiu tenuisset, sed pulsus tandem ad Ludouicum auum maternum Mantuam confugit, ibiq; post annos tris reditum tentans obæratos circiter octingentos armauit, captaq; occasione per absentiam Herculis nocte Ferrariam

Obizo 11

Nicolaus 11

Albertus.
Nicolaus 111.

Leonellus

Borfo

Hercules

riam ingressus de improviso forū inuadit, magno fragore uela uela clamitādo, quod eius tēsera fuerat. Cumq; nullus per aliquot horas amicorum insurgeret: Sigismundus Herculis frater collecta rusticorum & oppidanorum turba eos eiecit, persecutusq; extra urbē Nicolaum in quadam palude delitescētem cepit cum X X. comitibus, ac ad Helionorā Herculis uxorem duxit. Illa statim uirum ē Belreguardo euocat: qui post diem tertium Nicolaum se curi percussit: manēq; post funeris pompa atratus honorauit, sepulchroq; maiorū intulit. Post hoc à Florētinis, qui à Sixto Pon. & Ferdinando rege Neapolitano oppugnabantur, dux exercitus delectus. Anno deinde tertio in dissensionem cum Venetis uenit, quod non seruare uetus cum illis fœdus diceretur. Qua propter bello ab eis petitus, usq; adeo fame ac armis diu premebatur: ut nisi Sixti ac ducum prædictorū ingens ac pertinax fuisset auxiliū, proculdubio succubisset, ut alibi narraui, Ex Helionora Ferdinādī regis filia prolē habuit: in qua primus Alfonsus reb⁹ paternis successurus, Alexandri Pont. qui toti Æmyliæ suis tributarijs bellū indixerat, uexationi occurrūt, ducta nuper eius in matrimoniū filia Lucretia.

VENETIA REGIO.

SEQVITVR secunda Transpadana pars quam Venetiam appellant: hodie uero Marchiam Taurisiana. Longobardi enim Italia potiti eam partim Ducibus, partim Marchionibus commiserunt: qui lingua eorū perpetuū magistratum & hereditarium significant. Cum duces non ex successione fuissent: A Carolo autem magno Dalmatia supra mare hæc pars appellata. Termini eius Athelis usq; ad Timauum qui supra Aquileiam fluit. In quo tractu Foroiulienses sunt. Venetorum aut originis Straboni duplex fama: aut à Venetis Gallia Belgica, aut ab Enetis Paphlagonia populis, qui post bellū Troianum una cum Antenore hæc loca petierūt. Plinius uero auctoritate Catonis Troiana stirpe ortos esse dicit. Igitur ad ipsum Athesim urbs maxima VERONA à Cenomannis una cū Brixia uti supra dixi, ædificata. Clara Catullo, Plinio, Æmylio Macro. Ex recētoribus uero Zenone urbis Præsule sanctissimo: præterea Luchino Verme qui Cretā Venetis rebellem sua uirtute recepit: deinde in Turcas profectus Christi causa certando perijt: Iacobus Vermes eius filius collabentem sæpe Ioannis Galeati exercitū restituit. Armoricarū Comitē & Ioānem Haucut aduersus Mediolanū eo tempore uenientes prælio apud Alexandria conferto profligauit, Comitēq; cepit. In eadē urbe duæ sunt omnino factiones, Monticulēses, & Comites S. Bonifacij. hi Monticulēses creato Accio Estēsi urbis Tyrāno deiecerūt: qui ab Ecelino post ea pulsus, inde restitutus: tandē cōmissio bello, & Accio interfecto Ecelinus potitur anno. M C C X X V. immanissimus Tyrānus: ut qui c c. Veronēses in carcere cremauerit. Cūq; audisset de Padua defectione, X II. milia Paduanorū, quos militiæ prætextu obsides secū duxerat, diris adfectos cruciatib⁹ Verona necauit. Quo extincto apud Soncinū oppidū, Veronēses S. Bonifacij comitibus reuocatis in libertate erecti aliquot annos quieuerunt. DEINDE Scaligeri ciues Veronenses patriæ Tyrannidē occupauerūt: quorū author Canis grandis Alberti filius Mastini Capitaneorū nepos, primus ex ea familia qui lacertos ditionis extenderit. Tribunus populi quē Capitaneum uocant, creatus annos serè X X. dominatus est. Ciuitatesq; Cremonā, Parmā, Regiū, Vicentiā, Paduam, Fertinum, Iaurisū, in potestatē redegit: Gonzagis auxilio fuit, ut eiecto Passarino Mātua potirentur. Decessit sine liberis relicta fratris Alboini filijs tyrannide Alberto & Mastino: quorū Mastinus defuncto breui tempore fratre præfuit annos. X V I I. non minori atq; patruus animi magnitudine: ut qui Bauaro Imperatori formidini fuerit: imperioq; maiorū Bergomum & Brixiam uicecomitibus: & Parmam Roscijs ademptas adiecerit. Dein Lucā, Vicentiā, Paduam, eius principe Vbertino expugnato recepit. Quare iam uicinis inuidiosus bello petitur à Venetis primo: deinde à Luchino uicecomite: qui pacem poscenti hac cōditione dederunt, ut & Vicecomites & Vbertinus suas possessiones reciperēt, Ipse Veronā, Vicentiā, Parmā, Lucamq; teneret. Sed cum eas tueri nō posse animaduertēret anno. M C C C X L I I I I. Lucam Florentinis uendidit. Parmā uero Carrariēses abstulerūt. Filios suscepit Canē grandē Canignorū & Alboinū. Filiam uero Viridē Beatricē quā Barnabæ uicecomiti locauit. Ex pellicibus uero plures alios. Canis igitur iunior Tyrannidē annos. X L I I. tenuit. Quo aliquādo absente Friganus eius ex concubina frater capta occasione Veronā inuadit: quē reuertēs Canis cū exercitu obsedit: deniq; potitus de fratre deq; seditionis suppliciū sumpsit: uerum insequente anno à Canignoro Albuinoq; fratribus

Venetorum origo.

Verona

Luchinus

Vermes

Iacobus

Vermes

Monticulēses

& Comites

S. Bonifacij.

Ecelinus Ty

rannus.

Scaligerorum

progenies &

gesta.

Canis grādis

Mastinus I

Mastinus II

Canignorus

Alboinus

Canis gran

dis II

Friganus

nothus.

Cansignorus Antonius & Barptolemae? ciuibusq; unà conspirantibus Verona expellitur. Cansignorus uero postquam dominatus aliquot annos fuisse, circa annum M. C C C L X X V I I, extinctus est, relictis Antonio & Barptolemao filiis: qui æquo iure annos v. regnauerunt. Antonius per proditionē & scelus fratre à se interfecto paulopost à Fracisco seniore Carrariēsi bello petitur. Cumq; expugnari non posset, Ioannem Galeatiū uicecomitē ducem cōtra se aduersitū nō sustinuit. Itaq; ipsius Ioannis Galeati fidei Verona tradita Antonius exulauit. Cuius filius Gulielmus mortuo Ioāne Galeatio, ac rebus trans Padum turbatis ad regnū paternum recuperandū animū adplicuit, fretus auxilio Florentinorū quibus militauerat, ac unà cum filiis Veronā nocte quadam ingreditur, eadēq; ab ipsis Carrariēsis captus est, ac ueneno sublatus. Brunorus uero & Antonius eius filij cum annū in pace Veronā possedissent, ab Iacobino Carrariēsi in uetus Castellū uocati per dolū cōficta causa necati sunt. In quibus Scaligerorū familia defecit, quæ annos ferè L X X . regnauit. In eadem urbe in exteriori porta Bursariorū hæc hodie inscriptio cernit. Colonia Aug. Verona noua Gallieniana. Val. I I, Non. Aprilium dedicari Pr. Non. Decembr. Iubente sanctissimo Gallieno Aug. Insistente Aurelio Marcellino. V. P. Duc. Curate Iulio Marcellino. Nūc ad reliqua trāseamus. Secundū flumen Athesim, uersus eius ortū, Tridētū est oppidū, à Rhetis unà cum Fertino & Berna ædificatū Plinio. Inferius uero Benacus uarijs ornatur castellis: Pescara, Lunato, Lagisio, Bardolino, Garda: unde la cui nomē, Turri, Malsenno. Ex alia parte, Sirmio Catulli patria, Rioltella, Minorbio, Feliciano, Parluasio. Postremo Salodi totius regionis capite: ex his Pescara & Lunatū antiquæ Mātuanorū possessiones arbitror. F. Sfortia in eūdā cōcordiā gratia Venetis cessere. Ludo uico Gonzaga ægre ferēte. Inter lacū quoq; & mare optima terra in insulæ modo panditur, oppidis etiā nouis referta: de qua paucis ab hinc annis ingēs inter Ferrarienses & Venetos orta cōcertatio, tādēq; Veneto cessit. In hac Rouigo, Estum unde Estensiū familia. Propius autē mari Polēta, unde totus hic tractus cognominatur. Hinc etiam familia de Polēta quæ Rauēnæ quandoq; dominata est, ut in eo loco dicturi sumus. Ultra duæ nobiles urbes Vicētia & Padua. Prima Gallorū est ædificiū, media duorū fluminū Tessinæ & Bambilonis Plinio. Hæc sese ante alias spōte Venetis dedit. Hinc & Palæmon nobilis grammaticus fuit Tranquillo & Eusebio testibus. P A D U A & Patauiū antiquitus dicta Antenoris ædificiū, cuius sepulchrū adhuc ostētant, triplici circūdata muro. Medoaco amne ab accolis Brenta uocato, nō ut quidam putāt Timauo. Huc nauigatur è portu Medoaco nomine eodē quo flumē, ut ait Strabo. Euganei prope colles & populi, qui uaticinium habere credebātur: eos Plinius à generis nobilitate Græcam etymologiā traxisse dicit. Prope & Aponus uicus Liuij patria, ubi & aquæ calidæ morbis uarijs apta, Claudiani elegiaco carmine laudata, & à Theoderico Gothorū rege moenibus cincta, teste Cassiodoro. Hic & Arquata item uicus, secessu Petrarchæ notissimus. Urbs autē inter alios Prodocinū habuit eius urbis præsulē natione Græcum Petri apostoli discipulū, qui annos X C I I . uixit, ibiq; sepultus est: recētiore quoq; Lunaetū & Musactum iurisperitos. Tum Marsiliū & Ioannē Horologiū medicos. Pileum de prata & F. Zabarellā Cardinales. Macrobius de Sa. ubi de fide seruorū tractat, dicit q̄ imperate Asinio Pollione tributū Paduæ, quum omnes latitarēt, nullum seruū fuisse inuentū, qui libertate proposita dominū proderet. Pædianus ait Patauinis bene de rep. meritis, datū fuisse ius coloniarū & Latij in magistratibus & suffragijs. Cicero in Philippicis Patauinis Romanorū amicissimos fuisse testatur, q̄ remp. difficillimis tēporibus & armis & pecunia iuuerint. Hæc urbē Attila rex Hunnorū anno C C C X X X . ferro igniq; absumpsit. à Naserte deinde & Rauēnatibus instauratam Lōgobardi iterū uastarunt, quo tēpore Patauini Riualtū Venetijs ædificarūt. Quieuit multis postea seculis ea urbs usq; ad Fredericum II. tunc ab Ecelino tyrāno dominata est: cui extincto Carrariēses succedere, qui tribu natus titulo, quē capitānatū uocāt, patriæ tyrānidē annos fere centū exercuerūt, moenibus cæterisq; ædificijs urbē quassam recōcinnauerūt. Ex eis primus Marsilius urbē ac domū illustrem reddidit, pater patriæ dum uixit, appellatus. Canis grādis potētiam quādoq; ueritus spōte dominationē reliquit. Post eius mortē remp. repetēs magna cum gratia gessit, moriēs sine liberis Vbertinū cognatū heredē instituit, qui Paduā in pace tenuit annos sex. Deinde à Mastino Scaligero pulsus, paulopost Venetorū ope restitutus est, pace inter eos facta. Deum excedēs remp. Marsilio iuniori reliquit, qui eodē anno ab Iacobino cognato interficitur. Is quoq; quum post parricidiū annos quatuor administrasset, tandē à Gulielmo filio notho &

tho & ipse obtruncatur, nullam aliam ob causam, ut aiunt, nisi ob dolorē & uerecundiam natalium patris causa inflētā. Habuit item alterū ex matrimonio Franciscum seniore, qui annos XI. magna cū beneuolētia rexit, Paduam uarijs ornauit muneribus. Demū cum Barnabam socerum suum ab Ioanne Galeatio captū defendere ac liberare statuisset, regnum & uitam amisit. Nam ab eo in praelio uictus ac captus Medoecia in carcere extinctus est, Anno M. CCC. LXXXIII. Corpus filio Frācisco iuniori petenti cōcessum ac magnifice tumulatum. Qui post aliquot annos paternū inimicum metuens ad Bauarū Imperatorē cōfugit, auxiliantibus postea Florentinis ac Venetis ignotus Paduam clam ingressus omnia prater arcem fauentibus etiā ciuibus obtinuit, qua paulo post Ioannis Haucut ducis Florentinorū auxilio obtenta regnauit annos XV. Mortuo Ioāne Galeatio magno ueluti terrore sublato audacius egit. Gulielmumq; Scaligerū exulem unā cū filijs Brunoro & Antonio Veronam introduxit, callido cōsilio, ut urbem tumultuantem sibi subiiceret, quod euenit. Nam eis postea per insidias de medio sublatis, Veronā diu optatā suo adiecit imperio, Iacobinoq; filio regendā tradidit. Post hęc Brixiam tentauit, sed ab Iacobo de cruce & Octobono III. ducis Mediolani cōmilitonibus repulsus est. Vicentiā quæ Venetorū est laceffiuit. Quamobrem illi Franciscū Gonzagam cū exercitu misere, qui breui tēpore Veronā expugnauit capto Iacobobo filio. Paduā deinde tradentibus ciuibus cepit, ac cum Francisco egit, ut ipse unā cum filio Iacobo supplex Venetijs ueniā peteret prateritorū, Qui cum obtemperasset, à Venetis cū iurgio excepti & custodia traditi ambo, necatiq; sunt anno. M. CCC. CVI. Cal. Decemb. Superstitēs filij duo Marsilius & Vbertinus captā cernentes patriam ad Hetrusco cōfugerunt. Atq; hic finis nobilis familiæ Carrariensū, haud multo post fatū Scaligerorum secuta.

HINC reliquas Venetiæ terras exequar: iuxta littus Adria quā supra narraui. Agedū, Platuū, Belunū, Opitergiū, Altinū, Cōcordia colonia, Fertum. Antiqua sanē omnia. Opiterginorū meminit Cæsar in cōmentarijs, deprehēsos in nauī à sese mutuis uulneribus petitos occubuisse, ne in manus Pompeianorū uenirent: Opitergio à Rotari Longobardorum rege deleto, eius urbis Præsul Magnus post annos XIII. ad stagnum cōfugiens Seuerino Pontifice ab Heraclio Imp. probantibus ciuitatē Heracleam cōdidit. Altinū item corruit, cuius Præsul Paulus eodem ferē tēpore unā cum populo qui superfuerat ex eiusdē Pont. auctoritate sex oppida ædificauit, Torcellum, Maiorbū, Burianū, Amorianū, Aimanū & Constantiacū iuxta Torcellum, à Constante Heraclij filio Imp. cognominatū cum ille in Italiam uenisset. Erat & prope oppidū Montisilicis uocatū, quo illorum etiā temporum iniuriā passo Montisilicēses inter stagna construxere Albiolam & Metamaucum, ubi quondā Medoacus portus fuit, & Palæstinam ubi Philistinā fossam Plinius appellat, & Fossas Clodias antiquum oppidū renouarunt, quod Festus ait, à Clodio duce Albanorū olim ædificatum. Concordia colonia item Plinio, qua unā cum alijs sublata, oppidani inter stagnātes aquas Capulas oppidum excitauerūt, Fertum & incolæ Fertini Plinio, hodie Feltrū Rhetiorū oppidum. Inferius uero secundū flumen Silum Taurisci oppidū nunc Taruisiū, ubi pater Titæ regnauit, ex Tauriscis qui Norici sunt, ut ait Strabo: prope uero in ora ipsa Venetiæ, de quibus postea. Flumina præcipua Silus, Tiliauētum, ex Rheticis montibus liquentia, ex Opiterginis Alsa, omnia prisca nunc retinentia nomina. Itē Varianus, Natifo è Carnorum iugis: prope quem Aquileia XII. mil. pass. à mari distans: de qua mox pluribus. Postremo Timauus Venetiæ finis. A Tiliauento enim hucusq; Carnorū regionem Plinius Straboq; uocant. Nos hodie Foroiulensem & Patriam dicimus. Quæ iuncta lapidiæ est regioni Delmatia, quā nunc Corinthiam uocāt. Vnde Timauus fluit nouem oribus, & uno magnoq; ostio in mare labitur, ut Strabo, Mela, Vergilius, unde per ora nouē: & rursus, & lapidis arua Timauī. Foroiulij uero antiqua ciuitas, cuius incolæ Plinius Foroiulenses uocat. Est aliud Iulium Carnicū supra ad montana pertinens, cuius colonos Iulenses Carnorū appellat, quod nunc putauerim Golitiam esse, cui comes præsidet duci Austriæ subiectus. Foroiulij duces Longobardorum præficiēbantur, Ex his Gisulphus dux tēpore quo Agiulphus regnabat & Phoca imperabat à Cacano Auarū duce captus atq; interfectus est. Romalinda dein uxor oppidum quod diu obsessum tuebatur, Cacano ob amorē matrimonij pactione prodit. Ille & oppido & mulieris amplexu per cōiugium potitus: iam fide liberatus eā mox prostituit atq; necauit, haud absimili exemplo Tarpeia Romana, quæ armillarum gratia simul & amoris Sabinis Capitoliū prodidit, unde & ipsa præcipitata. Filia uero matre castio

Franciscus senior.

Franciscus iunior.

Fran. callidū consilium.

Marsilius & Vbertinus.

Adria

Agedum

Platuū

Belunū

Opitergium

Altinū

Concordia

colonia

Fertum

Magnus præ.

Heraclea

Torcellum

Maiorbū

Burianum

Amorianum

Aimanum

Constantiacū

Albiola

Metamaucū

quod & Me-

doacus.

Palæstina

Fossa Clodia

Concordia

Capula

Fertum

Taurisci

Flumina

Silus

Tiliauētum

Alsa

Varianus

Natifo

Timauus

Foroiulenses

seu Patria.

Iulium Car-

nicum.

Iulenses

Carnorum

Golitia

Gisulphus

- res crudis pullis sub mammis religatis, stuprum inferre uolentes foetore absterruerunt. In hac item regione nouum oppidum *Vtina*, à ducibus (ut ferunt) *Austriæ* circiter annum *M. C. C.* ædificatum. *Aquileia*, inquit *Strabo*, à Romanis condita incumbens opposita Barbaris, Emporium *Illyricarum* gentium. *Plinius* item & *Liuius* de bello *Macedonico*, *Aquileia* Colonia latina eodem anno in agro Gallorum deducta. Hæc enim urbs nō prius caput extulit quàm *Subactis Pannonijs*: ex quibus tanquam claustris ad *Danubium* patefactis, tutum id cœpit esse iter: quod teste *Tranquillo* *Augustus* sæpe frequentauit. Deficientibus enim cæteris *Adriatici* maris ciuitatibus, eò multitudo ob mercaturam conueniebat, Cui postremo deficienti *Venetia* successere. *Aquileiense* fides Romanis probata *Maximi* minorum patris & filij bello, ut scribit *Capitolinus*, cum deficientibus neruis ad sagittas emittendas capillis mulierum uteretur. Quod ante *Romæ* factum in bello *Senonum*: unde in matronarum honorem *Veneri Caluæ* templum dicatum. Item *Annibalis* tempore, matronæ aurum gemmasq; in medium contulere. Apud *Aquileiam* hæc inscriptio legitur.
- Inscriptio.* Cæs. August. *Aquileiense* restitutor & conditor uiam quoque geminam à portu usque ad pontem per *Tyrones* iuuentutis nouæ *Italia* sui delectus posterius longi temporis labe corruptam restituit. Urbem tam uetustam & nobilem *Attila* rex *Hunorum* diruit: neque unquam ei postea respiscere fuit. Coloni migrantes *Gradum* tunc oppidum in insula *Grandensi* uocitata exstruxerunt. Ex quo patriarchatus eius diuisus anno *D. C. X.* *Agulfus* dux *Foroiuliensis* elegit *Ioannem* abbatem *Patriarcham* ueteris *Aquileiæ*, *Candiano* superflite *Patriarcha* nouæ *Aquileiæ*, quæ apud *Gradum* iam erat à Romanis Pontificibus constituta. Conuenitq; inter eos, ut qui esset *Aquileiæ* patriarcha, omni continentis regioni præesset pariter & imperaret. Qui autem apud *Gradum*, omni *Venetiarum* ducatus regioni præesset. Ex illo, *Praesulis* ditioni *Aquileia* subest.

RES VENETORVM.

- Venetia.* *ENETIAS* ipsas *Laurētius* monachus scribit cœptas ædificari anno salutis *C. C. C. X. X. II. vii.* Cal. April. nonnulli *C. C. C. L. VI.* quo tēpore *Attila* *Aquileiā* cæterasq; urbes diruit, quas paulo supra cōmemorauī: quarū ue ruina resurrexere. Quæ autē forma reip. quibus ue initijs creuerint breuiter ex eorum commentarijs repetam. Primus in ea magistratus *Tribuni* fuere, annos ferè *C. C. X. X. II.* Postea duces creati, Quorū primus *Paulutius* *Heracleanus* apud *Heracleā* à *Senatu* populoq; lectus præfuit annos *X. X.* Post eum *Marcellus* *Heracleanus* annos *X.* *Vrsus* itē ex *Heraclea* annos *X. I.* Deinde per seditionē interfectus. Ab hoc *Exarchus*, qui ad eum *Venetias* cōfugerat hortatu *Gregorij* pontificis, restitutus in *Rauēnæ* sedem: unde à *Limprando* fuerat per obsidionem expulsus. In prælio captus *Ildebrandus* eius nepos & dux *Vicētinus* auxiliaris. Deinde antiquatū ducatus nomē, ac magister militū annuus creatus cum ducatus potestate: fuereq; hi uiri quinq; ex successione: *Dominicus* *Leo*, *Felix* *Cornicula*, *Theodotus* *Vrsi* filius ab exilio reuocatus: *Iulianus* *Hipatus*, *Ioannes* *Fabritianus*. Hic magistratu deiectus, ac oculis multatus. Post hæc orto inter *Insulanos* & *Heracleenses* bello, relictis ob cladem his sedibus simul cum *Equitio* *Medoacum* migratum est: ubi anno *D. C. C. X. L. II.* res ad ducē redijt: ac *Adeotatus* *Vrsi* quōdā ducis filius dux creatur: qui in inspectionē ueniens tyrānidis magistratu deijcitur, ac oculis erutis multat. Cuius successores *Gablaus* siue *Gabla* & *Dominicus* *Monegarius* uiri ambo facinorosi, breui tēpore eūdē penitus fortiti sunt exitū. *Mauritius* *Heracleanus* anno *D. C. C. X. L. VII.* *Ioannem* filiū principatus consortē malo quidē exēplo primus adsumpsit. *Ioannē* *Patriarchā* *Grandensem* consentiente *Senatu* expugnatū de altera turri præcipitauit, surrogato *Fortunato* *Patriarcha*: tandem uterq; magistratu deijcitur. *Obelerius* *Tribunus* *Medoacensis* dux delectus ac per seditionē pullus *Taurisium* aufugit: ubi ab exulibus *Venetis* iterum dux creatur. Post cum *Beatus* & *Valētinus* ex successiōe fratres simul annis *v.* Quo tēpore *Pipinus* *Caroli* filius *Italia* rex *Venetos* oppugnabat: ac *Medoacum* sustulit. Ex quo *Veneti* in *Riualtū* cōmigrarunt. *Angelus* *Particiacus* *Heracleanus* dux primus in *Riualto* factus palatiū ducale nūc extans ædificauit: ac urbs ipsa *Riualtum* appellari cœpta. Deinde *Heracleam* breuiore ambitu reficiens appellauit *Nouam* ciuitatem. *Cœnobium* item *S. Zachariæ* exstruxit: ubi & eius corpus condidit. Duos administrationi filios adhibuit: quos ambos in *Riualto* successores habuit. Prius *Iustinianum* anno *D. C. C. X.* Quo tempore corpus diui *Marci* à mercatoribus ex *Alexan*
- Res ad duces redacta.*
- Riualtum.*
- Angelus Particiacus.*
- Palatium ducale.*
- Noua ciuitas ubi Heraclea.*
- Corpus diui Marci.*

ex Alexandria delatum est. Ioannes Particiacus, dein frater eius annos **XXIII**. reipublicæ præfuit. Templum diuo Marco à Iustiniano fratre inchoatū absoluit. Medoacum ciuitatem destruxit, dum Obelerium nouum ibi ducem creatum bello persequitur. In Galliam aduersus à Ludouico Gallorū rege, profectus, indeq; bona cum gratia reuersus est. Mox Carossio potente ciue simul cum coniuratis qui in eum absentem coniurauerant necato, cum Mastalitia familia nobili aduersaretur, captus apud Gradū relegatur, ubi in Cœnobio reliquū uitæ tēpus per sancte monachū egit. Petrus Tradonicus ex Pola ciuitate, an. **DCXXXVI** dux factus Ioannem filium cōsortem administrationis habuit. Templum, S. Pauli extruxit: à Michaele Imp. Constan, rogatus naues **LX**. contra Saracenos, qui ex Africa in oram Hertruria adplicuerāt Saba duce misit, quæ ab illis partim captæ, partim depressæ fuere. Is orto tumultu apud sanctum Zachariam uesperitruccidatur, ibiq; sepultus, postq; administrasset annos **XXIX**. Vrsus Particiacus anno **DCCLXV**. Ioannem filium secum adhibuit. Saracenos qui Anconam occupauerant expulit. Quare ei à Basilio Imper. Constan, gratiæ actæ, ac Protospatharius factus. Vrsus uero muneris loco **XII**. tintinnabula ærea magni ponderis ei remisit, quæ prima fuerunt apud Græcos. Ioannes Particiacus Vrsi filius rexit annos **VI**. Comaclum oppidum Rauennatibus ademūt. Vir tamen togæ magis quàm armis natus ac mira facundia præditus: cum in ualetudinem incidisset longam, inutilisq; reipublicæ uideretur, sponte se magistratu abdicauit. Petrus Candianus annum durauit, aduersus Illyricos bellum gessit, alteroq; apud Muranum superatus atq; interfectus, & in templo Gradensi contumulatus est. Ioannes Particiacus licet mutus factus magistratum repetit, donec ob cladem ab Illyricis illatam populum leniret tumultumq; sedaret: post menses sex iterum cessit. Petrus cognomēto Tribunus, anno **DCCLXXXIII**. Pannonios, seu potius Hunnos ad consanguineos suos in Pannoniam secundo uenientes, ac oram Venetorum populantes, terra mariq; compressit. Nam fossam Clodiam Heracleamq; nouam ciuitatem deuastrauerāt. Præterea urbis partem à Riualto ad sanctam Mariam in Iubanico muro cinxit, ad euripum maiorē crate ferrea clausit. Vrsus Badoarius siue Particiacus, an. salutis. **DCCLXXV**. magistratus uero **XXIX**. ab Imperatore Cōrado nummi signandi ius obtinuit, compositisque patriæ rebus magistratu se abdicans in cœnobio diui Felicis Amiani usque ad extremum tempus per sancte uixit, multisq; claruit miraculis. Petrus Candianus rem annos quatuor administrauit. Hic filius illius Petri qui in Bello Delmatico occubuit, filium habuit eiusdem nominis. Protospatharium Albertum & Berengarij III. Imperat. filium qui tunc Rauennæ dominabatur, & auxilio Comaclensium & Iustinopolitanorum mercatores Venetos infestabat, bello superauit. Comaclum oppidum expugnauit, atque incendit. Item eos qui uirgines quasdam Venetorum die nuptiarum rapuerant, apud Caprulas insigni prælio uictos subiugauit, recuperatis uirginibus, ac centum uini cadorum censu pollicito. Post hunc duo Petri ex successione creati, alter Vrsi Badoarij, alter Petri Candiani filius, quorum nihil extat memorabile. Hic Candianus à patre olim in collegam adsumptus ob insolens ingenium deiectus imperio & in exiliū actus, auxilio Alberti Berengarij Imp. filij classem contra patriam armauit, uerum paulo post patri ob animi dolorem defuncto successit. Vxorē optimam foeminam, ex qua filium Vitalem susceperat, ob ætatē iam grauē abdicauit, Vadera Alberti supradicti filia ducta. Denique cum esset omnibus intolerabilis ob libidinem ac improbos mores, populum in se concitauit. In prætórioq; inclusus unā cum filio infante necatur, ac corpus in carnificinam delatum membratimq; concisum: in quo tumultu templum diui Marci & domus supra trecentas dicuntur flagrasse. Petrus Vrseolus, **DCCLXXIII**. dux **XXIII**. uir optimus à populo iudicatus, cum religiosissimus, ut qui saepe clanculum cubacula pauperum agrotantium adire soleret ac rogare siquid opus: Gradum ciuitatem muro cinxit, templum diui Marci incendio absumptum restituit, propiusq; Xendocheum nobile extruxit. Deniq; compositis patriæ rebus magistratu se abdicans, cum uxore, quam post susceptum filium ex uoto utriusq; nunquam attigit, ex urbe in Aquitaniam se contulit, ubi cœnobio perpetuo dicatus miraculis claruit. Cuius exemplo Ioannes Maurocenus monachus promotus, & ipse sancti Georgij cœnobium maxima impensa ampliauit. Vitalis Candianus Petri Candiani ducis frater statim inito magistratu in ualetudinē incidit. Quamobrem officio se abdicans monachū & ipse egit, ac quarto post die morbo inualecente decessit. Quo tempore ipsius interfecti filius Præsul Gradensis quem pater abdicauerat,

Ioan. Partic.
Templum
S. Marci.
Carossi con
iuratio.

Petrus Tra
donicus.

Vrsus Partic.

Ioan. Partic.

Petrus Can
dianus.

Nūmi signan
di facultas.

Vitalis Can
dianus mona
chum egit.

rat, & ad Othonem II. confugerat, ad uindicandā patris sui hospitis & necessarij cædem incensum mitigauit, Venetisq; amicū reddidit. Tribunus Memmus quum orta esset inter duas nobiles familias Caloprinos & Maurocenos discordia, magistratu se abdicare coactus, in cœnobio monachū egit: ubi paucis post diebus ex animi (ut creditur) dolore excessit. Petrus Vrseolus magnopere remp. auxit: à Basilio & Cōstātino Imperatoribus impetrauit, ut immunes essent à portorijs Veneti. Omnem fere Illyriam cum insulis in potestātē redegit: Othonē II. Venetias ex uoto clam uenientem noctu excepit: ab eoq; multa Venetis impetrauit. Petrum filium ab eo chrismate perunctum, Othonem deinde nominauit, quem postea cum alio fratre Cōstantinopolim misit: ubi à Cōstātino & Basilio Imper. decora & honores retulere. Cum Ioanne Præsule Belunensi qui res Venetas infestabat foedus iniuit. Cum Narentanis Delmatiaē populis perpetuis hostibus, uastatis eorū finibus, pacem fecit. Gradū instaurauit: Corpora Fortunati, Hermagoræ, Hermogenij, Dionysij nouo cōdidit sacrario. Hoc tēpore Falerij qui Venetis nobilitate pollebāt, cœnobium S. Benedicti extruxerunt simul & locupletarūt. Vrseolus autē postquam annos duodeuiginti præsuisset moriēs mādauit se tantū in atrio tēpli S. Zachariae citra funeris pōpam contumulari. Otho Vrseolus eius filius Adrianos, quod eorū classē in Hierosolymitanam expeditionē impediuisent, maxima clade adfecit. Gradū ciuitatē à Pepo Aquileiensi Patriarcha dolo captā & dirutā ex S. C. instaurauit. Postremo quibusdā de causis magistratu deiectus, Cōstantinopolim in exiliū ab ingrato populo mittitur cum annos v. solus administrasset. Quē penitus exitum successor eius Petrus Centranicus cōsecutus est. Vrsus Patriarcha Gradensis frater Othonis Vrseoli autoritate senatus præsuit tantisper dum Otho ab exilio reuocaretur. Quumq; ille interea periisset, Vrsus ortam in patria seditionem cōposuit: mox anno elapso adstāte populo magistratu se abdicauit, ut propriæ saluti cōscientiaq; consulere: cui pariter & reipub. nequaquam uacare posset. Dominicus Vrseolus per tumultum & seditionē adeptus principatū tertia die coactus est ob populū metum Rauennā cōfugere: ubi in arumnis decessit. Dominicus Flabanicus iam decrepitus ob sapientiā dux factus: cuius opera & consilio Otho Vrseolus pulsus fuit. Statuit consentiēte senatu ne quis in futurum dux successorē sibi deligeret, cum eò res uenisset ut essent omnia uenalia. Item quod nobilis Vrseolorū familia tanquam tumultuosa & patriæ seditiosa expelleretur, quæ nunquam postea reuixit. Dominicus Cōtarenus dux xxx. extruxit cœnobium Sancti Nicolai de Lido. Iaderenses ad Salomonem Pannoniæ regem deficientes, bello compressit. Cum Roberto Guiscardo Normando bella gessit: extinctus est post annos xxxvi. in patrum ac plebis gratia. Dominicus Syluius M. L. xviii. cunctos ante se duces autoritate superauit. Quapropter sororem Nicephori Cōstantinopolitani Imperatoris duxit: eiusq; gratia contra Robertum Guiscardum à Michaele expulso contra Nicephorum euocatum ac Dyrrachium obsidentē classē armauit. Vnde magno adcepto incommodo rediens magistratu deiectus est. Eius uxoris delicias ac ingentem mollitiem Petrus Damianus & Vincentius Gallus commemorant: Rore collecto lauabatur, unguentis iugiter oblita: ex quo diuina prouidentia uices & ipsa experta in ualitudinem incidit: ex qua tabido corpore in arumnis decessit. Vitalis Faledrus classē instauratam, iterum auxilio Imperatoris Alexij, qui expulso Nicephoro imperio successerat, cōtra Robertum mittit: quæ rursus uicta ac profligata est. Ab Alexio ipso obtinuit ut Delmatiaē Curuatiaēq; imperiū, quas Piratis ademissent, Venetis perpetuo concederet. Ea ferè tempestate corpus diui Marci antea ignoratum, sese in eadem ade manifestauit, brachio exerto extra humum. Ex illo igitur loco postea augustiore reconditum est, solis duci & procuratoribus manifesto. Vitalis Michael subsidiariam classē nauium centū, quam in expeditionē Hierosolymitanam miserat, cum Michaele filio præsecto amisit. Contra Pisanos aduersus Venetos apud Rhodum non satis apparente de causa uenientes feliciter dimicauit, superata eorū classe nauium xxxv. Ordolphus Faledrus uir animo ingenti & industria exercitatus bella plurima gessit: inter quæ contra Delmatiam nauali pugna: ubi multis oppidis in potestātē redactis, ad ultimū interfectus fuit. Ea tēpestate Venetis tēpla nonnulla simul cum adibus flagrauerē, terramotusq; ingens urbem totam cōcussit. Ciuitas etiam Medoacensis maris inundatione pariter & incēdio deuastata est. Concessumq; Clodiensibus, ut ex eius ruinis adificia publica construerent. Quo tempore etiam Gradonicorum familia Cypriani templum ac cœnobium Mariani adificauerunt, ut eò se transferrent uirgines

Basilio & Cōstantino imperatoribus.
Otho Imper.

Faleriorum familia.

Vrsus patriarcha ob sanctitatem se magistratu abdicauit.

Vrseolorū familia seditiosa expulsa.

Dominicus Contarenus.

Dominicus Syluius dux maximus Nicephori Imperatoris sororius

Robertus Guiscardus.

Auxiliū Alexij cōtra Robertum.

Corpus Marci prodigio inuētum duci & procuratoribus tantum manifestum.

Vitalis Michael.

Ordolphus Faledrus.

Incēdium Venetis.

Gradonicorū familia.

uirgines, quæ in æde eiusdem diui apud Medoacum fuerant. Bodoarij quoque ei proximum Crucis delubrum cum cœnobio excitarunt. Croatiam quoque cum plurimis Delmatia locis rebellibus perdomuit, expugnata insuper ladere mœnibus usque deiectis, quæ ante ad regem Pannoniæ Colomanum defecerat. In Syriam aliam classem ad eas terras reliquas religioni parandas misit. Patauinos bello ui etiam superauit. Cum eisq; foedus sequestro Henrico Imperatore iniuit. Quumq; interea Pannonius exercitum instaurasset, Ordelaphus in praelio uictus occubuit, domumq; relatus in æde Marci sepelitur, pax Venetis per oratores impetrata. Præfuit annos **XIX**. Dominicus Michaël rogante Calisto pon. quum Balduinus rex Hierosolymitanus esset captus, cum classe **CC.** nauium profectus à Turcarum obsidione liberauit, Tyrumq; recepit. Iustus tandem ab Emanuele Imperatore qui Caloioanni successerat, ac tantæ uictoriæ inuiderat reuerti, ob iram in itinere multas ipsius insulas diripuit, sed & Spalatum & Tragurium Pannonijs ademit, Corpus sancti Theodori martyris Venetias ex Chio insula quam expugnauit adlatum, ac in æde Marci in sacello quod partim Narses ex manubijs consecrauit collocatum. Ex Pera quoque corpus sancti Donati in templo Venetijs à quodam Marco Iuliani constituto positum. Aedes etiam Charitatis hoc tempore excitata: præfuit annis **XI**. Petrus Palanus Iustinopolim imperio Venetorum adiecit: in qua expeditione interfectus est, domumq; relatus, ac in cœnobio sancti Cypriani sepultus. Ea tempestate Seruatoris aedes dicata, cui uicarius præerat Bonifilius Michaël. Præterea Petrus Gatilusus Clementis templum excitauit. Xenodochium apud Maiorbum impensa Vrbi Badoarij magna ex arte extructum. Contra Rogerium Guiscardi perpetuum Venetorum hostem auxilio Imperatoris Emanuelis, cui Ceryram plurimasq; insulas ademit, uictor pugnauit, eiq; imperium semiamissum restituit, ubi etiam interfectus est, cum regnasset annos **XIX**. Dominicus Maurocenus studijs pacis deditus, urbem magis ornauit ædificijs quàm auxerit imperio. Inter cætera opera turrim tintinabulorum diui Marci excitauit: præfuit annos **IX**. Vitalis Michaël II. contra Emanuelem Imperatorem cum classe profectus Chium cepit, moramque necendo peste prohibitus nō ultra sequi, quæ aquis infectis opera hostis adscribitur: ubi Iustiniani omnes ad unum periere qui in ea expeditione fuerant, relicto uno tantum iuene Nicolao monacho: qui Pontificis consensu uxorem duxit Annam filiam ipsius ducis, unde reliqua soboles orta. Vitalis igitur infecta re domū reuertens populum quoque peste infecit. Cumq; pro concione se excusare uellet, à quodam uulneratus interiit. Cædem eius successor Sebastianus Zianus est ultus, creatis **X** uiris qui quæstionem de hoc cæterisque similibus exemplis agerent. Is pro Alexandro III. bello nauali pugnando Fredericum Aenobarbum profligauit, Othonemque filium eius captum Venetias duxit, ex quo pax secuta. Alexander donis plurimis ducem ac Venetias munerauit, ut plumbatis literis uti possint, ut medius Pontifex inter Imperatorem & Ducem federet. Ornatum quo nunc duces utuntur tribuit. Veniam quoque delictorum in Ascensionis festo concessit. Sebastianus post hæc cum in ualetudinem incidisset, in cœnobium sancti Georgij se transferre iussit, ubi post aliquot menses obiit, relicto cœnobio plurimis fundis: quo tempore Norandinus quoque in oriente extinctus est, quum præfuisset annis **XXVIII**. Aureus Mastropetrus successit, qui paulo ante magistratum eundem recusauerat, Sebastianoque supradicto celsat ob modestiam Dux **XL**. Annos **XIII**. obito foeliciter magistratu se sponte abdicans, in cœnobio S. Crucis reliquum uitæ tempus per sancte monachus exegit. Henricus Dandalus classem subsidiariam expeditioni Hierosolymitanæ misit cum Præsule Rauenate præfecto. Iadrem ciuitatem quarto rebellantem subiugauit. Orator quondam profectus ad Emanuelem Imperatorem questum ab eo uiolatum esse ius gentium, tamdiu coactus est ara candentia adspicere donec luminibus orbaretur. Quamobrem ex illo Veneti inimici Græcis fuere & Gallis auxiliares ut Constantinopolim caperent, ubi postea & ipsi ex cōuentione ius etiam dicebant, Prætoresque unum creabant: quorum primus fuit Martinus Zenus, Cretam à Bonifacio Moferratenfi permagno emit: decessit Cōstantino poli, sepultus in atrio S. Sophiæ. Petrus Zianus Sebastiani ducis filius Ceryrā, Methonē, Coronā, quæ loca piratarū fuerāt, cepit: sed & priuatis ciuibus diripiēdas occupādasque insulas Græcorū odio dedit, Cretā rebellantē in officio cōtinuit. Cōstantiā filiā Gulielmi regis Siciliae duxit uxore. Cum præfuisset annis **XXII**, se magistratu sponte abdicans secessit in

Emanuel quæ
Caloioanni
successit.
Corpus
S. Theodori
Corpus
S. Donati
Spalatum &
Tragurium
Pannonijs
adempta.
Bonifilius
Michael.
Petrus Gati-
lusus.
Rogerius per-
petuus Vene-
torum hostis.
Dominicus
Maurocenus.
Vitalis
Michael.
Chius adem-
pta Manuelli
Alexander
III. Venetijs
receptus.

Aureus Ma-
stropetrus se
ob sanctitatē
abdicauit, mo-
nachūq; egit.
Henricus Dan-
dalus prius
tus luminib.
Creta emitur
Creta rebellis
Candax Colo-
nia in Cretam
deducta.

adem

Lancea &
spongia à Mi-
chaele Palae-
logico Venetis pi-
gnori data.
Rainerius Ze-
Bellū Genuē.
Ceruīēses spō-
te se Venetis
dederunt.
Bellum cum
Bononiēsis.

Bellum Anco-
nitānum.

Aurei nummi
signandi po-
testas.

Ferraria cap.
Marini Baro-
tij & Ioannis
Quirini se-
ditio.
Procuratores
sex Sācti Mar-
ci creati.
F. Dandalus
orator Canis
cognominatus
Auxilia lata
Andronico
Palaeologo.

Andreas Dan-
dalus
Bellum cōtra
Genuen. III
Chium Veneti
amittunt.

ad eam S. Georgij. In Cretam hoc tempore noua Colonia Candax ducta est: ex quo postea tota insula cognominata. Iacobus Tepulus author fuit, ut xxv . triremes auxilio Michaeli Palaeologo contra Theodorū Lascarim mitterentur: ex quo superata captaque hostili classe obsidione Constantinopolis liberata est. Quo tempore Imperator cum pecunia magnopere indigeret à Venetis eam mutuatus est: locoque pignoris lanceam ac spongiam Crucis dominicae monumenta misit. Iacobus praeterea Pontificis partes secutus incommoda multa passus est: praefuit annis xx . Marinus Maurocenus author, ut Innocentius diui Marci Primicerio indulgeret, ut is Pontificalibus insignibus uti posset. Quamobrem primus meruit in porticu diui Marci ducali ornatu contumulari. Rainerius Zenus anno $M. ccl$. pontem in Riualto construxit, plateam strauit, bella cum Genuensibus adscitis in societate Pisanis gessit. Laurentius Tepulus Iacobi ducis filius anno $M. cclx$. uirtute simul & humanitate effecit, ut Ceruicenses sese Venetis sponte dederent. Inducias quinque annorum cum Genuensibus pepigit, quum diu pugnatum esset, pacificatore Clemente. $iiii$. qui utriusque partis legatos Viterbium adsciuuit: praefuit annis sex. Iacobus Cotarenus contra Bononienses qui toti penes Flamineam dominabatur, bellum inuitus suscepit: cum esset pacis in primis studiosus, tum natura quietus. Triennioque uaria decertauit fortuna: demum utriusque fessis, pacem hac conditione fecere, ut Bononienses castellum quod in ostio Padi construxerant diruerent, eius ostij cura simul & imperio Venetis relicto. Nonnulli hoc bellum Genuense sub hoc Laurentio Tepulo gestum dicunt. Sub Cotarenus autem bellum Anconitanum portoriorum item causa: qui senio iam confectus, quum senio satis utilem reipublicam uideret, magistratu se abdicauit, priuatus uiuere statuens, paucisque post diebus extinctus est. Ioannes Dandalus bellum contra Genuenses renouauit, deinde contra Anconitanos se conuertit, qui mercimonia contra foedus in Delmatiam exportaret. Tandem Veneti post multa incommoda utrinque accepta, Nicolao. iii . iubente, pacem aequis conditionibus fecere. Mox cum Imperatore, ut aureum nummum, quem ducatum appellant, signare liceret, obtinuit. Cum Istriis rebellibus biennio pugnauit. Cum patriarcha Aquileiensi, qui illis fauebat, bellum renouauit. Ptolemais quae acriter defensa diripitur a Soldano. Petrus Gradonicus anno $M. cclxxx$. Baiamontis Tepuli nobilis & seditiosus ciuis tumultum exortum in patria compressit. Quo tempore Decemuirale consilium constituit. Hic enim Baiamontes, uelut alter Catilina necare senatum, tyrannidemque cum coniuratis inuadere, statuta die conspirauit. Post haec Petrus Peram Genuensium classe delatus in Graeciam inuasit. Reuertens inde ab eis in Adriatico sinu maxima clade adficitur, nauibus sexaginta desideratis, ex qua illi triumphantes domum rediere. Deinde Ferrariam Frisco Estensi cum patre Accio concertante cepit. Interdictus propterea sacris a Clemente: praefuit annis duodecim. Marinus Georgius, qui ob probitatem sanctus est cognominatus, interdictus & ipse ob eandem causam. Ditissimus alioquin: coenobium sancti Domini sua impensa exstruxit. Praefuit annum tantum. Ioannes Superantius. $M. ccc$. $xiii$. Iacobi Quirini & Marini Barotij ciuium seditiosorum tumultum extinxit, nonnulli Petro Gradonico supra memorato hoc referunt. Propterea procuratores sancti Marci sex ex S. C. constituit, qui rempublicam curarent. Ferrariam, ut interdicto seque ac rempublicam liberaret, probantibus restituit. Missus huius rei gratia orator Franciscus Dandalus in Galliam ad Clementem Pontificem, qui pontifex eum ante mensam humi proiectum consistere, uinculis in collo iniectis, iussit. Quapropter Franciscus ex illo Canis cognominatus est, quod ueluti canis, causa patriae, sit factus. Ioannes in super Spalatrum, Tragurium, Sibinicum, & alia complura Delmatiae loca sponte se dedentia recepit. praefuit annis xvi . Franciscus Dandalus quem supra nominauimus. $M. cccxxx$. Polentinos etiam sponte se dedentes, in fide accepit. Classem rogatu Andronici Palaeologi, & Ioannis. $xxii$. Pontificis contra Turcas tunc Imperatori infestos misit. Aduersus Mastinum Scaligerum dimicauit, Petro Roscio Parmensi ductore exercitus. Paduamque ei ademptam Carrarijs dedit. Bartholemæus Gradenicus prudentia magis quam armis rem auxit. Primus societatem cum Florentinis, qui iam potentes esse ceperant iniuit. Praefuit annis ii . Sepultus in diui Marci porticu. Andreas Dandalus Cretenses deficientes bello nauali copescuit. Clementis Pontificis rogatu, triginta triremes contra Saracenos Hispaniam uastantes armauit. Aduersus Genuenses tertium bellum renouauit. Apud Bosphorum nauali praelio pugnans, primum uictor: deinde uictus a Philippo Auria eorum duce discessit, in quo Chium amisit: Euboiam uix tenuit. Urbem aedificijs magnopere ornauit, quam pestilentia maxima insecuta lugubrem reddidit. Nonnulli dicunt non in Saracenos Hispaniae triremes, sed in Turcas octo

octo naues armasse, ex isto foedere cum Clemente. Præterea ab Ægypti Sultano impetra-
 uit, ut in eius regionem naues mercis gratia traducere posset, consentiente pontifice. Cum
 Genuensibus iterum Veneti prælio congressi apud Calarim Sardinia civitatem, victores
 fuere, Antonio Grinaldo eorum præfecto superato. Ex quo illi effractis uiribus, se Ioanni
 præfili uiccomiti deditere. Postremo ab eisdem, quibus Paganus Auria præerat, Pola
 prius direpta, deinde apud Sapientiam insulam prope Methonem singulari clade adfecti
 fuere, capto Nicolao Pisano Venetæ classis præfecto. Andreae igitur post annos duode-
 cim successit Marinus Falerius uir facinorosus, ut qui rempub. inuadere uoluerit, quare à
 senatu post mensem septimum captus, & ad scalas curiæ securi percussus, reliqui coniura-
 ti crucibus adfixi. M. Cornarius interrex tantisper factus, quousque Ioannes Gradonicus
 dux deligeretur. Cuius tempore seditiosorum reliquiae ex Mariniana cōiuratione ad Pan-
 nonia regem Ludouicum confugerunt, quorum impulsu rex in agrum Taurisianum po-
 pulabundus, cum XL. millibus armatorū uenit, Innocentio tunc pontifice frustra pacem
 componere conante, quamobrem Venetos multis adfecit incommodis. Gradonico inter-
 rim post annum & duos menses extincto, sufficitur Ioannes Delphinus, qui prouisor fue-
 rat bello Taurisino. Is euestigio pacem à Ludouico impetrauit, præfuitq; annis quinque.
 Laurentius Celsus uir rei navalis peritus, ut qui antea bellis maritimis præerat, dux factus
 absens, quum legatione apud Carolum regem Galliaë fungeretur. Cui pater dicitur ob-
 uiam unà cum reliquo senaturire noluisse, ne filio caput aperire cogeretur. Cretam iterum
 rebellantem bello compressit. Ex qua uictoria ludi pro templo diui Marci sunt acti, cōcur-
 su hastarum, quibus interfuit rex Cyprius, tunc fortè è Gallijs reuertēs. Præfuit annis pro-
 pè quatuor. M. Cornarius M C C C L. eloquio præstans, ut qui saepe missus orator fuerit,
 multa ob facundiam impetrauerit, Dux factus bellum contra Ludouicum regem reno-
 uauit: à Carolo imperatore, apud quem orator fuit, eques factus est. Andreas Contareus
 pater patriæ merito uocatus, alterq; Venetiarum conditor, quod eam à maximis inimico-
 rum periculis liberauerit, inter quæ Genuensium maximum fuit, qui ob Tenedum eis ab
 Andronico Imp. concessum, & à Venetis eis ademptum, quartum bellum excitauerūt, ad-
 scitis sibi Ludouico rege, & patriarcha Aquileiensi, ac Carrariensibus. Clodiam post lon-
 gam obsidionem diripuerunt. Ante hæc cum Leopoldo Austriae duce conflixerunt. Itaq;
 pace cum eo primum facta, Clodiam per Nicolaum Pisanum qui in Polæ perditione inui-
 dia ac calumnia quorundam in carcerem coniectus fuerat, deinde in tanto discrimine libe-
 ratus, recuperauit. Taurisium grauius à principe Carrariensi, qui Ludouico regi milita-
 bat, obsessum, iuuante Leopoldo Austriae duce, cui oppidum dederat, incolume defendit.
 Pace demum cum omnibus facta, excessit, anno magistratus XIII. Iaderem quotidie
 deficientem ac tumultuantem tandem à Ladislao rege Pannoniaë emit. Michael Mauro-
 coenus pestilentia post menses quatuor absumptus. Antonius Venerius Franciscum Gon-
 zagam ab obsidione maxima Ioannis Galeatii per ducem eius Carolum Malatestam, ex
 foedere liberauit. Clodiam à Genuensibus semidirutam restituit. Præfuit annis XV. III.
 Michael Stenus Vicentiam hortatu ducissæ Mediolani Catharinae, post mortem uiri Io-
 annis Galeatii, quod se à Carrariensibus tueri non poterat, sponte deditam acquisiuit. De-
 inde Paduam & Veronam per bellum, Francisco cum filio in carcere necato, præfuit an-
 nis XIII. Thomas Mocœnigus dux absens factus, quum legatione fungeretur apud Ca-
 brinum Fundulum, Carolum Malatestam Aponi ducem fecit, ad tuendum Venetorum
 statum contra Sigismundum imperatorem, qui ueniens in Italiam ad ferreum diadema su-
 scipiendum, Taurisium aliaq; loca ceperat, Veronam in officio continuit, Turcas classe
 ingenti superauit, Piratas æquore toto fugauit, Pannonios quotidie tumultuantes bello
 repressit. Præfuit annis X. Franciscus Foscarus M C C C C X XIII. inter principes ui-
 ros uirtute & rerum gestarum gloria commemorandus, cui nihil ad uirtutem aut felicitate-
 tem præter literas defuit, Rauennam, eius principe Hostasio Polentano expulso, ac ciui-
 bus sese deditibus, recepit. Contra Genuenses apud Chium insulam prospere pugnauit:
 Brixiam duce F. Carmignola, & Bergomum, & Cremam adsequutus est. Ipsum uero
 postea ducem, ut infidum, quod bellum Brixienle ducere comperisset, ut Philippo ur-
 bem seruaret, securi in medio foro percussit. Postremo iam nonagenarius postquam
 præfuisset annos trigintaquatuor, quod propter æuum iam inutilis reipublicæ uide-
 retur,

An. Grinal-
 dus præfectus
 Genuensium.

Marinus Fale-
 rius ob adse-
 statum regni
 securi per-
 cussus.

M. Cornarius

Io. Delphinus

Laurentius
 Celsus
 Creta iterum
 rebellat.

M. Cornarius

Andreas

Contareus
 Bellum IIII.

Genuensium
 ob Tenedum

Nic. Pisanus
 Clodiam de-

fendit.

Taurisium

defensum

Iader emptæ

An. Venerius

Vicentia de-
 dita

Padua

Verona

Sigismundus
 Imperator.

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

F. Foscarus

Indignum facinus retur, ab ingrata patria se magistratu abdicare iussus, ex animi (uti putatur) dolore paulo post decessit. Fertur enim eius patri qui in Ægypto negociabatur, prophetam ex illis quendam prædixisse habiturum eum filium, qui princeps quandoq; patriæ foret. Foscarum temporibus thesaurum S. Marci Stamatus Cretensis homo subripuit miro quodam modo. Ingressus siquidem cum Borso Estensi ueluti unus è comitibus spectatum, noctibus postea inclusus in templo, marmoream tabulam (nam marmoribus incrustati parietes sunt) euulsit, deinde noctibus clam murum perfodit, interdiu tabula reposita, Tandem ad sacrarium penetrans, inde res æstimatione uicies centum millium aureorum abstulit. Re igitur communicata cum socio Cretensi sub sacramento, ab eodem proditus est. Paschalis Marimpe trus annos 1111. princeps. Christophorus Maurus cum Pio pontifice ad bellum contra Turcas ire accinxerat, unâ cum alijs principibus, si per ipsius pontificis uitâ licuisset, XL. tamen aureorum milia ei à patribus missa fideliter Matthiæ regi mittenda pro stipendio curauit. Nicolaus Thronus M C C C C L X X I I. Herculem Estensem multis resistentibus Ferrariæ principem constituit. Regnum Cypri reipublicæ parauit: cuius historiam in Cypro explicabo, præfuit menses uiginti. Nicolaus Marcellus apud Scodram Illyriæ oppidum obsessum Turcas superauit per Antonium Lauretanum classis præfectum: præfuit annum, menses tres. Petrus Mocenigus dux L X X. Scodram prius obsessam cum prætore Veneto liberauit. Quamobrè procurator sancti Marci absens, deinde dux creatur. Post eum Andreas Vendraminus, sub quo Turca Carnorum regionem plures dies depopulatus est, ad Scoritium castris positus & Tiliauento usq; transmissus: ad quam cladem sero iam Carolus Montonium, quem paulo ante exauctorauerant, ex Hetruria adcersiuerunt. Ioannes Mocenigus Petri ducis germanus, cum Turca à quo annos X X V I I. uexari fuerant, pacem tandè his conditionibus fecit, ut Venetus Scodram cum Tanaro Laconia promontorio, & Lemno insula Othomano Turcæ relinqueret, & penderet illi quotannis V I I I. aureorum millia. Ille uero liberam Ponti nauigationem ei permitteret. Deinde ut Constantinopoli magistratus Venetus esset, qui iura Venetis diceret. Ioannes præterea bellum aduersus Herculem Estensem, rupti causa fœderis gessit, in quo eius uires ostensæ, quod solus contra totam ferè Italiam pugnauerit. Pax demum facta Polentano acquisito, Gallipoli & Brundisium data mutuo pecunia regi Ferdinando pignoris loco accepit. Quumq; apud Marcum curiam incendio absumptam restituere cœpisset, morte præuentus est, anno principatus V I I. Marcus Barbadicus anno M C C C C L X X X V. non toto biennio: cui Augustinus Barbadicus frater successit, anno M C C C C L X X X V I I. Cum Sigismundo Austriae duce pugnatum ad Roboretum Venetorum oppidum in Rhetis ob ferrifodinas quas uterq; suas faceret, in quo perijt dux illorum Robertus Seuerinas: discessum tandem æquis conditionibus. Carolus rex Venetis item armis ex Italia pulsus, de quo supra mihi narratum. Turcæ iterum in Foroiulienses excursionem facta, milia hominum septem capta apud Tiliauentum, quum eum ob inundationem uado transmittere non possent, interfecerunt. Paucis post mensibus Naupactum, Cotonem Methonemq; ceperunt, in cuius defensione Antonium Grimmanum classis præfectum exilio multauerunt, quod iniussus ante tempus discesserit, quodq; in militum ignauiam non animaduertisset. Cui Melchior, huic uero Benedictus Pefaro successit, qui Æginam, Zacynthum, Cephaleniam hosti ademit, simul Hispano auxiliante per Gundifaluum Fernandum. Deinde Lesbum aliquot dies frustra oppugnauit cum socijs Gallis, qui iniussi discedentes D C C C. ex eis naufragio periire. Interim Barbadicus moritur, anno ducatus X V. cui Leonardus Lauretanus sufficitur, dignus maiorum indole, & sub quo prospera reipublicæ cuncta ominantur, cuius rei initium Pefaro dedit expugnato, Nerito expugnato, quod nunc S. Maura est, tantum Euripo à Corinthijs discretum. Quo demum hosti reddito, pax cum eo facta est, anno M D I I I. ac Venetis tuta quocumq; nauigatio permessa. Deinde quum Pandolphus Malatesta post Alexandri pont. mortem Ariminum recepisset, iterumq; à Casare Borgia eijceretur, & demum Guidone Feretrano suppetias ferente, tertio reuersus, in reliquum tempus sibi timeret, urbem Venetis tradit, eius tractus pactione qui Ciuitatula in agro Patauino appellat. His igitur uiris ac rebus gestis, Venetiæ florent, quas si citra inuidiam priscis cõparemus, pculdubio imaginem quandam reip. Ro. in eis pspiciemus, ac in eam quandoq; magnitudinem peruenturam fuisse, si per Turcarum quibus tot annis soli restiterunt, bella licuisset. Nam nec fortitudo defuit, si cum

Indignum facinus

Stamatus Cretensis thesaurum S. Marci subripuit.

Paschalis Christophorus Maurus, Nic. Thronus regnum Cypri cõparauit Nicolaus Marcellus.

Petrus Mocenigus.

Scodra obsidione liberatur.

Ioan. Moceni.

Brundisium & Gallipolis Venetis parua simul & Polentanum. Augustinus Barbadicus

An. Grimanus

Leonardus Lauretanus Pax cum Turca

si cum aliorum, tum Caroli Zeni, & Nicolai Taurizani gesta recenserebimus: nec dicendi gloria si Iustinianos, Barbaros, Bembo, Donatos aliaq; clara ingenia memorabimus. Postremo nec rerum bonarū copia, quā prater publicā tutelam ab externo hoste, omnis Italia eius remige rebus abūdet, adnauigantibus nautis ex Syria quotannis, unde aromata conuehūt, ex Aegypto margaritas, ex Tanai pelles, ex Britannia lanas, ex Hispania coccum.

ISTRIA.

POST Timauū Istria uelut península pāditur altitudine Plinio passuū M. XL. circuitu CXXII. cum Liburnis & amne Titio terminat, ad quem ab Aquileia sunt pass. C C. Mil. ut Tuditanus, qui Istros subegit, in statua sua ibi inscripsit. De causa uero nominis huius Plinius hæc scribit. Istriam cognominatā tradūt à flumine Istro ex aduersa Padi fauce, cōtrario eorū p̄cussu mari interiecto dulcescēte, ut pleriq; falso dixerit, & Nepos Cornelius etiā Padi accola: nullus em̄ ex Danubio in mare Adriaticum amnis effunditur: deceptus credo quoniā Argo nauis flumine in mare adriaticū descēdit, nec procul Tergeste, nec iam cōstat quo flumine: humeris traiectā Alpes diligētiores tradūt. Subijisse aut̄ Istro: deinde Sauo, deinde Nauporto. Cui nomen ex ea causa est inter Aemoniā Alpesq; exorienti. Hæc Plinius. Hanc quidem Aemoniam nūc ciuitatem nouam putant, prope quam sunt ostia Nauporti fluminis, nunc Labati, in quem ex Alpibus Iulij descendente Plinius dicit nauem fuisse demissam. Eustathius grammaticus dicit eo tempore Istrum habuisse aditum ad mare Adriaticum, postea præclulum siue alueum mutatum. Istriæ caput Tergeste colonia Romana nūc ditiois Imperatorum, sita in sinu nominis sui. In qua urbe legitur hæc inscriptio. Cæs. Cos. Desig. Tert. III uir R. P. C. iterū murum turresq; fecit. Post eam quoq; sex passuum millibus Formio Fluius: nunc Cisanus uocatus. Deinde Aegis, Parentium Plinio, quod nomen adhuc præscum portumq; retinet. Pola in extrema Italiae ora à Colchis cōdita, ut Plinius & Mela. Strabo addit, quod Colchi aduersam Medeam fugientem missi, cū minime compotes essent, redire frustra timentes, hunc locum ædificauerunt, Polamq; quæ lingua Colchorum exilium significat appellauere. Deinde à Iustino Iustiniani principis filio ad tuēdam Istriam, oramq; Italiae contra barbarorum incursiones Iustinopolis condita, ut plane ex antiqua inscriptione, quæ adhuc ibi legitur, apparet: hoc modo. D. N. Cæs. Iustinus P. Sal. Pius Felix uictor triumphator semper August. Pont. Max. Fran. Max. Gotth. Max. Vandalic. Max. Cos. iiii. Trib. vii. Imp. v. Conspiciam hanc Aegidis insulam, intimam Adriatici maris commodiss. interiectam, uenerandæ Palladis sacrarium quondam & Colchidum Argonautarum persecutorū quietem, ob gloriam propagandā Imp. S. C. Q. in urbem sui nominis excellentiss. nuncupandam: honestiss. P. P. P. designauit, fundauit. C. R. P. Q. & gente honestiss. refertam. Ex hac urbe Petrus Paulus Vergerius patrum memoria nominatur iuris scientiæ peritissimus philosophus & orator, qui nonnulla & ipse monumenta reliquit. Arrianum de Gestis Alexandri conuertit. Decessit in Pannonia contubernalis Sigismundi Imperatoris.

GALLIA TOGATA

GALLIAM togatam Ptolemaeus Pliniusq; eam tantum, uocant, quæ intra Padum Rubiconem & Appenninum est, quod Boij Galli dudum hunc tractū occupauerint, cultuq; Romano ac toga uterentur. Boij enim (ut in Galliae principio dixi: partim etiam in Hetruria dicam) uenientes in Italiam: hic primum pulsis Hetruscis confedere. Cicero in Philipicis florem Italiae ac robur Galliam uocat. Dicta est Aemilia, & Flaminia, quod ut ait Strabo libro quinto, M. Lepidus, & C. Flaminus Coss. & uictores Ligurum strauere: Hic quidem Flaminiam è Roma per Tusciam & Umbriam usq; ad Ariminum: Alter reliquam usq; Bononiam quæ Flaminiam intercipient, & à Bononia usq; Aquileiam. Liuius uero aliter: cui magis standum. In hac enim sententiam libro x. de bello Ma. scribit: M. Aemilius Lepidus, & Cn. Flaminus Coss. deuictis Liguribus Apuanis, pace uicinis data, ne in ocio militem haberent, alter à Bononia ad Arretium uiam Flaminiam, alter à Placentia ut Flaminiam cōmitteret, usq; Ariminū Aemiliam perduxit. Videtur & Tranquillus huic assentiri, qui ait Augustum non autem Flaminium à Roma ad Ariminū uiam strauisse. Romandiola quoq; à recentioribus postea dicta, Cuius nominis causam paulo post dicam. Primū Rauēna est in ora, de qua Strabo: Rauēna à Thessalis condita perhibetur, qui quum Tuscorum iniurias ferre nequirent, Umbros quosdā ultro h adsumpser

Aemonia
Nauportus
flu. nunc Labatus à quo & uicinum oppidum Labacū
Tergeste colonia.
Inscriptio
Formio flu.
Aegis
Parentium
Pola.
Iustinopolis
Inscriptio
actus
Petrus Paulus Vergerius

Boij

Rauenna

... hanc paulo
... foret. Ibi
... quodammodo
... nocturno
... i parietes
... indem ad
... Reigim
... Palchalis
... sic ad bellum
... uia licuisset
... nēda pro
... m. multis
... uum historiam
... in Cy
... illuz oppidum
... præfatum
... cum præfate
... Post eam
... depopulatus
... Caro
... uerunt. Iam
... uiam fuerat
... Laronia
... quoniam
... Deinde
... præfate bellum
... quod lo
... Gallo
... accepit. Quom
... præfatus est
... non toto
... Cum Sigis
... in Rheu ob
... decessit
... de quo supra
... septem
... non possent
... in
... quod in
... Cui Melior
... hosti ad
... aliquot di
... ex naufrag
... Laurentus
... cuius
... anno
... Malactra
... et
... appellat
... possent
... præfate

adsumpserunt, qui & hoc tēpore urbem inhabitāt. Illi uero domū rediēre, Plinius autē Sabi-
 norum coloniā dicit ante urbē conditā. Hanc Augustus ad tuendā Illyrici oram classē muni-
 uit, ut legitur apud Tranquillū. Postea Tyberius muris recōcinnauit, ut ex inscriptione anti-
 qua supra portā apparet. Quos postea Valētinianus iunior Imperator restituit, qui multos
 ibi moratus est annos. Postremo Theodoricus rex annos XXIIII , quibus eam incoluit,
 ædificijs basilicisq; luculentis ornauit. Visitur adhuc eius monumentū ab Amalafunta posi-
 tum. Hinc & magister eius Cassiodorus fuit. Hæc & sedes quondam Exarchatus, qui magi-
 stratus cœpit Anno DCXX . à Iustino primū excogitatus, ut Imperatoris quodam mo-
 do uicarius in Italia foret, eaq; fuit autoritate, ut Pontifex Romæ creatus, ab eo probaretur.
 Durauitq; annos CLXIII . Quo tempore Aistulphus Rauennam cepit. Primus Lon-
 ginus à Iustino missus, qui Romam nec adiuit unquam, nec curauit, nisi per ducem qui con-
 sulis dignitatem referret. Deinde Smaragdus & Romanus. Deinde aliij. Eius ditionis fuere
 Rauenna, Cesena, Ceruia, Forumliuū, Forumtruentinorum, Forumcorneliū, Bononia, Mu-
 tina, quæ omnia Pipinus Aistulpho superato, qui eas occupauerat, Romano Pontifici tri-
 buit, quod & Carolus, & eius postea filius Ludouicus comprobauerunt, uoluerēq; hanc par-
 tem Romandiola dici ex urbis Romæ nomine, cui fidissima semper coniunctaq; fuit. Præ-
 sul Rauennas primus qui pallio decoratus ab imperatore fuerit, unde cæteris exemplum, sæ-
 peq; quum Romano Pontifici subesse refugeret, tandem subcubuit. Bernardinus & Hosta-
 sius de Polenta fratres Rauennæ dominationem occupauerunt, tenuerēq; annos uiginti tres,
 coniecto in carcerem patre Guidone, quod delirare cœpisset. Post aliquot deinde annos Ho-
 stasius defuncto fratre, solus potiebatur, qui cum desidiā atq; ignauitiam paternam præ se fer-
 ret, à Rauennatibus urbe Venetis tradita, eiectus in Creta exulauit. Aer Rauennæ, quan-
 quam inter paludes, innoxius Straboni, quod latas exhalationes cæpestres, & maritimas ha-
 beat. Sapis fluuius inter Rauennam & Cesenam Plinio, Isapis Straboni, ab accolis hodie Sa-
 piens appellatus. Ad cuius ostia portus, ubi Augustus teste Tranquillo classē ad tuendam
 oram Illyricā tenebat, Cesena urbs uetusta, Malatestæ nouelli possessio, mox ad Romanum
 reuersa Pontificem. Postremo Cæsari Alexātri filio, unā cum cæteris uti uicario cessit. Tem-
 pore Britonum, qui ad tuendas Pontificis partes in Italiam uocati fuerant, magnū passa in-
 commodum: ibi quum se Cesenam cum legato recepissent, à ciuibus eorū quotidie iniurias
 ferre nequeūtibus, mille trecēti ex eis una die trucidati fuere. Legatus re dissimulata aliquan-
 tulum, deinde adiunctis Anglicis, eos aggressus, tria milia oppidanorum nullo ordinis aut
 ætatis discrimine habito interfecit. Ceruia nouum urbis nomen (quanquam Pontificum iu-
 ris) à Venetis occupatur. Forumliuū, unum è quatuor Aemyliæ foris, cuius ciues Martini
 IIII. Pontificis tempore defecere, contra quos missus à Pontifice Guido de Appia uir gal-
 licus, qui cum toto exercitu fusus fugatusq; est: Guidone Bonactō ciue Foroliuicēsi mathe-
 matico, horam pugnae, ut dicitur, suis ex horoscopo constituite: quanquam huiusmodi
 prædictiones uanae plerumque sunt: quam cladem postea Guido Feretranus est ultus mis-
 sus item à Martino, qui uictis bello Foroliuicēsis, urbis mœnia disiecit. Floruere in ea ci-
 uitate uiri literati, Guido quem supra dixi. Iacobus de turre medicus. Rainerius Arsendus
 Bartholi præceptor, & ætate mea Blondus historicus. Militares uero Brādolinus Tibertus
 Brandulī Mostarda, præter omnes autē Ordelaphi, quorum familia à patricijs Venetis or-
 ta, multos est annos dominata. Inter quos Franciscus & Sinibaldus Ordelaphi: hi enim an-
 no MCCCXXIII . cum Imperatore contra Pontificem conspirauerant, & post Clemen-
 tis V. obitum, urbis tyrānidem occupauerant: postea ad Pontificis fidem redeuntes, à Bene-
 dicto uicarij creati sunt. Iidem in quodā prælio à Rainaldo Estensi capti, ac postea dimissi
 fuere. Scarpetta Ordelaphus dux Alborum eiectorū Florentia, qui Foroliuū se receperant.
 Cicchus Ordelaphus item uicarius. anno MCCCXIII . dum in lecto ægrotaret, populo
 unā cum filio paruo ob eius intolerabilem tyrānidem interfectus est. Pinus Ordelaphus no-
 stra ætate, uti solus regnaret, Franciscū fratrem trucidauit, eius filijs in exilium puls. Decessit
 anno MCCCLXXIX . infante filio notho tantum relicto in tutela uxoris Constantia,
 è Mirādulæ comitibus. Quumq; Galeoctus Manfredus Fauētiæ princeps Francisci ex foro-
 re sua filios exules reducere conaret, Constantiā obsedit, quæ sese in arcem una cū priuigno
 & Antonio fratre recepit. Interea Fredericus Urbini dux à Sixto Pontifice cū exercitu mis-
 sus, blanda effecit oratione, ut Constantia ciuesq; urbem Hieronymo de Riario Saouientisi
 Imolæ

Exarchatus

Longinus ex

archus

Smaragdus

Romanus

Ciuitates ex

archatus.

Romandiola.

Bernardinus

& Hostasius

Polentarij.

Sapis

Cesena

Ceruia

Forumliuū

Viri clari fo-

roluienses

Ordelapho

rū familia.

Imolæ comiti, ipsius Sixti alumno sponte traderet, uti uicario regendâ. Puer interim non sine suspitione ueneni mortem obiit. Hieronymus itaque accepta ciuitate, paucis post annis à ciuibus cõiuratis, intra suas ædis trucidatur, superstitionibus liberis, unâ cum matre Catharina Galetij ducis ex pellice filia, uirili animo muliere, quæ per dolum arcem ingressa, ac urbe Vicecomitum auxilio potita, de cõiuratis supplicium sumpsit. Verum non multo post tempore, ab Alexandro cum auxilio Gallorum bello petita, postquam obsidionem aliquandiu acriter pugnamdo sustinisset, tandem in arce capitur, Romamque ducta diu in custodia fuit. Cæsar uero Alexandri filius ei ac Forocornelij uicarius surrogatur, quo deinde deiecto Iulio Pontifice ciuitates receptæ. Padusa fluuius non longe ab his finibus, de quo supra in regione Venetiæ dixi, Fauentia & Fidentiola, quarum meminit Liuius lib. lxxxviii. Sulla Carbonem cum exercitu ad Fauentiam Fidentiolamque Italia expulit. Spartianus quoque dicit Ceionum Commodum, qui & Aelius uerus est dictus natum maioribus Fauentinis. Capitulinus matrem tantum Fauentina, patrem Hetrusco. Hanc urbem Gothi sustulerunt, atque restitutam Fredericus Aenobarbus rursus deleuit. Anno uero inde ccc. Britones in Italia milites tertio diripuerunt. In hac Manfredi diu dominati sunt. Quorum Ricardus Manfredus primus ex Capitaneo à Benedicto Pontifice, sicuti & reliqui, Fauentiæ Imolæque uicarius, M. ccc. xxxiiii. factus est. Guidacius & Astorgius muris urbem restituerunt. Astorgius deinde pro Nicolao Estensi contra eius necessarium Accium, de Ferrariæ regno decertantem, fortiter dimicauit. Ea de causa ab Alberico Cuni comite Fauentia expulsus, à legato deinde Pontificis restitutus fuit. Postremo deprehensus, quod legati consilia Foroliuensibus proderet, & ad defectionem eos sollicitaret, captus in foro securi percutitur, relictis magni nominis filiis, Carolo & Galeocto. Hic pulsus à Carolo natum maiore, Venetis militauit: quorum potentia, Anno M. ccc. cclxxx. Carolo eiecto, ciuibus admodum infesto, restituit. Duxit uxorem Ioannis Bentiuoli filiam, quæ quum ab eo sperneretur, simulata ualetudine, inter medicos sicarios admisit, qui eum in cubiculo ad ægotantem uenientem adorti cõfoderunt. Huius filius Astorgius, egregia indole adolescens, quum longam obsidionem Cæsaribus ab Alexandro Pontifice patre missi sustinisset, tandem expugnatus, ductusque nuper Romam, & in Tyberim nocte quadam precipitatus est. Nunc uero ciuitas hæc unâ cum Arimino, à Venetis etiam inuito Pontifice occupat. Thadaeus è Manfredis, singulari, ut aiunt, defidia uir, Forocornelij, quod ei ex hereditate obtigerat, à Galeatio duce eicitur, ac Hieronymo de Rario genero pro dote conceditur. Ea urbs à militibus Narsetis diruta, deinde à Clephi crudelissimo Longobardorum rege Imolæ nomine restituta est, ut Rauennatibus in fidem populi Romani perseuerantibus opponeretur. Flumen habet Vatrenum iuxta labens in Padum ostia defluens Plinio. Hinc fuit Ioannes decimus. Mutillum oppidum, hodie Mutiliana appellatum. Liuius XXI. Per Umbriam quam Tribum Sabinianam uocant, Boios inuadere iussit. Deinde ad castrum Mutillum. Hæc comitum Guidorum familia possessio, qui annos iam sexcentos in Flaminia & Hetruria floruerunt. Forum populi Grimoaldus Longobardorum rex, iratus oppidanis quod eum in transitu impediissent, sabbato sancto mane, populo in re diuina & consecrando chrismate occupato, diripuit ac solo æquauit. Instauratumque postea à Foroliuensibus, Aegidius Cardinalis legatus iterum deleuit, Anno M. ccc. lxx. Forum truentinum Plinio appellatum, inter quatuor Aemylia fora, nunc Bretonorum, interque Pontificis ciuitates quas Fredericus Aenobarbus accepit, in pacis fœdere Alexandro tertio redditum fuit. Huc Præsul Foropopulensis post ruinam eius loci se recepit, unusque nunc utriusque præest. Bononiam coloniam Hetruscorum Plinius scribit solam relictam fuisse ex his duodecim, quas illi trans Appenninum duxere, Felsinam tunc uocatam. Deinde à Boijs qui eam Hetruscis ademerant, Boioniam, & per paragrammatismum Bononiam. De his multi autores, ut in Gallia Comata diximus, Liuius lib. xxij. Q. Mutius inde in agrum legiones duxit. Boiorum exercitus haud multo antea traiecerat Padum, iunxeratque se Insubribus & Cenomanis. Et inferius: Boij in agrum suum Tannetum profecti. Tannetum enim ultra Regium est, quod nunc Cannetum uocant, unde Cannetulorum familia Bononia: ex quo patet Reginenses & Mutinenses ea circa omnia loca occupasse. Idem autor libro XXI. Boij sollicitati ab Insubribus, nec tam ob ueteres in populum Romanum iras, quam quæ nuper circa Padum, Placentiam, Cremonamque colonias in agrum Gallicum deductas agere patiebantur. Tres uiri ad deducendas colonias missi, Placentiam moenibus diffusi Mutinam confugerunt. Legati ad Boios missi uiolati sunt, Mutina obsessa. Itē libro xxxvi. P. Cornelius Scipio Nasica Cos. Boios Gallos uictos in deditioem accepit, de quibus

Padusa
Fauentia
Fidentiola

Manfredorum
familia.

Forumcornelij.

Vatreni flu.
ostia.

Mutillum

Comites

Guidi

Forumpopuli

à Grimoaldo
dirutum.

Forumtruentinorum.

Bononia

Colonis

Boij

Tannetum

triumphauit. Libro xxxvij. dicit Colonia à Romanis deducta, agrumq; eum fuisse captum, Hanc ciuitatem Ludouicus Lotarij imperatoris filius sub Sergio Pōtifice cum exercitu perteret, magna clade adflixit, mœniaq; difecit: quod in transitu à ciuibus incōmodū ei fuerat illatū. Deinde breui tēpore restituta adeo creuit, quod anno M. C. C. L. X. X. aduersus Venetos, à quibus maris Adriatici libertate impediēbatur, tribus annis bello cōtenderūt ad ostia Padi cum armatis quadraginta millibus. Pax tandem his conditionibus facta, ut ostiorum Padi Venetis imperio relicto, Bononiēsis tantū sal ac frumēta per ea sine portorio deferri liceret. Sequēte anno orto in ea tumultu, pars quæ imperatori studebat, eiecit Lambertarios, Asinellos, de Andolo comites, Patricos, Carbonenses, Storletos, de Albesio, Dela Fracta, Dela Mola, De Rusticanis familias, qui quum se Foroliuū recepissent, obsessi à Bononiēsis aduersarijs, tandē uictores fuere, septē millibus interfectis. Obsessa uerò Bononia deinde sæpe à Vicecomitibus fuit, Accio primum, deinde Ioanne præfule, qui demū eam ex Iacobo Pepulo Thadei filio, urbis tūc domino, libris ducētis millibus Bononiēsis mercatus est, rexitq; per uicarium suum Ioannē Olegium, qui filius eius putabatur. Missusq; olim ad populandū agrum Florentinū fuerat, à quo illi multa incōmoda passi sunt. Hic tandē defuncto Præfule, quum in discordiā cum suis uicecomitibus uenisset, ciuitatē legato tūc Pontificis tradidit, Firmumq; in Piceno cōmutatione recepit. Quum iterū postea à Barnaba uicecomite adscitis sibi Florētinis urbs obsideretur, Gregorius X. I. absens Britonum X. milia ad resistēdū cum Bernardino duce ex Gallia misit. Res deniq; cōposita inter eos. Ioannes Galeatius postremo, omnibus uehementius eam pressit, aduersantibus tamē Florētinis potius: nihilominus se dedētibus Bononiēsis, per Io. Gentiacū exercitūs ducē, Ioannem Bentiuolū qui unus omnino resistebat, cōprehensum iugulauit. Is enim patriæ dominationē occupauerat, ex gēte patreq; admodū paupere genitus: iuuante Nanne Gozedino potēte tūc ciue, solertia simul & audacia breui tēpore effecit, ut imperium quod illi parare sperabatur, sibi retineret. Verū pulsus à Iambecchariorū factione fuit, cum iam patriæ dominus omniū concessione uocaretur. Breui deinde post tēpore, Carolo eius factionis principe extincto redijt. Post mortē uero Ioannis Galeatij, quum Philippus dux Bononiā, cæteraq; ablata Pontifici redderet, Antonius ipsius Ioannis filius ad consequēdam patriā dominationē tumultus excitauit. Ex quo ab Eugenio Pontifice per Nicolaum Picinimum cōprehensus, ac securi percussus est, urbisq; custodia Frānciscus Picininus M. filius adhibitus. Is enim cum Annibalē Antonij filium nothum autoritate pollentē in patriā uideret, simulata uenatione atq; conuiuio, eum cum primoribus in arcē S. Io. ducit. Sed post epulas, cæteris dimissis, cum Gaspare & Achille Maluitijs, retinuit, ac in arcē Varanēsem adduxit. Vnde clam Galeatij Marefcortij, & Virgilij Maluitij opera Annibal effugiēs, Bononiā redijt, ac libertate conclamata, statim Picinimū cōprehendit: simulq; arcem Bononiensem, quæ à præsidio Picinini tenebatur, auxilijs Florentinorū Venetorumq;, qui Simonetū de Castropetro miserant, expugnat. Exercitū insuper à Philippo missum unā cum Ludouico Vermio duce profligat. F. demū pro Maluitijs captis cōmutat, ac Iambeccharijs expulsis, Cannetulos exules reuocat, Baptistam & Galeoctū fratres, cum quibus mul & Maluitijs cōmuni auspicio remp. rexit cum Venetis ac Florentinis societate inita. Verū inuidiā atq; instigatione Philippi ducis Baptistam impulsus, dum Annibal Frāncisci Gislerij Cannetulorū clientis simulq; cōiurati filiū de sacro fonte leuat, ac dexterā Francisco inita necessitudinis gratia porrigit, incautus à Galeocto Baptistæ fratre trucidatur. Cuius parricidij paulo post & ipse pœnas dedit, à populo interfectus, in forūq; unco tractus. Quumq; Annibalis paruus filius superstes Ioannes nondū aptus regno uideretur, sanctus Bentiuolus sufficit. Hic natus ex cōcubina Hercule patre, Ioannis filio, Antonij fratre, qui in Hetruria res gessit, & Eugenij iussu sublatus est: Florentiæ tūc filius pauper agebat fulloniā factitās. Igitur à Bononiensibus ad rempublicā aduersus, ex opifice princeps subito factus, sese minime degenerē ostēdit. Exules qui mœnia iam tenebāt, exemplo adreptis armis, præter spem omniū repulit. Is Herculem & Constantiā liberos reliquit, quorū alter uiuit, altera Antonio ex comitibus Mirādula nupta proximis annis Romæ decessit, matrona pulchritudine incōparabili: tum ingenio indoleq; profapiā referens. Ioannes nūc potitur Annibalis filius, eiectis Maluitijs, cum quibus summā habebat necessitudinē. Iohannes in tota Aemylia, Alexandri Pontificis uiribus restitit. Vrbs item ea tot passa uarietates ab hinc annis circiter X. C. à Pōtificis Præfectis mœnibus restituta fuit. Censetur & claris ingenijs

Exules Bononienses.

Thadeus & Iaco, Pepuli. Io. Olegius.

Io. Galeatij obsidio.

Io. Bentiuolus.

Iambeccharij

Anto, Bentiuolus. Annibal Bentiuolus.

Cannetuli reducti.

Sanctus Bentiuolus.

Hercules.

Io. Iunior.

ingenijs L. Pomponio Atellanarū scriptore, ut ait Eusebius, Rusticello oratore, ac L. P. pontifice. Inter recentiores uero Ioanne Andream, & Calderino iurisperitis. Inter Bononiam & Forumcornelij Claterna antiquum oppidum, Plinio Straboni que, cuius nunc parua uidentur uestigia. Amnes quoque Renus & Sauena, nunc Quadena uocata. Inter Forumcornelij & Fauentiam, Senius & Vatrenus Straboni, nunc Santernus. Iuxta Fauentiam uero Anemo Plinio: nunc Lamone uocant. Mutina colonia Ro. deducta, unā cum Pisauo & Parma, ut Liuius testatur libro XXXIX. In hanc nihil reperitur sauitum Gothis aut Longobardis, nec eius etiam mentio omnino. Quam hodie cernimus, aliam esse à uetere constat, ædificatam circiter annum M. C. De hoc oppido supra multa adtulimus: nullus enim æque à ueteribus memoratur locus. Hic Bruti & Caesaris bellum ciuile, nunc uero dittonis Estensium. Prope Scultenna fluuius ex Alpibus in Padum labitur: ubi autem extēditur in finem ab accolis Panara uocatur. Illustratur ea ciuitas Geminiano præfule sanctissimo, sub Iouiniano principe. Regium Lepidi ab ipso Lepido Triumuiratus tēpore conditum, cuius meminit Frontinus, itemq; Plinius, qui Reginenses eos uocat: Reginos uero apud Brutios. Reginates etiam in hac parte commemorat, fortē nunc Coregiates: unde nobilis eiusdem nominis etiam familia, quæ res multas in Italia gessit, de qua paulo post dicam. Ornatur hæc ciuitas Maximo urbis ciue, ac Præfule uiro sanctissimo, qui Venetias deinde trāsatus fuit. Sunt alia nouis nominibus oppida partim ex ueteribus corruptis. Inter quæ Carpi: quod id putauerim quod Straboni in ea parte ponitur, Campi Macri, ubi dicit quotānis mercatum fieri solitum. Huic Piorum familia iam dudum dominatur. Item Mirandula quæ prius habet oppidi nomine principes. Parma colonia deducta unā cum Mutina & Pisauo, ut Liuius in X. C. Eius agri castella, factionesq; urbis à quatuor paulo ante tenebantur familijs, Roscijs, Coregiatibus, Palauicinis, & Vitalensibus. Qui uni quondam parebāt duci ei Mediolanensi dissidentes inter se. Hanc olim urbem adsecutus est Guido Coregias, Philippini Gonzagæ auxilio, pulsus deinde ab Accio Coregiate fratre, Estensium uiribus fretus. Accius uero quum eam tueri non ualeret, Obizoni Estensi tradidit, Obizo rursus Luchino uiccomiti. Post hæc Otho tertius tyrannus, eam eiectis Roscijs inuadit, quem ad extremū Nicolaus Estensis per Sfortiam in colloquio circumuentum, ut supra dixi, de medio sustulit. Postremo urbs hæc uiccomitibus cessit, nūc uero cum reliquo statu Gallorum regi. Abluitur ab eius nominis flumine. Ad familias redeo. Inter Coregiates, præter supradictos fuit Gihbertus Coregias qui dux Senensium exercitus, uenit in suspitionem, ne Picinino tūc hosti studeret: quapropter à Senensibus in urbem aduersus eum curiæ fenestris præcepit deiciatur. Inter Roscios uero Petrus Marsilius, & Rolandus, ex his Petrus Venetis olim contra Mastinum Scaligerum militauit: in quo bello occubuit, singularis modestiæ uir, simul & prudentiæ, quippe qui suos in seuera disciplina retineret, ac diceret, ut à stupris ac furtis, præter omnia, abstinerent. Huius nepos Petrus Maria Roscius Venetis item in bello Ferrariensi militans contra Herculem Estensem, Parmam uexabat, ut ducem Mediolani ab eo diuerteret bello. At ille Nucetum & Candidam arcem, eius oppida, ei eripuit. Quo extincto, Veneti memores officij, eius fratrem Iacobum stipendio XXX. millium aureorum sustentarunt. Tannetū, de quo supra mētio. Hic Narses, cōductis decē millibus, Longobardorū Totilam prælio superatum interfecit. Brixillum apud Mutinam Plinio ponitur. Id oppidum quum subesset Rauēnatibus, Rotaris rex captum diruit, eodemq; bello ab ipsis Longobardis materia, turribus, ac pluteis munitum, Rauennates iniecto igne penitus desolauerunt. Tarus fluuius ultra Parmam Plinio nomen adhuc retinet, ex Apennino in padum fluens. Deinde Fidentiola à dextera uetus oppidum, ab laua nouo nomine oppidum Bobium ad Apennini iuga situm, ubi nobile cōnobiū à Theodolinda regina Longobardorum extructum. Hic anno Millesimo CCCCXCI. huiusmodi libri reperti sunt. Rutilius Naumatianus. Heroicum Sulpitij carmen. LXX. epigrammata. Terentianus Maurus de literis, syllabis, & metris omnis generis. Cæsius Bassus: Velius longus de orthographia. Adamantius Martyrius de b litera & muta, u uocali. Probi catholica: Cornelij Frontonis elegantia Latina. Sergius Grammaticus de litera liber persimilis Iulio Polluci de uocabulis rerum, sed hoc amplius, Latina Græcis uocabulis respondent. Casuus Sacerdos de octo partibus orationis. Paraphrasis super sex Virgilij libris. Trium ælogarum Virgilij enarrationes. Dracontij uarium opus. Prudentij hymni. Cōputus, sic est inscriptus, Græcorum & Latinorum:

Claterna.

Renus.

Sauena.

Vatrenus.

Anemo.

Mutina.

Scultenna flu.

Regium Lepidi.

Reginenses.

Regini.

Reginates.

Coregiates.

Cāpi Macri.

Piorum familia.

Mirandula.

Parma.

Roscij.

Coregiates.

Palauicini.

Vitalenses.

Otho. iij.

Tannetum.

Brixillum.

Tarus flu.

Fidentiola.

Bobium

Cōnobiū ubi

libri reperti.

GEOGRAPHIA

Alter liber, computus digitorum inscribitur. Agenius Vbicus de controuersijs agrorū. Higinus de limitibus agrorum, & metatione castrorum. Balbus de nominibus mensurarū. Vitruuius de Hexagonis, Heptagonis, & id genus. Frontinus de qualitate agrorū. Caesarum leges Agrariæ, & coloniarū iura: quorū bona pars his annis proximis à meo munice Thoma Phædro bonarum artium professore, est aduecta in urbem. Placentia colonia deducta à quatuor uiris, Cornelio Scipione, & Tito Sempronio Lōgo Coss. deductis eò sex milibus colonorum, ut opponeretur Gallis qui eam partem tenebant, ut autor Pedianus. Liuius libro xxi. Agro Gallorum capto, coloniæ deductæ sunt Placentia & Cremona. Placentinos Cicero de se benemeritos in orationibus uocat, quod pro reditu suo cum tota Italia certauerint. Hinc fuit T. Tinca orator, ut Cicero in Bruto. Gregorius etiā Decimus, uir sanctus, qui Lugdunense cōcilium celebrauit. Hæc an. M. C. C. X. I. X. à Palauicinis tunc primū tyrannis post Longobardos, cū antea libera fuisset, occupata fuit: uarijs deinde agitata casibus, post Ioannis Galeatij mortem sæpe direpta est. Franciscus Sfortia dux Mediolanensium exercitus, extincto Philippo, eam ad Venetos deficientem post longam obsidionem, etiam nauali prælio, cum Padus excreuisset, captam diripuit. Procures in eo bello fuerant, Iacobus Piccininus, Guidaccius Māfredus, Ludouicus Vermes, Carolus Gonzaga, omnes autem sub duce Francisco. Apud Placentiam Trebia fluuius, uetus retinens nomen, clade quoq; Romanorum insignis, ex Apennino in Padum fluit. Clastidiū Straboni, haud longe à Dertone,

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
VRBANORVM LIBER QVINTVS.

HETRURIA

ETRUSCOS dicturus, nihil habeo potius præfari, quàm quæ Liuius libro v. Tuscorum ante Romanorum Imperium late terra maricq; opes patuere. Mari supero inferoq; quibus Italia insulæ modo cingit, quantum potuerint, nomina sunt argumento: quod alterum Tuscum, cōmuni uocabulo generis, alterū Adriaticum mare ab Adria Tuscorum colonia uocauere. Italiæ gētem Græci eandem Tyrrhenā & Adriaticam uocant. Hi in utrunq; mare uergentes incoluere urbibus duodenis terras: prius cis Apenninū ad inferum mare, postea trans Apenninum totidem quot capita originis erant colonijs dimissis, quæ trans Padū omnia loca, excepto Venetorum angulo, qui sinum circūcolunt maris, usq; ad Alpes tenuere. Alpīnis quoq; gētibus eadem haud dubio origo est, maxime Rhetis: qui loca ipsa efficiunt, nequid ex antiquo præter linguæ sonum, nec eum incorruptū retineant. Dionysius uero Halicarnasseus ait, Hetruscorum originem, alij indigenas, alij aduenas putant. Qui indigenas uolunt, à minutis adificijs ac paruīs, qua lingua eorū sicut & Græcorum Tyrse dicuntur. Qui uero aduenas dicūt, Tyrrhenū Atyis regis Lydorū filium huc cum classe aduectū uolunt. Xanthus Lydius qui Lydorum scripsit historiam, neq; Tyrrheni alicuius, neq; Hetruscorum mentionē facit. Sed Lydum & Torebum Atyis filios dicit, totidē populos inter se diuisos ab se cognominasse. Hellanicus Lesbicus scribit Pelasgos tantū in hanc partem uenisse, ac eos postea Tyrrhenos cognominatos, dictosq; postea Tuscos à sacrificio ritu, quos Thyoscos Græci uocant. Placet tamē Dionysio esse populos, licet confusos, postea uno Tyrrhenorum nomine uocatos. Multa enim dicit oppida à Pelasgis ædificata, quæ postea à Tyrrhenis occupata, Tyrrhenorum dicta sunt, ut Agillina, Pifa, Falerium, Fescenium. Indiciū uel maxime barbaros hic quādoq; habitasse, sermo peregrinus. Nam autor Liuius, cum ad syluam Ciminam à Fabio consule uicti essent Hetrusci, quidam eos per syluam insecutus, qui linguam Hetruscā probe nouerat. Idem quoq; in nono scribit, Romanos pueros antiquitus Hetruscis literis sicuti postea Græcis erudiri solitos. Plinius, Illicem uetustam dicit fuisse Romæ areis literis Hetruscis inscriptam. Volaterris quoque nuper reperta saxea imago longæ uetustatis cum literis circa (uti putamus) Hetruscis, quæ nulli hodie dignoscuntur. Augustus item apud Tranquilum Meccenatem suum uerbis Hetruscis exagitat, Esar eum id est deum Hetrurix uocans. Hinc Romanis ornāmēta triumphalia, & deorum cerimonix: & primus aruspex Tages, & Pifeus tubæ repertor: & Ludio adçersitus in theatra. Hinc Mezentius rex diuum contemp-

ptor, qui uini mercede Rutilis auxiliū tulit, deinde Porfena: nec alia gens magis Romanos ab initio exercuit. Tandē duobus ultimis praelijs uicti succubere. Primo ad syluam Ciminā à Fabio consule, uti supra dixi. Deinde ad lacum Vadimonis à Papyrio dictatore: ubi ccc. milibus praelio deletis, Hetruscorū uires penitus interiire. Bis postea defecere. Primū in bello punico ad Magonē. Lūius xvij. Cor. cos. in Hetruria iudicijs agitauit eos qui ad Magonē respiciebāt. Deinde bello sociali, quorum principes Arretini: quo tēpore Romani Arretiū & Clusium uastauerunt. Post hæc in officio usq; ad Honorij principis tēpora dura uere. Ex illo multa à Gothis, plura à Lōgobardis incōmoda passi sunt: quorum imperio subducibus agebāt, quibus demū pulsus ab imperatoribus, per Castaldiū magistratū nouū cōpta Hetruria regi. Eius ciuitates Ludouicus Pius cum Paschali pōtifice diuisit: ut Arretiū, Volaterræ, Pisæ, Clusium, Pistorium, Luca, Luna imperio adiudicarentur, reliquæ Pontifici. Postq; uero imperiū ad Berengariū Germanosq; uenit, pressa Hetruria unā cum reliqua Italia uarijs calamitatibus fuit: interq; ceteras anno M. CCCCXL. ab irruētibus Pannonijs direpta est: à Vādalis item circa Populoniā Leone imperatore: postremo à Saracenis, qui Sardinia tenebāt. Ipsi terminū Macra, Tyberis & Apēnius. In ora igitur post Macrā, Luna prima offertur cum portu quondā nobili, iam usq; Lucani tēpore deserta, Vates placuit adiri, quorū qui maximus æuo. Aruns incoluit deserta mœnia Lunæ. Ex huius ruinis nouum oppidum ac uicinum Sarazana excitatum, præestq; utriq; præsul unus, Nicolai V. qui inde fuit oriundus prouidētia. Hæc quum oppido unico Petrasancta à Florētinis adempta Lucēsis tenebatur: per aduentū uero Caroli regis anno M. CCCCXCVI. ad antiquos dominos ambæ redierūt. Petrasancta enim Lucēsiū est ædificium. Quo tēpore de finibus illi cum Genuensibus litigabāt: appellaruntq; ex cognomine uiri Mediolanensis, qui ab imperatore arbiter eō missus locum illum Lucensibus adiudicauit. Ex ruinis illius oppidi excitatum putatur: quod lucus Feroniæ uocatum Ptolemæo ponitur. Nonnulli Fanum Herculis putant. Hinc Macræ fluminis accolæ cum tota Lunensi regione antiquitus Apuani uocabantur Ligures ab Apua oppido, quod satis putauerim esse Pontremulum ex coniectura uerborum Lūij libro x. Sempronius è Pisis in Apuanos Ligures uastando aperuit saltus usq; ad Meram fluuiū & Lunæ portum. Meram enim apud eum flagitiose scriptū puto pro Macra. Nam Meræ amnis hic nullus alius mētionem facit: Auferis Lucensium est nō Meræ, ex multa coniectura, ut alibi narrabo. In hac parte plurima castra nouo nomine, magna ex parte Malespinarum familiæ subiecta. Tantum Carrea Plinio nominatum, Nunc fortē Carrara: unde marmor nobile Romanorum ædificijs expetitum. Iuuenalis: Procubuit ueluti qui saxa Ligustica portat. Fossas Papyrianas Ptolemæus etiā, ponit: ex cuius ruinis Fossionouum à mari aliquantulum recedens ædificatum existimauerim. Similiter & Tiguliam ab eodem hic locatam, quam nunc Lagulam uocant. Castro autem Nuceto, iuglandes in eius agro frequentes nomen dedere. Fiuizanum cum paruis uicis tantum hic hodie Florentinis possessum. Post Lunensium regionem Liburnus est portus Ptolemæo uocatus, Ciceroni autem Labro: scribit enim ad Q. fratrem in epistolis ad Atticum: Hominem cōueni, & ab eopetiui, ut quamprimū rediret: statim dixit: erat enim iturus, ut aiebat, ad III. idus, ut aut Labrone, aut Pisis conscenderet. Antonino in itinere Salebro dicitur. Vada hinc Volaterrana Straboni Plinioq;. Ostia fluminis Cecinæ, qui per agrum Volaterranum fluit, inittiumq; à Monterio prope Massam habet. Populonia notissima uetustate, hanc Niceas patricius Cōstantinopolitanus classis imperialis præfectus, regnāte in Italia Bernardo Caroli nepote, igni ferroq; deleuit. Huc quoq; Vādali mari excurrētes, à Basilico Leonis III. præfecto repulsi sunt: quem postea locum Plumbini princeps Corsis referit, qui totā Hetruriæ oram deprædabantur. Portum habuit, qui iam dudum desertus ab accolis, nunc Baractus uocatur, prædonum recessus. Cōtra hunc ex alia dorſi parte portus Traianus Ptolemæo: ubi nunc Populinum est, quasi parua Populonia, ex eiusq; ruinis excitatum possessumq; ad hunc usq; diem Appianorum familiæ. Cuius princeps Iacobus Appianus scriba Pisanorū, qui Petrum Gambacurtam ciuitatis principē dominumq; suum per proditiōnē interfecit, Imperiū que sibi adripuit. Huius filius Gerardus, minime aptus rem paternam tueri, Pisas Ioanni Galeatio uendit Plumbino sibi retento. Ex hoc & Paula Martini pontificis sorore ortus Iacobus II. uir admodū mitis: qui cum sobole careret, concubinam ex Aethiope eius tympaniste grauidam ex se putans, uicinarum urbium legationes ad puerperiū baptismaq; inuitauit:

Hetrusci sub
iugati ad syl
uam Ciminā,
ad lacum Va
dimonis.
Defectio He
truscorum.
Castaldius ma
gistratus He
truscorum.

Macra flu.
Luna

Sarazana.
Petrasancta

Lucus Fero
niæ.
Apuani.
Apua Pontre
mulum.

Malespinari
familia.
Carrea
Fossæ Papy
rianae.
Tigulia
Nucetum
Fiuizanum.
Liburnus por
tus Labro uo
catur, & Sale
bro Vada uol
aterrana.
Cecina flu.
Populonia

Portus Traj
iani.
Populinum.
Appianorum
profapia.

inuitauit: illa uero interim puerum toto corpore atrum pariens, patrem referentem, risum inuitatis, pudoremque Iacobo excitauit. Hoc demum extincto Rainaldus Vrsinus eius generus successit, qui grauem Alfonso regis obsidionem passus quod Florétia inimicos eius fouisset, magno se animo defensitauit, regemque tandem re infecta discedere coegit. In quo bello Galea-rij Baldasini Siculi, militis Alfonso, memorandū traditur facinus: ter hic muros ascendere conatus, ter è summo deiectus est, quater cum hoste ex prouocatione uictor, Armatus sinistra ephippiū equi, dextra tenens hastā, in equum insiliebat: defuncto Rainaldo Catherina eius uxor metuēs regē, missis ad eum oratoribus, aureum poculū vi. pondo quotannis dare promisit. Post hanc populus quendā Mannetū Appianum solum ex ea familia superstitem, qui apud Troiam Apuliae cum uxore iam senex & inglorius agebat, ad imperiū accersuerunt, qui bona cū gratia multos praefuit annos, censum Alfonso pendendo. Moriens duos ex concubina filios reliquit, quorū minor Iacobus III. maiori à populo praelatus patri successit, uir saeuus ac libidinosus dum uixit. Et ipse decedēs superstitem filium reliquit simul & successorē Iacobū IIII. quo nuper ab Alexandro pulso, Caesar eius filius oppido potiebatur, eoque mox deiecto, ille rursus patriae restitutus est. In horū agro ac ditione duo parua oppida paulum à mari remota, Scarlinum & Suberetum, quae fortasse fuerint ex colonis his quos Scatonēs & Subertanos in ora Hetruriae Plinius uocat. In littore Senesium sunt Vmbronis ostia nauigiorū capacis, ut idem est autor. Labitur ex montibus qui sunt inter Arretiū & Senam recto tramite. Telamon portus à Telamonio Teucro huc adplicante post bellum Troianū, ac extincto fratre diuersa exilia quarente. Huc & Marius etiam ex Africano exilio reuertēs peruenit. Denique apud hunc nobilis illa Romanorum contra Gallos uictoria, Aemilio Lepido, & Attilio Regulo Coss. teste Polybio. Prope hunc etiam portus Herculis, quod nomen non mutauit, & Ansidonia cum portu quae dicitur Fenilia iam extincto. Marsilianum: De Ansidonia prodigiū fertur, quū à Carolo Magno contra Longobardos difficiliter cateris expugnaretur, adducta S. Anastasij caluaria, castrisque praelata, statim in potestatem uenisse. Quapropter haec cum nonnullis etiā supradictis littoralibus dono eius cœnobio Romae ab eo concessa, cuius rei monimentū in eodem tēplo marmorea tabula inscriptū legitur. Post haec Grauisca à Geographis ponuntur, quae iam interiere. Deinde Castrū nouū, quod Cornetum esse diligentiores putant. Nam & pars hodie ciuitatis eo nomine appellatur. Vocatur & castrum Inui, uti Seruius in uersu Virgiliano libro vii. testatur. Pometios castrumque Inui, Bolamque Choramque. Inuus enim Pan seu Faunus dicitur, ab ineūdo, ob eius libidinem. Is uero corniger quum sit, non mirum Cornetū postea locum fuisse appellatū. Amnis hic labitur Minio, è montibus uicinis, recta in mare profluens semita. Virgilius. Minionis in aruis. Paulū uero à mari remota Tarquiniorū uestigia uisuntur, nomen priscum adhuc retinet. Tarcontis aedificium, illius qui duodecim Hetruriae ciuitates cōdidit: uti Strabo. Huc applicans Demaratus Corinthius, Lucumonē genuit, qui Tarquinius Priscus uocatus. Blera Plinio Ptolemæoque uestigia & oppidi & nominis retinet: Pyrgi uero ciuitas uetus putat. Virgilius, Et Pyrgi ueteres. Centumcellae, quarum meminuit Plinius in quadam epistola: Hadrianus inquit, princeps centū iudicibus totidem cellas aedificauit ad audiendas praesente se causas institutas. Hic etiam Augustinus librum de trinitate scribens, prodigiū pueri, cocleari pelagus euacuare conantis uidit. Postremo portus Roma. à Claudio extructus, deiecta nauis maxima, quae olim magnum obeliscum aduexerat, ut ait Tranquillus. Absoluta iam ora, ad interiora reuertar, initio à Pisis sumpto.

RES PISANORVM

PISAS Dionysius à Pelasgis conditas dicit. Plinius Virgilium secutus, à Pisis Peloponesi, sitasque inter Arnū & Auferim scribit. Strabo autem sic: Pisis ab his conditae sunt Pisanis, qui è Peloponeso cum Nestore aduersus Ilium militauerunt: remeantes errore disiecti, hi quidem Metapontum, alij Pisanum tenuerunt agrum. Duos autem inter amnes sitae sunt in eorum congreffone. Arni & Esaris, quorum alter ex Arretio multus delabitur: non tamen integer, sed trifariam diuisus, alter ab Appennino. Confluentibus autem illis unum in alueum, fa- deo tolluntur mutuo alterius impetu, ut qui in amborum ripis extent, se inuicem adspicere nequeant: haec Strabo. Qui autem hi amnes simul confluentes sint, sanè alios non uidemus,

uidemus, quàm Eram & Elsam nunc uocatos in Arnū confluentes, Eramq; uiciniorē Pisis ab eo Esarem uocari necesse est. Plinius uero inter Auscrim & Arnū dicit, Est autem Auscris fluius prope Lucā, cuius olim pars riuus ille qui iuxta Pisas nunc labitur fuit. Hūc etiā forte Strabo intelligit, ac pro Auseri Esarem ponit, nam Era, nec ex Arretio, nec Apennino labitur: quod si de Auseri dicit, necesse fuerit eum quandoq; in Arnū alio cursu influxisse. Pisanorū terra mariq; res diu florere. Anno siquidē DCCCCLXII. Otho primus quum primum Pisas ueniret, septem Germanorū familias in eo loco reliquit habitare uolentium. Quas & facultatibus & honoribus ornauit. Quæ sunt huiuscemodi, Casamacta, Orładi, Ripasfracta, Gatani, Gusemarij, uicecomites, Dodi. Nō multis post annis, quum à pontifice editum esset, ut cuiq; Christianorum liceret Sardiniam possidere, modo à Saracenis eam liberasset, Pisani eam expeditionē aduersus Musactum eorū regem fecere. Interea Lucenses, qui superiore anno ob qualdam incursionē in discordiam uenerant, adiunctis Transpadanis in agrum Pisanum inuadūt, Valdeserchium ceperunt, quos Pisani statim remeantes usque ad Ripasfractam fugauerunt, nec multo post cum classe Rhegium obsederunt. Musactus ē Sardinia Pisas inuadit atque incendit, multitudinē ad uicinos se montes & loca proxima transferente. At Pisani cum uictoria remigrantes, ac incensam urbem ingressi die sancti Sixti, anno MVI. restituere in primis aedificia curauerunt. Post annum deinde sextum Cardinali Ostiensi à pontifice missō, tum Lamberto præfule Pisano populum impellentibus, Christi causa Sardinia rursus repetentes, uictoria potiuntur, insula capta atq; incensa, fugatoq; Musacto. Verū post trienniū ab eodem irruptione facta, unā cum cæteris Christianis pulsi eam amiserunt, eodemq; anno cum Genuensibus societate facta recuperauerūt, ex conuentis præda illis, Pisanis uero insula cessit. Quæ ab eis in quatuor diuisa est partes, Arboream, Calarim, & alias duas, quibus singulis magistratus præfecerunt, quos iudices appellabant. Carthaginē dein anno MXXX. classe ceperunt, regem captū ad pontificem duxere, quem Christianū factum, ac diademate redimitū, tandem remisere. Post annos XX. Musactus antiquā Sardinia possessionē recepit, multis castellis & aedificijs ornauit. At Pisani rursus impulsore Pontifice eadem expeditionē tentātes, ac in Corsicam tempestate delati, eam deinde Sardinia ceperunt, quam Musactus ante fugam prius cum bonis his quæ exportare nō poterat incēdit. Anno post hæc Panormū in Sicilia Saracenis ademerūt, ex cuius uictoria manubijs, Præfulis aedis ac basilicā aedificare cœperūt, ubi prius aedes diuæ Reparatae fuerat, uectigali adsignato: partim quod Beatrix Hetruriae comitissa Pisis sepulta, ac eius filia Matildis ei adsignauerāt: partim quod Henrici III. cōcessio, à quo per legatos impetratū, ut Papiniani & Reguli in ualle Serchi redditus ei dicarētur. Anno M.LXX. bellū Genuensium occasione ablata eis Corsicā sustinuerūt, nec multo post XII. ipsorū triremes Arni ostia ingressas, die item S. Sixti superauerūt, ex quibus VII. mercibus onustas Graciā petētes ceperunt. Ex quo Pisani inter fastos eum diem retulerūt, bis iam cōsecuta uictoria, templumq; ei extruxerūt. Anno. M. XC. in expeditionē Hierosolymitanā unā cum Gallicis proceribus & ipsi cū ingenti classe profecti, Caloioannem Imp. qui in itinere cōmeatum ac trāsitum impedierat, multis adfecerāt incōmodis, insulis insuper nōnullis ademptis: cum quo pacem hac conditione fecerunt, ut cœptū iam Pisis templum, cum sacris aedibus, sua absolueret impensa. An. M. CVIII. in maiorem & minorē insulas Baleares adhortāte Paschale II. Pont. expeditionem susceperē, ubi menses à profectioe XXXVI. labores famemq; ac naufragia experti: semestri tandem obsidione eas cepere, ac Pisanos in eo bello mortuos tumulo cum elogio rei gesta Massiliae in aede Victoris honorauerunt, quod adhuc extat his uersibus: Verbi incarnati de uirgine mille peractis Annis bis centum, bis septem connumeratis. Vincere maioricas Christi famulis inimicas Tentant Pisani Maumeti regna prophanī, Mane neci dantur: multi tamen his sociantur, Angelicæ turbæ coeliq; locantur in urbe. Terra destructa classis redit æquore ducta, Primum ope diuina simul & uictrice carina. O pia uictorum bonitas, defuncta suorum Corpora classe gerunt, Pisasque reducere quarunt. Sed simul adductus ne turbet gaudia luctus, Cæsi pro Christo tumulo clauduntur in isto. Ex ea igitur præda portas ligneas retulere, quæ nunc in templo Pisano cernuntur, paruamq; columnam supra portam maiorem stantem. Duas insuper columnas porphyreticas, quas postea Florentinis ob merita seruatae ab eis, Pisanis absentibus, urbis contra Lucenses, dono dedere. Quæ pro foribus templi diui Ioannis hodie cernuntur. Sed & rege Saraceno Maioris interfecto

Auscris

Bellum cōtra Saracenos.

Musactus rex

Sardinia capta.

Carthago cū rege capta.

Baleares insulae captae.

Versus.

Colūna porphyretica.

Regina maioris insulae cū filio Pisas dicitur.

fecto reginā captam cum paruo filio Pisas in triumphū duxere: ubi ab urbis Præsule Christianus simul & canonicus factus, ad postremū rex Maioris in paternū regnum dimittitur. Anno *MCLXVIII*. Americo regi Hierosolymitano cōtra Saracenos qui Alexandria occupauerūt, *XL*. triremes miserūt, cōsecutaq; uictoria, gratia eis acta p̄ legatū. Humanisq; & hospitalibus in Ro. pontifices fuere, nam his ferè tēporibus Gelasiū *III*. Henri. *III*. Imp. iram fugientem, dein Calistū *II*. e Burgundia Romam illac iter habentē, qui & Sardiniam Pisanis cōcessit, exceperūt. Innocentiū *II*. item eiectū Pisas duxerūt, ac eius causa unā cum Imp. Sicilia regnū Rogerio auferre contenderūt. Quo tēpore Neapolim annis *VII*. simul cū op̄idibus circa multis præsidio tenuerūt, inde iuris ciuilibus Pandectis, quæ nūc apud Florentinos sunt, Pisas traductis: Salernitanāq; deniq; ciuitatē obsederūt, pro quibus meritis ille pacem inter ipsos & Genuenses primū constituit. Deinde Pisanū præsulem Metropolitanū fecit. Postremis uero tēporibus Gregoriū *XI*. ex Gallia Romā redeūtem, quanq; interdicti sacris ab eo ob Florentinorū societate fuissent, gemina triremi iuuerunt. Anno *MCLV*. foedus cum Gulielmo Rogerij filio iniuerunt, à quo plurimis donati muneribus fuere. Aedem diuo Bartolemaeo dicauerunt, ac pars urbis quæ Chinsica uocā flagrauit. Anno autem *MCLIX*, cum Frederici Aenobarbi partibus studerent, Palarius cōsul, qui postea Palario castro nomen dedit, cū Gerardo comite ac nobilibus Pisanis auxilio ipsi Imperatori, qui Mediolanū obsidebat, profectus est. Rursus eidem ad expugnationē urbis ueteris cū exercitu adfuerunt. Paucis deinde post annis Concho cōsule multa aedificari publica cōcepta aedificia, & Rainerius homo Pisanus ac rusticus, q̄ terrā arabat, omnis ueneris expertus, ac iustissimus sanctitate florebat. Anno *MCLX*. cū classe Albigaunū ceperunt, ex quo Genuens. bellū in se cōcitauerunt, qui cum *LII*. triremibus in ostio Rhodani cōfluxerunt, ac demū uicti & rebus spoliati, liberi precibus ducis cōdonati fuere. Deinde Gregorio viij. sequestro, qui ea tēpestate Pisas uenerat, pax inter utrumq; populū facta: mox ad Hierosolymitanā expeditionem, cum eodē Frederico classē *L*. triremū unā cum Vbaldo Lanfranco urbis præsule miserunt, qui Imperatore in flumine casu demerso, statim domū reuertit. Sub eodē præsule Campum sanctum dicauere, ex terra quā Hierosolymis adduxerant iniecta nuncupatū. Idem quoq; Præsul in Gorgonā insulam Othonis Imperatoris furorē aufugit, q̄ eum ut Pōtifici rebellem Innocentiū *III*. iussu Pisis publice sacris interdixerit. Post hac Pisanis Frederico *I*. pōtificis hosti magnopere fauerunt, cuius causa Cardinales quosdā à Gregorio viij. ad cōcilium contra eum ex Gallis aduersitos apud Malorā depresserunt. Malora enim saxea moles seu scopulus instar insulae aquis abditus *v*. pass. mil. in mari procedens recessu cauo ac brachijs portū efficit Pisanū. Huius igit sceleris haud multo post diuina ultione pœnas dedere, superati in eodem ferè loco, memorabili clade, à Genuensū classe, dum de Corsica imperio decertarēt, ubi triremes *XLIX*. hominū uero *XII*. milia desiderauerunt. Sed ab eisdem iterū paucis post annis alia sustinere incōmoda, portu ac turri apud Liburnū captis atq; incēsis. Ab eodem item Gregorio Sardinia titulo priuati nō destitēre quin omnibus uiribus perseuerarent, traderentq; & ipsi suis proceribus facultatem, insulam eam quoquo modo cōsequendū, quā ad postremū Bonifacius viij. Aragonum regi tributū pollicenti, reliquis exclusis concessit, cum quo rege etiā postea bello cōtenderunt, multisq; demū acceptis incommodis, pacem certis cōditionibus fecerunt. Manfredi etiā Sicilia regis Frederici filij partes contra pontificem iuuerunt, Quo postea crimine à Clemente *III*. expiati fuere. Paulo uero ante, anno uidelicet *MCCLVIII*. cū Venetis cōtra Genuenses societate iniuerunt annos *X*. duraturam. Quae etiam tēpestate apud Acconē in Syria contra eosdē pugna nauali cōmissa superiores fuere, praefecto classis ac duce Sigerio Saxecta consule simul & Henrico Gataneo capitaneo Pisanis. Statum uero reip. uariis magistratus administrauit. Primo unus consul, deinde Antiani cū potestate, ac capitaneo, postremo dux: uerū ex his nōnulli tyrannidē occupabant, populo nō diu tolerati. Anno siquidē *MCCLXXXII*. Vgolinus comes eorum ciuis, qui oppida quaedā in agro Pisano retinebat, multos annos in patria dominatus cū partiū putaretur Gibellinarū: Guelphis tamen & Florentinis faueret, ab Vbaldis, Gualandis, Lanfrancis, Orlandis simul coniuratis expulsus, ad Florentinos cōfugit, quorū auxilio multa patriae damna intulit. Demum post aliquot annos reuocatus ac autore Rogerio præsule ciuitatis e famulibus Vbaldorū per prodicionem captus, unā cum filijs fame absumptus, cuius adhuc familiae cernuntur reliquia, in agro Pisano Gerardescam possidentium, ab eo Girardo uocitatum, quem

Pisani hospita-
tales in Rom.
pontifices.

Pandectae
iuris.

Palarius con-
Gerardus co.

Concho con-
Rainerius
Albigaunū
captum.

Hierosolymi-
tana expedit.
Vbaldo Lan-
franco præsul
Campus sanct.
Cardinales
deprimuntur.
Malora
portus.

Superati Ge-
nuensibus.

Bellū cū Ara-
gonū rege ob
Sardiniam.

Sigerius Sa-
xecta consul.

Vgolinus co.

Roger. præsul

quem supra auxilio missum à Pisanis dixi. Sed & eadē tēpestate aliī quoq; ex urbe pulsi à factione uicecomitū ad Florētinos item se receperē. Inter quos Nerius Gallura, eorumq; simul & Lucensiū auxilijs multas in patria excursions fecere. Demū Pisas portu pontibusq; occupatis obsederunt. Pisani tot pressi angustijs, Guidonem Feretranū accersuere, cuius uirtute, simulq; dei benignitate respublica restituta, ac Pōtadera multaq; alia amissa recuperata fuerē. Guidoni Fredericus item Feretranus in exercitu successit, cuius tunc opera Balnea ad aquas ædificijs habitationibusq; ornata fuere. Post hæc Pisani mādāta quādā impe, Rodulphi, qui Miniatæ morabatur, spernētes, plane ad defectionē tendere uidebātur. Quare uicarius eius bellum inferēs, Pisas adeo diripuit, ut uix postea respiscere fuerit. Vgutius deinde Fagiolanus è Flaminia oriūduus uir fortissimus, capitanei nomine ad regendā remp. accersitus, Luca dominationem inuasit. Florentinos plurimis adfecit incōmodis, præsertim anno M. C C C X I. apud mōtem Catinū uallis Neuolæ, Pistoriensibus ac Volaterranis sibi adscitis. Sed quū ex parente tyrannus factus esset, primū Lucenses filium eius Nerīū ex urbe pelunt, quod Castritiū nobilem adolescētē è Castracantum familia in carcerem duci iussisset. Vgutio igitur in eos prodeūti, ac inde paulo post re infecta redeuntī, eodē die Pisani portas clauerunt, ille ad Malespinas unā cū filio cōfugit, ubi tentato sapius necquicq; reditu ad solum paternū reuertit. Pisani deinde Gerardū è comitibus Donorciatici rebus præficiūt: post uero hūc Fatium comitem: hic ciues ad concordia induxit, uir unus omnino iustissimus putatus: decessit post annos I I I. ex pestilentia, maximo omnium desiderio de se relicto. Anno M. C C C X X X I X. Pisis studiū literarum institutū, probante Pontifice. Deinde renouantibus bellum Florentinis Joannem Haucutū ex Angliā uocauerunt, cuius ductu Florentinos adeo presserunt, ut omnibus circa oppidis captis, ad portas urbis sint castrametati, uerū duce, ut dicitur corrupto, illius periculū uitauere, paucisq; post annis cōmutata fortuna duce Galeocto Malatesta, Pisanos insigni clade adfecerūt, ex eisq; ad mille captos in triumphum duxere. Pax deinde subsecuta Innocentiū Pontificis legato pacificatore. Pisani id Gambacurtarum, qui tunc urbis potiebantur, auaritiæ referentes, eos ex urbe pepulerunt: ac Joannem Agnellum nobilem uirum Pisanū ducem primū nouo tunc magistratu cōstituerunt. Anno M. C C C L X V. Cuius item nō longa felicitas. Post annos siquidē I I I I. dum Luca quo salutatū Carolū Imp. ierat, ludos spectat, ruina podij, crus perfregit: ex quo magistratu se coactus est abdicare, Filijq; Gualterius ac Franciscus in eius locū in templo ab uniuerso populo surrogati. Verum illis inuidiosum recusantibus magistratū, Antiani ad palatij cōfessum, antequamq; rediere potestātē. Carolus interea Pisanis septem aureorū milia singulis mensibus donec esset in Italia imperauit. Anno M. C C C L X I X. Petrus Gambacurta cū Guidone fratre ac filijs X I I. aureorū milibus Carolo datis, reditū in patriam impetrauit, ubi tanto exceptus cū honore, quāto nemo unq;. Hic igitur Florentinorū fuerat amicus: quumq; aliquandiu rem tenuisset ab Iacobo Appiano uiro Pisano scriba reip. rerū omniū conscio per scelus interficitur. Iacobus rerū potitus, post annos IIII. remp. filio Geraldo dimisit, hic uidēs urbē minime tueri posse, anno dominationis I I I. Joannē Galeatio uicecomiti uēdidit, plumbino oppido sibi reseruato. Galeatius uero decedens, hanc in portionē Gabrieli filio suo notho testamento reliquit, qui & ipse diffusus uiribus, eam rursus Florentinis uēdidit, illi statim urbem capiunt. Pisani indignati, Io. Gambacurtā exulem reuocant, eoq; duce facta irruptione, Florentinos urbe deiciunt, bona diripiunt, sese in libertatem omnino uendicantes, atq; ut id tutius agant, Agnellorū factionem urbi etiam restitunt: ac cū Gambacurtis cōciliant, ante aram eucharistia inter utrumq; familiæ principem diuisa. Mox rupto fœdere, Gambacurta Io. Agnellum per proditorem cædit, ac postremo Florentinis aliquot mēses Pisas obsidentibus uendit. Illi anno M. C C C C V. in urbem recepti, Gino Caponio primo pratore. Huius postea Ioannis filius Gerardus Gambacurta, dum Ferdinando Sicilia regi aduersus Florentinos uenienti, castella quatuor in Apennino sita, quæ pater à Florentinis merito proditiois acceperat, tradere cupit, per suorum proditorem decipitur, castellis Florentinis traditis, ex quo ille regem pauper diu ac miser secutus est. Captas igitur Pisas, Florētini usq; ad annum millesimū quadringentesimū nonagesimumquintū tenuere. Aduentu tunc demum & hortatu Caroli regis Gallorum, illac iter cōtra regem Neapolitanum facientis, sese iterum in libertatem uendicantes, non solum magistratus, sed eorū antiquas in urbe familias expulerunt, bonaq; diripuerūt. Se quoq; tuendi gratia in fidem Venetorum deditere. Quorum

Nerius Gallura.

Guido Feretranus.

Fred. Feret.

Balnea ad aquas.

Rodolphus

Vgutius Fagiolanus.

Luca capta.

Mons catinus

Gerardus com.

Fatius com.

Pisis studium literarum.

Ioannes Haucutus ex Anglia accersitus.

Bellū contra Florētinos.

Antiani renouati.

Petrus Gambacurta.

Io. Appianus

Galeatius uicecomes.

Gabriel fil.

Florētini

Gerardus Gambacurta

Pisani aduentu Caroli rebellant.

auxilio

auxilio excursions in hostili crebras ausi facere, ab eis tandem Turcarum bello imminente deferri, suis nunc auspicijs uiuunt, nequicquam saepe ab hostibus bello laceffiti, magna ui animi potius, quam uiribus annis iam prope XII. resistunt. Luca Romanorū colonia. L. uinius xx. Annibal in Ligures, Sempronius Lucam cōcessit. Frontinus libro iij. T. Domitius Caluinus cum obsideret Lucam oppidum Ligurum, non situ tantum & operibus sed etiam opugnatorum praesentia tutū, circūiri muros iubet. M. Varro dicit eam à lucentibus clypeis dictam, quibus eorū turres erant munita. Nulla ciuitas tam breui tēpore plures experta dominos. Nam à Gothis possessam ante omnia, Narses v. obsidionis mense in potestate rediguit: deinde à Bonifacio eius urbis ciue dominata, qui ex Beatrice Henrici Imp. filia Matildem genuit, coniugem Gotifredi magnae ditionis haeredem, deq; Christiana religione optime meritam. Deinde Vgutius Fagiolanus quem supra in historia Pisana pulsum unā cū Nerio filio dixi. Dein Castritius è Castracanū familia, ex captiuo patriae dominus factus. Res multas in Italia gessit, Galeatio uicecomiti, & Accio eius filio familiarissimus. Florētīnorum acerrimus ac perpetuus hostis. Post eius mortem filij à Ludouico Bauaro Imp. ciecti fuere, quum ille patrem suis hostibus fauentem reperisset. Post Bauari discessum Teutonici, qui in praesidio Lucae erant, cum Marco uicecomite, quem missum à Bauaro obsidem tenebant, ciuitatem Florentinis precio LXXX. milium aureorum obtulerunt: illis autē reuentibus iterum discedente Marco, minore satis precio Gerardino Spinulae Genuensi dedere, qui uix accepta possessione, à Florētīnis obsidione premitur. Tandem unā cum ciuibus rebus desperatis, Ioannem Boemiae regem, qui tūc forte in Italia à Brixienfibus aduersus uenerat, ad tutandam temp. euocat: ille dominatione accepta, Lucam ab obsidione quinq; mensium liberat. Post hac discedens, Petro Roscio Lucam & Parmam commisit, ille ex conuentione quadam Mastino Scaligero tradidit: Mastinus uero Florētīnis uendit, qui nouem tantū menses eam possederūt. Pisani reminiscens Lucam eorū potius esse iuris, uti rebellem Imperatoris ab Henrico sibi cōcessam, urbem obsidione durissima cingūt, agrum simul undiq; cum castris occupant, frustra Roberto tunc rege, eos tanquam à possessione sua discedere mādante: tandē post aliquot menses pax certis conditionibus facta. Nec diu postea Carolus Imp. Ioan. regis supradicti filius in Italiam ab Urbano pon. aduersus, Lucam diuertēdo accepit, ubi aliquandiu moratus est: discedēs Cardinalem quendā Gallicum in eo loco reliquit. Qui urbem Lucensibus XXXV. aureorum mil. uendit, à Florentinis mutuo acceptis, à quibus & ciues nonnulli solertes ad reconcinnandā remp. eorum, missi fuere. Arx item quam Castritius olim excitauerat, euestigio diruta. In eoq; statu usq; ad Paulum Guinifium fuere. Hic cum multas possideret opes, ac patriae tyrannidem occupasset, infelicem habuit exitū, ut mox dicam. Florentini postremo Lucēses obsident per Nicolaū Fortebrachium, agre ferētes quod Ladislaus Pauli filius, Philippo duci, eorum hosti militasset. Illi ad opes Philippi confugientes, Francisco Sfortia, & Nicolao Picinino ducibus ab eo missis: non solū pestem à domino pepulerunt, sed ultro ausi Florentinos inuadere, quibus Guidantonius Vbalinus dux fuerat, praelio commisso superiores fuere, ubi hostium equitum quatuor, peditum tria milia desiderata fuere. In eo bello, quum Paulus rebus Florentinorum clam studere deprehenderetur, à populo captus, ac Francisco traditus, ab eodem Mediolanum ad Philippum ductus, atq; in custodia extinctus est. Filius uero Ladislaus qui eodem tempore sub Francisco patriae militabat, ubi patrem esse captum accepit, ilico aufugit. Aliquot deinde post annis, clam noctu Lucam ingressus, sese magistratibus ostendit, flens atq; obtestans, uti iam insontis laborum misereretur: quod si per eos minus in patria uiuere, saltem mori liceret, sese paratum eorum iussu supplicium ferre. Illi misericordia cōmoti, humaniter castigant, hortanturq; uti sortem aequo animo perferat: neu ciuitatis amplius hoc pacto statum perturbet, datisq; comitibus & pecunia, abire iusserunt. Hinc fuere Pontifices duo, Lucius III. & Alexander III. hic & Phridianus Praesul ante omnis colitur, cuius meminuit Gregorius: cum in alijs de Lucēsis benemeritis, tum quod Ausirim amnem inundatione uastātem diuinitus cōpescuit, ex quo pars ea quae Ausiris nūc dicitur ab eo diducta adspicitur. Hac & Agnelli mei patria uiri moribus, ac literatura ornatissimi. Prope Lucā fanum Herculis, cuius oppidi parua nūc extant uestigia. Deinde Feroniae lucus Ptolemaeo, qui nunc Bientina cum lacu forte fuerit, nonnullis uero Petrasancta, uti supra monstraui: alter enim Feroniae lucus apud Soracten. Focenses Fucetium oppidū cum altero lacu: sunt qui hos Focenses apoellare uelint, ex Desiderij regis marmore

in marmore, Viterbij reperto. De in Piscia, Pratum, noua nomina, de quibus alijsq; in Florentinorum epitome mentionem faciam. Pistorium propius Apennino, cuius meminuit Sallustius in Catilinario. Nullum æque oppidum Florentinis negocium fecit, acriusq; restitit, cū sæpe uictū fortius resurgeret, societate auxilioq; maxime Castritij Lucensis freti, cuius etiā adhortatione ac uiribus Philippū Tidicem Pistorien. tyrannū patriæ cōstituerunt: Florentinis magnopere aduersum, ipsius Castritij generum: tādē anno M. C C C L I. penitus succubuit, ut in Florentinorum referam historia. Hæc ciuitas mater seditionum totius Hetruriæ, ab ipsa nanq; Alborum & Nigrorū factiones Florentiam defluerunt. Deinde Cancellarij & Pantiatiki crebris tumultibus urbem implicuere. Ii quum diu quieuisent, proximis annis ita sunt excitati, ut omnia cruore, cæde, incendioq; referferint, nec finis adhuc esse uideatur, Cancellarijs nunc potentibus. Hic Nicolaus Fortegueria cardinalis Theatensis Atheneum nobile ac religiosum constituit pauperibus doctrinæ operā dare cupientibus refugium. Fesulas ex una Pleiadum ferunt esse dictam, inter X I I. Hetruriæ, cuius adhuc uestigia uisuntur, cū nobili cœnobio à Cosmo Medice ædificato, subiugata à Florentinis anno M. X X I I I I. locus memorabilis clade Redagagis Gothorum regis à Stilicone superati. Hinc Minio fluit amnis ad mœnia usq; Florētina. Supra in Apennini iugo castra Florentinorum notissima. Insuper & terra Pasumenna, quam Strabo dicit ab Arretio esse cæteris remotiorem, qua Annibal iter ad Trasimenem fecit, licet alia uia facilior ascensu Arimino deinde per Umbriam foret, à præsijs Romanorum tamen magis tenebat. Quibus uerbis Casentinum describere uidetur. Sequitur pars quam Liuius in descriptione itineris Annibalis, omnium fructuum feracissimam esse dicit inter Fesulas & Arretium, quam uallem Arnī superiorem appellant: tunc paludibus occupabatur, obicibus saxorum cursum Arno remorantibus: quæ in sequentibus temporibus Incisæ oppido in ea parte ædificato nomen dedere. Arretium inter X I I. item ponitur, bis rebellauit. Liuius X X V I C. Terentius Varro obsides ab Arretinis senatorum filios cepit. C X X. Item bello sociali autores fuere Hetruriæ defectionis simul cum Marsis & Picentibus, Quapropter Sylla in eos acrius sæuit proscriptis ciuibus antiquis, nouam deducendo Coloniam: indicio est marmoris inscriptio, quæ adhuc in ea urbe cernitur, Arretini ueteres duplici R. Plī. Arretini ueteres, Arretini fidentiores: processu deinde temporis uaria cum Florentinis bella gessere. quanq; Guelphi & ipsi fuerunt earundem partium usq; ad Fredericum I I. Verum postea Tarlati Vbertinijq; Gibellini extorres, reducti Manfredi Siciliae regis tempore aduersari cœperunt, primusq; Gulielmus Vbertinorū princeps, patriæq; præsul simul & tyrannus, ac duci propior quam sacerdoti, Florentinis sæpe bellū intulit, postremo Guidone Feretano simul & exulibus Florentinis auxiliantibus, cum eisdem Carolum I I. Siciliae regem socium habentibus, congressus in prælio apud Bibiennam occubuit, ubi Arretinorum tria milia cæsa: capta autem duo milia fuere. Guido deinde Petramala Tarlatorum caput, sacerdotio ac tyrannidi succedens anno M. C C X V I I I. à Florentinis & Roberto rege bello superatus, cum eis cōuenit, ut urbis imperio penes Robertum relicto, ipse urbis administrandæ, creandorumq; magistratuum ius haberet. Deinde gliscente imperij cupiditate, cum Tifernum Pontifici abstulisset, à Ioanne X X I I. præsulatu deijcit, ex Arretina insuper diœcesi Cortona deducitur, primo præfule in ea ex Vbertinorum familia constituto. Quam ob rem Guido iratus, Vbertinorum castella euertit. Postremo præter pontificis auctoritatem Ludouicum Bauarum eius hostem diademate ferreo Mediolani de more redimiuit, Dumq; reuertit, febre correptus, in itinere apud Nigrum mōtem decessit, uir armis natus magis quam religioni. Arretium, Burgum, Tifernum, Castilionem, Terramnouam in suam potestatem redegerat: Arretium mœnibus restituit, Viam quæ ab Anglari ad Burgum ducit, latiore reddidit, ubi quondam Nicolaus Picininus à Florentinorum & Pontificis exercitu superatus est. Hoc extincto, res ad Petrum cognomento Sacconem eius fratrem peruenit: hic quoq; in dissensionem cum Vbertinis, quāquam eiusdem factionis uenit, causaq; fuit, ut Vguitij Fagiolani liberi castra quidem amitterēt: at illi reddito talione, ut Sacco Tifernum & Burgum, quibus deperditis, necesse fuit cedere Florentinis. Itaq; eis Arretium uendidit, castris sibi quibusdam reseruatis. Mox in suspitionē ueniēs, captus ab eisdē & in carcerē coniectus, direptis eius bonis. Qui ædibus incensis liberatus postea à Gualterio Florentinorum tyranno, in dominationem rursus redijt. Bellum Florentinis Peru-

Piscia
Pratum
Pistorium
Philippus
Tidices

Atheneum
pistoriense.
Fesula
Redagages
Minio flu.
Terra Pasumenna.
Casentinum
Regio inter
Fesulas &
Arretium.

Arretini
ueteres.

Tarlati
Vbertini
Guli. præsul

Guido Petramala.

Cortona
præsul

Petrus Saccon

nis Perusinisq; intulit. Castra Vallisarni, Ficinum atque alia incendit, & in Montemuarum cum se recipit. Iterum ab Arretinis eiectus, ad Carolum Imperatorem frustra confugit. Deum apud Bibienam oppidum suum excessit octogenarius, eo robore, ut etiam par iuuentuti arma indueret, omniaq; militis munera obiret. Liberos nonnullos reliquit, quibus paulo post Bibienam caeteraq; oppida ademerunt, impulsoribus pariter & adiutoribus, Farinata, & Ario, Vbertinis, qui in gratiam nuper cum Florentinis redierat, ob egregiam eorum in bello Theutonico nauatam operam, in quo & Biordus ex eorum familia cecidit. Interea Arretini post Gualterij Florentinam tyrannidem, in libertatem se iterum uendicauerunt, ac LX. ciues creati, rempub. aliquamdiu feliciter administrauerunt. Verum inter successores postea discordia nata, pars altera Carolo Pannoniae regi, qui aduersus Ioannam Siciliae reginam tunc in Italiam uenerat, urbem tradidit, quo paulo post discedente, Sacconis filij simul cum ubertinis reliquisq; Gibellinis rursus in urbem, aduersarijs expulsis reuocati, ob metum & ipsi mox contrariam iterum reuocant factionem, qui simul una postea urbem diripuerunt. Arretium post haec Engeranius Ludouici Andegauensis dux XII. milium ex Gallia supplementum adferens in itinere, auxiliantibus Sacconis filijs extortibus diripit, arcem uero cum oppugnare coepisset, adlato de morte Ludo. nuncio, desistens, urbem Florentinis, anno M. CCCC. LXXXV. L. milibus aureis uendidit. Paucis dein post annis Ioannes urbis praesul a Gregorio XI. instigatus, bellum eisdem mouit, uictus tandem ac fugatus est, aedes crematae, p. p. inuicem interfecit. Res deinde Arretinis pacata, usq; ad annum MDII. fuit. Quo tempore, illi impulsore Vitellotio Tifernate a Pontifice cum exercitu misso, rebellauerunt, captaq; arce & magistratu, res cito deseruuit, autoritateq; Ludouici regis Gallorum Florentinis amici, sedata est: ac urbs propterea ciuibus ob metum diffugientibus, penitus uiduata, in misera nunc cernitur conditione: sed de his pluribus cum ad res uenero Florentinas. Arretina testa apud ueteres in precio, cuius meminit Martialis, ea nunc terra praestantior apud Dirutam uicinum castrum reperitur, ubi & Figlina fiunt, ita & soli natura saepe tempore mutatur, & Saguntina quondam apud maiorem insulam nunc exercentur. Censetur Arretium Leonardo, Carolo, & Ioanne Tortellio bonarum artium peritissimis, ac Francisco iuriconsultissimo, necnon Guidone etiam musico supra haec tempora, qui totam melodiam sex notis in manus articulis inuenit, Sed praeter omnis Donato martyre urbis praesule sub Valentiniano imperante: is ut apparet in tabulis antiquis apud ecclesiam Arretinam existentibus: Zenobium tribunum Landerici filium senatorem Romanum diuitem ac potentem Christianum fecit, qui Arretinam postea dotauit basilicam, ubi multa oppida nominantur ab eo constructa, quae nunc Senensium sunt. Hinc fuisse Meccenas teste Macrobio, & Laurentinus ac Pergentinus duo fratres martyres sub Diocletiano, in eademq; iacent urbe. Cortona prius Corithum: Silius. Arreti muros, Corithi nunc diruit arcem, Dionysius Cottonem prius dictam ait: deinde factam Romanam coloniam, Cortonam coepisse uocari. Hanc conditam prius a Pelasgis Tyrreni occupauere, hinc Dardanus fuit Troianae gentis conditor. Virg. Hinc illu Corithi Tyrrena a sede profectum. Eam insequentibus seculis Arretini expugnauerunt, a quibus diu possessa fuit, ablatam deinde Pontifex ab eis deiecto Guidone, praesulatus honore (uti supra dixi) decorauit. Deinde Vgutius tyrannus eam possedit, qui a Florentinis descendo Io. Galeatio adhaerens: tandem ob libidinem in foeminas, est a ciuibus interfectus, superstibus liberis, qui exularunt, ac religiosis patriae locis annuis pensionibus relictis, quae adhuc durant. Postremo illac Ladislao Siciliae regi transeunti, sponte ciues se dedentes ille admiratus, per cauilum interrogauit, an apud eos esset copia uerueciniae, deniq; non multo post, eandem Florentinis uendidit. In hoc agro Petramala, unde Arretij familia, a Florentinis diruta: & Ciuitella Guidonis praesulis aedificium, quod Minutius quidam per bellum Io. Galeatij tenebat. Procedendo Trasimenes reperitur notissimus, ac clade Romanorum nobilitatus. Perusia in Apennini parte, ciuitas Hetruriae ab Achaeis aedificata, ut Trogius scribit, ut Appianus de bellis ciuilibus, ex XII. Hetruriae. Haec in Augusti uenit potestatem, compulso ad ultimam famem L. Antonio triumuiro fratre, moenibus insuper ab eo restituta Augusta est appellata. Septem deinde annis obsidionem crudelissimi Totilae passa, ad ultimum dirpta est, interfecto eius praesule sanctissimo Herculano, natione Germano. Insequentibus deinde temporibus, sub Bonifacio VIII. sicut & multae aliae Italiae ciuitates, quum Ioanni Galeatio

Sacconis
mors.
Biordus
Vbertinus

Engeranius

Arretiu di
uenditum.
Arretini re
bellant.

Testa Ar
retina.

S. Donatus
Zenobius
tribunus.
Laurentinus
Pergentinus
Cortona
Dardanus

Vgutius

Petramala
Ciuitella
Minutius
Trasimenes
Perusia
Augusta
Totile ob.
Herculanus praesul

Galeatio Vicecomiti se dedisset, per Vgolinum Trincium tyrannum Fulginatem ab eodem Pontifice cum exercitu missum, ad officium reducta est. Secutæ postmodum Raspanum qui Gibellini erant, & Gentilominum factiones. Hi postremi nobiles, annis uiginti quatuor exules fuere: plebis partes Biordus Michelectus tunc tuebatur, uir autoritate uirtuteq; armorum inter suos potens: qui cum iam ferendus ob morum insolentiam non uideretur, à Guidoloctorum coniuratione qui & ipsi gratia pollebant incautus trucidatur, cum omni ferè familia præter Cicolinum eius fratrem. Hic equo conscenso urbem percurrit, clientes excitat, uiuum adhuc fratrem non interfectum esse simulat. Hisq; adeo effecit, ut Guidoloctos omnis armata multitudo petitis eorum domibus de medio tollerent. Verum paulo post eiectus & ipse à Brachio Montono, ac demum resistens captus in prælio atq; interfectus fuit. Is enim Brachius ob singularem uirtutem electus à populo Princeps, nobilitatem plebi conciliauit: è Montono uico Perusiæ finitimo fuit, militia clarus, cuius gestis Campanus librum dicauit. Alberici primum Cunij Comitissæ disciplina se tradidit. Deinde Alfonsi regis auctoritatem secutus, eius iussu Aquilam Martini Pontificis oppidum, quem Alfonsus in adipiscendo regno aduersum senserat, obsedit, in qua obsidione à Iacobo Cadola Martini duce superatus occubuit, cuius postea cadauer effossum Pontifex in urbem perducit, ac extra portam sancti Laurentij in loco profano, quod sacris esset interdictus, tumulari iussit. Dum uixit aduersa semper factione cum Sfortia fuit, cum ambo ex eiusdem ducis disciplina prodijissent. Filium Odonem reliquit, qui breui post tempore à Guidone Torello apud Aretium interfectus est. Alterum item filium Carolum diu superstitem uidimus, qui quanquam patriam indolem referebat, infortunatus usque ad extremum fuit, anteq; hos annos Venetis militans contra Turcas apud Forumiulium in prælio cecidit. Ex eius ite ludo Nicolai duo prodire, alter Fortebrachius appellatus siue Stella, quod è Stella eius sorore sit genitus, alter Picininus ex eadem urbe ob corporis breuitatē dictus. Hic multis sæpe in prælijs uictor, ad extremum missus à Philippo duce aduersus Florentinos eorum agrum late uastauit: Idemq; Comite Puppj sibi adscito per Apenninum Perusiam peruenit. Perusini uerentes ne tyrannidem occuparet datis ei aureis nummis L. milibus uexationem redemerunt. Mox Tifernum, postremo Anglare Florentinorū oppidum peruenit. Ibiq; cum eorum copijs quibus Eugenius Pōtifex per Lodouicum Patriarcham Aquileiensem legatum auxilio fuerat, infeliciter confligit, filium habuit Iacobum cognomine paterno, non minore fama ac indole, qui tanto fuit Italicis principibus terrori, ut non prius conuiescerent quàm eum per insidias de medio tollerent, ut in rebus Siciliæ regum narraui. Franciscus alter filius Bononiæ captus mihi inter res Bononienses iam dictus. Deinde secutæ duæ aliæ factiones, Oddorum & Balionum. Hi diu præualuerunt, pulsus ad extremum Oddis. Quorum princeps Fabritius protonotarius Simonis filius nothus, cum reditum tentasset mediam percurrens urbem armatus, nullo ciuium cōsequente trucidatur, reliqui uero non admodū multi qui cū eo erant, laqueo suspensi. Baliones uero iam inde à Gottifredo Baliono primo rege Gallico, qui Hierosolymas recuperauit, genus suum iactat, & usque à Frederici Aenobarbi Cæsaris temporibus mœnia Perusina summa auctoritate tenuisse, multasq; in Italia tum pro patria res gessisse. Inter quos Odo clauit, qui Nello genuit, & Malatestam. Nello dum uixit gratia nomineq; cunctos gentiles antecessit. E Malatesta uero & Iacoba Brachij Montoni nepte quinque superstites filij: Brachius, Carolus, Sfortia, Guido, Rodolphus. Ex his Brachius senioris Brachij nomē potius quàm uirtutē referebat: Nam trucidatis uno die in medio foro per insidias Rodolpho patruale Nelli filio: ac eius nato Francisco creuerat. Quo facinore non diu gauisus & ipse unicum filium Gryphonem, in quo summa spes fuerat, interfectum uidit. Proximis dein annis Rodolphi filius Ioannes Paulus Carolum, Odone Caroli filio natum per discordiam domo pepulit. Cumq; nuper contra Cæsarem Alexandri filium Aemylia ducem una cum Vrsinis conspirasset, ab eodem fuit patria eiectus Carolo restituto, quo paucis post mensibus defuncto Alexandro Pontifice, rursus expulso alter reuertit. Fuit hinc inter cæteros V. C. quos alibi attigimus Constantius martyr sanctissimus. Sequitur inferius Vrbs uetus: huius origo non satis constat quum nouum sit uocabulum, urbs autem uetusta appareat, ob quam rem minime assentior Blondo, siue Aretino, qui eam à Florentinis originem habuisse dicit.

Vgolinus
Trincius
Raspantes

Brachius
Montonius

Odo filius
Carolus Montonus.
Nicolai Fortebrachius & Picininus.

Iacob. Picininus.

Franciscus Picininus.
Odi & Baliones.

Brachius iunior

S. Constantius
Vrbs uetus

Sed potius his qui Herbanum esse putant, quod Ortano uicinum Plinio, nominis etiã propinquitate quadam corruptioris. In hac quoque factiones duæ, Merulinorum, & Musatorum, multam quandoque seditionem excitauerunt. Templum etiam nobile cum ædibus in ea uisitur, Urbani V. ædificium. Clusium prope Glanem in monte situm, regia quondam Porſenæ, qui in ea Labyrinthum pro monumento extruxit, ut Plinius ait, qui & Clusinos ueteres & novos ponit. Meminit huius urbis Plutarchus in uita Syllæ his uerbis. Sylla deleto Carbonis exercitu apud Clusium, Fauentiam, & Fidentiam, ipso Carbone Italia pulso proposita tabula omnem Italiam cædibus inuoluit, ac Volaterras in deditiõnem accepit. Item Clusium Sylla petijt, & prope Glanem prælium iniijt, dein prope Saturniam reliquias hostium profligauit. Carbo habuit apud Clusium ad $\times \times \times$. hominum milia, & duas Damassippi legiones, & nõ nullas alias cum Carino & Martio. Postremo illi qui Clusij relicti fuerant $\times \times$. milia numero à Pompeio prælio superantur. Hæc ille interpellatim. Nunc quoque in ualle Arbiæ multa ferramenta reperiuntur à fossoribus. Senam, urbem antiquam esse autores multi demonstrant. Polybius ait, Senones pulſos à Romanis, aliam coloniam eius nomine Senæ, quam apud Adriaticum reliquerunt, condidisse. Ptolemæus Senam etiã in Hetruria ponit, quod nonnulli non purantes in exemplari Græco scriptum maxime errant, quum nos in antiquissimo Bibliothecæ uaticanæ uolumine id legerimus. Plinius Saniensem coloniam uocat. In lib. quoque Coloniarum nuper inuento Saniensis colonia nominat. Festus ait, populi qui supra & infra Romam habitabant, qui rebellassent, moxque ad officium rediissent, Sanates appellati sunt. Apianus libro primo bell. ci. Pompeius autem Martium circa Senas debellauit, urbemque diripuit hostiliter. Cice. quoque pro Cælio balneas Senias commemorat. Blondus testatur se in Cœnobio S. Georgij Venetijs in quodam libro legisse Ioannem $\times \times \times \times$. ex senis diocæsesibus uicinis illi partes addidisse, ex quo Senas cognominasse urbem. Quod quantum sit uerisimile ex supradictis autoribus deprehendi potest. Nam Ioannes ipse Senam præfule diocæsi que decorare potuit, nomẽ uero antiquius multo apparet, uti supra ostendi. Extant hodie tabulæ apud Aretium donationis Zenobij Tribuni Landerici filij Senatoris Romani potētis ac diuitis, ecclesiæ Aretinæ factæ temporibus Damasi Pontificis. In quibus commemoratur ecclesia S. Mariæ apud Castrum Senense ab eodem Zenobio ædificata, ac ecclesiæ Aretinæ simul cum alijs concessa. Hic autem locus est hodie Senæ ad portam S. Marci, in parte quæ dicitur Castellum uetus, ubi adhuc extant aliqui parietes semidirutus, cryptæque & cuniculi. In eisdem tabulis dicitur Castrum ipsum Senense à Romanis ædificatum. Quod sanè intelligendum, dum coloniam accepit. Præterea multa commemorantur templa ab eodem Zenobio constructa, simul & oppida quæ hodie Senensium sunt. Inter quæ templum cum castro S. Quiritij in Osenna, Corsilianum, Corsiliani. Corsilij ædificium, Fuuiianum quem Venatorum appellat Landerici patris Zenobij, Politianum, Lucinianum, Secianum à uiris omnia Romanis cognominata. Præterea Balnea Arapulana quæ non procul à Corsiliano, quod Pientia est deinde à Pio Pontifice illic oriundo cognominata. Multa quoque ad Umbronem & Vrciam quæ iuxta S. Quiritium, & ad Axum, qui iuxta Turraniurum fluunt appellata. In cõmentario quoque Benedictidei Florentini scribuntur hæc oppida Senensium à Florentinis occupata fuisse, uidelicet, Politianum, Fuuiianum, quod Foianum nunc uocant, Ciuitellam, Raddam, Roncinum, Bonicium, Castellinam, Brolium, Caccianum, Collem, & sanctum Geminianum. Senenses christiani primum ab Ansano qui fuit Tranquillini ciuis Romani filius, facti sunt. Is $\times \times \times$. annorum ætate clam patre à Protasio presbytero sacrosancto fonte ablutus, atque à Maxima uirgine è Tornagritano pago ex eodem fonte ablutus fuit, amboque postea iussu Maximiani principis martyres. Maxima quidem fustibus cæsa, Ansanus uero è carcere fugiens uenit Balneoregium. Inde Senam, ubi dum Christum prædicaret à Lysia proconsule in ignem proiectus incolumis euasit: ductus tamen ad flumẽ Arbiam securique percussus ibique sepultus est. Decembris. Hæc autem ex ipsius historia traduntur. Senenses Florentinorum perpetui sunt hostes, iuncti quondam eorum exulibus Gibellinis, nobili apud Arbiam uictoria potiti sunt. Nostra memoria Iacobum Picinimum hostem habuere multa eis incommoda inferentem, quod petenti mutuo per oratorem iure paternæ amicitie $\times \times$. mil. aureorum negassent: ille Castilionum Pescariæ, quod est oppidum agri Senensis uersus mare: continuo inuadit, unde

Clusium

Carbo & Martius superati. Sena

Saniensis Colonia

Balnea Senie

Castrum Senense

S. Quiritius in Osenna Corsilianum Landericus Lucinianum Politianum Secianum Balnea Arapulana Fuuiianum Castellina S. Ansanus Maxima

Vnde tandem Calixti Pontificis auxilio pulsus est. Gisbertum Corregiatem eorū ducem suspectū, ac Picinini partibus clam studentem, accersitum in curiam è fenestris præcipitè dederunt. Quo tempore ciues multos partim capite, partim exilio mulctauerūt, inter quos Patricius fuit uir ea tempestate literatus. Nostra uero ætate, anno M. CCCCLXXI. ingentem rursus seditionem excitauerunt, tribus quas montes uocant inter se dissidentibus, Antonius Belantes, qui princeps eius fuerat Senatus, unā cum quibusdam nobilibus apud arcem Alcinoi securi percussus: utraq; pars breui tempore uarietatē experta fortunæ, nūc demum ob exulum tenuitatem, & horum qui potiuntur potentiam, quiescit: quorum princeps Pandulfus Pertrutius, Is hodie patriam omnium ferè consensu ob eius sapientiam & animi magnitudinē optimis regit institutis. Forghisium socerum, facta imprudentius corrigentem, de medio sustulit, cumq; nuper contra Cæsarem Aemylia ducem una cum Vrsinis conspirasset, bellum ab eo periculosum passus est, quum iam agri partem captam maiorq; indies hostem minantem animaduerneret, seruandæ patriæ causa sponte cessit. Re sedata paucis post mensibus ingenti ciuium lætitia reuocatus est. Fuere hinc Pontifices Alexander III. & duo Pij. Volaterras primam Hetruriæ ciuitatem priusq; ædificatam inter XII. fuisse, plura sunt argumento: ante omnia nomen ipsum, quasi uolatyrrenorum hoc est Hetruscorum urbem appellatā. Nam Tuscos ueteres uola oppidum aut arcem uocasse indicant multa apud eos, Volsinij, Volcæ, Volæ, Voltumna Hetrudæ. Tyrrenos quoque græcè Hetruscos uocant à Tyrreno Lydorum duce huc applicante, ac XII. ciuitates constituente annis ante bellum Troianum ferè centum, ante uero urbem conditam quingentis. Deinde locus natura munitus. Nam teste Thucydide tunc ob piratas frequētes & toto orbe latrocinia, altiora loca ac munitissima occupabant. Deinde autoritas Plinij, qui Volaterranos appellatos esse dicit Hetruscos. Post hæc in antiquis ipsorum diarijs quæ ad manus meas uenerunt, comperio, Hetruriam oppidum nobile ad oram eos diu possedisse, Rebellantemq; quandoq; Tuscinatum cognominasse, ac ob inundationem in mare abiisse, uadaq; iuxta ædificata: hodieq; ferunt accolæ uestigia sub aqua per maris tranquillitatem clarissime conspici. Præterea multa hic nuper refossa ueterum monumēta simul & statuæ cū literis Hetruscis, quæ Liuio Plinioq; testibus in precio apud Romanos fuere, nec usq; alibi locorum conspiciuntur. Deniq; Petrus apostolus hanc ut in Hetruria primam ante omnis ad fidem uocauit, misso Romulo sanctissimo uiro, qui per Herculis portam ingressus sicuti scribit, ubi eos christianos fecit Fesulas abijt, ac urbis utriusq; Præsul est constitutus. Hanc hodie portam ad Arcum esse putauerim ex nominis corruptione tū antiquitatis uestigio. Quæ uero post illos præcos ab autoribus traduntur adducam. Volaterrani teste Liuio Scipionis classem in Africam proficiscentis frumento iuuerunt, quod eorum ager latissimus, ut ait Strabo, usq; ad mare procederet, qui nunc est magna ex parte Pisanorū. Idem ait stad. XV. ad oppidum conscendi. Hic etiam Marianos proscriptos cōstitisse, tandem triennio à Sylla obsessos locum reliquisse. Sylla uero postea rerum potitus agrum eum publicauit, quem Cæsar deinde primo suo cōsulatu in perpetuum liberauit, ut est autor Cice. in epistola quam pro municipibus Volaterranis cōmendatitiam Q. Valerio proprætori scribit, quū ille antiquā Syllæ legem renouare uellet. In oratione item pro domo sua, Volaterranos non solum ciues, sed optimos ciues urbe Roma frui dicit. Et in epistola ad Atticū se gloriāt in cōsulatu Volaterranos & Aretinos quorū agros Sylla publicauerat nec tū diuiserat, in antiqua possessione retinuisse. Tempore uero triumuiratus ex municipio colonia facta est. Sic enim in lib. scribitur Coloniarum. Volaterræ lege triumuirali in centurijs singulis iugera CC. Decumanis & Cardinibus est assignata, quam omnē ueterani in portionibus diuisam pro parte habent, in quos limites cepit interualla pedū CCCC. de quibus centurijs unusquisque miles accipit iugera XXV. & LXXXV. & LX. Irruentibus deinde diuersarum gentium in Italiam barbaris nullam eam iniuriam passam simul cum Florentia reperio usq; ad Pannonios, q̄s postea dicam: præterquàm breuem admodū Vandalorum excursionem, quum ad Populoniā Leone. III. imperante applicuere, quo tempore Iustus presbyter ex Africa ubi erat ortus in Vandalica illa infectatione pulsus una cū Clemente fratre Octauianoq; item presbyteris ac Regulo Præsule socijs eadem naue ad uectis in proximum Hetruriæ littus applicuit, ac Volaterris confedit, eumq; populū secuta,

Gisbertus

Volaterræ

Romulus

Volaterræ

Iustus

Regulus

Octauianus

Clemens

i 3 ut

ut multa Italiae tunc loca, infectum Arriana, sua doctrina restituit. Insuper ciuitatem ob-
 dione Vandalorum liberauit iactis de moenibus panibus medicatis, qui & hostes adfeca-
 runt, & opinione copiae a spe potiundi terruerunt, pro quibus meritis Praesul est a populo
 electus: ac mox extinctus prope moenia cum fratre contumelatur, ubi uallis prius nemo-
 rosa fuerat, locumque poenitentiae sibi delegerat. Procedente tempore Alcus uir potens in
 ea ciuitate in eodem loco gemina templa constituit. Maurus uero Praesul Senensis alte-
 rum Iusto dicauit: alterum uero Clementi, in quo postea Camaladulensium coenobium
 patrimonio cuiusdam sancti monachi qui in eodem loco situs est excitatum conspicitur.
 Octauianus uero socius procul omni cura in eremo uixit urbi uicina, ubi eius nunc cerni-
 tur templum eodem fere tempore constructum. Postea uero Longobardorum duces in
 Hetruria hanc sibi sedem uti tutiorem delegisse ex cognomine nobilium familiarum com-
 perimus, quae Longobardi honoris gratia, ueluti reliquiae praescae gentis appellabantur. Ex
 his fuit Amerigus, qui siue ui, siue Imperatorum permissu, in hac etiam regione domina-
 batur, Hetruriae comes appellatus. Hic igitur ut Berengario primo Italiae regi qui eum ex-
 pellere nitentur resisteret, Pannonios, qui tunc primum ex Hunnis uenerant nondum
 Christiani, in Italiam uocat. Illi uero ante omnia praeter foedus Hetruriam eius domum in-
 uadunt, omnemque flamma atque ferro euertunt, bona diripiunt. Quo sane tempore repe-
 rio Volaterras desolatas, atque ab eisdem incensas: paucisque deinde post annis ab Othone
 primo qui Pannonios expulit, in eumque nunc cernitur murorum ambitum breuiorem resti-
 tutas fuisse, missis eodem Germanis simul cum antiquis eius loci familijs ad incolendum: ac ex
 eius nomine Othoniam appellatam, quam posterius corrupto uocabulo Anthoniam uoca-
 uere annis hinc prope sexcentis. Vicinioribus uero seculis Imperitante Frederico II. duo
 Consules una cum eius uicario rempub. regebant, Morbo & ipsi partium adfecti Gibelli-
 narum Pisanis adhaeserant: Capitaneumque ex eis accersebant atra scuta cum alba cruce de-
 picta praeferentes. Post mortem uero Frederici, quum Florentini sub iugum omnis pene
 uicinos misissent, illac quoque cum exercitu transeuntes praelio tumultuario ac de impro-
 uiso superatos, liberos tamen dimisere. Guelfi tantum, tradentibus portam Acceptatibus,
 reducti: Familiaque admodum nobiles Gibellinorum eiectione, Bompantes, Alegretti, To-
 pi, Ciacci, Aliocti, Ardingelli, Magalocci, Ciafarones, Moricones: Guelforum uero nomi-
 na, Belfortes, Tignofelli, Bonaguidi, Acceptantes, Baldinocti, Marchesi, Manecti: praeter-
 rea Gabretani, Libiani, Quercetani, ex castris quae tenebant appellati. Hi omnes unani-
 mes rempub. administrabant, curiamque quod nunc una cum praetore conueniunt adifica-
 runt uexillo Grypsis assumpto. Post autem annos xx. pace sequestro Rainerio Belforte
 praesule ciuitatis inter utrosque facta exules reducti sunt: sed quum per eorum impotentiam
 ex aequo uiuere non esset, autore Magistro Fide ciue uno sanctissimo populus aduersus no-
 bilitatem caput extulit. Magistratus duos creauit, xii. populi defensores, & xv. bonos
 uiros curandi ararij, ac crucis rubrae in albo clypeo signa sibi assumpsit, sexcentorum con-
 filio constituto quos in rubro codice conscripserunt. Nobiles autem ad familias XLIII.
 in albo: atque ita coegerunt ut dupla praeter alios poena tenerentur, si quem e populo uiola-
 sent. Verum haec non diu per eosdem potentes licuere, paulatim in pristinam resurgentes
 tyrannidem, inter quos duo tunc utriusque factionis capita pollebant: Alegretti, & Belfor-
 tes. Huius item Belfortes, alterius Baro iudex principes fuere. Quumque Baronis filius Ri-
 nucius in praesulatu Rainerio successisset, essentque Gibellini gratia inferiores, per tumul-
 tum a Belfortibus cum suis ac clientum familijs pellitur, domusque incenduntur. Illi uero in
 Castrum Berignonem se recipiunt, unde postea bello sunt eiectione. Belfortes igitur qui e Ger-
 manis originem habuere, soli potentes uno tempore undeviginti milites, ac iidem uirtute
 duces fuere. Ex his Octauianus eques Belfortis filius ac Rainerij praesulis supradicti frater,
 primus inter suos factione paucorum populi Capitaneus eligitur: ea uir gratia apud omnes,
 ut quum filium Belfortem equitem domi faceret, omnes Hetruriae legationes gratulatum
 cum donis uenerint, diebus xv. epulum populo partim in foro, partim in basilica proxi-
 ma dederit. Ludouicum Pannoniae regem illac e Neapoli redeuntem hospitio pro dignita-
 te suscepit, eique Philippum filium ducendum ad pontificem dedit, qui mox in praesulatu ciuitatis Ri-
 nucij successor fuit. Intermissa haec dominatio parumper per Gualterij regnum Florentiae,
 Rursus eo extincto, nec illius uicario qui urbi praerat resistere ualente, statim reuixit, tu-
 multa

Alegretti
Belfortes

multa eadeſq; tota urbe facta. Quumq; in dies magis in ciues populumq; partim ſuſpicio-
 ne, partim auaritia ſæuierent, Ioannes Ingerannus præcipua in XII. magiſtratu autoritate
 collegas ad ſe uindicandos animat, qui tradita ſibi à populo de tota rep. conſtituenda pote-
 ſtate, anno M. C C C L X I. libertatem conclamant, Belfortes capiunt, eorūq; principem Bo-
 chinum equitem in foro poſtera die ſecuri percutiunt. Reliqui ſe ad Florentinos recipiunt.
 Nam hi quum una conſpiraffent, per oratores urbis patrociniū ſumunt, pacem inter utroſq;
 que conſtituunt, nonnullos primorum auro corruptos ad ea quæ uoluere pacta traditis
 portarum clauibus fœderatorum tamen nomine deducunt. In quibus non diu perſeuer-
 uerunt nouo grauantes tributo. Iacobo demum Ingeranno Ioannis ſupradicti nepote uoci
 ferante iura prodi ac uiolari, eaq; de cauſa in Stinchas Florentinas cōiecto, res procul à de-
 fectione non erat, qua propter ab incepto deſtitere. Anno deinde M. C C C C X X X. occa-
 ſione rurfus imperatæ pecuniæ Iuſtus Antonini concitata plebe Prætorem inuadit, urbem
 ad defectionem ſollicitat: quod quum eſſe ex rep. non uideretur, accerſitus in cōſilium, è fe-
 neſtris deiicitur. Rainaldus Albizus qui iam cum exercitu aderat compreſſum tumultum
 inueniens agrum tantum caſtellaq; ademitt, quæ anno inſequente reddita ſunt. Fruſtra de-
 inde ſæpius tentati primum ab Imp. Sigilmūdo iuxta prætereunte, deinde ab Alphonſo Ar-
 ragone qui agrī partem tunc ceperat: anno demum M. C C C C L X X I. laceſſiti à Lauren-
 tio Medice, quod aluminis tunc inuenti partem ſibi uendicare uellet, deſciuerunt, non tam
 Florentinorum fœdus quàm illius tyrannidem detrectantes. Ex quo primum in ciues qui
 una cum eo conſpirabant eade animaduertunt, cincti demum obſidione à Frederico Fere-
 trano poſt dies X X. certis conditionibus deditioem fecerunt. Florentini præter pacta ur-
 bem eueltigio diripuerunt, profana ſacraq; omnia miſcentes, ac ſacroſanctum Præſulis tribu-
 nal cum ædibus euertentes eodem in loco arce conſtituta, agrum deniq; ademere. Hæc ue-
 ro antiqui fœderis reſtitutionem, ut eſt non ſolum regium, ſed æquum, omnibus officijs ni-
 titur mereri. Nam & cæteris hoc tempore deficientibus & in ſumma deditiois cōmodita-
 te ſola fidem ſeruauit, ſponteq; auxiliū qualecunq; miſit. Præſules hic olim utranq; exer-
 cuere poteſtatem, ex quibus unū forte tumultuoſius agentem, ad baſilicæ portam ciues in-
 terfecere, quo piaculo annis X X V I I. paſtore caruerunt. Ornauit autem eam cathedram
 poſt Iuſtum Vgo Præſul ſanctiſſimus. Hic ex Agnani uicini caſtri nobili Saladinarum fa-
 milia, quum Volaterranus ſimul & Paduanus eſſet Canonicus, ob uitæ modeſtiam ac iu-
 ris pontificij ſcientiam promotus, uarios labores & ærumnas ab inſeſtis ciuibus ob eccle-
 ſiæ libertatem & res conſeruandas eſt paſſus, quæ omnia patientia ſuperando ad ſenectū-
 tem ſine querela peruenit. Deceſſit anno M. C C C C L X X X I I I. inhumatus diebus X.
 à populoq; adoratus ob uifa ex eo prodigia, deinde conditus in eius urbis baſilica fuit. Cen-
 ſetur eadem & claris uiris, Cecinnarū profapia Romæ illuſtri. A. Perſio, & Lino Pontifi-
 ce q̄s alibi cōmemorauit. Ager metallorū feraciſſimus, æris, melantheriæ, aluminis, ſulphu-
 ris, ſalis q̄ ex aquis puteanis in plūbeis lebetibus igne paulatim cōdenſat miro candore toti
 ferè Hetruriæ ſuppeditās. Aquarū inſup calidarū quæ morbis plurimis medent. Inter eius
 caſtra ripa Maranci ædificiū in alta rupe Comitū S. Floræ è q̄bus Marācius fuit, mœnibus
 deinde à Volaterranis cinctū, qd̄ mea ætate Alphonſus Arago diripuit: Ab eiſdē q̄q; Comi-
 tibus ſimul & Senenſibus montē Feltranū ademptum Petrus Belfortes eques per uim re-
 cepit, deinde inuitis Volaterranis, Florētinis uendidit, quod paulo poſt muris deiectis red-
 ditum nunc Minutiorum familia poſſidet. Silanum quod Bomparētes ex urbe pulſi tenue-
 rūt, deinde eorū affines Petronij ciues Senēſes per proditiōem acgreſtes arce in ea excitata
 demū Florētinis & ipſi uendidere. Luſtignanū, quod à tyrānis Caſtilionēſibus direptū Ro-
 landus Africātes à Volaterranis miſſus mœnibus cinxit, iuxtaq; frater ipſius Rainerius eo
 dē mādato Volaterranū Caſtellū cōdidit ob uicinorū diſcordiā. In antiqua Deſiderij Lōgo-
 bardorū regis inſcriptiōe quæ adhuc Viterbij cernit literis Lōgobardis. legunt ab eo cōſtru-
 cta Geminianū, & Miniātū: Foſcēſesq; in eadē noīanē. q̄s nōnulli Fucetiū oppidū eē cōten-
 dūt. Aliq̄ uero lucū p̄pe Geminianū ex flumie regionē eā perlabēte dictū. cū his etiā Rada-
 comalū in agro Volaterrano ab eodē ædificatū, notiſſimū nūc oppidū. In agro autē Senenſi
 Ruſellę coloniā Pli. uocata inter XII. Vrbes, cuius adhuc ueſtigia p̄pe Alcinoi montē cer-
 nunt. Suana urbs & Suaneñ. Pli. nūc ditiōis Senēſiū. Lucinianū itē, quod arbitris Bononiē-
 ſibus adiudicatū Florētinis inītio belli cū Io. Galeatio, paulo poſt ad Senienſes antiq̄s dñōs
 defecit.

Iuſtus

Vgo præſul

Geminianum
 Miniatum
 Foſcēſes
 Radacomalū
 Ruſellæ colo.
 Alcinoi mons
 Suanenſes

- Politianum** defecit. Politianum uero oppidum quum olim sponte ad Florentinos uenisset, proximis annis in aduentu Caroli regis simul cum Pisis rebellauit fugato prætore, arceq; disiecta.
- Vetulonia** Longa dein obsidione ac bello fortissime resistens in pace nunc ac fœdere Senensium degunt. Vetulonia ubi nunc Massa, quidam uero iuxta Viterbium esse contendunt, quod sanè ex Ptolemæi abaco & descriptione esse non potest. Hic haud diu aluminis uena reperta.
- Volcæ**
Cosæ, Carbonem præfulem celebrant. Prope locantur Volcæ Ptolemæo Plinioq; ubi nunc Crasferum. Cosæ item quarum uestigia uidentur ubi nunc Orbitellum. Virg. Quicq; urbem liquere Cosas. Perierunt ob murium multitudinem teste Plin. quod fatum & Smintæ insulae in ægeo accidit. Deinde saturnia colonia Ptolemæo Saturniana appellata uestigia ueteris & nominis & ædificij retinet ad breuem murorum ambitum redacta. Quiricum in Osenna aliud oppidum in antiquis tabulis uti supra memorauimus uocatur. In agro item Senesi flumina Umbro, de quo supra, præterea Alma apud Antoninum in itinere, nunc Arbia appellata. Prilla apud Plinium, nunc Palia. Nominum uero recentiorum Vrcia, Formio Albengia prope saturniam labens. Sequitur, quod patrimonium Petri appellant à Matilde cuius supra mentionem feci relictum. In quo, quam uocant Aquampendentem, Ptolemæus Aquulam, unde Aquulenses Plinius & Aquasenses uocant ex manifesta loci coniectura. Deinde Volsinij de quibus Lilius x. Cos. Posthumius Hetruriam exercitu primum uastauerat Volsiniensium agros, deinde cum egressis ad tuendos fines haud procul moenibus pugnauit. duo mil. c c c. Hetruscorum cæsa. Item apud eundem & Cæcilium Volsinienses auxilium contra seruos, qui ab eis temere manumissi contra dominos insurrexerant, à Rom. petierunt: Missus itaq; De. Murena. Hic Christinā uirginē & martyrem adorant. Lacus iuxta est, quem apud Columellam tantum lacum Volsiniensem nominatū reperio. Insula hic amœnissima est, quam Farnesiorum nobilis familia, cum nonnullis circa uicis notissimis uini generositate, possidet. Balneoregium Desiderius item rex Rodā appellare uidetur. Plin. Straboq; in hac parte decem pagos ponunt. hoc oppidum natalibus Bonauenturæ nobilitatur, cui proximis annis Gabriel Card. Agriensis ordinis minorum templum excitauit. Tuscanenses Plin. nunc Tuscanella oppidum. Falisci gens & populus & oppidum Straboni in hoc tractu longe sequuntur, & Faliscum Plinio gentis caput quod procul dubio Mons flaconus ex certis argumētis apparet. Nam in colle est, quod nullū aliud inter Faliscos uidemus. Ouidius ubi de festo Iunonis ibi celebrato scribit, ac Aleso condito re auriga Agamemnonis. Difficilis aditus huc uia præbet iter. Iamq; pererratis profugus terraq; mariq;, Moenia felici condidit alta loco. Ille suos docuit Iunonia sacra faliscos. Præterea ex copia fructuum & loci amœnitate, in eodem carmine pomiferos faliscos idem uocat. Deniq; nominis uestigium cum uetere conuenit. Ouidius item in fastis. Venerat Atridis fatis agitated Alesus: A quo se dictam terra falisca putat. Plinius eum Hetruriæ lacum dicit appellari, ob syluam forte Volsiniensem eo usq; pertinentem, siue ob sacra prædicta. Aequos autem faliscos Seruius ait dici, quod Rom. ab eis quasdam acceperint leges supplemento x i. tab. Hos Camillus expugnauit, cuius iustitia populos eos sollicitauit, ut conditionem facerent, quum ille magistrum ludii filios principum ciuitatis prodentem uinctum remisisset, autor Lilius v i. Lino etiam, sicuti & nunc, semper abundauere. Sililius. Induti sua lina falisci. In hoc item oppido Flauianus præfectus eiusdem sub Hadriano martyre narratur, cuius hodie caluariam ostēdūt. Viterbiū uero ipsum inter faliscos etiam palam est fuisse Longulam appellatum. Lilius enim ait libro i x. Dictatorem Papyrium traducta sylua Ciminia ad terrorem cum exercitu Longulam peruenisse. Et deinde paulo inferius, cum Hetruscis ad lacum Vadimonis dimicasse dicit: quod sanè præter nomen urbis etiam de lacu indicat, eum esse qui in campis Viterbij uenientibus Romam dextrorsus relinquitur. Non autem ut Blondus apud Rosolum. Nam uerisimile non est, ut semel Hetrusci à sylua Ciminia per Fabium fugati ulterius cū exercitu progredierent. Apud Viterbiū Vetuloniam etiam fuisse quidā nuper scriptor tradidit, quod sanè ex Ptolemæi positione, ut alibi dixi, esse non potest: neq; etiam uerisimile duas ciuitates adeo contiguas fuisse. Hic & Desiderij regis marmoreā tabulā repertam habent literis Longobardis, quæ beneficia in Viterbienses & nonnulla Hetruriæ loca commemorat. Ego tamen ad propinquiora ueniam. Quum eius tyrannidem Vicorum familia, quæ uico Eluij proximo dominabatur

nabatur, annis ferè c c .exercuit, quorum ultimus Franciscus vicus urbis Præf. sub Euge-
 nio sublatus una cum reliquis sacrosanctę ditionis prædonibus à patriarcha Vitellico, do-
 minationis habuit successorem Captorum familiam, cuius caput Ioannes senior olim, ac
 deinde filius eius Princiualles, dum sub Nicolao V. Viterbium reuertit in itinere ab inimi-
 cis trucidati fuere. Nec diu post Guilielmus Captus Calisto sedente noctu domi fuit inter-
 fectus. ciuitasq; propterea cædibus partim ac tumultibus tota exarsit: quæ tandem sedata
 quum diu quieuisset, sub Alexandro, anno M . C C C C X C V I . nouas excitauit seditiones
 interfecto Ioanne Capto Iuniore potentiaë successore ipsius opera Pontificis simul & ad-
 uersarum partium. Quem paulo post ulsi Columnenses cædes plurimas domorumq; dire-
 ptiones fecere. Triennio deinde post, his rursus ab Vrsinis pulsis, & aduersa factione resti-
 tuta, noua crudelitatis exempla, ciuiumq; calamitates uisæ fuere. Necdum finis. Est & alte-
 ra apud Samnites Longula. Agillina quæ postea Cære appellata est à Pelasgis cõdita. Tyr-
 rhenis enim eam oppugnantibus quum unus ad mœnia accedens quod nomen urbi rogaf-
 set, responsum est à Theßalo nescio linguæ Hetruscæ χαιρε, id est, salue, quod Tyrreni
 postea dempta aspiratione uocauerunt, autor Strabo. Acron uero in uersu Horatiano, Di-
 gnus Cærite cara, dicit: Cærites populi erant Hetruscorum, quibus deuictis Ro. omnibus
 iuribus & utendi & condendi leges priuauerunt. Huius oppidii quoq; habitati Vrsinorū
 ditionis cernitur uestigium, natura loci munitum, quod his temporibus obsessum diu Ale-
 xandri Pontificis copijs restitit. Sunt qui Cerueterum dicant proximum illi oppidum ex
 argumento nominis, tum loci indicio antiquum Cære fuisse. Forum claudij Straboni, Plī-
 niq; ubi nunc Tolfa est & alumen Pij 11 . temporibus inuentum, Ioannis Castrensis ho-
 minis transpadani opera atq; ingenio. In hac parte & præfecturæ claudij & uia claudia. La-
 cus Ciminus cum monte & sylua antiquitus inaccessa, ubi Fabius tot milia Hetruscorum
 fugauit. Liuius 1 x . Sylua erat Cimina, magis tunc inuia atq; horrenda quàm erant nuper
 Germani saltus: nullus ad eam diem ne mercatorum quidem abdita ea intrare præter du-
 cem ipsum audebat. Capta aut cæsa eo die Hetruscorum x L . milia. Virgilius. Et Cimini
 cum monte lacus. Nunc lacus uici est, & sylua succisa longe minor, permeabilisq; nam
 prius uia cassia Vetrallam uersus iter faciebant. Vicus hic castrum Præf. urbis possessio,
 qui uicus Eluij dicitur Antonino. Sutrium & Nepesinæ olim in Hetruria potētia florere, qua
 propter cum his Rom. societate inuere. Sutrium Liuius claustra Hetruriæ uocat, ob lo-
 cum bellis opportunum contra Hetruscos. Sutrinatorum Camillus audita defectione, teste
 Liuius, ob celeritatem iussit milites commeatum trium dierum secum exportare, ne ea res
 causa moræ esset. Itaque in prouerbium uenit Plautinū, Quasi eant Sutrium; de his qui ad
 plures dies cibaria sibi exportant. Pro redactis autem ad officium contra reliquos Hetru-
 scos eos laceßentes feliciter pugnatum à Fabio apud Ciminiam syluam, uti supra monstra-
 uit: Nepesinos quoq; qui contra eosdem auxilium implorauerāt, ac sese postea excusantes
 hostibus dediderant. Nepesinæ ex marmoribus Sutrini repertis, quanquam & apud autores &
 Nepe & Nepete corrupte inuenitur. Surianū castrū Vrsinis Nicolaus tertius Pontifex tra-
 didit, ubi arcem excitauit, ac demum defunctus est. Hoc Britones qui uenerant in Ita-
 liam diu tenuerunt, iter obsidentes, quousq; Martinus V. id in potestatem redactum Pon-
 tifici subesse uoluit. Alexander uero ab initio Pontificatus ex eo Vrsinis reddito pri-
 mus incōmodum sensit, quum bellū aduersus eos suscepit. Vetralla Forumcassij putatur.
 cuius meminit Antoninus in itinere, ex argumēto præter alia, qd ædes diuæ genitricis mœ-
 nibus proxima, sancta Maria in Cassia dicatur. hac quōdam iter in Hetruriā. Cice. in Phil.
 Via, inquit, cassia quæ Hetruriā discriminat. Ortanum oppidum & Ortani incolæ Plī-
 nio. Virg. Ortanæ classes. sicut Byzantium & Byzantij. Ferentia Ptolomæo, Ferentium
 Plinio Straboniq;. Quanquam apud quosdam Ferētinum male legitur. Ferentini autem
 incolæ. Oppidum Faliscorum est cuius adhuc uidentur uestigia, unde Otho Imperator
 fuit: Ferentinum uero inter Hernicos, cuius dicuntur Ferentimates. Falerij & Falerium op-
 pidum Faliscorum, cuius adhuc stant parua mœnia simul cum prisco nomine. Fescennia
 Plinio, & Fescennium Straboni his propinquum ponitur, siue potius inter eos. Idq; puta-
 uerim esse nunc Ciuitatem Castellanam. Vnde olim carmen nuptiale. Veientum populi
 intra x x . ab urbe lapidem sunt apud Liuium V, apud Plī. x v i . è regione Crustumiorū
 medio

Captorum
factio.

Agillina
Cære

Forū claudij
Præfecturæ
claudia.
Via claudia
Lacus Ciminus

Vicus Eluij
Sutrium
Nepes

Surianum

Vetralla
Forumcassij

Ortanum
Ferentia
Ferentinum

Falerij

Fescennia
Veientes

medio Tyberi. Qui antiquariorum iudicio apparent esse castra quæ partim procerum Ro. partim Cœnobij sancti Pauli sunt. Videlicet Fianum, Naccianum, Liprignanum, Turrita, Ciuitella, Arignanum, Castrum nouum. Veij autem ipsi inter hos omnino putantur ubi nobilia ueteris oppidi uestigia sub Vrsinorum ditioe apparent, quæ adhuc Veiana appellantur. Faliscos Veis uicinos Liui. ponit lib. v. Capinatum, inquit, & Faliscorum aduentu Veis aduictum bellum. Hi enim populi, quia proximi regione erant, deuictis eis, se proximos esse periculo credebant. Capinates hodie Canapinam castrum existimant. Syluam quoque Mesiam dicit Veientibus ademptam fuisse: & rursus Arsiam syluam apud eos memorat, quæ forse Bachane fuerat: nam eo usque imperium prorogabant. Hi Ro. bellum æstates x. sustinere, deinde à Camillo subiugati, de quibus alio in loco narrabitur diligentius. Bachana apud Antoninum in itinere legitur. Stagna fabatia unde aqua fabatina Romæ, lacus Anguillariæ circaque fons, argumento loci in medio lacus, quia adhuc Sabatinum uocatur. Alsiuum unde Alsiatina Romæ aqua & lacus, quem Brachiani quidam esse putant: & oppidum prope Vicarellum, cuius aqua Veneris ex inscriptione reperta uocata formarumque uestigia uisuntur. Plinius tamen & Ptolemæus in littore ponunt ubi nunc S. Seuera, esseque nonnulli arbitrantur ipsum ex coniecturis cum alijs tum propinquitatis: Nam Strabo xiiii. miliario distare dicit. Fregenas uero non aliud putauerim, ut eruditus etiam quibusdam placet, quàm Brachianum, ut quasi Fregianum corruptius dicatur. Ex argumento etiam carminis Siliij, Alsiuum, & obfessæ campo squalente Fregenæ. Obfessas uocat & campum squalentem siue ob aquarum salientium penuriam, quæ in eo est agro, siue ob lacum subiectum olim nemoribus cinctum. Vicus Aurelij nunc Vicarellus: omnia sanè uicina sunt inter se loca. Soracte uicinus urbi mons, Syluestri Pontificis secessus, ubi olim Apollo colebatur, cuius sacerdos Virgilio & Strabone testibus ex Irpinorum familia nudis plantis ardentes prunas perambulabat. In hac parte duo item oppida sita Straboni sunt, Flauianum & Feroniæ lucus. Virg. Flauinia quique arua colunt: horum nulla uestigia, nisi tantum hodie sancti Syluestri oppidum apparet. Cremera flu. ille existimatur qui nunc uicinus primæ portæ V. ab urbe miliario, hic enim Fabij cum Veientibus prælio congressi periire.

RES FLORENTINORVM.

FLORENTIAM ob eius historiam ultimo loco referuauim. Hanc Arretinus à Syllanis conditam dicit: quod omnino esse falsum liber coloniarum nuper inuentus manifesto demonstrat. Nam Coloniam quidem Romanorum esse, uerum à Illuiris deductam ostendit. Sic enim scribitur: C. Cæsaris & M. Antonij & M. Lepidi Colonia Florentina deducta à Illuiris, adsignata lege Iulia Centuriæ Cæsarianæ in iugera per Cardines & Decumanos, termini rotundi pedales, & distant à se pedes iiii. cccc. Sic igitur existimandum quando de hoc certa principia haberi non possunt, quod etiam Vallæ in quadam epistola placuisse uideo, ut Fesulani & ex uicinis montibus homines ad loca mitiora descendentes iuxta Arnun habitations inceptauerint, dictique ab initio teste Plinio Flumentini, quod præfluenti Arno fuerint appositum. In receptione uero coloniarum quam supra commemorauim, quod plerumque nomina mutant, Florentini appellati. Nam Florentia Ptolemæo, Procopio, pluribusque ueterum nominatur. Ad hanc postea magnitudinem paulatim peruenit, ter diuersis temporibus mœnibus prorogatis, ut incolis facile dignosci potest. Furorem Totilæ ut autor est Procopius quæque sapius tentata, dei benignitate incolumis euasit. Eorum res gestas, quod his omnia referta sint, quanquam superfluum est narrare, breuiario tamen percurram, his tantum præteritis quæ in cæteris Hetruriæ ciuitatibus commemorauim, initioque à Frederico II. Imperatore sumpto quum omnia ferè ex illo cœperint. Nam quum perpetuum eum ac acerbissimum hostem continuo metuerent, satis habebant intra mœnia se incolumes tantum continere. Hoc extincto xii. Viros. Anno m. cc. xx. creauere, quos Antianos uocauerunt, nihilque potius eis fuit quam Guelfos quos expulerat Fredericus in cunctas Hetruriæ ciuitates reducere. Quorum gratia Pistoriensibus primum bellum indicunt, breui admodum prælio lacescentes dum suspectos in exilium pellunt. Et in Apennino Catianum exulum timore munierunt. Montariam item Castrum, uti suspectum solo æquauerunt, Mox

Colonia
Florētia à
Illuiris.

Antiani
creati

Mox Aretinos, Pisanos, Miniateses, Volaterranos cum exercitu magis terrentes quam debellantes coegerunt partibus eisdem studere: Volaterras tamen improvisa pugna transeundo ceperunt liberas dimittentes. Interea Gibellini omnes Florentini qui expulsi fuerant, quorum princeps Farinata Ubertinus fuerat, Senam se recipiunt, indeque ad Manfredum Frederici filium Siciliae regem, qui tunc autoritate ac potentia in Italia maxime pollebat, oratores mittunt subsidia postulatum, dicentes se huiusmodi incommoda eius causa patris ue partium sustinere. Ille quum respondere cunctaretur, tandem cohortem tantum unam Germanorum cum suo uexillo misit auxilio, qui cum in praelio ante omnes caderent, uexillo direpto, ac probris omnibus ab hostibus tracto, Manfredum incenderunt, ut Iordanem ducem cum M. D. equitibus supplemento mitteret, qui una cum exulibus Florentinis, Senensibusque, ac Pisanis apud Arbiam flumen praelio commisso memorabilem illam cladem hostibus intulere, ubi dicuntur ex eis ad XXX milia partim caesa, partim capta: quem exitum fertur Tegianus Aldimarus eques Florentinus satis prauidisse, & saepe frustra in senatu reclamando prohibere uoluisse. Post hanc uictoriam illi in patriam redeunt, ac Guelfos expellunt, qui Bononiam se receperunt: Mutinensibusque, ac Regiensibus auxilio fuere partes fugandi aduersas. Inter hos tumultus Foresius Aldimarus qui caput eorum fuerat, fortissime pugnando cecidit. Duce dein ex eis Guidone Guerra constituto Clementis V. Pontificis amicitiam sibi conciliant, signaque domestica eius sibi assumunt, aquilam uidelicet rubram sub pedibus luteum tenentem serpentem, seque dein Carolo tunc primum aduersus Manfredum uenienti auxilio fore pollicentur. Interea Gibellini antequam Iordanes ad Manfredum rediret concilium apud Emporium oppidum uicinum habent, ubi Senenses, Pisanique consulunt omnino delendam esse Florentiam si se saluos esse uellent, nec aliter unquam aduersarijs licere conuiescere. Tunc Farinata patriam incensus amore Meliora deus, inquit, non ego unquam patiar pulcherrimam urbem, quam ipse non condidi, destruere. Inde discedentes Florentini XXXVI uiros constituunt qui cum Guidone Nouello rempub. curent. Hi cum multos ex plebe administrationi promouissent, indignata nobilitas una cum Guidone secessionem facit: primum Alberti tumultum excitant, ac una omnes pro aede diui Ioannis in armis consistunt. Plebs item apud Timothei templum cogitur: quam Guido frustra conatus inuadere eadem die Pratum secessit, postea reuertens clausas reperit portas. Interim intus formidantes Guelforum potentiam ac nouam Caroli amicitiam, eos inita concordia reuocant, ad finitatesque inter se iungunt nullo plebis nobilitatis ue discrimine. Quae res quanquam aequa, turbas nihilominus paulo post excitauit. Bondelmontes nobilis eques quum ob plebeam sponsam a suis obstrigaretur, eamque propterea abdicasset, in ponte dum equitaret interficitur. Rursusque res turbatae, ac partes excitatae. Demum Guelfi Gibellinos iterum expellunt, rebelles uindictant, bonisque omnibus priuant usque in hunc diem odio persequentes, magno quidem periculo illius reipub. tum probro Christianae religionis: quodque peius tolerante Ro. Pontifice. Iurant noui Magistratus ante omnia se studia partium seruaturus, ac contra fraternam charitatem facturos. Insuper & memoriam nefandi Principis horum scelerum auctoris ac illius reipub. perpetui hostis, quam omnibus modis delere debuerant, hoc pessimo dissensionis instituto quotidie renouant. Igitur his expulsis statim partis Guelfae Capitaneum externum ac nobilem creant, primusque fuit Lucius Sabellus. Sed paulatim ad ciues ac plures idem magistratus postea redactus. Dein Gregorij X. illac Lugdunum Concilij gratia proficiscentis, ac ciues ad reducendum exules, utque communi concordia cum alijs ad Hierosolymitanam expeditionem cogentur exhortantis, iussa contemnentes triennio sacris interdicti fuere, a quo nec etiam in reditu prope moenia transeunte, sed tantum a successore soluti fuere. Sub Nicolao III. recreati aliquantulum: is Latinum Cardinalem Ursinum misit, qui reducta exulum parte rem ad ocium deduxit XIII. uiris qui reip. inuigilarent creatis, quibus diu bene uiuere non licuit per mortem Nicolai, ex quo alia reip. forma mutata. Priores enim artium tres primum creati; deinde sex, singuli a singulis tribubus, quae sex tunc erant: postea XII. postremo VIII. qui adhuc durant. Inter haec a Gibellinis Bonitium oppidum occupatum Flo. expugnant, soloque aequant, ac ad habitandum incolis tantum sub monte planities concessa ubi nunc cernitur: Eodemque tempore Vicarius Rodulphi Caesaris Miniata morabatur, cui minime parabant. Anno quo interijt Carolus

Iordanes dux
apud Arbiam
Tegianus
Aldimarus
Foresius
Aldimarus
Guido
Guerra

Guido Nouello.
Scditio plebis & nobilitatis.

Bondelmontes
Gibellini iterum expulsus

Capitaneus
partis Guelfae
creatur
L. Sabellus.
Gregorius X
Nicolaus III
XIII. uiri
creati.
Latinus Car.
Priores artium
creati.
Bonitium expugnatum.
Vicarius Rodulphi Caesaris.

- Vrbs ampliata.** rex quem supra nominavi, urbis moenia ampliata, uiaque ornatae ultra Arnum. Hoc tempore Nerius Gallura cum reliquis exulibus Pisanis à patria expulsus ad Florentinos se recepit, quorum auxilio damna plurima Pisanis, ut in eorum historia commemoravi, clades etiã illa memoranda apud Bibienam Aretinis illata, de qua, de rebus Aretinorum cum ad eum locum ueniam dicam. Quumque plebs tunc à nobilitate premeretur, necessariũ duxere Vexilliferum iustitiæ creare: quo etiam tempore Ianus Dolobella tanquam tribunus Plebis insurrexit, uir admodum bonus ac uenerabilis, per motusque patriæ charitate magistratu ac populo consentientibus legem rogauit, qua familiæ nobilium XXXVI. seditiosorum notabatur, hoc est ab administratione reipublice penitus eijciabantur. Mox facta quadam cæde per eos populus tumultum excitat, Aedesque potestatis huius causæ mali incendit. Ianus confestim ut autor seditionis insimulatus in exilium mittitur, ubi demum extinctus est. Nobilitas itaque erecta magistratum rogat legem iniquam contra eos latam antiquari, plebs contra rogat, uentum ad arma, in quibus aliquot dies belli specie citra pugnam constitere. Et hæc quidem omnia spatio annorum. Anno uero M. CCC. XC. VIII. condita à Florentinis apud Arnuripam oppida duo, S. Ioannis, & Ficinum, & curia ubi nunc habitant priores ex ædificata, in quo loco prius Vbertinorum domus diruta fuerant. Anno deinde post altero quo fuit Iobilaum, Pistorij Cancellarij in duas diuisi partes Albos & Nigros: Florentinã etiam urbem contaminarunt, quum studio componendæ pacis ex eis quidam eo uenissent. Hi quum utriusque factionis essent, domos in quas diuerterant in suam quilibet sectam deduxerunt. Albi apud Verium Cuchium, Nigri apud Corsum Donatum. Hic primũ cum sua factione depellitur. Carolus Valefius regis Galliarum frater ad res componendas à Bonifacio VIII. accersitus, quod legatus eo missus nihil profecisset. Dum Florentinæ potestas ei facta esset, ecce Corsus irruptione facta per portam Fesulanam quam refrugerat cum auxilio urbem ingreditur. Magistratibus deiectis alios creat, omniaque commutat, atque miscet. Carolus post quinque menses quam uenerat abiit aliqua ex parte renormata republica. Corsus igitur aliquandiu toleratus, cum demum omnia per uim agere simul & Vgutionis Fagiolani gener nuper factus ad Tyrannidem planè tendere uideretur, iussus est à Magistratibus in curiam uenire: quo negante aedes obsidentur, atque expugnantur, demum fugiens populo consequente interficitur. Hic exitus uiri. Sed ab initio post eius reditum statim Albi expelluntur, inter quos Dantes Alengerius poeta fuit, qui eo tempore legatione apud Bonifacium fungebatur. Nicolaus Pratenfis Cardinalis summa tunc uir autoritate mittitur legatus, is in partes XXX. Populum diuisit, plebi fauebat, exules Albos Gebellinosque una reducere quarebat, demum rebus minime impetratis interdicta sacris ciuitate discessit, egitque cum Bonifacio ut XII. uiros principes Nigræ factionis accersiret, quibus obtemperantibus alij exules qui erant apud Arretium, certiores facti clam per Nicolaum, numero VIII. milia cum auxilijs Florentiam usque portas irruentes repulsi sunt. Bonifacio tandem utriusque factionis principes uocanti Verius Alborum partium minime paruic, dictitans sese nullam habere inimicitiam. Itaque malum hoc ei inde adscriptum. Post hæc Florentini facta cum proximis ciuitatibus societate, Lucensibus, Volaterranis, Senensibus, Pisanis, de comuni consilio Robertum Caroli regis filium adolescentem ducem exercitus euocant, cum quo Pistorium obsident. Et iam quintus erat mensis quum duo legati opera Nicolai supradicti à Pontifice mittuntur ut ab obsidione discedant, illi quamuis Roberto obtemperante ac in Galliam discedente bellum nihilominus prosequentes XI. obsidionis mense anno M. CCC. VI. Pistorium saluis ciuibus in deditioem accipiunt. Moenia statim diruunt, urbemque inter se & Lucenses diuidunt. Verum postea Lucensibus ex ueteri odio rogantibus ut portæ funditusque omnia diruerentur, non solum non sunt assensu, sed Pistorienses ut se defenderent ultro sunt hortati, eosque liberos dimisere. Deinde in Arcianum castrum Vbaldinorum quo se receperant exules conuertunt, idque uastantes Scarpariam postea in eo loco castrum ædificauere. Interea legatus Neapulio Ursinus à Clemente mittitur ex Gallia, qui rebus & ipse infectis reuertit. Deinde Arretinos qui tunc opera Vgutij Fagiolani Tarlatos, Vbertinosque ac reliquos Gebellinos reuocauerant, bello lacessunt. Quo ferè tempore certos armatos cohibendi causa in agrum misere Volaterranorum, qui de sinibus cum Geminianensibus contentabant, iamque ad arma uenerant. Anno deinde M. CCC. XII. Henricus VI. Imperator petijt per legatos à Florentinis, primum quod ei in Italiam maxima cum gente Florentia iter facturo comeatum

Vexillifer iustitiæ creatur.
Ianus Dolobella
Familia
XXXVI.
notata

S. Ioannis & Ficinum oppida ædificata.
Curia item.
Alborum & Nigrorum origo.
Verius. Corsus Donatus
Carolus Valefius.

Dantes expellitur.
Nicolaus Pratenfis
Legatus

Robertus Dux
Florentinorum

Pistorium obsidetur.

Arcianum ubi Scarparia
Neapulio Legatus.
Volaterrani cum Geminianensibus de finibus contendunt.

comēatum, cetera q̄ necessaria prępararent: deinde ut ab Arretinorum qui sui essent, bello abstinent. Quibus responderūt, primo se nō putare posse, cum Romanorū sit imperator, Italiam quā conseruare debuerat, tanta multitudine eū uelle opprimere, Deinde sese eū pro dignitate proq̄ facultate (modo ueniat amicus) suscipere paratos. Arretium uero non domi nandi, sed pacis concordiaēq̄ inter eos componendę gratia debellare. Interea Robertum re gem certis conditionibus quinquennio dominum ciuitatis adcersunt, Henricus igitur cum Mediolani diu substitisset: inde Romam, postea Florentiam uenit: apudq̄ S. Saluiū castra locat cum ingenti exercitu & exulibus Florentinis, inter quos Dantes erat. Quumq̄ uicinę iam terrę rebellarent, intusq̄ maxīma trepidatio esset, non defuit eis deus ac fęderatorum fides: qui fuerant, Lucenses, Volaterrani, Senenses, Bononienses: quorum auxilijs tanto peri culo restiterunt. Demum ille post dies. XL. incensis tentorijs media nocte discessit: Ignis au tem cum nondum intellectus terreret ciuitatem, mane re cognita exhilarauit. Inde apud Ca scianum proximum castrum, ac in Hetruria mensibus aliquot consumptis, postea domum reuertit. Post cuius discessum facile omnia recuperarunt, ac Pisanis bellum intulere, quibus dux erat Vgutius Fagiolanus: à quo cladem maximam apud montem Catinum sustinue runt, ubi Roberti regis frater ac nepos cecidere. Roberto tempus imperij triennio proro gatum. Pace facta cum Pisanis Castritius, qui Luca Vgutio expulso successerat, Florentinos ad duo bello uexabat, ausus cum Accio uicecomite ad Paretolam altero à Florentia lapide castra ponere. Post triduū inde discedens Montemurium cepit: prius Signiam ceperat. Pistorienses sibi adsciuit: inter eosq̄ Philippum Tidicem ciuem eorum tyrannum Fioren tinis aduersum constituit: At illi missō exercitu eum de repu. deiecerūt oppido capto, quod Castritius deinde per obsidionem iterum recepit. Post hac Florentini Carolū Roberti filiū, eisdem cōditionibus quibus antea patrē, ad regendam remp. per Donatū Acciaiolū equitē oratorē adcersunt. Is em̄ Donatus autoritate ac prudentia princeps tūc patrię fuerat: quūq̄ ob ciuium charitatē de exulibus reducendis ageret, in exiliū missus Baroli extinctus est. Hu ius germanus Nicolaus Cardī. ac uicecancellarius magna item existimatione Pisis, Anno M C C C V I. decessit. Eodem ferē tempore alter Angelus eiusdē familię, ord. præd. patrię præsul florebat, & Nicolaus etiam eques Neapoli apud Ioannam Vicerex potentissimus: qui & Francum gentilem suum ad regendas Athenas, quę iuris reginę fuerant, misit. Is pos tea dux eius loci factus annis ferē. XXX. successoribus eū reliquerat: desitū tandē, Turca rū aduentu. Postremo siquid ornatus deerat, Donatus iunior familię cumulauit. Sed ad pu blica rursus reuerto, Florentini insuper Pistoriensib⁹ fuere auxilio, ut Guelfos extorres redu cerent. Hi demum per ciuilem discordiam sese Florentinis dedidere his cōditionibus, quibus nunc utuntur. Post Castritij mortem Lucam diu obsedere: cuius exitum belli deq̄ Lucen sium cum Florentinis rebus gestis in Luca narraui. Baldi quoq̄ & Friscobaldi nobiles quod uim externam magistratui attulissent, à populo expelluntur. Ioannē Olegium Ioannis Prę sulis uicecomitis ducem, auxiliante Saccone Aretino Scarperiam obsidentem, per Albertā cium Recasolanum repulerunt: quę uictoria Ioannis & Syluestri equitum ex medicum fa milia subsidio uenientium uirtuti est adscripta. Ipsi autem Recasolani exules hosti adhæren tes, unā cum corū oppido Vertine sublatis sunt, Sacconem bello compresserunt, filiosq̄ ipsi us patriā ditione eiecerunt. Paulopost & Albertos: quorum domus & Cardinale uno & Ba ptista est honestata, uiro antiquario tū doctrinis omnibus ornatissimo. Anno M. C C C X. moenia postremo prorogata fuere, portęq̄ ubi nunc existunt. Primum nanq̄ trans Arnū circa ueterem pontem tantum suburbana aedificia & uillę hortis permixtę sine mœnibus fuere. Deinde producta urbs à templo, olim Martis, nūc S. Ioannis Baptistę ad Thermas publicas & theatrum uetus. Secundo productum pomœrium, ex una parte ad rīpas flumi nis: ex altera usq̄ ad S. Laurentij ædem. Gualterius Gallicus dux Athenarū appellatus: qui sub rege Carolo Rempu. Florentinam administrante meruerat, in urbem eodem quo Caro lus imperio adcersitur: qui quū tyrannum magis quā rectorē ageret in curia residendo, magistratu eiecto, omnibusq̄ minima de causa minitendo intolerabilis factus, à populo do mi obside: tandē sequestro Angelo Acciaiole Præsule post X. menses imperio se abdicare coactus, tantū incolumis relictis omnibus in Gallia se recepit. Deinde Pandulfo Malatesta duce aliquandiu us, memorabilem illam obsidionem Io. Haucuti ducis Pisanorū passū sunt, qui ad S. Saluiū castrametatus est. Paucis post annis ignominiam duce Galeocto item Ma

Robertus rex
quinq; annis
dominus.

Contra Pifa.

Castritij Lucę
sis obsidio.

Carolus Ro
berti.

Donatus Acciaiolus.

Pistorium

Baldi

Friscobaldi

Ioan. Olegius

Recasolanorū

familia.

Ioannes &

Syluester Me

dices.

Gualterius

dominus.

Pandulfus

Malatesta

Galeoctus

k latesta

- lateſta inclyta uictoria compenſauere, captis ex eis mille in triumphumq; ductis. Ipſe uero lo. Haucutus qui poſt Piſanos Gregorio X I. contra Bononiensēs unā cū Britonibus militabat, opera Barnabæ ad Florentinos transfugit: quum pauloante Rodulfus Varanus qui in Florentinorum exercitu Pandulfo ſupradictō ut pigro duci exauctorato ſucceſſerat, ad Gregorium transfugiſſet: à quo ſacris interdicti fuere quod auxilia unā cū Barnaba Bononiensibus tuliffent: per Vrbanum II. poſtea reconciliati: quo tempore Carolus Pannoniæ rex qui pro Sicilia regno contra Ioannam uenerat, à Florentinis auxiliū diu pollicitum repetebat: quem & illi à ſuis ceruicibus X I. mil. aureis depulerunt. Mox Arretium ab Ingeranio Ludouici Andegaueniſis duce L. mil. emerunt. Sed & alia quoq; loca omnia tunc forte conſecuta ſunt, quæ poſt Gualteri tyranidem in libertatem ſe reduxerant. Volaterranos ſponte in ſi-
- Rodulfus Varanus** dem deditos ob diſcordiam ciuilem habuere. Miniatenſes item paulo ante Caroli aduentum, uerum paulo poſt ueniētib; eō Teutonicis rebellauere. Demum in poteſtatem redactis per Barnadonem ducem, haud multo poſt Benediſtus Mangiadorus patriæ princeps, è Miniato tunc exul, in oppidum irruptione cum paucis facta magiſtratum Florentinū interfecit, libertatem conclamando, neminēq; proſequentē eadem ſubito uia incolamīs reſuſus eſt. Geminianū & Collem paulo poſt, ſponte item ob diſſenſionē ſeſe deditibus oppidanis, habuere. Pratum ex regina Ioanna & Ludouico Andegaueniſi mercati ſunt, conciliante rem Nicolao Acciaſolo equite ſupradictō. Cortonē à Ladiflao Sicilia rege L X. milium etiam commutatione acceperunt. Vallem Arni ſuperiorem eieſtis Vbertinis Paſtijs ſimul & Comitibus Guidis qui ea loca tenebant. Comites enim Guidi annis ferè cccc. initium habuere hoc modo. Otho Imperator quum quondam in templo die S. Io. Baptiſtæ in ſolennibus aſſeſſet, ſpectaretq; quandam puellam nomine Baldracam admodum forma præſtantem, alioqui de plebe & pauperē, parente tentata in ſpem ea potiundi uenit: illa acerbiſſime reuiſit, mallēq; ſe pauperem eſſe dictitans quā impudicam. Quamobrem imperator nobile reſponſum admiratus decreuit eam pro uirtute munerare, Guidoniq; unū ex ſuis nobilibus adoleſcenti in eadem hora locauit: iuſſitq; domū magna procerum frequentia comitari, pro dote caſtris plurimis & apud Vallem Arni & apud Caſentinum cōceſſis. Hinc comites Guidi appellati: ex quibus Guidum Guelforum ducem ſupra memorauit: quumq; per tyranidem cuncta agerent, ſublatis unā cum caſtellis eorum ſunt: ac ex his partim Terranoua in Arretino ædificata. Vltimus ſanè ex eis Franciſc⁹ Roberti filius: qui quū Pappium caſtrū in Apennino teneret, ſpe potiundi Caſentini ſe Nicolao Picinino tūc hoſti dedit: ex quo à Florentinis deinde expugnat⁹ ſaluis reb⁹ ac liberis ex cōditione diſceſſit. Anno M. ccc. lxx. orta ſeditio ob legē monitoriam latam: qua multæ familiæ moriebantur, hoc eſt, ab adminiſtratione rei p. & magiſtratibus obtinendis reſiſciebantur: quam quum Sylueſter Medices Vexillifer antiquaſſet, plebs in autorum legis domos impetum faciunt: poſt hæc Sylueſtro ſucceſſorē ipſimet creat de plebe Michaelē Landi: ſed planè repugnante nobilitate, ac inſimos homines ad magiſtratus admittere nolente, plebs ad S. Mariā nouellam ſecedit, ſuosq; ibi dies aliquot creauit magiſtratus, in forū deinde armata prodijt: cui Michael equum conſcendens ſequentibus bonis partim ui, partim propriæ dignitatis adſpectu occurrendo, rem ad ocium & concordiam deduxit. Poſt hæc externa naſcitur turbatio per tempora Caroli IIII. Imper. Morialis genere Gallus miles S. Ioannis, prædonis modo in Caſentinum cum equitum octo milibus irrupit: quo facile repulſo, non diu poſt alter item prædo inſequitur, Conradus Lindus homo Germanus, qui quū ab Apenninicolis circum obſideretur, oratores tunc Florentinos ad eum miſſos retinuit, ſtratagemate uſus donec paulatim illis fauentibus ſe in tutum recepiffet. Deinceps bellū inſecutum Mediolanenſe, quod Florentini XII. annis aduerſus Ioannem Galeatiū magna perſeuerantia ac animi magnitudine geſſerunt ex ſententia Ioannis Ricci equitis, qui longa oratione populo perſuaſit, hoſtis tyranidi ac cupiditati dominandi, omnibus uijs ac uiribus occurrendum, iniurijs eius plurimis commemoratis: ne & ipſi ſicuti reliqua ferè Italia in miſeram eius incidere ſeruitutem: Nam Vicecomitum aliorum prius arma potuiſſe ſuperari monſtrauit, quū Præſuli Ioanni & eius duci Ioanni Olegio ſape reſtitiffent. Igitur Galeatius ex omnibus eius terris Florentinos diſcedere iuſſit. Duces utrinq; plures. Ioānes Haucutus Florentinis in medio ferè belli tempore extinctus: ſtatua in templo equeſtri Florentiæ honoratus contumulatur: cui Bernardonem Gualſconem ſuffecerunt, qui olim dux Britonum in Italia à Gregorio
- Arretium**
- Volaterræ**
- Miniatenſes**
- B. Mangiadorus**
- Pratum**
- Comites Guidi**
- Baldraca**
- Comites Pappij**
- Lex monitoria**
- Sylueſter**
- Moralis**
- Conradus Lindus**
- Mediolanenſe bellū XII. an.**
- Io. Riccius**
- Mors Io. Haucuti.**

gorio XI. missus ad tuendam eius ditionem, se in patrimonio adreptis quibusdam Pontificis castris continebat. Deinde Orlandus Malauolta nobili inter Senenses genere Florentinis adhæsit, quare à suis ciuibus qui partes Vicecomitis sectabantur exilio cum tota familia multatus est. Huius successor Ioannes Malauolta duci postea Philippo in bello Brixienfi militauit. Vicecomiti uero Ioantedescus nepos Sacconis Arretini se autorauit. Cui initio belli extincto Ioannis Accij filius Vbaldinus successit, Albericus itē de Barbiano, Octobonius Parmensis. Adcersita etiam Florentinis externa auxilia, Robertus Imp. cui uenienti Venetias missus Ioan. Riccius Cosmi pater ad exoluenda c c . mil. Iacobus Comes Armozaricarum & Stephanus Bauariæ dux per Ioan. Riccium & Rainardum Bonfiliacium equites legatos, ambo exitu infelici. Nam alter dum auxilio Florentinorum Franciscum Carrariensem Paduæ à Galeatio ablata restituere conaretur, spe pacti stipendij frustratus redijt domum. Alter Iacobus dum Alexandriam nititur inuadere, à Iacobo Verme duce se in castra post pugnam recipiens de improviso à tergo petitur, ubi magnam suorum cadem passus ipse etiam ex uulnere paucis post diebus extinctus est. Cū de pace Genuæ conuenirent apud Antonium Adurnum ducem, roganti oratori Ioāni Galeatij quis pro hac sponderet: Guido Delpalagio Thomæ equitis filius, uir moribus integerrimis un⁹ ex legatis, Hic ensis ait, q utriusq; uires expertus est, Verum paulopost rupto utrinq; foedere bellum repetitum, nec diu post intermissum. Anno uidelicet M . c c c c . ob pestilentiam Florentiæ maximam infecutam qua ad x x x . hominum millia periire: quando & Rinucium Farnesium qui eis militabat extinctum magno honore sepelierunt. Bellum igitur post hæc maioribus uiribus infeliciter instauratum apud Casaletium Bononiensium uicum, ubi copia Florentinorum omnes periire Bernardone etiam duce capto, & Bononia quæ ad eam diem in societate populi Florentini fuerat sub iugo Mediolanensium missa. Iam prope mœnibus ipsis Florentinis timebatur, nisi interim morte Galeatij ex morbo cōtracta reipu. diuina prouidentia subuenisset. Consumpta traduntur in eo bello ad decies centena & ducenta aureorum millia Post eius obitum Philippi filij factionibus etiam aduersi fuere, cum quo primum apud Senogalliam male re gesta duces ille suos in Apennino uaria Florentinorū oppida direptum misit: at Florentini in ita cum Venetis societate causa fuere ut ab illis Brixia occuparetur: cōtraq; item Picinini ad eam urbem obsidendam ab eo missum, Nannem & ipsi Strotiū cum c c c . equitibus miserunt: ille rursus pro Lucensibus aduersus eos Picinini, Franciscū Sfortiam. Post Mediolanense Pisanū renouatur. In principio belli Bertoldo Ursino & Comite Cauri ducibus sunt usi, quibus quod apud Vicum Pisanum mensem iam cōsumpserunt, bellum ducere uisis, successorem miserūt Ludouicum Melioratum Innocentij VII. fratris filiū, qui Angelum Pergulensem Pisanorum ducem cum M . D . equitibus apud Volaterras profligauit, alterum dein ducem Gasparem Vbaldinum fregit. Quoniam uero reliquam hanc historiam in Pisanorum descriptione commemorauit, tantum hæc ultima repetam. Cum Ginus Caponius missus à Florentinis Sarazanam ex Gabriele Vicecomite c c . aureorum millibus Pisas mercatus est, ex illo ciuitatem capientes mox inde irruptione facta reiecti, clamataq; à populo libertate obsessio rursus renouatur: interim Burgundiæ ducis orator ad Ginum qui unā cum Maso Albizo equite, bello præfectus erat, in castra uenit nunciatum, ut ab expugnatione suorum dediticiorū abstineat: quumq; neganti audacius minitaretur, Ginus euestigio iratus eum in Arnem comprehensum deijci iussit, Post itaq; menses x i i i urbem Ioanne Gambacurta prodente consequitur, in eaq; primus Prator ius dixit, ac concionem habuit ad populum ad bene sperandum adhortans, qua cunctorum animos demulsi. Cui Bartholemæus Ciampolinus uir facundia autoritatq; præditus dicitur respondisse. Florentinorum deinde remp. Nicolaus Vzano administrauit, uir opibus potens in bello, qui auxilium Bononiensibus contra Ioannem Galeatium ferens captus, & Papiæ in carcerem coniectus est. Cui Pallas Strotius eques successit, qui orator Fauentiam ad componendam cum Philippo & Venetis ac Florentinis pacem profectus est, quò partes conuenerant. Huius prosapia maxime præpolluit cum diuitijs tum equitibus, Nanne quem supra diximus, Thoma, Philippo & altero Pallante. Ferrariæ quoq; quò se pridem recepere per exiliū, propagauerunt, ubi Titus etiam Strotius elegiarum scriptor, sed & ædes inuidiosa Philippi Strotij nuper exstructæ, priuatorum ædificia cunctorū in Italia antecellunt. Igitur Pallan

Malauolta
Senenses
Ioantedescus
Ioan. Accij
Vbaldinus

Pestilentia
Florentiæ
Rinucius
Farnesius

Nannes
Strotius
Comes Ca.
Ludouicus
Melioratus
Angelus
Pergula
Gaspar
Vbaldi.

Nicolaus
Vzano.
Pallas Stro
tius.

tis potentia, Cosmum Medicum expulit, qui post annum quo Paduæ exulauit à ciuibus reuocatus, talionem & ipse aduersarijs reddidit. Huius pater Ioannes Riccius mercator in patria diues memorat: maiores item equites illustres mihi supra nominati, quos omnis alijs, que simul atate sua Cosmus rebus gestis antecelluit, neq; unquā priuato talis potentia, neq; inerudito sapientia par, neq; deniq; mercatori tot contigerunt diuitiæ, neq; illis quod magis mirandum, quisquam & magnificentius & religiosius est usus, egentibus opitulando, templa plurima per orbem construendo, ac reip. subueniendo. Quumq; unus omnia posset, nō omnia uoluit, quantoq; ei plura licuere, tanto magis infra suam fortunam uictitando sibi denegauit. Eoq; prudentiæ fama peruenit, ut eius dicta factaque pariter celebrentur. Francisci Sfortiæ maxime amic⁹, tum Baldassaris Cossæ olim Ioannis X X I I I. cuius Thesaurarius fuit. Eius tempore concilium Florentiæ ab Eugenio celebratum: & basilica Reparata ab eodem Pon. dedicata: cuius rei gratia pons ligneus mira celeritate exstructus ab æde prædicatorum ubi ille habitabat, usq; ad Basilicam forte pertingebat, aulæ ab lateribus supraque opertus: quod opus non magnificum solum, sed necessarium uisum ob mortalium multitudinem uias replentium, qui ad eam celebritatem conuenerant. Cuius etiam Pontificis Cosmus postea auxilio nobilem illam uictoriam apud Anglarem oppidum contra Nicolaum Picininum à Philippo duce missum adsecutus est, quibus meritis pater patriæ fuit à ciuibus appellatus: decessit anno ætatis L X X X. salutis M. C C C L X I I I. Petro potentia successoris relicto, quem simul & Ioannem ex Contessiuæ matrimonio ex Auerniorum familia suscepit. Is igitur moderato quietoq; fuit ingenio, missusq; quondam uiuente patre legatus una cum Dietisaluiu Nerone, Angelo Acciaiuolo, & Nerio Gini ad Franciscum Sfortiam nouum Mediolani ducem de gratulatione. Idem postea uiri præter Nerium in eum anno M. C C C L X I I I. coniurauerunt autore Luca Pycto. Is in rep. & popularitate celebris & ætate iam grauis indignum ducebat iuueni cedere, ac Tyrannidem eo modo in libera ciuitate ex successione continuare. Angelum dolor repulsæ matrimonij sollicitabat, quum ille filium eius generum nobilitate primarium præ alio recusasset, Dietisaluium uero uetus in eam familiam odium. Igitur hi Nicolaum Soderinum eiusdem factionis uirū naçti, summum tunc Magistratū obtinentē, Decemuiratū abrogauerunt: cui dandorū adimendorū magistratū erat potestas. Planèq; hoc modo effecerant, ut partes Pyctanæ præualerent, ac quæsitam ab initio libertatē in suam libidinē atq; potentiam conuerterent. Petrus uero à suis etiam excitatus, cum Nicodemo tunc ducis Mediolanensis Florentiæ legato agit, ut eius opera ducis, familiæ Medicum iustis de causis amicissimi, auxilia prope sibi mittantur. Illi contra ex Borso Estensi Ferrariæ duce suppetias conquirunt. In hoc tumultu quum utraq; copiæ prope urbem in armis consistentes imperata expectarent: Soderinus iam magistratu functus, ac consilio & audacia promptus, ut rem ad manus quandoq; deduceret, cum trecentis Germanis armatis, è diuersis tabernis conquisitis, ad domum Luca se confert, eo animo ut reliqui coniurati cum suis quisq; uiribus eò conuenirent, indeq; in Petri domum uno impetu irrumperent. Verum Luca prohibente, qui iam antea clam placatus rem animo detrectare cœperat, non ulterius processum, paulatimq; magistratu publico & amicis utriusq; interuenientibus in concordiam uentum. Petrus ut inuidiæ cederet populari, se in uillam suam Caregium transferri iussit, morbo articulari impeditus, quo toto ferè tempore dum fuit in potentia laborauit. Aduersarij interea minime quiescentes, ut qui temporis necessitate concordiam magis simulauerint quàm ex animo iniuerint, Borsianos milites qui in loca uicina se receperant conuocare, ciuēsq; rursus ad studia libertatis animare cœperunt. Petrus certior factus in urbem reuertitur. Sfortianos & ipse quos iam domum remiserat prope reuocat, clientelāsq; subditorum undiq; conquirat. Quumq; iam & auxilijs & ciuium studijs superior appareret, inimici paulum retardati, tum res ad ocium rursus deduci uidebatur. Petro interim & Luca sollicitantibus populus in forum in concionem quam parlamentum uocant cogitur, ubi Decemuiratus restitutus, ac de nouo X I I I. uiri creati, qui exilij necisq; ciuium potestatem haberēt, Luca uero ut ciuitatis liberatori publice priuatimq; actæ gratia: Quod factum aduersarij cum manifesto in sua capita redundare animaduertent, sumptis quæ poterant bonis celeriter ex urbe profugiunt: Angelus Neapolim, Soderinus Ferrariam, Dietisaluius Bergomum, ad ueterem amicum atq; hospitem Bartholemæum Colium, qui tunc patriæ

Cosmus

Concilium
FlorentiæConiuratio
Pyctana.X uiri ab/
rogati.X uiri in/
staurati
Bellum Co/
lianum

patriæ princeps armorum gloria ac militiæ disciplina in Italia florebat, eumque ad reducen-
 dos exules animat, monstratque ex re ac gloria eius, tum Venetorum quibus esset auctora-
 tus, fore, eorum partes Florentiæ præualere. Ille senatu Veneto consulto suis exulibus au-
 spicijs negocium suscipit, ac quam maximū potest equitū peditumque numerum scribit, dissi-
 mulans se nunc regem Neapolitanum, nunc Mediolanensem ducem petiturū. Hi enim am-
 bo in amicitiam atque auxilium Florentinorum conuenerant, ac Fredericum Urbini ducem
 cum exercitu miserant, qui per uallem Anemonis, quæ est agri terminus Florentini Amy-
 liam uersus, itinere facto in Fauentinū populabundus irrupit, quod Astorgius Manfredus
 princeps eius urbis Florentinorum militiæ auctoratus ad Venetum defecisset: quumque Co-
 lium, qui planè uiribus ac numero superior erat, aduersus uenientem conspiceret, progres-
 sus ulterius loco munitissimo castra posuit: eo quidem animo, ut copias sociales quæ iter
 dicebantur ingressæ, minori periculo expectaret: nec tamen propositum tenuit, quum hæc di-
 utius tardarent quàm credebatur, & munitionibus castrorū aduersus potentem exercitum
 fidendum non iudicaret. Itaque hunc quoque locum dimittens inter oppidum cui Bononiense
 cognomen est, & forum Cornelij confedit: quorum alterum Bononiensium dioceseos erat,
 altera ciuitas Thadæi Manfredi, quos ambos pro socialibus sentire tunc erat opinio. Bellū
 hoc modo aliquot annis protractum lacescentibus utrinque potius quàm dimicantibus inter
 se hostibus, cum nullibi conatus succederent, ac uirtus militum propè par esset: nam omnes
 ferè Italiæ duces utrinque cōuenerant. Post hæc Dietisaluius se Ferrariam recepit, ubi aliquan-
 diu moratus demum Romam uenit: ibique breuī post tempore apud filium zenobium ex-
 cessit annorum ferè LXXX. situsque in aede Mineruæ ingredientibus dextrorsum, uir ani-
 mo inquietus, ingenio sagax, alieni appetentissimus, sui parcissimus: nam ad XXX. millia
 numūm aureorum digrediens secum extulit. Quatuor item eius fratres, inter quos præsul fu-
 it Florentinus, in exilio pariter extincti sunt. Petrus autē Medices soluto bello Coliano pau-
 cis post annis excessit, articolorum doloribus consumptus: cuius gratia domi se diu conti-
 nuerat. Laurentius eius filius adolescens, unā cum Iuliano fratre ex coniugio Lucretiæ Tor-
 nabonæ genitus, rei priuatae ac publicæ hæreditatem adiuuit, auo similior quàm patri, auto-
 ritatēque iam in ea ætate constantiāque senili, quæ unā cum annis creuit: nec solum familiæ, sed
 patriæ lumen attulit, ut illa inter orbis terras nō solum pulcherrima sed felicissima ac poten-
 tissima haberetur. Eius item adiecit imperio Sarazanam ac Petram sanctam in regione Lu-
 nensi, propagatis etiam in parte Amyliæ finibus. Passus & ipse coniurationes uarias, sed
 Pactianam inter alias periculosissimam, quæ hoc modo se habuit. Romæ duo Francisci Pa-
 ctius & Saluiatus Præsul Pisanus autores fuerunt: Hic quod in honoribus ac adipiscenda Præ-
 sulatus possessione Laurentium aduersum habuerat, alter quod quum se nobilitate, ingenio
 ac propè diuitijs, parem esse conspiceret non æque potentia, dolebat. Igitur hi cum Hiero-
 nymo Riario Sixti IIII. necessario rem communicant, quod ei pariter inuisum illum scie-
 bant. Nam quum thesauri Pontificij custos ab initio fuisset, in Tiferni obsidione Nicolao
 Vitellio Tifernati auxilium ferre clandestinum contra Pontificem deprehensus fuerat. Cō-
 scio igitur & aduente Pontifice Pisas primum, deinde in uillam Pactianam profecti dies
 aliquot in ea substiterunt dum reliquos coniuratos adhiberent, remque omnem ordinarent.
 Inde uero X. Calen. Maij die dominico anno M. C. C. C. L. X. X. V. III. coniuurati specie rei
 diuinæ Florentiam ueniūt simul cū Raphaele legato Hieronymi propinquo, qui unā seu for-
 te seu cōsilio aderat, è schola Pisana nuper factus cardinalis. In adē omnes Reparatae mane
 ad sacrificiū cōueniunt. Saluiatus interim cum suis clam armatis templo discedens, in curi-
 am ut Cæsarem Vexilliferū alloquatur alio simulato negocio proficiscit, eo tamen consilio,
 ut orta cæde in templo ipse præsto esset, qui curiam simul cum magistratibus inuaderet. Igi-
 tur dato signo cum Eucharistia attolleretur: Bernardus Bandinus primus, Iulianum Lauren-
 tij fratrem confodit: Antonius Volaterranus, qui primas sibi partes depoposcerat odio du-
 ctus ueteris in Volaterranos iniuriæ, Laurentium ex alia parte aggreditur post tergum, pau-
 lulumque intra iugulum ferit, quum ille statim ad clamorem conuersus ictum uitaret, ac itera-
 re uulnus uolentem propere subterfugit in aedis sacrarium proximum, ubi à suorum multi-
 tudine exceptus ac seruatus est. Fama interim eum esse uiuum peruagante, animus Lauren-
 tianis additur. Coniuurati alij aliò diffugiunt præter Iacobum Pactium equitem, qui equo ur-

Astorgius
Manfredus
transfuga.

Dietisaluij
finis.

Laurentius
Medices.

Coniuuratio
Pactiana

Bernardus
Bandinus
Antonius
Volaterranus

bem percurrens ad libertatem populum excitabat, quumque neminem prosequentem uideret, protinus egressus porta Fauentina fugam adripuit. Legatus è templo à ciuibus in curiam ductus ac custodia traditus, tum pro uiri dignitate tractatus est. Interea Saluiatus qui cum Vexillifero de industria sermonem protrahebat ut finem expectaret, statim comprehensus & ipse eodè die cū omnibus suis fontib⁹ & infontib⁹, simul & Francisco Pactio, Iacobo Saluiato, ac Iacobo Poggi filio, qui & ipsi inter coniuratos erant, ad Curia⁹ nostras suspensus fuit. Postridie uero eius diei Renatus Pactius (nam is tantum conscius fuit, in uillamque abiit ne rei quam minime probaret interesset, tantum ei nocuit ingenij opinio quo ceteris gentilibus praestabat, & quo potissimum formidatus erat) sequenti uero die Iacobus Pactius simul cum Ioanne Baptista Montescio è fuga retractus eundem exitum habuere. Is enim Ioannes Baptista miles erat Hieronymi, cui datum ab initio negotium Laurentium inuadendi: Verum, qua mente aut consilio nescitur, rem eodem die detraxit. eiusque officio delegatus Antonius quem supra nominaui: nec tamen propterea supplicium euasit. Antonius uero octauo die in cœnobio prope potestatis aedes repertus simul cum Stephano idem subiit fatum: erat autem Stephanus Iacobi Pactij scriba, qui Antonium sequi remque iuuare se receperat, ac minime praestiterat. Adfuit eodem die è coniuratis Ioannes Franciscus Tollentinas ex agro Forocornelienſi cum peditibus mille, totidemque Laurentius Tifernas ex alia parte, qui ubi rem infectam uiderunt magno se periculo domum receperunt. Hoc nuncio Pontifex accepto Laurentium sacris interdicit, quod dei sacerdotes legatumque attigisset. Ille uero ut eius placaret animum, legatum remisit. At Pontifex nihilominus bellum Florentinis ob eum aperte decreuit, sociumque ad id regem Siciliae Ferdinandum adsciuit, qui simul Alfonso regis Calabriae, & Fredericum Urbini, duces cum exercitibus miserunt, ut agrum eorum Senis uicinum popularentur. Laurentius uero in rep. confirmatus, ac à populo potestate accepta, Herculem Estensem cum copijs in occursum mittit, qui apud montem, qui dicitur Imperialis, constitit. Hic enim mons tanquam compedes ex ea parte iacet, naturae munimine ulterius procedere uolentes facile prohibens. Hostes itaque iam Castellina, Brolio, Cacciano, nonnullisque circa Castellis expugnatis, hunc montem petentes post dies aliquot superauere. Inde ad oppidū Collem castrametauere, quod etiam paucis diebus quanquam munitissimum in potestatem receperunt, prae partem superiorem, quae reliquis aedificijs arcis modo supereminet: quam si expugnassent nihil erat reliquum quam ad moenia Florentina procedere. Laurentius uero cum iam periculum imminere conspiceret, ultro decreuit ad regis hostis misericordiam confugere. Itaque ad suos oratione habita, ac profusus se reip. causa periculo obiecturum, itinere per mare Tyrrhenum facto Neapolim celesriter adplicuit, ubi humaniter exceptus supplex ueniam petijt, ac cum rege annui censu pacatione transegit, paucisque post diebus incolumis ad suos regressus est ac bellum dissolutum. Quod factum Pontifex quanquam grauiter tulit, quod se neglectum praeteritumque uiderit, auxilijs tamen destitutus pacem coactus est facere. Quamobrem oratores XII. ad eum missi qui ueniam praeteritorum peterent, ac populum Florentinorum communi causa expiarent. Fuere autem hi, Franciscus Soderinus, praesul Volaterranus, Antonius Rodulfus, Ioannes Ianſiliatus, Petrus Mimerbertus, equestris ordinis omnes. Guidantonius Vesputius iureconsultus, Masus Albizus. Ginius Caponius. Iacobus Lanfredinus. Dominicus Pandolphinus. Ioannes Tornabonus, & Antonius Medices. Ex his Praesul caput legationis orationem in senatu habuit, ueniamque petijt praeteritorum. Die deinde dominico primo aduentus, anno M. CCCC.LXXX. omnes mane in porticum basilicae Petri conueniunt, Pontificem atque patres praestolantes. Ibi Pontifex proforibus templi procumbentes ad genua, uiritim de more uirga conuerberatos terga expiavit, ingressi deinde basilicam sacrificio interfuere, quo peracto domum reducti sunt omnium patrum familijs comitantibus, Nam prius Urbem nemine de more obuiam procedente ingressi fuerant. Post haec Laurentius defunctus periculo resipiscere paulatim, maioreque postmodum apud suos ciues esse autoritate, ac Tyranno propius agitare, cum sicarijs incedere, excubijs ac nuncijs diligentius inuigilare, Denique amissas in bello facultates undecunque recuperare coepit, Vir adſpectu tristi, ore truculento, sermone ingratus, animo

Ioānes Fran.
 Tollentinas.
 Laurentius Tifernas.
 Laurentius
 cōtra Sixtum
 & regem Ferdinandum,

Oratores XII
 Florentini

animo factiosus, in curis agitans continuo præter unum musicæ solatium, natura tamen non uti monstrabat inclemens aut inciuilis: Nam cum Saluiatis post eam coniurationem adfinitatem iniuit. Mihi quoque quem Antonij supradicti fratris mei grauis causa suspectum reddere debuerat, epistolam humanitatis ac officij plenissimam scripsit, adeoque elegantem ut eam à Politiano scriptam omnino putauerim, nisi ille postea iurasset Laurentij ingenio dictatam, qui paucis, si quando à curis esset uacuum, in hoc genere cederet. Ingeniorum alioqui censor fuit atque amator: nam Pisis scholas liberalium artium instituit, Florentiæ quoque Græcæ disciplinæ, Demetrio uiro doctissimo aduersito. Ex matrimonio Claricis Ursinæ Petrum, Ioannem, & Iulianum, sceminasque tris suscepit, quarum una Magdalena Francisco Innocentij VIII. Pontificis filio locata, causa fuit ut Ioannes frater Cardinalis fieret. Excessit ex morbo annorum ferè XLV. in uilla sua Carigiana IIII Idus aprilis M. CCCCLXXXII. Paulo ante prodigium uisum, tactum de cælo templi culmen diuæ Reparata: inde saluo cætero ædificio marmor quadratum, ingenti uastaque mole, ad imum deiectum, ita politis lateribus sicuti antea positum fuit, lataque in uertice fenestra apparuit, quod prælagium plerique postea duxerunt partis imperij Florentinorum per Laurentij mortem ruituræ. Petrus rem deinde suscepit sæuus natura, quam ab initio dissimulare conatus, postea manifesto ostendit, in proximos ac propinquos primum erumpendo, partemque eorum nullis ac leuibus de causis in exilium mittendo, partem etiam grauioris supplicij pœna territando, aliâque præter moderationem suorum maiorum tentando. quæ liberi populi status iam ferre non poterat. Itaque quum Carolus Galliarum rex eo tempore contra regem Neapolitanum proficiscens transitum peteret, ipse factionem Ursinorum suorum sectatus qui Neapolitano adhaerant, manifesto negauit ægre populo ferente. Imminente deinde periculo, & hoste appropinquante, sibi metuens unâ cum Paulo Ursino (qui tunc Florentinis militabat) senatu aut populo minime consulto, regi obuiam profectus Sarazanæ circâque oppidorum arces munitionesque tradidit. Florentini uero se suggillatos ac neglectos adspicientes grauius tulerunt, primusque Franciscus Valorus uir annis ingenioque grauis uociferari cœpit, rem indignam, iuuenem pati rempub. administrare, cui nec metus ullus, nec ciuium respectus, aut sanum sit consilium: quem etiam secutus Tanaus Nerlius homo diues ac animo libero, populum animauerunt, ut nouam post eum legationem ad regem mitterent, cuius caput Hieronymus Ferrariensis ordinis prædicatorum, de quo plura postea dicemus. Hic sese regi excusat, culpamque præteritæ contumaciæ in Petrum reijcit, populum per se eius maiestati deuotissimum semper extitisse. Petrus igitur reuertens quum iam mitius omnia tentanda ac humanius fore conspiceret, ultro in Curiam uenit magistratibus rationem rerum à se gestarum redditurus, quos quum prandentes offendisset, post prandium reuertit turba suorum comitatus: quem procul uenientem quum Iacobus Nerlius unus ex magistratibus adspiceret, ad fores cum licitoribus proruit, eumque se admissurum dixit, si solus ingredietur, Petro uero instanti fores clausit. Ille ubi se uidit exclusum, propere domum rediit, metuque maioris mali quanta potuit celeritate equo conscenso discessit. Post hæc Galli Florentiam ingressi quàm maximum omnibus incusserunt timorem, quod præsertim in ciuium domibus habitarent, nihil tamen eorum quæ expectabantur euenit, saluisque rebus ac pudicitia mulierum post diem octauum discessere. Respublica deinde ad popularem redacta statum æque se habuit aliquandiu, exules omnes reducti, à cædèque temperatum, quæ in rerum huiusmodi mutationibus fieri solet: consilij locus ampliatus, auctusque numerus usque ad ciues mille & quingentos. Quumque tempore procedente ex infima plebe homines administrationi adhiberentur, nobilitas autem suspecta esset, paulatim Ciuitas diuisa, clandestinæque discordiæ cœperunt, ex quo reipublicæ autoritas diminuta, oppida etiam quædam rebellare cœperunt. Politianum quod sapius tentatum nunquam receptum, Sarazanæque ac Petrasanctæ ad antiquos dominos redierunt. Pisani item de quibus paulopost dicam, rebellauerunt. Petrus autem quum post annum reditum in patriam per uim frustra tentasset auxiliante Virginio Ursino, iterum post annos aliquot idem expertus maioribus copijs ad mœnia prope adcessit nullis resistentibus, præterque clausas offendit portas. Conspirauerant enim quinque ciues de eo reducendo, qui com pre-

Prodigium

Petrus Medicus.

Caroli regis aduentus.

Legatio Florentinorum ad Carolum.

Politiani defectio.

V Ciues secu-
ri percussi
Hieronymi
ordinis prædi-
catorum secta

henſi ac ſecuri percuffi ſunt, quorum nomina Bernardus Niger, Nicolaus Rodolphus, Ioan-
nes Cambius, Iannotius Puccius, & Laurentius Tornabonus. Quiſcentibus tandem ali-
quandiu ab externis bellis non defuerunt inſtina discordia exorta ob Hieronymum Fer-
rarienſem quendam ordinis prædicatorum. Is enim aſtutia ſingulari, mediocri doctrina, ſer-
mone facundo, ambitione immenſa prophetam ſe eſſe ſimulabat, palamque in templo con-
cionando ſemper aliquid quod populo nouis tunc calamitatibus adſiſto ac ſuſpenſo place-
ret, prædicando paulatim effecerat, ut opinionem de ſe maximam apud omnes generaret: eo-
que res proceſſerat, ut non ſolum in rebus diuinis, ſed in adminiſtranda repub. à ciuibus paſ-
ſim conſuleretur, nihil omnino publici aut priuati niſi eo autore fieret. Pars uero ciuium ſa-
niori conſilio, eum uti ſubdolum ac ueteratorem reiſciebat: nec tamen manifeſte, multitudi-
nis periculo. Itaque nõ ſolum ciuitas, ſed priuata domus omnes diſcordes inter ſe fuerant,
ſamque ipſe metu aduerſæ partis non religioſis, ſed militum gladijs atque licitoribus ſtipa-
tus ad templum diuinumque uerbum prædicandum accedebat, magiſtratibus præterea ſui
ordinis Pontificique maximo contumax. Nam Alexandro minime obtemperandum dice-
bat, ſacris ipſe ab eodem interdicitus nihilominus ſacrificabat. Urbem Romam, quã omnes
Chriſtiani uenerantur ac religionis cauſa petunt, fugiendam eſſe minimèque adeundam ſua-
debat. Hiſ igitur perſuaſionibus atque exemplis non procul aberat à conſtituenda noua hæ-
reſe ſecta, niſi diuina prouidentia ſubueniſſet. Eo enim inſania uenerat ut prodigia ſe fa-
cturum iactaret, ac per medios ignes incolumem tranſiturum. Quod ſanè quum res magna
uideretur, decretum publice eſt ut de ea re periculum fieret. Itaque ſtatuta die igne in medio
foro ſuccenſo iuſſus uenit cum Euchariftia, ſequè hoc modo ignem petiturum dixit: Cogni-
ta uero aſtutia minime conſeſſum. Ille ubi ſe deprehenſum animaduertit, ſibi timens cū ſuis
fautoribus ad ædem S. Marci ubi habitabat properè reuertit. At magiſtratus certos ad eum
expugnandum mittit: ille munitus ſe inſtrumentis omnibus bellicis deſenſit, tandem ex-
pugnatus ac captus in cuſtodiam ducitur. Poſt dies aliquot ex autoritate Pontificis cum duo-
bus alijs eiſdem ordinis qui cum eo conſenſerant in medio foro crematur, reliqui uero ſecta-
tores eiſdem populi furorem uix euitarunt. Franciſco autem Valorio penes quem inuidia ſerè
totius facti fuerat, domus bonaque direpta, uxor etiam interfecta, ipſe quoque iuſſus in cu-
riam uenire in media uia trucidatur. Poſt hæc Alexander Pontifex cupidus filio Cæſari late
imperium propagandi, oppida Florentinorum in Hetruria tentat, ac Vitellocium Tifer-
næ eorum hoſtem ob interfectum fratrem, ſimul cum Petro Medice Arretium cum copijs
mittit, qui breui tempore à ciuium magna parte coniurata intra mœnia recepti: Gulielmum
Pactium eiſdem loci præfectum capiunt. Coſmumque filium eiſdem urbis præſulem in arcem fugi-
entem paucis poſt diebus arce recepta ſimiliter comprehendunt, aliquotque inſontes ciues
Florentinorum amicos cum paruis liberis miſerando ſpectaculo trucidant, proximamque
caſtri Baſtifolijs arcem expugnant, interfectis ad unum omnibus colonis qui pertinacius
reſtiterant. Mox etiam Cortona Cardinali Medici eodem modo ſe tradidit. Idemque ſerè
omnia circa oppida uſque Ficinum fecere. Deinde Vitellocius ac Petrus Puppium Apen-
nini oppidum obſedere, quumque pertinacius inſtarent ecce regis Gallorum mandata ſuper-
ueniunt, quæ iubent eos ab amicorum & in fidem receptorum iniuria ac bello abſtinere. Itaque
regis procuratori iuſſu pontificis omnia tradita. Ille uero poſt dies aliquot Florentinis adſi-
gnauit. At Medices Arretinique ſpe fraudati, hi quidem ob metum familiae ſerè XI. fugien-
tes coloniam mutauerunt. Illi autem rebus inſectis in urbem Ro. remigrarunt. Florentini igitur
hoc tanto caſu admoniti ad creandum nouum ac perpetuum magiſtratum, qui eandem
ſerè quam Dux Venetiarum, habeat poteſtatem, animum induxerunt: quod quanquam libe-
ro populo res noua ac dura uideretur, tamen conſiderantes quod longe melius per unum res
adminiſtraretur qui continuo rebus inuigilaret, ac de hiſ quæ emergunt ad ſenatum refer-
ret, in tanta præſertim Italiae perturbatione, omnes publicam ſalutem priuatis comodis ac
ambitionibus prætulerunt. Itaque anno MDII. centuriatis comitijs ac omnium ſerè tribuum
ſuffragijs Petrum Thomæ equitis filium Soderinum, abſentem, ac Arretij præfectum uirum ſine
prole, ac magnopere ſapientia, nobilitate, diuitijs, in ciuitate pollentem, perpetuum uexilliferum
elegerunt. Cuius uirtute ſimul & felicitate, adhibito præſertim conſilij Franciſco fratre præ-
ſule Volaterrano longe prudentiſſimo, bene reip. totiſque Hetruria, tum de rebus Piſanorum
optatum

*Arretinorum
deſectio.*

*Petrus Soder-
rinus Vexilli-
fer perpetuus*

optatum breuiter finem se consecuturos sperarent. Hi enim ut in eorum loco narraui, quod se proditos Florentinis ab initio dicerent atque iniusta seruitute grauatos, sub ipsum Gallorum aduentum rebellauerunt, magnosque hostium impetus in hunc usque diem ope magis diuina quam humana tolerauerunt. Duces uero contra eos missi plures. Inter quos Paulus Vitellius quum ducere bellum deprehenderetur, captus ac Florentiae securi percussus est. Petrus igitur quum ante omnia nihil deliberatius habuerit quam coeptum bellum totis uiribus prosequi, rem nouam atque arduam commentus, ut amnis commoditate hostem prohiberet, Arnium alium traducere aggressus erat, si per impetum fluminis ruptis obicibus licuisset. Frequentes tamen hostium excursionses repressit. Bartholemaeum Aluianum nuper ab eis aduersum, ac uicinarum populorum praesertim Senensium auxilijs non contemnenda manu instructum, apud S. Vincentium non longe a uadis Volaterranis transitu prohibuit, toto ipsius profligato exercitu, captisque ex eis ferè mille cum impedimentis, ubi Hercules Bentiuoli ducis & Marci Antonij Columnae magnopere uirtus emicuit. Hi nullum perterritis dare tempus oportere existimantes, euestigio cum exercitu XX. millium ad oppugnanda moenia Pisana profecti sunt, quae corona simul ac operibus uno tempore aggressi iam disiecta murorum parte, nulla uero tamen obstinatum pro libertate hostem superare ualuerunt: quin ocyus telis ac machinis repulsi, tum pedites qui obiter urbem per Arnium ingressi fuere partim caesi sunt, partim ob metum terga dedere. Itaque nullo iam succedente conatu, iuuantibus praesertim Hispanis quorum auctoritati se Pisani tradiderant, exercitus relicta obsidione nondum exacto autumnio ad hyberna se recepit Anno belli undecimo.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
VRBANORVM LIBER VI.

LATINI, VOLSCI, HERNICI, EQVI

LATIVM antiquum à Tyberi usque Circeios erat, deinde usque ad Lirim protractum Plinio. Horum caput Romam (teste Dionysio) Siculi gens indigena prius tenuere, ante hos nulla memoria. Deinde Aborigines Siculis pulsus longo bello, qui in montibus prius habitauere sine muris uicatim. Venere postea Pelasgi & alij Graeci, qui auxilio Aboriginibus fuere, & subiugandis finitimis & aedificandis urbibus à Tyberi usque ad Lirim, uocatiq; Aborigines usque ad bellum Troianum: sub Latino autem rege Latini, postremo à Romulo Romani. Aborigines enim ipsos alij indigenas fuisse, ac nominis causam ex montium habitatione traxisse: nonnulli uero gentem uagam, & sine laribus: Cato & Sempronius Graecos eos dicunt ex Achaia ortos ciuitate (sed uerius sermo habet ex Arcadia aduectos) duce Oenotrio Lycaonis filio, multos ante bellum Troianum annos cum Peucetio socio. Haec ex Dionysio. Trogius autem libro XLVII. sic ait: Cultores Italiae primi Aborigines fuere, quorum rex Saturnus iustitia praeditus fuit, ut nihil sub illo quisquam priuatae rei habuerit. Ob cuius exempli memoriam cautum est, ut in Saturnalibus ex aequali omnium iure, passim in conuiujs serui cum dominis recumbant. Itaque Italia regis nomine Saturnia appellata, & mons ubi habitauit Saturnus, in quo nunc ueluti à Ioue pulso sedibus suis Saturno, Capitolium est. Post hunc regnasse Faunum ferunt, sub quo Euander ab Arcadia urbe Pallanteo in Italiam uenit, cui Faunus montem, quem ille Pallanteum postea, de nomine patriae uocauit, concessit. In huius radicibus templum Lyceo, quem Graeci Pana, Romani Lupercal uocant, constituit. Haec Trogius. Liuius item Herculem dicit paucis post annis deuictum Geryone, cum bobus huc concessisse, exceptumque ab Euandro, & aram ei maximam sub radicibus Auentini positam. Virgilius quoque in v III. pulcherrime hanc originem repetit. Haec nemora indigenae Fauni nymphaeque tenebant, cum his quae sequuntur. De nomine autem ipsius Urbis Festus haec scribit. Cephalus Gergitius qui de aduentu Aeneae in Italiam scripsit, ait Romam à comite quodam Aeneae in monte Palatino aedificatam simul & nominatam. Apollodoros à Romo filio Aeneae & Lauiniae. Atteius qui scripsit res Cumanas, à Sicyone huc ob inopiam domiciliorum delatos quosdam multo errore

Siculi
Aborigines

Latini Romani

Saturnia
Capitolium
olim Saturnus mons

De nomine
urbis.

error. Aborigines uocatos, montemq; Palatinum, in quo confederunt, à robore suorum & uiribus Valentiam appellasse: quod nomen postea ab Euandro adueniente, Græce appellatum ἑλώμνη. Agatho Mycenarum historiæ scriptor, Aeneam ex uaticinio Heleni in Italiam cum Roma ex Ascanio nepte adpulsum, in Palatino urbem de illius nomine cōdidisse. Gellius post obitum Aeneæ imperium Italiæ peruenisse ad Latinum Telemachi Circésque filium, & ex Roma filios suscepisse Romum & Remum, urbemq; in Palatino conditam ex Romi nomine uocasse. Liuius & plariq; alij, hos duos ex Ilia Vestali & Marte natos, à Numitore auo expositos, & ab Acca Laurétia Faustuli uxore nutritos, lupæ nomine, quod metrix esset: alterum Romulum ex auspicio uiso XII. uulturum, urbi nomen dedisse. Hæc de Romæ origine apud ueteres comperta. Ipsius natalem quo palilia Romulus celebrauit,

Natalis urbis

Ouidius XII. Calend. Maij tradere uidetur, nonnulli XI. dicunt. Quo horoscopo sanè incertum, quum alios alij ponant. Ante salutem annos ferè DCC. post Ilium captum CCC. CXXIII. Olympiade VII. ut ait Dionysius. Tribus in ea XXXV. Pedianus uisus se scribit, à tributo (ut inquit) dando, uel quod tres tantum à principio fuerint. Tatiensis à Tatio, Ramnes à Romulo, Luceres à Lucumone, aut luco quem Asylum Romulus appellauit. Tribuum autem nomina ex uarijs autoribus collecta, huiuscemodi sunt: Romulia, Tatiensis, Suburrana, Palatina, Exquilina, Collina, Claudia, Lemonia, Pontia, Crustumena, Scaptia, Stellatina, Sabatina, Tomenina, Armenis, Papyria, Pupina, Pupilla, Pollia, Galeria, Falera, Veturia, Aemylia, Cornelia, Ventina, Mentina, Pontina, Publicia, Anthesis, Velina, Aniensis, Terentina, Volicina, Metia, Fautia. Quas Plutarchus nomina Sabinarum nuptarum dicit fuisse, apud alios tamen autores diuersas ob causas. Urbis autem regiones XIII. fuisse ex inscriptione quæ pro ædibus hodie Capitoli cernitur palam est, quam mihi ponere uisum est. Imperatori Cæsari diui Traiani Parthici filio diui Nerae nepoti Traiano Hadriano Aug. pont. max. Trib. pot. XX. Impera. II. cons. III. PP. Magistri uicorum Urbis regionum quatuordecim. Has igitur in quodam uetustolibello repertas, cui nuper quidam P. Victorem seu Fabium inscripsit, cōpendio percurram.

Regio Capena I.

Prima Capena continet areas, Virtutis, Honoris, Spei, Carsuæ, Panaria, ædes camœnarum, Apollinis, Martis, Mineruæ, Tempestatis. Lacum Promethei & Vipsani. Balnea Volani & Mamertini, Thermas Seuerianas & Commodianas, Vicum Vitrariorum, Arcus tris, Drusi, Veri Parthici, & Traiani Principum, mutatorium Cæsaris, Almonem fluuium.

Mons coelius II

Regio secunda, Mons Coelius continet Templum Claudij, Macellum magnum, lupanaria, Antrum Cyclopum, Cohortes uigilum, Castra peregrina, caput Africae. Arborem sanctam. Domus Philippi, Victilianâ. Ludum matutinum & Gallicum. Micam auream. Regiam Tulli Hostilij. Regio tertia, Isis & Serapis continet, Monetam, Amphitheatrum,

Isis & Serapis III

quod capit loca CCCXXXVII. Mil. Ludum magnum & Dacium: Domum Bruti, Suburrâ, lacum pastorum, Scholas quaestorum & Capulatorum, Thermas Titi & Traiani. Porticum Liuiæ, castra Misenatum. Regio quarta, Templum pacis continet Vulcani aream,

Templum pacis IIII

Buccinum, Apollinem Sandalarium, templa Remi, Veneris, Faustinae, Horreum Carthaceum, Tigillum sororium, Colossum altum ped. CCCII. Metam sudantem, Viam sacram, Basilicam Pauli, forum transitorium, Carinas, Domum Pompeij, balneum Daphnidis. Regio quinta, Exquilina cum turri, Nympheum diui Alexandri, Hortos Meccenatianos & Plan-

Exquilina V.

cianos, Herculem Sullanum, Amphitheatrum Castrense, Campum Viminalem sub aggere, Mineruam medicam, Isidem patriciam, templum Iunonis Lucinae, macellum Liuiani, Cohortes septem. Regio sexta, Alta semita continet templa Salutis, Serapis, Floræ, Quirini, capitoli-

Alta semita VI.

lium uetus, statuam Mamuri, thermas Diocletianas & Constantianas, decem tabernas, Galinas albas, aream Callidi, Cohortes tris uigilum, Hortos Sallustianos, gentem Flauiam. Regio septima, Via lata continet lacum Ganymedis, Arcum nouum. Nympheum Iouis, Aed-

Via lata VII

culam Caprariam, porticum Constantini, templa Solis, Spei, Fortunæ, equos Tiridatis regis, forum suarium, hortos Largianos, Mansuetas, Lapidem pertusum. Regio octaua, forum Ro-

Forum Romanum VIII

manum continet, Rostra, comitium, columnam cum statua M. Ludij, Senaculum aureum, equum Constantini, atrium Mineruæ, fora Cæsaris & Augusti. & Traiani, cum templo & columna Cochlida alta ped. CCCXXXIII. habente intus gradus CLXXXV. fenestras. XLV

Basilicam argentariam, umbicum Romæ Græcostasim, Porticum Iuliam, templa Iani, Minerua, Ve-

ua, Vestæ, Cœcidæ, Saturni, Iouis tonantis, Castoris, Concordiæ, & Romuli, Ludum Æmylium: equum aneum Domitiani, Oratia pila, Lacum Curtium, Aedem Herculis rotundam, sacellum pudicitiae patriciæ, Aedem Matutæ, Capitolium, Asylum, Horrea Germanica. Aquam cernentem quatuor Scauros sub aede, Antrum Caci, Vicum Iugarium, Porticū margaritariam, Vicum unguentarium, Elephantum herbarium. Regio nona, Circus Flaminius continet stabula quatuor, factionum octo, Porticum Philippi. Mimitias duas, ueterem & frumentariam, Cryptam Balbi, theatra tria, in primis quod capit loca X I . Mil. D X . Pompeij quod capit L X X X . Mil. Marcelli quod capit triginta milia, Campum Martis trigarium, Ciconias nixas, Pantheon, aedes Bellonæ, ante quam columna est, unde ad bellū ituri duces hastam iaciunt, Basilicas Neptuni, Macidij, & Martiani, Templum diui Antonini, columnam Cochlidem altam pedibus C L X X V I . habentem gradus C C V I . Fenestras. L V I . Thermas Alexandrinas & Agrippinas, Porticum Argonautarum: Isæum & Serapæum, Mineruam Chalcidicam, Mineruū, insulam Phelidis, carcerem Claudij decemuiri, Regio decima Palatium continet, Casam Romuli, Aedem matris deum, Aedem Apollinis, Curiam ueterem, Pentapylum, domum Augustanam, Tyberianam, Ciceronis, Auguratorium, Arcam Palatinam, aedem Iouis uictoris, Fortunam respicientem, Septizonium, uictoriam Germanicianam. Regio undecima, Circus maximus qui capit loca C C L X X X V I . mil. continet templum Solis & Lunæ, aedem matris deum, Iouis arbitratoris X I I portas, Templum Mercurij, Cererem, Ditem patrem, portam Trigeminam, Apollinem celum respicientem, Herculem Oliuarium, Velabrum, Fortinium, arcum Constantini, forum olitorium in quo erat columna lactaria, ad quam infantes lacte alendos deferunt. Regio duodecima, Piscina publica continet aream Radicariam, uiam nouam, Fortunā mammosam, Isidem Atenodorian, Aedem Bonæ deæ subfaxanæ, Thermas Antoninianas, Septem domos Parthorum, Campum lanatarium, Domū Chilonis Cornificij, Priuata Hadriani, Cohortes quatuor uigilum. Regio decima tertia, Auentinus continet Armilustrum, Templum Dianæ, ac Mineruæ cōmune, Templum libertatis, Scalas Gemonias, Nymphetria, Thermas Syriacas, & Varianas, & Decianas. Priuata Traiani, Dolacrum, Mappam auream, Horrea Platonis, Galbæ, & Anicetiana. Porticum Fabariam, Scholam Cassij, Forum pistorium. Regio decima quarta, Trans Tyberim hortos Neronis, Ianiculum, Manias, Balneum Ampelidis, Priscidianæ, statuum Valerianam, Caput Gorgonis, fortis Fortuna, Coriariam, Herculem cubantem, Campum Brutianum, Aream Septimianam, Thermas Septimianas, Ianum Septimianum. Hactenus uetera, quibus ego monstratiunculas nonnullas ex antiquariorum opinione subiiciam, non tam ut multis, præsertim eruditis incognitas, quàm ut omnibus uel peregrinis cognoscendas, ne princeps terrarum ciuitas, per indiligentiam minime degustetur. Plinius libro tertio, spatium urbis à milliario ad singulas portas, quæ tunc erant, mil. dicit esse per directum ferè X X X . Ad extrema uero tectorum cum castris prætorij ab eodem milliario per uicos omnium uiarum paulo amplius septuaginta, Compita item larium (nam singularum male apud eum scribitur) regionum omnium C C L X V . existere: quin & ausus ipse tectorū altitudinem in spatio computare. Erat enim milliarium signum in fori Romani capite, unde principiū itineris ad omnes portas, omnèq; iter capiebatur. Urbis circuitus sub Valeriano, qui mœnia restituit, fuit teste Spartiano miliaria quinquaginta, quod sanè uerisimile non uidetur, nisi ex iurisconsulti sententia iudicabimus, qui Romam aliam ab urbe facit, Urbem tantum intra mœnia esse, Romam uero sacrum etiam pomerium, suburbanæq; comprehendere. Nam ab Otricoli ponte usq; ad mœnia, uia plena ædificijs erat. Itaq; peregrini se tunc Urbem ingredi putabant, ut accidit Constantio principi, teste Marcellino, quum primū Romam cum Ormisda uenit, & ubi mediū esset urbis percontanti. Romulus ab initio Palatiū, tribus tantū cinxerat portis, Mugonia ab animalium mugitu inde exeuntium, Carmentali ab Euandri matre, quæ postea Scelerata ob egressos C C C V I . Fabios uocata, & Pandana seu libera, quæ in Asylum tendebat, quod augendæ urbis gratia, criminoforū refugiū instituerat. Liuius scribit triginta septem fuisse, puto ueteres connumerando, quæ intra auctam restituerant urbem. Quæ uero nunc apparent, Flumentana Populi porta, ex antiqua Flumentana quæ ignorat. Nam ipsius Liuij tempore, qui illius meminit, Populi porta nō erat, quū mœnia Collinam nō excederent. Hic igitur nefandi Neronis sepulcrū tēplo diuæ genetricis cessit, & Via Flaminia inter quā

Circus Flaminius. I X

Palatium. X

Circus maximus. XI

Piscina publica. XII

Auentinus XIII

Trans Tyberim. XIII

Roma Vrbs

Palatium

& ripam

& ripam Tyberis, nunc quoque uestigia Augusti sepulchri cōspicimus, quē Hadrianus æmu-
 latus e regione simile in Vaticano excitauit. Porta Collatina, quæ Collatiam Sabinorū op-
 pidum ducebat, dicta etiam Procopio Pinciana, à Pincio senatore, unde Gothorum olim
 irruptio. Mons Pincius collis dicebatur hortulorum, quod pars inferior humida, accomo-
 da hortis existeret. Deinde Salaria, à sale in Sabinos exportando: seu Quirinalis, à Quirini
 facello: eadem & Collina, à Colle Quirinali, qui & triceps, & quinquecepis Varroni ex ca-
 pitum collium numero dicitur. Festo autē & Agonius, quasi sine angulis esset. Ex quo uerū
 mile Circum deinde Flamminium, Agoniū polteros appellasse, quod modo Circi maximi,
 angulis ex omni parte careret: quanquam apud Varronem Agonius scribitur, nisi forte sit
 mendum. Usque ad hanc portam Collinam mœnia fuerant, quæ illi usque ad pontem Miluium
 prorogare cogitarunt. Verum aruspices prohibuere, quod intra urbem nec habere comitia,
 nec legere milites pro exercitu liceret. Deinde Viminalis, seu sanctæ Agnetis à uiminū mul-
 titudine. Neuia, seu porta maior. Exquilina, seu Tyburtina, seu sancti Laurentij, Cœliomōta
 na nunc clausa, prope sanctum Stephanum rotundum. Agnaria, seu sancti Ioannis. Latina
 antiquitus non nominata, sed tantum uia. Capena, seu sancti Sebastiani, ubi Appia uia. Tri-
 gemina sancti Pauli existimatur, quomodo tamen, haud satis scio, quum Liuius teste Hora-
 tij qui cum Curatijs pugnauerunt, porta Trigemina sint ingressi, quo tempore nō erat hæc
 pars Auentini, nisi forte ex uetere porta huic inditum nomen. Aurelia, seu sancti Pancratij,
 Portuensis & Vaticana satis notæ. Septimiana etiā trans Tyberim, ubi Septimij Seueri in-
 scriptio, antequam ab Alexandro reficeretur, legebatur. Triumphalis cum ponte e regione
 sancti spiritus interijt, quanquam de hac diuersæ sententiæ. Pontes uero primum insulæ, Far-
 bricius & Cestius, quorum alterum Valentiniani & Gratiani, alterum Lepidi, & Marci Ca-
 nij nomine restitutum, inscriptio adhuc indicat. Sublicius ab Anco Martio, postea lapideus
 ab Aemylio factus Aemylius est dictus, atque is est, cuius exstant fundamenta ad eam perti-
 nentia ripam, ubi nunc Naualia sunt. Aurelius, qui & Xistus postea ab autore restituendi
 dictus. Aelius ab Hadriano apud eius molē. Vaticanus seu Ianuensis prope sanctum spi-
 ritum, iam desijt. Sūt qui diuersos esse dicūt. Moluius ab omnibus cognitus. Palatinus seu
 sanctæ Mariæ, qui in palatium ducit. Extrema urbem uero Mammeus à matre Alexandri
 impe. instauratus, quem Antoninus pius fecerat. Nomentanus quod itur Nomentū, à Narfe
 te factus, ut eius carmine indicatur. Aquæ ex Iul. Frontino dicendæ, qui aquarū curæ à Ner-
 ua delegatus fuit. Igitur nouem ab eo ponuntur. Appia post initiū Samnitici belli inducta
 ab Appio Claudio censore, qui & uiam Appiam à porta Capena Capuam usque strauit, con-
 cipitur in agro Lucullano, qui nūc Tusculanus putatur, uia Prænestina. Anienem ueterem
 M. Curtius censor, cum L. Papinio annis quadraginta post Appiam perducendam de ma-
 nubijs è Pyrrho captis curauit. Concipitur supra Tybur x x mil. Extra portam Ro. Mar-
 tia à L. Martio rege in capitolium perducta, concipitur uia Valeria ad mil. x x x. prope
 Sublacum, quam ait suo tempore Frontinus in Auentinum à Troiano perductam, Troia-
 nam fuisse dictam, ut etiam effossam nuper marmor, quod nos uidimus, indicat. Tepula, quæ
 ex agro Lucullano Seruilius Cepio, & P. Cassius Longinus censes in Capitolium perdu-
 cendam curauerunt. Iuliam M. Agrippa ab inuentore uocatam, introduxit ex Tepula uia
 subterranea, supra terrā uero fictili structione, opere arcuato. Idem Virginē item ex Lucul-
 lano perduxit, sic appellatam, quod quærentibus aquā puella uirgo uenas ignotas monstra-
 uit. Concipitur uia Latina mil. v i i i. in locis palustribus. Claudia, quā Caius princeps in-
 troduxit ex fontibus Curtio & Caruleo, mil. x l v i. uia sublacensi, Claudius absoluit ope-
 re arcuato. Titus deinde restituit, ut ex inscriptione adhuc portæ maioris apparet. Huius
 uestigia maxime comparent, transeunt per Cœliū Formæ nunc & olim appellatæ. Anio-
 uus, hic ex fonte purior quàm uetus deductus. Ambo uero, simul & Claudia, in urbem con-
 fundebantur. Duæ regioni seruibant transtyberinæ, quorū una Alsetina uia Claudia mil.
 x i i i i. è lacu Alsetino concepta, ob frigiditatem minus salubris, quæ ab Augusto fuit in-
 troducta. Altera Sabbatina è stagnis Sabbatijs post Frontinū memorata: de utriusque quid
 sentirem, supra narraui. Harum quoque hodie uisuntur uestigia formæ unius extra portam
 Branchatijs, quam Sabbatinam putauerim, alterius apud sanctū spiritum, Almo is existima-
 tur, qui apud portam Capenam urbem usque ad Circum Max. nunc profluit. Ex quo Iuena-
 nalis. Madidamque capenam, Lucanus. Et lotam paruo reuocat Almone Cybelem. Via ex-
 tra,

Agonius

Viminalis

Capena

Sublicius
pons

Mammeus

Aque Ro.

Almo
Via multe

tra urbem, Appia, Latina, Prænestina, Tyburtina, Salaria, Nomentana, Ostiensis, Laurentina, Labicana, Ardeatina, Flaminia, Cassia, Cimina, Valeria, Claudia, Aurelia. Omnes sane notæ, & alibi mihi descriptæ. Viæ uero in urbe, Suburra notissima à foro Traiani ad Martini & Agathæ templa. Via sacra, ubi sanctæ mariæ nouæ templum. Via noua, quæ à circo Max. ad portam usq; Capenâ. Alta semita, regio & uia à thermis Constantini usq; ad portâ Viminalem. Via lata regio & uia, satis monstratur ex æde nunc S. M. in uia lata. Via triumphalis citra Celsi templum, è cuius regione pons erat, rectâ per Floræ nunc campum, usq; ad Velabrum. Carinæ apud Petri uincula, unde & auguria captabatur. Piscina, publica regio & uia circa Xisti templum, & thermas Antonianas. Vaticanum, ut ait Varro, à uatum ibi responsis, seu quod deus Vaticanus, qui puerorum uagibus præerat, ibi coleretur. Fora Romana, in primis ab arcu nunc Seueri ad tris nunc extantes columnas pertinens, contra Cosmum & Damianum, apud quas equestris Domitiani statua, Statiana fuerat. Hoc forum Cæsar, deinde Augustus, teste Tranquillo, ampliarent: ex quo Martialis ait. Atq; erit in triplici par mihi nemo foro. Neruæ, idem & transitorium, quod ad Traiani inde ad alia fora transibant, quod ne spatium fraudaretur, pars Quirinalis est excisa: huius adhuc extant uestigia. Boarium apud sanctum Georgium, ex arcus uicini inscriptione, quod ibi bouis esset statua. Ouid. Area quæ posito de boue nomen habet. Erat & piscarium haud longe à Boario, ut ait Varro, rusticorum & cupedinis, & holitorium, & pistorium iuxta ædem Vestæ. Campus Martius, qui Tarquinij fuit ager, quod extra urbem esset in confesso apud omnis, quamobrem & Pantheon & circus fla. extra fuerant. Columnæ cochleæ duæ, altera Traiani, ubi depictum bellum Dacicum, cui apud Parthos res gerenti dedicata fuit à senatu. Altera Antonini Pij in reg. columnæ, cuius egestio fundamenti uti quorundam est opinio, uicinum fecit montem, qui acceptorius dicitur. Quidam antiquiorem faciunt, Citatorumq; prius dictum, quod citatæ ad comitia tribus se recipiebant. Thermæ Diocletianæ notæ. Constantinianæ apud equos Tiridatis. Alexandrinæ, quæ antea Neronianæ fuerant, apud S. Eustathium. Agrippinæ apud Pantheon: Titus post S. Martinum, dicuntur que hodie, Capoces, quasi capaces aquarum. Apud has hoc anno MDVI. Felix Romanus ciuis, dum arcum diu obstructum in uinea sua recluderet Laocoonem Virgilianum cum duobus filiis inuenit à Plinio libro XXXVI. capite V. his uerbis memoratum. Laocoon in Titus Imperatoris domo, opus omnibus & picturæ & statuariæ artis præponendum: ex uno lapide eum & liberos draconumq; mirabiles nexus de consilij sententiâ fecere summi artifices Agesander & Polydorus & Athenodorus Rhodij. Visum igitur nostris par opus famæ, quapropter pontificis iussu in ædes Vaticanas traductum, quando hæc cura adhuc animos contaminat. Thermæ Domitianæ apud Syluestri, Nouatianæ apud Pudentianæ, Gordianæ, Eusebij. Olympiades apud Panispernæ templa. Varianæ autem & Syriana & Decianæ in Auentino. Tempa etiam quædam deprehendimus. Aesculapij inter insulæ pontes quod S. Iohanni, ex altera parte Iouis, quod S. Bartholemæo, nunc dicata uidemus, nec alia uestigia apparent. Ouidius, Iuncta q; sunt magno templa nepotis auo. Ipsam uero insulam teste Liuius aggeres frugesq; in eum locum constipatæ fecerunt, quæ ex agro Tarquinij in Tyberim deiecto conuenerunt. Herculis apud scholam Græcam sub Auentino, ubi ærea statua mea ætate reperta, quæ in ædibus Cōseruatorum uisitur. Aedem Herculis rotundi ad forum boarium Liuius, quæ nunc S. Stephani rotundi iuxta Tyberim satis habetur argumenti esse, propeq; ædiculam Pudicitia patriciæ inter scorta & uinopolia nunc S. Mariæ Aegyptiacæ dicatam. Veneris Erycinæ extra portam collinam ex uersu Ouidiano. Tempa frequentari collinæ proxima portæ. Nunc inter uepres monumenta quædam apparent. Hic teste Liuius Ludi quandoque facti Tyberi circum flaminium inundante. Aliud item Venetis apud Circum maximum. Solis ab Aureliano conditi, quidam existimant eas esse ruinas, quæ supra Columnensium ædes apparent. Apollinis & Martis, ubi febris facellum, in Vaticano. Martis item extra portam Capenam ad tertium lapidem bello Gallico à Camillo uotum, iuxta quod lapis Manalis uocatus consistebat, quo per ficcitates in urbem relato pluuia statim manabat. Hodie S. Mariæ prunetæ imago siquando Florentiam transfertur, idem sed cultu efficit ueriore. Martis ultoris supra memorauit. Neptuni in ripa Tyberis id esse opinabantur, unde his annis proximis prope S. Blasium ingentes lapides sunt effossi, Dianæ ubi Prisca in Auentino.

Vaticanum

Fora Ro.

Campus Martius.

Pantheon

Columnæ

Thermæ

Tempa Romæ

I Iouis

Iouis vltoris, quod & Pãtheon notissimũ. Capitolini supra narrať. Floræ in Quirinali post sanctam Susannam ex Martialis carmine. Qua uidet antiquum proxima Flora Iouem. Nam capitolium uetus prope Susannam cernitur ubi descenderis, è regione uero horti Salustiani. Templum Castoris & Pollucis, nunc Cosmi & Damiani ex Ouidij carmine. Fratribus illa die fratres de gente deorum, Circa Iuturnæ constituere lacus. Hic lacus prope sanctum Gregorium in specis conspicitur. Hi fratres Tyberius & Drusus fuere, qui templum quod Posthumius bello latino uouit, & filius dicauit, illi restituerunt. Concordiæ quod Manlius prætor in Gallia uouit in arce dicatum: alterum Flauius scriba in area Vulcani. Tertium Liuiã construxit ob uiri cum ea concordiam. Id que putatur quod in hortis S. Mariæ nouæ conspicitur. Templum pacis iam notissimum. Aram pacis prius fecerat Augustus, quam auxit Agrippina. Iani apud S. Georgium quadrata nunc ruina. Ouidius. Quum tot sint Iani, cur stas sacratus in uno? Hic ubi iuncta foris templa duobus habes. Templum Bonæ deæ à Claudia uestali in Auentino deinde à Liuiã restitutum. Saturni in foro, ut describitur à Macrobio, ubi ærarium erat: id existimamus ex coniecturis, quod sub Capitolio Hadriano martyri postea dicatum cernimus. Iunonis Moneræ, ubi ædes Seruatoris, & olim domus Manlij. Vbi autem locus damnatorum Iuppiter: ubi Ara cœli arx fuerat ex coniectura altioris loci & subterranei quem nos uidimus. Post arcem Busta Gallorum, qui Liuiõ teste in obsidione Capitolijs peste absumpti ibidem cremabantur. Iuxta uisitur Iuppiter Panarius siue Pistorius ingenti statua, nũc cubitanus memoria iactorum panum à Manlio, opinionem copiæ facientium. In Capitolio ciuium nullus post Manlium damnatum habitabat: Ter autem flagrauit, ad sũ gradibus sicuti nunc adscendebatur. Carcer Tullianum uocatus apud sanctum Nicolaum: Eruditioribus tamen hic carcer Claudij triumuiru seu latomiæ sunt: Tullianum uero ubi sanctus Petrus sub Capitolio, ex indicio quod teste Varrone Tullus Hostilius hunc foro Romano imminentem condidit. Templum Vestæ rotundum instar pilæ quod Vestæ terram significet, Ouidio teste, Numa inter Palatium & Capitolium dedicauit, quod & Cicero indicat. Lucus inquit Vestæ ad radices Palatij de uexu in uiam nouam: nunc sanctæ Mariæ liberatricis, ubi plurima uestalium sepulchra uidimus eruta. Nã in ea parte uia noua multis uia sacra coniungitur. Templum Faustinae & Antonini apparet ex inscriptione prope Cosmum & Damianũ. Libertatis in Auentino ex mulctatitia pœna à Tito Sempronio Graccho Gracchorum auo. Maturæ à Seruio Tullio in foro, deinde à Camillo refectum. Fortunæ uirilil ubi nudæ uirgines inspiciebantur. Ouidius. Ut tegat hoc caletq; uiros, fortuna uirilil, præstat. Amphitheatra duo: primum Titi, notissimũ fontes habebat duos ad recreandum æstu laborantem turbam: alterius sanè fontis nũc in uia inter amphitheatrum & arcum Constantini supersunt uestigia. Vidiq; ego iam uetus numisma habens à tergo amphitheatrum, cum his fontibus. Alterum Tauri Statilij ex hortis cœnobij sancti crucis ostenditur. Theatra tria: Pompeij apud ædes Vrsinorum in Floræ campo, ubi stabula sunt equorum, aperte nunc cernitur, quapropter non temere fortasse posteritas hunc locum de ipsius amicæ Floræ nomine appellauit. Marcelli à Cæs. cœptum, ubi Sabellorum ædes. Bibliothecæ Balbi ignoratur. Bibliothecæ x x i i i i. sed præcipuæ Palatina & Vlpia. Obelisci sex potissimi, in circo maximo duo, quorum unus adhuc monstratur obrutus. In campo Martio unus, qui horas ostendebat. In uaticano adhuc incolumis Augusto, & Tyberio dicatus, ut ex inscriptione apparet. Hic omnino teste Plinio in sui molitione effractus est, nauis quæ eum ex Aegypto iussu Augusti adduxerat, in portus constructione submersa est, & arbor quatuor complectentium ulnis crassitudine fuit. In Mausoleo item Augusti duo alti singuli ped. x l i i i. Arcus etiam plures, ex quibus tantum apparent Titi, Constantini, Seueri, Galieni ad S. Vitum, & Domitiani, qua itur per Flaminiã ad Populi ædem. Circi quatuor ostenduntur, Flaminius, & Maximus, & apud tabernas obscuras appellatas, ubi funes torquentur: quartus apud sanctum Sebastianum, ob prætorianorum exercitationem conditus, uti putatur. Naumachiæ quinque, ex quibus una Domitiani monstratur, è regione arcus eius inter uinearum caua dextrorsus euntibus ad ædem Populi. Curia siue senacula quatuor traduntur. Pompeij prope theatrum ipsius. Alia in capitolio esse coniecturatur, ubi adhuc columnarum inscriptio uisitur: S. P. Q. R. incendio consumptum restituit. Hostilia cum regia Tulli, ubi sancti Ioannis & Pauli ædes. Vetus apud Petri uincula. Nam & Curia,

Amphitheatra

Theatra

Bibliothecæ

Obelisci

Arcus

Circi

Naumachia.

Curia

Roma

& Curia, sicuti pleraque opera publica, dedicabantur, non tamen omnia dedicata sacra. Exquilie, ubi Sancta M. maior, prius ad prae-sepe dicta, ab excubijs Serui Tullij qui habitauit. Armilustrum id putauerim spatij quod in Testatia nunc est, nam in regione Auentini ponitur, nec sane aptior locus recensendis armis ac militibus ostenditur. Fuere & in eodem fornaces. Argiletum & ficus ruminalis, prope ambo sub palatij parte, ab latere Sancti Georgij. apud etiam templum Velabrum fuerat. Lupercal ex alia item parte supradicti montis, quae Septizonium spectat Seueri Imperatoris, opus sepulchri gratia conditum. Tyburis locus adhuc durat, ubi Martialis domus ex eius indicio carminis. Insuper & cloacis aqua subterlabente, urbs penè tota pensilis erat, ut ex libro tertio epistolarum Cassiodori conijcimus: inter quas cloaca maxima teste Liiuo à Tarquinio prisco facta, quae adhuc hodie monstratur è taberna quadam in Iudaeorum platea, & in ripa Tyberis. Id autem aedificij, quod apud Angeli templum cernitur, aedes apparet restituta à Seuero & Antonino filio, ut ex inscriptione cernitur. Nonnullorum etiam priuata deprehenduntur. Domus Neroniana, teste Tacito incipiebat inter Caesium & Palatinum circa ferè arcum Constantini, tendebatq; in exquilias. Domus Caesariana, ubi Liuia porticus, postea templum pacis. Ouidius. Disce tamen ueniens aetas ubi Liuia nunc est Porticus, ingentis tecta fuisse domus. Tranquillus uero ait, Templum pacis, ubi Liuia quondam porticus. Domus Ciceronis in palatio iuxta forum. In eadem parte Vellia est, à uellendis olim pecoribus, attondendisq; gregibus in eo loco, ut ait Varro, ubi & aedes Publicolae diruta. Turris Meccenatiana cum horis, unde Nero spectauit incendium, inter thermas Diocletianas, & basilicam sancti Mariae Maioris loco eminentiore. Priuata Traiani, id est, aedes cum thermis in Auentino, teste P. Victore: ea nunc apparent, quae in uinea nostra comprehenduntur: nam eo usque aqua item Traiana deducebatur, ut ex marmoreis literis repertis conspeximus. Hic enim Martius frater uetustatis curiosissimus, alta effossa tellure, cameras, lithostrata, solia balnearum, latissimasq; reperit habitationes. Prata Mutia, & Quintia trans Tyberim, quorum altera prata uidemus appellari, altera Quintia, quae Qu. Cincinnatus arabat, contra ubi tunc Naualia erant Liiuus dicit esse. Naualia autem ipsa nunc Ripam uocamus. In Coelio praeter aquarum formas, aedes Lateranorum, propeque aream statuam pacificatoris M. Antonini uidemus, ut alibi narraui. Nymphaea in urbe undecim, erant enim loca principum uirorum, amœna aquis inductis. Mutatoria item magnorum priuata domus ad secessum & delicias. Basilicae etiam plures, quo se reciperent diuersi litigantes. Reliqua sic traduntur. In urbe tota aedicularum CCCXXXIX. Domus Milium CCCXCVI. Insularum XLVI Millia DCII. uicium CXX. uicomagistri. DCLXXXIII. curatores uiarum XXXIX. Officiorum pistoriae CCLIII. Cohortes praetoriae X. urbanae IIII. uigilum VI. Mensae Oleariae Duo milia, CCC. castra, equitum singulariorum, Peregrinorum, Misenatum, Rauennatum, Tabellariorum, Lecticariorum, Victimariorum, Silicariorum. Praetoriana, ubi nunc caput bouis in uia Appia à Tyberio ibi in praesidio dicata, primusque tyrannicum morem exercuit. Domus hic etiam maioris aedificij, ac magnorum uirorum notantur. Reliquae insulae. Templum siue aedem quum erat incolumis, quum uero semidiruta aut obsoleta, aream dicebant. Coemiteria sacra, Priscillae in uia Salaria apud sanctum Syluestrum, praetextati in uia Appia apud sanctum Ianuarium: Catecumbae apud sanctum Sixtum. Domicillae in uia Ardeatina apud sanctam Petronillam. Ad duas laurus in uia Labicana Balbinæ: item in uia Ardeatina Calopodij, in uia Aurelia apud sanctum Calistum. Ad ursum pileatum, apud sanctam Bibianam. Commodillae in uia Ostiensis. Thrasonis in uia Salaria. Apud sanctum Saturninum. In cliuum cucumeris apud S. Iohannem. Basilae in uia Salaria. Ad insalatas in uia portuensi. Apud sanctum Felicem Basiliei in uia item Ardeatina. De caeteris uero religiosis locis, quae in primis commemorare fas erat, inter pontifices mihi dicitur. Reliqua item profana, curiosorum scholae diligentius perscrutanda relinquo, cum prisca urbis facies nulli satis dignoscatur, tot passae barbarorum iniurias. Igitur his generatim prospectis, ad reliquam Latij descriptionem ueniam, quod quatuor in primis constat gentibus, Latinis, Equis, Volscis, Hernicis, omnibus inter se confusis, ut uix dignosci sit. Prisci Latini appellati, teste Festo, qui ante urbem conditam fuerant, ac ferè omnes interiere. De horum itaque aliorumq; bellis Romanis alibi simul confertim dicemus. Nunc oram ex ordine describam: primumq; Ostiam quae ab An-

Armilustrum

Argiletum

Velabrum

Lupercal

Domus Ne

roniana

Prata

Naualia

Nymphaea

Mutatoria

Basilicae

Aediculae

Domus

Insulae

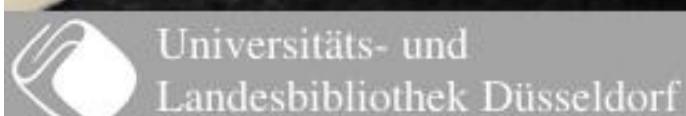
Vici

Castra

Coemiteria

sacra Ro.

Ostia

co Martio extructa, teste Liuius, militiae omniumque munerum uacationem habuit, praeter dies x x. in aduentu Annibalis, quo Reipub. subueniretur. Euerfam quondam à Saracenis Leo Quartus restituit Corfis colonis inductis. Martinus Quintus deinde turrin in ea excitauit, quam Iulianus Sauonenfis cardinalis eius loci praesul magno sumptu nostra aetate refecit, occupatamque à Gallis hostibus, Alexander iterum per uim receptam, fidentiore munimine restituit. Antium Romana colonia, ut Liuius in octauo: horum naues deuictae excisis rostris, suspensisque foro nomen dedere. Hic & fortunae templum nobile, & portus à Nerone extructus, qui Antiatibus militiae uacationem dedit captus loci amoenitate, Tranquillus author. Hoc oppidum expugnatum olim à Mario & Cinna Liuius l x x x. testatur, qui inter Volscos id connumerat, ex eius ruina aedificatum postea Neptunum in littore, Columniensium castellum. Nymphi fluminis ostia, clostra Romana, Asturia caede Ciceronis insignis. Hic etiam Coradinus Imperator Henrici filius captus à Carolo primo Siciliae rege, ac securi percussus est. Mons Circeus, ubi Circe translata homines mutabat in feras, teste Vergilio. Terracina quae sacrosanctam uacationem habuit, in aduentu item Annibalis suspensam, ut Liuius x x v i. Eius portum refecit Antoninus Pius, ut Spartianus ait. Haec antea Trachina teste Strabone ab asperitate appellata, ob saxa & imminentem collem. Palus huic pontina propinqua, quam duo efficiunt amnes, Aufidus, & Vfens: primi Strabo, alterius etiam Virgilius meminit. Et in mare uoluitur Vfens. dicta autem Pontina à Pometia urbe uicina, quae interijt. Haec palus x x i i i i. urbium loca occupabat, ut ait Plinius ex autoritate Mutiani, exsiccata tandem à Cor. Cethego Cos. cui ea prouincia obuenerat, agerque ex ea factus, ut Liuius libro x l v i i. Insequentibus deinde seculis iterum exsiccata à Theoderico rege Gothorum, ut ex eius inscriptione in eo loco cernitur: dicta etiam lingua Volscorum Anxur teste Plinio, causam refert Seruius grammaticus, quod Iuppiter, puer Anxurus cognominatus, in ea coleretur, quasi *ἀνευ ἔργου*, id est, sine nouacula, & imberbis. Hoc in loco mari adiungitur Appia uia, strata à Roma usque Brundisium, ut Strabo. Hodie uero ob paludes deserta est: ab laeuaque petitur euntibus Neapolim. Praeterea Capenates populi & oppidum Satura, iam extincta omnia, conspiciebatur: & Feroniae deae fons atque lucus à ferendis fructibus dictus, ob agri fertilitatem, quò Annibalem diuertisse Liuius dicit. In hac ora Amyclae fuere à serpentibus delere Plinio, originem à Laconicis Amyclis habuere, quare Tacitae sint appellatae. Seruius causam reddit, quod irruentibus hostibus, ne urbs terreretur, conticuere: uel quod à serpentibus sine hostium tumultu sint deletae. In hac item Oseorum terra, tot antea seculis extincta, felicitatem tamen eam adsecuta, quod in theatris atque poematis Romanis eius linguae uestigia remanserunt. Formiae, quas Lacones condidere, prius Hormiae à portus communitate appellatae Straboni, Villa quondam Ciceroniana insignis: id oppidum nunc Mola uocatur, inter hanc & Sinuessam Strabo Minturnas ponit, Marj quondam latebras, nunc Taiectum castellum esse dicunt. Eas una cum Fregellis interluit Eris amnis: postea Clanis dictus, qui ex agro Vestino Apenninisque montibus defluit: Ptolemaeus aliquantulum à mari recedentes Minturnas ponit: Romanorum colonia fuit, una cum Vestino deducta, Sacrosanctamque uacationem habuit ob caeli grauitatem. Liuius x. Caieta cum portu nobili, Lestrigonum patria. Silius. Et regnata Lamo quondam Caieta. Etymum ab Aeneae nutrice trahit Virgilio Straboni. Sinui Caietano continuus Cecubus mons & ager, uitibus laudatus, cui adiacent Fundi uia Appia. Quae oppida sane omnia Fredericus rex Columnensibus paulo ante dono dederat, deinde à Ludouico Gallorum rege ablata. Liris amnis ex Apennino fluit, nunc Garilianus ab accolis uocatus: haud longe ab eius ostijs Sinuessae, aliud à Sueffa, celebris quondam urbs, nunc uicus paruus, in sinu locata, unde nomen accipit: atque haec quidem in ora latinorum loca praecipua. Nunc à littore remotiora attingam. Post Romam proxime ager Laurens, oppidumque Laurentum, Latini regia, à lauru in eo loco inuenta Seruio: iuxta Lauinium à Latini fratre. Lauinia uero ab Aeneae coniugis nomine, eodem teste authore. Dionysius autem treis diuersos ac propinquos populos ponit, Laurentinos, Lauinentes, & Lanuuiatas. Antonius in itinere ab Ostia Lauren. x v i. mil. passuum, inde Lauinium totidem. Lauinium, nunc Castellum Columnensium ciuitas diuina existimatur, testamento reperti quondam marmoris à Prospero ex ea familia cardinale. Municipales erant, quibus ciuitas ob antiquitatem data, sacra que addita, insuper & bello ut Liuius

Antiūcol.
Rostra
Fortunae
templum.
Nymphae
us flu.
Clostraro.
Asturia
Mons cir
ceius.
Terraci
na, quae et
Trachina.
Palus pon
tina
Aufidus
Vfens
Anxur

Capenates
Satura
Feroniae
lucus
Amyclae
Oseorum
terra
Formiae
Minturnae
Eris flu.
qui & Cla
nis.

Caieta
Cecubus
mons.
Fundi
Liris flu.
Sinuessae
Laurētum

Latino pepercerunt, ut *Liuius* in VIII. *Lanuuij* & *Lanuuium* ciuitas, ubi eodem teste au-
 thore templum erat *Iunonis* fospitę, cui omnes *Cos.* ex omnibus ciuitatibus sacrificabant.
Numicius amnis *Aeneę* morte insignis: quem undis immerſum, pro *Ioue* indigete colūt.
Ardea, *Turni*, & *Rutulorum* regia, à *Danae* *Perſei* matre ædificata, quę adhuc exſtat. *Al-*
ba *Aſcanij* ædificium ante urbem conditam annos CCC. ubi reges longo ordine uſque
 ad *Numitorem* & *Amulium* ſucceſſere: hic mons & lacus, & templum latialis *Iouis* *Tar-*
quinio *Prifco* impulſore ædificatum, quò ad ferias latinas quotannis conueniebant, uifce/
 ratioq; fiebat, id eſt, carnis diſtributio ſingulis petentibus, iuuenis que ſacrorum princeps
 ex eadem gente cõſtituebatur. *Cicero* pro *Milone*: Vos *Albani* tumuli. Nam hodie quoq;
 ab *Appia* porta uſque ad *Albanum* ſepulchra tota ferè uia uiſuntur: unde paucos ante
 annos effoſſam ac delatam ad ædis conſeruatorum magno miraculo uidimus mulierem
 integro corpore oblitam crallo unguento, ſupra annos M. CCC. quantum ex erutis uici/
 nis marmoribus conijcere poteramus extinctam. *Albani* uicti à *Tullo* *Hoſtilio* fuere, ac in
Cœlio monte permiſſi habitare: oppidum à *Romanis* dirutum, atque iterum reſtitutum
Henricus tertius Imperator rurfus deleuit. Nunc autem *Sabellorum* ditiois. Prope eti/
 am *Sabelli* caſtri ueſtigia uidentur, unde gens ea originem duxit, ubi cœnobium antiquũ
 reſecit ætate noſtra *Ludouicus* Patriarcha *Aquileienſis*. *Aritia* urbs quondam nunc *Ric-*
cia uocata in breue redacta caſtellum à *Syluio* *Sabello* poſſeſſum. Huic proximum *Dianę*
Tauricę templum fuerat, quod *Artemiſium* uocabant CLX. ſtad. ab urbe diſtans, ho/
 die *Cinthianum* putatur ex *Dianę* nomine adhuc uocatum *Columnenſium* caſtrum. Hic
 plurima licia ac uittę ſuperſtitioſorum pendebant: hic uallis inter utrunque oppidum ubi
Aegerię *Numę* que collocutio dicitur fuiſſe. Hic *Hippolytus* *Virbij* nomine poſtquam
 reuixit translatus. *Oreſtes* quoque & *Iphigenia* ex *Taurica* regione cum deę ſimulacro
 aduectę, templum id conſtituerunt: ubi rex *Aricinus* ſacerdos nefario ritu præficitur, qui
 regem ante ſe & hoſtiam humanam prius maclauerit. Itaque fugitiuus eſt aliquis ſemper
 necem & ipſe continuo ac inſidias cauens: autores *Strabo*, & *Sillius*. *Cinthiano* item pro/
 ximum eſt lacus in alta ualle nemoribus cinctus, in quo demerſam antiquitus nauim Pro/
 ſper *Card.* *Columnenſis* patrum memoria extrahi iuſſit, quam *Baptiſta* *Albertus* uir pla/
 nę antiquarius ac doctus, exiſtimabat de induſtria collocatam, ut inde fons oppido ſubmi/
 niſtraretur. *Nemus* item aliud oppidum uicinum ſub eadem familia. In *Nemorenſi* *Cęſar*
uillam inceperat loci amœnitate captus, ut *Tranquillus*. *Tuſculum* clarum uilla *Cicero-*
niana & *Catonum* genere, ædificium *Telegoni* *Vlyſſis* & *Circes* filij. *Sillius*. *Mœnia*
Laertis quondam regnata nepote. Videmus nunc eius ueſtigia ſupra caſtrum *Fraſcati*,
 fontem que ex eo uſque *Romam* manantem. *Tuſculani* *Frederici* *Aenobarbi* Imp. quon/
 dam coniuncti copijs, *Romanos* inſigni clade adfecere, ut poſtea reſipiſcere non eſſet. *Ro-*
mani itaq; memores iniurię poſt aliquot annos tanta in eos ira perciti ſũt, ut uix urbis fun/
 damenta relinquerent. *Algidum* in alto monte ſitũ ex aeris algore propterea dictum, nunc
Roca papę ex ueteris ſitu deſcriptionis exiſtimatur, ſylua que proxima adhuc *Allij* ſylua
 cognominatur. *Collatia* prope *Romam* uia *Tyburtina*, ubi ſtuprum *Lucretię*, nunc nul/
 la ueſtigia. *Gabij* uia *Prænęſtina* diſtant centum ſtadijs ab urbe æque ac *Prænęſte*, ut a it
Strabo. Id *Zagarolum* quidam exiſtimant quod mihi non probatur, cum propinquoſes
 urbi ex ſupradicta autoritate deprehendantur, potius autem interiẽre. *Lacus* *Regillus*
 nunc *S. Seuerę*. *Columna* oppidum cuius adhuc ueſtigia uidentur *Prænęſte* uero ipſum
 in conſpectu urbis orientem uerſus autorem habet *Cæculum* *Vulcani* filium apud *Vir-*
gil. *Strabo* *Polyſtephanum*, *Plinius* *Stephanem* appellat, dicitq; *Prænęſte* ob lentifci co/
 piam poſtea uocatum, quod *Gręci* περινομ dicunt. *Festus* autem, quod montibus præſtet,
 ubi ſitum eſt. Hic *Sulla* XII. hoſtium milia una cum ipſo *Mario* iuniore interfecit. Tem/
 plumq; fortunę condidit, unde ſortes petebantur. In eoq; lithoſtrata primum cœpere, ut
 autor *Plinius*. Hoc oppidum inſequentibus temporibus etiam dirutum, primum à *Boni-*
facio VIII. Deinde *Eugenio* IIII. Verſus autem meridiem *Labici* oppidum, quod
 nunc *Valliſmontonom* comitum ditiois, quidam eruditi putant. *Ser.* dicit hos à *Glau-*
co *Minois* filio etymum trahere: Nam cum is in hæc loca ueniret, uidiffetq; diſiunctos,
 zonam tribuit, qua ſeſe clypeosq; accingerent, quaſi ἀπὸ τῆς λαβῆς *Virgilius* & picti ſcu/
 l 3 ta La

Lanuuij
Numicius
Ardea
Alba

Aritia

Cinthianum
Vallis ægerie
Iphigenia
Aricinus

Rex

Lacus

Nemus oppi-
dum
Tuſculum

Algidum

Rocca

Collatia

Gabij

Lacus regil-

lus

Columna

Prænęſte

Labici

Labici ta Labici. Liuius in IIII. Q. Sulpitius Priscus oppidū Labicos corona aggressus scalis ca-
 ptum diripuit. Censuitq; senatus frequentem coloniam deducendam, coloni ab urbe CL.
Tybur missi iugera acceperunt. Tybur xvi. ab urbe mil. Argeo positum colono. Corax alter
Corax rius autor oppidi distantis xx. passuū millia Tyburtini & Tyburtes dicuntur, apud hos
 multa uetustatis monumenta, Hadriani & Marij Vopisci uillarum, Tyburtinus lapis, A-
Anio nio flumen cum Albunea, qui apud eos cataractis impellitur magno impetu è sublimi in
 præceps. Dicitur apud ueteres, tum Martialem, ebur ac dentes candidos reddere: apud
 Pausaniam uero frigidum primo ingredientibus, deinde calefcere: oritur Tacito è monti-
 bus Sympruinis, coniungitur Tyberi, tertio ab urbe lapide. Tibur dirutum quondam à
 Frederico Aenobarbo Imp. post aliquot annos restitutum est. Via tiburtina ultra Anie-
 nem III. mil. conspicitur mons sacer quod Ioui sacratus esset, ut ait Festus. Huc plebs
Mons sacer. Romana olim secessit. Velitra, incolæ Veliterni & Velitranī Augusti genere insignes, ho-
Velitra die ditissima ciuitas. Deinde Nymphæus fluuius. Hinc Volsci incipiunt. Inter orientem ue-
Nymphæus ro & Septentrionem Fidenas inter Anienem & Tyberim ac Eretum fuisse deprehendi-
Volsci mus, quod Plinius teste Tyberis eos à Vaticano sicuti Crustuminiōs à Veientibus diuide-
Fidena bat. Distitisse præterea XL. stadijs tantum ab urbe Dionysius dicit. Coloni enim Veien-
Legati Ro. à tum fuerant, Contra quos post Sabinos primum bellum gessit Romulus. Liuius IIII. scri-
fidenatibus bit eos Veientum consanguineorū suorum bello irritatos, Romanos legatos interfecisse,
interfecti quorum statuæ in rostris ob honorem positæ fuerunt. Mox Fidenas expugnatis necatisq;
Crustuminij fontibus, noui coloni inducti, quibus Fidenates interfectis rursus rebellauere. Iterum ab
Caletranus Aemylio Dictatore captæ desolatæq; sunt. Fidenas, ut ait Tranquillus, ruina theatri homi-
ager num xxxii. millia periere. Crustuminij paulo supra Fidenates, Ager Crustuminius &
Ceninenses Caletranus dicitur Plinio oppidorum nomina tenere. Crustuminiū oppidum Colo-
Antennates nia Albanorum Dionysio esse dicitur. Liuius quoque scribit hos populos simul & Cenin-
Eretum nenses & Antennates, indignatos ex raptu Sabinarum, contra Romanos profectos fuisse
Nomentum Acrone Duce, ex quo uicinos fuisse apparet. Ideo Plinius inter Sabinos ponit. Strabo au-
Bole Coriolij tem inter Latinos. Inter Crustuminiōs Eretū oppidum, nunc mons Eretundus. Virgilius
Satrium Ereti manus omnis, iuxta hoc Nomentum ponunt castrum hodie notissimum, uiam ha-
Longula bet ab eo cognominatam: omnia sanè ditionis Vrsinorum. Plinius connumerat populos
Nouella LIIII. in antiquo latio, iam usque suo tempore interijisse, inter quos Fidenates, Col-
Polustra latiam, Gabios, Crustuminiū, Antennam, Ceninam, Bolas, Coriolum, quò se Mar-
Corbio Ver- tius Coriolanus exul receperat: opida que huiusmodi teste Liuiō Romanis Aedem, Sa-
telia trium, Longulam, Coriolos, Nouellam, Polustram, Corbionem, Veteliam, Trebiam,
Trebia Labicos, Pedum. De hoc Liuius. Ad urbem à Peto ducta, & ad fossas Claudias & Bo-
Pedum uillas ab urbe passus mille populatur. Pedi autem quod hic commemoratur Horatius
Hernici meminit. Quid dicam te nunc facere in regione pedana: Hernicorum nunc populos Cam-
Alatrium paniam uocant, sunt autem Allatrium, Anagnia, Frusino, prope quem Cosas labitur
Anagnia fluuius Straboni. Verulum, Signia, uini austeritate notissima, Ferentinum. Hernia enim
Frusino saxa ipsorum lingua uocant, quibus horrescit tota regio, de his Liuius in VIIII. Mar-
Cosas flu. tius Tremulus Longus omnem gentem Hernicam in deditioem adcepit. Et paulo ulte-
Verulum rius. Anagninis qui arma Romanis intulerunt ciuitas quæ sine suffragij latioe data fue-
Signia rat adempta, & magistratibus præterquam sacrorum curatione interdictum. Volsci fe-
Ferentinum pentrionem uersus cum Marsis terminant, quorum Sueffa caput: quam ultra Lirim
Volsci sitam Tarquinius Priscus adscitis Hernicis expugnauit, una cum Pometia, è cuius ma-
Sueffa nubijs templum Ioui latiali apud Albanum excitauit. Pometiæ uero urbis & agri Po-
Pometia metij in hac parte frequens apud autores mentio, quæ iam & ipsa interijt. Huius enim co-
Casinum loni Sueffam migrarunt, ex quo Sueffa Pometia dicta, deinde Vestinorum. Supra uero
Sora colo. Casinum præclara ciuitas latinorum nouissima, inquit Strabo, nunc oppidum cum Cæno-
 bio S. Germani diui Benedicti commemoratione nobilitato. Silius. Nymphisq; habitata
 Casini Rura euastantur. Sora colonia quæ tempore Annibalis defecit ad Samnites inter-
 fectis Ro. colonis: uicta deinde à M. Pœtelio & Gn. Sulpitio. Coss. ac Samnitibus securi
 percussis deducta noua colonia, ut Liuius. Postremo à Frederico Aenobarbo, sedente Gre-
 gorio VIII. diruta est. Nostra ætate Ducem habuit urbis præfectū Sixti pont. fratris filij.

Sub

Sub Sora inter Liris fluente, ueluti insula Interamna continetur Plin. In hac parte est illa insula Interamna amena, de qua loquitur Cicero de legib. Hic etiam Fregellæ olim urbs florentissima, cū à Romanis defecisset diruta, & ad uicū iam usq; à Strabonis tempore redacta. Ea nunc siue ex eius ruinis Ponscoruus oppidum existimatur. Silius: Et quæ fumantem texere giganta Fregellæ. Aquinum iuxta est quod Melpha fluuius abluit Straboni: Et Arpinum. Quorum alterum diui Thomæ, alterum Ciceronis & C. Marij natalibus gloriatur: ex quo Arpinates hodie ob honorem tanti municipis tris literas M. T. C. pro signo publico conscribunt. Liuius in VIIII, eo anno Sora & Arpinum recepta à Samnitibus: & libro X. Arpinatibus & Trebulanis ciuitas data. Atina inter Liris & ipsa confluenta. De qua sic in libro Coloniaram scribitur. Atina muro deducta Colonia. Deduxit Nero Claudius. Iter populo non debetur. Ager eius pro parte in Iacinijs & Itrigis est assignatus. Virgilius quoque Atina potens in catalogo dicitur. Scaptum iam interiit. Frabateria quæ nomen adhuc retinet. Meminere Silius & Iuuenalis. Venafrum bacca nobile. Setia. Priuernum Camillæ patria. Virgilius: Priuerno antiqua Metabus cum excederet urbe. Proxima huic Sermoneta nouo nomine oppidum. Cui Caietanorum familia paulo ante dominabatur: qua sublata ab Alexandro ea terra cum uicina circum regione Lucretiæ filia concessa. Atrium in eo est itinere, nunc Itrium. Atriani inter priscos Latinos à Dionysio commemorantur qui rebellauerunt. Hos autem populos confuse ab autoribus positos, est difficile sane iudicare inter quos fuerint, sicuti supra narraui. Nam & Antium urbi uicinum, & Velitras Liuius inter Volscos ponit. Volscis enim, inquit, uicinis Veliternis ager ademptus: & Velitras coloni ab urbe missi. Et alibi Sp. Cassius Cos. Antiates Volscos fundit, fugatq; compulso in oppidum Longulam persecutus, mœnibus potitur. Equi etiam qui fuerint populi non facile distinguuntur, commixti alioqui Latinis & Volscis. Verba tantum Liuij ponam ex libro VI. ut per ea sit cuiq; perspicere. Camillus, inquit, uictor ex Volscis in Equos transit, & ipsos bellum molientes cum exercitu eorum ad Bolas oppresit, ac urbem aggressus, primo impetu cepit: & item lib. X. Soram atque Albam Coloniæ deductæ. Albam in Equos VII. milia Colonorum scripta.

Interamna
Fregellæ
Aquinum
Melpha
Arpinum

Atina

Frabateria

Venafrum

Setia.

Priuernum

Sermoneta

Atrium

Atriani

Velitras

Equi

Liuius

Bolas

Alba inter

Equos

VMBRI, SABINI.

VM B R O S Plinius uetustissimos Italarum ponit, quasi ὀμβρῖοις, quod inundatione terrarum imbribus superfuissent. Prius Siculos ait, Liburnosq; expulere, qui agrum Præcutianum Adrianumq; inuaserant. Demum & ipsi à Tuscis expulsi sunt CCC. eorum urbibus expugnatis. Tusci uero deinde à Gallis. Stephanus grammaticus ex autoritate Aristotelis scribit in Umbria ter in anno animalia parere, arbores biferas fructus ferre: Mulieres plerunque geminos parere. Termini eorum hinc Tusci, inde Sabini. Ex aquilonis autem latere longo tractu usque ad mare Adriaticum Straboni protenduntur. Nunc uero Apenninum non transeunt. Primum igitur post latium oppidum Otriculum in monte situm. Quod quidam inter Sabinos ponunt, ut Strabo, Plinius inter Umbros. Ameria urbs antiquissima condita Annis DCCCCLXIII. ante Persicum bellum ut Plinius ex autoritate Catonis. Ager Amerinus, ut scribitur in libro Coloniaram, lege Augusti est designatus, & ueteranis est quidem adiudicatus, & pro extimo libertatis legem sunt secuti, ubi termini ambiguum nunq; circa ipsum oppidum, sed extra tertium milliarium Lex Cæsariana operta est, in absoluto termini siti sunt, id est, S. S. P. S. De D. C. C. C. P. S. XII. Tudert, Silius: Et gradiuicolum excelso in colle Tudertem. Martem enim colebant. Nunc quoq; natū ad arma populū uidemus, & cōtinuis seditionibus ad nihilū pene redactum. Iturū Strabo hic commemorat. Plinius uero Arnates, Casuentinos, Carsulos, quam nūc Cascinā uocāt. Sunt & nouis nominibus Cæretum, Mons falcus, Pōtum, clarū Ludouico iurisperito: Meuania clara Propertio & Clitūno amne dealbādīs iumētis memorabilī. Eam quoq; Tines paruus fluuius præterlabitur, ut Strabo & Silius, Spoletū Colonia Ro. teste Plin. in lib. Coloniārū

Umbri

In Umbria

ter animar

lia pariunt

Otriculum

Ameria urbs

Tudert

Martis tēplū

Iturum

Arnatæ

Casuentini

Carsuli

Cæretum

Mons falcus

Pontum

Meuania

Clitumnus

- Spoletum* scribitur. Ager Spoletinus in iugeribus & limitibus intercisuis est adsignatus ubi cultura est. Cæterum insolutus est montibus, uel subitius, quæ reipub. alij Cessa Censita sunt. Nam & multa loca hæreditaria accepit eius populus. Hic Theodericus rex nobile prætorium extruxit, cuius successores Gothi oppidum id euerterunt, restitutum deinde à Narsete. Hic etiam ducem Longobardi constituere, unde hæc regio tota apud posteros cognomen accepit. *Asisium* & *Asis* incolas, Plinio, Ptolemæo, clarū Diuo Francisco eiusq; templo nulla materia constructo. Huic mons imminet *Asis*, qui oppido nomen dedit, quin & fluuius simul putatur ex uersu Propertiano, subiectumq; montibus *Asis*inis esse, quem *Chiagium* nunc uocant. *Tifernum* prope *Tyberim* nunc ciuitas castelli, ut ex Plinio conijcimus, qui ait *Tyberim* per *Vmbros* non longe à *Perusia* *Tiferno* ac *Otriculo ferri*: *Tifernates*q; inter *Vmbros* collocat. De hoc scribitur in libro *Coloniarum*. Ager *Tifernus* in *Centurijs* fuit adsignatus, postea iussu imperatoris *Tyberij Cæsaris* quis prout occupabat miles. Deficientibus his alijs paucioribus est adsignatus, termini plerique qui ratione obseruationis tantum ascendunt quantum reatura limitum. Hodie in ea ciuitate *Vitelliorum factio* *Vitelliorum* factio præpollet. *Nicolaus* eius familiae princeps à *Sixto* pontifice pulsus: deinde populi fauore restitutus arce disiecta, tandem multa quondam in patria cæde facta facili morbo decessit. Filij pariter extincti. *Camillus* in prælio. *Paulus* quod bellum aduersus *Pisanos* cœptum ducere putaretur, captus à *Florentinis* quibus militabat, ac securi percussus. *Vitellotius* denique natu minor idem secutus fatum sub duce *Valentino Alexandri Pontificis* filio, cuius exercitum ductabat: quum aliquando transfugisset, reconciliationis deinde simulatione *Senogallia*, una cum cæteris captus ac trucidatus est. Qui uix tyrocinijs posito iam pene toti *Italia* tum *Gallorum* regi formidolosus cœperat esse. Cuius cæde accepta fratri notho patriæ præfili in oppidum redeunti, *Tifernates* portas claudere, ac sese antiquo ecclesiæ iuri *Alexandro*q; pontifici permisere. Oppidum *Burgi* sexto hinc milliario. Quod mœnibus auxit *Guido Petramala Arretinus* præsul, ditionis ecclesiæ ab *Eugenio* 1111. *Florentinis* ob duodecim millia aureorum mutua pignori datum. *Fulgina* urbs *Silio* appellatur. *Plinius* *Fulginates* nominat, & *Forostaminienses*: *Strabo* tantum *forum flaminij*. *Historia* recentior habet, quod à *Longobardis* id oppidum dirutum fuerit, ubi *Forum flaminij*, aliudq; prope instauratum quod nunc cernitur. Huius loci tyrannus *Vgolinus Trincius* sub *Bonifacio* 1x. fuit, eiq; *Perusiam* quandoq; rebellem subdidit. Eius successor *Conradus* cum *Brachianas* partes sequeretur *Martino* v. pontifici aduersas, per *Franciscum Sfortiam* ei bellum mouentem ad ipsius Pontificis ecclesiæq; autoritatem se conuertere, ex data pacis conditione compulsus est. *Ispellum* in codice situm *Straboni* *Plinio*q;, antiqua *Brachianorum* possessio. *Nuceria* in *Apennino* sita. Quatuor eius nominis in *Italia*, alia in *Campania*, tertia item in *Apennino* prope *Mutinam*: *Quarta* in *Apulia*, *Nuceria Apulorum* *Ptolemæo* uocata, alijs *Luceria*. *Gualdum* nouum oppidum *Pontificis*, sequitur factiones *Perusinarum*. *Inginum* *Plinius* inter *Vmbros* *Ingininos* ponit & *Arnates*. De his urbibus *Silius* sic ait: *His* urbes, *Arna*, & *lætis Meuania* pratis. *Ispellum*, & duro monti per saxa recumbens *Narnia*, & infectum nebulis humentibus olim *Inginum*, patuloq; iacens sine mœnibus aruo *Fulgina*. *Inginum* quidam *Eugubium* falso putant, quum de lino *Eugubino* *Plinius* mentionem faciat, quapropter antiquum & ipsum, quod decorauit *Vbaldus* eius urbis & ciuis & præsul sub *Alexandro* 111, uir sanctissimus. Hanc ex pontificum ditione primus occupauit *Antonius Feretrans*. In hac prouincia ponunt & *Saxoferratum*, de quo plura mox in *Piceno*. *Sabini* S A B I N I iuxta *Vmbros* ponuntur, dicti *Plinio* quasi *Seuini* à deorum cultu. *Strabo* antiquos esse *Sabinos*, & indigenas dicit, ab eisq; & *Samnites*, quos etiam *Sabellos* uocant, & *Picentes* descendisse ac uiam *salariam* strauisse, quæ à porta *Collina* incipit, & in quam *Nomētana* incidit apud *Eretum* *Sabinorum* oppidum, supra *Tyberim* iacens. *Cato* à *Sabino Sangi* filio ortos. *Dionysius* commixtos *Laconibus* dicit, qui fugientes duritiam legum *Lycurgi* in *Italia* circa *Terracinam* *Feroniæ* Templum cōstituere, ex eisq; pars ad habitandū cum *Sabinis* profecti, puritatē uiuendi, moresq; *laconicos* docuere. *Silius* à *Sabo* & *Sancto* uidetur originem repetere. Ibant & genti pars *Sanctum* uoce canebāt *Autorem* generis, pars laudes ore ferebant *Sabe* tuas, qui de patrio cognomine primus *Dixisti* populos

populos magna ditioe Sabinos. Sanctus hic, ut ait Ouidius, tribus appellabatur nomini-
 bus: Sanctus, Fidius, Semipater. Quærebam Nonas Sancto Fidio ne referrem, An tibi Se-
 mipater: cum mihi Sanctus ait. Cuicumq; ex istis dederis, ego munus habebō. Nomina ter-
 na fero, sic uoluere Cures. Cures enim Sabinorum quondam Metropolis interiere. Tati
 Numæq; patria, unde & quirites dicti Straboni. Sabini igitur Nare & Aniene fluminibus
 interluuntur. Nar enim, ut Plinius ait, è monte Fiscelli defluens iuxta Vacunæ nemora &
 Reate: ex alia parte Anio ex monte Trebanorum Plinio ortus Lacus tris amœnos ambo
 faciunt, qui Sublaqueo quod & Sublacum dicitur, nomen dedere. Tacitus è Sympruinis
 montibus ait Anienem oriri. Farfarus amnis ubi Cœnobium celebre ac notissimum. Vir-
 gilius: Et amœnæ Farfarus undæ, proximus est. & Allia item paruus amnis clade Ro. insi-
 gnis, nunc Curresius ab accolis dicitur. Cæteros Sabinorum populos Plinius latiores facit
 quàm Strabo. Nam ab Anieni propinquis incipit, in quibus sunt Fidenates, Crustumij,
 Eretum, Nomentum, & huius generis, de quibus inter Latinos dixi Strabonem secutus.
 Reate Sabinorum urbs Italiæ medium Plinio. Hic prope campus Roseæ, & lacus Veli-
 nus, qui ab oppido nunc Pedeluco nomen accipit. Virg. Et Rosea rura Velini. Plinius scri-
 bit, cū Vopiscus causam apud Prætores ageret, campos Roseæ dixisse Italiæ fumen esse,
 in quibus perticas pridie defectum gramen operiret. E Reate orti Sacrani sunt appellati,
 ut inquit Festus, qui è Septimontio Ligures Siculosq; eiecerunt. Nam uere sacro erāt orti.
 Festus Arcades esse dicit, qui cum pestilentia laborarent sacrum uouerunt uer. Virgilius:
 Sacranæq; acies. Reatinos mulos Strabo magnopere commendat. Præterea Narniam,
 Trebulam, Interamnam, Nursiam, circaq; loca: Plinius inter Sabinos ponit: Strabo inter
 Umbros. Narniam, Nar amnis interluit. Nequinum antea dictum, ob loci iniquitatem ac
 asperitatem, Plinio. Hinc fuit Captamelata Dux inuictissimus, & qui plures Venetis uicto-
 rias peperit, quamobrem ab illis equestri statua est honoratus. Adiacet & Narniæ Tetri-
 cus mons asperrimus, unde Tetrici homines seueri dicuntur Festo. Virgilius: Qui Tetri-
 cæ horrentis rupes amnemq; seuerum, Casperiosq; colunt, Forulos, & nomen Imelli. Qui
 populi iam interiere simul cum Amiterno, cuius Plin. & Alfatenia, cuius etiam Liuius me-
 minere, Interamna prata adeo irrigua habet, ut quater in anno fecentur Plinio. Post hanc
 interamnæ, duæ eidem ponuntur autori, inter Præcutinos, ut alibi dixi, quæ Liuius Interam-
 nis dicitur libro IX. ac inter Latinos, Trebula hodie Treuium. Plinius ait hanc Mutiscas,
 & Suffenates prius uocatas. Virgilius: Oliuiferæq; Mutiscæ. Fluius autem prope oppi-
 dum Tinna Plinio memoratus existimatur. Silio Timia uocatus. Timiæq; inglorius am-
 nis, quidam hunc chiagiū potius. Nursia cunctis borealior: hic Sanctulum presbyterum
 ac confessorem colunt, qui tempore Gregorij primi fuit. Nursinos, Augustus grauius
 multauit, quod in tumulto suorum, qui apud Mutinam ceciderunt, pro libertate extinctos
 inscripserunt. Huic uicinum oppidum Carsuli Plinio, unde Carsulani quod Cascinam
 nunc uocant.

Sabus
 Sanctus
 Cures me-
 tropolis
 Nar flu.
 Sublaqueū
 & sublacū
 Farfarus
 Allia flu.
 Reate Italiæ
 medium
 Velinus lacus
 Cāpus roseæ
 Sacrani
 Muli Reat-
 tini
 Narnia quæ
 & Nequinū
 Tetricus
 mons
 Casperij
 Foruli
 Imellum
 Amiternum
 Alfatenia
 Interamna
 Trebula quæ
 & Mutiscæ
 Tinna
 Sanctulus
 Nursia
 Carsuli

P I C E N T E S .

P I C E N T E S numerosi quondam populi: C C C L X. eorum oppida in pote-
 statem populi Romani uenisse, ortos præterea à Sabinis uoto uere sacro au-
 tor est, Plin. Straboq; eosdem dicit usos Pici ductoris auspicijs, unde Picentes
 dictos & regionem Picenum, cur autē nunc Marchia dicatur superius in re-
 gione Venetiæ dixi. A populo Romano & hi una cum Marsis defecere, in
 quos demum uictor Pompeius Strabo Magni pater acriter animaduertit. Siti sunt trans
 Apenninum ad mare usq; Adriaticum longe magis quàm late porrecti, ut ait Strabo: à Ru-
 bicone usq; ad Homatrium fluuium ac Adriam oppidum. Rubicon ipse nūc Pisitella, par-
 uus quidem amnis, sed memorabilis quod terminus Gallorum ac Ro. prouinciæ fuerit,
 nec legionibus ultra transire licebat, ut ex inscriptione eius loci huiusmodi: P. R. Im. miles,
 tiro, cōmito, quisquis es manipulariē ue centuriō ue, turmæ ue legionariē ue, sistito uexil-
 lum, nec ultra hunc amnem Rubiconem signaue ductū com meatum ue traducito. Si quis
 huius iussionis ergo aduersus ierit, fecerit ue, adiudicatus esto hostis populi Ro. ac si con-
 tra patriam arma tulerit, penatesq; è sacris penetralibus asportauerit S. P. Q. R. Sanctio
 plebi sciti, s. v. c., Ariminum Liuius X I I I I, coloniam dicit in Picenum cum Beneuen-

Picentes
 Pici auspiciū
 Marchia
 Rubicon flu.

to deductam. Rursus lib. X I I I I. Sempronio prætori Ariminum provincia obuenit. Strabo Umbrorum dicit Coloniam, Hæc prius à Cæsare occupata, initium belli ciuiliis dedit. Hucusq; uia flaminia munita fuerat ut in Gallia dixi. Hic & concilium celebratū, quod Hieronymus improbatum dicit. Ornatur hæc urbs præfule simul, & martyre Gaudentio sub Constantio principe, ob Arrianos ei aduersos. Patria fuit Ephesinus sepultusq; in eadem regione, ubi templum simul cum Cœnobio dicatum ei postea fuit. In porta urbis hæc legitur inscriptio: Imp. Cæsar diui Iul. Fi. Augustus Pont. Max. Cos. X I I I. Trib. Pot. X X I I. PP. murum dedit curante L. Turno Secundo Aproniani Præf. urbis Fi. Acteio. v. c. Correctore Flam. & Piceni. Insequentibus temporibus à Vitige Gothorum rege obsessum: Ioannes Vitaliani Dux Iustiniani Cæsaris defendit. Quumq; exarchatui subesset unà cum uicinis oppidis Romano cessit Pōtifici: postremo in Malatestarum ditionem uenit. Quæ familia à Malatesta initium sumpsit temporibus Othonis I I I. cuius amicitia atq; autoritate plura ille obtinuit loca. Ex hoc nati Mastinus, Pandulphus & Galeoctus. Hic ultimus cognomento Vngarus appellatus, dux belli clarissimus fuit anno M C C C / X X X I I I I. Clementi V I. contra Nicolaum Estensem militauit: Quamobrem Arimini Vicarius est factus. Tris & hic liberos suscepit, Carolum, Pandulfum, Galeatium. Carolus res in Italia magnas gessit, sæpe Florentinis, sæpe Venetis militando, moribusq; ac grauitate fere Catoniana. Galeatius Pisaurum & Forum Sempronij tenuit. Quorum altero Francisco Sfortiæ, alterum uero Forum Sempronij, Urbini Comiti uendidit. Pandulphus & ipse militia clarus apud Mediolani ducem Ioannem Galeatium multa strenue gessit. Brixiam, & Bergomum in suam potestatem redegit, diuq; tenuit, tandem omnia pulsus à Venetis amisit. Tris item hic genuit liberos: Robertum, Sigismundum, & Malatestam: quorum primus natus maximus Ariminum possedit, uir sanctitate ac miraculis clarus, uxorem quam duxit nunquam attigit, nihilq; ei potius fuit, quàm egentibus opes distribuere, ac pudicitiam perpetuo cum iustitia & uitæ abstinentia colere. Quondam à pontifice quædam loca ad eum pertinentia reddere iussus, confestim obtemperauit. Cum coorta in eum seditione quod minus rem curare uideretur stricis gladijs peteretur, ante omnia effusus ante deum precibus, foras mox egressus sese illis inermem tunicatumq; tradidit, Ad cuius adspectum omnium animi deliniti ac furor compressus. Malatesta Nouellus appellatus Cesenam Ceruiam Bretonorum possedit. Sigismundus quum prior esset ætate Roberto extincto Arimino successit, quum ante Fanum Senogalliamq; teneret, uir facinoribus coeptus & maioribus dissimilis, cuius atrocitas facta satis in oratione Pij pontificis cum condemnatus fuit, manifesta sunt. Dux alioqui belli haud obscurus. Hic tamen (quis crederet) leui morbo ac facili perijt, præteritorumq; pœnitere monstrauit, relicto filio Roberto Magnifico cognomento. Qui ex duorum bellorum uictorijs ostendit iuuenis quantum ceteris præstitisset nostri seculi Ducibus si per immaturam mortem licuisset. Altero cum Neapoleonem Ursinum à Paulo I I. missum cum ingenti exercitu sociali ad Ariminum expugnandum, cum longe paucioribus ipse superauit. Altero uero Alfonso Calabriae ducem contra Sixtum pontificem summa ui proficiscentem, collatis signis in prælio fugam turpissimam adripere compulit, captis omnibus fere eius exercitus principibus uiris. Roberti deinde filium nothum Pandulfum, postquam is aliquot annos sine controuersia patriam tenuisset ditionem, nuper Alexander pontifex expulit, Cæsare filio surrogato: quo deiecto ille statim reuersus quum ciuibus non satis fideret, urbem Venetis tradidit, qui eam ad hunc usque diem quanquam reclamante pontifice retinent. Fuit & ex eadem familia Baptista Malatesta, cui & Leonardus Arretinus, & plurimi eo tempore eruditi, ut foeminae doctissimæ scripta plurima dicabant. Post Ariminum sequitur in ora castrum Durantis à Gulielmo Duradi decano Carnotensi ædificatum, illo qui speculum iuris composuit, cum illuc thesaurarius à Martino I I I I. missus esset. Pisaurum ciuitas ab Isauo fluuio proximo, nunc Folia appellata, Romana colonia simul cum Mutina & Parma deducta, ut Liuius X X X I X. Inter colonos autem qui traducti fuerant, Accius Tragædiarum scriptor ab Eusebio memoratur, & iuxta fundus Accianus ab eo cognominatus. Totilæ & hæc ruinam passa. Deinde à Belisario restituta, posteris temporibus à Malatestis, ut dixi, dominata, a quibus diuendita Sfortiæ & Alexandro fratri concessa est. Huius postremo filius Constantius Ioannem filium nothum successorem habuit. Is ab Alexandro pont. gener adscitus,

Concilium
Ariminense
Gaudentius

Malatestarum
familia

Robertus
magnificus

Baptista
Malatesta

Pisaurum
colo.
Isau flu.

scitus, spero mox matrimonio ac dirempto ab eiusdem exercitu nuper expulsus, ac filius
 surrogatus est, quo rebus excidente Io. statim reuocatur. Prope Isaurum Crustumium tor
 rens est. Lucanus. Crustumiumq; rapax, hodie Conchiam uocant. Focaria item promon
 torium cum IIII. paruis oppidulis. Fanum fortunæ similē passum ruinam. Et ab eodem
 restitutum, Cardinale nunc suo Iulij beneficio decoratur Gabriele iurisperitissimo. Metau
 rus amnis caede Afrubalis memorabilis. Senogallia à Senonibus condita. Silius, Et Seno
 num de nomine Sena. Hanc Sixtus præfecto urbis fratris filio regendam concessit. Esis flu
 uius qui & oppido Esiō nomen dedit Plinio, nunc Flumesinus dicitur. Ancona è situ quod
 quasi cubitum in Adriaticum promineat. Siracusanis qui Græci Dorici erant Dionysij ty
 rannidem fugientibus, ædificata Stra. Lucanus. Quam Dorica sustinet Ancon. Eius humi
 lior pars à Gothis quondam obsidentibus disiecta, Conone Iustiniani duce male defenden
 te; ab altero deinde duce Narsete, & obsidione liberata, & ædificijs restituta, profligatis ab
 eo LXXII. Gothorum nauibus. Postea à Saracenis Lotarij Imp. Sergij Pont. tempori
 bus post Venetorum naues in Tergestino sinu incensas, oram omnem depopulantibus
 Ancona capta atque incensa est. Portum in ea excitauit Traianus princeps ex marmoris
 eo loco inscriptione: Imp. Cæsari Diui Neruæ F. Neruæ Traiano optimo Aug. Germa
 nico Dacico. Pont. Max. Trib. Pl. XXI. imp. XI. Conf. V. P. P. Prouidentis. princi
 s. P. Q. R. Quod ad accessum Italiæ hoc etiam addito impensa sua portu, tutiorem nauī
 gantibus reddidit. In libro autem Coloniæ sic scribitur: Ager Anconitanus limitibus
 græcanicis in centurijs est adsignatus. Post Anconam Numana sita est, quidam Huma
 nam dicunt in marmore legisse, ueteris uestigia nominis tenens, à Siculis item condita. Plī
 nius meminit, etiam Silius. Cupra uetusta urbs Tuscorum ædificium, ubi templum Iuno
 nis erat quod Cupram Iunonem appellabāt, ut Strabo: Silius quoq; Quis littoreæ fumant
 altaria Cupræ. Castrum nouum, uetus etiam oppidum, hodie Flautanum. De his scribitur
 in libro Coloniæ. Ager Cuprensis, Truentinus, Castranus, Aternensis lege Aug. sunt
 adsignati. Ager Palmensis in hoc tractu Plinio memoratur: nunc quoq; turris palmæ. se
 quitur fluuius Truentus cum oppido eiusdem nominis, quod solum Liburnorum in Italia
 reliquum est, ut ait Plinius. Deinde Matrinus fluuius Ptolemæo, Omatrinus Straboni,
 Vomanus Plinio, apud quem Adria est Picentium sita, VII. millibus passuum à mari di
 stans, Romanorum Colonia. Liuius lib. XI. Sena & Adria Coloniae deductæ. Aliam in
 Venetia dixi. Silius. Atq; humectata Vomanò Adria. Intus autem Asculum, Piceni nobi
 lis Colonia inter Truenti brachia: ultima fere Picentium in ea parte ac Capua, ut Antoni
 nus in Itinere. Captum in bello Marsico, maiorem alijs sustinuit animaduersionem, incensa
 urbe quod legatos Asculani interfecissent. Censetur claris uiris Beturio Borro oratore,
 Ventidio Basso, qui de Parthis triumphauit. Recentioribus uero Nicolao IIII. pont.
 & Ciccho mathematico. Iosias autem nobilis adolescens sub Calisto IIII. tumultus in ea
 excitauit, Ioannem F. Sfortiæ fratrem qui Asculanos defensitauerat interficiendo. Quare
 passus exilium, tandē cum nec quiesceret, captus à Roderico legato pōtificis propinquo,
 ac Romam ductus est. Firmum antiquum oppidum, cui præfuere diu præsules e Capra
 nicensium familia, donec Ioannes Baptista Pantagathus ultimus in matrona deprehensus
 atq; eiectus: cum aliquandiu exularet, tandem inexplorato redire ausus interfecit domi
 à populo fuit. Nuper uero id oppidum Liberoctus Firmanus inuasit. Is haud sane ex loco
 magno miles Cæsaris Alexandri filij fuerat, eiusq; fauore, tum etiam Vitellotij Tifernatis
 auxilio, cum quo adfinitatem iunxerat, Firmum ducentis fere comitantibus armatis profe
 ctus, necessarios ac propinquos quos putabat dominationi posse obsistere, ad eum saluta
 rum uenientes de improuiso septem numero trucidauit: urbisq; iam Tyrannus arcē quam
 olim Franciscus Sfortia in ea inceptauerat. (Nam & id oppidum una cum reliquis in Pi
 ceno aliquandiu F. tenuit) absoluere conabatur: uerum ultore deo sequenti anno, eodemq;
 die S. Syluestri quo facinus ipse perpetrauerat, à Cæsare contra quem conspirauerat, una
 cū Vitellotio ceterisq; per proditiōnē captus atq; interfecit fuit. Vrbs Saluia Antonino,
 Plinioq; ubi nunc modica sane uestigia Urbisaltæ castri. Potentia flumen & oppidū, olim
 Traiana potētia quæ Plinio & Ptolemæo in littore ponitur, nunc uero sub Recinensibus.
 De qua in lib. Coloniæ: Ager Potentinus, & Recinensis, & Pausulensis, eidem sunt
 adsignati. Ricinensiu Plinius item meminit: eorū urbs Helia Ricina ab Helio Seuero prin
 cipe

Fanū fortunæ
 Metaurus flu
 uius
 Senogallia
 Esis fluuius
 Ancona

Portus An
 conitanus

Numana

Cupra
 Castrū nouū

Palmensis
 ager

Truentus flu.
 Matrinus flu.

Omatrinus

Vomanus

Adria Pi

centium

Asculum

Colonia

Beturius

Borrus

Ventidius

Bassus

Cicchus ma

thematicus

Firmum

Præsul Fir

manus

Liberoctus

Firmanus

Vrbs Saluia

Potentia

Traiana

Ager Po

tentinus

- cipe ædificata: deinde à Gothis diruta. Coloni prope ædificarunt Racanetum & Maceretum. Nam & Macereti hodie inscriptio legitur huiusmodi. Imper. Cæsari I. Veri Augusti filio, Diui Pij nepoti, Diui Hadriani pronepoti, Diui Traiani abnep. Diui Neruæ atnep. L. Septimio Seuero Pertinaci Augusto Parthico Maxi. Arabico Adiabenco pont. max. trib. pot. XIIII. Imper. XI. Conf. IIII. PP. Colonia Helia Ricina conditori suo. Sentinum Straboni: unde Sentinates Plinio, in quorum agro Liuius X. scribit Decius patris exemplum secutus, pugnando aduersus Hetruscos, Umbros, & Gallos se deuouit. Hoc oppidum Longobardorum quoque uim pertulit: è cuius ruinis duo uicina oppida Fabrianum, & Saxoferratum constructa sunt, prope quod ad mille passus iuxta fluuium Sentinum adhuc uocatum, cernuntur ueteris uestigia ciuitatis: multa que sæpe reperta nomismata, lithostrata, pauimamētaq; nobilia. Fluuius hic hodie terminus Picini & Umbriae, ex hoc oppidum inter Umbros ponunt, Fabrianum uero ultra sex milibus passuum inter Picenos, antiqua Clauellorum possessio fuit. Horum familia nobilis ad Baptistam postremo Thomæ filium redacta. Is cum auare crudeliterque imperaret, odium publicum coeperat esse: cumque primores in eum coniurassent, hora statuta in templo signo dato, inter sacra illa symboli uerba, Et incarnatus est de S. S. pariter insurgentes eum trucidauerunt, è uestigioq; ad ædis properantes, uniuersam familiam, nulli neque sexui neque ætati parcendo sustulerunt: nec defuit per intemperantem libidinem, qui cum una ex illis uirginibus etiam interfecta rem haberet. Quapropter tanto scelere perpetrato, cum magnam sibi populus inuidiam contraxisset, ac libertatem quam conclamauerat, non satis ei tutam animaduerneret, sese in Francisci Sfortiæ fidem tradidit: nunc pontificum regitur auspicijs, Chartarum officinis ex magna parte uestigial quærens. Auximum in bello ciuili, in potestatem Cæsaris uenit. Deinde à Gothis captum, à Bellisario demum post longam oblidionem receptum est. Cingulum Straboni mons, Plinio uero oppidum à T. Labieno, qui è partibus Pompeianis fuit ædificatum. Camerinum situ loci munitissimum, in Apennini iugo Varranorum genti diu possessum, in qua maxime Gentilis commemoratur, pluribus in Italia rebus gestis, cui Rodolphus filius succedens, quatuor & ipse ditionis successores liberos dimisit, Gentilem Pandulphum, & Bernardum ex primo: ex secundo uero matrimonio Petrum Gentilem, & Ioannem. Primi duo in secundos conspirauerunt, corrupto Patriarcha Vitellio uiro factioso, qui tunc legatus Picenum administrabat. Hic cum eos adcerferet, alter tantum Petrus Gentilis comparuit: quem statim monetæ adulterinæ accusatum capite plecti iussit. Alter uero Ioannes, qui domi remanserat, ob suspicionem à fratribus interim trucidatur, clam in cubiculum quasi collocuturis conuocatus. Tantum igitur scelus Camertes auersati non tulerunt, breuiq; post tempore una impetu in eos factio, Gentilem Pandulphum & Berardi filios obtruncant. Nam Berardus pater Tollentini quod oppidum in portionem eius cesserat, pauloante interfectus fuerat. Protinusq; libertate conclamata, sese Francisco Sfortiæ, qui tunc Picenum occupauerat, tradiderunt. Sed diuina prostea prouidentia factum, ut extinctorum insontium filij patriam possiderent. Ex quibus Iulius Ioannis filius, cum in summa felicitate in ea iam consenuisset, ad postremum Priami exitum habuit. A Cæsare namq; Alexandri pont. filio una cum oppido, & tribus filijs, Venantio, Annibale & Petro captus, atq; in arce Pergulensi, quò ducti omnes fuere interemptus, uno tantum superstite Ioanne Maria natu minore, quem pater initio belli cum gaza Venetias ueluti Priamus Polydorum in Thraciam, meliore tamen fato miserat, qui rebus Cæsarianis attritis Pio III. succedente in patriam ditionem pacificus redijt. Tignum urbs antiqua, de qua Cæsar in Com. Interea certior factus, Termum pr. cohortibus v. tenere Tignum. Nunc, S. Maria in Georgio. Farsina, sic enim repertum in antiquis marmoribus, in eo loco non Sarsina, ut iam consuetudo, clara Plauto alumno, & copia lactis, ut Silius testatur, olim inter Umbros ponebatur: Matelica, Tollentinum, Pollentia, Esium, Feretrum, Urbinum, Forum Sempronij, oppida antiqua sanè omnia, unde Matelicates, Tollentinales, Esinates, Pollentini, Feretrani, Urbinates, Forosempronieses appellati Plinio. Luceoli apud Callium oppidum à Longobardis dirutum: cuius ruina Candianum alterum oppidum excitatum de nomine Candiani uicini fluminis. Luceolis enim Narses audita Totilæ morte castra posuit: hic & Eleutherius Exarchus quod ad imperium adspiraret ab exercitu Rauenate interfectus. Iuxta Candiani ripam uic Flaminiæ pars cernitur, saxumq; c. c. pas. lon. &

Ion. & VIII. alt. perforatū ac peruium curribus, Forulū ex ea causa appellatum cū T. Ve/
 spesiani conditoris inscriptione. In hac parte multa sunt oppida à Feretrans Vbaldinisq;
 possessa. Inter quæ Pergula, S. Angelus ubi mercatus, Carda, Massa, Trabatia, qui locus
 prope Appenninū ex abiecta materia, ac trabibus aedificijs aptis, nomen auspicatur, Ce/
 sanus quoq; flu. cum Mondaino castro post Metaurum. Callium nouū nomen. Vrbinum
 cuius meminit Tacitus in bello Vitelliano. Plinius ait Vrbinates cognomine Metauren/
 ses. Dum teneretur à Gothis Belisarius post longam obsidionē tandem in deditiōē acce/
 pit: quod fons intus per astatem aruerat. Postremo in comitum Feretransorū potestatem
 uenit. princeps eius familiae Guido, Bonifacij VIII. tēporibus res multas in Italia gessit,
 partes imperatoris Conradini secutus contra Manfredum. Progenitores eius iam inde
 usq; à tempore Frederici Aenobarbi cōeperunt à quodam Oddantonio, cuius successores
 Galeatius, Guidantius, Fredericus, Nolfus, Fredericus: deinde Guido supradictus, cu/
 ius ex fratre Feltrano nepotes Ludouico Bauaro militantes ab eodem Ro. pōtificis aduer/
 sario, & in omnibus eius terris uicarios cōstituente alter Callio, alter Calassus Urbino præ/
 ficiuntur: cui deinde successere Monfeltranus Bocōtes, Monfeltranus alter Antonius, qui
 post Guidonē caput extra nidū exeruit: Eugubiū rei patriæ adiecit. Franciscum Cantiani
 principem suum aduersariū, à legato Florentinorū pacis causa ex constituto coram dedu/
 ctū uulnerauit: quapropter à Florentinis ob iniuriā bello petitus, ac ad æquum conuenire
 coactus est. Odonem habuit successorem. Is quum matronas per libidinem sectaretur po/
 pulari tumultu iuueniū interficitur: uncoq; in forum tractus, ac secta genitalia mordicus te/
 nens. Guido filius, primus Urbini dux, parēte melior, deo rebusq; sacris propēfior, quā
 armis, ad postremum amictu ordinis minorum efferrī uoluit: Ante coniugium prolis cupi/
 dus Fredericum Bernardini Vbaldini filium infantem loco filij educauit. Deinde ex Co/
 lumnensi matrimonio filio suscepto: Fredericum in bellis militiaq; foris ablegauit: hūc do/
 mi nutriebat: quo puero extincto Fredericus in urbem reuocatus, ac princeps factus est,
 qui postea fautoribus & alumnis non fuit pœnitendus: ea in eo uirtutum semina, ut nulli
 ducum suo tempore cesserit: alter Philippus Macedo, si parua licet cōponere magnis: non
 solum alterius oculi amissione, qua priuati ambo à commilitonibus suis fuere: sed humani/
 tate sermonisq; facundia hostes demerendo ac superando militiae simulq; morum mon/
 strator egregius: quibus caterua nobilium puerorum ex tota Italia tanquam in officina uir/
 tutis apud eum erudiebatur. Non minus domi liberalibus artibus intentus, ædis magnifi/
 cas ab se constructas bibliotheca ornauit. A Sixto IIII. dux è comite factus ei tributo si/
 quod debebat remisso. In Castris demum Venetis militando ex morbo decessit, relicto fi/
 lio Guidone, qui nunc uiuit, potentie nō felicitatis successore. qui his proximis annis dum
 Alexandro Pont. cōtra Vrbinos militaret, ab hostibus captus profligato exercitu xxx.
 milibus aureorū se redemit. Deinde à Cæsare Alex. F. per proditiōē pulsus, ut in Alexan/
 dri gestis narrat: demum illo rebus excidente à ciuibus reuocatus incolumis nūc agit: uir
 alioqui ingenti humanitate, ac literatura mediocri. Et quoniam Feretransorum mētionem
 fecimus, de Vbaldinis, unde genus ipse Fredericus traxit, pauca dicam. Hi ab initio ciues
 Florentini fuere, ac in agro Mugellano castra plurima possidere: secutiq; Imperatoris Fre/
 derici Aenobarbi partes agrum Florentinorum quotidie populabātur: quo extincto, gens
 ab ipsis sublata: cum oppidis Montaria, Accianico, Collereto & quibusdā alijs, ac Scarpe/
 ria nunc appellata oppidum munitissimum excitatum. Clara in primis militia domus, Du/
 cibus Guidanto, Accio, Ioanne, Gaspare, Bernardino Frederici patre, Octauiano etiam
 cardinale, qui missus legatus ab Innocentio IIII. Neapolim ut Manfredi regi resisteret
 re tamen infecta domum reuertit.

PRAECVTINI, MARRVCINI, VESTINI, MARSII,
 Ferentani, Peligni, Samnites.

VLTRA Picenum, ut inquit Strabo, Vestini sunt, & Marrucini, & Marsi, &
 Ferentani, & Peligni, & Samnites populi omnem regionem montanam inco/
 lentes. Nunc uno nomine Aprutium uocant, quasi Praecutium, & Praecutini
 populi in ea parte Ptolemæo positi: Plinio uero Praecutiani appellati. Hi termi/
 nos habent Apenninum & mare: ab occidente uero Picentes: ab oriente po/
 pulos usque ad amnem Fiternum, ubi quasi cubitus in mare prominet. Neque enim ulla
 m æque

Callium
 Vrbinum

Comites Fere/
 trani

Guido.
 Fredericus

Antonius
 Eugubij pri/
 mus dominus

Guido primus
 dux

Fredericus

Guido III. dux

Vbaldini

Praecutini

Vomanus æque regio populis frequens ob aeris salubritatē. Igitur post Vomanum Marrucini: quo-
Marrucini rum Theata Plinio, cuius præsul Theatinus in sacro codice descriptus durat. Straboni ma-
Theata le scribitur Tegeate. Fluuij autem plures Albula, quem Libratam uocant. Salinus, Iuuan-
Albula tius Plinio, nunc Tordinus, in quem Viciola & Flumicellus appellati torrentes influunt,
Salinus qui Interannæ dant nomen, omnes sanè ex Apennino uenientes. Deinde Aternus nūc Pe-
Interāna scara, qui Marrucinos à Vestinis diuidit Straboni. Vestini enim usq; ad Lirim, & Sueffam
Iuuantius durant, quorum Amiternum: de quo Liuius x. scribit, P. Cornelium alterum Cos. Amite-
Aternus num oppugnatum de Samnitibus cepisse. In eodem colle v 111. mil. distat oppidum Fur-
Vestini conium etiam celebre: utriusq; sanè apparent fundamenta: alterū iam pridem interiit: Fur-
Amiternū conium uero Longobardi eruerunt, ex quorum ruinis Aquila V. mil. Amiterno uicina est
Furconiū ædificata, situ auis illius instar prædominante. Penna Pli. unde Pennenses adhuc durans,
Aquila Angolus Ptolemæo. Angula Pli. nunc S. Angelus uestigium nominis seruat. Beretra Pto-
Peligni lemæo, post Aternum Peligni sunt, qui à Frentanis Sagro Straboni, Saro Ptole. hodie san-
Corfiniū guine fluuio appellato diuisi sunt, cuius uestigia nominis nunc Pelenum pro Peligno reti-
 nent. iuxta est mons niger. Pelignorum Metropolis olim Corfinium. Hoc oppidum in bel-
 lo Marfico Italicum appellauere, tanquā cōmune uniuersis Italis receptaculum & propu-
 gnaculum contra Po. Ro. ut scribit Strabo: loci adhuc exstant uestigia: captus hic primum
 à Cæsare locus cum Domitio. Sulmo Ouidij patria, qui eius in Fastis scribit originem. Hu-
Sulmo ius erat Solymus Phrygiæ comes unus ab Ida, à quo Sulmonis mœnia nomen habent. Au-
Aufidena fidena Pto. Liuiosq; ix. qui ait, Bouianum inde aggressus, nec multo post Aufidenam ibi ce-
Trinium pit. Sunt & circa flumina, Auentinus, Viridis, Trinium etiā Plinio portuosum uocatum:
 sunt qui oppidum dicant, unde forte Tranium uicinum in apulia: præterea Lentus, Forus
 item amnes, Macla mons. Caramaricum, Cantalupum, Montorium oppida, Propeq; Ater-
Oleum Pe num oppidum, ubi saxum, sub quo fons olei Petronici uocati manat, multis quæsitum. De
tronicum inde Populium natura loci munitum, ac frequens. In ora uero Pelignorum Orton Pto. Or-
Populium tonium Straboni, qui inter Frentanos id ponens ædificium, & domiciliū esse dicit ex nau-
Ortona fragijs eò se recipientium nautarum. Huc adplicatur è Dalmatia in Italiā mercatus gratia,
Anxanum qui apud Anxanum Ptolemæo uocatum proximum oppidum hodie fit. Pli. Anxium uo-
 cat & Anxinos populos, nunc Lancianum. Vescigal Ortonæ portus Carolus Siciliae rex
Frentanū Basilicæ principis Apostolorū urbis Romæ condonauit. Frentanam etiam urbem Ptole-
Fiternum mæo in hoc loco Villifranca corruptius appellata nūc refert. Post hæc Fiternus amnis: hor-
Marfi rum populorum terminus & Apuliae initium. Marforum uero gētes & Samnitum omnes
 in iugis Apennini sunt sitæ. Marfi originē à Marso habuere Circes & Vlyssis filio Plinio.
 Silio autē à Marsya, qui uictus ab Apolline huc cōcessit & regnauit. Sed populis nomen
 posuit metuentior hostis. Cum fugeret Phrygiæ trans æquora Marsya Crenas, Mygy-
Bellum so- doniam Phœbi superatus pectine Loton. Gens haud magna, alioqui ferox. Initium de-
ciale fectionis Italiae à Marfis cœpit, qui non impetrata libertate, & communione ciuitatis cæte-
Sulla ros exciueret: ex quo sociale bellum Marficum appellatum exarsit. Victi demum à P. Sulla
Marruuiū fuere, sub quo tunc Cicero militauit. Caput eorum Marruuium prope Fucinum lacum à
Alba colo. Marro conditore uocatum, ut Silius, & Virg. Quin & Marruuiā uenit de gente sacerdos:
 quod sanè interiit. Alba, unde Albenses: altera in latio, unde Albani, ut Pli. ait: est alia in re-
 gione Subalpina. Hæc Marforum siue Equorum, ut Liuius placet, simul cum Esernia Colo-
 niæ Romanorum sunt. C. Genutio, & Seruilio Cornelio Coss. deductæ, ut Liuius in vij.
Fucinus Prope est Fucinus lacus, nunc Marcæ, cum oppido Celano, cuius emissarium Claudius fe-
 cit. Per hunc aqua Martia Romam uenit. In hoc lacu piscem Plinius ponit, qui octonis na-
 tat pinnis: cum cæteri tantum quaternis. Hic nemus Angitiæ, id est, Medeæ ab angendis
 serpentibus, ut Seruius: Medeam enim hic quandoq; habitasse, & uim soporiferam serpen-
Valeria tum Marfos edocuisse dicunt. Valeria Regio hic Straboni ponitur, quæ à Tiburtinis ini-
Carseoli in tium capiens, ad Marfos & Corfinium ducit: in ea urbs Valeria patria Bonifacij 1111. iam
ter equi- extincta. Carseoli. Quod oppidū Plinius & Ptolemæus inter Equiculos ponit: quæ gens
culos ad Marfos pertinebat: simul cum Clastidio, qui sanè omnes interiit: ex horūq; ruinis exci-
Clastidium tata sunt noua oppida uicina Taliacotium, Vicouarum, Celanum.

Samnium

SAMNIVM IN QVO AVSONII, ARVNCI,
Sidicini, Hirpini.

SAMNITVM populi longe sequuntur in Apennino, qui & Sabelli dicti di-
minutiuo uocabulo, quod à Sabinis orta sunt Plinio Straboniq̃, qui ait, Duce
Tauro in hæc loca uenerūt Opicis eiectis. De ijs Florus lib. primo sic ait. Sam-
nitum populos ualentes, attamen fœdifragos, ut qui sapius à Romanis re-
bellauerint, cladibus ipsis animosiores, L. annos per Fabios & Papyrios pa-
tres, eorumq̃ liberos urbs Romana subegit: postremo primos ad Annibalem deficientes
iterum perdomuit. Igitur à septentrione cum Appulis: à meridie cum Campanis & Luca-
nis terminant. Caput eorum Boianum Ptolemæo, Bouianum Plinio. Quod adhuc exstat.
Liuius in VIII. Inde uictor exercitus Bouianum ductus. Caput hoc erat. In libro Colonia-
rum sic scribitur. Bobianum oppidum lege Iulia milites deduxerunt: sit iter Colonis: popu-
lo iter amplius non debetur quàm ped. x. Ager eius per Centurias & scamna est adsigna-
tus. Nunc uero Beneuentum præpollet, olim Maleuentum Plinio, Liuius xij. eam colo-
niam una cum Arimino deductam dicit. In libro Coloniarum dicitur: Beneuentum muro
ducta Colonia Concordia deduxit Nero Claudius Cæsar: iter populo non debetur. Ager
qui lege Triumuirali Veteranis est adsignatus. Seruius id à Diomede Conditū dicit: mul-
tas deinde passum cum uarietates, tum calamitates constat. Nam euersum quondam à To-
tilia rege, deinde restitutum à Longobardis ducibus, Annosq̃ c c. possessum. Saraceni de-
mum Garganum montem tunc tenentes: excursibus huc delati solo æquauerunt. Constan-
tinus item Imperator, quādo in Italiā uenit è Constantinopoli, Longobardorum ciuitates
inuasit: Nuceriam Appulorum diruit, Beneuentum obsedit: cui præerat Romualdus dux
filius: statim euocato patre, qui aberat, obsidionem soluit. Hoc præterea Gulielmus Nor-
mandus occupauit: breuiq̃ tempore eo pontifici cessit: ob quam rem Sicilia rex ab Hadria
no IIII. appellatus est. Postremo ab Othone II. direptum, dum ciues eos plectit, qui cum
in bello Apuliæ contra Imper. Constantinopolitanum deseruerant. Sabatus fluuius iuxta
labitur ex Apennino, in quē Calor influit. Efernia Colonia adhuc durat, quæ una cum Al-
ba deducta est, ut Liuius libro viij. In lib. Coloniarum: Efernia Colonia deducta, lege Iulia.
iter populo debetur ped. x. limitibus Augusteis est adsignatus. Sepinum adhuc integro
& nomine & oppido, unde Sepinates Plinio. Inferius uero contra Apenninum Alifa, quæ
adhuc durat, olim clarum oppidum, unde Alfani, Theanum Sidicinum: hoc tantum è Sidi-
cinis restat Plinio, Alterum est Appulum. Hæc colonia deducta à Cæsare Augusto, iter po-
pulo debetur ped. L x x x. Ager eius limitibus Augusteis militibus est adsignatus. Tre-
bula municipium: altera est Sabinis Plinio Straboniq̃. Cales municipium muro ductum:
Iter populo non debetur, ager eius limitibus Græcanicis antea fuerat adsignatus, postea
iussu Cæsaris Augusti limitibus nominis sui est renormatus. Hoc oppidum prius ab Auso-
nibus habitatum fuit, ut Liuius & Festus referunt, uicinumq̃ Theano urbi. Originē uero
habuit à Calai Boreæ filio, post reditum Argonautarum in ea loca adplicāte. Silius. Quem
genuere Cales, non paruus conditor urbi, ut fama est, Calais. Calenum enim uinum prædi-
catum. Nolam Liuius inter Samnites ponit libro xcij. Sulla Nolam in Samnio recepit, &
agros eius militibus diuisit: de hac tamen in Campania dicam. Calidiū, & Calateriā Stra-
bonius in hac parte dicit esse, in itinere euntibus ab urbe Capua, Beneuentum & Brundisium: Ca-
lidiū enim nūc Calitrū uocatur, paruū oppidum. Est & Atrium. Sunt alia prisca à Liuiio
cōmemorata Batala, Ruffræ, Bouillæ, Murgantia, Romulea, Calaria, Caudini, Trifernum,
Volana, Palumbinum, Herculanum, Thelesia, Marmoreæ, Melæ, Fursulæ, Orbitanium,
Cessenia, Herdonia, Milonia, Aquilonia, Duronia. Quorū nulla sunt hodie uestigia. Cau-
dina Furcæ, ut Liuius dicit, duo fuerant saltus alti & angusti & syluosi, ubi exercitus Ro-
manorum magnam ignominiam passus T. Caluino, & Sp. Veturio Coss. quam aboleuit.
L. Papyrius cursor Samnitibus cum duce Pontio Herennio sub iugū missis. locus hic Cau-
dium nunc uocatur, prope Beneuentum. VI. mil Sunt & alia recentia nomina, de quibus
nihil ausim adfirmare, ut Casertani, Ariani, Matalonēses, quibus Carafarum nobilis fami-
lia damnatur: præterea Melfitenses, Treccaricenses, Rapolani, Monspilosi, Troiani. Troia
enim hæc ædificata à Bubagano quondam fertur Henrici II. tempore: Anno M. V I I I.
Græcis colonis inductis, in locū qui castra Annibalis Pli. uocatur. Ariantū nonnulli Aram

Bouianum

Samnij caput

Beneuentum

Sabatus

Calor

Efernia colo.

Sedinum

Sepinates

Alifa

Theanum

Sidicinum

Trebula

Cales

Ausones

Calenum

uinum

Nola. Calidiū

Calateria

Batala

Ruffræ

Bouillæ

Murgantia

Romulea

Calatia

Caudini

Trifernum

Volana

Palumbinum

Cessenia

Herdonia

Milonia

Aquilonia

Duronis

Caudinæ

Casertani

Ariani

Melfitenses

Treccaricēses

Rapolani

Monspilosi

Troiani

Iani dicunt prius dictam, nullo tamen antiquitatis uestigio: hic Othonem quendam Romanum Eremitam huc secedentem adorant. **HIRPINI** quoque & Aufones, & Arunci, & Sidicini parte Samnitum commixti censebantur. Hirpini ex lupo dicti, qui eis in ducenda Colonia dux oblati sunt: Samnites enim Hirpium lupum appellant. Confines autem eorum & in Mediterraneis habitant. Hæc Strabo. Plinius inter hæc ponit Beneuentum, Aquiloniam, Compsam, Auellinates, Caudinos, & eius tractus loca. Compsæ nomen & Mœnia habitata restant, de qua Livijs lib. 11. de 11. bello. Annibal aditus in Hirpinos à Statio se pollicente Compsam traditurum. Auella quoque, alia ab ea quæ in Campania est: unde Auellinates à Plinio dicti. In codice uero Fisci hodie Auellinensis, in altera uero Auellinus præful conscribitur. Aufoniam, ut ait Festus, appellauit Aufon Vlyssis & Calypsus filius eam partem Italiae, ubi urbes Beneuentum, & Cales: deinde paulatim tota Italia quæ Appennino finitur, dicta est Aufonia ab eodem duce, à quo etiam urbem Aruncam conditam ferunt. hæc ille. Livijs uero li. viij. Aufonum gens magis nouo quam magno bello fuit insignis. Cales enim urbem incolebant. Sidicinis finitimis arma coniunxerant: unoque prælio haud memorabili duorum populorum exercitus fusus. L. Papyrio. Craffo & Casone Duilio Coss. De Sidicinis autem & Aruncis idem in eodem libro sic scribit. Inter Sidicinos & Aruncos bellum ortum, T. Manlio Cos. in deditioem accepit. Sed priusquam à Roma auxiliū mitteretur, fama adfertur Aruncos oppidum deseruisse, profugosque cum coniugibus ac liberis Suesfam conuenisse, quæ nunc Arunca appellata. Mœnia antiqua, eorumque urbem à Sidicinis deletam Sulpitio Longo, & T. Aelio Peto Coss.

CAMPANIA

Campania AMPANIAE tractus tribus constat sinibus, ad Sinuessam, ad Misenum, ad Neapolim, quem Cratera ex forma dicunt. Terminus eius usque ad Sarnum fluium, antiquitus uero usque ad Silarum protrahabatur. Straboni ex occidente Lirim, è septentrione Samnites habet. In quo spatio Leboriæ & ager Leborinus situs est, hodie terra laboris uocatus, omnium feracissimus. Cicero de lege Agraria contra Rullum. Campani semper superbi bonitate agrorum, & magnitudine fructuum: salubritate aeris, & pulchritudine regionis. Ex hac copia nata illa arrogatia, quæ à maioribus nostris alterum consulem postulauit. Igitur in ora prius ad Liris ostia Sinuessam muro ducta. Iter populo non debetur. Ager eius in iugeribus limitibus intercisus: militibus est assignatus. Livijs lib. xl. Volumnio & Appio Claudio Coss. duæ coloniae circa Vestinum & Falernum deductæ: una ad ostium Liris, quæ Minturnæ appellata: altera in saltu Vestino, Falernum contingente agrum, ubi Sinope dicitur Græca urbs fuisse, Sinuessam deinde à Romanis colonis appellata Falernus enim ager non oppidum erat, ubi uinum nigrum prædicatum nunc sanè desijt. Vulturnus fluuius cum oppido eiusdem nominis, nunc castellum Vulturni uocatum. In hunc autem Cusanus Calor ceterique circa amnes omnes influunt. Sabatus etiam in se receptos euomit: cuncti autem ex Appennino. Pontia insula ex aduerso, unde Paludem Pontinam falso quidam dictam putant. Bauli oppidum. Massicus mons uitis laudatus: nunc Arx Mondraconis dictus. Paulum uero ultra Gaurus mons, alter & oppidum Bacchi fama non inferior, qui priscum adhuc retinet nomen: dicitur & ἐνπλοία ab optimo portu. Papinius. Et placidum limen nimiumque Euploea carinis. Silius itidem. Illic Nuceria & Gaurus naualibus apta. Omnia uero non procul à Vulturno. Liter num Scipionis uilla notissima. Cumæ à Cumæis Euboicis orti, qui unà cum Chalcidensibus uenere, ut Livijs in viij. siue ἀπὸ τῶν κυμάτων. Deinde Misenum ab Aeneæ socio promontorium, ubi receptus erat Ro. classium amplissimo sinu. Post hoc Baiarum portus, à Baio Vlyssis socio illic sepulto. Silius. Ore giganteo sedes Ithacensis Baij. ubi & lacus erat & aquæ calidæ, amoenissimus Romanorum secessus. Hic & Acherusia Palus, & Auernus, & Baiae Lucrinus, & fossa locaque subterranea, cum antro Sibyllæ à Cimmerijs appellato habitata. Ad quæ loca dicit Strabo ex Ephori autoritate, per sacrificia prius intrabatur placatis numinibus, quod sulphurea sint & cauernosa. Aderant sacerdotes ductores intrantium, Fons ibi quem ex aquarum fœtore Phlegetontem putabant. Hi hospites ad oraculum excipiebant: uictumque ex metallorum effossione, tum uaticiniorum mercede quæritates: propterea Hormerus dicit solem eos nullo tempore adspicere. Homines ipsi deinde à quodam rege deleti, quod illis nequaquam successerit oraculi fides. Nunc ædes ipsa aliò translata permanet. His annis

annis cum Auerni lucum succideret Agrippa, concisaque usque ad Cumas subterranea fossa omnia fabulae apparuerunt. Hæc ille. Cicero in Academicis. Et Cimmerij, quibus aspectum solis, siue deus aliquis, sine natura ademit, siue eius loci quem incolunt situs, ignes tamen adorant. Apud Baias amœnitas illa prædicata & secessus Romanorum: apud Lucrinum uilla Cæsaris, ubi Euripus exciso monte magna impensa admissus, teste Virgilio. Puteoli prius Dicarchea à iusto imperio dicta, quod Cumæorum fuerat Emporium. Anni balis tempore nomen mutauit, à puteorum quidam dicunt putore, qui in toto illo tractu existit. Hæc Strabo. In lib. Coloni, sic reperio. Puteoli colonia Augusta iter populo Romano debet ped. x x x. Ager eius in iugeribus Veteranis & tribunis legionarijs est assignatus. Campus Phlegreus apud Cumas Straboni ponitur, ubi Hercules Gigantes superauit, nullam ob aliam causam nisi quod terra ipsa suapte natura bellorum concitatrix est, ut ipse ait. Pausilypum promontorium prope Neapolim locus amœnissimus, hic longa est cauerna quam Seneca Cryptam Neapolitanam uocat: hic uilla Virgilij & Luculli, qui montem maiore impensa excidit quàm uillam extruxerat, ut ait Plinius: ex quo peruius teste Strabone factus erat curribus. Nonnulli hanc uillam Castellū ovi esse uolunt, eius opera à continenti diuisum. Sequitur Neapolis in sinu locata, quem ex similitudine Cratera Strabo uocat, originem & ipsa à Cumæis & Chalcidensibus habet, prius Parthenope dicta à Sirenis sepulchro. Quinquennale hic gymnicum & musicum certamen, iubente oraculo celebratū. Hic secessus frequens Romanorū præsertim studiosorum aut uita molliore degentium. Hæc Strabo. Solinus uocatam esse Neapolim ab Augusto, sed hoc falsum, cum Cicero Neapolitanorum & alij ante eum mentionem faciant. Neapolitani semper fideles Po. Romano fuere. Nam bello punico x l. pateras auri magni ponderis eò attulere, ut Liuius refert, frustra ab Annibale sæpe tentati. Insequentibus temporibus multa sunt passi. Genserico Vandalorum regi, qui ex Africa urbem Romam Capuamque euerit, magna ui restitere. Paucis post annis à Belisario duce diu obsessa per lapidem aquæductus cauum intromisso milite in eius uenit potestatem. Deinde cum Saraceni omnem oram à Caieta usque Rhegium obtinuissent, Neapoli quoque sunt potiti annos x x x. quousque Ioan. x. iuuante prælio ad Minturnas commisso eos expulerunt. Nulla æque ciuitas tot sanctis præsulibus claret. Aspreno ante omnis à Petro constituto, deinde Seuero, Athanasio, Ioanne, Gaudioso, confessoribus omnibus. Præterea Ianuarij pref. Beneuen. & Agnelli abbatis insuper, & Restitutæ uirginis & martyris cui dicata Basilica, Candidæ uiduæ Neapolitanæ Petri discipulæ corporibus decorata. Sub Nicolao v. Pon. tremuit, multa que milia periire. De reliquo eius statu & regibus in Sicilia dicam. Palæpolis urbis uestigia adhuc uidentur prope Neapolim mille passus. De hoc Liuius lib. v l l l. sic ait. Palæpolis fuit, haud procul ubi Neapolis nunc est, duabus urbibus idē populus habitabat cuius erant oriundi. Et inferius. Palæpolim P. Plancio captā fuisse, Neapolim uero auxilio Nolarum Ro. deditam. Ultra Neapolim promontoriū Herculis, deinde Pompeij urbs quæ Saranus abluit, ut Strabo dicit. Nunc id putatur quod Castellū Græci appellat. Iuxta Vesuuus seu Veseuus est mōs qui arsit tēpore Titi, ubi Saleus Bassus & Plinius periire, autor est in epistola eius nepos. Nunc Summa uocatur. Inde Græcum uinum Romam exportatur, quod Plinius Pompeianum appellat, quod iuxta Pompeios oppidum sit. Postremo Stabiæ nunc Castellum maris. Nam præsul hodie Stabiensis in Codice Fisci adnotatur. De qua urbe Plinius sic refert. In Campano agro Stabiæ oppidum fuit usque ad Gn. Pompeium Cos. à pridie Cal. Maij quo die Sulla legatus bello sociali id deleuit, quod nunc in uillas abiit. Saranus uero fluuius una cum oppido præscum retinet nomen. Deinceps mediterranea Campania quæ ante omnes Osci tenebant, quorum tantum lingua Theatris ac poematis Romanis remansit. Opici quoque quorum lingua rudis & inculta erat, quare opicus pro rusticus & indoctus ponitur apud Gellium x l. & Iuuenalis. Opicæ mandat amicæ. Casilinum clarum olim oppidum apud fluentia Vulturni, nunc Castellucium uocatum. Vicus sane paruus, quidam Arnonem putant. Sustinuit annum obsidionem Annibalis post uictoriam Cannensem, defendente cohorte Perusina, ubi uires eius fractæ, modius tritici uenditus c c. & qui uendidit fame periit. Hic error illius qui Annibalem Casilinum pro Casino duxit, ex quo supplicio pœnas erroris dedit. Liuius lib. x x l l. Fabius Gallicanum montem, & Casilinum occupat, quæ urbs Vulturno flumine dirempta falernum à Campano

Antrum si
byllæ

Cimmerij

Villa Cæsaris

Puteoli

Dicarchea

Phlegreus

campus

Pausilypum

Villa Luculli

Neapolis

Aspreno

Palæpolis

Promontoriū

Herculis

Pompeij urbs

Castellum

Græci

Stabiæ castel-

lum maris

Sarnus flu.

Op.

Osci. Opici

Casilinum

agro diuidit. De Capua uero gentis capite uariæ sententiæ. Liuius in 1111. Eo anno Vulturum Hetruscorum urbs quæ nunc Capua est, à Samnitibus capta. Capuaq; à duce eorum, uel quod propius est uero, à campestri agro est appellata. Tranquillus sic. Cum in Coloniam Capuam deducti lege Iulia coloni ad extruendas uillas sepulchra uetustissima reuellerent, tabulam æneam in monumento inuenerunt, in quo scriptum erat: Capys conditor Capuæ. Seruius dicit Hetruscos comperto falcone accipitre, qui lingua eorum uocabatur Capys, Coloniam in eum locum deduxisse. In lib. col. sic. Capua muro Colonia Iulia felix iussu Impe. Cæsaris à xx. uiris est deducta: iter populo debet in ped. C. Ager lege Sullana fuerat adsignatus. Postea Cæsar in iugeribus, militibus pro merito diuidi iussit. Legimus enim quod hæc à Iulio deducta refragante Cicerone. Hæc primum post Cannensem pugnam ad Annibalem defecit, eiusq; ferocem animum mollit. Alterum Cos. per T. Annium à Romanis petijt, grauiter increpante atque resistente Torquato. Victi paulo post à Fulvio Cos. Senatus omnis necatus est, præter nonnullos, qui antea rebus desperatis, celebrato inter se conuiuio, inter ebrietatem uenenum sumpserunt. Posteris deinde temporibus Capua à Genserico rege igni ferroq; absumpta est. Gothis postea eiectis cum refici habitariq; cœpisset, post annos circiter C. à Longobardis sub xxx. Ducibus degentibus iterum deleta est. Instaurata postremo ab eo loco procul duobus millibus

Abella
Versus
Virgilij
Auella

passu. Nec satis constat à quibus aut quomodo. Abella supra Neapolim uersus Septentrionem, dicitur & Auella. nam inter B. & V. adfinitas, ut ait Lucianus, unde Auellanae nuxces Macrobio. Virgilio. Et qui maliferæ despectant mœnia Abellæ, putauerim potius legendum quàm Bellæ, quanq; ex apocope euphoniæ causa stare possit. Mirorq; Seruium dixisse Virgiliū uoluisse Nolam dicere, nec eam nominare quod non receptus olim in eam fuerit, idq; argumēto esse: Nolam malis abundare. Nam Abella malis etiā abundat. Atella non longe ab Auella: unde Atellani, hi enim Osci prognati dicuntur, clari in Ro. Theatris & poematis lasciuo fabularum modo. Atellanarū scriptor T. Pomponius Bononiensis, qui fuit tempore Ciceronis: de his Liuius, Valerius, Iuuenalis, Urbicus exodio risum mouet Atellano.

Aduersa

Alter est, noua tamen, apud Venusiam: quam Carolus rex Gallia nuper debellauit. Ex huius autem ruinis Aduersa ciuitas existimatur à Roberto Guiscardo ædificata, dum aduersus Neapolim & Capuam pugnaret, castris ibi positis aliquot annos, primusq; omnium

Acerræ
Acerrani
Glanius flu.

Neapoli potitus regnum Neapolitanum cum Sicilia coniunxit. Acerræ, unde Acerrani Plinius. Hodie quoque Acerrarum præsul in Codice Fisci descriptus est: his Glanius non æquus à Virgilio dicitur: est enim aqua haud magna stagnans, & ferè palustris, quæ quandoque inundatione officit regioni. Liuius libro VIII. Acerrani Romani facti: lege à Papyrio prætore lata, qua ciuitas sine suffragio data est. Nola his proxima quam Liuius in

Nola

Samnio ponit. Trogius ab Iapygis conditam dicit, cepit uero C. Iunius Cos. ut Liuius xxxiii. & xciiii. Sulla Nola in Samnio recepit, & agros eius militibus diuisit. In libro coloniarum: Nola mura cincta Colonia Augusta, Vespasianus deduxit. Iter populo debetur ped. cxx. Ager eius limitibus Sullanis militibus fuerat adsignatus. Apud Nola Marcellus docuit primus Romanorum Annibalem posse uinci. Nuceria Campania, altera in Umbris. Hæc Saracenorum dicta est, quod ab illorum ex Italia pulforum reliquijs diu sit possessa. Sunt præter hæc oppida plura, ab autoribus nominata, quæ iam interiire,

Nuceria

inter quæ Celenna. Virgilius. Tifata Liuius plurali numero. Sic enim libro xviii. Samnites cum imminentes Capuæ colles firmo præsidio tenuissent, descendunt inde quadrato

Celenna
Tifata
Combulteria
Trebula
Austicula
Agri tres
Leborinus
Falernus
Stellates

agmine in planiciem, quæ Capuam Tifataq; interiacet. Festus quoq; ait Tifata locum esse iuxta Capuam. Sed de alijs item Liuius libro xxxiii. Combulteriam, & Trebulam, & Austiculam, urbes circa Capuam quæ ad Pœnum defecere, Fabius uic cepit. Postremo agri tres in Campania celebrati, Leborinus, Falernus, & Stellates. Hic ultimus Ager & Campus dicitur ultra Capuam, circiter mille passus, duo uersus oram, quem hodie Mazonem accolæ uocant. Liuius in ix. Eodem anno in Campum Stellatem agri Campani excursionem factam: eius apud Ciceronem de lege agraria mentio, apud me item alibi.

PICENTINA

LIBER VI
 PICENTINI, LVCANI,
 BRVTII.

PICENTINORVM Lucanorumq; tractus longe protrahitur. Ex his Picentini à Sarno usque ad Silarum procedunt, quo uetus olim Campania protendebatur, prognati ab his qui Adriam in Piceno colunt. Quos Romani colonos huc traduxere pulsus Lucanis, qui ipsi antea Sybaritas indigenas eiecerant, ut autor Strabo, qui etiam Metropolim eorum Picentiam fuisse dicit. Igitur post Sarni fluij ostia Surrentum est, de quo in libro Col. Surrenti ager ex occupatione tenebatur à Græcis ob consecrationem Neruæ, sed & montes Sirenaicos limitibus pro parte Augustianis est adsignatus. Cæterum insoluta re mansit, iter populo debetur. Vbi Siren est. Sequitur deinde Mineruæ promontorium, Vlyssis ædificium, adhuc nomen retinens. Intus uero Salernum, quod Romani munierunt in Picentes & Lucanos ob initam cum Annibale societatem. Supra uero S. Seuerinum, nouo nomine oppidum nigri uini præstantia celebre, quod Romam mari exportatur, olim Amineum. Virgilius: Sunt & Amineæ uitis firmissima uina; coniectura ex Macrobio est, qui ait Amineum quondam oppidum, ubi nunc Salernum fuisse. Hinc Seuerinatum familia nobilis prodijt, ex qua Robertus cū filijs nostra ætate res multas in Italia gessit, fortis in bello, magis quam felix. Cecidit in prælio dux exercitus Venetorum aduersus Eluetios, qui ob necessitudinem Sfortianorum magnopere autoritate ac opibus creuerat. Initium gentis à Gallis fuit, iam inde sub Carolo primo, quo Beneuentum obsidente, ac iam cum exercitu terga dante: procerum unus ex hoste forte interempto sublata sanguinolenta interula pro uexillo aciem firmauit. Vnde postea rubræ lineæ signa posterius adsumperunt. Sylarus fluuius è Samnitum defluens montibus, proprietatem hanc habet, ut ait Strabo, quod uirgulta in eum dimissa lapidescant. LVCANI post Silarum habitant, usque ad Laium fluuium, à Samnitibus orti, qui duce Lucio, ut ait Plinius superatis bello Possidoniatis, eorum potiti sunt urbibus. Hi cum alio tempore populari statu regerentur, ingruentibus bellis regem magistratusq; ipsi deligebant. Nunc gens tota Romana est. Post Silarum Iunonis Argiuæ templum ab Iafone constitutum, deinde ad stad. quingenta Possidonia Sybaritarum ædificium, quæ deinde Pestum dicta est, & Sinus Pestanus, & Possidoniates ijdem ut Strabo & Plinius: hodie parua uidentur uestigia, celebris indicium loci, è cuius interitu uicina urbs Polycastrium excitata est in medio sinu. Paulo autem supra uersus mediterraneam nouum oppidum, Caputaquense: Malfitanum quoque oppidum, de cuius nomine regionem hodie cognominant, Pij Pontificis propinqui tenent mercedem quondam laeti Fernando regi auxiliij. Ego Malfitanos eos esse putauerim, quos Plinius Afellanos in hac parte uocat. Elea urbs, unde Eleates. Elienses uero ab Elide Pisea. Hinc Zeno stoicus, & Parmenides fuere. Hanc Plinius Phocensium ædificium esse dicit uocatamq; suo tempore Veliam. E regione duæ sunt insulæ Oenotriæ. Deinde promontoria Palinurus, & Pixutes, qui etiam & portus & amnis est. Ex altera parte à Scyllaceo usque Metapontum Buxentum ciuitas, & Florentum nobile quondam, paruum nunc oppidum, nomen retinet, cuius Liuius meminit. Potentiam & Acherusiam nonnulli inter Lucanos, Plinius inter Brutios ponit: fluuium Laium cum oppido eiusdem nominis hic constitunt. BRVTII tractum, quem nunc Calabriam uocant, occupabant post Laium fluuium incipientes, & in fretum Siculum modo peninsulæ excurrentes. Lucanorum hi pastores & transfugæ fuere, lingua enim Lucanorum Brutij rebelles, fugitiuosq; significant. Annibalis, deinde Romanorū, armis attriti traduntur. In ora primum Tempia quam Aufonij condiderunt, ut Strabo & Plinius, quorum ætate dicunt dictam esse Themefam. In Cypro autē alia Themefa. Vtraq; ærifodinis prædita. De hac Liuius: Tempia, & Croto Colonia deductæ. Ager Tempianus de Brutijs captus erat. Deinde Terinam, quam quum Annibal defendere posse desperaret, solo æquauit. Pandosia regia quondam Oenotriorum, ubi Alexāder Molossorum rex trucidatus est, Dodoneo deceptus oraculo, Acherontem & Pandosiam caueret, quū simili appellatione loca in Thesprotis sint Straboni. Nam & hic Acherusia aqua & ciuitas, cuius præsul Acherontinus in sacro codice describitur.

Picentia
 Surrentum
 Mineruæ
 promont.

Salernum

Seuerinatio
 familia

Sylarus

Lucani

Possidonia
 Pestum

Polycastrium
 Caputaquense
 Malfitani
 Afellani
 Elea urbs

Velia
 Oenotriæ
 insule

Palinurus
 promont.
 Pixutes
 promont.

Buxentum
 Florentum
 Potentia.

Acherusia
 Laius flu.

Brutij
 Themefa quæ
 & Tempia

Terina.
 Pandosia
 Acherusia

Hippo Colo. tur. Deinde in ora Hipponium Straboni, Locrorum Colonia, quam uterque
 quæ & Vibonem, deinde Valentiam appellatam: urbs adhuc extat sinumque
 & Valentia. efficit Hipponiatem. Portus Herculis. Metaurus amnis, alter est Piceno. Medua item flu-
 Portus Her- uius Plinio: Straboni autem Medama oppidum. Dein Rhegium Chalcidensium Colonia
 culis à casu etymum trahens, quum Sicilia à continenti Italia discinderetur, ἀπὸ τοῦ ῥήγματος, ut ait
 Metaurus flu. Strabo. E regione in orientem nauigantibus, promontorium Leucopetra inuenitur à co-
 Medua lore appellata. Finis hic Apennini. Cice. Quum me uenti ad Leucopetram quod est pro-
 Regium montorium agri Rhegini detulissent. Locri postea sequuntur, promontoriumque Locrorum
 Locri Zephyrium uocatum. Locrensiu Græcorum hi coloni sunt, uiuebantque iustis ac sanctis
 Alex flu. legibus, quas Zeleucus conscripsit, ut ait Ephorus. Secessit apud eos Dionysius eiectus
 Carcinas Tyrannide: Vnde tandem ob libidinem & crudelitatem expulsus est, filiabus eius à popu-
 Cecinus lo prostitutis, deinde trucidatis: ob quas diuturnam eius obsidionem pertulerunt. Alex
 fluuius Reginum à Locrensi disternit, nomen adhuc retinens, ubi Cicada cantare di-
 cuntur in ripa Locrensiu ob sicciorem regionem, in altera uero ripa minime, ut ait Stra-
 bo: apud quem & Dionysium scribitur Alex alectis, ἐπὶ πρὸχοςίσι μάλιστος, apud Theocritum
 uero, Ales aletis, εἰς τὸν ἄλυστα εἰρημίας. Idem Plinio Carcinas appellatur. Pausaniæ uero ac
 Aeliano Cecinus. Eustathius, inquit, Locrenses Italici serui erant Locrensiu Ozolarum,
 qui apud Crisseum sinum inter Græcos siti sunt, ac dominis in bello commorantibus ma-
 tronis concubuerunt. Timentes deinde iram dominorum aufugerunt in Italiam Euanthe
 duce, paulo post conditam Crotonem, uocatique Epizephyri, quod uenientibus ab occasu
 portum habent accommodum. Apud eos statua Eunomij Citharœdi cum cicada facti
 memoriam testans, quod illa abrupta casu chorda succederet. hæc ex Eustathio. *Liui. lib.*
V I I. Locros in Brutijs, Crispinus oppugnare cepit, & rursus: Annibal à Butroto amne
 Batroru flu. haud procul ab urbe Locris. Post Locros Sagra fluuius. Deinde Caulonia, prius Aulonia
 Sagra flu. quasi Vallonia à Vicina conualle dicta, ab Achæis ædificata Straboni, qui suo tempore ua-
 Caulonia cuam fuisse dicit. Caulonis oppidi, Plinius etiam meminit. Itemque Virgilius: Caulonis ad
 Sciletium arces. *Liuius etiam:* In Brutijs Caulone oppugnatione sub aduentum Annibalis. Nunc ue-
 Scileticus ro uestigia remanent apud Locros. Post hanc Sciletium oppidum Atheniensium Colonia
 sinus qui Menestei comites fuere. Hoc etiã tempore, & urbis, & nominis extant uestigia. Hinc
 Petelia Scileticus sinus cognominatus, qui ad Hipponiatem sinum Isthmum facit, quem Diony-
 Altamura sius quandoque mœnibus munire cogitauit. Peteliam quam supra nominaui: Strabo Luca-
 Consentia norum Metropolim dicit à Philoctete & Melibœo profugis ædificatã. Plinius uero inter
 Vffugium Brutios, itemque *Liuius in III. de II. bello.* Petelia in Brutijs quæ una ex Brutijs manserat
 Vnargo in amicitia Romanorum, aliquot post mœnibus quam cœpta est oppugnari, ab Himilcone
 Bessidia expugnata est: deinde recepta Petelia ad Consentiam ascendit. Ex huius occasu putatur ui-
 Etriculum cinum oppidum Altamura ædificatum. Consentia Brutiorum metropolis. *Liuius lib. V.*
 Siphœum In Brutijs ex *X I I.* populis qui ad Pœnum defecerant, Cōsentini & Turij in fidem populi
 Argentanu Romani redierunt. Et rursus: Ad Gn. Seruilium Cos. qui in Brutijs erat Consentia. Vffu-
 Dampetia gium, Vnargo, Bessidia, Etriculum, Argētanum, Dampetia: multique alij & nobiles populi
 defecere. Itaque loca hæc hodie cernimus, iam mutata seu potius interempta. Ex eorum rui-
 nis noua excitata, Catacense, Bisinianense, Rossanense, interius uero Cariacense, Strangu-
 lense, Umbriaticense, S. Seuerinæ, multaque alia in sacro codice descripta. In hac ora urbs ue-
 Croto tustissima Croto est Achæorum colonia, ex oraculo Miscello duce, quo tempore Archias
 Syracusas ædificauit, ut in Sicilia dicam. Censetur Pythagoricis multis, & Milone ac alijs
 Iuno Lacinia athleticis. Quos septem una Olympionicas uidit. Extra mœnia ad tertiũ lapidem templum
 Lacinium habuit nobile Iunonis Laciniæ: prope & promontoriũ, Laciniũ. Iuxta Crotonem Aefarus
 Aefarus flu. labitur fluui. *Dionysio.* κρότων ἐπὶ αἰσασοιο πρὸχοςίσι. Post Crotonẽ Sybaris urbs ab Achæis
 Sybaris & ipsa condita inter duos sita fluuios Crathidem & Sybarim: ingens quondam opibus
 Crathis flu. *XX V.* ciuitatibus subiectis. Sybaritæ ut nimium molles ac delicati taxantur, quum eò
 processerint, ut uel equos ad symphoniam cantum saltantes haberent. Quæ res causa fuit
 Crotoniatum contra eos uictoria, dum equi eorum ad tubæ sonitum saltare cœperunt. A
 Crotoniatibus demum direpti, dein etiam ab Atheniensibus funditus deleti, aliam prope
 ædificauerunt ciuitatẽ, quam Turcos uocauerunt à fontis uicini nomine. Turij quoque ipsi
 postea in Lucanorũ uenere potestati: postremo cum à Tarëtinis deleretur auxilia, Roma-
 nis

nis petentibus misere colonos, nomineq; urbis mutato Copias uocauerunt. Hæc Strabo. Crathim uero ipsum à pastore eius nominis dictum, qui capellam adamauit & utrique post fatum conditum sepulchrum, ut ait Aelianus. Strabo ait proprietatem dealbandi capillum habere. Post hæc Plin. itemq; Strabo duos ponunt amnes nauigabiles, Acirim & Sirim, inter quos Troia quondã ciuitas fuit, quæ tempore procedente inductis colonis Tarentinis Heraclea dicta est. Postremo Metapontus in sinu Tarantino, reperitur à Pylis ædificata, qui post bellum Troianum cum Nestore nauigauerunt, deletum à Samnitibus, ut ait Strabo. Ephorus uero Daulium Crisæ Delphis, finitimæ Tyrannum, eam cõdidisse dicit. Antiochus, Metapontum post Locros, à filio Sisyphi eiusdem nominis, quem Barbari Metabum cognominabãt, appellatũ quandoq; Siritim; præterea à Pylis esse ædificatum, & in agricultura felices Metapontinos aureã æstatem Apollini dedicasse. Hæc Eustathius in Dionysium & Strabo. Hodie nanq; in eo loco paruũ cernitur edificatũ Castellum. Idem Mamertum oppidum cum sylua Brutia picis feracissima ponit.

Aciris
Siris flu.
Troia
Heraclea
Metapõtus
Siritis
Mamertum
Pix Brutia

IAPYGIA, MESSAPIA, PEUCERIA,
Daunia, Salentini, Apulia.

EQVITVR tractus à Tarento usq; ad Hydruntem, & ab eo per littus usq; ad montẽ Garganũ, qui Regiones senis appellatas nominibus inter se adfines cõtinebat Iapygiam, Dauniã, Messapiã, Peuceriam, Salentinos, Apuliam, quæ nostro tempore uno Apulia nomine censentur. Et ultra Apenninum sita omnes, subitigata uero à C. Sulpitio, & Q. Aemylio Coss. ut Liuius in VII.

& item in IX. per Q. Iunium Bubulcum Brutum. Contigua primum Metapontinis Iapygia est usq; ad Brundusiũ, Isthmo inclusa XXXII. mil. pass. à Iapyge Dædali filio. Qui dux Cretensis in hæc loca adplicuit, ut Strabo. Eadem & Messapia dicta à Messapo duce, ut idem. Quam & ipse & Ptolemæus diuersam à Peucetia faciũt, eã magis septentrionalem ponent. Plin. uero, Messapiam dicit, quæ antea Peucetia dicta est à Peucetio fratre Oenotrii. Oenotrius enim Lycaonis filius, ut scribit Dionysius Halicarnasseus, ex Arcadia una cum Peucetio socio, cum multos annos ante bellum Troianum in Italiam adplicuisset, Brutios & Lucanos usq; ad sinum Possidoniãtenuit, quam Oenotriã cognominauit eiectis Aufonijs. Peucetius uero Apulia partem quam tenuit, Peucetiam dixit. Deinde partes utraq; tantum usque ad Possidoniã, sinumq; eius latissimum, ex Italo rege Italia dicta est. Postremo tota & Italia, & Oenotria appellata. Igitur in hac parte duæ tantum nobiles urbes, Tarentum, & Brundisium; altera colonia Laconum est sinus Tarentinum efficiens, maxime importuosum, à Tarento heroẽ. Straboni, qui originem eius hoc modo repetit. Lacedæmonij quum aduersus Messenios rebelles bellũ gererent, nec redire nisi bello confecto statuissent, misere domum iuuenes lectos, qui uirginibus commixti proli & ciuitati consulerent: hi qui deinde nati Partheniã uocati eiecti sunt, tanquam nothi, ab ijs qui post annos XVIII. cum uictoria redierunt. Illi uero duce Phalantho egressi huc adplicuerunt, eiectis Cretensibus qui loca ea occupauerant, Tarentini quondam potentia ac rebus gestis, terra, mariq; floruerunt, exteros duces plures adcersuere. Contra Messapios & Lucanos, Alexandrum Epirotarum regem, & ante eum Archidamum Ageilai filium, postea Cleonymum & Agathoclem, postremo Pyrrhum aduersus populũ Romanum. Nam teste Liuius XI. quum à Tarentinis classis Ro. direpta esset, eius occiso præfecto, Legati à senatu ad eos questum de iniurijs missi, pulsati fuere. Ex quo bellum eis indictũ. Pyrrhus semel uictus, rursus ex Sicilia in Italiam reuertens, per Curium superatur. In Annibalis deinde uenere potestati, à Fabio postremo recepti. Sale abundãt candidissimo, atq; fossili. Plin. Brudisium lingua Messapiorũ cerui caput significat, cuius similitudinem refert, portu & fama Appia uia hucusq; strata nobilis. Hinc Romanorum classis orientem petitura soluere solebat. Hodie sub ditione Venetorum est, à rege Fernãdo pecunia mutua commutatum. Finis hic Adriatici sinus, prope autem uersus orientem breui tractu & angusto Calabri sunt, Ptol. uocati, in quibus Rudia Ennio poëtæ nobiles. Silius: Quẽ Rudia genuere uetustæ. Strabo, Rodiam uocat. Nihil hodie uestigiorum apparet. Lupia, deinde Aletium. oppida Ptolemæo posita. Est tamen Aletium nunc paulum ab antiquo remotum. Sequuntur Salentini in peninsula siti. Hic, ut ait Festus à salo, id est, mari dicti sunt: populi ab initio Cretenses & Illyrici, qui una cum Locrensibus in hanc oram Italia adplicuere.

Iapygia
Messapus
Dionysius
Oenotria
Italia
Tarentum
Brundisium
Rudia
Lupia
Aletium
Salentini

Metropolis

Hydruntis Metropolis eorum Hydruntis, unde cognominata est hodie tota regio, sita è regione Apolonia, spatio L. pass. mil. quod interuallum coniungere pontibus Pyrrhus prius excogitauit, post eum M. Varro cum bello Piratico sub Pompeio praefectus esset, utrunq; alia impediuerat curat. Plinius: Traiecit huc aetate nostra Maumethis Turcae classis, oppidani omnes necati, matres familias constupratae. Quae res tanto terrori nobis fuit, ut nisi post annum tertium ob Maumethis mortem discedere coacti essent, nulla mora quin totam Italiam inuasissent. In hoc medio cursu parua insula Sasina est Ptolemaeo Plinioq; nomen adhuc retinens. Neritum Salentinorum urbs Ptolemaeo, adhuc durat. Est & aliud prope Corinthum. Leuca promontorium antiquum in quo nunc castellum S. Mariae de Leuca. Gallipolis Graeca urbs Pompo. Melae. Plinius autem Senonum dicit, quod ipsa nominis indicatio monstrat, & apud utrunq; per G. scribitur: uidentur tamen pugnantia, quod eadem & Graeca sit, & Gallica. Vxentum oppidum Plin. In sacro codice praesul Ogentinus scribitur. Soletum desertum Plinio, cuius adhuc uestigia uisuntur. Manduria urbs. Liuius in VII. Q. Fabius Cos. oppidum in Salentinis Manduriam uicinitatem cepit. Nunc quoq; Mandurinum uocatur. APPULI autem uersus occidentalem extenduntur plagam usq; ad Garganum & amnem Fiternum, ijdem Dauni appellati à socero, ut ait Plinius, Diomedis, cuius in hoc tractu plura sunt aedificia. Festus autem hunc Daunum clarum uirum ex Illyrica gente, propter patriae seditionem huc concessisse dicit, regionemq; hanc cum Diomede diuisisse. Igitur in ora primum Egnatia, Plin. Ptole. & Horatio, ex cuius occasu nouum iuxta oppidum excitatum Monopolis. Barium Plin. quod dicitur antea Iapygem uocatum à Dædali filio Iapyge. Ex Bari nunc nomine tota pars ea terraeq; cognominatur. Salapia Annibalis meretricio amore notissima, ut autor idem, & item Liuius. De hac Vitruuius sic scribit: In oppidum Salapia uetus, quod Diomedes condidit, siue ut quidam dicunt, Elephas Rhodius. Incolae, quotannis ualetudine laborantes à S. P. Q. R. per M. Hostilium impetrauerunt, ut inde quatuor pass. mil. moenia transferentes, secundum mare salubrius habitarent. Erat in eodem littore paulo recedens: Salpa quae iam interijt. Deinde recentia nomina Melfita, Tranium, quod Trinum Plin. positum fuisse existimauerim. Circa uero locum ubi nunc Barolum, Cannae fuerunt Romana clade insignes. Hodie quoq; praesul Cannensis in sacro codice reperitur: qui ueteris uestigium nominis usurpauit. Deinde Aufidus amnis è montibus Hyrpinis defluens iuxta Canusium, quod se recepit Terentius Varro cum reliquis exercitus Cannensis à Busa muliere exceptus. Interius uero Venusia, unde Calor fluit, iuxta Ampsanti colles Virgilio descripti ex sententia Donati. Atella alia à uetere quae est prope Neapolim. Asculum, Satrianum, ubi equi praestantissimi. Horatius: Me Satrianæo uectari rure caballo. Bituntum unde Bituntini Plin. adhuc durat. Mateola unde Mateolani Plin. nunc Matera urbs & praesul Materanus. In Appennino autem Theanum Appulum, ut dignoscatur à Sidicino. Liuius in VII. sic ait: Ex Apulia Theanen- ses Canusiniq; populationibus fessi, obsidibus. L. Plaucio datis in deditioem uenere. Theanates quoq; Appuli ad nouos Cos. foedus petatum concesserunt. Nam Florento nobili oppido Iunius potitus erat, hec ille. Hoc enim Florentum de quo inter Samnites mentionem feci, adhuc cernitur. Luceria Daunorum oppidum Stra. Plinioq;. Ptolemaeus autem Nuceria Appulorum. Haec diruta à Constantio imperatore, quando è Constantinopoli in Italiam uenit. Post Aufidum Garganus mons, qui ueluti dorsum Adriatico prominet. super eo ipsum oppidum S. Angeli ubi uisum prodigium quod in sacra legitur historia. Hunc etiam Saracenos occupantes Grimoaldus rex Longobardorum singulari in Christianos beneficio expulit. Inde post annos centum, iterum tenentes Carolus Magnus fugauit. Intus uero Hyrium, Arpos, postea Argyppa à Diomede condita Straboni, cuius tempore deleta erat: Nunc Manfredonia in eodem prope loco à Manfredi Siciliae rege cernitur excitata, iuxta & Sipontum, olim Sipontum Straboni Plinioq;, à Sepijs capiendis. Hanc partem tenuit Diomedes olim, ubi monumenta reliquit: E regione namq; insulae sunt Diomedea, numero V. ubi focij ipsius dicuntur in aues conuersi, quae teste Aeliano de auibus, Graecis adplaudere, alios insectari quodammodo uidentur; Nunc uero in eisdem locis Cœnobium nobile canonicorum reg. S. Aug. uisitur. Larinum municipium parum à mari distans, à Theano autem mil. X. VII. ut ait Ci. pro Flacco, adhuc durat, regiturq; ab Ursinorum familia.

INSVLAE TYRRHENI MARIS

TYRRHENI siue inferi maris insulae secundum Siciliam de qua postea dicam, Sardinia & Corsica sunt. De origine Sardiniae Aristoteles *πρὸς τὸ δαυμασίωρ ἀκροσμάτωρ*. In Sardinia, inquit, insula Graecorum antiquorum uestigia apparent, multa quoque decora, & templorum testudines adfabre elaboratae. Has ab Iolao Iphiclis filio factas esse constat, qui una cum Thespiadis ad haec loca adnauigauit. Vocabatur autem prius ex forma Ichnusa, humano similis uestigio. Feracitate fructuum felicissima. Hic Aristeum illum agri studiosissimum dicunt dominatum fuisse. Nunc autem nihil tale fit, quod in manus Carthaginensium uenerit, qui indigenas quicquam agriculturae attingere prohibuerunt, ipsi sedulo ei rei studentes. Haec ille. Diodorus item Iolaum plures in ea ciuitates condidisse dicit. Pausanias, Eustathius, & Capella a Sar do Herculis filio dictam uolunt, habitam prius ab Hispanis, deinde ab Heraclidis & Thespiadis, postea ab Carthaginensibus, quibus Romani successere. De his quoque uarij sunt annales. In alijs L. Caecilium Metellum uicisse Sardos & Corsos legimus, teste Festo Rufo: in alijs L. Cornelium Scipionem diruta Calari Sardiniae urbe & Hannone superato de Sardis & Corsis triumphasse, ut autor est Liuius. Sardi item a T. Graccho perdomiti totaque captiuorum ab eo ducti, ut prouerbiu fuerit, Sardi uenales. Insequentibus temporibus Saraceni subditam tenuere: saepe a Pisanis recuperata, saepe deperdita, ad postremum in Hispanorum uenit potestatem, per Iacobum Aragonem prius recepta. Tres in ea metropoles, Turritana, & Arborensis sub qua S. Iusta, & Ciuitatensis, Tertia Calaris, sub qua Sulcitana, Doliensis, Snellenfis: recentia sane nomina, praeter Calarim ac Sulcam, & in codice Fisci adnotata. Insula tota coeli grauitate infamatur. Pausa. dicit eam Serpentes herbasque habere innocuas, praeter herbam quandam similem lappae, quam edentes ridendo pereunt, ex quo prouerbiu in sanitate desperata, *σαρδόνιος γέλως*, Sardonius risus. Item insulam totam constare longitudine M. CXX. stad. Latitudine CCCC. Haec ille. Corsica uero Cynos olim, ut ait Dionysius, quod motibus tanquam capitum uerticibus abundet: Corsas enim tempora Graeci appellant. Melle illaudato referta est. Tantum uina commendata, quae Romam exportantur. hominum, sicuti canum & equorum ferox genus, ac tantum latrocinij natum. Hoc ferme tempore, quod iter Hetruriae omnemque oram maritimam infestabant, expulsi ex urbe Roma subiectisque terris ab Alexandro fuere. Ciuitates Plinio Mariana a C. Mario, Aleria a Sulla Dictatore deductae Coloniae: quarum nomina cum moenibus durant. Tota insula longitudine a Septentrione in meridiem porrecta mil. pass. CL. latitudine L. Circuitu CCCCXXXI. ut idem testatur autor, qui ait, XXXIII. olim in ea urbes fuisse. Corsicae prope sunt Ilua Chalibum generosa metallis, Aethala a Graecis dicta ob ferri officinam in eo loco flagrantis: Plinio item & Stephano. Praeterea Oglaesa, Capraria, quam Graeci Aegilion uocant: Igilium uero contra Telamonem, unde nobile uinum rubrum. Gorgona. Planasia quod fallax nauigantibus sit aequalis freto uisa. Plinio in Antiano Stura, Palmaria. In puteolano Pandataria, Prochita: Aenaria eidem a statione nauium Aeneae, ab Homero Inarime dicta, a Graecis Pythecusa, non a simiarum multitudine, ut aliqui putant, sed a figlinis doliorum. Hodie uero Ischiam uocant, puto ex robore munimento loci. In Surrentino Megaris, Capreae, quam Apraxopolim Augustus uocare solebat, ob amoenitatis recessum inertem. Leucothoa, Parthenis, ex Sirene. In Formiano Pontia. In Compfano Dianium, quam Artemisiam uocant. In Viponensi Moneria, Colubraria, Venaria. Inter Sardiniam & Corsicam insulae paruae Cuniculariae uocatae Plinio.

SICILIA.

DE Sicilia Thucydides in hanc ferè sententiam. Primi dicuntur eam incoluisse Cyclopes & Lestrigones, quorum origo nusquam reperitur. Post hos Sicani genere Hispani, a flumine Hispaniae Sicori a Liguribus eieci: & adhuc Sicani partem insulae ad occasum spectantem incolunt. Deinde plerique Troianorum capto Illo in finibus Sicanorum consedere, qui dicti sunt Elymi. Vrbes eorum Eryx & Egesta: his accolae adcefferunt quidam Phocenses. Post hos Siculi ex Italia fugientes Opicos, uictis bello Sicanis Siciliam appellauere: ante uidelicet Graecorum aduentum annis CCC. Deinde Phoenices partem quae ad Aquilonem uergit negociandi causa tenuere

Thespiades
Ichnusa
Aristeus

Calaris
Sulca
Mariana
Aleria
Ilua
Aethala
Oglaesa
Capraria
Aegilium
Igilium
Gorgona
Planasia
Stura
Palmaria
Pandataria
Prochita
Aenaria quae
Inarine
Pythecusa
Ischya.
Megaris
Capreae
Apraxopolis
Leucothoe
Pontia
Moneria
Colubraria
Venaria
Cunicularia
Dianium
Artemisium
Cyclopes
Lestrigones
Sicani
Elymi
Troiani
Phocenses
Siculi ex
Italia
Phoenices

nuere, ac Motyam Soluntem & Panormum, finitima Elymis oppida inhabitauere: unde
Græcorum breui traiectu Carthagini forent uicini. Tot igitur barbari Siciliam incoluere. Græcorum
Chalciden. primi Chalcidenses ex Eubœa transeuntes cum Theocle illius deductore Colonia Na-
Archias xon incoluere. Insequenti anno Archias ab Hercule prognatus è Corintho profectus: Sy-
 racufas tenuit pulsus prius ex Italia Siculis: Iidem Chalcidenses Theocle duce post annos
 V I I. habitatas Syracufas, Leontinos Siculis eiectis: deinde Catinam incoluere, cum ipsi
Lampis Catinenses Euarchum fecissent Coloniae autorem. Lampis ea tempestate è Megaris in Si-
Hybla ciliam uenit, & supra flumen Pantacium loco quodam (cui nomen Trogilo) incolas col-
Tapfus locauit. Illinc digressus positus in Tapfo incolis: post eius mortem duce Hyblone è Tapfo
Gelo tyran. migrantes, qui regionem prodiderant, Megaras incoluerunt. Qui Hyblæi sunt dicti, quiq;
Siculus Itali post C C L. annos à Gelone rege Siculo expulsi sunt. Philistus scribit L X X X. annis
filius ante bellum Troianum Siculum Itali filium ex Liguribus in Siciliam adpulsam insulæ no-
Trogus de men dedisse. Trogus lib. I I I I. plura de Sicilia scribit, quod Italiae pars quondam fuit ter-
Sicilia ræ motibus diuisa Rhegio proximo promontorio, quod græce abruptum dicitur, cauer-
 nosa tota sulphurea subterraneisq; meatibus uetis penetrabilis: ex quo miracula ardentis
 Aetnæ & Vesuij montis Scylla q; & Charybdis, cæteraq; monstra: quæ ob eam causam
 finguntur, quod nauigantes ad pelagus propter angustias eius undarum exurgentium so-
Diodorus nitus quasi latratus, & uoraginem expauescunt. Diodorus item Sicaniam prius dictam fu-
 isse dicit ex autoritate Timæi à Sicanis antiquis indigenis, quibus ob frequentes ignes de-
 uastantes, insulam deserentibus Siculi ex Italia profecti occuparunt, pauloq; post coloniis
 Græcorum eò deductis, & linguam Græcam & cultum elegantiore didicere. Ab ijs de-
Cereris sig/ inde fabularum commenta de Cerere & Proserpina, & commonstratis ab ea frugibus &
menta unde arandi modo, quod foecundissima sit tellus, & horreum populi Ro. à Cicerone appellata
Horreum quæ sæpe maximos eorum pauerit exercitus: Frumētarijs uero & negociatoribus Ro. ma-
 gno fuerit compendio. De qua idem Cicero in Verrem multa commemorat. Nostra uero
 tempestate proximis his annis urbem ingenti fame leuauit, cum aureis iam X X X. mo-
 diis uenisset. Circuitus insulæ totius Plinio mil. pas. D C X V I I I. Nunc qui eam ab ini-
 tio tenuere breuiter attingam. Trogus in eodem lib. itemq; Thucydides (uti supra com-
 memorauimus) eam Cycloperum atq; Lestrigonum patriam ante omnes fuisse adfirmant, quo-
 rum originis nullus habetur autor. His extinctis Aeolus regnum occupauit, qui, ut ait Dio-
 dorus, quod uelis uti nauas instituerit, & tēpestates uentosq; prænoscere docuerit, Ven-
 torum deus est habitus. Post quem singulæ ciuitates in Tyrannorum imperium concesser-
 re, cum Carthaginensibus sæpe uarijs prælijs dimicauerunt. Deinde Athenienses specie fe-
 rendi auxiliij Catanensibus contra Syracufanos, Nicia Alcibiade & Lyfimacho Ducibus
 profecti, necessitatem inimicis fecere aduersendi auxilia Gilippi Lacedæmoniorum ducis,
 cuius uirtute Syracufani obsidione liberati fuere; rursusq; petiti adiuti sunt à Peloponensi-
 bus, tunc Athenienses inimicis, ut in Thucydidis historia uidere licet. Per aliquot deinde
 annos à Carthag. expugnata atq; dominata est, superato Agathocle, rursus à Dionysio re-
 cepta: quo sublato Hiero caput extulit, qui dux Syrac. pulso Artemidoro alterius factio-
 nis duce à suis rex appellatus est, ut Polybius refert: Dumq; contra Mamertinos ueni-
 ret ab Appio Cos. uictus est: Mamertinis partim se Romanis, partim Carthaginensibus
Syracusani dedentibus, ex quo causa & initium fuere primi belli punici. Deinde pax regi, & Syracufa-
rebellant nis data & amicitia inita. X X X I I I I. post annos rebellauere Syracufani cæsa prole Hie-
Marcellus ronis. Itaque eò M. Marcellus missus non prius redijt quàm captis ac direptis Syracufis.
 Nunc loca breuiter enarrabo.

LOCA SICILIAE.

Trinacria
Messana
Zancle

Anaxilus

Trinacria enim quum ex tribus promotorijs dicta sit, Peloro Italiam, Lilybœo
 Græciam, & Pachyno Africam respicientibus: Messana primū in ora est post
 Pelorum, instar Phari Alexandrini turrim habens Zancle prius uocata. De qua
 Thucydides in hanc sententiā. Zancle originem habet à latronibus Cumæis
 ex urbe Chalcidica profectis Periemene & Cratemene ducibus, sic appellata
 quod falcis speciem præferat Siculo uocabulo. Iidem postea à Samijs eiecti sunt. Nec mul-
 to post Anaxilus Rheginorum tyrannus exterminatis Samijs urbem indiscretis homini-
 bus frequentem reddidit, & à sua quondā patriā Messenam appellauit. Hæc Thucydides.
 Polybius

Polybius autem hos Mamertinos postea uocatos fuisse dicit. Qui destituti legionibus Romanis, quæ Rhegi morando Siciliae urbes tutabatur, à Syracusanis postea tunc Carthaginensium partibus studētibus, duce Hierone bellū passi sūt. Romani Appio Claudio Cos. Mamertinos primum, quibusque noxios & sceleris conscios sponte in deditiōem acceperunt. Dein Syracusas ceperūt, ex quo primi belli punici exarsit origo. Messanae item hodie monumentum ueteris inscriptiōis huiusmodi cernit. Senatus populusque Ro. Claudio. Q. Fabio Cos. altero Messanam Siciliae ciuitatē classe profecto referante percepit. Hieronē Syracusanorū regem, Pœnorūque copias Hieroni coniunctas tam celeriter superauit, ut Appium Claudium Cos. ad hanc rem gerendam potius ciuitas suae uirtutis admiratorē quā belli susciperet adiutorem. Nam rex Pœnicus urbis non tam multitudine ac animosa nobilitate propulsi uictos quā sese didicere congressos, qui ante consulis aduentum ultra Leontinum profugi pacē exposcentes, Romanorū gloria, Messanensium nobilitate, propria multa centum talenta aërio soluenda supplices impetrauerūt: ob quod statuit urbem ipsam titulis nobilitatis extolli: aliisque prouinciæ ciuitatis eiusque ciues Romanorū honore Siciliae caput illic fungī potestate Romana, lapides eius à Leontino usque Phædas extendi. Nam id spatium cæteris deficientibus Romanæ ditioni seruauit. Chirographum hoc fastis Romanis adiunctū laudem ciuitatis ostentans adscribi, Romanamque gratitudinem merito respondere. Adprobatū est præsens decretum patrum à Cn. Calatino Tri. Pl. post urbem condī. anno CCCCCLXXX. remp. primo bello punico turbante. Ibidem altera inscriptio: S. P. Q. R. Seruio Fuluio Flacco. P. Calpurnio Pisonæ Coss. urbem Messanam à prouinciæ coloniæ tributis cuiuslibet uectigalis fixi mobilisque pondere per omnia secula liberauit: quia dum Siciliae graue formidabileque bellum seruile multitudine conspirantium, instructa copiarū potentiaque magnitudine subiugasset, quod prius Ro. disperferat consulesque terruerat, seruos Messana sagaciter habitos pace mature frenatos, quin uno P. Calpurnio Cos. designando Iuem Siculis: Ro. Po. stimulos, & à se profuturum compar abstulit nocumētum, atque se uili seruitute eripuit, preciosa libertate gauderet. Ex hoc enim præsens Chirographum fastis Romanis adiunctū laudem ciuitatis extentam decreuit adscribi, ut gratiam meritis Romana circumscriptione coequaret. Adprobatum est hoc patrum decretum ab Octauiō Pl. Tribuno post urbem conditam anno DCCXX. remp. bello seruili turbante. Festus aliam quoque Mamertinorum causam repetit hoc modo. Quum pestilentia laborarent Samnites, uer sacrum ex oraculo: id est quæcūque uere proximo nata essent, immolatueros uouerūt. Quo facto pestilentia minime cessante, cōsultus iterum Apollo respondit nonnullos animo uiolatos expelli oportere. Hi itaque in Siciliam uenientes atque ibi confidentes cum auxilio in bello Messanensibus essent, ab eis ob meritū in partē urbis atque agri accepti sunt, uocati que Mamertini, quod collectis in sortem duodecim deorum nominibus Mamers sorte exierit, quæ lingua Oscanū Mars significatur. Huius historiae autor est Alsius in libro primo belli Carthaginensis. Messanenses postremo cum rebellassent Valerio Messalæ à quo subiugati fuere cognomen dedere. Nuper extinctus est Constantinus Lascaris in ea urbe, qui in Græca disciplina profitebatur. Aetna his proxima, Inesia prius dicta, mons cum oppido, ubi miraculū flammæ. Alia enim Enna uocata est, ubi Proserpinæ raptus, de qua paulo postea. Adranū urbs cū fluuio eiusdem nominis & Argētum, unde Adrani & Argentani Plinio: Taurominium in eodem litore Naxum uocatum. Thucydides ait: Chalcidenses duce Theocle incoluisse Naxum & extra urbem posuisse aram appellatam Archigenæ, cui nauigaturi sacrificarent. Strabo dicit: Zancleos ex Hybla condidisse Taurominium: deinde Romanorum coloniam fuisse. Idem ait Charybdim ante Taurominium & Messanam apparere profundum immensum ubi freti inundatione ac uorticibus nauigia periclitantur. Centuripæ, Aetnæ & Symeto, proxima, urbs quam Augustus ædificijs restituit. Catina ædificium Naxiorum sub radicibus Aetnæ, eam Hiero renouatis colonis Aetnam uocauit, post eius mortem pristinum recuperauit nomen, Silius. Tum Catine nimium ardentis uicina Typheo: Et glomerasse pios quondam celeberrima fratres. Hi fuere, ut ait Strabo, Amphimon, & Anapias: cū clades patriæ inferret, parentes hūeris sustulerūt. Nūc multo celebrior Agathæ uirginis natalibus. Apud hanc Symethus labitur fluuius, Paulum uero ab ora recedentes, sunt Megara & Leontini duæ clarissimæ quondam urbes. Deinde Syracusæ. Quas Archias à Corintho aduectus condidit: qui unā cū Miscello ex oraculo eis propositis diuitijs, & salubritate, ut alterū eligerent,

Polybius de Mamertinis.

Inscriptio Messanae.

Alteram inscriptionem.

Festus

Mamers
Mars uocatus
Aetna
Adranum
Argentum
Naxum
Taurominiū
Charybdis
Centuripæ
Catina
Amphimon
Anapias
fratres.
Agatha
Symethus
Syracusæ
Megara
Leontini
Archias
Miscellus

n Archias

- Archias** Archias cum diuitias prætulisset Syracusas omnium rerum fertiles habuit. Alter uero **Miscellus** scellus prælata salubritate Crotonem ædificauit. Syracusani itaq; adeo creuerunt opibus, ut in prouerbio sit cum ad diuites loquimur, uobis ne decima quidem Syracusanorum adest. Hæc urbs Archimede Mathematico censetur, qui Marcelli expugnatione suis instrumentis triennio distulit. Nunc autem Lucia uirgine gloriatur. Agrigentum quod Græci **Archimedes** Acragãtem uocant, Geloï incoluere anno C V I I I . post conditam Gelam ducibus Ariston & Pystilo ab Agrigento uicino fluuio cognominatam, ut autor Thucydides. Quem fluxum in forma speciosi pueri pinxit antiquitas, ut Aelianus autor scribit: item Duris, q; præcipue ciuitates Siculae à fluminibus nomen habent, ut Gela, Syracusæ, Himera, Selynuntes, Phoimanites, Erycum, Camyrum, Alycum, Therinum, Camerinum. Polybius & flumen **Equi Agri** & urbem Acragãtem à regione Acrage uocari uult, *διὰ τὸ εὐρυφόν*. Sunt & aliæ in Thracia, **gentini.** in Eubœa, in Cypro, in Aetolia. In hac equos optimos nasci Vergilius etiam testat. Acragas generator equorum. Agrigentinorum præterea est sumptuose & ædificare & epulari. **In Agrigē** Quapropter Plato, ut refert Aelianus de uaria historia, in eos cauillabatur, Agrigentinos **tinorū luxu** ædificare, ut semper uicturos, epulari ut semper morituros. Hic Phalaris imperauit crudelissimus tyrannus, tauro à Perillo inuento ciues cruciabat. Quapropter à populo una cū coniuge & filijs crematus est: post quem Alcámenes, huic uero Alcandrus uir mitis successit. **riã scōma** Ex latere occidentis Panormus urbs, & stagnum, de quo Polybius. Aulus Aquilius & C. **Platonis.** Cor. Coss. cum classe C C X X . nauium intra spatium trium mensium ædificata in Sicilia **Phalaris** primo bello punico Panormum quod tunc à Carthaginensibus tenebatur, debellauerunt, **tyrannus** & duobus lateribus aggressi primam urbis partem primo captam Neapolim, deinde urbem ueterem aliam partem: altera est in Creta Panormus, & item alibi. Sic enim Græci narrant locum nauibus applicandis accommodum. Himera urbs & fluuius deducta ab Euclide Suno & Saron. In hanc diuertit Hercules cum Geryonis armentis, ubi aquas calidas prouenisse Palladis iussu ferunt, in quibus Hercules membra labore fordida abluerit, mollioraq; reddiderit, ex quo Himera appellata. autor Stephanus. Hinc Ergoteles Olympionica fuit, cuius uiri simul & urbis Pindarus in Pythicis meminit. Himera autem fluuius à Nebride monte fluit, qui ut ait Solinus à Nebridibus, id est hinulis dictus est quibus abūdat. Eryx **Alcámenes** mons & urbs, à filio Veneris ab Hercule uicto, ubi Veneris Erycinæ templū: loci adhuc uestigia uidentur. Entella urbs ab Entello quī apud Vergilium cum Darete hortante Aceste **Alcandrus** pugnauit. Entella Hectoro dilectum nomē Aceste. Myle in ora. Ouidius in Fastis: Sacrumq; Myle pascua læta bouum. Hybla mons & oppidum, ubi mel conficitur hybleum. Selynis urbs prope Lilybœum. Vergilius. Et syluis palmisq; onusta Selynis. Dicit & Selinus Gela quam Antiphemus è Rhodo, Eutimus è Creta suam uterq; coloniam ducentes, pariter condidere, anno X L V . post habitas Syracusas: ex Gela fluuio uicino appellata, cū Lindij uocarent. autor Thucydides. Stephanus dicit Gelam fluuiū appellari, q; glacie cōcreuat, quam Opica & Sicula lingua Gelam uocant. Camarina condita à Syracusanis, auctori **Panormus** bus Dascone & Menele, ut refert Thucydides, eiectione aliquanto post ob defectionem à Syracusanis dominantibus Gelo tyrannus accepit pro redemptione Syracusanorū, quos habebat captiuos: Tum ipse coloniae ductor factus eos in terra Camarina collocauit. Et cum rursus sedibus eiectione fuissent, tertio sunt ab eodē collocati. Est & Palus Stephano quæ præter naturam aliarum immota melior est q; mota. Vnde prouerbium, *μη κινή καμαρίνα* Vergilius. Et fatis nunq; concessa moueri, Apparet Camarina procul. Palicen Ducetius Sicularum dux C. Nautio Rutilo, & Lucio Minutio Carutiano Coss. condidit. Theophilus autem in descriptione Siciliae fontem dicit. Prope autem templū Palicenum erant v. **Palice urbs** dæmones quidā, q; Aeschylus in Ethnis dicit Iouis & Thaliae filios fuisse, uocabantur Palici, **Palici quot** q; mortui semel iterum reuixerunt. Ratio q; ibi fons sit senis altus cubitis aquam eructans, quem Crateras appellant, ut uideatur campus ei subiectus aquis immergi, rursusq; postea apparere. Locus præterea sacer iureiurando. Nam quod iurant in tabella describunt, eamque fluuio projiciunt: Si sanctum & inuiolatū, aquis supernatat: si falsum & iniustum, deprimatur. Silius. Et qui præsentē damnat periura Palici, poscūt supplicia. De quibus in Macrobio plura. Triochala ubi seruile bellum concitatum est. Silius. Et mox seruili uastata Triochala bello. Ci. in Verrem lib. V I I . In Triochalino quem locū fugitiui ante tenuere. De seruili bello hæc Florus, Fugitiui ducē Syro fractis ergastulis ad L X . mil. cōiurauerunt. Prætorum

torū castra exuperata, Manilij, Pisonis, Lētuli, Hypsei. M. Perpēna uicit, & obsessos Aetne consumpsit. Hinc ouans urbem ingressus. Post paulo idem incendium excitauit Themiso Cilix pastor, interfecto domino ergastula aperuit. Prætoriana castra Seruilij & Luculli succubere. M. Aquilianus exemplo Perpennæ, & ferro, & fame maceratos cepisset, nisi metus supplicij fuisset. Itaq; magna ex parte mortem sibi consciuere. Dux aufugit. Drepane falcis figura, quod eò falx Saturni genitalibus abscissis eiecia sit, ut ait Strabo. Egesta ubi aquæ multæ Philoni, ab Egesto Troiano: Segesta deinde uocata. unde Segestani Plinio, hodie quoq; uestigia apparent. Enna urbs in monte umbilicus Siciliae dicta quod in medio sit. Strabo dicit Syracusas & Erycem duas maris arces in medio Ennam retinere. Hic fabula Proserpinæ raptæ à Plutone, specusq; adhuc uisitur, unde dicitur ad inferos contendifse. Liuius de bello Macedonico, Regionē eam amœnam, ac perpetuo flore uernantem appellat: hodie quoq; castrum Ennæ dicitur, ubi conciliū totius insulæ cum opus cogitur à Præside. Deinceps ex ordine literarū Aceste, ab Aceste Troiano, Arbela, Abace, Abola, Abatana, Agium, Agyrena, Acre, Bucina, Bremia, Bielus, Craustus urbs, unde Epicharmus poeta, & Laïs meretrix, ut Anthus testatur, de uiris illustribus. Cephalodum Plin. hodie q; Præsul Cephalodensis appellatur. Camirus urbs, ubi Cocalus regnauit, Oebali filius. Eugea sita in mōte huic proxima, Cocali regia, ubi Minos perijt, à cuius militibus Minœa cōdita Plinio. Hanc Heracleam Liuius dicit uocari. Epipole locus præceps & altus, uicinus Syracusis. Helorus media producta ab Heloro flumine, ubi Apollodorus in Chronicis dicit esse pisces mansuetos, qui è manu pascuntur, labitur è Pachyno. Est altera in Macedonia urbs. Metaurus Locrensiū ædificiū. Motya, Macarium: unde Macarense Plin. nunc item nomen retinent antiquum. Morgentia, unde Morgentini apud eundē autorem. Omphace. Thermæ oppidum ubi primum reperta comœdia. Silius. Litora Thermarum prisca dotata Camœna. Solinus quoq; hic primum, ait, inuenta est comœdia: hic & cauillatio mimica in scena stetit. Oratoria etiam in Sicilia inuenta. Tapsus clade Romanorum insignis. Et undantem rutulorū sanguine Tapsum. Altera in Africa, huius colonia. Tyndaris, Tarchila, Philisto, & Tarchialis regio. Altera in Macedonia. Tiche prope Syracusas Ephoro. Tychum uero mons in medio Prœtiæ & Eretriæ. Tisse cōdita à Siculis à qua Thissinenses Plinio, Silo, Hicarū, Philisto. Hicara uero Apollodoro in Chronicis dicta. meminit & Thucydides. Selynīs prope Lilybœum. Verg. Et syluis palmisq; onusta Selynīs. Dicuntur & Selyuntij & Selūtij incolæ, quoniā Græcis σελωνες dicit: hanc urbē hodie Mazarā appellat. Sunt & noua oppidorum nomina: Mons regalis & Augusta, quorū primū Gulielmus rex Siciliae cognomento Bonus construxit, patris Gulielmi, qui Malus cognominatur, infamiam ac latrocinia compensando. Hic instituit, ut pauperibus esset refugium. Templum ubi cathedrale cum amplissimo uectigali constitutum, apud quod canonici regulares nullius unq; horæ intermissione alternantes deum collaudant. Augustam uero Fredericus I. Impera. excitauit, ut inscriptio portæ Tetrastichi clare indicat. Flumina principalia, Plēmirius, Symetus, Hímera, Gela, Helorus, Alabys, Hypsa, Vagedrusa, Pantagia, Achates, ubi lapis teste Plinio eius nominis reperitur. Hipparis prope Camarinam nauiū capax ex monte oriens materia abūdante, quā Camarini excidentes in subiectū amnē proijciūt, deuehen dā fluctibus in urbem sine nauigio: meminit Pindarus in Pythicis. και σεμνοῦς ὀχετοῦ ἰσπρωριε οἱ σιρ ἀρθεῖ κολλᾶ τεγάδιωρ θαλάμωρ λάχεωρ. Insulæ autem Siciliae primum Aeoliae, quæ (ut ait Plinius) & Liparæ & Vulcaniæ à latinis, Ephestiades à Græcis appellatæ sunt numero VII. Lipara, Thermissa, Strongile, Didyma, Ericusa, Phœnicusa, Euonyma. Plinius Aeolias dicit appellatas quod ibi Aeolus Iliacis regnauerit tēporibus. Aeolides uero alię sunt in Aegeo ex Aeolica lingua cognominatæ. Aliæ item Cenys iuxta Pelorum Stephanos. Cofyra in medio spatío Lilybœi, & Clupeæ Carthaginensis oppidi Straboni. Melite. Ouidius. Melite sterili uicina Cofyræ. Bucuna cuius meminere Stephanus & Dionysius poeta: clara morte Pontiani Pontificis sub Alexandro Casare. Aegusa tantum cæteris: Ptolemæo duæ sunt: Aethusa & Aegusa. Sirenuis tres insulæ Sirenibus dicatæ ad sinum Possidioniatem seu Pestanum Straboni, nonnullis ad Pelorum Siciliae. Ptolemæus eas Sirenum insulas appellat. Acradina insula ciuitates habet prope Syracusas, quas expugnauit Claudius Marcellus. Est & pars Syracusarum. Charax autē regionem eam uocat & insulam. Ex his igitur omnibus ciuitatibus & locis cum pleraq; interempta, plurima etiam mu-

M. Aquilianus
Drepane
Egesta que
& Segesta.
Enna umbilicus Siciliae.
Aceste
Arbela
Abace, Abola
Abatana
Agium,
Agyrena
Acre, Bucina
Bremia
Bielus
Craustus
Cephalodum
Camireni
Eugea
Minoeta
Heraclea
Epipole
Helorus
Metaurus
Motya
Macarium
Macarense
Morgentia
Omphace
Thermæ
Tapsus
Tyndaris
Tarchila
Thisse
Hycarum
Selynīs
Selyuntij
Mons regalis
Gulielmus
Fredericus II
Flumina
Plemmirius
Symethus
Himera
Gela, Helorus
Alabys
Hypsa
Vagedrusa
Pantagia
Camarinā
Insulæ Aeoliae
Lipara
Thermissa

In fisci codice
præsules.

tata sint, ut superius ostendi: Codex fisci hodie XII, tantum præsules descriptos habet. Cephaludensem, Panormitanum, Agrigentinum, Caraniensem, Mazariensem, Militensem, Messanensem, Maleuitanum seu Maleensem, Montis regalis, sancti Marci, Paciensensem.

SICILIAE RELIQUA AC POSTERIOR HISTORIA.

NARRATIS igitur Siciliae cum initijs tum locis, ea nunc dicenda restant, quae post captas à Marcello Syracusas sunt secuta, quando Sicilia in prouincia formam redacta per praetorem à Romanis administrabatur. Deinde sub Imperatoribus usque ad Caroli tempora. Tunc igitur partito inter utrumque imperium orbe Sicilia omnis cum Calabria & Apulia Constantinopolitano cessit. Cui sine controuersia paruit usque ad Nicephorum Imperatorem cognomento Thormam, quo tempore Saraceni Apuliam, Garganum montem, Luceriamque, & nonnulla circa loca occupauerunt, anno D. CCCCXIIII. Vnde saepe postea factis excursionibus Calabriam, Neapolim, Lirimque ad usque flumen, & loca urbi uicina penetrauerunt. Quibus Ioannes X. Pont. una cum Alberico Hetruriae comite occurrendo uel maxima restitit, illi ad Garganum se recepere. Deinde post annos fere C. quam Italiam tenuissent, penitus expulsi sunt. Quomodo autem, aut à quibus expulsi sint duplex est fama. Otho Praesul Phrysiensis de gestis Frederici primi, dicit Robertum cognomento Guiscardum quod erronee eorum lingua significat quoniam telluris multum uictor obiuerit, inter Normandos natus, in Italiam ad quaerendas nouas sedes tunc primum uenisse: ubi Apuliam colonis paucis atque ignauis habitata aspiceret, suos domo ascuuisse cum exercitu breuiter tempore omnem eam regionem ac Siciliam expulsis Graecis simul & Saracenis, in suam potestatem redegit se. Altera est fama, crebrior quidem inter authores. Tancredus Normandus armorum gloria insignis cum numerosa prole finibus suis egressus in Italiam, in Aemyliae regione con-sedit, & iam principem Salernitanum bello lacefferat, cum filius eius Gulielmus cognomento Ferrabas cum Molocho praefecto Michaelis Catalaici Imp. Constantinopolitani, qui Calabriae Siciliaeque praesidebat, ac principibus Capuano & Salernitano transfegit, ut si Apuliam à Saracenis recuperasset, eam in parte possideret. Qua demum armorum uel potitus, ac spe conditionis deceptus paulopost una cum XL milibus Normandorum, qui ad expeditionem Hierosolymitanam eo tempore se accinxerant, Siciliam, Apuliam, Calabria cepit: ac Melphim edito in colle, quo impedimenta congereret, edificauit. Atque ita imperium moriens reliquis ex successione fratribus dimisit, qui comites Siciliae dicti XLIII. annorum spatio, magna cum felicitate creuerunt. Inter quos Drogo fratri successit, annos VII. qui primo reiectus ab exercitu Michaelis Etheriaci Imp. mox apud Aufidum annu uictor discessit. Post quem Hunphridus, mox quartus Gottifridus, inde Robertus, Guiscardus successere. Is igitur ultimus res bello magnas gessit: Apuliam per se, Siciliam per Rogerium fratrem rexit. A Nicolao II. Pontif. dux atque Feudatarius constituitur: Normandorum auxilijs ei concessis, quibus rebelles proceres in officio contineret, ac Beneuento restituto, quod frater eius Gulielmus occupauerat, de quibus omnibus apud Aquilam in concilio conuenerunt. Gregorium VII. Romae obsessum per portam Flaminiam irruptione facta, ab Imperatoris Henrici III. iniuria asseruit. Quare ab eodem Apulia rursus hac conditione concessa, ut Anconam, Picenumque, quod gens eius occupauerat, redderet. Neapolim primus possedit longa obsidione uel expugnatam. Postremo contra Alexium Imperatorem, qui Christianis aduersabatur, profectus in Graeciam plurimis locis captis apud Casiopem insulam interijt, anno M. LXXXVI. aetatis uero LXXII. uir alioqui laudatus. Tantum ab Antonino Florentino Praesule, ut dominationis nimium cupidus taxatur. Inter liberos eius Rogerium & Boemundum exinde bellum exortum, cum praetatum in regno Rogerium alter quereretur. Itaque haud longe à Beneuento praelio commissio Boemundus uictus principatum tantum Tarentinum interuenientibus paternis amicis pacificatoribus tenere permittitur. Paulopost deo militans ad expeditionem Hierosolymitanam ubi res magnas gessit proficiscitur. In itinere cum Alex. Imperatore paterno quondam hoste, foedus & amicitiam iniit, donatus ab eo muneribus ac liberaliter exceptus: discedens uero fidem irritam habendo eius oppida multa inuasit. Quare in reditu pertimescens cum eius imperij transitum uitare non posset, se mortuum finxit atque in archa clausum deferri, ubi domum peruenit, euestigio Dyrrachium classe aggreditur, locaque imperij nonnulla: tandem pax inter eos

Tancredus
Normandus
Gulielmus
Ferrabas

Melphis

Drogo

Hunfridus
Robertus
Guiscardus
Rogerius &
Boemundus
Con. Alexium
Imperatorem

eos facta. Rogerio interim post annos regni $\times \times \vee$ uita functo Gulielmus filius succedit: qui statim inito principatu, Alexij Imperatoris iam defuncti filiae nuptias expetens, Cōstan-
 tinopolim contendit, statu prius rerum suarum Calisto II . Pontifi, cōmendato, Rogerius
 inter hæc Rogerij fratris filius, capta absentis occasione spretoq; Pontifice, regnum inua-
 dit. Gulielmus spe nuptiarum frustratus, regnoq; simul eiectus sese ad principem Salernita-
 nū recepit. Ibiq; priuatus ex animi mœstitia diem sine liberis obiit. Rogerio itaq; secundo
 per uim principatum occupanti, Calistus bellum indicens, dum eius rei gratia se Beneuen-
 tum confert, paulopost morbo correptus interiit. Innocentius II . deinde causam prosecu-
 tus, cum eo apud S. Germanum uictor conflixerat, nisi paulo post duce Calabriae Rogerij
 filio cum supplemento ueniente captus fuisset: à quo & patrem captum dimittere ac omnia
 quæ circa regnum optauerat, præterq; regis nomen concedere cōpulsus est. Post hæc Ana-
 cleti Pseudopontificis partibus fauens, ab eo utriusq; Siciliae rex declaratur, aduersus quē
 Innocentius iuuante Lotario Imp. cum exercitu profectus, eum regno deiecit, quod ille sta-
 tim Pontifice defuncto recuperauit. Belli gloria clarus est habitus, ac inter cæteras expedi-
 tiones Africanam Christi causa sumpsit, in qua Tunim tributariam fecit: cum Imp. Cōstan-
 tinopolitano dimicauit. Demum è Sicilia reuertens, amissis opera Venetorum quibus ho-
 stis erat $\times \times$. trirēibus fuga euasit, ac Panormi extinctus est superstitē filio successore
 Gulielmo II . qui regnauit annos duodecim. Is igitur rex primus ab Innocētio quarto crea-
 tus est: Magnusq; ob eam causam appellatus. Sed mox immemor beneficii terras Pontifi-
 cis apud Beneuentum occupat, ille iratus eum regno abdicat: Emanuelem Imp. cōtra eum
 excitat, ipse interea aduersus cum exercitu ire pergit. Quem cum omnia superātem & pro-
 ceres eius à quibus ad hoc excitatus fuerat cum eo consentientes animaduerneret, inuitis
 patribus, qui bellum malebant, de pacis conditionibus egit. Gulielmum supplicem ac hu-
 mi proiectum ueniam petentem in regnum rursus restituit. Is ad extremū decedens filium
 Gulielmum tertium reliquit hæredem. Qui rexit annos $\times \times \vee$. Partibus Alexandri III .
 Pont. maxime fauit, pecunia fugientem iuuat. Hierosolymitanæ deniq; expeditioni opibus
 contra Saladinum præsto fuit. Siciliae tantum profuit, quantum pater ante nocuit: Mōtem
 regalem extruendo, pauperes fouendo, quibus meritis Boni cognomentum acce-
 pit patris comparatione qui Malus est appellatus. Huic demum sine liberis extincto Tan-
 credus quidā è genere Guiscardi nothus eligit: Clemēte & eius successore Cælestino III .
 acriter obsistētibus, ac res repetentibus. Ille interea cædibus & rapinis omnia complebat.
 Cælestinus ut aliò rem trāsferret, Constantiā Rogerij regis filiam deo dicatam è cœnobio
 Panormitano Henrico Frederici Imperatoris filio simul cum regni iuribus matrimonio tra-
 dit. Henricus igitur Tancredum bello persequens Neapoli demū obsessum interfecit. Re-
 gnoq; unā & imperio successit, ac utrunq; mox Frederico II . filio reliquit. De quibus in
 alio libro inter Imperatores dicam. Res ad Manfredum Frederici II . filium nothum dedu-
 cta, uirum facinoribus coopertum. Qui euestigio loca Pōtificis inuasit: Inno. III . Alexan-
 dro III . & Urbano III . maxime infensus, ac regno abdicatus, euocato contra eum Caro-
 lo, diui Ludouici Francorum regis fratre, Andegauenſium duce, cui regnum concessum.
 Quod probatum deinde à Clemente III . hac lege fuit, ut $\times \text{L}$. mil. nummūm aureorum
 quotannis Pontifici penderet. Igitur anno M. CCLXXXIII . Carolus traiectis Alpibus quū
 diu uarijs prælijs cum Manfredō cōcurreret, eum tandem apud Beneuentum superatum
 interfecit. Deinde Conradinum Impe. Manfredi fratris filium auxilio ueniētem, post mul-
 ta prælia, postremo apud lacum Fucinū, cum Henrico patruo rege Sardiniae, & toto exerci-
 tu sustulit. Carolus itaq; superatis hostibus, uindicatoq; sibi citra ultraq; Pharū Siciliae re-
 gno Romam uenit, ubi senator factus rem urbanam aliquādiu suo arbitratu disposuit: Vr-
 sinis maxime inuisus. Pace itaq; in Italia constituta in Africam proficiscit, suppetias fratri
 Ludouico ferens, qui Christi causa res ibi gerebat, quo paulopost extincto cum Saracenis
 reddita Tunī quam ceperat, tributū cōditione pacem fecit: mox in Italiam reuersus omnia
 turbata offendit. Nicolaus III . gentis Vrsinæ ob ueterem familiæ similitudinem cum senato-
 rio munere deiecerat, simulq; Petrū Aragonem sollicitauerat, ut iure hæreditario Constan-
 tia uxoris quæ Manfredi regis filia fuerat, regnum Siciliae inuaderet. Petrus itaq; hac spe
 erectus, cū classe quasi aliud simulans Sardiniae propinquat: Siculos statim Gallis infestos
 clam ad defectionē sollicitat. Qui ad unū omnes, uesperī dato signo, ex ea natione utriusq;

Gulielmus

Rogerius II

Contra Sara-
 cenos Afri.
 Gulielmus II
 rex primus

Gulielmus III

Tancredus
 nothus.
 Constantia
 Rogerij filia.
 Henricus Fre-
 derici filius.
 Fredericus II
 Imperator.
 Manfredus
 Carolus An-
 degauenſis.

Conradinus
 Imperator
 Carolus con-
 tra Saracenos

Constantia
 Manfre. filia.
 Petrus Ara-
 Galli in Sici-
 lia interfecti.

- sexus interficiunt. Quo perpetrato Petrus statim Sicilia occupat, anno M. CCLXXIII. Carolus itaque in hoc tumultu aduersus ire parans, extinctus est Neapoli superstiti Carolo II. filio. Hic paternam expeditionem prosecutus, pugna navalī apud Sicilia congregiēs superat atque capit. Martinus quartus Pont. interea Gallicis fauens Petrum sacris interdicit, regnoque paterno abdicat, bona diripientibus concedit. Quae omnia eius successori Honorio III. postea probata fuere. Quapropter Philippus Caroli patruus Galliae rex in toto praelio cum Petro Gerunda prope abstulerat, nisi pestilentia excessisset: quae & ipse Petrus secutus paulo post ex uulnere interiit, relictis Iacobo & Frederico filiis: quorum Fredericus ex Hispania cum clausa se delatus in Sicilia a Roberto Caroli filio uexatam, non solum Sicilia totam, sed & Calabriae partem assecutus est. Iacobus uero domum reuertens regnum paternum iniit, Sicilia dimissa sese apud Bonifacium de fratris iniuria excusando. Quare ab eodem rex Sardiniae creatur, modo eam a Pisanis liberaret. Carolus autem quem supra caprum in praelio dixi, statu eius interim Neapoli a legato apostolico incolumi seruato, quadriennio post a Frederico dimittitur, pacificatore Carolo Valesio Philippi regis fratre, ea de causa cum exercitu in Italiam profecto. Conditiones fuere ut Sicilia Fredericus, dum uiueret sibi haberet, dimissis Carolo quae in Italia ceperat, daretque operam ut sua impensa Pontificis consensum his rebus impetraret. Dumque haec peragerent, duos interim filios obsides tribueret. His actis Carolus paucis post annis de uita decessit, relictis ex Maria filia regis Pannoniae maribus XXXIII. et quibus notiores VII. fuere, Carolus Martellus, qui rex postea Pannoniae fuit, & pater Andreae, qui successit in regno Apuliae Roberto fratri & interfectus a Ioanna uirgo Diuus Ludouicus qui Praeful Tholosanus ordinisque minorum, & inter sanctos relatus fuit, Robertus dux Calabriae qui regno successit, Philippus Princeps Tarentinus pater Ludouici Ioannae reginae coniugis, Raimundus, Ioannes princeps Peloponnesi, Petrus comes. Duas uero filias alteram Blancam Iacobo Aragoni, Leonoram autem Frederico Iacobi fratri locauerat. Regnavit annos XXXIII. Vir quidem domi felicior quam foris, liberalis in primis habitus regiaeque naturae, unico tantum libidinis uitio senectutem foedante. Robertus post mortem patris Clemente V. probate regnum iniit, anno M. CCCVIII. tenuitque XXXIII. uir domi forisque admirabilis. In primis liberales artes coluit, doctisque praesertim Petrarchae magnopere fuit, unicus Florentinorum & omnium Guelphorum amicus. Henricum VII. Imp. Italia turbantem bello persecutus est, Fredericum Aragonem finitis inducijs cum tota Sicilia afflixit, filium suum Carolum Florentinis a Castrutio Lucensi bello pressis, ac sine contentione dominum petentibus, misit qui paulo post aetate florente decessit supstite filia Ioanna, quae postea regnavit. Non praeteribo rem miram quae hoc tempore contigit. Nicolaus quidam Calapiscis cognominatus, ex Apulia oriundus a puero in mari assuetus agebat, interque marinas beluas illelus plures dies continuos uersabat profunda pelagi penetrando. Nautis saepe uisus tanquam marinum monstrum apparebat, futuras quoque tempestates praedicebat. Extincto Roberto Andreas Caroli Pannoniae regis filius rem suscepit, anno M. CCCXLI. qui Ioannam in matrimonium duxit, eiusdemque dolis quae ignauus uideret interfectus, post annum tertiumque regnare coeperat, superstiti filio Carolo cognomento Paruo: illa uero alteri nupsit, consobrina, Ludouico filio Philippi Tarentini principis, fratris Roberti. Quod scelus Ludouicus Pannoniae rex, Andreae frater, ulturus, in Italia cum exercitu uenit, illisque fugientibus in Prouinciā Neapolim potitus est menses aliquot. Inde pestilentia compulsus decessit relictis Pannoniorum in ea praesidijs. Ioanna interea rediit ex Gallijs, & a Clemente Pont. Neapoli unam cum uiro Ludouico regni sceptrum diademaque accepit, ac feudi debiti loco Auenionem Pontifici ex patrimonio tradidit. Insequente deinde tempore prospera semper est usa fortuna. Decedente Ludouico, Ludouicum alterum ducem Andegauensem regis Galliae fratrem in regnum adoptauit. Quapropter a Carolo nepote Ludouici Pannonij, qui contra Ioannam paulo ante uenerat Urbano Pont. impulsore, praelio superata est, ac puluillo ori iniectione necata. Contra hunc Carolum paulo post Ludouicus ipse Andegauensis cum LV. mil. Gallorum traiectione Alpibus uenit, ac per Hetruriam iter faciens biennioque cum Carolo frustra dimicans in Apulia morbo periit. Andegauenses reliqui eius exercitus Arretio quod Ingeranio duce cum supplemento uenientes ceperunt: Florentinis LX. mil. aureis uendito, ad summam redacti egestate palantes domum sese receperunt. Carolus igitur tertius potitus interfecta regina, & superato Ludouico quatuor rexit annos. Deinde ad Pannoniae regnum a proceribus accersitus paulo post reginae uiduam dolis sublatus est, superstitibus Ladislao & Ioanna liberis.

liberis. Ladislaus principatū iniit, an. M. C C C L X X X V I . tenuitq; annos X X I X . Cuius initio reliquę exercitus Ludouici Andegauēsis, quiq; ei parti studebāt, mortuo Carolo statim tumultū excitātes, pulsīs inimicis Neapolim tenuerūt. At Vrbanus v i . uerū regni successorē Ladislaū adolescentē declarauit, iussitq; Caietę quę sola in officio permāserat sumi diadema, simulq; Albericū Cunij comitē magnū regni Conestabilē creatū cū exercitu Neapolim misit, q; breuī pulsīs Andegauēsis Ladislaū in regnū restituit. Hūc dein regē Ro. fugato Inno. v i i . ad cōponendū tumultū in urbē cōuocarūt. Qui breuī post tēpore pacatis rebus discessit. Iterūq; reuertēs absente Pont. dū Pisis cōciliū celebraf urbē occupat, profligatis ducibus Ioan. X X I I . usq; ad regni fines. Pont. postremo Florētīę morante, tertio urbem inuadit, an. M. C C C C X I I I I . pro qbus iniurijs ab Alexan. v . primū regno abdicatus est, & Ludouicus Ludouici Andegauēsis filius posthumus surrogatus, q; hāeres postea à Ioanna regina institutus fuit: Ladislaus uero usq; ad extremū sese defenlitādo incolumis durauit. Florentinorū pręterea maximus hostis, à quorū duce Malatesta Pisfaurenfi uictus est. Decessit admodū iuuenis ex uulua amicę medicata, opera Florētī. q; si per uitā licuisset tota Italia breuī tēpore potiturus uidebat. Nā pręter regnū, urbē Romā, Perusiā, Assisium, Cortonā quā postea uendit Florentinis, in potestātē redegerat. Huic soror Ioanna sine liberis extincto successit. M. C C C C X V . regnauit an. X X I . tēpore schismatis ac Constañ. cōciliij, Hadriani molem in urbe tenuit: ad quā oppugnandā cū Brachius Montonus ueniret, paulopost superueniētibus ipsius reginę copijs duce Sfortia repulsus est: Ro. tantū neutra sequētib; partē. Varię fœmina fortunę, tū etiā incōstantię fuit: ut quę prius Iacobū quendā Marchię comitē è Gallia stirpe regia oriundū in matrimoniū uocauerat, quę paucis post ānis omīa suo arbitratu administrare uolentē eiecit, ac Alfonso Aragonē adoptauit. Qui post aliquot annos ingeniū animaduertēs in arce Neapolitana eam obsedit: illa implorato Sfortię auxiliō ad Alfonso fugit: tandē potita Ludouicū Ludouici Andegauēsis filiū, quē supra cōmemorauī, hāredē instituit: quā quidē institutionē prius Alexā. v . & deinde Ioāni X X I I I . pbatā, Martinus rursus ratā habuit, reclamāte Alfonso. Interim morit Ludouicus, cui Renatus frater à Ioanna surrogat, cū qua regnauit an. v i . Tandē ab Alfonso pulsus in arcē nouā primū se recepit, quūq; Genuēses amici cū aliqt nauibus frustra auxiliū tulissent: Florentiā, deinde Pisas, inde Narbonē peruenit, ubi cōsenescēs nō lōge ante hoc tēpus decessit, uir in omī fortuna festiuus, uacuuq; à curis, & qui quondā late dñabať. Nam pręter regnū Neapolitanū Andegauēsis, Lotaringię ac puincię ferē toti imperabat, ad extremū amisso filio Ioāne sine liberis moriēs, titulū iusq; regni Neapolitāi Carolo ultimo eius nominis Gallorū regi, eius necessario, reliqt. Qd' ægre ferēs postea Renatus iunior dux Lotaringię, eius ex filia Violāta & patre Frederico comite Vademontēsi nepos, se exhæredatū, in Gallię regno tumultū frustra excitare conatus est. Hic etiā postea magna adolescēs uirtute Carolū Burgundū Gallię terrorē ac Ludouico regi formidolosum, aduersus uenientē manu sua interfecit, opimaq; ex hoste spolia retulit. Alfonso igit inter nostri seculi pceres maxime emicuit, nō solū armis, sed etiā sapiētia sūmis uiris cōparādu, cuius dictis factis ue priuatim uolumē dicauit Antonius Panormita. Hic Ferdinādo patre Aragonię rege defūcto, cū aliq; diu regnū prudēter administrasset, adoptatus in filiū à Ioāna Neapolitanorū regina, dissuadētib; amicis expeditionē in Italiā sumpsit. Regiņę opem tulit. Ludouicū Andegauensem ducē, q; regnū sibi hāreditario iure debitū adfirmabat, pluribus pręlijs afflictū expulit. Regiņā adoptionis pœnitentē minimeq; pmissis stantē armis coercuit. Renatū regni æmulū bello superatū cedere cōpulit. Ioānē Vitellescū Alexandrię Patriarchā magnis copijs cōtrauenientē regno fugauit. Caietā bis cepit, semel acri pugna deuictam, & iterū ab altera ciuiū factiōe cū defecisset. Neapolim à Renato defēsam tandē expugnauit, ingressus urbē per tubos occultos, à fabro qdā cemētario mōstratos: sicuti & olim Belisario cōtigīt. In ea expugnatione Petrū fratrem amisit. Alterū uero Ioannē fratrem Nauarreg in Hispania laborantē periculo exemit. Massiliā urbē noctu inuadens cepit ac diripuit. Ac insulam Gerbinī quam ueteres Lotophagiten appellauerunt, à continentī Africę quatuor miliaribus distantem, obsidione cinxit. Bophorium prouincię regē cū copijs aduētantem in proximo littore uictū ex minoribus castris ad maiora compulit, nec diu post ab eisdem Barbaris tributa suscepit. Eugenio Pont. qui sibi de regno aduersarius fuerat, quas uoluit pacis dedit conditiones. Franciscum Sfortiam ex agro Piceno armis expulit. In Albania

Albericus Cunij comes magnus Conesta.

Ludouicus Ludouici Andegauēsis filius.

Ioanna II.

Inconstantię Ioannę Alphonsus Arago in regnum adoptatur.

Ludouicus L. F. rursus adoptatur.

Renatus Ludouico fratri succedens ab Alfonso pelitur.

Renatus iunior.

Alphon. res gesta.

quoque per legatos Turcarum potentia restitit. Prælio nauali una cum Io. Fratre multisque proceribus captus à Genuensibus & ad Philippum ducem adductus, ab eoque liberaliter dimissus, regno tandem potitus est. Cui gratus adeo fuit, ut eum testamento heredem scripserit in periculo quondam mortis. Florentinos bis bello petijt, primo cum auxilio Philippi Mediolanum contra Venetos proficisceretur, interimque ille decederet, copias omnis in Etruria conuertit, quum illi Venetis auxiliares fuissent. Ripam araciamque ac nonnulla parua castra in Volaterrano cepit: rursusque post aliquot annos foedus cum Fran. Sfortia Alfonsi hoste in euntes per filium suum Ferdinandum uexauit, qui Fuiianum Castellionumque ac alia quaedam tunc ex eorum ditione cepit, post eius autem discessum statim recuperata. Fuit corpore staturaque breui, natura hilari, humanitate liberalitateque omnis sui seculi principes excessit. Accumbenti omnes sine discrimine adsistebant, loquendi que libertas tunc omnibus similiter data. Decessit iam senex anno regni Italici XXXII. Salutis M. CCCCLVIII. Ferdinandus eius filius nothus, quem supra à patre missum cum exercitu dixi, regno iam ab Eugenio institutus successit, diadematis insignibus à Latino Ursino legato susceptis. Felix proculdubio princeps, quater in summum periculum adductus euaserit. Nam statim in ipso exordio Ioannem Renati Andegauensis filium cum classe aduersus uidentem adscitis Genuensibus: deinde Marino duce Sueffano, Ioanne Antonio principe Tarentino, Antonio Jacobi filio Cadola, qui inter Præcutinos dominabatur: Duce Sorano, Nicolao Campobasso, Ioanne Vitimilio genere Siculo, Crotonis Marchione. Sed hic ab initio captus à rege fuit, & Iacobo Picinino simul cum Aquilanis. Hos itaque omnes una contra conspirantes habuit. Auxiliares uero Pium in primis Pontificem spe nuptiarum spuria filia, quam Antonio sororis suae filio simul cum Genlano & Amalfitano principatu recepit. Is enim Simonetum: deinde Robertum Ursinum impigros duces eò misit. Franciscus etiam Sfortia per Alexandrum fratrem ac Robertum Seuerinatem cum exercitibus subuenit. Igitur prima apud Sarnum pugna infeliciter gesta, multi ex regis exercitu cecidere una cum ipso duce Simoneto. Inde ad Troiam instaurato prælio Picininus cum suis est fusus. Rex postea cum Barolum se recepisset, quod oppidum simul cum Trinio fidissimum in toto regno habebat, præsto ei adfuit Georgius Scanderbechus Castriota, regulus è proxima Macedonia à Pio uocatus. Hic quod adiutus quondam in bello Turcarum à patre Alfonso fuerat, omnibus uiribus regem in eo loco obsessum iam ab hostibus liberauit. Quumque paulatim ille superior fieret: Andegauensis iam belli fortunæ diffidens, simul quod Gallos Genuæ pulsos uiderat, rebus infectis sexto anno quam in Italiam uenerat in Galliam reuertit. Reliquos uero aduersarios Ferdinandus, sequestro simul & sponsore Alexandro Sfortia cum sibi conciliasset, regni totius potitus est, uerum conciliatus fidem punicam præstitit. Sueffanus ante omnes eum salutatum in castra profectus, statim comprehensus est, custodiēque traditus. Deinde per Præcutinos, Frentanosque iter faciens Cadolarum in eo loco dominantem familiam sustulit. Postremo uero Picininum. Is namque è Sulmone quem tenebat, eo tempore Mediolanum nuptiarum Drusianæ Francisci filia spuria causa uenerat, eoque deinde adhortante Neapolim regem salutatum una cum Francisci legato tutelæ gratia profectus est. Quumque in itinere Sulmone quasi cunctabundus substitisset, Bocardus Comes uir Cremonensis superuenit è Neapoli, quem Picininus unum ex omnibus fidissimum eò cuncta exploratum præmiserat, rex quoque de industria donis honoribusque auxerat. Hoc itaque moras castigante, securaque ac læta omnia pollicente, ille iter ingressus obuiam etiam regem honoris gratia procedentem habuit. Post dies aliquot in rosa ludisque consumptos in arcem nouam ad prandium inuitatus, post epulas ultimumque à rege digressum, captus euestigio fuit, dieque tertia, ut est

Pugna Sarnensis.

14. Picinini filius

brata

brata. Bracchiani omnes iam tunc ab initio capto Picinino iussu regis spoliati ac direpti fuere. Drusiana uero uxor, quæ interim Sulmonem uenerat, tantum incolumis cum suis remissa. Post hæc Ferdinandus tris fecit expeditiones, unam in Florentinos simul cum Sixto Pontifice, ut Laurētium Medicem inde pellerent, in qua uictor illum compulit Neapolim supplicem uenire, cum eoq; clam annui tributi conditione transegit, ut in historia Florentinorum latius narraui. Deinde in Sixtum 1111. Pontificem adscitis sibi Columnensibus: ubi pugna comissa in campo mortuo inter Velitras & Coram, Alfonsus filius cum omnibus copijs à Roberto Malatesta profligatus, turpiter fugere solus coactus est: proceres eius uersi capti, ac Romam ducti, paulopost conciliatis rebus gratis dimissi fuere. Tertiam expeditionem in Turcas habuit, qui Hydruntem inuaserant, ubi militum flore consumpto regni uires adeo exhaustæ, ut præter auxilia sacros templorum thesauros attingeret. Facileq; tunc animaduersum non ei pecuniam, aut potentiam esse, quæ in opinione prius hominum fuerat, quam opinionem auxerat eius auaritia. Tanto igitur periculo Turcarum principis interitus finem imposuit: præsidium quod erat Hydrunti, in regis se fidem saluis rebus conditione dederunt, quam Ferdinandus minime seruauit. Post hæc proceres regni rursus in eum cõspirauere: authore Antonello principe Salernitano: Innocentiũq; Pont. an. 1. Pontificatus eius ad hoc adsciuerunt: qui authorato Roberto Seuerinate cum à militibus ac suis deciperetur, pacem ea conditione fecit, ut rebelles uenia concessa conseruaret, ac tributum Pontifici debitum penderet, quod neutrum rex seruauit. Itaque procerum pars au fugit, ut princeps Salernitanus: pars capta, ut Anellus qui orator Romæ diu ipsius fuerat, Antonellus Auerfa eius scriba, nonnulliq; alij quos omnis de medio sustulit. Reliquis autem in moribus, mente fuit subdola, nemini fidus, minimeq; aperte irascens. In uenationibus frequens. Nam c c c. solebat accipitres cum totidem magistris alere, ubi obiter & legationes audiebat, & negocia plura obibat. Ex Isabella ducis Suesani filia liberos suscepit. Alfonsum Calabriae ducem, Fredericum, Io. Card. & Franciscum. Fœminas uero Halionoram, quam Herculi Estensi, & Beatricem, quam Matthiæ Pannoniæ regi, tertiam uero spuriam Antonio Pij Pontificis propinquo locauit. Henricum item spurium ex quo genitus Aloysius, qui neptem Innocentiũ pontificis pactam matrimonio prius habuit: mox Pontifice defuncto abdicata, Cardinalis Tarraconensis est à successore creatus. E regijs filijs Franciscus & Ioannes Cardinalis, ac Henricus iuuenes admodum defuncti patre superstitite, q demũ & ipse ex morbo ferè sexagenarius decessit, anno M. c c c x c i i i i. regni autem x x x i x. Alfonsus rem paternam suscepit ex Card. Montis regalis legato Alexan. Pontif. propinquo, d'ademate suscepto, magno quidem apparatu lætitiæque, quam paulo post in luctum commutauit, ob Carolum Gallorum regem aduersus uenientem: Quapropter timore perculsus, simulq; quod infensum se populis esse conspexerat, uix toto uertente anno ubi se regno abdicarat, eoq; filio Ferdinando permisso, cum bonis quibus possedit in Siciliam aufugit, ubi in cœnobio Montis regalis, inter monachos agens abstinenti, ueteris uitæ pœnitentiæ libidines ac scelera præterita, quibus maxime fuerat obnoxius, magna ex parte uidetur expiisse. Biennioq; tantum postea uixit. Dux fuit alioqui in bello magis infortunatus quam imperitus, exactorq; ac uindex disciplinæ militaris seuerus, nonnullis uero potius crudelis. Ferdinandus igitur iunior ita ut dixi à patre institutus, ætate anno rum x x. in ipsam Gallici tumultus flammam incidit, quam proculdubio non expectauit, sed sponte cedere statuens, cum gratia atq; indole suos omnis antecederet, regni proceres ad se uocatos in hanc sententiam est ad locutus. Quando deus ita iuberet se furori Gallorũ cessurum, ne quod uiribus impar esset illis potius quàm sibi incõmodum pariat. Nam secũ agi longe felicius putare, regem in bello per fortitudinem mori quàm priuatum per ignominiam uiuere. Quod si amor ullus Aragonensium apud eorum corda remaneret, eum quãdoq; si forte superstes fuerit post eam calamitatem, in patriam reuocarent, sperarentq; non regem sed regni laborisq; sociũ habituros. His dictis omnes amplexus ac lachrymãs discessit. Carolo uero post menses v i i i. in Galliam reuertente in regnum rursus reuocatus, post bienniũ decessit sine liberis, Frederico patruo successore relicto. Pulsus & ipse post annum sextum à Ludouici Gallorum regis exercitu in Aenariã proximam insulam cum tota familia cõfugit: inde in Galliam cõcessit, seq; ipsius regis misericordiæ pmisit: cuius hũanitate seruatus incolumis nũc uiuit, ac apud eum pro regia maiestate tractat. Hic Aragonensium finis, qui

Alfonsus
iunior

Ferdinandus
iunior

Fredericus

GEOGRAPHIA

qui præter ipsum cum filio omnes periere. Regnum deinde ipsum, inter Gallia Hispaniaque reges diuisum, minime seruatim limitibus, eosdē in hodiernum diē diuersis agitauit discordijs atque prælijs, quæ omnia in historia cum Gallorum tum aliorum latius aliquantulum narraui.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VR/
BANORVM LIB. VII. GERMANIA

GERMANORVM quàm latissima & libera natio: exteros siquidem nunquam admiserunt, quin potius alienas ipsi puincias occupauerunt. Nam Franci, Cimbri, Longobardi, Vandali, Burgundiones, Germani oēs, ut postea narrabimus, magna in terris peregrinis regna excitauerunt. Primi Ro. Drusus Nero & Germanicus in suis eos sedibus lacessiuere, magis quam subiugauere, ut ait Tacitus. Carbonem, Cassium, Scaurum, Aurelium, Seruiliū Cepionem, M. Manliū quoque fuis quinque simul consularibus exercitibus Po. Ro attriuerunt. Quintiliū Varrū tresque

cum eo legiones etiam Augusto abstulerunt, nec unquam postea sub iugum missi. Ciuitates eorum alijs aliæ reguntur politijs, seu duces, seu comites, seu leges habentes proprias, partim etiam imperatores Ro. de quibus alio loco dicitur. Gens fidelitate conspicua. Nam Phriusiorum legatio, ut Tacitus scribit, tempore Neronis Romam ueniens, cum in spectaculis quosdam legatos in Orchestra sedentes conspicerent, audirentque ob fidem in Ro. hunc eis honorem adiudicari, subiratos respondisse fertur, nullos esse mortales Germanis fideliores. Quare & ipsi ex eo loco promoti in Orchestra confederunt. Iul. etiam Cæsar eos castitate commendat, ac mares ante annos XX. sceminae usum ignorare, præterea casei lactisque audivissimos dicit. Sed & quod nostra cernimus tempestate circa æris ferrique officinas miro ac callido ingenio uersantur. Nam instrumenta bellica, machinas, præterea ferreos literarum characteres, eorum nuper inuentum omnes facile norunt. Loca eorum quamquam difficile perferbere, quod ex magna parte sicut & cætera nomina ædificiaque mutauerint, tum quod Ro. non sæpe accessa, quæ tamen inueni ac deprehendere ex autoribus partim etiam ex locorum indigenis potui, in medium adferam.

De moribus
Germanorum

DE DIVISIONE GERMANIAE ET POPVLIS CITRA RHENVM.

GITVR Germaniæ longitudo cum Rhetia, & Norico Plinio ex autoritate Agrippæ pass. M. DCLXXXVI. latitudo. CCLXVIII. Ptolemæo autē latitudo ab Alpibus usque in Oceanum, longitudo intra Rhenum & Vistulam fluuios, Straboni usque ad Albim tantum. Plinius ultra Vistulam Sarmatiæ partem prope Borysthenem intra limites eius contineri dicitur. Nam uniuersam in quinque diuidit genera. In Isteuones proximos Rheno, quorum sunt Cimbri mediterranei. Hermiones quorum sunt Sueui, Hermandui, Catti, Cherusci, Ingeuones pars Cimbri Teutones ac Cauorum gentes. Vindelicos, quorum sunt Burgundiones, Varini, Guthones, Peucini, Basternæ Dacis contermini. Ptolemæus in tres eos diuidit partes, in Germaniam superiorem, inferiorem, & magnam: ut qui ad Rheni fontes habitant Italiæ uicini usque ad Vangiones nunc Vormacienses superiorem: qui uero uiciniores Oceano septentrionique sunt, inferiorem teneant: magnam trans Rhenum penitiores uocat populos usque ad Albim. Igitur in Germania superiore gentes hæc finitimæ inter se sunt, Rhetij, Vindelici, Norici, Boij, Heluetij, & qui Pannoniam superiorem nunc Austriam colunt: Qui omnes prope Alpes Rhenique fontes ac citra Danubium regiones tenent. Rhetij, ut Trogius scribit, à Rheto duce Hetruscorum, qui expulsus à Gallis in proximis Alpibus confedere. Rhetios & Vindelicos hodie inter Sueuos ponunt, antiquitus autem Sueui loca inferiora & latiora occupabant. De quibus postea dicam. Horum ciuitas Augusta Vindelicorum nomen adhuc retinens priscum: Vlderico Præsule sanctissimo decorata, eiusque nomini basilica dicata. Constantia à Constantio principe dicta, Ptole. Gaunodorū, celebris concilio. ubi Martinus V. tribus abrogatis Pont. creatus est. Sequuntur Norici, & Boij. Quorum regionem Bauariam nostra ætas uocat, quasi Boiariam. Nam in eo loco ponunt Ptole. Boij, & Bononia urbs. Strabo est autor quod Boij relicta Italia regionem Noricorum incoluere. De his itaque atque

Rhetij
Vindelici

Augusta Vin
delicorum,
Constantia quæ
Gaunodorum
Taurisci

atq; alijs in hanc sententiam scribit. Rhetij, & Heluetij Vindelia & discreta Boiorum regio ad Istri fontes prope sylvam Ercyniam sunt usque ad Pannonios. è quibus Heluetij, & Vindelici in montibus campos habitant. Rhetij uero & Norici usq; ad Alpium summa tenent, & Italiam uersus inclinant. Hinc Insubribus, inde Carnis & Aquileiæ tractui. Idem libro v. Priscis temporibus plurimæ Gallorum gentes Padum incolebant, è quibus amplifsimi fuere Boij, Insubres, & qui olim cum Gessatis Senones Roma per uim potiti sunt. Hos Romani posterioribus annis perdiderunt. Boios uero è finibus eiecerunt, inde migrantes circum adiacentia Istri loca cum Tauriscis habitarunt. Hæc Strabo. Tauriscos enim Noricos uocat. Plinius item. Aenus enim fluuius Baiarios à Vindelicis, & hos à Rhetijs Lycus diducit. Nec est (ut ait Strabo) nunc deserta regio, sed populis frequens. Nam sunt Bauarum siue Noricis nunc ciuitates Badacum, hodie Salezaburgensis, à fluuio quam Salezan uocant, qui ab Aeno profluit. item Ratispona metropolis eius. Etelburgium, ubi schola literarum, cui comes Palatinus dominatur, elector Imperij ex Bauariæ ducibus. Is nunc cum Maximiliano bellum gerit: amisitq; nuper auxilia in prælio Boemorum sex milia. Hos sequitur Pannonia superior, nunc Austria, cuius longitudo sex dierum iter extenditur, latitudo duplo minus. Tellus aquis irrigua, uitis confita, unde uinum in Boemiam, Morauiam, Slesiam exportant. Danubio uicina, ducibus subiecta, quos omnes repetij dum inter imperatores de Maximiliano mentionem facio. Eius oppida Vienna, olim Flexum quantum ex Ptolemæi collocatiõe cognoscere possumus. Item Noua ciuitas, ubi Australes Fredericum ab Italia redeuntem obsederunt, Ladislaum puerum regem postulantes. Heluetij quos nunc Suizeros uocant, circa Rheni fontes habitant. agros etiam in Italia possident, citra montem qui S. Gothardi appellatur Mediolanensis diœceseos, prodiga gens animæ, ac bellacissima: breui utuntur armatura, pectore tantum uerticeq; ac parte interiore lacertorum coniecti. Hos ad cccc. mil. olim transire conantes in Galliam, Cæsar in Heluetiorum bello comprehensit, amotis equis & ponte uno die supra Ararim constituto. His annis multa eorum milia cum Carolo Francorum rege in Italiam uenientia uidimus, qui seditionem Romæ magnam excitauerunt. Nuper etiam Germanorum inclytum fidei nomen infamauerunt, prodito Ludouico Sfortia Mediolani duce, quem ei militantes captum in acie hosti Gallo repetenti tradiderunt. Oppida eorum Lucerna olim Nasium, Berna nomen adhuc retinens antiquum: incolæ Bernenses quorum meminit Plinius. Forum Tyberij Suntia. Turegium olim Tugurinum. Curia & Curientes antiqui populi & alij complures pagi, liberi alioquin & indomiti, & dum hæc proderem Imperatori Maximiliano aduersi. Proximi Heluetijs citra Rhenum Raurici Plinio Ptolemæoq; appellati. Quorum ciuitas Augusta Rauricorum, nunc Basilea uocata imperatoria urbs, ubi perniciosum illud concilium Germanis sollicitatibus uix tandem magno negotio Eugenij IIII. periculoq; sublatum est. Hos iuxta in eadem ripa Argentoracum nunc ciuitas Argentinesis. Deinde Spirensis, & Vangiones nunc Vormacienses. Macontia cum nunc Maguntia, Præsuli subiectum. Hic Martinum colunt, in cuius etiam festo mercatum celebrant. Præterea Confluentia, ubi confluunt amnes, & Lucenburgenis, noua urbium nomina. Proxima Colonia est Agrippina M. Agrippæ monumētum, qui hos populos à se uictos ac uolentes in citeriorem ripam traduxit. Hic corpora trium Magorum è Mediolano Frederici concessione translata, maxima eius populi religione adorantur. Deinde Cliuensis ducatus, olim Butonodorum, & Vetera castra Ro. Ptolemæo. Trans Rhenum uero non longe omnes hi ferè populi sunt, Vbij, Bataui, Phrisij, Sicambri, Tencaterij, Vsiptes, Cherusci, Catti, Hermandui, Cauruni, Longobardi, Sueui. Quos nunc Holandia, Selandia, Gelria, Assia, Marchia Badensis, Istualia, Francones. Et Sueui usq; ad Albim fluuium occupant. Hos omnis Drusus & Germanicus bellis olim lacessiuere. Bataui enim, ubi nunc Holandia, propinqui Oceano inter duo quasi Rheni brachia insulæ modo ciuitatem habent Traiectensem, ubi Ptolemæus Naualia ponit: cui Præsul dominatur tantum Imperij subiectus, alioquin potētissimus, ut quæ XL. armatorum milia ad bellum educit. Hic etiã Martinum præcipue colunt, cui & basilica dicata ob coercitum Rheni in eius festo, prodigiū, qui agrum maximo periculo Traiectensem inundauerat. Præfuerunt huic urbi tres Præsules, unus martyr Gregoras, anno CLXXII. alter Lābertus regnante Pipino. IIII. Seruatius Hebreus Hieronymi tpe: ambo cōfessores. Prope est Selandia ferè ultia Germaniæ tellus inter septētriones & occidentem Rheni ostijs obiecta, hæc Philippo archiduci una cum Flādris & Brabantia pariter, urbs eius Mittelburgen, negociatorum

Boij
Boiaria
Taurisci
Norici
Aenas flu.
Lycus flu.
Badacum nunc
Salezaburgē.
Ratispona
Etelburgium
Palatinus
Vienna flexū
Noua ciui.

Heluetij
Lucerna
Nasium
Berna
Forumtyberij
Suntia
Tugurinum
nunc Turegium.
Curientes
Raurici
Augusta
Rauricorum
Basilea nunc
Argentoracū
Spira
Vangiones
seu Vuormacienses.
Macontiacum
Colonia
Agrippina
Ducatus
Cliuensis
Butonodoriū
Vetera castra Ro.
Bataui
Holandia
Traiectenses
Naualia
Selandia
Mittelburgen.

Vbij negociatorum locus. Vbij trans Rhenum Straboni, ubi nunc Marchia Badensis sub duce Cliuensi. Tres em̄ in Germania Marchiæ sunt, hæc de qua loquimur, altera uetus inter Saxones, tertia noua prope Pomeraniã, de quibus postea. Istualia & Istuali populi quos Plinius Isteuones uocat proximos Rheno è regione Coloniae utramq; tenet ripam. Visurgi amne quæ hodie Veforã uocant ab oriente terminat, à meridie uero motibus Anobis Assiæ coniuncti. Cum Istualis Carolus Magnus pro fide dimicauit, donec eos Christi religionem subire coegit: Sæpe uero rebellantes & ad pristinam seditionem redire conantes cohercuit, quosdam inter eos clandestinos iudices constituendo, quos Scabinos uocabat quibus potestas plectendi foret. Assia inter Isteuones & Francones montana regio, quæ à Rheno in septentrionem porrecta Thuringiæ iungitur uersus Anobos montes. Thuringi enim his proximi sunt, eosq; putauerim esse quos Plinius Cimbro mediterraneos uocat. Sicambri quoque Gelrenses hodie putati, quos Cæsar traiecto Rheno se fugasse dicit in commentarijs. Hi ut ait Strabo, duce Melone cum Rom. dimicantes ac uicti, datis obsidibus pacem fecerunt, quibus illis proditis rebellauerint. Vsiptes & Tencaterij, ut scribit Cæsar à proximis Sueuis exagitati traiecto Rheno Menapiorum loca in Gallia occupauerunt. Sueui antiquum retinent nomen. Non una gens est ait Tacitus, sed maiorem Germaniæ partem obtinet proprijs nationibus & nominibus discreti. Insigne gentis obliquare crinē: hi partim ultra, partim citra syluam habitant, quorum uetustissimi, Senones, Longobardi, numero quidem minores, sed armis superiores. Inter Sueuos etiam Rhetios hodie ponunt, sicuti supra commemorauimus. In quibus Constantia urbs supradicta. Vlma quoque continetur quæ Alcimenes uocatur Ptolemæo uocari supra Vindelicos sita. Deinceps de Franconibus, postea de Longobardis dicam: nomina utraq; antiqua. Franconum meminit Cicerō in epistolis ad Atticum, à meridie Sueuos & Bauaros habent, ab occasu Rhenum, ab ortu Boemos, Alluitur regio flumine Megano, Ptolemæo Menio uocato, in Rhenum defluente. Plures eorum ciuitates ac claræ. Inter quas Herbipolensis, cui dominatur Præsul idem & dux Franconiæ. Quare dum sacrificat strictum ensē in ara collocat. Hic emporium nobile quo ex utraq; Germania conuenitur. Hic etiam mos est Imperatorem deligere. Herfordensis urbs nobilis Maguntino Præsuli subiecta, literarumq; studio celebris. Bambergensis ad Regantum nouo fluuium nomine sita, quam Henricus I. Imp. quem ciues pro Sancto colunt extruxit. In ea situs est & Berengarius Cæsar qui Italiæ regnum occupauit. Habet & arcem munitissimam, in quam narratur olim Albertus Franconiæ dux se recepisse contra obsidionem Ludouici regis, deceptusq; ab Othone præfule Maguntino cum aliter expugnari non posset, in eius fidem ac iusiurandum ad Ludouicum ineundi foederis gratia discessisse: quumq; aliquantulum spatij processissent, hortante ipso Præsule ambos ad prandium rediisse, quod se iunos proficisci ob moram forte longam futuram non oporteret. Pransi igitur iterum egressi si quum ad Ludouicum uenissent, Albertus euestigio trucidatur frustra præsulis fidem implorans: at ille sese uti promisit semel eum incolumem reduxisse aiebat. Nurenburgen. quoque in Franconia potētissimi. Nonnulli item Præsules, oppida complura, ciuitates quas imperiales appellant Imp. tantum subiectas retinent, dux tamen Bambergensis Franconiæ primus habetur. Ex hac igitur natione Franci prouenerunt qui nunc rerum in Gallia potuntur, quorum supra in eorum historia memini.

RES LONGOBARDORVM.

NUNC ad Longobardos ueniam, quos Ptolemæus in hac parte haud longe à Rheno ponit: Tacitus item in descriptione Germaniæ inter eius populos commemorat. Paulus autē Foroiuliensis qui genus ab eis ducebat, è Scandia Germanici maris insula profectos dicit. Horum historiam scripsere Isidorus secundus Tridentinus & Paulus supradictus, quam compendio operæ precium fuerit explicare. Hi siquidem, Anno salutis DXX. sinibus egressi Pannonias primo occupauerunt, ac annos XLII. tenuerunt duce Andoino, qui cum Turismundo Gepidarum rege bellum gessit eiusq; filium interfecit: Alboinum ex Rodelinda genuit. Hic postea succedens Narseti contra Totilam in Italiã auxilia misit. Tandē ab eodē ob indignationē in Iustinianū clam sollicitatus Italiã inuasit, anno DLXVIII. ac primū Foroiulio capto ducē Sulphum in eo loco præsidio reliquit: Venetiã omnem breui subegit: Papiam post triennalem obsidionē recepit, ibiq; regiã constituit, Guimundi Gepidarū regis filiam Rodisuidam in matrimonium

Lōgobardi
Andoinus
Turismun.
Gepidarū
rex
Alboinus
in Italiã
uenit.
Guimūdu
rex Gepi
darum
Rodisuida

matrimonium duxit, quumq; focerum cum tota gente deleuisset uxori caluaria patris pro-
 pinauit: quamobrem illa indignata operam dedit, ut à satellite quodam uir necaretur: ex
 quo pulsa à Longobardis unà cum filia Alfunda ad Longinum tunc Exarchum Rauenna
 tem se recepit, ubi paulopost sese ambo ueneno necauerunt. Alboino igitur qui regnauit
 annos xxvi . xv . in Pannonia, & xi . in Italia Cleph filius successit, qui regnauit men-
 ses viii . Quo demum à suis interfecto, interregnum inter eos decēnio durauit. Quo tem-
 pore Burgundiones Galliam ingressi depopulati sunt. Aucltaris deinde filius rex declara-
 tur, Flauius cognominatus, quod postea cognomen posterū usurparunt, hic Brixellum in
 ostio Padi solo æquauit, Childebertum Francorū regem cum ingenti exercitu contra eum
 uenientem superauit. Quo extincto Agiulphus dux Taurinensis regnauit annos xxv .
 Theodelindam Bauari ducis filiam uxorem duxit, cum Smaragdo Exarcho misso à Mau-
 ricio imp. bellum gessit, eiusq; filiam cepit, ob quam rem multa Romanis Italiae q; intulit
 incommoda, regnauit annos xxv . Theodelindæ uxoris ingenium sapientiaq; in primis
 commendatur. Huic Gregorius pont. lib. Dialogorum dicauit, quibus uirum eius mitio-
 rem erga religionem reddidit. Hæc post uiri mortem annos x . cum filio Adoaldo summa
 pudicitia ac sapientia rexit imperium. Cœnobium Bobiense ædificauit. Medœciæ tem-
 plum nobile S. Ioannis Baptistæ, prætoria quoq; extruxit, in quibus Paulus Foroiulien-
 sis dicit depictos fuisse ornatus Lōgobardorum, crinibus tantum anteriore parte ad ora pro-
 pensis, ac utrinq; discriminatis, occipitio uero raso ceruicem nudabant: uestibus laxis ma-
 xime lineis quales Saxones Angli habere consueuerunt: quæ ornatae institis ac fimbriis la-
 tioribus fuerant uario colore contextis, calceis usq; ad summum pollicem penè apertis, &
 alternis loris ac nodis obligatis. Huius tempore Cacanus Auarum rex Foroiuliū cepit Gi-
 sulpho duce interfecto. Igitur post Theodelindā & Adoaldū filium Arioaldus xi . dein-
 de Rotaris xvi . annos regnauerunt anno DCxxxvi . Hic Rotaris Arriana inquina-
 tus secta totam deinde gentem commaculauit, Arrianis ubiq; præfulibus constitutis. Qua
 de causa Theodorum Exarchum bellum ei mouentem apud Scultemnam Mutinæ annem
 superauit, maioresq; exinde adsumens spiritus Ligures debellauit, Genuamq; urbem, & a-
 pud Venetias Opitergiū miseris modis diripuit. Rodoaldus autem eius filius, vii . annis
 quibus regno præfuit nihil memorabile gessit. In libidine deprehēsus cum matrona inter-
 fectus fuit. Huius hæres Aripertus annos ix . regnauit, de religione benemeritus. Nam
 Cottias Alpes in quibus Genua, & quicquid citra Alpes usq; in Gallias continetur, quæ
 omnia Rotaris abstulerat, diuo Petro restituit impulsore Ioanne iii . pon. Huic Gundiper-
 tus filius successit, qui cum fratre Pertari de regno dimicauit, post annum uero à Grimoal-
 do duce Beneuentano auxiliij simulatione interficitur, cuius postea sororem ipse Grimoal-
 dus in matrimonium unà cum regno accepit: in quo cōfirmatus ante omnia ad Cacanum
 Auarum regem mittit, ut nisi hostis esse malit Pertarim Gundiperti fratrem qui ad eum
 profugerat minime foueret. Pertaris igitur supplex ad eum accedens ueniam impetrauit.
 Deinde in suspicionē iterum ueniens, ad Clodoueam Gallia regem confugit. Clodoueus
 itaq; auxilio cum ingenti exercitu properas pulchro stratagemate apud Astam ciuitatem
 uincitur, ut ait Paulus. Nam Grimoaldus simulata fuga illos insolētes ac securos reddidit,
 ac demum uino ocioq; indulgentes de improviso adortus magnam stragem ex eis fecit, ut
 collis ille postea Tumulus Gallorum uocaretur. Forum populū quod eum in transitu læse-
 rat, dum rediret sabbato sancto occupatis mane circa sacra oppidanis diruit. Opitergium
 funditus deleuit. Fines Foroiulien-sibus, Taurisanis & Ceruiensibus constituit. Alzecom
 Bulgarorum regem suis stipendijs in Italiam uocauit, locaq; adsignauit circa Beneuētum,
 Bobianum, Eferniam. Pro ducibus Guastaldos mutato nomine terris præfecit, ut scribit
 Paulus qui ad hæc usq; tempora peruenit. Defuncto Grimoaldo Pertaris profugus in re-
 gem restitutus annos vii . regnauit solus, ac tres cum filio Cuniperto. Ducem Tridenti-
 num rebellantem magno longoq; bello apud Adduam fluuium superatum interfecit. Cu-
 nipertus Cadualdum Anglorum regem uenientem in Italiam magnifice excepit. Huic fi-
 lius Limpertus successit admodum puer cum eius tutore Arisprando, quem Regimpertus
 apud Ticinum prælio superauit, regnauitq; annum. Huius quoq; natus Aripertus ii . an-
 nos ix . Cum quo Arisprandi filius Sigiprandus de regno dimicauit, captoq; demum ocu-
 los eruit, simul & uxorem eius naso auribusq; truncis dehonestauit. Limpertum quoq;
 o fratrem

Alfunda

Cleph rex

Aucltaris Fla.

Agiulphus
Theodelindæ
sapientia.Quis ornatus
Lōgobardorū

Adoaldus

Arioaldus

Rotaris

Rodoaldus

Aripertus

Gundipertus

Pertaris

Grimoaldus

Clodoueus

Forum populū
deletum.

Opitergium

Guastaldi pro
ducibus.

Pertaris

Cunipertus

Limpertus

Regimpertus

Aripertus

Sigiprandus

Limpertus

fratrem in custodiã misit, qui statim post Ariperti mortem regnavit annos **X X X I I**. religiosissimus quidẽ princeps, ut qui corpus diui Augustini è Sardinia, quod uideret eam infulam à Saracenis diripi, Papiam perducere iussit. Romam apostolorũ limina salutatum uenit imperante Leone **I I I**. & sedente Gregorio **I I**. qui obuiam regi processit. Bauariã magnam partem subiugauit, Rauennam per obsidionem cepit. Urbem Romam ab obsidione qua cinxerat, hortatu Caroli Martelli & Zachariã p̄tificis liberauit. Huic Rachis successit uir mitissimus, à quo Zacharias ipse omnia quæ optauerat impetrauit. Deinde post annos **V I**. regno se sponte abdicans monachum egit Aistulpho fratri relicto imperio. Hic contra immitis & Rom. pon. hostis dum uixit extitit. Rauennam cum toto Exarchatu per uim cepit. Quumq; subiugata omni penè Italia urbem Romam dura obsidione premeret, Gregorius **I I I**. coactus est Pipini Francorum regis auxilium implorare: cuius successor Stephanus **I I**. ea de causa in Galliam profugit. Aistulphus adueniente Pipino cum exercitu perterritus, terras se recipit ablatas p̄tifici restituere: quod minime præstitit: cuius perfidia exciuit Pipinum Alpes traicere cum exercitu, eumq; ui cogere pactis stare. Desiderius eius successor eodem penè furore Romam obsidens, Carolum Magnum ad succurrendum pontifici prouocauit, à quo superatus est: Papiã recepta bello gentiq; Longobardorum finis impositus, anno **D C C C**. sedente Hadriano. Illi se in Subalpinam Italiam recepere, Aldegilius uero Desiderij filius ad imp. Constantinopolitanum confugiens eiusq; potentia fretus aduersus Carolum bellum mouit, à quo demum captus ac in custodia mori coactus est. Et hæc quidem de Longobardis, nunc alios prosequar. Post Batauos iuxta Oceanum Phrisij sunt, antiquũ retinentes nomen, ab oriente Saxones, ab occidente Traiectenses habent: quos inter Phrisios etiam ponit Otho præsul Phrisingensis, qui res Germanicas scripsit: gens alioquin ferox ac libera, quanquam Philippus Burgundus eos sibi subiectos esse dicitaret, pecoris abundantes omnis generis. Fimum inopia ligni comburunt. Albertum quondam præfulem Maguntinum, qui Fuldense cœnobium extruxit, apud eos de Christi fide concionantem martyrio adfecere.

Saxones, Cimbr̄i, populiq; usq; ad Vistulam.

Pomerani
Vismaria
Sundis
Gripsual.
Stetinum
Rostochiũ
Caminum
Teutones
Marchia
Vetus &
noua
Odera
Ortellum
Brãdebur.
Francfor.
Alberstadij
nouus mons

L T R A Albim ad oceanum item Saxonum gens maxima. Habent ab occidente Visurgin, ab aquilone Cimbricam Cherfonnesum, à meridie Francos Boemosq; ab oriente Slesitas & Prutenos: in quo situ cõprehenduntur Thuringi, Lusati; Pomerani, orientalia Saxonum colunt. Ducem habent unum ex electoribus. Oppida uero Vismariam, Sundim, Gripsualdam, Stetinum, & Rostochium, ubi studium literarũ simul & negociatorum locus. Caminum amplissima urbs, cui præsul dominatur, non minor Maguntiaco, ac tantum Romano pontifici subiectus. Teutones Plinio, Teutonari Ptolemæo, alijs uero Teutonici. Hi sunt qui in Italiam contra Romanos irruerunt, & à C. Mario uicti. In Saxonia salinæ uberrimæ sunt. Præterea argentifodinæ apud Goslardam ab Othone primo inuentæ. Hi deniq; sunt qui cum Carolo Magno ac Francis anno ferè **X X X**. bellum gessere, tandem subiugum missi Christi fide suscepere. Ab his etiam Britannia occupata nomen Angliæ sumpsit. Creuere etiã magis & gẽte & authoritate postquã imperium ad Germanos peruenit. Inter hos Marchia uetus & noua. Prima inter Oderam & Albim fluuios consistit, ubi ad Albis ripã sunt Stendalum, Gadeolum, Soltuedleum, & Ostroburgium noua oppida, præterea Misna amplissima ciuitas ac regia: ubi & alia sunt, Merseburgiũ olim Martinopolis, Lipzg, nobile Thuringorum emporiũ. Numburgiũ duci Saxonie parens. Nouam Marchiã influunt Oderam, Spreta, & Ortellũ flumina: huius metropolis Brãdeburgensis ciuitas, cui marchio præest unus ex electoribus. Apud Oderæ ripam Francfordia est, diues emporiũ. Spreta Berlinum, Ortello Auelpurgium nobilisq; plaga Prigetuteza uocata adiacent. Inter Saxones quoq; Madeburgenses, Bremenses, Alberstadenses, Ildemenses, Verdenses, Brunswicenses, Amburgenses, Luneburgenses, Lubicenses. Madeburgenses enim ex Caroli Magni instituto ius ciuile Rom. lingua Saxonũ compendio reductum habent, quo cæteris eius regionis populis ius dicunt. Alberstadij templũ idem Carolus extruxit cum amplissimis & prouentibus & officijs, ubi quotannis institutum conspicitur inauditum. Die namq; cinerum peractio sacrificio facinorosum quempiam sordidatum & operto capite templo eijciunt. Is die noctuq; discalceatus urbem sacra templaq; salutando perambulat, tãtum post mediam noctem

noctem in plateis aliquantulū quiescit. Deinde inuitatus (omnes enim eum inuitant) quicquid apponitur taciturnus uescitur; demum in die coenę dominicę in templum aduersus
 absoluitur, pecunięq; collata cumulat, ac eum Hadamum nominant. Brunsvica celebris
 urbs ædificijs, insignis præsertim sobole Othonum imperatorum, Bremenses Dacię uici-
 nam gentem olim Cimbricam se quondã ad fidem Christi deduxisse gloriantur. Lubicum
 Saxonię ciuitas imperialis ab Vmbodo Vítigo Címbrorū duce edificata, in eo loco quem
 Vneodes adhuc Saxonię partem tenentes Luconiam dixerunt. Hanc quū Fredericus Æno-
 barbus obsedisset, Henricus eius urbis præsul pace impetrata constructione basilicę orna-
 uit, eiq; ab eodem imperatore multa decora, præterea immunitates obtinuit. Quapropter
 adeo creuit ut Lubicensium auxilium sæpe Dacię reges ad suos in officio continendos im-
 plorauerint. XII. uiri reip. præfunt, quos consules appellant, quorū perpetua potestas est.
 Plebs siquid graue patiat, ad Cæsarem prouocat. Extra huius mœnia nobile cœnobium
 S. Brigidę conspicitur. Sunt quoq; inter Saxones multi principes & ciuitates quæ uocan-
 tur imperiales, pleriq; uero urbibus dominantes præfules. Misna autē, tum Thuringię, Lu-
 fatię, ac Franconię magna pars, ducibus Saxonię parēt. Címbrī autē uicini Saxonibus ad
 oceanum sunt, & Cimbrica Cherfonnesus gens notissima Romanis cladibus. Qui, ut scri-
 bit Florus, ab extremis profugi cum terram eorum oceanus inundasset, in Italiam traicien-
 tes, ad senatum miserunt ut sedes eis darentur: qui exclusi, primo Silanum, deinde Manili-
 um, tertio Cepionē expulerunt, postremo & ipsi à C. Mario uicti sunt. Inde redeuntes qui
 superfuere ad Mæotidē confedere paludem. Hos Græci teste Strab. Cimmerios uocant,
 quorū Homerus meminit in Odyss. ponitq; inter Sauromatas. Nunc sane Cimbricā Cher-
 fonnesum Dacię uocāt, cui rex præest qui Suetiam & Noruegię peninsulas in eodem
 mari obtinet, Ptolemæo & antiquis minime positas, quod ignotæ atq; incōpertæ tunc es-
 sent: nobis autem ob Christi fidem, quæ ad hæc loca penetrauit, omnia patefacta: lateq; se-
 ptentrio pulsa barbarorum superstitione diuinis nunc laudibus frequentatur. In Suetia re-
 gnauit patrum memoria Valdimarus: in Noruegia Aquinus eius gener, quibus extinctis
 Margarita uxor utriq; regno successit usq; ad senectam. Postremo Henricum puerum Po-
 meranię ducem sibi adoptauit, eiq; filiam locauit. Is quum annos LV. sine prole regnasset
 tandem Frederici III. imp. tempore regno deiectus est à populis, & Christophorus Bua-
 riarum dux successit, eius sororis filius, qui auunculum Henricum in insula proxima quam Go-
 thiam uocant, regnare permisit. Christophoro defuncto populū quendã Carolum sibi præ-
 ficiunt, uirum in primis sacrilegū ac scelestum. Quare & ipse non diu toleratus regno pel-
 litur, & Christiernus surrogatus qui hæc tria regna simul possedit. Hunc ego Sixti IIII.
 tempore ad urbem uoti reum uenientē uidi, honorificeq; exceptum, Noruegię Innocen-
 tij VIII. pont. concessione permissum sine uino calicem sacrificare, quod ob immensa fri-
 gora uinum in ea regione importatum acescat. Cuius rei gratia legatio missa. Deinceps ul-
 tra Vistulam regiones ad Sarmatiam pertinent, uerum nonnullæ ex his Germanorū sunt,
 Plinio Tacitoq;. Inter quas Gythones, Phenni, Ombrones, Varini ad mare Venedicum.
 In quibus hodie locis sunt Pruteni, Massagetæ, Lituani, Varini, Leuonij, Poloni, Mosco-
 uij. Igitur Prusię regnum, & Pruteni populū ripam utrinq; Vistulæ accolunt barbara omni-
 no gens, idolorumq; cultores usq; ad Frederici I. tempora fuerant, tunc Christiani amif-
 sa Ptolemaide Syrię ciuitate, Teutonici fratres S. Marię, quibus eam ciuitatē colere per-
 missum fuit, expulsi in Germaniã rediere. Quumq; armis potentes & præsentī animo es-
 sent, ipsius Frederici concessione hæc loca omnia pulsīs infidelibus receperūt, deinde tem-
 pla ac loca religiosa constituere: & trans Vistulam, Pomeranensem, Culmensē, Sambien-
 sem, & Varnensem, sedes cum præsulibus ordinauerūt. Marięburgium oppidum in loco
 eminenti extruxerūt, regiam magni ministri qui cæteris præsidet. Duo item alij inferiores
 magistrī apud eos, quorum alter Leuoniam, alter Alemanię conuentum regit. Horum of-
 ficiū, fidem armis tueri: nec ullus adsciscitur nisi Teutonicus ac nobilis. Barbã nutriunt,
 exceptis his qui sacrificio præfunt: literas minime discunt, orationem dominicam pro cano-
 nicis iterant horis, originem uero eorum exactius in Hierosolymorū descriptione dicam.
 Hi patrum nostrorum memoria cum Vladislao Polonię rege graue & internecinum bel-
 lum gessere, excitis utrinq; uicinatorum auxilijs: sub iugum tandem cum tota gente missi, op-
 pidis item omnibus, præter Burgum S. Marię deperditis, à Sigismundo postea imperato-

Hadamus
 Brunsvica
 Bremenses
 Lubicum
 Vneodes
 Luconia

Ciuitates
 imperiales
 Cimbri

Dacia
 Suetia
 Noruegia

Christiernus

Ultra Vistulã
 populi.
 Gythones
 Phenni
 Ombrones
 Varini
 Prusia

Pomeranenses
 Culmenses
 Sambienses
 Varnenses
 Marięburgi
 Leuonienses

Bellum cum
 Polonis.

re in pristinum regnum restituti fuere. Frederico deinde III. imperante seditione orta inter milites eius ordinis & plebem, à legato tunc Nicolai v. pont. plebs sacris interdicta, ac propterea indignata, L. oppida euertit, seseq; Cazimiro Poloniae regi Vladislai filio dedit, qui ob memoriam paternae possessionis rem aggressus aduersus magistrum uenit. Hi uero se auxilijs Slesiae ducis aduersus defendere. Varia pugna & anceps diu fortuna belli. Tandem Cazimirus desideratis suorum sex millibus profligatus discessit. Narratur & de eisdem perbellum quoddam exemplum. Quondam defuncto magistro quum de successore deligendo ageretur, quidam rogatus sententiam dicere, seipsum delegit, ac omnibus praetulit, dicentis aliorum se mentes ignorare, suam probe nosse utilem se futurum omnino si praesit. Quare omnes adsensere, resq; uti promiserat fideliter, ac prospere omnibus cessit.

Lituania Lituaniam his proxima regio ad mare Balteum sita, palustris ferè omnis. Huic dominabatur **Victoldi** Victoldus Vladislai frater eius, qui ad Poloniae regnum uocatus fuit, tanta uir crudelitate ut dicto non audientes insutos in pelle ursina urbis ad hoc nutritis obijceret. Is deinde ex duce rex à Sigismundo imperatore factus, ante decessit quam diadema indueret. Eius successor **Sindrigal** ursam dicitur aluisse, quae cibum è manu caperet, è sylua mane ostium cubiculi ipsius adire solitam, ac pedibus pulsantem admittere consueuisse: quae res occasionem postea dedit quibusdam contra eum conspirandi, qui ursae simulatione mane ingressi eum interfecerunt: quo extincto res Lituania ad Cazimirum Poloniae regem peruenit. Eorum regio tantum mercatoribus aditur, qui pelles emunt Zibillinos ab Italis appellatas: his loco pecuniae qua carent omnia commutant. Viuunt lacte, carne, ac inelle, quo abundant ex apibus syluestribus. Venantur urfos, & bonafos, qui bobus syluestribus ferè similes sunt periculo, quod ut uitent hunc seruant modum: locum in quo uersantur sepiunt, uno tantum relicto aditu, qui in uallem imam deducat. Ferè per eum de industria perunctum ac lubricum in uallem ruunt. Ibiq; aliquot dies fame debilitatos ac mansuefactos facile capiunt. Idola non multos ante annos adorabant, postquam uero Vladislaus ex eis regnum Poloniae unà cum fide suscepit, ipsi quoq; ex magna parte à superstitione discessere. Testatur Pius pontifex se à quodam Hieronymo monacho Pragensi, uiro literato ac plane sancto, qui eas partes adeundo ad religionem deducere conabatur, audisse, quae monstra uiderat à Lituania culta: à quibusdam serpentes, ab alijs ignis, à nonnullis sol, & malleum ferreum, quo quidam gigas turrim perfregisset, in quo sol diu per nubilum absconditus à rege quodam per uim inclusus fuisset. Alij uero syluas, quas quum Hieronymus succidere iuberet, forminae totius tractus ad regem questum uenere, sacra religionemq; eis auferri. Quãobrem re infecta de regno decedere iussus est. Sermone utuntur semi Dalmatico, ut ferè Sarmatia omnis Europea. Ciuitates in ea, Vilenensis gentis caput, Chiouiensis, Mednicensis, Luceorienensis, quibus nunc praesidet Alexander Poloniae rex, Ioannis Moscouiae ducis gener, simul & hostis dum haec proderem, cum quo de finibus tantum concertatio. Cum Tartaris autem uicinis internecinum bellum gerit, de quibus post paulo dicam. Varini sequuntur in eodem tractu, quos Plinius commemorat, quamuis hodie Varnos dicant. Horum praesul fuit Pius, paucos ante menses quam pontifex crearetur. Is quum ditionis sit Prutenorum solus illorum praesulum eorum habitum non gestat. Sunt & Massagetae in hac parte alij ab ijs qui in Sarmatia ponuntur, parua admodum terra, unius iter diei, uerum longa à Prutenis usq; ad Leuonios pertingens, neq; adhuc Christiana, Polonorum regibus subiecta. Poloniam autem ipsam inferius dicemus. Leuonij postremi Germanorum ad littus Venedicum ad paralellum ferè Scandauiae insulae, unde originem habere uidentur. Nam in ea Prolemæus Leuonios populos ponit. Hi à Prutenis uicinis debellati Christi fidem susceperunt. A Tartaris saepe infestantur, eorum metropolis Rigensis ciuitas. Hoc littore expedito ad mediterranea Germania ueniam, ubi Slesia est, quam Odera perlabitur longitudine stad. LXXX. Caput gentis Vratislauia ad ripam Oderae sita. Factiones in ea multae, quodam orto tumultu cōsules ciuitatis è praetorij fenestris deieci sunt: cuius criminis auctores post ea Sigismundus imp. capite mulctauit. Sermone utuntur Teutonico, quamuis trans Oderam Polonicum sapiens. His uicini Boemi, & Morauj, de quibus paulo post. Alemanni teste Asinio uiro Italico, qui res Germanorum diligenter perscripsit, in Germania genus aduentitium est ex uaria colluue gentium, quod sanè nomen indicat ἀλέμψαι, id est, errare. Hos insuper Theodoricus Gothorum rex tributarios imperio fecit. Deinde in Francorum uenere

No. pulchrum
facinus.

Lituania
Victoldi
crudelitas.

Sindrigal

Copia pel
liū & mellis
Bonasorum
uenatio.

Varini

Massagetae

Leuonij

Rigensis

Mediterranea

Slesia

Odera

Vratislauia

Boemi

Alemanni

nere potestatem, ut tradit Agathius Græcus author. Nunc de sylua Ercynia pauca narra-
 bo. Hæc uasta magnitudine ab Heluetijs & fontibus Danubij oriens iter dierum L X. con-
 tinet, ut Mela scribit, alia mutando nomina secundum populorum diuersitatem. A fonte
 Nigra sylua ab incolis appellatur: à Necari fluuio usq; Menum Germanis Octenual: à Me-
 no ad Loriam amnem propè Confluentiam Vesterbulum. In occidentē primo tendit, dein
 de in Orientem flectitur. Franconiam ab Assia & Thuringia diducens, iterum se mediam
 aperit & circuli modo recipit in Boemiã, eamq; à Saxonibus diducit. Inde in montes Mo-
 rauriæ transiens, perq; mediam Pannoniorū regionem à dextra, & Polonorum à læua, usq;
 ad Dacos. & Getas penetrat. Barcenis altera Sylua trans Rhenu Sueuos à Cheruscis diui-
 dit. Nunc Sylua nigra haud procul à Badensi agro. Veniã ad flumina, quorū princeps Rhe-
 nus è Rheticis fluens mōtib; aquilonem uersus in oceanum tribus erumpit ostijs. Lacus
 duos efficit, Venetum, & Acronium: hodie lacus Bodinæ & Cellēsis uocatos. Corriuatur
 Meno, Necaro, Limago, Mosella, Mosa fluminibus. Vidrus è montibus fluens Anobis in
 Oceanum, Phrisios à Batauis & Gelrensibus diuidit. Amasis à monte Meliboco ubi Tro-
 phæa Drusi sunt, Padeburnam & Monasterium urbem ac Phrisios abluens fertur in ma-
 re. Visurgis, hodie Vesera, ex eodē monte nascitur. Salas, apud quem Drusus uictor extin-
 ctus est, Albis à montibus qui Slesiam à Boemiã diuidunt. Madeburgensem & alias Mar-
 chie ac Saxonie ciuitates abluit, & prope Amburgam in Oceanum fertur. Oderam supra
 memorauit. Vistula Sarmatiam à Germania disternat. Deinceps de insulis & mari Ger-
 manico quod Timæus Analcum uocat, Philemon Mortuum, Eustathius etiã Cronium,
 quod ibi Saturnus ob frigiditatem regnet. Quapropter in idem abscissa eius genitalia pro-
 iecta dicuntur. Apollonius poeta Cronicum mare appellat etiam recessum Ionici sinus, à
 quadam insula Cronia uocitata. Huius igitur Germanici maris insulæ quædã ab antiquis
 commemorantur. Xenophon Lampfacenus à littore Scytharum tridui nauigatione insu-
 lam esse magnam Baltiam tradit, quæ & mari Balteo nomen dedit. Eandem Pytheas Basi-
 licam uocat. In his uaria hominum monstra feruntur, alij ouis animalium uiuere, alij uero
 Hippoderes equinis esse pedibus. Sinus præterea duos efficit, quorum alter Plinio Ceda-
 nus, Ptolemæo Venedicus appellatur. Hic insulæ ponuntur, quarum clarissimæ Pli. Scan-
 dauia & Emigia: locus præterea, quem alterum orbem esse dicunt, ubi Billeuionum gens
 habitat. Alter sinus cōterminus Cimbris, ubi insulæ Romanis armis cognita, interq; Gles-
 saria uersus Britanniam Electriades à Græcis uocata, quod ibi electrum nascatur, à Barba-
 ris Austrania dicta est. Hæc Plinius. Ex quo fortè uerisimile fuerit eam partem Germaniæ,
 quam nunc Austriam uocant, hinc nomen & coloniam accepisse.

BOEMIA

BOEMIA nunc ac Polonia describendæ, quæ unã cum Pannonia quãquam
 disiunctæ regiones simili catalecto uiuendiq; institutione quodãmodo utun-
 tur. sæpeq; euenit ut deficiente utrobique regia sobole ab horum aliquo popu-
 lorum successor, potius quàm uel à uicinis Germanis uel alijs gētibus accer-
 satur, ac quãdoq; unus cuncta possederit. Quare prius de Boemis quæ in eo-
 rum annalibus qualibuscūq; qui iam auctoritatem sibi uendicauerūt, cōperio: deinde quæ
 ipse apud ueteres de his inuestigauerim. Dicunt em̄ ex Croatia populis in Dalmatia duos
 egressos esse fratres, Czechium, & Lechen. Alterum uersus orientem & septentrionem tra-
 ctum tenuisse, ubi planities latusq; campus erat, quem eorum lingua Pole dicunt, ex eoq;
 Poloniam terram cognominasse. Alterum Czechium in Germaniam ad Albim fluuium
 confedisse, montanaq; loca circa occupasse, ubi mulier fatidica Libyssa nomine agebat: lo-
 cumq; Boemiam ex eo uocasse, quod sic uaticinium ipsi appellarent. Ego uero originē ha-
 buisse à Delmatia ob morum & linguæ similitudinem non negauerim, uerum eos uetus te-
 nuisse nomen, ut uerisimile magis fuerit quàm nouum mutuatos. Nam Bemus in ea parte
 Ptolemæus gentem maximam esse dicit. Iuxta uero Marcomannos & Quados gentes bel-
 licosissimas, à Traiano, deinde à M. Antonio debellatos, & hucusq; Romanū prorogatum
 imperium. Hi Morauiam circaq; adiacentes Boemorum populos comprehendebant, Ger-
 mani sanè omnes. Verum nunc gens hæc aduena, regionis eius nationis antiquæ robur ac
 uires mutuata, res maximas bello gessit. Sterilitate uini oleiq; sicuti & pleraq; Germanicæ lo-
 ca laborant: pabulo, frumento, pecoreq; abūdant. Latitudo eius longitudini par, trium for-
 o 5 tē dierum

Sylua Ercynia
 Sylua
 Barcenis
 Flumina
 Rhenu
 Menus
 Necarus
 Limagus
 Mosella
 Vidrus
 Amasis
 Melibocus
 Trophæa
 Drusi
 Visurgis
 Salas
 Albis
 Odera
 Vistula
 Insule
 Mare Analcū
 mortuum.
 Cronicum
 Blesia insula
 Balteū mare.
 Sinus Venedi-
 cus Cedanus
 in quo Scan-
 dauia
 Emigia
 Belleuionum
 gens.
 Glessaria
 Electriades
 Austrania
 Austria
 De initijs
 Boeniæ

Czechius
 Leches.
 Pole, id est
 planum
 Libyssa
 Fatidica
 Bemus
 Marcomanni
 Quadi

tè dierū iter, Sylua Ercynia undiq; cincta, Albi fluuio media irrigatur: ab oriēte Moratros: ab arcto Saxones: ab occidente Noricos: à meridie Auftriam & Bauariam habet. Oppida uero Pragam, Cadanum, Bruxiam, Sclakenuendum, Cuticinum. Nunc ad reliquam eius regni successionē ueniam: post Czechium quem diximus primum è Croatia uenisse, Cracus dux à populo deligitur, quem dicunt uirum fuisse iustum & æqui seruantissimum, qui Cracouiam apud fluuiū Cudacam ab incolis appellatum condidit. Craco filia Libyssa uocata cessit. Hæc uirgo fatidica & uates erat, ob eamq; causam sapientissima existimata: quare à populo coacta nubere, Primislaum quēdam in agro bubulcum sibi delegit, quem sciret & bonitate & iustitia præstare. Hæc ante omnia arcem modicam ad Vicegradum excitauit, quam postea mœnibus latius cinxit, appellauitq; Pragam, sumpto auspicio à primo obuiopifice qui limen portę faceret, quod lingua eorum eo uocabulo appellatur. Adificauit & Libum castellū ubi sepulta est. Primislaus uir solus postea regnauit, imperio fœminarum, quod tēpore Libyssæ magnopere inualuerat propulso. Illæ igitur repub. deiectæ duce Valasca muliere fortissima coniurant, ac hora constituta necatis uiris ac parentibus, abreptis equis & omni gaza, proximum occupant collem, ubi castro Dieuizo exadificato regem ad certamen prouocant. Tanta deniq; audacia fretæ multos annos more Amazonum adfiduis armis bellum ciuile excitauerunt. Ad extremum uicta Valasca insidijs Primislaui imperium uiris restitutum. Primislaui Numislaus: huic Mnatha, cui Voinus filij parentibus successere: Voino autē nati duo fuere, Vinslaus, qui Pragæ dominatus est, & Vratisslaus, qui Lucensis princeps, postea Enezacensis dictus fuit. Vinslao Grëzomislaus, qui & Neclam cognominatus, uir ignauus. Hunc Vratisslaus patruus de regno deturbare quarens bello inter eos orto interficitur, quū primus condidisset ciuitates Medriam & Pubecham, quæ deinde de suo nomine Vratisslauiæ est appellata, Slesia nunc caput. Neclæ deinde Hostiuitus, Hostiuito Borfinous filius successit, qui cum Ludimilla coniuge quam pro sancta colunt, primus Boemorum Christianus, à Methodio Morauiorum præfule factus est anno D C C C C X C V I I I. Huius duo filij Spitigneus & Vratisslaus ex successionē postea regnauerunt. Vratisslao duo nati Venceslaus & Boleslaus, ueluti Cain & Abel alteri fuerunt. Nam Venceslaus uir sanctus, regniq; successor, ab altero per prodicionem & scelus trucidatur. Nec minore flagitio eorū mater Draomiria necis conscia fuit, quæ & Ludimillam socrum sanctissimam apud quam Venceslaus fuerat educatus, necari iussit. De Venceslao traditur, perpetuo castitatem seruasse, horas canonicas quotidie obiisse, noctibus per brumam ac medias niues discalceatum templum petere solitum. Inde prodigium fertur, uestigia cruenta fuisse interdum animaduersa. Basilicam Pragensem ab se extructam S. Vito dicasse: Dotimaro Saxonie uiro sanctissimo primo eius præfule constituto: post quem Adalbertus Boemus uir non minore sanctitate præfuit, qui post Stephanum Pannonie regem & multos Delmatie populos ad fidem deductos, à Prutenis tandem supplicio adfectus est. Sed & alia Venceslai memoratur, pauperes eius regni ex magna parte sustentabat: ducem Curuensensem contra fas regnum inuadentem, ac eum prouocantem, singulari certamine diuinitus superauit: interfecitq; postremo, ut dixi, à fratre, posteri pro martyre colunt: cui templum Poloniae primū dicatum. Igitur post Boleslaum filius Boleslaus iunior rem suscepit. Cuius frater Stratiuates cœnobio se addixit, uir inconstantia tum ambitione maxima præditus, ut qui postea Cracouiensis præsul esse magnopere adfectauerit. Boleslaus deinde tertius, secundi filius regni hæres, cui Moscho rex Poloniae Cracouiam per fraudem eripuit: unde causa inter eos magni exorta est belli. Boleslaus demū simulatione colloquij circumuentum, Moschonem luminibus effossis multauit: deinde Cracouiam obsedit. Boleslao frater erat Odalricus, qui apud Hëricum imp. exul nutritus fuerat: armis Cæsarianis munitus repete adest, patriūq; regnū recipit: ac Iaromiro alij fratri ob regni adfectati suspicionē, oculos euulsit. Boceriam puellā, quod Beatricē interpretatur, è plebe natam ob amorem in matrimonium duxit, ex qua Bizetislaui suscepit. Is deinde Iuditham Othonis imp. filiam deo dicatam, è cœnobio in uxore sibi iunxit: unde ortum bellum inter generū & focerū apud Boleslauiam Boemie oppidū, quod interuentu ipsius puellæ ueluti quondā Sabinarū ductum facile fuit. Bizetislaus post hæc defuncto patri successit, cum antea in Morauia tantum permittente genitore dominaretur. In primis bellū Polonis intulit, Cracouiem Gnesnētemq; diripuit ciuitates anno sal. M X X X . ob quā rem ab Henrico I I I . frustra sæpe admonitus bello

bello superatur, ac supplex ueniā petere tum tributa pēdere cogitur. Pace hoc modo facta decessit: quinque supstitibus liberis, Spitzigneo, Vratislao, Conrado, Iaromiro, Otorio: quorum Spitzigneus regnū paternū: reliqui Morauia obtinuerunt. Vratislaus à fratre Spitzigneo bello petitus in Pannonia ad Andream regē cōfugit: eiusque filiā uxore duxit: ac paulo post fratris uita functo successit. Iaromiri alterius fratris diaconi magna leuitas narratur, qui praesul Pragē factus, cupijt & Morauiesis esse, expulso Ioā. praesule, quā rem legatus tūc à pont. missus & Matildis comitissa sedauerūt. Hic Vratislaus Leopoldū Austriae ducē bello superauit. Morauia, Polonia, Slesia, Lusacia, Hērico IIII. imp. iuuante, Boemia regno adiecit, anno MLXXXVI. Post hūc Cōradus frater tertius, deinde fratris filij sine regio cūcti noie successere praeter Vratislaū Vratislai filiū, qui à Fred. I. ob eius egregia in eū merita, rex appellatus est. Nam operā ei magnopere in expugnatione Mediolani nauauerat. Nobilē deinde pontē supra Multauiā extruxit, XXIII. munitū arcibus, qui magnā Pragā paruā cōiūgit. Sobieslaus post hūc annos V. regnauit: deinde Fredericus Vladislai filius: postea Cōradus qui in Apulia in bello occubuit: mox Bizetislaus, qui Hēricus appellatus est, praesul idē & dux Pragē: demū Venceslaus eius frater, atque hi oēs ducali noie. Primislaus uero successor rex Boemiae III. appellatus, ex eis q̄ diadema acceperint, qd' à Philippo Frederici II. fratre ac imp. cōsecutus est. Huic filij successere Venceslaus & Othocarus, qui & Primislaus dictus est, rex V. Boemiae. Huius itaque Othocari felicitas & res bello magnae cōmemorantur. Austria ex haereditate Margaritae uxoris adsecutus est: ab Ulrico duce Carinthiae emit: Stiriā, Prussia, Tartaros uicit: Cunispergiū oppidū edificauit: oblatū imp. nomē cōtēpsit: in discordia cū Rodolpho Caesare ueniēs tandē adactus parēdi sacramēto & adfinitate inter eos inita conciliat. Quāobrē ab uxore Margarita obiurgatus q̄ per metū & ignauia pacē fecisset, iterū praelio concurrēs à Caesaris exercitu p̄ligat atque occidit: regno nihilominus Venceslao puero eius filio tradito. Hic ille Venceslaus alter quē pro sancto colūt, & portētis clare dicūt, socrer Gētilis Vrsini, quiq̄ filiū Venceslaū iuniorē oia sibi dissimilē habuit. Nam is & uino & luxuria t̄m deditus apud Morauia in praetorio interfectus est, annos agēs XXII. Hēricus deinde Carinthie dux regnū obtinuit, quē Albertus imp. expellēs filiū suū Rodolphū regē cōstituit: quo mortuo res ad Hēricū reuertit. Cōtra quē rursus Ioānes filius Hērici VII. Luceburgēsis annos CXXV. usque ad Sigismūdū imp. id regnū successoribus tradidit: in Italiaq̄ uenit: ciuitates principesq̄ multos tutatus Ludouico Bauaro & Frederico Austriae duce inter se de regno dissidētibus, circiter annū MCCCXXI. Brixia quoque Bergamū, Lucā, Parmā, Mutinā in potestate recepit. Poloniae regnū cū id tuto tenere nō posset, Cazimiro acceptis XX. mil. marcharū argēti cōcessit. Postremo aduersus Anglos regi Frācorū militās p̄fectus cū toto exercitu in p̄lio cecidit die S. Rufi nefasta Boemis, cū regnasset annos XXXV. Carolus eius filius qui cū patre in Italia res gesserat imp. ex rege factus est Roma diadematis de more solēnibus obitus. Pragam tēplis & edificijs praesertim regia domo pulcherrima ornauit: scholā liberaliū artiū in eadē ciuitate instituit: pontē lapsū refecit: Pragensē basilicā metropolitā fecit: primus qui filiū Venceslaū uiuēs successorē sibi cōciliatis electoribus malo qdē posteris exēplo instituerit, Venceslaus itaque ingenio socreri, captus in bello à Ioā. duce Lusacie ut redimeret marchio Morauie tūc captiuus liberatus est: iterū à fratre Sigismūdo captus ē custodia fugit: tandē impio abrogatus ab electoribus, ac Sigism. eius frater surrogatus est: post quē regnū ad Ladislaū puerū regē itē Pannonie, de quo in Pannonia dicemus, puenit. Hoc extincto Boemorū pars Cazimirū Cazimiri Poloniae regis filij iure adfinitatis q̄ sorore ipsius Georgius duxerat, pars uero Matthiā Pannoniae regē legerūt: tandē Georgiū Pogebratiū regno praefecere uirū auctoritate principē, qui rem diu pro Ladislaō puero administrauerat, Hussitarū t̄m secta inquinatū. Post Georgij mortē ad Vratislaū Cazimiri fratrem Poloniae regē res Boemica puenit: deinde ad Io. Albertū: postremo ad Alexadrū, qui dum haec p̄derem uiuebat. Et de Boemia qdē satis. Morauia illi ex orientis parte cōtinua mōtibus t̄m, & amne Morauia discreta, uini, frumētique feracitate mollior aliquantulū q̄ Boemia: gens atrocinijs dedita, ad quā non securus ulli adcessus. Caput gentis Volagradēsis ciuitas, quae Olimicensis postea dicta est. Oppida uero Brunna & Znoymia, ubi Sigismūdus imp. decessit: hic igit̄ multos annos regnatū. Nam Boemi, Roxolani, Poloni, Morauio regi quandoque paruere. Rex aut̄ ipse Romano imp. Ex his Suadoplucus regum penultimus, primus Christianus fuit, à Cyrillo fratre Methodij praesule Dalmatiae

Spitzigneus

Cōradus.
Vratislaus
rex IIPrimislaus
rex IIIVenceslaus
& Othocarus
rex V
Cunispergiū
oppidumS. Venceslaus
Gētilis Vrsini.
Venceslaus
filius.
Henricus
Rodolphus
Ioannes Luceburgensis.Carolus
Schola Prag.
Pons restitū.
Venceslaus
Sigismundus
Ladislaus.
Georgius
Pogebratius.
Vratislaus
Ioannes Alb.
Morauia
Volagradēsis
ciuitas.
Olimicensis
Brunna
Znoymia
Suadocopus
primus Chri.
Cyrillus praes.
Dalmatiae.

GEOGRAPHIA

cum tota gente multisq; Delmatarum populis in fide institutus. Quum Arnulpho imperatori tributum solitum negaret: uictus ab eo in praelio clam fugam mutata ueste adripuit, solusq; per saltus errans cum tribus eremitis tandem incognitus usq; ad extremum persancte agitauit, sese tantum in morte prodens. Successit huius filius Arnulphi liberalitate, quanq; indignus. Is ubi de patre accepit, ab eremo corpus relatū honorifice tumulauit. Verum ir-
Methodius religiosus homo usq; adeo sacerdotes despexit, ut Methodiū præsulem sanctissimū, quem supra nominauit, quod eum mane post longam moram è uenatione redeuntem non expectauerat ad sacrificium, contumelijs incesserit, pauloq; minus manibus abstinerit. Quare Methodius fugiens, eum sacris interdixit. Quo paulopost mortuo regnum Morauiae ad Cæsares peruenit, è quibus Sigismundus eam genero suo Alberto regendam dedit: rebel-
**De secta Hussi-
tarum seu Vi-
ckleuistarum.** lantem ipse Albertus magno illato incommodo subiugauit. Proceres in hac regione ex ma-
Ioan. Vicklef gna parte Hussitarum secta contaminatos Ioannes Capistranus nostra ætate frequentibus
Ioannes Hus concionibus emendare conatus est. Ea siquidem hoc modo cœpisse traditur: tempore Venu-
Hieronymus ceslai ultimi Ioannes Vicklef è schola Oxoniensi nouos quosdam codices, in quibus hæc
 hæresis scripta continebatur, in Boemiam attulit: adscitisq; ad hoc facinus Ioanne Hus &
 Hieronymo Boemis doctrina linguaq; potentibus, res late serpere cœpit, usq; adeo ut uoca-
 ti ij duo in concilium Constantiense ad causam dicendam non solum errorem non posue-
 rint, sed summa pertinacia supplicium ignis pertulerint. Cineres ne à sectatoribus cole-
 rentur in profluentem iactati. Hinc Vickleuistæ & Hussitæ appellati. Dicuntabant officium
 concionandi aut docendi euangelij, uel cuius licere exercere, præterea sub utraq; specie sa-
 cramētum suscipere, tum sacerdotes more Christi omnia communia habere oportere. Sed
 & hic aliæ (ex alijs uti fit) exortæ sectæ, Adamitæ, Taboritæ, Orphani, qui Ziska & Proco-
 pio ducibus facundis & assertoribus acerrime illata refellebant. Iacobellus, Conradus, Ro-
 cazana, Petrus Anglicus corruptores pro ueritatis magistris ab eis culti. Quatuor reges
 Venceslaus, Sigismundus, Albertus, & Ladislaus, pestem hanc extinguere continuis bel-
 lis non ualuerunt. In locis enim natura munitis montibusq; ingenti multitudine sese abde-
 rant, calicem pro uexillo in acie præferentes, unde facile deijci non erat. Ex quo malū non
 impune usq; ad hoc seculum serpit.

POLONIA

POLONIA utraq; Vistulæ possidet ripam ex parte Germaniæ, Slesiae, Mora-
 uiæq; ex parte Sarmatiæ Lituanijs, Leuonijs, Gythonibusq; coniūgitur. Eam in
 minorem, & maiore diuidunt: minor ubi Cracouia, secunda ubi Posnania, Gnes-
 na septentrionalior. De ipsius origine quoniam in Boemia quæ ferebantur dixi:
 pauca quæ restāt ex eius regibus referam. Hic Vādali primum fuere: deinde Craco, quem
 ex Croacia uenisse & authorem generis ac primum ducem fuisse tradunt: usq; ad Bolesla-
 um per duces rempublicam administrauerunt: deinde Boleslaus dux quum Othonem im-
 peratorem multis officijs demereretur, ad postremum eum ad se uenientem apud Posnam
 magnifico sumptu excepit. Ex quo rex primus ab eo ex duce factus est. Longa deinde re-
 gum successione, anno M C C C C. quum rex superstitum tantum filia decessisset: hanc Guliel-
 mus Austriæ in matrimoniū unā cum regno accepit, qui cum minime Polonis homo Ger-
 manus satisfacere, aduersus Vlatislaus ex Lituania tunc minime Christianus, qui statim
 inuito principatu fidem recepit. Ex quo Lituani Roxolaniq; ex magna parte regno adiecti
 Poloniæ sunt. Cum Tartaris feliciter dimicauit. Prutenos bello maximo sibi subiecit. Ex
 secūdo matrimonio duos genuit liberos, Vladislaum, & Cazimirum: quorum Vladislaus
 maior natu patri defuncto successit. Is ille qui post ad Pannoniæ regnum uocatus est, quiq;
 in clade Varnensi unā cum Iuliano Cæsario legato cōtra Amurathen Turcam extinctus
 est. Cazimirus alter frater qui Lituaniam ex hæreditate acceperat, Poloniæ fratri successit.
 Is demum habuit liberos Vladislaum, qui Poloniæ rex ac post Matthiæ regis mortem à
 Pannonijs aduersus est, Cazimirum, de quo mox dicam: Ioannem Albertum qui Boer-
 miæ Poloniæq; successit: Alexandrum qui Lituaniam primo, postremo Ioanne Alberto
 nuper defuncto utrumq; regnum obtinuit, ac Fredericum qui præsul Cracouiensis ab Ale-
 xandro v. pont. in patrū collegium deinde cooptratus. Ante hunc Pij pontificis tempore
 præfuit ei ciuitati præsul alter ac cardinalis Spitigneus, uir literis legitime imbutus. Cazi-
 mirus autem quem supra memorauit perpetuo cœlebs ac castus uixit, nihilq; prius habuit
 quam

Cracouia à
Craco

Boleslaus rex
primus.

Gulielmus
Austriæ.

Vladislaus ex
Lituania pri-
mus Christi-
Cazimiri lib.

Vladislaus
Ioā. Albertus
Ale. Lituaniæ

Fredericus
præsul Crac.

Spitigneus
Beatus Cazi-
mirus.

S. Stanislaus
præsul.

quàm fidem, abstinentiam, ac iustitiam colere, res ei cunctas à patre delegatas in regno sapientissime obiit, demum annorum XXV . decedens, ac Lituaniæ sepultus, in beatorum est numerum relatus. Sed omnis facile superauit fama sanctitatis diuus Stanislaus eiusdem urbis præsul anno salutis M V I I I . interfectus à rege Boleslao, cuius hodie corpus in basilica Cracouiensi conditum uenerantur. Ultra Vistulam Masouia ducatus & Podolia regio & Drauaniza fluuius, ab eis dictus, Masouiam à Lituania diducens ad Polonos pertinet. Et Gnesnensis & Posnaniensis urbes in sacro codice conscriptæ. Ad hos Callimachus Geminianensis meus familiaris penetrauit, ubi & literis & ingenij solertia, ex paupere diues magnopere factus apud eos reges quibus erat dilectus, ante hos annos decessit.

S. Stanislaus
præsul.

Boleslaus

Gnesnensis,
Posnaniensis

SARMATIA EUROPEA

ARMATAS Græci Sauromatas uocant. Omnes enim teste Plinio, qui extremi gentium ac ignoti propè existentes mortalibus degunt, tam Europeos quàm Asiaticos, communi uocabulo ueteres Scythas appellauerunt: uerum à posteris Græcis diuisi, ut Sauromatae usq; ad Rha fluuium dicantur: & ex his Europei tantum, qui inter Vistulam & Tanaim continentur. Ex parte uero austri montibus Sarmaticis: à septentrione autem sinu Venedico, & terra incognita. In hoc igitur spatio ij principales populi ab authoribus nominantur, Venedici, Phenni, Vindili, Varini, Gythones, Burgundiones, Peucini, Basternæ, Omani, Roxolani, Sauari, Bessi, Burdini, Amaxobij, Geloni, Geuini, Alani, Agathyrsi, Arimaspi, Tauri, Tartari. Flumina uero Borysthenes, Tyra, Hypanis, Axiaces, Tanais, & palus Mæotis, Montes Riphei, Arympei, Aræ Caesaris, Alexandri. De huiusmodi Sarmatis primus Romanorum triumphauit Domitianus princeps, cruenta tamen uictoria, cæsis apud eos duobus inlyctis ducibus Aurelio Fusco & Oppio Sabino. Postea longo interuallo Claudius II. item princeps cæsis ex eis ad millia. CCC . His in uniuersum enarratis singula nunc uidenda. Primum ex his plures in Germania diximus, ut Phēnos, quos mira fœditate populos Tacitus dicit, nunc Prutenos aut Lituanos putauerim. Varinos, nunc Varnos, seu Varnenses, Gythones Ptolemæo, Guthones Tacito: ijdem populi non procul à Vistula collocantur. Omani prope Polonos, nunc Comanos eos appellant, qui regibus & nationi Pannoniorum sæpe molesti fuerunt. Burgundiones de quibus Plinius & Ptolemæus, hos in Galliam migrantes quum Galliam scripsi, enarraui. Sauari Ptolemæo, ij sunt quos recētiore Auaros uocant, qui multas in Europa regiones depopulauerunt. Ad postremum in Italia Foroiulium duce Cacano pulsus Longobardis ceperunt. Peucinos Tacitus dicit, à quibusdam Basternas uocari, sermone cultuq; ut Germani: in hac parte & Vindilos ponunt, ubi nunc Poloni, de quibus mox dicam.

Sarmatae

Domitianus

Claudius II

Phenni.

Varini.

Gythones.

Omani.

Comani.

Burgundiones.

Sauari, qui

et Auari.

Peucini, seu

Basternæ.

Vindili.

Modigillus.

Gandaricus.

RES VANDALORVM

VINDILI Plinio Ptolemæoq; hi sunt, quos ætas posterior Vandalos appellauit, qui olim Gandarico duce, filio Modigilli, qui regnauerat prior annis triginta: ex primo uidelicet anno Gratiani imperij, sollicitati à Stilicone anno salutis circiter CCC . paucis ante annis quàm Gothi Rom. caperent Gallias inuasere. Inde in Hispaniã traiecto Pyreneo, penetrantes: loca circa Beticam, quæ Vandalia postea dicta est, occupauerunt: ubi capta Hispali quæ Gandaricus templum profanare uellet, subita morte corruisse dicitur. Cui Genfericus successit. Ex Hispania post aliquot annos, iubente Honorio, à Gothis item expulsi in Africam traiecerunt: quam tunc Bonifacius Comes ab Honorio missus administrabat. Ante omnia Hipponem obsident, ubi Augustinus noster septimo obsidionis mense decessit. Potiti tandem cum omnia diripissent, breui post tempore Hetruriam inuadunt classe ad Populoniã applicantes: unde à Basilico duce Leonis primi, è Græcia cum ingenti classe ad succurrendum in Italiam missa, expulsi fuere. Genfericus post hæc ex Africa uocatus Romam ab Eudoxia Theodosij iunioris filia, Valentiniani item iunioris uxore, contra tyrānidem Maximi, qui urbis imperium occupauerat, omnia in urbe diripuit, Maximo lapidibus interfecto. Post dies XIIII . Eudoxiam cum filia Eudocia & Placidia secum in Africam abduxit: matrem sibi: filiam alteram Honorico nato: alteram Placidiam Olibio, qui post imperator fuit, matrimonio iunxit. Præter hæc secta Arriana omnia cōpleuit, ut testatur Iustinianus in Codice De officio præfecti proconsulis Africæ. Deniq; quum regnasset annos XLVIIII . moriens Honorico reliquit habenas, qui haud patre melior in oppugnanda fide post annos V III . pediculari morbo miserè

Genfericus

Honoricus

- Guntabundus** bo misere periit. Deinde Guntabundus Genserici ex Gunzone filio nepos annos XXVI
- Ildericus** Is Ildericum ex Eudocia & Honorico filio heredem relinquens, iureiurando adigit, ne orthodoxis ullo pacto faueret; at ille mortuo patre pio periurio confestim omnes huiuscemodi ab exilio reuocauit. Post eum Gilimer, v . regnauit annos, uir in primis crudelis, qui nec parentibus pepercit: uictus demum à Bellisario ac in triumphum ductus, anno LXXIIII ex quo Gensericus in Africam ingressus est. Hic Vandalorum finis, ut author Procopius.
- Alani** Nunc ceteros exequar. Alanos, Ptolemæus in parte Scythiæ ponere uidetur: Capitolinus in parte Daciæ: Marcellinus itēq; Pli. & Diony. poeta in hac Sarmatia Europea. Iosephus lib. ulti. ait, inter Tanaim & Mæotidem habitare, ac inita cum Hyrcanis societate Medos suo tempore fuisse depopulatos. Hi demum fuere, qui uno ferè tempore cum Vandalis Gallias, deinde Hispanias petierunt: sed breui & ipsi à Gothis, cum quibus eandē ferè gentem & linguam esse Procopius dicit, expulsi regnum amiserunt. Agathyrsos & Gelonos
- Agathyrsi** Agathyrsos & Gelonus Herculis filij constituerunt, ut est author Eustathius. Ex his Agathyrsos dicit Herodotus cultu præstare, esseq; ab origine Græcos, agri cultores quoq; & optimā incolere terram. Mela dicit eos, ora fuco inficere, qui nulla deletur aqua:
- Roxolani** ex quo Virg. Pictiq; Agathyrsi. Hi deniq; Bacchum ex India redeuntem exceperunt. Roxolani Plinio Ptolemæoq; Roxani Straboni: hodie uero Ruteni. Hi quondam aduersus Mithridatis Eupatoris duces dimicauerunt, quibus imp. præerat Tassius, ut ait Strabo. Sed Christiani nunc sunt, Græca tamen secta, lingua semidelmatica, sicuti ferè & Lituania & Polonia uicinæ regiones: bifariam autem diuisi, qui dicuntur Albi, uicini Lituaniæ, ex nomine
- Albi** Fluij Moscouij dicuntur, ac Mosquam regiam habent, cui præsidet Ioannes dux, qui ex
- Moscouij** Helena Andreae Palæologi Despoti sorore plures suscepit liberos. Hic ad mare usq; Venedicum postremus omnium imperat. Ex quo Strabo ait supra Roxolanos neminem habitare. Ibi ingens sylua, & homines syluestres pellibus tantum urforum quos uenatur teçit: natura alioqui simplices, melle uictitantes, ac mercatoribus eò ad nauigantibus pro frugibus pelles preciosas commutantes. Retinent insuper urbem maximam, quam Nogardiam, hoc est nouum castrū, eorum lingua uocant, quæ Græcum solet habere præfulem. Is fuit ætate nostra Isidorus card. Rutenus ab Eugenio factus. Hic lapis in medio foro quadratus, quem dum ciuitas erat libera qui ascendere poterat, neq; inde deici, princeps habebatur. Huc aditur tatum pellium causa: moneta utitur non signata. Alteri Ruteni, rubri appellati, Orientaliores, ac Borystheni propiores sunt. De Tartaris locus iam exposcit, his uicinis populis atq; infestis, loqui. Hos Plin. Tactaros uocat, ponitq; inter Tauros, de quibus paulopost dicam. Hi anno MCCXXI , Batone duce finibus egressi ad mare usq; balteum defluxerunt, uicinosq; accolas Roxolanos, Gazeos, qui & Lazi Procopio dicuntur, præterea Polonos depopulati, postremo ad Pannonios penetrantes, omnem eam regionē triennio uastauerunt, ut in Pannonia dixi. Inter Borysthenem & Mæotidem campos habitant inadcessos, quum aqua, tum frugibus, teçtisq; ac omnibus necessarijs carentes, pecore abūdant. Vitam in tentorijs ducunt, equorum inutilium sanguinem potant, cæteri q; utiles equi inter niues unguis herbas radicesq; perquirunt, breuiq; cibo longas tolerant excursiones. Lege ac lingua omnes utuntur Mahumetana, ac cum Turcis uicinis adfinitates ineunt. Septenis agunt sub principibus quos Cæsares appellant. Ex his unus Lituani Rutenisq; uicini ac infestus, Cæsar Caphensis dicitur, quod prope Capham loca teneat. Est enim id castellum iuxta mare in Taurica Chersoneso munitissimum, ditionis olim Genuensium, nunc Turcarum. Cæterum Tartari ore sunt tetro & horrendo, raso sincipite à medio uertice ad utrumq; tempus, oblongis post tergū capillis, lata facie, pressis naribus, ore abrafo, præter labrum superius. Deinceps ad reliquos Sarmaticos. Budini $\alpha\omega\delta\ \tau\eta\omega\ \beta\omicron\omega\omega\mu\ \eta\gamma\eta\ \delta\iota\ \nu\epsilon\upsilon\tau\eta\mu$, quod in curribus ut pleriq; Scythæ agant, à bobus tractis. Amaxobij simile ferè genus, $\alpha\omega\delta\ \theta\eta\ \alpha\mu\delta\epsilon\gamma\epsilon\ \nu\alpha\iota\ \beta\iota\delta$. Melanclæni quod atris uestibus utantur, Antropophagi em sunt Herodoto teste. Neuri eorum regionem olim ob serpentes reliquerunt. Incantatores perhibentur esse, in lupum sese aliaq; animalia conuertentes, ut Eustathius in Dionysium. Hylea regio mari quo abluitur nomen dedit, ut Plinius. Herodotus etiam sic ait, Traiecto Borysthene, à mari in primis est Hylea regio. Valer. poeta, Mouit & Hylea supplex cum gente Syenem. Strephanus tamen eam regionem Ponti facit. Cimmerici & Oretæ inter Sauromatas. Ii in Odysea nominantur, Hi secundum Diony, Achæi sunt, qui secuti Agamēnonem, siue Ialmonem filium Martis

Martis regem Asplendonum, huc tempestate delati. Plin. Cimmericos post Arimpæos ponit. Effedones Plinio, Issidones Hecateo, Assedones Alcmani poetæ iisdem populi. Arimaspi in hac parte Plinio ponuntur iuxta Ripheos, quos Dionysius Arimaneas uel Arimānos uocat. Æschylus uero *μονῶπα στρατόν*, id est, monoculum exercitum, quod sagittarij quum sint optimi, alterum inflectunt oculum, ut à paruis aduerti altero melius cernāt, unde etiam nomen auspicati sunt Herodoto. Nam Ari Scythice, unum significat, & Maspos oculum. Item dicit author, supra Arimaspos Grypes esse aurum seruantes. Hos prope Riphei sunt montes: ultra uero Arimpæi habitant, iusti & mites. Plin. dicit eos in nemoribus agere ac baccis uictitare: quos satis puto ex eorum genere syluestriū hominum supra mihi memoratorum, sub Moschouicē duce degētium. Ad Ripheos usq; cursus Alexandri, ubi eius aræ ponuntur. Supra uero Hyperborei sunt montes, quos nonnulli in Asiæ principio ponunt, de quibus mox in Asiatica Sarmatia. Nunc autem uersus mare Ponticū descendendo Tauros gentem maximam percurram: dicuntur enim non à monte, ut quidam eruditus nuper nullo authore scripsit, sed ab animalī, quod ibi Osyris docuerit boues aratro iungere, ut tradit Eustathius. Nam Osyris dicitur uniuersum orbem agricolatōnē monstrando obiuisse. Horum igitur Plin. x x x . populos fuisse dicit, inter quos Tactaros ponit de quibus supra dixi. Apud hos Diana Taurica, cui Iphigenia præest, & uictima humana sacrificabat. Hic Tauroscythæ qui montana tenent, & Cursus Achilleus, & Taurica Chersonnesus oblonga, in mari protensa modo uitæ mille stad. Eo usq; dicunt Achillem prosequutum Iphigeniam fuisse, raptam ex Aulide in Scythiam à Diana, quum ceruam pro ea supposuit, ibiq; moratum cum ea rem habuisse. Nonnulli alium Achillem eius regionis regem illius amorem re captum fuisse dicunt. Hæc Eustathius in Diony. Plin. ait hanc peninsulam ad formā esse gladij in transuersum porrectam, & ab exercitatione Achillis cognominatam esse Achillis Cursum. Ab hac c x x . milia insula in Ponto est, Achillis Tumultus appellata, de qua in Ponto dicam: & promontorium Achilleum contra Cimmericum Bosphorum, Ptolemæo. Chersonnesus Taurica moribus & elegantia Græca, libertate quondam à Romanis donata, ut author Plini. In hac urbes nobiles, Theodosia, & Panticapeum metropolis Bosphorianorum, à Panticapeo Ætæ regis filio ædificata, quæ postea Phanagoria est appellata, quod phanarium sit ac forum circa incolentium Europeanorum, Eustathio. Præterea Nymphæum, Parthenium: Charax mons: sinus Carcinus. In Isthmo Noua mœnia, Bosphorus Cimmericus lat. x x . stad. qui os Mæotidos appellatur. De Mæotide uero ipsa in Pōti descriptione dicam: Erullos insuper fortissimam gentem in Sarmatia flumen supra Istrum habitare Procopius de bello Goth. scribit, qui, ut ait, senio confectos, seu morbo adfectos ob pietatem interficiunt: uxor defuncti iuxta tumulum laqueo se suspendit, infamis qui huic defuit officio. Longobardos olim uicinos Anastasio imperante ac duce Rodulpho infestauerunt, qui dux cum esset ab iniuria belli aliquandiu quiescens, à suis uti segnis intumescens, latus pugnare rursus coactus cum multis eorum millibus cecidit. Exercitus reliquæ antiquam patriam repetentes cum Rogis constitere. Deinde in Italiam unā cum Gothis commixti uenerunt: postremo ob famem pars Gepidarum gentis uicinæ militiæ se authorauerunt, pars in Thylen insulam se cōtulere. Iustinus princeps eos primum Christianos fecit, eorum sæpe auxilijs usus. Gothos quoq; Trazaitas Procopius hic ponit & Hunnos. Flumina hic, primū Tanais Europæ terminus, Græco uocabulo porrectus extensusq; dicitur, quod longe fluat, Barbaris quandoq; Silis nunc Vola uocatus. Nam pleriq; fluuij Barbari sibi usurpant nomina, ut Nilus, Thermodon, Araxes, Eridanus. Tanais igitur è Ripheis montibus oritur Ptolemæo, è Caucaſo Dionysio, è magna uero palude Herodoto, quibusdam alijs nullum certum habet principium. Hic Græcorum colonia quondam fuit à Paleomone Colchorum rege diruta, quum minime obtēperaret. Commune id emporium eius regionis: nunc in eodem loco castellum est Venetorum Tana, unde pelles & mancipia exportantur, quæ Sarmatæ mercantur, appellantq; Carcasos. Borysthenes ingens Sarmatiæ fluuius à montibus exit Venedicis, & per fines Sarmatiæ in Pontum Ptolemæo: Plinio autem & flumen est & lacus & oppidum & gens, uocaturq; à Barbaris Neper, qui Tartaros à Lituanijs diuidit: præterea Tira & Axiaces, quem Hypanim etiam uocant, Barbari uero Nester, ex Peucinis montibus in Pontum fluunt. Flumina præterea è mōtib; Venedicis in sinum eiusdem nominis, Ptolemæo, Chrones, Rubon, Truntus, Chersinus.

Sarmatia

Effedones
ArimaspiGrypes
Riphei
Arimpæi
Aræ Alex.
Tauri popu
li XXX
Tactari
Tauroscy
thæ.Cursus Achil
leus.Achillis tur
mulus.Achilleū pro
montorium
Cherso.Theodosia
Panticapeum

Phanagoria

Nymphæum

Parthenium

Charax mōs

Sinus Carci.

Isthmos

Noua mœnia

Bosphorus

Mæotis

Tanais

Rogi

Gepidæ

Gothi trā
zaitæ.

Hunni

Polemōn.

Borysthenes

Axiaces seu

Hypanis

SARMATIA ASIATICA

Rha
Rhyminium
Rha barbarū
Hyperborei

Rhombitani
Rhombites
Zygi
Nape
Sindi
Hunni
Simocatus
author.

Hunni Turcae

Gothi trazite

Amazones
Edil
Rha
Trogus

Strabo

Thalestris
regina
Herodotus

ARMATIAE Asiaticae limites Ptolemæus intra Thanaim & Rha fluuios montesq; Caucasum & Hyperboreos concludit, in quo fermè spatio populi clari sunt Rhombitani, Melæcleni, Zygi, Hunni, Turcae, Amazones, Hyperborei, Gerri, Hippophagi. Flumina uero Rha, Rhombites, Rhyminiū, unde & mōtes Rhyrnici. Rha in primis maximus amnis, apud quē, inquit Arrianus, radix nascitur medicamēto nobilis, quod Rha ponticū, seu Rha barbarū uocant. Oritur ex Hyperboreis. Flexiones facit similes Tanai inter se aduersas, ab Alexādro alter Tanais putatus. De Hyperboreis qui supra Rhipheos habitāt, Pli. dicit eos inter Antipodū solis occasus & nostrū orientē, putari à nōnullis semestrē diem habere, maneq; serere & uesperu metere. Domus his nemora, nullum morbum, perpetuam salubritatem, etatem quāmlongam ad mille annos, procul à lite & iniustitia. Herodotus contrā, nullos esse Hyperboreos dicit: aut si sunt, necesse & Hypernotios quosdam esse. Possidonius esse quidem eos adfirmat, uerum habitare iuxta Alpes Italiae. Polybius ait, supra Tanaim uersus septentrionem ignota esse omnia, somniareq; si qui de his loquuntur aliquid aut scribunt. Rhombitani accolæ fluuij sunt Rhombitis, Strabo. Ptolemæus maiorem & minorē ponit Rhombitem, paulopost Mæotidem ex Rhomborum frequentia nominatum. Zygi de quibus Marcellinus ait, Immani diritate Zygos & Napas. Dionysius poeta præter Zygos ponit etiam Sindos inter Sarmatas. Hunnos supra Caspios & Albanos ponit Dionysius. Simocatus quidam est author Eustathio in descriptione orbis, Hunnos circa Boream & orientem consistere, eosq; Turcas à Persis appellari. Alij sunt Hunni Europei, de quibus Procopius lib. v. sic ait, apud Mæotidem Cimmerici habitant antiquitus nominati, nunc autem Hunni, quibus olim rex quidam imperabat qui duos habebat filios, Vturgurum, & Cutrigurum: hi inter se regno diuiso utramq; ripam Mæotidis ostij incoluerunt, donec paulatim Istrum trañcientes cum ualido exercitu loca imperij Romani populati sunt: horum alter Vturgurus domum postea reuersus circa eandem confedit paludem: Cutrigurus autē Romano imp. negocium facessebat, occidentē uersus late loca occupauit. His uicini apud Mæotidem sunt Gothi Trazite appellati, remoti ab alijs Gothis, qui Visigothi dicuntur. Hos trañcere conantes Istrum Hunni sæpe repulerunt. Vsq; ad pontum habitant Euxinum, iter dierum x x. Arrianam colunt sectam, misereq; ad Iustinianum anno eius imperij x i. oratores quatuor, ut præsullem eis mitteret, quū alter apud eos esset extinctus. Hæc Procopius diuersis in locis in eodem libro, ex quibus deprehendimus Hunnos, qui Pannoniam ceperunt, Europeos fuisse: colonos fortè Hunnorum Asiaticorum de quibus scribimus: hosq; simul eandem esse gentem cum Turcis & Lazis & Zanis, qui à Iustiniano superati sunt per Theodorum, ut author est Agathias. Verum diuersis cognominibus appellati, ex ducibus pleriq; nomen habentes. Reliqua Hunnorum in historia Pannoniæ profecuti sumus. Amazones apud Rha fluuium sitæ, hodie quoq; à nostris cosmographis in insula ponuntur Edil fluuij, quem Rha dicunt esse. De his Trogus lib. ii. ait, duo fratres Scythæ cum exercitu apud Rha flumen constitere: ibiq; post multos annos cōspiratione uicinatorum, quibus erant infesti, trucidantur. Horum uxores qui cum eis aderant, in aduena terra sumpta mulierum manu sese tuentur contra uiros: quibus tantū concubitus causa admissis, mares filios interficiebant, foemina dextram adimebant mamillam, unde nominis etymologiam sumpserūt. Primæ earum reginæ Marpesia & Lampedo: his Orithyia & Antiopæ successere, contra quas profecit Hercules & Theseus uictoria sunt potiti, Menalippe & Hippolyte sororibus Antiopes capitis: deinde Pantafilea Orithyia succedens, & in bellum Troianū profecta, cum toto exercitu trucidatur. Hoc itaq; modo ex successione usq; ad Alexandrum Magnum durauere. In hanc ille sententiā. Strabo autem lib. x i. eas dicit indicio esse late quondam dominatas fuisse ciuitates ab earum reginis cognominatas in Asia, ut sunt Ephesus, Smyrna, Myrina, Paphe, & aliæ complures. De Thalestri regina, quod in Hyrcania cum Alexandro prælio concurrerit, ut quidam scriptores tradunt, non adseuerat. Herodotus de hoc genere refert, Amazones Thermodonta Paphlagoniæ incoluerunt, quæ quum in sedibus suis à Græcis essent debellatæ, cōgregatæ unā pontum Euxinum contra eos trañcientes, à uentis reiectæ in Mæotidem descendentes, omnem eam regionem depopulatæ sunt. Quumq; essent specie pulchræ pacem cum iuuentute ob Venerem fecerunt, simulq; Tanaim transeuntes iter

trium

trium dierum uersus orientem confedere, ubi nunc sunt apud Sauromatas: ut uero quidam uolunt, Istrum traicientes contra Græcos usque ad Ariopagum uenere: unde nomen ab illis locus tanquam à Marte reiectis adsumpsit. Hæc Herodotus. Dionysius quoque poeta eas Thermodonte huc migrasse dicit, ἀμάζονες πλαγχθῆσαι πᾶσι κεν ἀποπίθονι Θερμώδοντες, id est, Amazones profugæ patria procul à Thermodonte.

RES TURCARVM

TURCARVM in hac parte inter Sarmatas Asiaticos supra Caspias portas commemorantur Plinio, Melæque. Qui uastas dicit eos colere solitudines, aliisque uenando. Ptolemæo Tusci in eadem parte ponuntur. Simocatus historicus, ut tradit Eustathius, ait Hunnos à Persis Turcas uocari. De his itaque Scilix Græcus author, qui historiam scripsit Constantinopolitanâ, sic refert: Turcarum genus Hunnicum est circa Caucasum montem, gens maxima atque libera: quum Saraceni late dominarentur in Asia, atque inter se dissiderent, Maugmet princeps Persidis & Mediæ contra Imbraelem item Saracenum Babylonie principem, auxilia Turcarum aduersiuit: illi duce Mucaleth, uictoria potiti, ad imperium Persiæ aspirare cœperunt: præsidiaque in Araxi ponte constituta à Saracenis, ne Scythæ transfirent in Persiam, cum amouere conarentur prohibiti, manu ualida prædone duce Strangolice contra exercitum Maugmet ueniunt, ac tandem potiuntur. Totius Persiæ Strangolix Sultanus efficitur: ruptisque Caucaſi claustris Turcas alios euocat: uicinis bellum suscitatur: Babylonem Pissafirio rege superato in potestatem redigit: contra Carbessem Arabiæ principem, bellum primum per Cuelmam legatum, deinde per Asan fratris filium infeliciter gessit, amissis copijs ac profligatis: uerum alij atque alij insurgentes huius nationis totam Asiam occupauere. Hæc Scilix. Otho autem præsul Phrisingenſis dicit eos egressos è finibus anno salutis DCCCLX. regnante apud Francos Pipino: Asiam occupauere, ac cum Saracenis de una lege conuenere, quum prius uti reliqui Scythæ idola colerent. Insequentibus deinde temporibus diuersi ex his duces ac principes loca diuersa cepere. Solimanus Niceam usque ad Hellespontum & Tarsum Ciliciæ, qui in prima expeditione Hierosolymitana expulsus à nostris cum tota familia fuit. Ducath Damascum omnemque regionem Decapoleos: Assungur Alapiam, Anexianus Antiochiam cum modicis finibus: nam usque Laodiceam Syriæ Calipha Ægypti è gente Saracenicâ possidebat regiones. Post annos circiter LXXX. regnante apud Hierosolymas ex nostris Almerico Syracinus Norandini Damasceni principis dux, simulatione ferendi auxiliij Caliphæ Ægypti qui tunc à nostris oppugnabatur, eum obtruncauit, Sultanumque se primum Ægypti constituit. Huius Saladinus successor Hierosolymæ Syriæque regnum nostris expulſis in potestatem recepit, processuque temporis & ipsi Saracenicum nomen ex Turcis, quod inter Arabes uersarentur usque in hodiernum diem acceperunt: perpetuaque postmodum lege sanxerunt, nequis Turca aut in secta Mahumetana natus Sultanus esset, sed aut Christianus fidei defertor, aut alterius nationis captiuus ac seruus. Insequentibus deinde seculis anno circiter M C C L. quatuor è Perside familie cum totidem ducibus ac exercitibus late per Asiam, perque Europam uagati sunt, Asambeci, Candelori, Caramani, Othomanni. Candelori Sinopen, regionemque circa Pontum ceperunt. Caramani Ciliciam, quorum ultimus Abamus auxilium contra Othomannos à Pio pont. per oratores petijt. Vtraque igitur familia à Mahumete Othomanno pulsa ad opes Asambeci confugit. Hic Asambecus Vsuncaſan appellatus, una ex quatuor familijs in Perside regnabat omnium potētissimus: apud Tauros ciuitatem ab eis uocatam regiam constituerat, ac Othomannis plures ademit urbes: cum Venetis ex ea causa foedus iniuit: oratorque Venetorum Catherinus Zenus ad eum missus anno M C C C L X X I I. multas eius opes testabatur se uidisse: contra Othomannum ad septingenta hominum millia coegisse, ipsum in castris uenari solitum equos syluestres quibus uescabantur. Prusiæ ac Nataliæ regiones hostium depopulatum esse. Denique Cappadoces, Armenos, Mesopotamios, uicinosque circa populos omnis subegisse. Aliæ quoque literæ Securani Genuensis, qui apud eas nationes negociabatur, ad Sixtum pont. eodem ferè anno idem testabantur: præterque etiam Sorochum nepotem magni Tamberlani ab eo expugnatum, apud mare Caspium Samorcantem urbem proximam Amazonibus tenentem. Hiersalem regem Babylonie cum toto exercitu superatum: Ægypti Sultanum ob formidinem ad foedus ineundum compulsus. Quæ omnia post eius mortem desciuere, filijs non pari uirtute

Maugmet

Imbrael

Mucaleth

turca.

Strangolix

Otho præsul

Solimanus

Ducath

Assungur

Saracenus

Norandinus

Saladinus

Turcarum

familie IIII

Candelori

Caramani

Asambeci

Vsuncaſan

p aut fe

aut felicitate succedentibus. Ex quo Othomanni, ac alij, multa de eorum imperio abstulerunt. Nuper uero anno MDII, excitatus est in Perside uir bubulcus & idiota, nomine Sophi, qui se prophetam dei nominat, responsa quoque dat: opertaque facie more Moseos populos audit: magnoque cum exercitu ingressus uicinas nationes subegit: Othomannis maxime aduersus, quibus multa iam abstulit, eaque antiquis possessoribus & dominis Asambeci nepotibus tradidit. Armenos Christianos ultrò obuiam ob metum procedentes bona spe iussit esse. Othomanni autem, quos è quatuor descripsimus familijs, eodem tempore Othomanno duce in Asiam primum minorem irrupere. Hic enim ex humili fortuna ob uirtutem rei militaris magnum sibi nomen in Turcarum gente parauerat: cuius filius Orchanes supra nidum paternum in Thermodontem & Bithyniam transgressus, caput extulit: huius item Amurathes rem maiorum adauxit: duobus siquidem de imperio Græcorum certantibus ab altero auxilio adcersitur, pacta Callipoli: quam adsecutus primus Turcarum paulatim per dissensionem principum Græcorum in Europam, in Thraciam primo, deinde in reliquam Græciam, manus intecit. Huius è duobus superstitibus liberis, alter Solimanus breuiter decessit, alter Pazaites paterno successit imperio, maiorum fama non inferior. Thraciam, Moesiamque magna ex parte subegit: maiora facile consecuturus, si per eius infelicem exitum licuisset. Captus siquidem à Tamberlano, de quo uiro inter Parthos postea dicemus: in caueaque uinctus cathenis modo feræ circumducebatur. Filij hac clade accepta euestigio per Thraciam fugientes à Græcis capti sunt, è quibus Celapinus natu maior, inutili quidem nostrorum consilio, ad recuperandum paternum regnum dimissus, obiit, superstiti filio Orchane pupillo, quem tutor ac patruus eius Moses cupiditate adrepti imperij de medio sustulit: quod denique & ipse sine liberis extinctus, fratri Mahumeti reliquit. Hic igitur primus Danubium traiecit: multasque eorum ciuitates tributarias fecit. Huic Amurathes filius successit: quem aliquandiu Græcus imperator in Asiam transire conantem interclusit: demum ubi eò penetrauit, Muscapham Pazaitis filium regno paterno spoliatum egentem contra eum excitauit: quo uicto Amurathes solus rerum potitur: Thessalonicam uero captam diripuit: Epirumque ac Ætoliam subiugauit: Sinderouiam Georgij Despoti Seruiae socii urbem expugnauit. Cum centum armatorum millibus Pannoniam ingressus obtinuisset, nisi commeatus per anni penuriam defuissent. Bis tamen Pannonios bello fudit: semel apud Varnam, in qua Vladislaus rex cum duce Ioanne Hunadis & Iul. Caesarino legato profugatus fuit: de quo quid deinde fuerit incertum, non amplius uisus est. Ioannes ut peritus rei militaris fatum prædixerat: non creditus sese ante finem pugnae in tutum recepit. Legatus fugiens dum aquaturus equum in amnem ingreditur, à latronibus Pannonijs trucidatus in medio campo iacuit. Postquam uictoriam Amurathes simul cum alijs rebus gestis, iam satis gloriae peperisse putans, uitæ tranquillitati consulere deinceps statuit. Itaque cura rerum Mahumeti puero & eius magistro Calibassæ tradita, ipse imperio se abdicans secretum petijt. Reuocatus paulopost à suis contra Ioannem Hunadis iterum aduersus eum rursus uictoriam retulit, atque iterum secessit. Moritur apud Prusiam Bithyniæ ciuitatē, quæ erat ante captam Constantinopolim Othomannorum regia. Mahumetes igitur defuncto patre, instituta maiorum pro ingenio correxit: rem domi forisque legibus ordinauit: Constantinopolim expugnauit. Auctus deinde uiribus ad Albam inter Danubij & Sauri confluentes castrametatus, magnam à nostris plagam accepit xxx. ferè mil. è suis desideratis. Fugere in eo exercitu tres Ioannes, Vaiuoda dux regis Pannoniæ, Io. Caruagialla legatus, & Io. Capistranus ordinis minorum, sub Calisto III. Post hæc Seruiam inuasit: eius Despotus Georgius relicto defensionis filio in Pannoniam aufugit: Trapezuntem deinde ac Bosnam fugatis eorum principibus subegit: omni denique ferè Græcia cum Peloponneso, Macedoniaque, ac Illyrico potitus, in Italiam ad extremum penetrauit, Hydrunto capto: in quo bello per triennium gesto, flos omnis Italiæ absumptus est: benigne nobiscum egit dei providentia, auctore inter hæc de medio sublato. Ad cuius nuncium mortis Sixtus pont. qui iam de fuga in Galliam, & alma urbe beatis apostolis qui eam tuerentur, relinquenda cogitauerat: cum patribus ac plebe deo gratias agens, tabernas claudi: iustitium ac triduale sacrum indici iubet. Mahumetis igitur filius Pazaites qui nunc imperat, rem paternam suscepit, expulso Zizimo fratre, qui Rhodum primo, deinde in Galliam, postremo ad urbem Romam ad Innocentium VII. captus cum custodibus Rhodiorum militum uenit: obuiam Francisco pont.

pont. filio procedente: exceptusq; publice in senatu, pontificē, deinde patres more suo con-
saluauit: mox custodiae traditus est, donec ab Alexandro successore ablatū Carolus VIII
rex Gallorum hinc secum Neapolim duxit, qui paucis post diebus ueneno extinctus, ma-
ximi initium mali nobis fuit: nam rem tutam fore Christianis frater per oratorem pontifici
receperat eo incolumi, Igitur anno MCCCXCVIII. excursiones in Carnorum regio-
nem transmissio Taliauento fecit: multa fidelium milia trucidauit. Biennio deinde post lon-
ga obsidione Methonem cepit, omnibus ad unum oppidanis cum praesule necatis, frustra
subuenientibus Venetis. Postremo Gallorum classem suppetias ferentem apud Lesbum
perdidit: quae singula alijs etiam in locis mihi repetita.

Carni

Methone

capta.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
VRBANORVM LIBER VIII.

ILLYRICVM

ILLYRICI ab Illyrio Cadmi & Hermionis filio, ut tradit Eustathius,
cognominati, quorum sepulchrū prope Ceraunia cernitur. Huc enim
ē Thebis profecti in serpentes mutati fuerunt, postq; Cadmus Mar-
tis draconem, qui Dyrce custodiebat, interfecit. Ratio fabulae, ut idem
dicit, quod homo Graecus & politicus mores induerit barbaros, & ui-
ctum ferinum. Appianus autem aliam repetit originem: Polyphemo
uidelicet & Galatae tres fuere filij, Celtus, Galatus, & Illyrius, qui to-
tidem constituere populos. Illyrio deinde filij, Achilles, Autarius, Dar-
danus, Medus, Taulantius, Perrhebus: filiae quoq; Partha, Daorta, Dafara: à quibus Tau-
lantij, Perrhebij, Achillei, Autarici, Dardani, Medi, Partheni, Dalarici, Darsij prodiere. Au-
tario ipsi Pannonius, uel Pæonus potius, & Scordiscus filius fuit. Pæoni uero Tribalus, à
quibus pariter nationū cognomina traducta sunt. Hæc ille. De Illyrijs Florus ait, quod pri-
mo bello Punico, regnante Teuca muliere, populationibus non cōtenti, licentiae scelus ad-
diderunt, legatos Rom. securi percusserunt, praefectos nauium igni cremauerunt, idq; quo
indignius fieret mulier imperabat. Itaq; Cn. Centimala duce, late superati fuerunt. De ea-
dem regina quæ Agronis regis uxor fuit, Polybius sic ait: Illyrij saepe eos qui ex Italia nauī
gabant, & ex Phoenice mercatores deprædabantur, Romani conquestum ad Teucam re-
ginam P. Iul. & T. Coruncanum miserunt: alterum eorum liberius locutum, postea disce-
dentem in itinere iussit interfici contra ius gentium. Ita missus Cn. Centimala cum exerci-
tu Teucam superauit, illa sese in urbem Rhizonem recepit, & procul à mari in ipsa Rhizo-
nis fluij ripa pacem fecit, hac conditione ut tributum daret, omni Illyrico excederet, pau-
cis exceptis locis, ut non ultra Lissum ei nauigare liceret. De Illyrijs postea, uti Liuius testa-
tur, L. Manlius praetor capto Gentio rege qui rebellauerat, triūphauit. Deinde Scipio Na-
sica conf. expugnato Delminio, unde Delmatē dicti sunt, amplissima ciuitate. Mox Q. Me-
tellus cognomento Delmaticus. Postremo Asinius Pollio Augusti tempore, Salonia oppi-
do munitissimo in potestatem recepto. Insequentibus uero temporibus Sclauī dicti sunt, à
Graecis autem Sclaueni, de quorum origine Procopius Graecus author sic scribit: Sclaueni
gens Scythica Iustiniani tempore in Illyricum irruere, multasq; strages ediderunt, contra
eos imperator exercitum misit Germanorum, qui multos ex eis interfecerunt. Sclaueni ni-
hilominus praedas egerunt, & incommoda multa uicinis intulerunt. Istrumq; nequeuntes
transire, se domum receperunt. Postea uero paulatim Gepidīs militantes supra capita om-
nium emertere, ac Istrum transeuntes imperij Rom. loca occupauere, interq; Illyricos con-
stitere. Catalecto utuntur semiscythico ac proprio in sacris usq; literis ac sacrificijs, cōcessio-
ne pont. ac sancti praesulis eorum Cyrilli. Magistratus ac principes Banos appellāt. Domi-
natur nunc partim à Pannoniorum regibus, partim à Venetis, ligneis habitant plerūq; æ-
dificijs culmo contectis, praeter paucas littorales urbes in quibus humanius degunt: tellu-
rem optimam colunt: ubi, teste Aristotele, bis grauidæ pecudes & quater in anno tonden-
tur. Regionem omnem Rom. ut est author Rufus, in prouincias XVII. diuisere. Norico-
rum II. Pannoniorū totidem, Valeriam, Samensem, Delmatiam, Mœsiam, Dacorum II.

Teuca reginā
Agronis uxor
Cn. CētimalaL. Manlius
Gentius
Scipio
Nasica
Qu. Metel.
Asinius
Sclauorum
origo.
SclaueniBani magi
stratus.Illyrici
diuisio

Sub ditione Macedoniae sunt VII. Macedonia, Thessalonicensis, Achaia, Epiri II. Latitudo totius Illyrici Plin. pass. mil. CCCXXV. ab Arsia usque ad Drinum DCCC. Adrius respiciens. Mutat autem Ptolemæo in itinere nomina, Odra, Carnus, Bebius, Albanus, Adulas, Getius, Scardus, pro uarietate regionum appellatus. Hunc præter Rufum diuus Hieronymus, Alpes Iulias uocat, quendam describens locum, Inter Constantinopolim, inquit, & Alpes Iulias. Duobus principalibus abluuntur tota regio fluminibus, Sauo, & Drauo: citra Adriam uero alijs minoribus, Edanio, Ticio, Narone, Rhizone, Drilone, Drino, omnibus in Adriaticum erumpentibus sinum. Populi autem inter idem mare ac montes hi ferè nominant, Iapydes, Liburni, Illyrici, Delmatae, Dryopes, Cerauni, Iatae, Chelidonij, Hyelles, confusi ferè omnes. Iapydum, & Liburnorum ciuitates XXXIII. conuentum Scardonitanum petebant. Ius latij habebant, ut author Plin. Iapydes ex Gallis Illyricisque nati cum latrocinantur uicti ab Augusto, ut idem refert, fuere. Hyelles Chersonnesum habent teste Apollodoro, qui Hyllis appellatur, habens ciuitates XV. Ad hos Argonautae descenderunt, ab ijs etiam Iason didicit tripodam Phœbi eò aduectum abscondere, quod fatum erat illam terram inexpugnabilem fore ubi Tripodas esset: dicti ab Hyllo Herculis filio, & Melitibus Ægei fluminis filia: qui apud Phæacas natus non tulit esse sub Nausithoo. Itaque cum parte Phæacum uenit ad Cronium mare, author Eust. Delmatarum oppida ad LX. fuisse, ex magna parte ab Augusto incendio uastata testatur Plin. ex his in ora post Arsiam ponuntur Ptolemæo, Aluona, Flamona, ubi flumen hodie uocant. Senia, nunc Signia, qua breuiore itinere ex Italia transmittunt Pannonias petaturi. Enona nunc Nona. Phanates, qui sinui Phanatico nomen dederunt, ius latij habebant. Iadera colonia, pro qua bellum diuturnum inter Venetos & Pannonios. Scardona incolum adhuc nomine, ubi olim conuentus. Sicum nunc Sibinicum, Spalatum, Plinio commemoratum, olim Diocletiani palatium. Eusebius in Chronicis, Diocletianus haud longe à Salona in uilla sua palatio moritur. Hinc Halmiffa octo ferè passuum mill. procul, arce nobilis, Cyclodie uocata: inter quam & Spalatum tractu maritimo ad montes usque pertinet gens, quæ quæ Diocletiani genere se ortam iactat, eorum locum politicam quasi remp. appellant, iuribusque suis uiuunt in hodiernum diem, senatu Veneto permittente. Sinus deinde panditur Chelonius: Narona colonia Plinio, hodie Narenta ad nihilum ferè redacta. Naro quoque fluuius eidem ponitur, Ptolemæo Narbo, & Straboni Varo, in utrisque menda. Epidaurum à Gothis dirutum colonia Rom. è cuius ruinis Ragusia iuxta ædificata, libera nunc ciuitas, tamen Turcis tributaria. Hoc Epidaurum Pausanias & Strabon Limiram cognominant, quod portuosum sit: alterum Epidaurum in Peloponneso, ubi Æsculapij templum. Rhizinium Plinio, Polybio autem Rhizo oppidum ciuium Rom. & amnis, ubi nunc Catharum cernitur, arce Venetorum renouatum oppidum. Butuauium Plinio, Ptolemæo Butua, priscum retinet nomen, à Cadmo Ægyptio condita: dicta quod bubus ad currum iunctis huc commigrauerit, uel à Buto Ægypti ciuitate, author Stephanus. Antibaris nouo nomine urbs metropolitana, quæ ex Docleatium uicina ciuitate ruinis creuit. Præsul est unus nunc utrisque. Olchinium, quod antea Colchinium dictum est, à Colchis conditum, ut author Plin. nunc Dulcinensis ciuitas: deinde Drino fluuius, Plin. Ptolemæo Drilonis est quæ Bolianam Delmatae appellant. Post eum Drinus Delmatiae Albaniaeque terminus. Est item alter iuxta minor, eiusdem nominis, qui lacum efficit, in Drilonemque exit. Post Drinum uero Lissum oppidum ciuium Rom. ab Epidauo. C. mil. pass. distans, ut author Plin. nunc Alexiussis dicitur ciuitas: de qua de quoque alijs in Albania locis (nam & Albanos eos Ptolemæo uocat) in Macedonia dicemus. Intus autem sunt oppida, Scodra ciuium Rom. à mari. XXX. pass. mil. distans, ut Plin. nunc Scutarensis ciuitas, ante hos annos XXX. à Venetis possessa: deinde à Mahumete Turca ingenti obsidione pressa, ac demum in pacis conditione recepta. Delminium, unde Delmatae appellati, supra Liuius commemoratum, nunc Damna uocatum, haud longe à Scodra. Salona à Pollione, ut supra dixi, expugnata. Tribullum Plin. nunc Tribunien sis præsul in Codice descriptus. Diocleata, ubi nunc Dioclenis urbs diruta, falso à quibusdam Diocletiani ædificium existimata, quando Plinio ponantur. Supra Istros Carni sunt Iata ta regio, à Foroiulensibus incipiens atque ad montana pertinens: Germani eam Carinthiam uocant, quasi Carnithiam, corrupto uocabulo, quæquam nonnulli alteram faciunt: eadem tamen est gens, Delmatica quidem, & ductibus Austriae subiecta. In hac Iulium Carnicum Ptole

Ptolemæo Plinioq; quod ex loci situ Golitiam quidam esse contendunt: cui præfuit ætate nostra Henricus comes uir turpissimus, æque corpore atq; animo, qui filios indolis longe melioris, ac matris nobilitatem referentes reliquit. Est etiam in hac Labatum oppidum ex nomine fluuij uicini, quem Plin. Neuportum appellat, unde descendit Argo nauis ad Istros. Delmata Lublanam hoc oppidum uocant ex Lugea uicina palude, Hanc regionem in primis bonam fertilemq; esse Ludouicus imperator monstrauit, qui ei Arnolphum primogenitum filium ducem constituit. Modrusa quoque nouo nomine ciuitas in hac parte inter montes sita est. Magistratum habent Carniti archiducem, Australibus hodie subiectum. Morem preterea hunc barbarum, ut non solum in furto deprehensum, sed furti suspectum extemplo suspendant: post triduum de suspitione iudicant. Si iure mortuum animaduertent, pendere eum sinunt: si minus, contumulant, eiq; iusta faciunt. Proxima huic Iapidia, quam Stiriam nunc uocant, licet Pius pontifex eam Valeriam putat: ego uero ex descriptione Rufi, Valeriam potius Croatiam dixerim, inter Danubium & Drauum. In hac Cilia est ad Sauripam, urbs, uti apparet ex uestigijs, antiqua. Nam inscriptiones in ea plures nominum Rom. apparent: oppidani à Sulla conditam dicunt, uocariq; Sullacem, nulla tamen autoritate quam sciam. Nam fortè ea fuerit aut ex etus ruinis, quam Ptolemæus non longe ab hac ponit, Celiam appellatã. Huic comes imperat Australibus ducibus subiectus. Is fuit ætate nostra Fredericus uir facinorosus, qui pellicis causa nobilem ac probam uxorem interfecit. Quumq; sub Nicolao v. Romam ad iubileum uenisset, nec melior propterea factus esset, rogatus quid ei profectio contulisset, ut non prioris sim oblitus artis inquit: Nam & sutor meus ad crepidas item redijt, qui mecum iter fecerat. Filiam habuit Bararam, quæ Sigismundo imperatori nupsit, filiumq; Vlricum haud patre meliorem. Is est qui tutor postea Ladislai pueri fuit, de quo in Pannonia mentionem faciam. Ex Stiria sal in Germaniam asportatur.

Golitia

Labatum

Neuportus

Modrusa

Iapidia

Stiria

Cilia

Sulla aut

Sylla

DE INSVLIS ILLYRICI

INSVLAS autem Illyrici amplius mille frequentatas Plinius dicit. Potissimæ nunc Tragurium. Alterum in ora fuisse Strabo & Ptolemæus tradunt. Arba, Pharus: antea Parus, Plinio: Ptolemæo autè Pharia, uetera omnes seruantes nomina. Est in eodem mari Lissa, Plinio & Antonino, & in hodiernum diem uocata: & Issa, Iseo quondam uiro clara, ut Strabo & Athenæus scribunt. Est & Chiffa quæ eadem fortè fuerit cum Giffa, sicuti Issa & Lissa. Antoninus tamen duas his uerbis facit, Bractia, Issa, Lissa, Corcyra, Melite. Giffam putant quam hodie Pagum nominant, quoniam uestigia in pago adhuc extant Giffæ appellatæ. Meliten, Ptolemæus Meliginam uocat, Polybius Melitusam. Hinc canes Melitei in delicijs, ut Plinius refert. Corcyra, quam Melenam uocat eodem teste, nunc Cursula: altera uero quæ ante Epirum est, Corcyra dicitur. Bractia ab Antonino usq; in hodiernum diem uocata: Venetis unà cum alijs seruit. Polybius tamen Brectiam dicit, & Brectianos colonos. Stephanus Ephusam ait, à Græcis uocari, & etiam à quibusdam Brectianis. Crepsam, & Aptorum, Ptolemæus in eadem insula ponit. Hodie eiusdem nominis duas uocant insulas, quas prætor unus Venetus regit. Portunata, quæ hodie Vigilia, seu Vegia dicitur, quanquam sunt qui Vegiam eam esse uolunt, quam Ptolemæus & Plinius Curitam uocant. Ego tamen potius existimauerim eam dici, uel eius esse colonos, quæ à Ptolemæo Vectia scribitur in ora. Sunt item in eodem mari Apsyrtydes, insulæ eorum qui Apsyrto duce à Medea trucidato, non adsequuti quod iussi fuerant ab Æta rege, formidantes reditum in hoc partim loco, partim in Illyrico circa Ceraunia confedere. Apollonius in Argonauticis rem omnem explicat. Deinceps pars Illyrici, quæ ultra Adriam est, ubi Drauus & Sauus amnes maximè in Danubium fluunt, alter ex Noricis uiolentior, Sauus ex Alpibus currens. c x v. mill. pass. interuallo. Amnes quoq; non ignobiles, Colapis, Bacuntius, Valdanus, Vrpanus, in Sauum omnes miscentur. Inter hos igitur Delmatia: populi plurimi Pannonijs immixti sunt. Ex his sunt lapides siue Stiriæ pars campestris. Præterea qui loca Valeria: tenent: de quibus Rufus sic ait: Marcomanni, & Quadi de locis Valeria:, quæ sunt inter Danubium & Drauum, pulsi à Tyberio sunt, & limes ab Augusto inter Romanos & Barbaros per Vindelicum & Noricum, Pannoniam, & Mœsiam est constitutus. Hanc hodie par-

Tragurium

Arba

Pharus

Lissa

Issa

Chiffa

Giffa

Corcyra

Bractia

Melite

Crepsa

Apsorum

Portunata

quæ &

Vigilia

Curita

Apsyrtydes

Apollonius

Pars Illyrici

ultra Adriam

Drauus

Sauus

Colapis

Bacuntius

Valdanus

Vrpanus

Valeria

Præful Cro- tem Croaciam uocant, regibus Pannoniorum subiectam, eiq; adscribitur præful Croaceni-
 atinus sis. Amantini quoq; populi, quos Rufus item deuictos à Tyberio dicit, unà cum Panno-
 Amantini nijs, in hoc ferè spatio fuerant, ubi etiam antiqua urbium nomina, Segestica, Sciscia, Syrmii-
 Segestica um, Taururum, nunc Belgradum, uictoria illa inclyta Pannoniorum contra Turcas duce
 Sciscia Ioanne Hunnadis nobilitata. Situm est in Sauu & Danubij confluentibus. Vbi uero Teu-
 Syrmium toburgium Ptolemæo, in Draui & Danubij coitu ponitur, Quinqueecclesiensem ciuitatem
 Taururum nunc uidemus. In ripa Sauu ulteriore, est etiam Cibalis Ptolemæo, non ignobilis urbs, pa-
 Teutoburgiū tria Decij imperatoris. Omnia nunc Pannoniorum regibus dominata. Antequàm ab Illy-
 Quinq; ec- rico discedam ciuitates apud Fiscum apostolicū in tota regione descriptas, ponere uisum
 clesienses est. Tres omnino metropolitanae Iadrensis, Ragusina, Antibarensis. Sub prima Traguri-
 Cibalis sis, Pharenensis, Signanus, Scardonensis, Arbenensis, Nonensis, Croacensis, Titienensis, Sibini-
 Metropoles censis. Sub Ragusina Stagnensis, Rossensis, Tribulienensis, Buduariensis. Sub Antibarensi
 III Dulcinenensis, Dinastrienensis, Suatinensis, Polacensis, Albanensis, Sardensis, Scutarenensis. Ca-
 Iadrensis tharenensis uero sub Stranensi, pleraq; corruptis, uti demonstraui, nominibus, quorum non-
 Ragusia nulla inter Albanos sunt, de quibus postea dicemus. Nunc ad Pannonios transeam.

PANNONIA

Batho rex
 Tyberius
 Cæsar

D PANNONIAM spectat quicquid est agri ultra Sauum. Hanc Tyberius
 Cæsar uiuente Augusto, subactio rege Bathone, ac per alpes Iulias itinere fa-
 cto biennio domuit, quum nullus ad eam diem ausus fuisset ad Danubium
 arma transferre, quamuis sepe insultantibus Barbaris. Multis deinde seculis
 Romanis principibus subditam exterarum gentium diuersæ nationes inua-
 sere, domiciliumq; primum ac quasi pontem in eo constituere, unde facile in urbem Rom.
 inuadentes Latinum nomen, quod tantopere cupierunt, euerterent. Igitur prima irruptio
 Gothorum fuit: paulò antequàm urbem occuparent, illac iter populabundi fecere, quum
 Illyricum etiam penè omne uastarent. Post hos Lōgobardi: deinde Hunni: mox Auari: po-
 stremo Tartari omnem eam regionem uexauerunt, quod accommoda sit ad primos impe-
 tus excipiendos, ab ijs præsertim nationibus, quæ è Scythia egrediuntur. Pannoniã à Græ-
 cis Pæoniam uocari scribit Appianus, & Pannonios Pæonas: cæteri uero scriptores Pæo-
 niam diuersam faciunt, eamq; apud Axium fluuium in Macedonia constituunt. Duas Pan-
 nonias Ptolemæus posuit, alteram superiorem ubi nunc Austria, de qua in Germania dixi-
 mus: & hanc de qua nunc scribimus inferiorem, cuius limites multo breuiores quàm im-
 perium: nam & Iazyges, qui Transyluani: & Daci, qui Valacchi: & Valeriæ populi, qui
 Croacij nunc sunt: præterea Amantini ex magna parte ipsorum regioni subiiciuntur. Eius
 quidem ciuitates, quod uicatim potius habitent, & ligneis ædificijs, ueteres non posuere:
 sed gentes quæ Straboni sunt, Breuei, Audizeti, Ditrones, Pirusca, Desitiaca, quibus Ba-
 tho quondam imperauit, & alij conuentus ignobiles in Delmatia usq; distenti sunt: & Sar-
 diei ad meridiem pertinentes, qui Sardiates Plinio uocantur, nunc uero Sardenses, reliqui
 ex magna parte interiire. Nec sanè quæ à Ptolemæo ponuntur urbes dignosci nunc pos-
 sunt, mutatis nominibus & locis: hodie namq; in sacro fisci codice ciuitates XIII. adno-
 tantur. Metropoles omnino duæ, Strigoniensis, & Colocensis. Sub prima Agriensis, Ni-
 triensis, Vaciensis, Iauriensis, Quinqueecclesiensis, Versprimiensis. Sub Colocensi Zaga-
 brienensis, Transyluanus, Varadiensis, Sirmiensis, Canadiensis: ex quibus ultra Danubium
 sunt Agriensis, Vaciensis, Syluanus. Qui Iazyges sunt Metanaste, id est, migratores, & co-
 loni eorum qui apud Mæotim sunt: ulteriora Daci possidēt, qui nunc Valacchi, de quibus
 postea. In medio fermè tractu in sinu Danubij, ac ferè peninsula Buda, Pannoniæ regia con-
 tinetur. Inter hos tantum Agrienses, quos Appianus Agrianos uocat, antiqui sunt. Descri-
 ptam iam in uniuersum regione, reliquam adiciam historiam, ubi & urbium nouarum, quas
 paulò supra commemorauit, origines pro uirili parte uidere licebit, priusq; de moribus pau-
 ca dicam. Igitur habitu & catalecto ferè illyricizant, uti & consanguinei Boemi & Poloni,
 De moribus Pannoniorum artium omnium indociles præterquàm militaris, quam naturæ feritate ita exercent, ut ne
 per brumam quidem uacent, magnoq; adiumento nomini Christiano tuendo contra Bar-
 baros fuerint. Villis atq; uicis abundant stramineis, quas sæpe reficiunt ad subitã inimico-
 rum incursionem, uel alia leui de causa flagrantes. Nos id sumus periclitati, quo tempore
 cum car/

Metropoles
 Strigonien-
 Colocensis

De moribus
 Pannoniorum

cum cardinale Aragonensi legato proficiscebamur, serui negligētia per noctem lucerna to-
cum uicum comburētis: itaq; Turcas adesse putantes, ac humo surgentes, ubi strati passim
cubitabamus, quisq; trepidus uia, quae sibi primū in tenebris offerebatur, properabat. Ego
uero in cauerna quadam solus aliquot horas delitui, donec ueritas patefacta. Cæterum in-
culti ac procul à delicijs, hyeme, ut reliqui Aquilonares pelliti in pyriterijs agunt, potui ci-
boq; plus iusto uacantes. Mirādumq; id in primis, cum merum, aromataq; præter cæteros
mortales frequētent, iuuētutem tamen esse castam, & absq; scortis agere: uitibus, pecoreq;
abundant, olea nequaq;. Regis uectigal admodum tenue. Cura regni præsulibus, ac proce-
ribus traditur: hi iussi à rege extemplo. L. armatorū millia suis stipēdijs exhibent. Pompam
seruorū præferunt, argenteis splendoreq; uestium utūtur. Dum equitat arundinē in manu
gestant. Id insigne nobilitatis, quod & Germanis cōmune. Cætera plebes sordida, hominē
interficere leui de causa promptū habent, idq; impune licet. Idem religiosi, magnaq; pars
antelucanas uigilias ac sacras obeunt horas: in templis errare, aut aliud agere q̄ supplicare
dum sacrificatur, pro crimine ducunt. Sextam feriam sacram habent, ieiunioq; uenerātur.
Excitata est ea natio ante paucos annos, singulari & eleganti ingenio Matthiæ Regis, qui
artes bonas, tum Italicos magnopere adamauit, quorum commercio & adfinitate, in cul-
tum splendidiorē omnia restituit. Nunc quibus Pannonia ab initio creuerit auspicijs,
sub quibusue regibus usq; in hodiernum diem fuit, quantum ex eorum annalibus licet de-
prehendere, breuiter attingam. Postquā, ut dixi, à diuersis principio Barbaris regio per-
cursa est, Longobardis inde postremo discedētibus Hunni successere, è Sarmatia Europea
egressi: quorū genus in Sarmatiæ descriptione narraui. Ex his postea Hungari, quasi Hun-
nari appellati. Hi siquidem anno salutis circiter c c c c. duce Keue Pānoniam ingressi ad
Tulmam Austriæ locū contra Romanos uictores fuere, in quo prælio dux ipse occubuit.
Cui Attila rex successit, ingenti uir animo, qui ad propagandum imperium intentus, cura
Pannoniæ Budæ fratri, unde oppido nomen, delegata, ipse cum copijs in Galliam traiecit,
Aurelianumq; obsedit. Inde cum Aetio duce, qui adsciuerat in societatem Theodericum
Gothorum regem, tunc Galliæ Narbonensis partem tenentē, apud campos Catalaunēses,
collatis signis concurrēs singulari clade adfectus est, in quo prælio Theodericus cecidit. Igi-
tur tanto accepto incommodo se in Trecas recepit, ubi præsulem Lupum uirum sanctissi-
mum obuium habuit: à quo oratione placatus reclusis portis recipitur. Rhemenses uero,
quod contra eum cōspirauerant, deleuit, ubi Nicasium urbis præsulem cum Eutropia so-
rore, qui religione incensi in oculis hostium manserunt, martyrio adfecit. Quos exitu con-
simili mox secuta est Ursula, Britannia regis filia, unā cum x i. mil. uirginū, ab eodem in-
expugnatione Coloniae interfecta. Demum reuersus fratrem Budam, qui regnum occur-
pauerat de medio sustulit. Post aliquot deinde annos rursus redintegratis uiribus, itinere
per Illyricum factō Aquileiam triennio obsedit, ubi per ciconiam cum pullis è ciuitate
migrantem deprehendit magnam esse intus famem, quapropter instando uicit, eamq; ab
solo diruit. Post hæc alias Padī terras depopulatus ad Mintium castra posuit, ubi à Leone
primo pontifice eò profecto sola oratione delinitus, cum pace discessit, ducta in matri-
monium Honoria Honorij principis filia, cuius nuptias dum reuersus in Pannoniam cele-
brat, uino grauis ac luxuria è sanguine è naribus obrupta uena defluente extinctus est.
Post eius mortem filijs quos ad L x. dicunt fuisse de principatu contendentibus, res est
ad duos deducta, Chabam & Adalarium. Chabas tandem cum reliquis fratribus prælio
uictus, Constantinopolim aufugit. Pars eius exercitus cum ducem profugum sequi nol-
let inter Iazyges, ubi nunc Transyluani constitere, ac propter Hunnorum odium gentis,
sele uicinis infensos animaduertentes, Zetel cognominauerunt, qui latine Siculi dicun-
tur. Hi in hodiernum usq; diem perseuerant suis tantum utentes legibus, ore truculentio-
res quā Vngari, tum barba & capillis promissis terribiliores. Hac igitur Attilæ succes-
sione annis fere c c c. in Pannonia regnarunt. Deinde anno salutis fere D C C X L I I I. à
morte Attilæ c c c. imperatore Constantino v. sedente Zacharia pontifice, Hunnorum
alia manus finibus egressa contra cōsanguineos suos in extrema Pannonia bellum mouit
apud locū qui Herdel appellatur, septem ducibus exercitu partito. Quorū primus Herpad
ad Albam castrametatus, hostium duce Zuataplugo interfecto, Pannoniā uictor obtinuit.

Pyriteria

Matthias rex

Hunnorū gens

Attila rex

Buda oppidū

Lupus præsul

Trecensis

Nicasius præ.

Ursula

Aquileia

Honoria

Honorij filia

Adalarium

Chabas

Zetel qui

Siculi.

Hunnorū alia

manus

Herdel

Herpad dux

Carnia Inde post annos VI. uicinos infestare cœpere. Carniam, Stiriam, Carinthiam, quibus po-
Stiria pulis Gregorius patriarcha Aquileiensis tunc potens auxilio fuit, tentauerunt. Deinde in
Carinthia Bulgaros aliquot factis excursionibus, in Italiam anno ferè DCCCCIX. cum XVI. ar-
Gregorius matorum millibus traicere, Paduam igni ferroq; diruerunt: quibus Berengarius primus
patriarcha eius nominis ad Forumiulij occurrens primo quidem superatur, mox per Venetiam de-
Dux Toxon bacchantes adortus compulit annui fœdere stipendij ad sedes proprias remeare: qui paulo
iterum in post promissis minime stantes sollicitati ab Alberigo Hetruriae comite contra Romanos,
Italiam. iterum duce Toxone auo diui Stephani, reuersi: primum contra fœdus Hetruscos ad-
Geyca To riantur, captisq; multis mortalibus post aliquot annos eodem terrore repetentes, si quid
xonis filius erat reliquum asportauerunt. Quos Berengarius secundus imperator magna ui pecuniæ
S. Stepha- placatos remigrare compulit. Toxoni Geyca filius successit diui Stephani pater. Stepha-
nus primus nus rex primus diui Henrici imperatoris opera, cuius neptem in matrimonium duxerat,
rex ac Chri- Christianus simul & rex factus, iuuante quoq; diuo Adalberto præfule Pragensi à quo ba-
stianus ptissima suscepit, sanctitate ac miraculis claruit: nec tamē ab armis remotus, quippe qui plu-
Diuus Eme- rimas ex hostibus præsertim infidelibus, uictorias retulit: & Keam ducem Bulgarorum in
ricus. prælio interfecit. Inde gaza multa redacta, ex cuius manubijs basilica Alberegalis ab eo
Vazul extructa, muneribusq; ornata. Filium Emericum ducem, sanctitate & ipsum præditum a-
Keilla misit. Hic à teneris annis ætatulam suam deo uouit, supplicijs ieiunijsq; intentus, præterea
Petrus rex uini ac Veneris expers florente ætate decesserat. Cuius mœore obitus pater in ualitudi-
 nem incidit pedum, unde extinctus est, quum regnasset annos XXXIX. sepultus in æde
 Alberegalis, ab eo, uti supra dixi, constituta. Vazulem patruelem suum instituit heredem,
 quem antequam decederet Keilla regina eius coniunx comprehensum exoculauit: Pe-
 trumq; cōsanguineum suum instituit. Petrus igitur diui Stephani ex sorore nepos, patrem
 habuit Gulielmum diui Sigismundi Burgundiae regis ex fratre nepotem: qui Sigismundo
 interfecto Venetias aufugit: ubi ducta in matrimoniū imperatoris sorore Gertrudi, filiam
 suscepit Keillam reginam. Defuncta Gertrudi, sororem diui Stephani duxit: ex qua hunc
 Petrum suscepit: qui ob libidinem & sauitiam, & præsertim quod homo Germanus, quæ
 natio est odio Pannonijs, triennio postquam regnauit pulsus est, successit Aba rege: ac ad
 Henricum imperatorem in Bauariam confugiens, dum belli uires redintegrare molitur,
 Pannoniorum arma contra se excitauit, qui Bauariam omnem depopulati sunt. Aba nihilo
 melior Petro, Canadini quadagesimæ tempore, omnem nobilitatem in consilio uoca-
 tam necauit: multum reclamante Gerardo, eius urbis præfule sanctissimo. Quare Pannonij
 aduerso auxilio Abam fugant: Petrum exulem restituunt: Christi religionem delere con-
 tendunt: præsulibus ciuitatum ad unum omnibus necatis, inter quos fuit Gerardus ipse cla-
 rus miraculis ac sanctitate. Boni igitur omnes secessione facta, Endram, Leuentham, & Be-
 lam, filios Vazulis patruelis Stephani regis, quem diximus à regina exoculatum, in Polo-
 nia exulantes statim reuocant. Ex his Endra, Petrum cum manu Teutonicorum in Austru-
 am confugientem, in itinere adortus cepit, oculisq; orbauit: qui post paulò decessit anno
 1111. quam ad regnum restitutus fuerat: sepultusq; apud Quinqueecclesias, quam urbem
 ipse construxerat, ac principii apostolorum dicauerat. Andreas, qui & Endra prius diceba-
 tur, anno MXLVII. apud Albam, accepto diademate, initio regni nihil habuit potius
 quam desertam, ac paulatim destitutam Christi religionem populis restituere, ac cogere
 ad ea seruanda, quæ diuus Stephanus persancte præceperat. Constituto imperio ac mor-
 tuo fratre Leuanthe, tertium fratrem Belam regni confortem ac ducem fecit: regis Ruthe-
 norum filiam in matrimonium duxit, ex qua Salomonem & David genuit. Bela uero Gey-
 sam & Ladislaum. Henricus interim imperator Petrum regem, quem interfecerant ultra-
 rus, fines Pannoniorum cum exercitu ingreditur, sed paulopost conditio connubij pacem
 fecit: Salomoni regis filio Sophia filia collocata, nuptiæ apud Mornam fluuium celebrata.
 Post hæc Andreas cupidus gloriæ, Salomonem tunc puerum quinquennē diademate ius-
 sit redimiri, excusatione q̄ nouum exemplū causa pacis populorū introduxisset, cum præ-
 sertim fratrem tunc Belam suspectū haberet: quem cum nullo pacto placare posset, tollere
 de medio constituit. At ille ad Miscam Poloniae ducem socerum suum confugit. Andreas
 item filium Salomonē ad socerū eius imp. misit. Igitur Bela Polonorum copijs instructus
 apud

apud amnem Tibiscum, qui hodie à Barbaris Tiffa appellatur, cum Andrea concurrentes
 praelio fit superior, Andreas in Germaniam fugit: sed ad portas Musini captus atque interfe-
 ctus est: sepultus in cœnobio S. Amani, quod ipse construxerat: regnavit annos XII, Bela
 regno per fratris cædem potitus, bonus alioquin princeps habitus, populos à multis uecti-
 galibus immunes fecit: primus Byzantios nummos argenteamque monetam percussit: mer-
 catum die Saturni communem instituit. Decessit lapsus equo, fractusque membra post an-
 nos regni tris, sepultus in cœnobio S. Seruatoris ab eo constituto. Huius quoque illud per-
 sancte factum commemorandum, quod Pannonijs petentibus iterum à fide desciscere, &
 cædem facere præsulum, respondit se tempus ad deliberandum uelle: interim multos ex eis
 sceleris auctores interfici iussit. Decessit superstitibus Geisa & Ladislao filijs. Salomon,
 quem diximus apud focerum Henricum imperatorem exulare, è uestigio Bela extincto, so-
 ceteri armis in regnum restituitur. At Geisa Belæ filius qui in Poloniam confugerat, compa-
 rata Polonorum manu aduersus eum profectus, apud Monson castrum munitissimum in
 armis constitit: donec per pacificatores cõcordia inter eos inita, Geisa, & Ladislaus duces
 in Pannonia remansere. Post hæc Salomon Hunnos, ingenti multitudine Pannoniæ fines
 ingressos fudit, fugauitque, anno regni eius XIII. Tertium deinde molitur bellum periculo-
 sissimum contra Græcos Bulgarosque, qui Zanam fluuium traiecerant, quos aduersus pro-
 ficiscens in Albam Bulgariam locum munitissimum se recipere coegit. Salomon oppidum
 obsidione trimestri circūdat, illi auxilio Saracenos, quos Bessos uocant, aduersus Pan-
 nonios uenientibus, cum armis occurrit: eisque ad unum omnibus coram trucidatis, spem de-
 fensionis oppidanis adimit: tertio tandem mense, uirgo captiua, Pannonia oppidum incen-
 dens, causa fuit belli finis, unde præda ingens domum relata: cuius cupiditas discordiam rur-
 sus inter regem & fratres duces excitauit: itaque se ad arma accingunt. Rex Germanorum,
 illi Polonorum auxilijs instructi descendunt in campos Vaciae, ubi sylua erat tunc inaccessi-
 fa, soli tantum eremitæ cuidam sancto, Vacz nomine frequentata: unde Geisa postea rex
 ex illo urbi nomen indidit, templo etiam maiore constituto. Igitur primum duces hic armis
 decernere statuunt. Alacer inter alios Ladislaus, angelorum uti fertur ac diuinitatis instin-
 ctu, fratrem bono esse animo adhortatur: inuito praelio duces superiores fiunt tanta cæde, ut
 uires illius regni quodammodo exhaustæ fuerint. Rex ad Conson, & Poson castra sese ex-
 clade recepit, ubi gazam & familiam condiderat: uenientem mater increpuit, arguitque in-
 scitiæ rei militaris, ex quo indignatus ille uix ab ea manus abstinuit. A Ladislao tandem
 apud Posonem obsessus, ad singulare cum eo certamen uenit: in quo, ut dicunt, territus di-
 uini quasi oris adspectu hosti concessit. Post hanc uictoriam Geisa adsumpto sceptro, trien-
 nio regnavit. Quo extincto, Salomon indulgentia Ladislai iterum restitutus, dum in Bul-
 garos & Græcos mouet, ac Danubiū cum exercitu traicere maturat, ab imperatore Con-
 stantinopolitano fugatus, in quoddam castrum citra Danubium se recepit: in quo obsessus
 & cum paucis relictus, clam in desertum locum alia re simulata secessit, ubi præterita facta,
 perpetua pensauit abstinentia: sepultus est apud Polam Istriæ ciuitatem. Ladislaus uir san-
 ctus ea modestia fuit, ut superatum ab se inimicum iterum regnare permiserit: quin si per
 proceres licuisset, qui eum ad rem suscipiendam magnis precibus compellebant, regnum in
 perpetuum recusasset, tantum ducis nomine contentus, præter uitæ sanctitatem, qua emi-
 cuit, etiam bello præclarus. Hunnos iterum traiecto Tibisco in transyluaniam irruentes acri
 praelio superauit: Rhutenos item, qui olim Roxolani dicebantur, in fines ingressos fortiter
 resistendo compulit pacem sponte petentes ad proprias sedes remigrare. Polonos infestos
 coercuit oppido Cracouia tribus mensibus obsessus, quod ad deditioem compulit opinio-
 ne castrensis copiarum stratagemate deceptum, quum Ladislaus montes farina integri iussis-
 set. Inde agros Boemorum depopulatus est, quod propinquum eius Conradum, imperato-
 ris Othonis filium eiecissent. Aduersus expeditionem Hierosolymitanam alacri se ani-
 mo accingebat, si per mortem licuisset: extinctus est anno salutis millesimo nonagesimoquin-
 to, tertio calendas Augusti, regni uero decimonono, nullis relictis filijs. Sepultus Varadini
 in cœnobio diuæ genitricis ab eo constructo. Nam & basilicam Varadinensem fundauit,
 ac locum ciuitatis Varad appellauit, apud Paræchos castri Bior prope fluuium Keures.
 Erat enim Varad eremita sanctissimus, qui in eodem loco agebat, ubi tunc sylua ingens fue-
 rat. Dicitur diuus Ladislaus quum sine legitimo decederet hærede, regnum diuæ genitrici
 reli-

Tibiscus flus

Bela rex

Salomon rex

Geisa

Vacz eremita.

Vaciensis urbis origo.

S. Ladislaus cum fratre praelio congre-
ditur.

Diuus Ladislaus

Contra Hunnos.

Stratagemata S. Ladislai

Varadinensis ciuitas unde

- ci reliquisse: quapropter eius imaginem posterī in nummo: ex altera uero parte regis percusserunt. Colomanus Geisæ filius patruo Ladislao successit, antea præsul Varadinensis ab eo constitutus, sed suis omnibus superstes apostolica indulgentia reginam à patruo relictam ducere permissus, ut unà & regno & proli cōsuleret. Horas tamen canonicas semper obiuit. Cum Rhutenis bella gessit, Delmatia regnum, Petro eorum rege montē Hadrium hostiliter traicente in prælio interfecto, Pannoniæ regno adiecit: classem uti cum Venetis conuenerat ad Aquileiæ expugnationem misit, quæ postea ab imperatore capta fuit. Improbo dicitur ore fuisse, luscus, claudus, gibbosus, lingua blesus, omnia deniq; Ladislao dissimilis. Initio quidem regni peregrinos ad expeditionem Hierosolymitanā illac iter habentes prohibuit, incommodoq; adfecit: his addidit parricidium Almo fratri luminibus ademptis. Hic enim quum basilicam Demesiensem construxisset, regem in ea consecranda adceruuerat, ubi prodicionis apud eum insimulatus, ac interfici iussus, ad aram confugit, à qua nullis uiribus diuino miraculo auelli potuit, inde postea ad imperatorem se recepit, ubi & diem obiit. Colomanus uero decessit anno salutis M C X I I I I . regni X X V . sepultus apud Albam Stephano & Ladislao filijs superstitionibus. Stephanus I I . regnauit annos X V I I I . sepultus Varadini, monachi habitū iam iam moriturus accepit, perpetuam cum Comanis pacem habuit, inuitis Pannonijs, quibus maxime inuisi fuerant. Erat & hæc gens Scythica quæ prope Polonos confederat, non procul à Tartaris, quæ regnum continuo infestabat.
- Bela I I . Almi illius quem ex oculatum fuisse diximus filius, & ipse quoq; cæcus seruabatur à Pannonijs in regnum, quod Stephanus sine prole decessisset. Duxit uxorem Helenam regis Seruiæ filiam, ex qua Geisam, Ladislaum, Stephanum, & Almum suscepit: mulier sane ingenio uirili, quæ coacto procerum concilio de cæcitate illata uiro quæstionē habuit, ubi deprehēsi criminis authores, statimq; necati. Sed nec tumultus ex alia parte defuit principum Pannoniorum ei aduersantium, ac Borichum filium Colomani nothum ei obijcientium. Is igitur coacta Polonorum & Rhutenorum manu multas ei turbas intulit, postremo uictus in prælio atq; interfectus est. Post hanc uictoriam Bela in regno confirmatus reliquo tempore ocio, animoq; indulgit ad temulentiam usq; quæ sæpe corruptus nihil dicitur petentibus uel turpe negasse: regnauit annum: sepultus apud Albam M C X V I . Geisa Belæ cæci filius natu maior rem suscepit, qui cum Germanis in Pannoniam irruentibus graue & periculosum gessit bellum, primo uictus: deinde uictor ad Ludouicum Gallia regem legationem misit, ut Borichus hostis paternus ad quem ille confugerat dederetur: quod minime impetrauit, ne libertas regni uiolaretur. Mox ipsum Ludouicum illac iter in expeditionem Hierosolymitanam habentem honorifice excepit, cumulauitq; donis: Conrado uero imperatori minime debuit: qui paulopost eodem itinere ad idem bellum proficiscens Pannoniam, non religiosi, sed prædonis more ingressus fuerat: regnauit annos X X . sepultus apud Albam. Stephanus I I I . Geisæ filius & hæres omnium consensu, patruos habuit initio ex successione regnum usurpantes Ladislaum, deinde Stephanum Belæ I I . filios qui breui tempore interiire. Regnauit annos X I . sepultus Strigonij, I I I I . nonas Martij, M C L X X I I I . Bela I I I . Stephani filius, Geisæ nepos, regnauit annos X X I I I . sepultus apud Albam: huius tantum memoratur in prædones furesq; acris animaduersio. Emericus Belæ I I I . filius Constantiam natam rege Aragonie pactam habuit, quæ mox uiro superstitie apostolica indulgentia nupsit Frederico imperatori: regnauit annos V I I I . decessit M C C . pridie calendis Decembris, sepultus apud Agriam urbem. Ladislaus Emerici filius mense V I . dies V . sepultus apud Albam. Andreas cognomēto Hierosolymitanus, filius Belæ I I I . Emerici frater, post Ladislaum ex fratre nepotem successit: initio regni, iussu pontificis, uotum olim paternum de profecione Hierosolymitana absoluit, uti testatur Decretalis, licet, de uoto & uoti redemptione. Paucis post mensibus redijt, multas inde sanctorum reliquias asportans, quas ad hunc usq; diem in Pannonia uenerantur. Ex Gertrudi uxore Germana genuit Belam, Colomanum, Andream, & diuam Elisabetham: quam locauit duci Turingiæ Lantgrauio, qui in expeditione Hierosolymitana extinctus est: cuius uiri festum obmerita Hierosolymis à Christianis celebratur. At uxoris gesta religioq; apud omnes nobilissimas nationes. Andreas obiit anno salutis millesimo C C X X X V I . regni trigesimo: sepultus in cœnobio de Egnis. Bela quartus Andreae patris successor, Tartarorum illam nobilem cladem passus est: qui cum quingentis millibus armatorum Pannoniam inuascerunt

serunt anno MCCXLI. His rex ad flumen quod Saim ipsi uocant apud Agriam ciuitatem occurrens, in praelio superatur, in quo omnes Pannoniae uires consumptae. Inde ad mare confugiens delituit in Delmatia, quo gazam ab initio, familiamque miserat. Hostes igitur debacchati igni ferroque late omnia uastarunt: deinde Vaciam, postea Varadinum diriperunt: in hoc etiam foeminas in templo clausas omnis cremauerunt. Ad postremum Strigoniam obsident, quod totius regni reliqua multitudo cum bonis tanquam in arcem, quod citra Danubium esset, se contulerat, turribusque ac uallo se munierat. Illi flumen glaciatum pedibus equisque ausi traicere, oppidum breui expugnauerunt, quum caeterorum facta caedes, tum CCC. matronarum, quae se primum misericordiam quaerentes obtulere. Triennio igitur hac saeuitia utentes, tandem fame coacti Pannoniam deseruerunt. Bela in regiam reuertens, post haec duo bella gessit, alterum aduersus Fredericum Austriae ducem, in quo ipse cecidit, alterum uero aduersus Otocharum Boemiae regem, in utroque infeliciter gesto fusus fugatusque: regnavit annos XXXV. sepultus Strigoniae una cum coniuge Maria filia imp. Constantino politani, ac filio duce, cum hoc elogio. Dum licuit, tua dum uiguit rex Bela potestas, Fraus latuit: pax summa fuit: regnavit honestas. Stephanus V. Belae filius Otocharum Boemiae regem cum auxilio Germanorum magnis uiribus fines ingredientem apud fluuium Rapscham appellatum fugauit: praeterea Bulgaros cum eorum rege, ac Buda oppido expugnato superauit: regnavit annos II. sepultus in insula Budesi in aede diuae genitricis. Ladislaus IIII. Stephani filius, cognomento Kiulaizlo, bellum cum Comanis gessit: duce Oldamur apud lacum Hood. Praelio inuito tandem uictor discessit, cum imber aduerso in hostem uento diuinitus iactaretur. Postea cum eis pace facta, eorum insuper superstitione se contaminauit. Sed & erga uxorem Caroli regis filiam, non minus irreligiose se habuit, pluribus et pellicibus inductis. Quare ad eum castigandum missus legatus a summo pont. Philippus Firmianus, qui quauis parum in hoc genere profecerit, barbas tamen quas ad eum usque diem promissas gerebant ponere, cultioremque sumere habitum eis persuasit. Caeterum siue ob regis mores, siue praeterita, & etiam intestina bella, hoc tempore res Pannonia magnopere inclinata uidebatur, eoque deducta, ut rex ignobiliu equorum biga tantum ueheretur, interque caetera eius probra Comanorum amicitiam seruaret, a quibus demum iusta ultione interfectus est: nonnulli a proceribus regni dicunt, nulla relicta prole. Andreas III. Andreae Hierosolymitani nepos, cognomento Venetus, post Ladislaum rem suscepit: cuius profapia sic se habet. Quum Andreas Hierosolymitanus a peregrinatione rediret, in Italia ab Estesium familia hospitio laute exceptus, marchionis filiam post primum matrimonium duxit, quae post mortem uiri in Italiam grauida remigrans, paulopost filium Stephanum in domo paterna peperit, quem Pannoniae regem appellabant. Is quod in auum maternum conspirasset, Ferraria profugus ad Iacobum Aragonem in Hispaniam sororis suae uirum: deinde rursus in Italiam Rauennam, postremo Venetias uenit. Ibique ducta uxore principis uiris filia, hunc Andream suscepit. Qui postquam creuisset fretus quum propinquorum tum Venetorum potentia, in Pannoniam Ladislai tempore cum magna manu uenerat, pauloque post Ladislao interfecto, eius iuuante factione, ut diui Stephani genus successit. Non defuere proceres qui pont. per nuncios sollicitarent, uti Carolus puer ad regnum mitteretur: cuius origo huiusmodi est. Rex Stephanus V. Belae IIIII. filius Mariam ex se natam Carolo Tardo Caroli primi Siciliae regis filio locauit, ex quo ille Carolum Martellum patrem huius Caroli suscepit. Igitur ea de causa missus unus & item alter legatus in Pannoniam, rem tentauit: interea Andreas in pace moritur anno MCCCCI. sepultus Budae in aede diui Ioannis. Ladislaus siue Venceslaus, Venceslai Boemiae regis filius, a magna procerum parte lectus inualefcente quotidie Caroli factione, sese auxilio patris in Boemiam recepit: post quem Otho Bauariae dux a procerum concilio surrogatus, breui & ipse tempore a Carolanis expellitur. De hoc narratur, dum fugeret, diadema diui Stephani, quod in Oenophoro conditum metu inimicorum ferebat, in itinere cecidisse: moxque ab ijs qui id iussu quaesitum ierant, repertum in uia fuisse. Hoc postea a Ladislao Vaiuoda una cum Othone, dum illac iter haberet, interceptum est: sed iussu legati mox in coronando Carolo restitutum, cautum enim fuerat ei nationi, ut nullum absque illo regem admitterent. Carolus igitur plures annos absque regni possessione nequicquam fauentibus amicis, demum pulsus Ladislao & Othone, iuuante quoque legato apostolico Gentile ordinis Minorum obtinuit.

Elogium
Stephanus

Ladislaus

Quando Pannonij
barbas
posuerunt.Andreas III
Venetus.Andrea
origo.Caroli regis
origo

Ladislaus

Otho rex

Carolus rex

tinuit,

tinuit, anno MCCX. sedente Clemente IIII. Tris ex successione duxit uxores, Mariam Poloniae regis, Beatricem Luceburgensem Henrici imperatoris filias, & Helisabetam. Ex hac ultima tris liberos suscepit, Ladislaum, Ludouicum, & Andream. Passus coniurationem admodum magnam fertur cuiusdam Feliciani, unius procerum qui e fecerit a Mattheo Palatino fuerat eductus. Is calendis Maij regem cum tota familia in regia prandentem nactus, clam propinquans stricto gladio petit, primumq; dextrae uulnus infixit, ac reginae sanctae mulieris manum obijcientis quatuor concidit digitos. Tumultu statim excitato à circumstantibus trucidatur, & in totam eius familiam saeuitum. Carolus deinde in Italiam mari aduectus, Andream filium septennem ad eius patruelem Robertum Siciliae regem, qui eum petierat, duxit: cui postea Ioannam neptem locauit. Redeuntem breui post tempore adierunt Ioannes Boemiae cum Carolo filio, & Poloniae, reges ad renouandum cum eo foedus: in quibus excipiendis multorum dierum pompa ac sumptus praedicantur. Paucis inde post annis Lochka dux Ruthenorum ad ineundam societatem: postremo Cazimirus eius sororius, qui Ludouicum Caroli filium tunc puerum, quod ipse sine liberis esset, in Poloniae regnum adoptauit. Ipse uero bellum unum contra Valachos duce Bazarad Vaiuoda rebellantes, idq; infeliciter gessit. Apud Vicegradum commorari solebat: laborabat saepe ex pedibus. Decessit anno regni XXXII. sepultus apud Albam in aede diuae genitricis: quam tempore suo flagrantem, saluis diuorum reliquijs, ac in turri quadam locatis, restituerat. Ea ferè tempestate magna uis locustarum omnes eas regiones inuaserat. Ludouicus anno MCCCLIII. uiuente patre Carolo duodeuiginti natus annos regnum inijt: primum bellum aduersus Saxones qui Transyluaniam infestabant feliciter gessit. Alexandrum Vaiuodam, qui & Valachis & patri Carolo semper hostis fuerat, ultro se deditem habuit. Tartaros, Transyluanos, Siculos infestantes per Andream Loezk Vaiuodam Alexandri filium repressit. Gregorium Curiaci & Viliptium Croaciae principes, qui Croaciam unà cum magna parte Delmatiae ad defectionem sollicitauerant, cum exercitu ad Byhegh oppidum castrametatus ante ullum praelium obtemperare compulit. Gregorium iterum rebellantem per legatum compescuit: cum Venetis parum feliciter dimicauit. Iaderem enim oppidum olim Pannoniae unà cum copijs amisit, oppidanorum ingenti facta caede. Interea cum Andreas frater in Italia apud Aduersam ciuitatem reginae Ioannae coniugis dolo de medio sublatus esset: Ludouicus rex cum exercitu ualido in Italiam ad ulciscendam iniuriam properauit: cuius aduentu Ioanna unà cum Ludouico uiro principe Tarentino, qui se regem Siciliae uocabat, trans Alpes in prouinciã tribus triremibus aufugit. Ludouicus Neapoli potitus omnes noxios mulctauit, regemq; ex illo se Siciliae ac Hierusalem appellauit: anno insequente demum remigians Stephano Laczk filio Vaiuodae & Volfrado Teutonico regni Neapolitani curam delegauit, qui rebelles plurimos bello uictos securi percusserunt. Mox Vernerium ducem à Ioanna & Ludouico contra eum missum cum quingentis militibus Conechium, cepit. Deinde Ioanna ipsa cum uiro Ludouico magno instructa exercitu ueniente, Ludouicus certior factus confestim iterum in Italiam traiecit, Barioq; & Canusio ac Aduersa tribus mensibus expugnatis, res paulu intermissa est, quod annus instabat iubilei. Quare Romam religionis gratia iter conuertens à Bonifacio IX. magnifice in palatio exceptus est: quotidie Veronicam uisere uoluit, quatuor aureorū milia arae principis apostolorum obtulit. Paucis post diebus domum reuertit, praefecto rebus Italicis Andrea Vaiuoda relicto: ipse Verona in itinere exolutis stipendijs exercitum dimisit. Deinde ab Innocentio VII. per legatum iussus regnum Neapolitanum in eius arbitrium uti contentiosum dimittere, obtemperauit: insuper & proceres quos obsides secum duxerat, missos fecit. Post haec, contra Venetos quod oram Delmatiae ei abstulissent, bellum profequitur. Quamobrè tertio profectus in Italiam Taurisum, multaq; eorum oppida partim ui partim deditione accepit: Iaderem recuperauit. Demum pace facta ac oppidis quae Venetorū prius fuerant restitutis, sub conditione nequis subditus plecteretur, in Panoniam redijt. Veneti nihilominus postea & subditos, & Marinū ducem cum nonnullis qui regi adhæserāt, capite mulctauerūt. Taurisini itē contra foedus sese mulctatos adspiciētes Leopoldo Austriae duci Ludouici, ppinquo se dedidere, quos ille rursus Frācisco Carrario dedit, cōcordiae inter eos ineundae gratia. Post haec mortuo Cazimiro auūculo iure hereditario Ludouicus Poloniae regnū accepit: rebelles ubiq; coercuit; cū Roxolanis, Lituanijs, Valachis,

lathis, Bulgaris, prospere pugnavit. Romano Pontifici Gregorio, Innocentio, Bonifacio, auxilia misit, Iudæos ex toto regno expulit, cœnobia cōplura exstruxit, sancti Pauli primi eremita ossa è Venetijs abducta, iuxta Budam in monte collocavit, monachos augendo, quos iam Carolus pater intrōduserat. Eius tempore & item persuasione Comani facti Christiani. Patareni quoq; Bosnensium secta per Peregrinum Præsulem eorum ab errore depulsi. Ex Helisabeta Stephani Bani filia tris tantum filias suscepit, Catharinam, Mariam, Aduigam, è quibus Mariam Sigismundo Brandeburgensi locavit, quem generum sibi ac regno adoptavit. Extinctus est anno regni XL. Salutis M. C C C L X X X I I. sepultus apud Albam. Vir fuit animo ingenti circa disciplinam militarem quam studiosissime coluit, munera militis sæpe obeundo. In Italia in Canusiae expugnatione primus murum ascendens, lapidis ictu in uallum deiectus diu semianimis iacuit, deinde in obsidione Aduersæ iaculo alterum pedem uulneratus admodum elanguit. Helisabeta eius mater post mortem Caroli uiri Romam uenit, partim religionis causa, partim ut Andreas filius uir Ioannæ, Siciliae regno restitueretur, quam rem frustra sæpe absens cum Pontifice tentauit. Excepta honorifice Veronicam bis, scalam ascendendo, uisere propius uoluit. Inde Neapolim profecta est, ubi reginae Ioannæ nurus delicijs ac fastidio offensa, cito discessit. Maria inter Pannoniae reges conscribitur, ultima ples diui Stephani, patre adhuc uiuo regina facta est, aduersito uiro Sigismundo celebratis nuptijs: pars tamen procerum stirpem uirilem diui Stephani requirens euocauit Carolum cognomento Paruum, filium Andreae olim dolo Ioannæ interfecti, qui Carolus regnum Neapolitanum iam fuerat adsecutus. In hunc igitur uenientem extemplo & Maria & mater eius Helisabeta coniurauere. Aduersitúsq; specie consilij à Palatino comite uulneratus, unde paulopost obiit, diuq; inhumatus iacuit, quod interdictus olim sacris à Pontifice fuerat, obnegatum regni Siciliae censum. Vltor ei non defuit Ioannes Horuach Banus, qui fontes illac iter secure facientes adortus cū aliquot militibus cepit, Palatino comite prius necato, mox regina Helisabeta prima mali causa in Danubium proiecta: Mariam uero usq; ad aduentum sponsi Sigismundi in Pannoniam reseruatam promissa demum impunitate dimisit. Illa igitur apud Albam uiri nuptijs celebratis breui post tempore moritur. In his tumultibus ferè triennio regnum post Ludouici mortem agitat. Sigismundus Caroli II. Romani Imperatoris filius natione Boemus annos ferè L. regnavit, uir cum liberalitate tum animi magnitudine clarus, maiestate insuper corporis uenerabilis, bello tantum infelix, sæpe à Turcis & Boemis in acie fugatus. Mariae uxoris, itémq; socrus ac Comitissae Palatini iniuriam ante omnia capto Ioanne, quem supra memoravi, ac trucidato, est ultus. Post hæc proceres XXXII. Pannonios necari iussit, ob quam rem ipse postea captus ac traditus uiduæ, cuius maritum interfecerat, eloquentia & blanda persuasione effecit, ut ab ea dimitteretur. Maria coniuge amissa Barbaram duxit ex Comitibus Ciliæ, cuius ope regnum recuperavit, & uiduæ filijs gratus fuit. Multa ipsius egregia in religionem commemorantur. Pontificatum in tris partes diuisum apud Constantiam ad unum redegit, aditis ea de causa quaquaversus per orbem prouincijs. Prusiam, quã Poloniae rex militibus Teutonicorum per uim ademerat, restituit iussit. Vitoldum ex duce regem Lituaniæ fecit. Cum Venetis duce Pippone Florentino grauius bella gessit: Venceslaum Boemiæ regem fratremq; suum, quod regno præesse nesciret, coniecit in uincula, quamuis negligenter custoditum, magno reipublicæ damno quidam Boemi liberauerint. Boemia post multos labores potitur. Marchiam Brandenburgensem Frederico Burgrapho Nuringurgensi dono dedit. In Italiam demum sedente Eugenio. IIII. atque inuito traiecit, resistentibus etiam per Nicolaum Tollentinatem Florentinis. Arnun fluuium transmisit adiuuante Antonio Pontadera, & per agrum Volaterranum iter faciens, sex mensibus Senis substitit, ubi frustra cum Florentinis pace tentata abiit Romam, ibiq; de more diademate suscepto è Basilica Petri euestigio in Lateranum contendit, Eugenio usq; ad pontem prosequente. Inde in Germaniam reuertens Mantuam à Ioanne Francisco Gonzaga magno sumptu exceptus, propinquam suam Barbaram Ludouico filio in matrimonium dedit, Marchionemq; Mantuam primum creauit. Vbi domum peruenit, nihil potius habuit quam conciliū Basiliense sollicitare: uerū breui post tempore moritur apud Morauiam sine liberis, relicto regnum successore Alberto Austriae duce genero suo, ac deinde imperatore. Post eius mortem quasi metu liber Eugenius conciliū Ferrariæ celebrari iussit. Item in Pannonia Budæ excitatus tumultus: in causa fuit Teutonicus quidam clam interfectus, ex quo inter utranq; nationem

Comani Christiani facti Patareni

Helisabeta mater Ro. uenit.

Maria regina

Carolus Paruus.

Regina cum matre capitur Sigismundus

- Iacobus Picēs** Bellum ciuile contra regem Pannoniæ. tionem coorta cōtentio, uentumq; ad arma: quæ Iacobus Picēs ordinis Minorū uir sanctus qui tunc forte aderat, sublato ac circumducto crucis uexillo, uociferādo sedare frustra conatus, paulopost in ædem Sancti Ioannis unde exierat se recepit. Ea ferè tempestate rustici seruiq; ducibus Antonio & Martino diuersis & locis & temporibus bellū contra regē Pannoniæ excitauere: alter in Trāsyluania: alter Martinus in terra Nyr & Zamoskenz, regesq; sese appellabant: magnam stragem quaquauerus edentes. Quibus tandem à regni proceribus bello sublati ea pestis cōticuit. Albertus Austriæ dux regnis Pannoniæ, Boemiæq; paulopost & Imperatoris nomini successit. Boemos rebelles Morauioq; bello domuit. Polonos ultra regni fines uagantes coercuit: cōtra Turcas profectus, ut Sinderouiam Rasciæ ciuitatē ab eis obsessam tutaretur, prius amisit quàm ad locū perueniret. Dum Austriā replet in itinere apud locum, qui Villa longa appellatur, dysenteria morbo decessit, postq; biennio imperasset: relicta uxore Helisabeta pragnante quæ postea Ladislaū peperit. Vladislaus Poloniæ rex post mortē Alberti à Pannonijs ad regnum ac matrimoniū uiduæ est aduersus: quæ illa grauate quidem accepit. Quumq; interea Ladislaum posthumū pareret, eum cuius nōdum nuptias celebrauerat, recusauit. Hinc graue bellum inter eos postea exortum: ad quod componendū missus Iulianus Cæsarinus legatus. Mater igitur, ut filius statim diademate redimiretur apud Albam operā dedit. Quo peracto una cū proceribus ad Vicegradī arcem properauit. Hoc enim oppidū iuxta Danubium est alto in loco sitū: quo condī diadema diuī Stephani solebat. Huc ueniēs regina proceres fallendo adulterinā ac similem reposuit, ueram secū, cum puero ad Imperatorē Fredericū III. cōfugiens una cū filio paruo cuius ille propinquus erat, eius fidei tradidit, ut secū ac pupillū tueretur. Mortua Helisabeta Pannonij statim ad Vladislaū ipsū defecere: qui cum primū diadematis solennia obire uoluissent, muliebrē fallaciam deprehenderūt. Quapropter necesse fuit reliquijs ipsius Stephani loco diadematis uti. Percrebruit enim apud eos uetus religio, ut nullus absq; illius diademate rex rite factus uideatur. Vladislaus inito regno ante omnia expeditionē in Amurathem Turcam apud Varnā sumpsit, una cū Iuliano legato supradictō: ubi uterq; occubuit cum uix toto triennio regnasset. de quo bello cū inter Sarmatas Turcarū mentionem feci, satis dixi. **LADISLAUS** puer Vladislaos rege extincto à Pannonijs proceribus omniū suffragio comprobatur: apud patruum Fredericū usq; ad annum XII. mansit, quamuis à subditis frustra per legatos sæpe repetitus: tandem quum Fredericus ex urbe Roma cum puero rediret, obsessus apud Nouam ciuitatē ab Australibus, ui puerum reddere coactus est: nequicquam Imperatoris partes iuuare conantibus, & Nicolao Cusa Legato à Nicolao misso, & Ænea Piccolomineo Imperatoris oratore. Receptū proceres exemplo Vlrici Ciliæ Comiti, eius auunculo, in fidem ac tutelam tradidere. Durate ætate pupillari, tres uiri eius regna administrarūt: Ioannes Hunadis Pannoniam: Georgius Pogebrius Boemiā: Vlricus Austriā. His itaq; rectoribus fultus regna obibat. Quumq; in expeditione ea cōtra Turcas apud Albam interesset, territus inde specie uenationis in Austriam secessit: bello deinde feliciter gesto, cū reuertens in Pannoniam illac iter haberet, oppidum ingressus, ut recentē uictoriā lætus contempleretur: Vlricus eius tutor in cōsiliū interim aduersus à Ladislaos Ioannis Hunadis filio incautus trucidatur. Rex uero Ladislaum deinde excusantem se non cōtra regem, sed tyrannum hæc fecisse, æquo animo audiuit: iramq; dissimulauit, donec illū spōte secum inter comites Budā duxit: ibiq; paucis post diebus una cum cæteris fratribus captus ipse securi percutitur. Matthiā minorem natu secum in Austriā duxit, custodiæq; tradidit. Inde in Boemiā profectus celebraturus nuptias filia Caroli Francorū regis: in medio rerum apparatu atq; gaudio paucis post diebus non absq; ueneni suspiciōe mortē obiit, annū agēs duodeuigelimū, magno fragilitatis humane indicio. Facie fuit decora, herouū frōte, rosea ceruice, crispantibus & oblongis more patricriis. **MATTHIAS**, Ioanis Hunadis siue Vaiuodæ filius, opera Georgij Pogebrii cōfestim post mortē regis ex Austriæ custodia liberatus ac in Boemiā ductus, à procerū se natu apud Pestē coacto Rex declaratur: Michaele Zilagi eius auunculo, & armis, & eloquentia instante, ac merita patris cōmemorante. Igitur hic uarietate fortunæ uicesq; humanas adspicere licet. Duorū pari ætate adolescentiū, alterum dominū & in summa rerū felicitate: alterū seruū & captiuū, tam breui tempore hūc simul crescere, illū penitus occidere. Matthias itaq; inito regno, cū Frederico Imperatore, q diadema Stephani tenebat, ac pro
iure suo

jure suo Pannoniæ regnum sibi uendicabat, sex annos bellum gessit. Cum eoq; tandem conuenit, ut rex donec uiueret esset, heredem uero nullum instituere posset: diadema his conditionibus redditum, solenniãq; de more obita. Conuersus ad bella Turcarũ regem Maumethum ab obsidione layeze Rasciæ armis remouit. Transyluanos post Ladislaui mortẽ rebelantes cõpescuit. Traiectisq; Alpibus Mondauiam, Valachiam, superato Stephano Vaiuda relatisq; plurimis signis ad officium reduxit. Septem iugiter annos cõtra Hæreticos Boemos dimicauit. Post mortem Georgij rex Boemiæ electus fuerat. Non desuere tamen ei domesticis inimici Strigoniensis & Quinqueeclesiensis Præsules, ex humili loco eius liberalitate prouecti. q; Cazimirũ Cazimiri regis Poloniæ filiũ clam sollicitabant, eiq; oppidũ Nitrense tradiderant. Qd̃ Matthias simul cũ Cazimiro expugnauit, sed in Poloniã, sese ulturus, bellũ mouens ad Vratisslauriã statiuã habuit, quo paucis post dieb; Cazimir; pater ad colloquiũ in castra cũ Matthia descendit, unde utriq; cũ cõcordia discessum. Post hæc castrũ Turcarũ Sabacz ad ripã Sauri fluminis media bruma expugnauit. In ciuitate Olomicensi cõuentũ habuit, ubi Vladislaus Poloniæ regis filius cũ multis mortalibus adfuit. Vxores duas omnino habuit, primã Georgij regis Boemiæ filiã, alterã Beatricẽ filiã Ferdinãdi Siciliae regis. Quæ uiro superstes sine prole legitima defuncto, instantibus Pannoniæ procerib; Vladislaũ Cazimiri Poloniæ regis F. in matrimoniũ simul & regnũ aduersiuit, deinde q; hæc natio Italico generi sit maxime infesta, breui post tẽpore ab eo iam in regno cõfirmato abdicata Strigoniã secessit, ut litis huius euentũ sub Alexandro ab Vrbe expectaret: uicta tandẽ à potentia succubuit, ac mœsta in patriã reuertit. Vladislaus interea maiorũ indolẽ referens, eos populos magna sapiẽtia moderaũ, tũ nuper una cũ Petro Siculo Car. Regino ac legato Turcas præ-

Coniuratio
Strigoniensis.

Beatrice Mat-
thiæ uxor

D A C I A .

(lij; aliquot fugauit.

DA C I A, quã nunc Valachiam appellant, Pannoniis uicinam ac subditam, quã fecerit mutationẽ postea dicam, nunc quid in ea sit obseruatũ antiquis breuiter referam. Dacos & Getas Strabo uicinos ponit, sed hos orientales ac uersus Põtum: Dacos Germaniã uersus & Istri fontes. Hos Dauos olim uocatos fuisse putat, ex quo Athenis Dauorũ & Getarũ nomina seruatorũ, Getas itẽ Græci Thracæ esse opinati sunt, ut idem est autor, qui quidẽ utrunq; Istri latus incolebant, ut & Mœsi, & Thracæ sanẽ utriq; à quibus Mysij sunt illi qui inter Lydos & Phrygas habitauerũt. Plinius autẽ Getas à Græcis, Dacos à Romanis appellari dicit, eundẽ faciens populũ. Possidonius ait Getas Mœsijs & eius tractus homines religioni deditos ab animalib; abstinere cõsueuisse, melle tantũ & caseo ac lacte uelci, plurẽsq; etiam Thracæ qui sine mulieribus agũt: propterea Homerus eas gentes *ἀβίη* uocat, quasi sine uita q; celebs uita dimidiata sit, ut & ipse de Protefilai domo alibi testatur, quã religionẽ à Zamolisi uiro inter Getas nato traxerunt. Hunc Pythagoræ discipulũ ac seruũ dicũt fuisse, & ad Aegyptios cũ eo penetrasse, eos que ritus deinde in patriam deduxisse, ex quo Getæ uti deũ eum uenerant. Regem item habuere Bærebistam uirũ Græcũ, qui fines Getarũ traiecto Istro prorogauit, in Thraciã ingressus: & usq; in Macedoniã, & Illyricũ penetrans magnos Romanorũ exercitus superauit, fretus tantũ augurio cuiusdã Cetici nomine magicæ dediti. Dromochetes alter rex corũ Lysimachum uiuũ qui contra eũ exercitũ duxerat, cepit. Deinde quanq; barbarus, clementia fretus dimisit. Herodotus eos partẽ Thraciæ putat esse, fortissimosq; Thracũ simul & iustissimos, debellatosq; olim à Dareo quando ex Asia in Thraciã traiecit. Ad eos quoq; Alexandrum quandoq; penetrasse, ac muneribus donatũ cito reuertisse. Iulianus princeps scribit in quadã oratione, Getarũ gentẽ fortissimã ob uirtutẽ, tum ob Zamolsem quẽ uenerant, esse, cũ nõ mori, sed migrare putent. Florus ait. Daci montibus inhærent, quotienscũq; cõcretus gelu Danubius uinxerat ripas, discurrere solebant & uicina populari. Visum est Cæsari Augusto gentẽ aditu difficillimã submouere. Misso igitur Lentulo ultra ulteriorẽ repulit ripam: citra, præsidia cõstituit: sic tũc Dacia sumnota atq; dilata est. Hæc ille. De Dacis & Cattis primus Domitianus duplicem triumphũ egit. At Traianus princeps, ut autor est Rufus, penitus eam gentẽ in potestatem redegit, qui traiecto Danubio & uicto Decebalu rege Daciam trans Danubiũ in solo barbarico prouinciã fecit, quæ in circuitu habet decies centena millia passuũ. Sed sub Galieno principe amissa, & per Aurelianũ translatis eò Roma, colonis, duæ Daciæ in regionibus Mœsiæ & Dardaniæ factæ sunt: hæc Rufus. Mediã Daciæ regionẽ Tibiscus abluit in Danubiũ profluẽs, à Barbaris nũc Tissa appellatus, è monte profluens Car-

Mores Ge-
tarum.

Zamol-
sis
Geta

Bærebista

Dromochetes

Herodotus

Iulianus

Florus

Domitianus

Traianus

Decebalus

Tibiscus

GEOGRAPHIA

Iazyges pato Ptolemæo, unde etiam Vistula: sed hic in mare Germanicum, ille in Pontum exit. Idem mons paulo ulterius Peuca dicitur, unde Tyra & Axiaces etiam fluunt. Sub Carpato Iazyges sunt, quos Transylvanos esse diximus: ubi septem Castra. Dicuntur autem Metanastæ, quod ex his qui in Dacia sunt huc migrarunt. Ultra Tyram inferior Mœsia est, nunc Mondauia. Inter Dacas Ptolemæus Cistobocos ponit, quos Marcellinus Cistobocas uocat: eosq; in Europea ponit Sarmatia Capitolinus item. Caterum usq; ad Tyram solitudo maxima Straboni: Vergilius item deserta Getarum dicit. Nunc uero (ut dixi) tota regio Valachia appellatur in duas diuisa partes. Prima Montana dicitur continua Metanastis: nunc Transylvanis inter Danubiũ & Carpatum montē: altera cui Mondauia nomen est à flumine appellata. Antiquitus inferioris Mœsiæ pars erat, protenditurq; inter Istrum & Tyram usq; in Pontum. In his hodie regionibus, eo quod Romanos, ut dixi, acceperunt colonos, pluraq; uocabula loquuntur lingua semitalica, argumento est nomen. Valachiam enim appellant, quod Valach Italicum lingua ipsorum dicatur. Ex hac Matthias rex Pannoniæ nostræ ætate se genus habuisse iactabat è Coruina Romanorum gente, quam ob rem Coruum pro signo habuit: cuius adhuc filius nothus Ioannes Coruinus patrijs uirtutibus instructus magnam Pannoniorum gentibus præsidũ præstat. Robur igitur præcum in bellis hæc natione fert, simul & nomen. Nam pro Dacis Danos factionem quandã in ea gente nunc appellant. Alteram uero factionem Dragulas, qui cum Danis impares essent, Turcas auxilio quondam uocauerunt: quorum armis Danos penè ad internecionem deleuere, quos Ioannes Hunnatis Matthiæ regis pater Pannoniorum potentia fretus restituit: ac Turcis creptos, una cū agris occupatis, sibi suisq; tum nomini christiano acquisiuit. Nunc Valachiæ pars Turcis, pars Pannoniæ regibus obtemperat: cuius princeps Comes Palatinus Valachiæ nuncupatur: ducem eligunt, quæ Vaiuodã appellat. Eã à Tartaris quondã captã Ludouici regis tẽpore recuperauit Bagdam Vaiuoda, qui ab ipso postea Ludouico desciuit. Iterum Sigismundo regnante, duce Stephano Vaiuoda, Dania, & Valachia, & omnis trans Danubiũ regio rebelauit: uerũ armis regijs cõpulsus Stephanus fuit sese conciliare, ac ueniã petere præteritorũ.

MOESIA SUPERIOR ET INFERIOR

Mœsie in Europa.
Mysie in Asia.
L. Pisonis
Danubij ostia.
Istriopolis Tomis Bulgari Triballi
Danubius
Ostia Danubij
Ostium sacrũ Peucini po.

M OESIAS duas in Europa post Illyricũ & Pannonios, superiorẽ & inferiorẽ Ptolemæus ponit: unde qui Asiaticas habitant Mysias prouenisse dicuntur. Illæ Mysiæ, hæc Mœsiæ nominantur: ex inscriptione marmoris uia Tyburtina. T. Planci Proprætoris Mœsiæ, qui in ea plura, q̃ centũ milia ex numero Transdanubiorũ ad præstãda tributa cū coniugibus, ac liberis & principibus, aut regibus suis traduxit. Græci aut utraq; Mysias dicunt. Has igitur Augustus per L. Pisonem eorum unum, ad quos Horatius Poeticã scribit, in potestatem redegit. Ex his deinde alteram Aurelianus princeps, ut supra dixi, traductis eò Romanis colonis DACIAM appellauit: altera uero inferiorem Getæ, ut ait Strabo, incoluere. In qua Valachiæ pars est: quã uti dixi Mondauia appellant. Insuper & Danubij ostia: de quibus paulo post. In ora Ponti Istriopolis, & Tomis, ubi Naso exulauit: quod ibi Medea conceperit Absyrtidem fratrem. Bulgari quoque in hac parte sunt, quos Triballos antiquitus putauerim esse. Nam in eo ferè ponunt loco, à Romanis & ipsi unã cū reliqua Mœsia subiugati. Bulgarorũ gens ferox est, ut quæ multas in Europa clades uicinis intulit: Constantinopolitanis quoque imperatoribus tunc Illyricis formidini sæpe fuerint. Nonnullis placet nõ indigenas, sed aduenas esse è Scythia egressos anno salutis DCLXX. Agathone primo sedente Mœsiam, deinde Pannonias cepisse. Reliqua eorum gesta, & quomodo Christiani sint facti in historia imperatorum Constantinopoli commemorauit. Locus expetit, ut de Danubio nunc pauca dicã. Hic ut Plinio describitur, ex Arnobi montis iugis: ex aduerso Raurici Gallici oppidi, ubi sylua incipit Ercynia, nascens, per Germaniã, Pannoniãq; populos Danubij nomine decurrit: ubi ad Illyricã in Austrum deflectit, Ister appellat. Deinde in septentrionem conuersus in Pontũ exit, sex ostijs uarijs appellatis nominibus. Primũ Sacrũ nominant: quod Peucen insulã facit: unde Peucini populi: de qua Eratosthenes in III. Geographiæ sic ait: in Istro insula est forma trigona instar Rhodi, quã Peucen dicunt ob Peucarũ, id est muricum frequentiam in eo loco confluentium: primamq; trigoni cuspidem uersus fluuiũ Anconem uocant. Basim uero eius uersus Euxinũ. Circa insulã ostia duo: Arcum & Pulchrũ, in quo uelociter Absyrtis cum Colchis ad nauis gavit. Apollonius poeta dicit Istrũ ex montibus Hyperboreis currere per mediã Scythiam, & Thraciã.

& Thraciā, ubi scinditur, partim in mare fluere Ponticū, partim Adriaticū: per quē dicit Argonautas uenisse: quod nunc minime apparet. Dionysius poëta Istrū Pentistomū appellat. Herodotus uero septē ostiis sicuti & Nilum describit: inter quā ostium Sacrū, ubi Peuce est insula: id Dareū pontibus iunxisse transmissurū in Daciā: sicut Xerxes Hellespontū. Strabo dicit eum quādoq; uocatū à Barbaris Metoan: quod Græci ἄσιον, id est innocuum dicūt, quādo Scythæ ipsum trāseuntes nihil passi fuerant. Ex calamitate autē eis proueniēte ex eius transitu, Danubiū uocauerunt: quod eorū lingua causa malorum dicitur. Mœsia superior inter Danubium & montes Macedonicos cōtinetur: in quo fermè spatio tres nūc regiones sunt Bosna, Rascia, & Seruia. Bosna prope fluuiū, qui Moscus appellatur Ptolemæo: apud hos Manicheorum secta colitur: duo rerū principia, alterum bonorū, alterum malorum dicunt. Nec Romanū Pontificem primū, nec Christum homouision putant. Cœnobio in abditis montiū conuallibus habent: ubi matronæ quæ ex aliquo morbo euaserūt, sanctis uiris certo tempore ex uoto seruire se dicunt: atq; ita inter monachos mixtæ unā uiuūt: quæ quidē labes adhuc durat. Rex Stephanus (hoc enim nomine reges eorū uocāt) à Ioāne Caruaialla S. Angeli Cardinale baptisma de more accepit. Is fuit germanus Bosnæ reginæ: quæ à Turcis expulsa, Romæ nostra memoria Pontificū misericordiā uictitabat, & extincta est. Rascia uero ac Seruia hunc tenent tractū, quē olim Dardani. Dardanos enim uersus Macedonia mōtes ueteres ponunt. Seruiæ regiā Sinderouia uocant: cuius Despotus Georgius uir græcapica fide, paulo supra memoriā nostram filiā Amurathi regi Turcarum locauit. Nec multo post par sceleri meritū adsecutus est. Immemor ille adfinitatis aduersus eum duxit exercitū. Georgius relicto filio Gregorio defensionē, ipse cū reliqua familia & gaza in Pannoniā aufugit: expugnata tandē Sinderouia, filius luminibus effossis plectitur. Ioānes Hunaldis, cū deinde Seruiā diuersis prælijs recuperasset, Georgiū in patriū regnum restituit: quāuis ut suspecto ac minus fido Christianus arces nōnullas minime crediderit. Ille igitur tantū postea beneficij immemor Ioānem ex clade Varnensi fugientem in Seruiā cepit, & reliquas ei terras reddere compulit. Ioānes tunc iussa facere coactus, iterū post aliquot annos ab eo proditus, ac deceptus est, hosti Amurathi cōsilia belli patefaciēte. Ex quo cladem Ioānes quā inferre sperabat accepit. Cum autē postea Maumethes Amurathis filius capta Cōstantinopoli in Seruiā moturus esset: iterum in Pannoniā Georgius fugit ad Ladislai regis presidium. Erat nonagenarius iam senex: quē cum Ioānes Capistranus ordinis minorū in fidem Orthodoxam deducere conaretur, respondit, q̄ in ea religione in qua uixit ad eum usq; diem mori malebat, quā à subditis populis à quibus infelix putabatur, delirus insuper haberetur. Reuersus tandē in patriam, paulo post ex uulnere à quodam extra bellū illato extinctus est. Cui Lazarus filius successit, Gregorio natu maiore quē dixi à Turcis captū atq; oculis mulctatū p̄terito, & frustra Maumethis auxiliū cōtra fratrem implorāte. Lazaro mortuo de regno uaria cōcertatio fuit: Ioānes Caruaialla legatus impulsorib; Pānonijs eō p̄fectus est rogatū eius regni p̄ceres, ut arces Rascianæ quæ Turcis aditū intercludūt, aut sibi, aut Pānonijs traderētur. Tādē re infecta nō sine piculo reuertit.

THRACIA.

TH R A C I A M Euripides domiciliū Martis appellat: dicēs eā εὐοπλομ, εὐιππομ, ἄρει κἀποχομ γρόμ. & Herodotus Thracū Martē pulchrū esse dicit: eos adfirmat multitudine post Indos esse, si cōcordes ad unū regī pareāt. Vespasianus princeps latissimā eorum regionē diuisit. Hi quondā Bryges sunt appellati: transfretātes deinde in Asiā Phryges dicti: quod uerisimile Xenophontis auctoritas facit: qui ait Asianā quandā Thraciā esse incipientē ab ore Ponti usq; ad Heracleā à dextra nauigantibus. Idē & Arrianus sentire uidetur, qui ponit Thraces alios Asianos ex Europa in Phrygia & Nysia constitisse: una cum Petauro duce, ciec̄tis Cimmericis qui Asiam percurrerāt. Præterea regionē hanc Percā appellatam quādoq; mutasse nomen ex Nympha Thracia: quæ cū saga & pharmaceutria ut altera Medea fuisset, ab omni ea regione colebatur. Esse insuper latissimā plagam, ut quæ numerosas cōtineat nationes: Daciam omnē atq; Mœsias. Plinius quoq; eos ualidissimā gentem uocat: diuisosq; in Strategeas L. Polybius scribit Thracas & Lacedæmonios q̄q; ferū genus, filios suos musica erudire solitos, usq; ad annum x x x. ut animi adfueti duro cælo, & frigoribus rigidi, aliquantulū per eam lenirētur, cultioresq; moribus fierēt. Quare spectacula chorearū & ludorū quotannis

Dareus
Metoa
Mœsia superior.
Bosna
Rascia
Seruia
Manicheorū
secta.
Stephanus
Io. Caruaialla
Dardani
Sinderouia
Georgius
Despotus

Lazarus
Despotus

Thraciæ
diuisio.

iuuentuti citra lasciuiam præbent. Thraciam omnem in prouincias sex populo Romano adquisitas, Festus Rufus diuidit. In Thraciam, Hemimontium, Mœsiam inferiorē, Mœsiam superiorem, Sythoniā, Rhodopeam, & Cōstantinopolim: quæ omnia occasione belli Macedonici Romani domuere. Marcus Didius uagantes Thracas repressit: Marcus Liuius Drusus intra suos fines continuuit: Marcus Minutius Rufus in Hebrī fluminis glacie uastauit. Per Appium Claudium Procōsulem, hī qui Rhodopen incolabant, uicti sunt. Rhodopes maritimas urbes Romana classis obtinuerat. Marcus Lucullus in Thracia cum Bessis primus pugnauit, ipsamq; caput gentiū Thraciam uicit: Hemimontanos uicinos & Olympiadam, quæ nunc Philippopolis dicitur, & Vschodoniam, quæ Hadrianopolis nominatur in ditionem populi Romani redegit: Cabaiā cepit, supra Pontū positas ciuitates occupauit: Apolloniam, Calatiā, Parthenopolim, Tomos, Istrū: ad Danubiū usq; perueniens, Romana Scythias arma monstrauit. Hæc Rufus. Sed quam proprie Thraciam uocamus, Plinius hoc modo circumscribit. Ister & Mœsia inferior à septentrione: ab ortu Pontus & Propontis: à meridie Aegeum mare: ab occasu Mœsia superior. Oram igitur prius attingam, in qua post Nesi fluminis ostia sita est primum Abdera, ab Abderito Erinī filio: Democrito ciue clara: altera est in Hispania Betica. Maronea Ciconū urbs uino laudata, cuius meminit Homerus. Diodorus lib. I X. ait hæc ciuitatem à Marone adificatam, quem Osyris Aegyptius regem constituuit, expulso Lycurgo. Hebrī ostia ex Rhodope fluentis, iuxta est Aenus, Polytobria uocata Strabonī in VII. alia est in Thessalia in Locris Ozolærum. Est & insula adiacens felici Arabia, & locus in terra opposita Rhodo. Hæc uero, de qua nunc scribimus expugnata fuit, anno. M. C C C L X X. à Venetorum classe, cui præerat Nicolaus Canalis, tam Turcis q̄ nostris qui aderant ad unum interfectis, & oppido ad postremū incenso. Aphrodisia ad ostia Nigrī fluminis Ptolemæo. Selymbria item ciuitas. Sequitur deinde Byzantiū ad os Ponti: ante Ligos Plī. dicta uero à Byzante filio Certhessæ Iridis filia, uel à Byze præfecto classis Megarensiū: qui Byzantiū ex oraculo constituere. Hunc uirum iustissimū dicit fuisse, eūmq; uniuersæ oræ Thraciæ usq; ad Aenum imperitasse. Vocata est etiam à Cōstantino magno, q̄ eam primus Ro. principū incoluit: Aethusa & Constantinopolis & noua Roma & Agios. Ante uero Cōstantinū à Seuro & eius filio Antonio Antonia uocitata. Hæc Eustathius. Trogus uero dicit eam Lacedæmonios condidisse duce Pausania. Aelianus de uariā historia scribit, Byzantios ut uino deditos Menandrū poetā notasse dum dicit: Ebrios mercatores, *βυζάντιοι ὄλην ἔπινα πὺν νύκτα*. Et Leonidas dux eorū quum obsessa ciuitate ab hostibus quondā uideret murorū custodiā ganeis præuerti: ænopolium apud mœnia cōstituit, ut in officio milites contineret, ut idem est author. Hæc tandē & ipsa à Maumethe expugnata an. M. C C C L I I I, Reliquā eius historiā inter Impera. cōmemorauimus. Huic proxima Perinthus Plinio, nunc Pera uocata, de qua alibi plura. Apollonia deinde, Anchiala Strabonī, ab Apolloniatis cōdita. Mesembria Megarensiū colonia, quam antea Menebrā uocabāt, ueluti Menopolis, id est Menæ ciuitas: eius enim adificator Menas dicebatur. Bria enim sermone Thracio ciuitas nominat: sic Selyos oppidū Selymbria dicta, quam supra cōmemorauī. author idē. Phthinopolis Strabonī Ptolemæoq; promontoria uero Thinia & Philia. Intus autē ex ordine literarū Aenea urbs. Theon in Lycophronis enarratione: Aeneas enim post captū Iliū eam cōdidit, ubi & patrē tumulauit. Aenia uero per i, ciuitas est Perrebia, & eiusdem fluminis, Aenius Stephano. Aesa prope Pallenen. Argillus prope Strimonē, ut Thucydides in viij. à muribus cognominatus. Argillus enim Thracia lingua mus dicit. Nā in hoc loco mures in mœniū fundamentis inuenti sunt concertantes, ut Stephanus ait. Aesyra, de qua Homerus. *τὸν δὲ δὲ αἰσὺ μὲν δὲ πνιομὲν τε κε μήτης*. Aphite urbs prope Pallenen, quæ Apollinis Manteū habebat. Thucydides in primo Aphitē dixit: dicit & Aphitia. Absynthus urbs, & Absynthis regio, quæ absynthio abundat: quo, ut ait Theophrastus, oues pascuntur in regione Pontica felle carentes. Amphipolim quidā in Thracia scribūt, ego autem ex Ptolemæi descriptione in Macedonia. Bistonīa urbs, Bizya Thraciæ regia Terentio fando crimine inuisa hirundinibus, ut ait Plinius. Cicones gens Thracū, à quibus Vlyxen multa passum fuisse scribit Homerus. hinc Orpheos duos natos tradit antiquitas. Florū ciuitas Maronea est. Grescouia regio prope Macedoniā Thucydidi I. Gerania, ubi Pygmeorū quondā genus à gruibus sublatū Plī. Flauīopolis ubi antea Zela oppidū fuit eidē. Olynthus orationibus Demosth. nobilitata, quas Olynthiacas uocauit, in ea adipsenda Atheniensium

nensū eius tempore magna contētio, quā eis Philippus abstulerat. Odone gens Thraciā, ut Dionysius in Bassaricis. *μαύδονες ἄγρια φύλα ἐὼδονες ἐγχεσιν ἄλλοι.* Odrysi populū, quorū imperiū ab urbe Abderorū ad Pontū usq; Euxinum tendebat. Eis imperauit Sitalces Terei filius, qui in bello cōtra Triballos cecidit, cui successit Sentes fratris filius. author Polybius. Phylis Thraciā regio Herodoto in VII. Est & fluuius Bithyniā. Pallene urbs formā triangulari prope Mescmbriā, dicta prius Phlegra, ubi bellū Giganteū cōmissum. Theogenes in Macedonicis gigantes ait nō cum dijs, sed cū Hercule pugnaſſe. Verū fulgurū & tonitruū modo praeliū cōmissum. Philippopolis ad Rhodopen montē, quam eandē cum Hadrianopolī & Trimuntio Ptolemæus ponit. Rufus contra hanc Olympiada. Vscodoniā uero Hadrianopolim nominatā, & utrāq; à Marco Lucullo subiugatā dicit, uti supra cōmemorauit. Hæc urbs post eadem Deciorū principū patris & filij, unde illi fuerant oriūdi, capta est à Scythis, intrāq; eius mœnia iugulata fuerāt hominū centū milia. Potideā Stephanus urbē Thraciā dicit, alibi uero in Macedonia, in qua & ego supra posui, quam Cassandriā uocatā dicit, nisi forte duæ sint. Mōtes uero nobiles Aenus, & Rhodope. Flumina Nesus, & Athyra, sed in horū mediō notior Hebrus. Nūc ad Chersonnesum ueniā, cuius Isthmos hodie, sicut Corinthiacus, Examiliū uulgo appellat. Hūc à Cardia ad Paetia Milciades, ut testat Herodotus, muro sepsit. Est em̄ Cardia urbs in ora ab latere occidentis, edificium Hermocharis, qui dū sacrificaret, ab auspicio cordis à coruo rapti & huc delati locū appellauit, ut Stephanus. Ex latere Bosphori, Sestus, & Callipolis. Chersonesū itē quatuor principales, Thraciā, Taurica, Cimbrica, Aurea, oēs Europeæ, præter Aureā. Sūt itē aliæ q̄ sunt oppida: ut in Creta, in Caria: in hac ipsa de qua loquimur. In Isthmo Chersonesus est una è cētū ciuitatib⁹, ut scribit Aelian⁹, cui⁹ incolæ Chersonesij dicūt. Hi ex turrib⁹ gesta Atheniētib⁹, sub quibus erāt, significabāt. author Stephan⁹. Alopeconnesus itē urbs hic, ppe Ptolemæo ponit. Quā Stephanus ait ex oraculo conditā ex catulis uulpiū ibi repertis, ut planē nomen indicat.

M A C E D O N I A .

MA C E D O N I A oīs in mediō duorū mariū Ionij ab occasu, & Aegei ab oriēte describitur, ab aquilone Delmatiae partē & Moesiā superiorē, à meridie Epiri habens. Diuisa præterea Plinio in partes duas, quarū alterā prouinciā idē, Strabo autē superiorē & liberā appellat: eam uidelicet, quæ per sinū Ionico littore protendit, Illyrico ac Italiae proxima: Altera uero ultra Candauiae mōtes Macedonicis regibus seruebat, quibus sublatiſ uniuersa in potestātē Po. Ro. peruenit. Quater em̄ Macedones in bello XX. annorū, ut scribit Lilius, uicti fuere. Primo post secundū bellum Punicū Philippus Demetrii filius à T. Q. Flaminio, q̄ post uictoriā omnis ciuitates Græciæ quæ sub illo fuerāt saluas & liberas esse iussit. Deinde Perseus à P. Aemilio Paulo, q̄ lxxij. ciuitates, ut ait Plin. uno die direptas uendidit. Tertio pseudo Philippus à Q. Cæcilio Metello. Postremo pseudo Perseus à T. Aemilio. Pars igit̄ prima gentes habet Albanos, Parthianos, Taulantios, Orestas: oēs catalecto & cultu partim Illyrico, partim Græcico utentes, neutris tamen satis intellecti, ac imperio hodie Turcarū subiecti sicuti & cæteri. Hos cū Epirotis Strabo & Plin. cōfundunt nomine ac rege tantū diuisos, cæteris similes. Albani hi sunt, quorū hodie nomen durat, Ptolemæo tantū ex ueteribus positi. Taulantij, ut ait Appianus, à Taulatio Illyrij filio, à quo Illyrici dicti. Orestæ populū, & Orestis regio, ubi Orestes imperauit ab infania liberat⁹, ob pudorē huc secedēs, cui filius eiusdē nois successit, Orestasq; populos appellauit. Ipse uero pater ab aspidis morsu petit⁹ secessit i Arcadiā, ibiq; decessit Hec Theogenes in Macedonicis. Verū uti supra dixi, Albanorū nūc oēs noie centent, Drino fluuio ab Illyricis diuisi. Vbi primū Scodra occurrit, nūc Scutaris, & Delminiū nūc Dēna: & Olchiniū quādam Colchiniū, ut ait Plin. nunc Dulchiniū, ad Drinois ripā, q̄ à Drino flu. & lacu Scodrae p̄luit. Deinde post Drinonē, Lissū, nūc Alexiū, q̄ oia inter Illyricos attigim⁹. Deinde littorales urbes: Dyrrachiū, oli Epidanū, memorabile fama Caesaris in eo loco superati. Apollonia quōdā insignis nūc interijt, ubi Octauius adolescēs cū Caesar fuit interfect⁹ dabat operā literis, ide adcersit⁹ ad magnū nomē suscipiēdū. Hui⁹ nois plures à Steph. cōmemorāt, in Libya, in Acarnāia, in Creta, ppe Gnosū, in Sicilia, ppe Leōtinus, in Phrygia, in Mysia, ppe Rhidacū fluuiū, in Tarso, in Phocide, quā Homerus Cyparissū uocat. Aulon Ptole. nūc Velona, quā falsō quādam Apolloniā putāt, quū Apolloniā Plin. vij. mil. à mari distare testetur. Præterea Corinthiorū esse colōia dicit̄ Aulō & Aulōa: sicuti Caulō & Caulona, lader, & ladera.

Odoneſ
Odryſij
Sitalces rex
Sentes rex
Phylis
Pallene prius
Phlegra
Philippopo.
Hadriano
polis.
Trimontium
Potidea
Aenus
Rhodope
Nesus
Athyra
Hebrus
Strimon
Chersonnesus
Isthmus
Thracius
Cardia
Sestus
Callipolis
Chersonnesus
oppidum
Diuisio Macedoniae

Quater Macedoniae uicti.
T. Q. Flaminio
P. Aemilio Paulo
Q. Cæcilio Metello
T. Aemilio
Prouincia Macedonia
Albani
Taulantij
Orestæ
Post Drinonem
Scodra
Delminium
Olchinium
Lissum
Dyrrachium

Apollonia
Aulona

Hanc Pazaites ex Othomannorū familia primus occupauit. Deinde rebellantē Amurathes compescuit. Deniq; Maumethes filius superioribus annis, ut in gestis eorum alibi mentionē fecimus, per eam in Italiā traiecit, Hydruntumq; cepit. Plures etiam huius nominis Stephanus recenset, in Arcadia, in Creta, in Arabia. Amantiam, idem, & item Plinius ponunt prope Oricum in hac parte quasi Abantiam, quoniam Abantes populi redeuntes à bello Troiano hic cōstitere. Alios Amantinos quos Tyberius superauit, Ptolemæus inter Pannonios collocat. Deinde Oricū cum portu nobile quondam oppidum, intus uero Antigonea. Altera item Macedonia in sinu Toroneo, edificata ab Antigono Gonata, tertia in Arcadia quæ prius Mantinea dicta est, ut Pausanias refert, quarta in Bithynia prope Acylium, quinta in Syria prope Antiochiam. Oppidū deinde in alto cōspicitur loco, nunc Croiam uocant, quæ Troiam fuisse putauerim, quā Stephanus in Chaonia ponit huic finitimam loco. Domneses etiam hic collocantur, & Doberiensis, quos Dibras nostra uocat atas.

Amantia QVANDO huc uentū est, anteq̄ ultra progrediamur, repetenda breuiter huius temporis historia. Tres præcipue familiae hac omnia loca simul cū Epiro, de quo postea dicā, possidebant, quas omnis Romæ uidimus à Turcis expulsas. Cōneni è nobili Cōstantinopolitano genere loca littoralia tenebāt, Dirrhachiū, Aulonā, aliāq; cōplura. Arianites ex ea familia re incolumi ac in pace decessit: filij puli, è quibus Cōstantinus heroica uir specie ac fortitudine post longā in urbe morā ad administrandā Montisferrati in Subalpina Italia ditionē est aduersus. Altera familia Castriotarū est, è quibus Ioannes Dibras siue Doberiensis Troiam nōnullāq; alia loca interiora obtinebat. Quūq; ab Amurathe Turca bello petere, tributū cōditione liberauit oblide filio Georgio puero nouē annorū dato. Hic igitur & indole, & uirtute creuit heroica, & robore corporis incōparabili: quapropter Amurathes eū in suā scētā asciuit, uocauitq; Schenderbech, quod lingua Turcarū Alexandrū dominū siue magnū significat. Hic plures ei prouincias adquisiuit, inter quas & Mœsiā adsecutus, Georgio Vncheruch Despoto ac Nouomonte eius regionis metropoli expugnato, ubi auri argentiq; fodinæ dicuntur esse. Extincto patre ac fratre Caragasio natu maiore, qui erat obles apud Andrinopolim, Amurathes ei regnū paternū tradidit. Interea Eugenius IIII, audita fama hunc per nuncios & literas ad nostros, & fidē pristinā traducere conat. Ille cōfestim obtemperat, ac rebellans tot pro religione res gessit quot antea cōtra, ac de improviso Croiam, Sfetigradū, Stelufium, Modriā, & Ternaciū, oppida in ea regione occupat. Amurathes cōtra eū Amelam bech fratris eius filiū primo, deinde Vranū duces cū copijs mittit. Croiam quatuor iam menses obsidebant, cū moriē, ac filius Maumethes missis totidē ducibus quos Bassas uocant frustra uires instaurat, cū ille semper parua manu ingentes hostiū cateruas funderet, ac fugaret. Sed & uno tempore Venetos quoq; bello lacessebat. Causa fuit, quod illi partem pecuniā maioribus suis ob ablata Albanæ oppida pendere negabāt. Itaq; Dyrrhachiensem, deinde Damniensem, Scodrensem, & Drinastensem agros late populatus est. Venetorū exercitū ad Drinum fluuiū occurrentē fugauit: tandem inter eos cōuentum sequestra pace per Antonium Venetium Albanæ prouisorē, ut illi Scodra & agro quæ ceperat cedenti mille quingentos aureos quotannis tribuerent. Post hæc cū Pij II. Pont. nuncijs sollicitatus auxilio Ferdinandi regis in Italiā traiceret, eū Baroli à Io. Ant. principe Tarentino, Ioanne quoq; Renati regis filio Andegauia duce, ac Ia. Picinino obsessum euestigio liberauit. Romā deinde cū uenisset, mox domū remeauit, ubi paruo post tempore ueneno absumptus dicit. Vir Pyrrhi quidem successione, aut Alexandri cognomento sine cōtrouersia dignus, in tot periculis aut prælijs mirū nullū in corpore uulnus repertū, præterq̄ humerum effractū. Vxorē filiā Arianitis quæ supra cōmemorauim⁹ duxit, quæ adhuc Neapoli uiuit, ex qua filiū suscepit, qui post mortē patris pulsus & ipse ab Maumethe peregrinat. Tertia familia quā dixim⁹ expulsam, Despotorum Epiri est, his finitimi regionibus, quæ Artam nunc uocant, de quo inferius latius dicemus. Hi Tocchi appellati, ex agro Beneuetano, ac ut ipsi dicuntur ex Totila Gothorū regis genus ducentes, annos prope CC. hæc loca tenuerūt simul cū Aetolia & Acarnania, Cephalia quoq; ac toto quondā Pyrrhi & Vlyssis imperio, nominibus tantū Leonardo & Carolo sibi adsumptis. Hic qui pauloante Romæ agebat Leonardus, filium & ipse Carolū reliquit, à Maumethe olim pulsus ad Sixti. IIII. Pont. opem ac misericordiā cōfugit. Nunc reliquā Macedonia partē prosequemur. Cuius ferè loca omnia interiora, uetera tamen repetam. Ex parte primū orientis, & Aegæi maris post Nesi fluminis ostia, qui Thraciam à Macedonia dirimit,

mit, Edones sunt, qui sinui nomen dederunt. Amphipolis Atheniensium olim ditioris, quam colonia duxit Agnon Niciae filius, expulsis Edonibus, uocauitque Amphipolim, quam prius Nouemuriae appellaret, quod praeterfluente utrinque Strimone cingeretur, ductoque a flumine ad flumen muro, mare uersus coloniam collocauit. Hanc urbem Brasides dux Lacedaemoniorum bello Peloponnesiaco occupauit, datoque negotio Thucydidi Olori filio Historico, qui tunc in proxima regione magistratum gerebat uti subueniret, ille cum VII. nauibus sero iam uenit. Haec ex lib. IIII. Thucydidis. Haec deinde Philippus Atheniensibus abstulit. Stephanus Cradennam & Ariadraomum antiquitus uocatam dicit: praeterea esse aliam Amphipolim in Syria apud Euphraten a Seleuco conditam, quam Turmedam Syri uocant. Supra uero aliquantulum apud Strimonem fluium in eadem regione Edonica Philippi ciuitas prius Crenides, ut Artemidorus in Epitome X. ciuitatum. και πόλις φιλιππος η παλαια κρηνιδης. Et urbs Philippi antiquitus Crenides. Philippus Macedo nomen mutauit ob merita lati ab se auxiliij contra uim Thracum expugnare urbem conantium. Hic Brutus ab Octauio superatus. Augustus deinde mutatis colonis, Neapolim eam uocauit. Sequitur sinus ipse Edonicus, in quo Arethusa est urbs, alia Syria, tertia Euboeae: fons item in Italia. Proconnesus cum duobus promontorijs: Athos in septentrione, & Nymphaeo in austrum spectantibus. Athos enim ciuitatem sui nominis habet. Coloni Athoita dicuntur ab Atho gigante incolente, ut Nicandrus in V. Europa. Iacit umbram CCC. stadiorum, ut ait Stephanus. Hunc olim fama Xerxes aceto sparso complanasse, ex quo luue. Credimus olim, Velificatus Athos. Prope Athon Singus est oppidum, quod Singitico sinui nomen dedit. In quo Stratonicea est urbs ab uxore Antiochi, deinde ab Hadriano principe Hadrianopolis appellata, ut Stephanus. Chalcidica hic Ptolemaeus regionem constituit, Stephanus & Chalcidiam urbem, esseque alias huic homonymas in Chalcide Euboeae commemorauit. In eodem sinu Acanthus urbs ab spinae similitudine, uel ab Acantho homine quodam. Alia in Aegypto est: item Emporium in mari rubro. In hac Macedonia cicadae dicuntur tacere, ex quo prouerbiu apud Simonidem in minimu loquentes, ακάνθιος τίσις. Ampelos promontorium Torones: alterum in Samo, in Cyrenaica tertium. Torone urbs iuxta sequitur, unde sinui Toroneo nomen, dicta a Torone Neptuni & Phoenicis filia. In hoc sinu Antigonea est ab Antigono Gonata condita. Casandrea, Potidea, cuius Demosthenes saepe in orationibus meminit. Patalia ut Stephanus, ut Ptolemaeus Patalene. Therma urbs, unde sinus Thermaicus, ubi Thessalonica, prius Halia nuncupata, Casandri aedificium, sub Philippo Amyntae filio nomen mutauit: uel quod ille in eo loco Thessalos uicerit, uel ut Lucius Tarræus dixit, qui librum de ea ciuitate composuit, ex Thessalonica filia appellauit, ut placet Straboni, uxore, non filia. Liberae fuit olim conditionis, ut Plinius. Ira Theodosij qui XII. mil. ciuium in ea necauit maxime cognita: sed multo magis epist. Pauli. Haec deinde cessit in hereditate Andronico Manuelis imperatoris Constantinopolitani filio: sed Ioannis fratris odio, qui patri successerat, eam Venetis tradidit. A Venetis uero Amurathes Turca bello eripuit. Apollonia Achedoro tantu fluuium a Thessalonica diuisa. Canastrum Stephano, ex quo Sophocles Canastrum promontorium commemorat. Strabo Calastra scribit, in sinu Thermaico. Et haec quidem in orationibus uero reliqua ex ordine literarum ponam a Stephano ex parte magna mutuatus. Aeane ab Aeano Elyminthi filio regis Aetruiae, qui huc ad praesens hanc urbem aedificauit. Alorus penultima producta, ad Axij fontes. Aerae, unde Aeracus, alia in Ionia, tertia apud Hellespontum, cuius incolae Aerae dicuntur. Acefe. Acefame ab Acefameo Pieriae rege, ut tradit Theogenes. Alante, est item altera in Arcadia. Theopompus in Philippicis. Allantrum dixit. Almopia regia iuxta fontes Erigonis. Lycophron de Aenea loquens. εκ δ' αλμοπίας χαλιμαλάνκτην δέξετε τυρσηνία. Dicitur ab Almopo Neptuni & Helles filio. Alponus media, producta, altera in Locris Epicnemidijs. Anthemus, altera in Syria. Andrea, altera apud Eleam. Aedessa inter confluenta Erigonis & Axij, alia in Mesopotamia. Azorus penultima, producta, Ptolemaeo Azorum: Arriano autem Azoricum urbs prope Thessaloniam. Aegea urbs iuxta montem qui supra Pindum eleuatur, olim Melobotera uocata ex ubertate pastionum. Bifaltae gens libera Plinius. intra Strimonem & Edonicum sinum. Stephanus Bifantem uocat, coloniamque eam Graecam a Samijs deductam. Bryges Macedonum populi prope Illyricos, quos Macedones Phryges uocant, ut Stephanus. Berga, quam Beram idem uocat, ad Chabrii fluenta. Beroea ad Citarum montem iuxta Haliacmonem sita, apud Ptolemaeum cognominata a foemina eiusdem nominis nepte Macedonis ex Bereto filio. Est alia in Syria, unde Bassianus nobilis orator fuit. Stephanus. Calliterae Ptolemaei inter Bifaltas: Cydna Theogeni ponitur Duri opus. Emathia regio in sinibus Macedoniae iuxta Thessaliam ab Emathio rege, ut Trogus quo

Edones
Amphipolis

Philippi qui
Crenides de
inde Neapolis
Arethusa
Proconnesus
Athos
Nymphaeum
promontorium
Singus
Stratonicea
qua & Hadri
anopolis
Chalcidica
regio.
Acanthus
Ampelos pro
Torone
Antigonea
Casandrea
Potidea
Patalia
Therma
Thessalonica
Achedorus
Canastrum
Aeane
Alorus
Aerae
Acefe
Acefame
Alanta
Almopia
Alponus
Anthemus
Aedessa
Azorus
Aegea
Bifaltae
Bryges
Berga
Beroea
Calliterae
Cydna
Duri opus
Emathia

GEOGRAPHIA

Europus quo nomine Macedonia quondā tota est appellata. Eius urbs Europus ad Erigonis sita fontem. Stephanus ab Europeo Macedonis filio dictam ait, esseq; aliam in Syria, tertiam in Caria. **Elimca** Strabo in octavo libro commemorat. **Eordane** regio, alia in Iberia, tertia in Thracia. **Euporia** ab Alexandro edificata, ex rerū copia nomen auspicata Emporium. **Heraclea** II in Macedonia duæ: altera Sintica apud Strimonem fluviū, quæ à nonnullis in Thracia ponitur, altera ad Erigonis fluentia ab Amynta Philippi edificata, ultima ex XXXIII. huius nominis ciuitatibus. **Gastronia** regio Theopompo. **Gordynia** in monte Citaro: alia in Creta **Gomphi** Gortynia. **Gomphi**. **Idomene**. **Ichne** Herodoto in VII. Eratosthenes singulari numero protulit, quanq̄ Philetas eam esse aliam scribat. Dicitur à Themidis uestigijs, quæ Iuppiter adfectatus est, ut Stephanus. **Lete** ad Axij ostia, à Latona templo prope constituto, ut Theogenes. **Incolas**, **Letaos** appellat Nicarchus Alexandri comes. **Museū** locus circa Olympū, Eretrienſiū colonia quā Philippus diruit, ubi & ab Astere milite sagitta petitus alterū amissit oculū, ut Stephanus. **Olyra**, **Ossa** ad Athon urbs. **Horma** ad fontes Erigonis. **Homolium**. **Pella** Alexandri patria ad Axij ostia paulū à mari recedēs, olim Bunomus, & Bunomea uocata. Sūt & aliæ, in Thessalia, in Achaia, in curua Syria. **Parthenopolis** à uirginibus Cerasstia fuerint. **Pelagonia** regio inter Andaristū & Erigonē amnē Ptolemæo posita, Plinio quorūque & Straboni commemoratur. **Pieria** regio inter Pharibū & Haliacmonē Ptolemæo. Hic, ut ait Pausanias, Pierus regnauit, pater puellarū quæ de cantu cū musis cōtenderunt. **Physcus** alijs, Ptolemæo Physca dicitur ciuitas ad fontes Chedori: altera in Caria, tertia Locridis, & in Rhodo palus. **Sintia** regio & ciuitas prope Thraciam. **Phila** quā Ptolemæus Philiren, ædificium Demetrii Antigoni Gunatae filij iuxta Peneū, quā à matris nomine uocauit. Est & insula Aegypti Herodoto in III. iuxta magnū fluviū, cui Tritoni nomē, qui ostia in paludē Tritonidē emittit. **Pæones** prope Peneū & Peliū in Thessalia mediterraneos nonnulli ponunt. **Herodotus** autē in Thracia iuxta Strimonē fluviū collocat, atq; per horū fines Axium amnem fluere. **Eorū** ciuitas Amydon, iam deleta, ubi fontem Dionysius poeta innuit esse, cuius unda lucida ea tellus abluitur: cōfluitq; in Axium fluuiū, qui pluribus auctus uti torrens fertur. **Strabo** ex Pæonib⁹ dicit Axium & Strimonē fluere, putatōsq; à quibusdā colonos esse Phrygum, ab alijs Archigetas. **Pæones** usq; ad Pelagoniā & Pieriam extendi dicunt, ac multa de Macedonia tenuisse usq; ad Propontidē progressi. **Pausanias** Pæonas ad Axium flumē ponit, uocatōsq; dicit à Pæone Endymionis filio. **Appianus** in Illyrico dicit Pannonios à Gracis Pæonas uocari, eisdemq; omnino esse populos. **Hos** Homerus in Catalogo Pyrachmen & Steropæū ait duxisse ad Troiā: quorū à Patroclo alter, Steropæus ab Achille postea interfectus fuit: & hæc quidē de Pæonibus. **Praxilus**, & **Pydna** cuius Demosthenes saepe in orationibus meminit. **Sintia** regio, & urbs prope Thraciā: apud hanc Aristoteles de miraculis scribit fluuiū nomine Pontū labi, in quo lapides quidā ferunt qui ardentē carbonibus retinent naturā: uento extinguunt, in aqua uero flagrant, tetrūq; odorē modo bituminis reddunt, ut nulla reptilia prope cōsistant. **Stimphalia**, **Scotusa**, ad Strimonē sita: altera in Thessalia. **Strobis** iuxta Erigonē quā Steph. Stronbū uocat, dicitq; Romanorū esse coloniā. **Mōtibus** Macedonia perpetuis cingit. **Sunt** autē **Candauiæ** Plinio Straboniq; ex occidentis latere, Ptolemæo autē **Camelæi** appellati. Est & **Olympus** alter. **Flumina**, **Strymō** iuxta Thraciam qui in sinū Edonicum influit: **Axius**, **Erigon**, & **Haliacmon** in **Thermaicū** exeunt sinū.

THESSALIA.

Deucalion **Hemon** **Thessalus** **Phthius** **Pelasgus** **Achæus** **In partes IIII** **Mōtes cōti.** **Amnes 24** **Pieris.** **Ossa** **Pindus** **Othrys**

THESALIAM Eustathi⁹ in Homerū sic ferè in uniuersum describit. Camp⁹ est maximus ac curuus, undiq; montibus cinctus: ab oriente Ossa, & Pelion montes habet: ab occasu Pindū, à quo Peneus amnis exiēs orientē uersus tendit: ab aquilone Olympū, à meridie uero Othryn. In hac itaq; Deucaliō, ut ait Strabo, primus imperauit, qui locū Pyrheam de uxoris nomine dixit. **Hemō** uero **Hemoniā**. Huius uero filius **Thessalus** Thessaliā uocauit. **Successores** deinde **Phthi⁹** **Pelasgus**, & **Achæus**, totidē in ea cōstituere populos. In partes quoq; quatuor idē autor diuidit, **Phthiotiam** uersus austrū, **Estiaotiam** uersus occidentē, **Thalassiotiam** siue **Marinā** ac **Pelagiam**. **Montes** quoq; cōtinuos in ea terramotu quondā disruptos, fabulæ uero ab **Hercule** uolunt. In Thessalia Plini⁹ XXXIII. nobilissimos esse amnes tradit. **Montes** quoq; quorū principes **Olympus**, **Pieris**, **Ossa**: cuius ex aduerso **Pindus**, **Othrys**, **Lapytharū** sedes ad occasum

easum uergentes. Ad ortum uero Pelius, omnes inter se continui, & theatri modo inflexi, caueatis ante eos LXXV. urbibus. Flumina, Apidanus, Phoenix, Enipheus, pluresque alij: ante omnes clarissimus Peneus, oriens iuxta Gomphos interque Olfam & Olympum nemorosa ualle defluens quingentis stadiis, dimidio eius spatium nauigabilis. In eo cursu Tempe uocantur, quinque millium passuum longitudine iugis sese leuiter attollentibus, iuxta quae labitur Peneus, undis lucidis amoenus, uiridanti riparum gramine, canoro auium comcentu. Memorantur & Tempe Neumesia, quae ab Ouidio Cygnea dicuntur: sicuti & in Sicilia Heloria etiam Tempe, ex amnis nomine: denique uocabulum hoc Graeci ad omnem piscosum locum ac uiridis amoenitatem traducunt. Sed ad Thessalos reuertamur. Eos in primis lautos fuisse moribus declarat Menander his uerbis: Non Corinthus, non Laïs de Syre, non lautorum manus Thessalorum. Magna quoque & lauta bucella, ut Pausanias ait, Thessalus intermissus dicebatur. Thessalae item alae, propter similes uestes. Et Thessalicae bigae, ut ceteris praestantiores, Thessalicum quoque ingenium ob astutiam illis innatam. Equitandi deinde palma in bello Thessalis data, ex quo Centauros prodixisse poetae finxerunt. Thessalae denique sagae plurimum commemoratae, quod hic magnopere magica ueneficiaque uiguerint. Nunc urbes attingam. Argos in primis nobilibus ac uetusta Thessaliae ciuitas. Larissa appellata, inter Pelasgos ponitur. Decem huius nominis a Stephano describuntur. Primum Peloponnesiacum, Amphiloichicum. Deinde hoc Thessalicum, in Cilicia quae nunc Aegiopolis. In Nisyro una ex Cycladibus: apud Troezenem. In Macedonia, in Scythia, in Caria, in Phaeacia. Incolae Argei dicuntur & Argiui, sicuti Achaei & Achicui. Sed & Argolici & Argolae etiam dicti apud Euripidem. Argissa prope Peneum condita a filiis Larissae. Deinde Argura uocitata. Est item Argura locus in Euboea. Aeson urbs ab Iasonis patre. Aetices gens Thessaliae mediterranea siue Perrhebiae, Aemonia regio ac ciuitas, ut Pausanias, ab Aemone Lycaonis filio. Alope a filia Cercyonis siue Actoris eiusdem nominis, sita inter Larissam & Echinum. Incolae Alopenses: memorantur & aliae in Attica, in Ponto, unde Pantafilea fuit. In Euboea, apud Delphos, apud Locreses, & apud Mysiam, de qua dicunt loqui Homerum. *ἔλθόντε δὲ ἀλόπης, ὅθ' ἀμαξονίδωμ γένος ἰσίου.* Amycus iuxta Meliboeam, ab uno ex Argonautis appellata, ut alij a filio Neptuni: haec Suidas in Genealogiis Amyricum uocat. Antron urbs. Zenodotus *ἀρχίαλον ἀντρέων* dicit: fertur locus esse antris cauernisque frequens, tum optimos ad molas habere lapides, quarum onus asinum subit, quapropter prouerbiu *ὄνος ἀντρέωνος*. Aperantem urbem Polybius in primo commemorat. Asbotus media producta. Asterion, Homerum *οἱ τ' ἔχομ' ἀσέριον, τῆ δ' ἀνοίω τε λευκὰ κάβρωα.* quod in alto sita monte ueluti astrum fulgeat, ut tradit Eustathius, qui nunc eam Persiam dicit uocari. Est & altera in Syria: & Asteris insula in medio Sami & Ithacae. Asterusia item in Creta. Atrax & Atracia in Pelasgiotide ab Atrace Peucii filio, incolae Atraces dicuntur. Lycophro, *καὶ δευτέρως ἰπειμφερ ἀτρικκας λύκως,* Achne unde fuit Cleodamas, qui de cura equorum scripsit. Est altera in Boeotia unde Achne. Azorium in Pelasgiotide. Aphete Magnesia urbs in sinu Pagaseo, quam commemorat Apollonius, dicta ut eius enarrator scribit, *ἀπὸ τῆς ἀφίσεως*, id est a dimissione, quod ibi Herculem Argonautae dimiserint. Amphilacae aedificium Amphilaci unius ex Aeoli filijs. Hic Iphicium suscepit, qui Phylacum genuit patrem Paeantis & Iphicli: quorum Paeas Methonem & Philocteten liberos habuit. Iphiclus uero Astiochen Protefilauum & Podarcem. Haec Eustathius in Homerum. Aenia urbs Perrhebiae. Incolae Aeniades, qui prius iuxta Olfam, postremo prope Aetolos habitauere, dicti ab Aenio fratre Gunei, quem Homerus in Catalogo ponit eius gentis ducem uenisse. Alos Aeniadas Strabo ponit in regione Ponti, quos tunc Parthios appellari dicit. Alos Achaiae & Phthiotidis urbs, sub Othryos montis sinibus, distans ab Itonestadiis VI. aedificata ab Athamante, a sale ibi reperto appellata. Huius nominis duae, altera Maliaca sub Achille, altera sub Protefilao fuerat, pronunciatum & utroque sexu. haec Stephanus. Eustathius idem ferè aedificatam dicit ab Athamante dum per insaniam erraret: nonnulli cum adspiratione scribunt dicentes a mari etymum trahere: quidam ab ancilla Athamantis nomine Elos, quae Ino primam semina urere nunciauit. Cuius ob merita ciuitas in eius honorem condita. Erat & altera Alos in eadem Thessalia, quam Homerus sub Protefilao posuit. primam uero sub Achille, quam Maliacam Halon Strabo uocat, quae ad Malienses pertinebat, qui populi prope ac contra Euboeam & Thermopylas siti sunt. Haec Eustathius. Budea media producta ciuitas Magnesia a Budeo conditore, unde & Budea Minerua in honore apud Thessalos, cuius meminit Lycophro, *ἢ πολλαὶ δὲ βούδαι κεραιθνικὰ κάβρω ἀρωγὸν ἀνδράξασα τὰ ῥέθορον γάμων.*

Pelius
 Flumina
 Apidanus
 Phoenix
 Peneus
 Tempe

Thessalorum
 mores

Argos

Argissa

Actices
 gens.

Emonia
 regio

Alope

Amyrus

Antron

Aperantes

Asbotus

Asterion

Asterusia

Atrax

Atracia

Achne

Azotium

Aphete

Amphilacae

Amphilaci

gens.

Aenia

Alos

Budea

Homerus

GEOGRAPHIA

Homerus autem Budeium protulit, ὅς ῥ' ἐν βυδείῳ ἐννακιομυλῶ. Est & Budea ciuitas Phrygia, & Budei Medorum, & Budini Scythia populi. Bœbeis stagnum Thessaliae Straboni prope mare ad Pharas. Bœbe autem eidem est oppidū iuxta Bœbeidem. Homerus, βοίβειω καὶ γλαφυρῶς καὶ ἐν κτημύλῳ ἰαωλκίῳ. dicit & alibi Bœben inter septem esse ciuitates quas Demetrius Poliorcetes deduxit in Demetriadem: uocatam autē Bœben à Bœbo filio Glaphyri qui Glaphyras oppidum aedificauit. Est & Cretensis Bœbe, & in Macedonia item stagnū, hæc Eustathius. Cythinam urbem ponit Theon enarrator Lycophronis, unde Cythineus est, & Cythinium una ex tribus Doricis. Corope unde Coropeus: Nicandrus in Theriacis, λίμν ἀπὸ Μωρμαντικής κρητοπαΐδος ἐθίκκατο καὶ θέμιν ἀνδρῶν. Coronea parum à sinu Pelasgico distans in Phthiotide sita. Quinq; traduntur. Prima Bœotia. Deinde Messenia. Tertia hæc est. Quarta Cypri est, & apud Ambracium arch. Cranō in Pelasgiotide. Hic Callimachus, & Theopompus rem miram narrant: Coruos tantum duos esse pro tempore, totidemq; ex successione, illis deficientibus. Est & Cranon alter distans à Crotone stadijs C. Straboni. Crime ne in Pelasgiotide, à Pelea Phœnici dono data, cuius incolas Homerus Dolopas uocat, sicuti Sintias Lemnenses & Troianos Ilienses. Cynocephale collis Thessaliae. Polybius libro regio. ΧΙΧ. ἢ καὶ χαρίον οὐκ εἶναι, ἀφ' οὗ ῥίνδαρος Δ' ἀφάντου παῖς βοιωτίας, ἐκ κωμοκεφαλῶν μελῶν ποιεῖται. Demetrias in sinu Pelasgico, quam gentem Demetrius Poliorcetes uictor à nomine suo appellauit. V I I I. in eam colonijs deductis, quæ sunt Straboni, Pagase, Sepie, Bœbe, Iolcos, Rizus, Hormenium. Olizo, Nelia. Altera Demetrias in Macedonia, tertia Perfidis prope Ardelū. Demetria quoq; urbs Aeolidis. Dipnias Thessaliae uicis circa Larissam, ubi dicunt Apollinem cœnasse, cum primum à Tempe purgatus redijt. Hic puerum eò forte uentem mos est cum lauro in eo loco epulari. Callimachus. Δειπνίῳς ἐνθεμ μὲν δεδέχαται. Dia urbs Aeaci aedificium. Sunt & alia, in Macedonia, in Eubœa, in Peloponelo, in Lusitania, in Italia circa Alpes, in Scythia circa Phasin, in Caria, in Bithynia. Sunt item quatuor in Aegeo insulae, Dia appellata. Dolopes gens in Thessalia à Dolope Mercurij filio, qui in Magnesia extinctus est, eiusq; sepulchrum iuxta in littore cernebatur, ut Cleon Curieus in primo Argonauticorum, quem Apollonij enarrator allegat. Ipse etiam Apollonius meminit. Περρυσία Μαγνησία θ' ὑπεύδλιος ἠπείροιο, αὐτὴ καὶ τὺμβος Δολοπαΐδος. Drongillū locus Thessaliae, cuius meminit apud Stephanum Theopompus V I I I. Philippicorum. Echinū urbem Ptolemaeus in ora Thessaliae ponit: Stephanus in Caria, & Echinas in Aetolia. Erethria prope Othrin paulum à mari recedens. Est & alia in Eubœa. Ethyestæ gens ab Ethyesto, uno è filijs Neoptolemi, ut Rhianus scribit. Elacateum mons, ubi templum Iouis Elacatei. Eurymene, ut Hecataeus in Europa. Hellas ciuitas in Phthiotide ab Hellene Phthij filio: Phthius autem ex Acheo genit⁹, ut Steph. placet, ex quo tota olim Græcia Hellas dicta, autor Thucydides in proœmio. Homerus item nunquam alio nomine quàm Hellenas, Danaos, Achaos, aut Myrmidonas, Græcos uocat: proprièq; partem eam quæ prope Peloponesum est, Hellada nominat. Post Homerum uero omnes, ut ait Plin. à Græco rege Græci appellati. Hanc uero Thessalicam, Homerus καμυγυαῖκα uocat. Strabo scribit quod Pharsali dirutam ciuitatem ostendunt, quàm Hellada dicunt fuisse. Idem dicit nonnullis putari unam tantum ciuitatem, quibusdam uero tantum Phthiotida. Helona condita ab Hercule in monte Centaurorum, deinde Limena cognominata ob nobile in eo loco pratium, Perrhebiae & ipsa ciuitas. Gomphi urbs sub ipsis montibus. Glaphyra. Homerus. βοίβειω καὶ γλαφυρῶς, à Glaphyro filio Magnetis, Stephano: Eustathio autem à memorabili in ea ciuitate ponte. Est & uicus Ciliciae distans à Tharso x x x. stadijs, in quo fons est. Gyrtion, quem Homerus Gyrtionam uocat, sicut Iton & Itona: urbs est Perrhebiae in Thessalia à Gyrtone conditore Phlegiae fratre. Vnde de Gyrtionis Phlegias primo uocatos esse frequens historia declarat. Gonnus urbs Perrhebiae, à Goneo Cyphi, ut Homerus Gonusa. Ithome media producta urbs Pelasgiotidis. Homerus. οἱ δ' εἶχον τρίκλιω, καὶ ἰθώμιω κλωμακκόεσσιν. Vocatur & Thomæum, locus sanè asper & salebrosus ex argumento nominis per ablationem primæ literæ. θῶμος enim cumulus aut aceruus dicitur. Est & altera Ithoma in Messenia Eustathio, Stephano autem Ithon. Homerus: ἰθῶνά τε μητέρα μίλων. Hic Minerua Ithonia celebratur: memorantur & alia in Italia, in Epiro, in Bœotia, in Lydia. Iros urbs. Lycophron. ἴρον τε καὶ τραχίνα περρυσικίην. Incola Irotæ. Iolcos in ora ab Iolco filio Amyci à quo & Amycus campus. Hanc olim amplissimā fuisse urbem testatur Strabo, seditione postea deletam in paruoscq; redactam uicos stadijs VII à mari

à mari Demetriade sitos. Lamia urbs ad Othrys, radices à Lamo Herculis filio: alij à La-
 mia muliere, quæ imperauit regioni Trachiniorū, in qua Lamiacū bellum dicitur gestum.
 Est & alia in Lycia. Larissa tertia Thessaliæ ciuitas putatur prope Peneum sita, quam Acri-
 sius præterfluit. Est alia Pelasgica in Ossa monte, alia Troadis, quam Homerus *λαρίσσαν ἐρι*
εἰλάκκα, id est, Larissam fertilem uocat. In Creta, item & Attica & Macedonia alia ponun-
 tur. Lapithæ populi qui cum Centauris in Perithoi nuptijs dicuntur dimicasse. Est & in ea
 Thessalia ciuitas Lapithe. Lytae locus prope Tempe, qui ab aqua soluta, & Neptuni
 inundatione nomē accepit. Libethris fons Magnesiæ Plinio musis dicatus. Vnde Libethri-
 des dicta. Melibœa patria Philoctetis. Melittæa, quam Ptolemæus Melitaram uocat, haud
 longe à Pelio monte. Methonæ quatuor. Prima Thessalica. Homerus, *οἶδ' ἄρα μεθώνημ κρη*
θαυμακίω ἰνέμοντο. quam sub Philoctete posuit duce. Alia in Macedonia Erethriensium colo-
 nia. Tertia in Thracia, ita uocata à uini ubertate, quod *μέθην* ebrietatem dicant, sicuti & Me-
 thymna eiusdē etymologia. Quarta in Messenia Peloponnesi. Minyæ populi à Minyo, qui
 in ea regione imperauit, cuius innumera filia magnos Heroas genuere, è quibus Argonau-
 ta pleriq; fuere, quāobrem Minyæ sunt appellati, historiā in his uersibus Apollonius refert.
τῶσσι δ' ἄρ' Αἰσονίδη συμμήσορες ἠγερέθοντο. Tot igit̄ cōmiliones Aesonidæ coacti sunt,
τοὺς μὲν ἄριστ' ἦσ' μινύας περικαιεταόνας Hos quidē strenuos Minyas circūhabitantes
κίχλησ' ἄρα μάλα πάντας, ἔπει' Μινύαο θυγαδῶν Vocabant omnes, quoniam Minyæ filiarum
οἱ πάντες οἱ ἄριστοι ἄφ' εὐχετόωντο Plurimi & optimi è sanguine gloriabantur
ἔμμελαι, ὡς ἴη' αὐτ' ἴησον γέιναιτο μήτηρ Esse, sic & ipsum Iasona genuit mater
Ἀλκιμέτη, κλυμένης μινυίδος ἐκγεγαυία. Alcimede, Clymenem Minyæ filiam enixa.
 Est & Mynia ciuitas eorundem. Item alter Phrygia. Misgomene urbs Steph. Mopseum
 in Pelasgiotide Straboni in ix. Mopsopia uero locus in Attica. Magnesia regio in littore Pa-
 gasæo, inter Peneum & Pelion, eius loca Plin. plura commemorat, fontem Libethrum, oppi-
 da Ormenium, Pyrrham, Dorion, Maliam, Methonē. Est altera Magnesia apud Meandrum.
 Hæc à Magne uno Æolidarum dicta, ut Eustathi. Narratur & à Pindaro de Magnete, uiro
 è nubibus profecto, equis Thessalicis commixto, unde genus centaurorum fluxit, Malienses
 populi & Malia urbs eorū. Hinc sinus Maliacus: dicuntur & à Malo Amphitryonis filio, ut
 Stephanus. Malea uero promontorium Laconicæ, & Mali Indiæ populi, & Malloes locus
 in Lesbo, ubi templum Apollinis. Myrmidonia, cuius coloni ex Aegina uenerunt, quod scri-
 bit Stra. Peleum interfecto fratre ex Aegina fugientem, Phthiam ad Actorem Myrmido-
 nes secutos esse, atq; ibidem ex Polymela Actoris filia, Achillem & Polydorum genuisse: ex
 fabula uero notum est Aeacum Pelei patrē populo in Aegina ob pestem cōsumpto rogasse
 patrem Iouem uti formicæ homines fierent, inde Myrmidones dicti. Veritas quod cum lo-
 cus ille sterilis fuerit, ac saxis excisis cauernosus, coloni sub terra habitauerunt more formicarū,
 spatium frugibus & agricolationi relinquere uolentes, parcetes etiam lateribus, ne tellurem
 ablumerēt. Hæc Eustathius. Olizon. *Ὀλιζὼνα τετραχῆα*. acuit̄ apud
 Græcos ad differētiā alterius huius nominis Barytoni: paruū sanè oppidū, ex argumēto no-
 minis Olooffus. Hom. *ρόλιμ τ' ολοοσσὸνα λευκήμ*. urbs est Perrhebiæ, Stephano inter Magne-
 siæ urbes ponit̄: ea forte est, quæ nūc Elasson barbarica uoce dicitur. Olympus Thessalicus:
 præter hūc alij quinque ab autoribus cōmemorātur, Macedonia, Mysia, Cilicia, Elidis, & Ar-
 cadia. Ormenium urbs media inter Pheras & Larissam, dicitur ab Orminio patre Amynto-
 ris, cuius filius Phoenix altor Achillis. Strabo ait, suo tempore Orminium uocari, utrūq; esse
 sub Pelio monte iuxta sinum Pagaseum, unam è septem colonijs à Demetrio deductis, ac Ia-
 sonis patriam fuisse. Oechalia apud Argos Pelasgicum in Thessalia. Homerus, *οἶ τ' ἔχομ οἶχα*
λίμ πόλιμ εὐρύτου οἶχαλίηος. Idē alterius Oechaliæ meminit superius in Pyliensiu catalogo,
 recētiores in Eubœa eam cōstituunt. Alia in Messenia. Tertia in Trachina. Quarta in Arca-
 dia. Hanc Thessalicā subiugauit Hercules, Iole rapta regis Euryti filia. Hic Eurytus, ut Theo-
 critus describit, Herculem sagittandi artem docuit. Orta, graui tono pronouncianda ad diffe-
 rentiam Epicteti, apud Græcos urbs est Perrhebiæ, Corsea cognominata, quod modo capi-
 tis cuiusdam sita, tēpora proferre uideatur. Homole apud Pausaniam Thessaliæ mons est,
 & locus apud Thebas Bœotia, in quo Iuppiter Homolius colebatur. Ossa mons præter o-
 mnes altissimus sinui proximus Thermaico. Othryn Sperchius abluit simul & Octa mon-
 tes, ubi Herculis fatū. Pindus Thessaliā ab Epiro disternat. Pelius cōtra Ossa erigitur,

Lamia

Larissa

Lapithæ pop.

Lapithe urbs

Lytae

Melibœa

Melittæa

Methonæ

Minyæ pop.

Minyus rex

Mynia urbs

Methone

Malienses

populi.

Maliacus sin.

Myrmidonia

Olizon

Olooffus

Olympus

Thessalicus

Ormenium

Oechalia

Eurytus rex.

Iole

Orta Corsea.

Homole

Ossa

Othrys.

Octa

- Pelias** ex utroq; Pencus fluit. Est item Pelus in ea regione ciuitas. **Pyrrhea pars** Thessaliae prius
Pyrrhea uocata. Perrhebi gens à quodam Perrhebo, qui ei regioni imperauit: hi, ut ait Strabo, iuxta
Perrhebi Olympum habitauere. **Lapithae** qui campetria incolabant, & sub quibus quādoq; fuere for
gens. midantes. **Phaestus** urbs Ptolemao in Pelasgiotide: altera in Creta, tertia in Peloponneso.
Lapithae Phera urbs. Homer. δι δὲ φεράς ἐνέμοντο πῆσαι βοιωκίδα λίμνω. Duæ fuerūt, nouæ & ueteres, VII
Phera inter se stadijs distātes. Sunt item tres aliae in Aetolia, & apud Parthicos. Strabo scribit Phe
Pagasa ras Thessalicas ad Magnesiā pertinere, terminumq; Pelasgorū finium esse, eorumq; naua
Pagaseus le Pagasas uocari. Pagale enim urbs est Demetriadis in ora, quæ sinui Pagaseo nomē dedit,
sinus. à multitudine fontium ibi scaturientiū appellata, ut Eustathius. **Pteleon** urbs, ab ulmorū fre
Pteleon quētia dicta: alia in Ionia, tertia in Troade. **Pyrasus** Phthiae urbs, quod frugifera sit, quasi Py
Pyrasus rophorus. Quapropter Homerus templū Cereris in eo fuisse tradit. **Phthia** ciuitas & regio.
Phthia re Phthioras in bello Troiano regebat Vlysses, Proteus, & Philocteres. **Pelasgi**, gens diffu
gio & ci. sa & erratica, sicut & **Lelegae**, & **Caucones**. Eorū prima regio apud Larissam Thessaliae, sed
Pelasgi omnis penè maritima Ionia Pelasgos habuere colonos. Eos etiā constat ante **Lydos** in He
gens. truriam uenisse. Sed & teste Herodoto tempore belli Persici, **Lemnon** & **Imbrum** aedificaue
re. **Dicti** & **Argiui** quod Argos habitauerint: deinde **Danaei**, ubi Danaus ex Aegypto adue
nit. **Phylace** urbs. Homerus, δι ἡ εἶχομ φυλάκω καὶ πνῆσαορ ἀνδεμόεντα. **Pharsalus** à Pharsalo
Pharsalus Acrisij filio. **Posidium** in ora Ptolemao, altera in medio Ciliciae & Syriae. **Spalathre** quam Hel
Posidium lanicus apud Stephanum Sparathram uocat. **Spalathrū** uero in Illyrico est. **Symetha** urbs,
Scotusa & **Symethus** Siciliae fluius. **Scotusa** locus Thessaliae Pelasgiae iuxta Olympū montē. **Sper**
Sperchius chius amnis à Pindo rectā in Sinum Maliacū fluens. **Sperchia** item urbs in eadem ora pro
Thegoniū pe Thebas. **Thegonium**, **Titanium** Stephanus ciuitatem dicit, Homerus mōtem: τῆ τῆσιό τῆ
Titanium λευκὰ κάρηνα. **Canum** habere caput dicit, ut declarat Eustathius, quasi cinereū quod **Titanum**
cinerem seu puluerem in ea regione appellent, in quem redacti sunt **Titani** in eo loco fulmi
nati. **Tricca** à filia Penei fluminis dicta: prope hunc locum templum cernitur **Aesculapij** an
Tricca tiquissimum, **Dolopibus** ac **Pindo** uicinū. Huius ciuitatis praesul fuit **Heliodorus**, is qui hi
Thaumatia storiam Aethiopicam scripsit: uocari dicunt hodie **Tricala**. **Thaumatia** urbs Magnesia. Ho
merus, οἱ δὲ ἄρα μηδώνω καὶ θαυμακίω ἐνέμοντο, dicta à **Thaumaco** Peantis patre, à quo insu
la etiā eiusdē nominis est, & ciuitas altera iuxta sinū Maliacū, ubi templū **Thaumantiae** **Dia**
nae, ut Stephanus. **Trichin** siue **Trachin**, ciuitatē & hanc Thessaliae dicunt ab **Hercule** supra
Oetam aedificatā, à loci asperitate: nonnulli eam dicūt, quæ postea **Heraclea** est appellata, **La**
Hypata cedæmoniorū colonia, distans ab antiqua **Trachine** stadijs vi. prope **Thermopylarū** angu
stias. Idem. **Hypata** urbs ad fontes **Penei**. **Hypera** fons in media **Pheresum** ciuitate ab **Hy**
berito filio **Lycaonis**. Est & in Sicilia urbs. **Hyperesia** uero ciuitas **Achaiae**, ut idem. **Strabo**
Hypera duos ponit fontes **Mescida**, & **Hyperiam** prope ciuitatem **Hellada**.

EPIRVS

- PIROTARVM** regionem, uti **Trogus** libro **XVI**. scribit, **Molossi** primum
habitauere. **Troianis** uero temporibus rexit **Vlysses**, ut apud **Homerū** depre
henditur. Post quem res ad **Aeacidas** peruenit, sub quibus lōge propagatum
imperium. Nam primus ex ea gente **Pyrrhus** **Achillis** filius, per discessum ad
Troiam amisso paterno regno, in his locis confedit, à quo **Molossi** **Pyrrhidae**
deinde **Epirotae** dicti sunt. Hic demū **Andromache** captiua, quæ sibi obtigerat, **Heleno** **Pria**
mi filio cessit, ob uaticinandi artem, **Chaoniae** insuper regno tradito. Ipse uero **Delphis** perijt
inter altaria dei, insidijs **Agamēnonis** casus. Successit ei **Pilades**, deinde longo ordine **Thyr**
ba, cuius natus **Neoptolemus** pater fuit **Olympiadis** parentis **Alexandri** illius, qui in Italia
à **Samnitibus** apud amnem **Acherontem** uictus occubuit, oraculo deceptus ambiguo. Post
hunc frater **Aeacidas** regnum obtinuit. Ex quo **Pyrrhus** genitus, qui auxilio **Tarentinorum**
contra **Ro.** uenit: ultimus serè qui ex **Aeacidarum** genere nomē habebat inclytum. Deinde
locus is ad **Romanos**, postremo ad **Constantinopolitanos** peruenit **Imp.** & eorum cōcessio
ne ad **Despotos**, quorū mentionem in **Macedonia** feci, genusq; enarraui. Situs **Epiri** **Ptole**
maeo: ab arcto, **Macedoniā:** ab ortu, **Achaia:** ab occidēte, littus **Ionij** maris: à meridie, **Adria**
ticum attingit. Gentes in eo **Chaones**, **Thesproti**, **Tymphai**, **Tarauli**, **Amynei**, **Acarnanes**,
Casiopi, **Molossi**, cōpluresq; aliae de quibus mox uidebimus. **Ambracia** **Thesprotiae** urbs ab
Ambracia **Thesproti** filio, prius **Eponia** & **Paralia** dicta, sinum efficit **Ambraciensem**, cum
natura.

natura, tum arte munitum, ut refert Polybius, duplici muro extructo: ita undiq; paludibus clausus, ut unū duntaxat aditū eumq; angustissimū habeat, nobilitatus ciue quondam Cleobulo, qui perlecto Phædrone de immortalitate animi sese præcipitem dedit. Amyctæ gens Thesprotica, ut Arist. otin repub. Epirotarum scribit. Argyrini Epirotica gens, Lycophron. *ἡς ἄργυρινούς ἐκ κορυθαίου νάσσαρ.* Argyra quoq; metropolis in India, & Argyripa ciuitas Apulix. Authoriatæ populi Thesprotici Plinio, Acarnanes, Curetes, & Abantes, idem ferè sunt. Nam hi Eubœam quā Abantidē appellatā fuisse postea dicemus, incoluisse tradunt, bellūq; cōtinenter de Lilanteo cāpo cum uicinis geretes: tandem ab hostibus in pugna crinibus anterioribus appetitos, ac deuictos, sinciput postea rasisse relictis tantū occipitio capillis: unde Curetes dicti *ἄπο τῆς κρυῶς.* Qua, ppter Hom. Abantes post terga comātes, dixit. Hos postea migrātes in Ætoliā atq; Epirū uocatos esse Acarnanas, quasi minime rasos, quod detonsos crines succrescere permiserint: hæc ferè Strabo. Amymnæi gens Epirotica ut Arrianus. Amphiloichi gens Epirotica. Thucydides ipsum scribit Amphilochū post eius à bello Troiano reditum, cum Argiuis inuisus esset, in Acarnaniā secessisse, & accepto à fratre Alcmeone regno oppidū in sui nominis memoriā Argos Amphilochicū cōdidisse. Actium ciuitas Acarnaniæ, in latere sinus Ambracienfis, Augusti colonia, ipsius uictoria insignis. Hic Apollo colebatur Actius, in cuius honorē Trieteria fiebant, Gymnicū certamen. Alyciana uicus Acarnaniæ, ut Strabo. Anaetorea, neutri generis, Corinthiorū colonia Stephano. Thucydidi autem in iij. lib. Anaetorius dicitur. Metapa Acarnaniæ. Polybius in v. unde Metapæus. Alyzea eiusdē est regionis. Ægilips proxima Crocyleæ in Epiro, ut Homerus. Bunema media producta, Epiri urbs, ab Vlysse cognominata, ex boue prius immolato: cum huiusmodi uaticiniū accepisset. *ἐλθέμ πρὸς ἀνδρας οἱ οὐκ ἴσασι θάλασσαν,* id est, proficisci ad uiros qui non norunt mare. Brysiniū Thesprotiæ, Calathi uicini Thessaliæ. Stephanus. Butrotus insula & ciuitas inter Cercyram & Epirū, quæ sinui nomen dedit: eius etymum Stephanus huiusmodi adfert. Heleno Troiano, qui in eam regionē post bellum adnauigauit in littore sacrificati bouem, uictimā aufugisse ex mari in continentē, ex quo auspicio, loco nomē est inditum. Cammania Thesprotiæ pars, dominata quondā, ab Heleni priamidæ filio Cestrino, qui eā Cestrinam appellauit: abluitur ab amne Cadmo, ut Stephanus. Chaonia regio, unde Chaones & Chaonij dicti. Cassiopea regio media producta, Herodotus Casopū dixit, scribit etiā duplici. Chauni Thesprotica natio. Rhianus in Thessalicis. *κισσηνοὶ χαῶνι τε καὶ ἀνχέντε ἐλινοὶ.* Chytum Epiri uicus. Euphoron in XIX. cōmentariorum, è Clazomenis uenisse colonos ad habitandū Chytā in Epiro. Dexamenæ pars Ambraciæ, à Dexameno Mesoli & Ambraciæ Phorbate genitæ filio, unde Dexamenæus, ut Aristot. in rep. Ambraciotarum. Dexari gens Chaonū Stephano. Dodona Molossorum ciuitas, ubi oraculum & officina aris, quod cū magnopere resonet, ac sentiat, in loquaces erat prouerbiū *χαλκῆορ δ' ὠδ' ὠναῖορ:* ut Stephanus. De oraculo autē Dodonæo apud Herodotum in hāc sententiā scribitur. Ægyptij facerdoes dicunt è Thebis Ægyptijs columbas nigras uoluisse, unam in Molossis in fago cōstitisse, uoceq; humana monuisse, hic habēdum Iouis oraculum. Alterā idem in Libya fecisse: ubi Ammonis oraculum. Ego uero, inquit, putauerim has duas fuisse puellas, uocatasq; columbas ob barbariem, lingua locutas humana, ac deposita barbarie, ita demum eleganter respōdere cœpisse. Helenia regio ab Heleno, quē supra diximus in hac regnasse. Ephyra Thesprotica, quæ postea dicta est Corcyra, urbs est mediterranea ab Ephyro filio Amaraci Theproti filij, Tesprontus uero natus Pelasgo est, q Lycaone satus Gegenea suscepit Arcadis patrem. Ex hac igitur Ephyra Astiochea mater fuit Tlepolemi, quē Homerus dicit Rhodios ad Troiā duxisse. Hanc Astiocheā raptam dicit apud flumina Sellecentis: ex quo hanc Ephyram Thesproticam intelligunt dicentes flumina Sellecentis apud hanc esse. Aliæ sunt etiam Ephyræ apud Corinthū, & ipsa Corinthus, de qua Homerum locutum esse in catalogo putant: alia Thessalia Cranis dicta, alia in Arcadia, & uicus in Ætoliā: hæc ferè Eustathius. Aclianus de uaria historia tradit, in hac Ephyra primū regnasse Periandrū, deinde Bachæū patrem trium filiarū & septem filiorum, qui simul cum nepotibus Bacchidæ appellati sunt. Mardones Epiroticum genus. Eupolis *πόλεσι, καὶ χαόνωμ ἐπαιόνωμ καὶ μαρδόνωμ.* Mylaces Thesprotiæ populi. Lycophron, *κράθης δὲ γείτωρ, ἡδὲ μυλάκωμ ὄρ.* Nicopolis, in situ Ambracienfi ab Augusto post uictoriam cōdita. Alia in Thracia, alia in Cilicia, in Ponto. Orestas Molossicum genus Strabo facit: ego supra in Macedonia secundū Ptolemæi descriptionem

Cleobulus
Amyctæ
Argyrini
Authoriatæ
populi.
Acarnanes
Curetes &
Abātes ijdē.
De Acarnani
bus histo.
Amymnæi

Actium
Actius Apol.

Anaetorea
Metapa
Alyzea
Ægilips
Bunema
Brysinium
Calathi
Butrotus
Cammania

Chaonia
Cassiopea
Chauni
Chytum
Dexamena
Dexari
Dodona

Oraculum
Columbæ
geminæ.

Helenia reg.
Ephyra
Thesprotica
Astiochea
rapta
Sellecentes
Periander
Bacchæus. un
de Bacchidæ.
Mardones
Mylaces
Nicopolis
Orestæ

Onchesimus & Panormus: duo portus post Acroceraunia Straboni & Ptolemaeo, Posidium urbs. Tripolites Straboni, Stephano autē Tripolis ex autoritate Rhiani. Tymphaei gens & mons Straboni. Montes Epiri. Acroceraunia quæ in sinum Ionicū prominēt, Mirū quod de his Dionysius poeta scribit: duas esse petras, quæ turbatione futuri alicuius belli, aut tumultus mutuo cōcurrunt modo Symplegadam. Promontoria Casope: quod, ut ait Strabo, Phalacrum uocant. Leucas clarum fama belli Actiæ. Amnes nobiles quatuor, Thyamis, qui & promon. Acheron, Arachthus, & Achelous Epiri finis, qui Acarnaniā ab Aetolis diuidit, Thoas prius uocatus à celeritate: nomē sub Acheloo rege mutauit, qui cum Alcmeone è Thessalia profectus apud eum confedit. Victus in palæstra fertur ab Hercule altero adempto cornu, quod flexuosos fluminis sinus, agros circa uastātes, recto cursu comperuerit. Sirenas hic Homerus ponit, dulci nautas cantu decipientes: quod loca sint quædam ac diuersoria ad quæ applicantes ob elegantiam uoluptatemq; fœminarum, facultates absumunt, ac reditus obliuiscuntur. **AETOLI** ab Aetolo Endymionis filio dicti, qui è Pisa profugus in his confedit: de quo inferius in Corintho mentionem faciam, quidam ex eo dictos putant, quod funditores maximi sint & longe iaculentur. Fertur enim Pyrachmes antiquus Aetolus Degmenum Epeum singulari certamine superasse, ut Eustathius. Polybio quoque teste Aetoli ferox hominum genus more ferarum degentes, nullo amicitia, aut fœderum iure tenentur. Hi tamē quamdiu Antigonus uixit, cuius iam dudum pacem cum Græcis agere ferebant, quiescerunt. Post eius mortē, quū Philippus in regno successisset ætate puerili spreta belli occasione cum Peloponnēsibus quærere cœperūt, à M. Attilio Glabrione, ut Liuius de bello Ma. testatur subiugati fuere: causa, quod ab amicitia populi Rom. deficientes societatem cum Antiocho iūxere, qui Græcis bellum intulit, quiq; compluribus urbibus captis ad extremū apud Thermopylas uictus: ac Græcia omni expulsus fuit. Diuisa est autem omnis Aetolia Straboni in Calydoniam ab Oeneo regnatā, & Pleuroniā. In ora igitur prima Calydon urbs à Calydone Endymionis uel Aetoli filio. Hic aper ira Dianæ in sacrificio præteritæ immissus Hercules labor. Olenus, de quo Strabo sic ait, Aetoli Olenum deleuere prope Pleuronem sub Aracyntho: ut ne uestigia quidem appareant. Est & Achaicus Olenus. Aracynthus urbs, & mons Bœotia. Naupactum à naufragio dictum Heraclidarum Straboni: nunc Lepanthum uocatum, à Turcis Anno M. CCCCXC VIII. ex imperio Venetorum captum. Pleurona domicilium Curetum dicunt fuisse: nam & Pleuronij Curetes dicti à Curio monte illis imminente, ut Eustathius. Pylene quā Pleurona nouam dicunt: nam & uetus reperit Pleuron, ambæ in Aetolia ciuitates: ut idem. Molycria urbs Straboni. Thucydidi autē Molycreon. Bonni colles in Aetolia, accolæ Bonnenses Thucydidi in III. Mœtes in Aetolia Plinio. Medimnus, Achatus, Panetonius. Fluuius autē Euenus Ptolemao, qui Aetoliam à Locris discriminat. **LOCRENSIUM** OMNIS regio quæ Locris dicta est in duas Straboni diuiditur partes: altera in occidentem spectans, quæ Parnaso occubat monti, pertinetq; ad sinum Crissaum, Phocidi confinis, ubi Locrenses habitant, qui Hesperij & Ozolæ dicti sunt ἀπὸ τοῦ ὄζου: quoniam pastores quū sint, hircinis pellibus olidis amiciebantur, quorum coloni postea in Italiam ad nauigarūt. Pausanias uero huius cognominis alias adsignat causas. Altera pars in orientem spectans ad mare desinit Aegeum: atq; hi rursus in duas diuisi partes: hi quidē Opuntij à metropoli dicti, ubi Opoes regnauit: alteri uero Epicnemidij quod Cnemidi subiaceant monti Malienibus confines. Amphissa & Emphissa dicitur urbs Locrensiū, Ozolarum montibus occubans. Est & minoris Armeniae regio Amphisena, Augeæ urbs Locrensiū. Homerus ἡδὲ αὐγέας ἐρατῆς: altera in Laconia, Bessa campus nemorosus, ex argumento nominis, & Nape collis quod sit arboribus cinctus: utriusq; autor Strabo. Calliarus. Cynos à Cyno Locrensi Opuntis filio ciuitas est, & promontoriū iuxta Opuntem distans à Cnemide monte stadijs L. Opuntem autē ipsam metropolim cōstat esse stadijs quindecim à mari recedentem: ut idem. Physcum Stephanus & Eustathius inter Locrenses commemorāt. Strabo & Daphnuntem, & Scarpham prope Thermopylas nunc Pharygem ait uocatam in alto sitam monte cum templo Pharigeæ Iunonis. Tarpha ex argumento nominis locus nemorosus creberque materia. Thronium urbs in mediterranea inter Cnemidios, quam Boagrius, quem Manem uocant, torrens præterfluit ut Strabo: & item Homerus de tribus his, τὰς φλω πὲρ ὀρνίον πὲρ βοάγριον ἀμφὶ γέεθρα.

PHOCENSES Pausanis non à Phoco Aeaci filio, sed Ornythionis uiro Corinthio, qui huic

huic regioni imperauit, cognominatos dicit: inter Bœotios & Locrenses constituti, ex magna parte sinum Corinthiacū tenent. Lata gens, ut qui colonias diuersas uel in Galliā Massiliam deduxerunt, Atheniensibus in omni semper fortuna fidissimi. Cum Thebanis decē annis pro templo Delphico bellum gessere quod sacrum appellant: siue Amphictyonicum ab Amphictyone Deucalionis filio, is primum instituit ut uicini populi Delphis ad sacrū concilium cōuenirent, conuenientesq; Amphictyones uocati sunt. Phocenses igitur cum ob discordiam à Thebanis eò uenire prohiberentur, bello exorto multorum annorum inferiores fuere. Verum post decennium ob merita defensæ Graciæ cōtra Brennum Gallorum ducem pristinae dignitati sunt restituti. Aduersum in eo bello Philippum Macedonem semper habuere, qui plures eorū ciuitates ferro flammaq; diruit, Lilæam, Hyampolim, Ancicyram, Parepotamios, Daulida, & Panopeas. Nec pauciores urbes Xerxes ex eis incendit: uidelicet Erochium, Charadram, Amphicleam, Neonas, Tethronium, & Drymeam. Longo tandem post tempore respiscere cœperunt, omniaq; restituerunt, ac Gallos eò adueniētes magna uir repulerunt: hæc Pausanias. Nūc loca excurram. Asplendon ab eodem posita urbs libro viij, hanc Eustathius uocatam Apricam dicit quod hybernatione locus amœnus: tum ad differentiam alterius cuius meminit Homerus in Bœotiorum catalogo. Amphrysa unde Amphrysus est & Magnesiæ fluuius. Anemorea quæ nūc Anemolea uocatur. Homerus οἱ τ' ἀνεμόρεα καὶ ἡ ἀμφίριμα φενέμοντο. A uēto nomē auspicatur, quo agitur in altissimo sita loca, uicinitateq; Parnassi mōtis magnopere uexata, ut ait Strabo. Crissa urbs, quā diuinam Homerus appellat ob sacrum Cereris in ea, uel Apollinis templum, ut ait Eustathius. Strabo uero tris urbes uicinas in ora Phocidis ponit, Crissam, Cirrham & Anticyram. Pausanias Cirrham ait esse nauale Delphicorū, distans à Delphis L X. stadijs, uocariq; ab Homero Crissam, ubi colebatur Apollo Crisseus: meminit in Illade & hymno Apollinis. Alteram Anticyram Stephanus apud Malienses in Thessalia ponit. Hic helleborum aptum insaniam nascitur. Cyparissus ciuitas in Parnaso iuxta Delphos. Homerus, οἱ κυπάρισσορ' ἔχορ πυθῶνά τε τῆς ἑσείας, à frequentia eius arboris dicta. Pausanias ait, hanc postea uocatam Anticyrā ab Anticyro Heroe qui Herculis tēpore fuit. Est & Cyparissus Triphiliæ, & Cyparissus Messeniæ ciuitas. Dryopes à Dryope Lycaonis filio, gens uetusta, prope Parnasum siti, olim debellati ab Hercule ac traducti in Peloponnesum, ut ait enarrator Apollonij poetæ. Sūt & alij in Illyrico Dryopes. Daulis oppidulū in mediterranea post Delphos, ubi Tercum Thracem dicunt regnasse. Ibiq; de Philomena & Progne fabulam confictā fuisse, ut ait Strabo. Quapropter Pausanias scribit Daulide lusciniā non parere. Homerus, δαυλίδα καὶ πανοπέα, Drymici, ubi Cereri nobile templum. Pausanias in IX. Δήμητρον δὲ δεσμοφόρον δρυμίνης ἱερὸν ὄριον ἀρχαῖον. Delphi apud Parnasum ubi celebre Apollinis templum, & adytum quinq; tantum lapidibus constructum esse constat, opus Agamedis & Trophonij: nominis etymum hinc uenit, quod eò Phœbus Delphino similis ad nauigauerit: templum Galli Senones cum diripuissent tempestate cœli occubuerūt. Hanc urbem Homerus Pytho appellat, πυθοῖ ἢ ἡγαθέη, & petrosam in catalogo dicit, quod Parnaso occubet monti asperrimo. Python enim uocata ob interfectum ab Apolline Pythonem: uel ἀπό τοῦ πύθειος τὰ μέλλοντα, id est, futura sciscitari propter oraculum: unde & Pythius Apollo, & Pythia festa, & propheta eius templi Pythias, & πυδιάζειν idem quod responsa dare. Elatea maxima Phocidis urbs ponitur Straboni: est & alia Thessaliæ, tertia Thesprotiæ, quam & Elatream uocant & Elatrienses. Lilæa, Lycophron. πάτραν λίλαιαν κἀνεμωρείας πέδον, Ex hac ut ait Strabo Cephisus amnis oritur. Onchoæ urbs: Oncaū uero locus Arcadiæ, & Onceæ Thebarum ciuitas. Medcon urbs, tres huius nominis, Phocensis, Bœotica, & Epirotica. Panope urbs, incolæ Panopēses. Strabo eos esse adfirmat, qui tunc Phanotenses dicebantur, patria fuit Epei equi Troiani conditoris. Hinc etiam commemorauī ortam de Titio & Latona fabulam. Hyampolis ab Hyantibus Bœotiaē populis originem duxisse fertur. Nec satis exploratū antiquis, an sit quæ Anemorea quam supra memorauī, continuet, ut ait Stephanus. Parnasus ut idem scribit autor, Parnasus prius dictus est, quod Deucalionis Iarnax, id est, arca eò delata in diluuiō fuerit. Polyhistor uero apud eundem ubi de oraculo Delphico tractat, ait Parnasum quendam primum in eo loco uaticinatum fuisse. Hunc & bicipitem & sacrum musis dicunt, quod Delphica urbs apud eum sita sit. Mons enim perpetuus, Atticam uersus potēditur: ubi Cythæron appellatur. Cephisus amnis inter Octam Callidromumq; montes oriēs, interq; Othryn

Bellū Amphictyonicū cum Thebanis, Phocenses

Asplendon

Amphrysa Anemorea

Crissa Cirrha

Anticyra

Anticyra Maliensium in Thessalia.

Cyparissus Dryopes

Daulis Tereii regnū ubi Lusciniā non par.

Drymici

Delphi

Pytho

Elatea

Lilæa

Onchoæ

Medcon

Panope

Hyampolis

Parnasus

Cephisus

GEOGRAPHIA

Asopus ac Parnasum tanquam utrinque muros delapsus recta in occasum ad Plataeas tendit. Inde scilicet
Ismenus sus amissio nomine fluminibus Ismeno & Asopo in mare egreditur Euboicum. Quare à Strabone
Cephisi septem Cephisi nominantur, & Atticus & Argivus, Sycionius, & Bœotia stagnum
Circucephisi Cephisium: iuxta uero accolæ Circucephisi.
Bœotia BOEOTIA SOLA ex omni Græcia tria respicit maria, Peloponnesiacum, Siculum &
Bœotiorum Adriaticum, totidemque in partibus colonos habet. Res ex Pausania sic se habent. Bœotius
historia. Itoni ex Amphictyone geniti filius regionem primum de se appellauit. Post quem Cadmus
 ex Phœnicia Cadmeam ciuitatem in Bœotia construxit, quo abeunte ad Illyricos, filius
 eius Polydorus regno successit: quo tempore Pentheus Echionis filius inter Bœotios po-
 tentia & autoritate apud regem pollebat, uir alioqui crudelis & impius, ut qui sacra Diony-
 si dicitur spreuisse. Polydoro duo ex ordine filij successere, Labdacus & Laius sub Lyci tu-
 tela relictis. Quo tempore Amphion & Zetus cum exercitu uenientes Thebas prope Cad-
 meam ædificauerunt, ut Homerus etiam meminit. οἱ πῶτοι οἰσας ὁδὸν ἐκτίξεν ἐπιπύλοιο. De
 lyra nullam mentionem facit: nam fabula est ex musica muros exædificatos, quod alter nobi-
 lis esset musicus. His postea infeliciter ac sine liberis decedentibus, regnum ad Laium perue-
 nit, cuius historiã ex Diodori libro v. breuiter enarrabo. Is quum ex uxore Iocasta, Creontis re-
 gis filia post longam sterilitatem filium suscepisset, ex oraculo responsum tulit, eum exitialem
 domui futurum, quare infantem iussit traiectis ferro pedibus exponi: unde Oedipus appel-
 latus. Ministri uero minime obtemperantes cuidam serua mulieri nomine Polichæ nutrien-
 dum tradidere. Quum iam uir factus deum qui essent parentes sui consulere statuit, Pater item
Laius Laius de eodem Apollinem consulturus, iter ingressus: quum ambo apud Phocidæ inuicem
Diodorus obuiam facti congregarentur, Laius quod illum de uia angustiore decedere mandasset, ab
 Oedipo filio nescio interficitur. Eo tempore tradunt Sphingem belluam biformem uenisse
 Thebas, proposuisseque ænigma, quod qui non solueret periret. Ex quo plures ob rem dubiam
 perierunt: soluenti præmium Iocastæ cõnubium & Thebarum regnum propositum erat: ue-
 rum nullus præter Oedipum id soluere ualuit. Id erat huiusmodi. Quod animal bipes idem
 tripes ac quadrupes foret. Solus Oedipus ait, id esse hominem, qui infans quatuor iret pedi-
 bus, auctus ætate duobus, iam senior factus tribus: nam baculo tanquam tertio pede susten-
 taretur. Sphinx suo iudicio uicta, sese è loco celso præcipitem dedit. Oedipus ex pacto præ-
 mio matrẽ ignotam in matrimonium accepit, & hos ex ea genuit liberos, Eteoclem, Polyni-
 cem, & Ismenem. Hi quum ad ætate peruenissent, domestica impietate cognita, Oedipum
 coegerunt ob dedecus non egredi domum. Ipsi sumpto regno foedere inuicem sanxerunt, ut
 singuli alternis annis imperarent. Primusque imperij annus Eteocli cederet maximo natu. Is
 exacto anno petenti ex foedere renuit fratri regnum tradere. Quamobrem Argos ad Adra-
 stum regem cõfugit. Hoc tempore Tydeus Oenei filius, quum apud Calidonem Alcæum
 & Lycotheum nepotes occidisset: ex Ætolia aufugit Argos. His Adrastus benigne exceptis,
 quodam responso permotus, se aprum & leonem generos habiturum, quod Tydeus apri Ca-
 lidonij pelle, alter leonina succincti fuerant, Polynici Argiam, alteri uero Deiphilen filias lo-
 cavit. Quum à rege probarentur, magnaque uirtutis expectatio uideretur, ambos in patriã se
 pollicitus reducturum. Verum quum censeretur primum debere Polynicen restitui, ferunt
 regem Thebas destinasse Tydeum, eumque L. uiros ab Eteocle in insidijs positos occidisse,
 Argosque præter opinionem rediisse incolumem. Hac Adrastum impulerunt, ut quæ ad bellum
 spectabant pararet. Adsciuit autem ad belli societatem Capaneum, Hippomedontem, Partheno-
 peum. Suadebant amici Polynicis, ut ad bellum Amphiaras uates duceretur. At is quum præ-
 uideret se in eo periturum, idque propterea recusaret, ferunt Polynicem aureum torquem, quem Her-
 mionæ Venus dederat, Amphiarai uxori Eriphyle, ut belli societatem uiro persuaderet, do-
 nasse: eo tempore Amphiarai Adrastumque de regno dissidentes, ad Eriphylen sororem omneli-
 tis iudicium retulisse. Illa pro Amphiarao sententiã tulit, adiiciens ut belli Thebis inferendi so-
 cius adiutorque esset. Amphiaras existimans se ab uxore proditum, ad bellum sponte se iturum,
 sed Alcmeoni filio imperauit, ut post obitum suum Eriphylen perimeret, quod patris mandatum
 postea exequutus, facti conscientia in insaniam uenit. Adrastus igitur, Tydeus, ac Polynices ad
 bellum ituri, quatuor elegerunt duces, Amphiarai, Capaneum, Hippomedontem, & Parthenope-
 um, quos omnes magno exercitu aduersus Thebas profecti sunt. Eteocles & Polynices mutuis uul-
 neribus confossi cõciderunt. Capaneus magno impetu scalis murum ascendens mortem oppetit.
 Amphiaras

Amphiarus in terrâ hiatum cum curru delatus, nunquam postea uisus est. Eodem modo & reliqui duces omnes præter Adrastum, multiq; præterea mortales occubuerunt: quorum sepeliendorum facultas à Thebanis cum denegata esset, inhumatos relinquens Adrastus Argos rediit. Quum nullus alius auderet, Athenienses soli qui ceteros uirtute antebant, omnes sepeliere, crematis prius pyra corporibus, in quam Euadne uirum Capaneum secuta dicitur sponte se iniecit. Hactenus Diodorus. Pausanias prosequitur, ubi fratres simul con- ciderunt, Laodamas Eteoclis filius puer successit, cui Creon rex auus tutor adcessit: ubi ue- ro per ætatem rem administrare cœpit, Argiuorum arma iterum in se prouocauit, & in præ- lio Aegialeum Adrastrum filium interfecit: uictus & ipse tandem, nocte sequenti cum Theba- norum manu uoluntariorum in Illyricum secessit. Thebæ interim destruuntur, regnumq; Ther- sandro Polynicis filio traditur. Is cum à bello Troiano reuertens in Mysiam tempestate de- ferretur, à Telepho interficitur, iacetq; apud Elæam in foro sub dio. Peneleus post eum re- gno successit, per ætatem Potifameno Therlandri filio nondum regnante. Quumq; secundo classem contra Ilium Alexandrumq; ducem pararet, ab Euripylo Telephi filio obruncatur, regnoq; Thebanorum Therlandrus Amphiarai & Demonastæ filius surrogatur. Haud dein- de multo post regibus sublatis Thebæ in remp. sese longe melius atq; antea cōstituerunt: ac sæpe Atheniensibus sæpe Lacedæmonijs, tum Xerxi restiterunt: postremo ab Alexandro Magno longo bello superati, iterum Thebæ destructæ, quas postea Casandrus Antipatri filius refecit. In hanc ille sententiam. Castor uero & Musæus in Titanographia, ut tradit Eu- stath. scribunt à Cadmo cōditore Bœotiam originem habuisse, qui ex oraculo bouem in se- dibus mutandis habuerit ducem: sunt etiam qui ex ingenij pinguedine sic uocatos putent: unde sus Bœotica apud Pindarum prouerbiū: & apud Plinium Bœotia Hyantis ob ean- dem causam appellata. Pherecydes ait, Postquam Cadmus è Phœnicia Thebis sedem mu- tauit, dentes quosdam serpentis quos partim à Marte, partim ab Aæta rege dono accepit, seuisse dicitur: unde nati armigeri qui mutuis uulneribus omnes occubere, præter paucos qui post eum regnauere. Vocabatur & Aonia, & Mesapia, & Ogygia ab Ogyge antiquissi- mo rege ei regioni primū dominante, & Cadmeis ut Thucydides, & Hyantis ab Hyante re- ge, ut Plinius & Pindarus. Ephorus, ut idem dicit Eustathius scribit Bœotios circa palæstrā, reliquasq; gymnicas exercitationes ualde probari, sicuti Athenienses in naualibus, Thessa- los in equestri, Cyrenæos in Ephectica scientia, Lacedæmonij uero in legū institutis. Et hæc quidē de his reperi. Deinceps situs ac loca. Bœotia sola ex omni Græcia tria respicit maria, Peloponnesiacū, Siculū, & Adriaticū, totidemq; in partibus colonos habet. Arna urbs Bœo- tia. Homerus: οἱ τε πλυσάφυλον ἄρνιν ἔχομεν, à muliere eiusdē nominis dicta, quod illa ex pa- tre agnis & pecore abundante nata fuerit, quæ ex Neptuno Bœotum nomine genuit, qui re- gioni nomē dedit, ut Eustath. Est alia Thessalica, altera Achaia, & Leontarna circa Helico- nem, ut Stephanus. Ascra prope Heliconē Hesiodi patria, qua Cumam pater cōmutauit, ut ipse scribit. Anthedon, Home. ἀνθηδόνων τ' ἐχατόεσσα. Etymū habet ex florēte fertilisq; agro, uel ex Anthedone Neptuni prognato, habitata quondam Thracibus, & Lycophron. ἀσώ- σσιον θρηνητικῶν ἀνθηδόνων. Hinc Glaucus fuit deus marinus, & Leonidas pictor, & Aue- nicon Pæcratiastes. Strabo describit Antedonē in ora Bœotia ciuitatē portuosam. Est item altera in ora prope Gazā. Aulis in ora cōtra Eubœam in Euripo Chalcidico usq; in hūc diē prisicum retinens nomē, uel à cōmoratione classis Græcorū Troianis tēporibus, uel ab Auli- de filio Euonymi Cephiso nati: portum habet L. nauium capacem, quò adplicatur ex omni Græcia tanquam in cōmune diuersorium, Strabo ad stipulans Homero ait, Aulidem saxis asperā esse. Alæ, ut Pausanias in v, Est & Ala apud Argiā. Halæ uero iuncta aspiratione, & Haleium & Haleice in regione Cilicia, ut Stephanus. Alalcomeneum à cōditore eiusdē nominis dictū, qui & Mineruā Alalcomeneā ibidē colendā statuit. Asplendon cuius memi- nit Home. in catalogo, alterā apud Phocēses supra cōmemorauit. Harma ut Pausanias IX. uicus prope Mycalessum à curru Amphiarai illò adsectatores fugietis: uel quod illic fractus fuerit, dū quæsitus ad bellū Thebanū lateret. Est & in Attica locus Arma apud Tanagreā, habes arcē inexpugnabilē. Haliartus quod locus piscibus & paludibus abūdet: quapropter Homer. περιέντ' ἀλίπρην, id est, herbosam dicit, Ptolemæo Haliartus in Elide ponit: scribitur & sine aspiratiōe si à Therlandri filio originē habeat, ut Eusta. Acraphia fœminini generis, Pausania neutri, nōnullis Acraphnia, ubi Apollo Acraphnius colebatur, Eust. Corona à

Laodamas
Creon rex.
Aegialeus
Adrastrum filius.
Thersandrus
Polynicis.
Potifamenus
Thersandrus
Amphiarai.

Bœotia Hyā-
tis dicta.

Arna urbs

Ascra
Anthedon

Aulis

Alæ
Alalcomeneū
Asplendon

Harma

Haliartus
Acraphnia,
Coronea

- Coro filio Therlandri. In hac talpa non gignitur, quo ferme animali tota Bœotia scatet: allata uero non uiuit. Sita est ut scribit Strabo in altissimo prope Heliconē loco. Hic Pambœotia erāt solita celebrari. Quatuor esse Coroneas supra in Thessalia memorauī. Cirram supra inter Phocenses ex autoritate Strabonis posui. Suida grāmaticus in Bœotia collocat prope Delphos stadijs XXX. Cirreum etiā cāpum. Charonea uicus est prope Cytharonem montē, incola Cheronæus, unde Plutarchus fuit, Claros, ubi Apollinis Clarij templū, ἀπὸ τῆς Cabiri κληρῶ, quod ei ex sorte hic locus inter ceteros deos obtigerit. Cabiri gens Bœotia Pausania IX. Sunt item Cabirai in Ponto. Cope urbs, incolæ Copei dicuntur ab usu remorū, quibus indigenæ utuntur, nauigātes inter loca palustria: ex quo Plateæ ciuitas uicina eadē ratione cognominatur. πλάτη idem enim quod κόπη, quæ dictio tria significat: ciuitatem ipsam, remū, & capulum ensis. Coparū meminit Home. κόπαι εὐτρῆσιν τε. Creusa cōtra Megara Straboni. Ptol. Delium oppidū prope Aulida parum à mari recedēs Stephano. Eutresis quam paulo ante in uersu Homérico cōmemorauimus, clara Apollinis oraculo uocata ἀπὸ τῆς εὐτρῆσεως, ob concursus & deductiones multorum inter se uicorum: adiacet uia qua Thespijs Plateas itur, edificata à Zeto & Amphione ut Eustath. Strabo scribit Eutresin castrum esse Thespiensium, ubi Zetus & Amphion habitauere, antequam Thebis dominarentur. Eteonus penultima producta situs in colle iuxta Asopū fluuium. Home. πρὸς κνημόν τ' ἐπωτόν, dicit enim Polycnemon quod origano abūdet: nam Argiui κνημόν, organū uocant. Hoc oppidū nunc Scrapha uocatū, Eust. Erythra. Homer. εἰλέσιον ἐρύθρας, sita sunt sub Cytharone: alia quoq; in Ionā, in Libya, in Locride, in Cypro, quam nunc Paphum dicunt. Eleuthera ab Eleuthero Apollinis filio: alia in Creta, in Pōto, in Lycia. Eleū locus Bœotia palustris ex argumento nominis. Gliffa in summo sita colle. Græa nonnullis Tanagra est, alijs uicinum oppidū. Nam cum Græa Homerus meminerit, Tanagraos ad Troiā minime uenisse Euphoriō dicit: uocatur & Pœmādria apud Lycophronē. Aristoteles uero Græam ait, quod nūc Oropū dicūt esse, dicitq; à uetula cuiusdā cura, hæc Eust. Strabo scribit Græam locum esse Oropo proximum ubi templū Amphiarai, Narcissiq; Erethriei sepulcrū uisitur, quod taciturni cognominatur: quoniā illō accedētes tacere soleāt: causam nō refert, dicit autem Ilesium Homero supra nominatū, unum de Ilesiensibus. Mycalessus in mediterranea ut Thucydides VIII. dicitur à mugitu Gorgoniū ibi ortarū, uel bouis qui hucusq; Cadmū secutus dicitur. Est & alter in Cariaci Iouis templo. Mons quoq; Mycalessus contra Samum. Mycalessum uero Tanagricū uicum cōmemorat Strabo. Est & Mycale Caria ciuitas. Medeon à Medeone filio Pyladis & Electra, ut Strabo: est alter in Phocide prope Crissalū, distās à Bœotia stadijs CL. unde hæc de qua nūc scribimus, Medeon colonia deducta est. Midia quæ & Argia, & ciuitas Persei uocatur: altera apud Tyrintha. Nisa tēplū habuit Dionysij, originē uero à quodā Niso: est & Nisea Megarensium nauale à Niso Pandionis filio dicta. Qui post Homerū fuere, dicūt nullo pacto Nisam esse Bœotia, sed Isum: quapropter scribēdū censent apud eum, ἴσον τε ζάειρον ἀνδρόνα τε. Hæc Strabo. Orchomenū Bœotia ciuitatē idem testatur in primis locupletem ac potentem fuisse in plano prius sitam, aquarum deinde inundatione in montē translata, tēplumq; in ea Gratiarum fuisse: est & Orchomenus Arcadia quæ Polymelos à pecoris copia dicitur. Hic de quo loquimur Minyus cognominatur, à Minyo siue flumine, siue rege. Eust. Onchestus urbs magna Pausania IX. situs in monte Straboni, habebat Neptuni templū ut Homer. οὐχιστόν τ' ἴσον πρὸς ἴον ἀγλαόν ἄλσος. Oechalee dicitur & Oechalia, ex eo quod inde Thebas celeriter peruenitur, uel à flumine iuxta currēte: tenet historia quod in medio sit Haliar-ti & Alcomenij inuicē stadijs XX. distatiū quam fluuius eiusdē nominis præterfluit. Eust. Plures esse Oechalias in Thessalia dixi. Oropus in ora lōge protensa cōtra Eretriā Eubœæ, ubi angustissimū efficit Euripū. Ogygia dicta est omnis Bœotia ab Ogyge rege. Est & insula uetusta ubi Vlysses quōdā naufragio seruatus est. Dicunt & Lydi Ogygij: & omīs deniq; Attica, ut Charax scribit in Chronicis, Ogygia quōdā dicebat. Eust. Peteō uicus Thebaidis Straboni, iuxta uia, qua itur Antedonē, de quo nihil sanè tradit à ueterib⁹, nisi φ à Peteone quodā originē duxit. Pharae urbs Bœotia, alia Messenia, alia Achaia. Plateas nune, plurali Herodianus pfert & acuit. Home. uero Plateā cum accētū in antepenultima. οἱ τε πλάται μ' ἔχου, utrunq; sanè reperitur sicut Thespiā & Thespiā. Etymū trahitur ἀπὸ φδὶ πλάτης, quod inter paludes is locus situs, remis inuicē ad nauigauerint. Huius ciuitatis plura apud ueteres: inter quæ

inter quæ & trophæa de rege Persarum, totq; uirorum fortium corpora liberantium Græciam: ex quo templū ibi Iouis liberatoris constructum, & gymnicum certamen in honorem defunctorū institutum, sita apud Alopum est inter Cytharonem & Thebas. Eustat. Potniæ urbs, cuius & Homerus meminit. Thebæ metropolis Bœotia à filia Alopī, uel ἀπὸ τῆς θεῶσσι, id est, cucurrisse usq; eò bouem ducem Cadmi, Homer. οἱ δ' ὑπὲρ διέβασε εἶχον ἐν κτίμῳ πῶλιε / ἦσαν. Nonnulli poetæ uerbum subunione legunt Hypothebas: quod Thebani ad Troiam non uenerint, nuper ab Argiuis direpti. Quidam uenisse dicunt, sed hos fuisse qui ciuitatis ruinam in locis campestribus alteras Thebas ædificauerunt, ac Hypothebas nominauerūt, hæc Eustathius. Stephanus nouem Thebas diuersis in locis nominat: primas Bœotias, deinde Aegyptias, Thessalicas, in Lycia, prope Troiam in Ionia, iuxta Miletum, in Attica, in Chaonia, in Italia, in Syria. Thespea. Homer. θέσπεα γραιάνε, scribitur etiam per i sine diphthongo, ut θέσπεα θέσπια. Dicitur à Thespiade siue Thespio Teuthratis filio. Hinc Narcissum fuisse ferunt Cœphisi fluij filium: hic & Cupido Praxitelis nobilitatus, propter quæ Thespiæ uisuntur. Est & Thessalica & Sardiæ Thespia. Thisbe. Hom. πλυτη γραιώ τε θίσβω, dicta à filia Alopī, portū habet columbis adamatū, ut uersus ipse mōstrat: à mari recedit, uicina Thespiensibus, ab austro pertingens ad Heliconē ut Strabo: ciuem habet Ismeniam nobilem tibicinē. Tanagra, quam Homerus Græam in catalogo uocat, ob loci uiciniam, dicebatur prius Poemadria. Lycophron. ἦ μ' εἰς βαδῆα λαμίαςας ποιμαυδριάμ, πλὴν δὲ γραιάμ ἐνιοὶ λέγουσι, τὸ γὰρ τῆς διβατικῆς καλῶ μωροῦ εἶδος. Tegyra ubi Apollinē dicunt natum, unde & Tegyreus Apollo: quanquam alij in Delo, ut Eusta. Scolus uicus Bœotia sub monte Citharone, uel iuxta Plateas asper & inadcessus, unde prouerbiū: Solum neq; ipse adcesseris neq; euntem sequaris. Pentheum dicunt illò profectū discerptum à Bacchis. Ferunt hic panes laudatissimos fieri, ex quo statua Cereris Megalartæ erecta cōspiciebatur: est & Scolus Olynthiacus, Eustathius. Schœnus à uiro eiusdē nominis uel à iuncis ibi proueniētibus, eidē Straboni in Thebaica regione ponitur, distans à Thebis stadijs L. quem fluius eiusdē nominis abluit. Stephanus Schœneum in Arcadia ponit. Hyettus uicus ἀπὸ τῆς ὑετῆς, quod imbri sit maxime obnoxius. Hyle locus in Bœotia quod syluofus sit. Hyria regio prope Aulidē, quodam uero oppidum. Alia est iuxta Isauriam: alia circa Iapygiam Italiae Cretensum colonia. Strabo testatur Hyriam primo in Tanagra fuisse, deinde Thebaide prope Aulidem ubi Orionis incunabula. Montes Bœotia, Aracynthus ubi Minerua Aracynthia colebatur, ut Rhianus hoc uersu testatur. κλυθι μοι ἐν χῶμ' ἀρακυνθίας ἐν πατέρεσσι. Citharon haud procul à Thebis desinit. Iuxta quæ Alopus fluit eius partē inundans, ut Strabo. Theumessum quoq; mōtem ex Ori poetæ autoritate Stephanus ponit. Helicon Phocidī uicinus haud procul à Parnasso, illi & altitudine & circuitu quàm similis: hic Hippocrene, id est fons Caballinus, & Libethridū spelūca Nympharum. Hic etiā Permessus & Olmeus amnes in unum exeuntes, in Copaidem lacū iuxta Haliartum incurrunt. ATTICA post sinum Corinthiacū reperitur: quam Strabo ab Actione rege appellatā dicit. Attidem uero ab Attide Cranaī filia, seu uerius à littore quod protēsum angustumq; à Megaris usq; ad Suniū habet, Atticam putat uocitatam. Megarēses enim in parte Atticæ ponit, quorū regio Megaris, ciuitas Megara, tota quidem sterilis sicuti & reliqua regionis Atticæ. Hinc secta philosophorū Megarensis emerit ab Euclide Megarensi. Hinc & Theognes ille qui Hypothecas scripsit quæ nunc exstāt. Oppida eorum Aegirofa Straboni, Aegosthena Pausania. Polichna & Nisea quæ Homero cōmemorantur in Megarensum catalogo. Nisea enim nauale ipsorum est à Niso Pandionis filio Straboni. Hellenicus in primo sacrorū καὶ Νισίαμ εἶλετο Νίσου τὸ μωροῦ δ' ὄνομα, ὁ μεγαρῆα τὸ γαίσιον. Eleusis oppidū in ora ubi Cereris templū & sacra Eleusina. Ilissus fluius unde rapta fuit Orithyia Erethei regis filia à Borea Thraciæ rege. Munychia nauale Atheniēsū in Chersonesi speciē muro uallata, Pyreū aliasq; habitatiōes cōplectēs: in qbus Armamētariū Philonis Architecti opus, & statio nauium c c c c. capax. Pyreus portus & oppidū ubi tēplū Iouis Soteris & Mineruæ Poliadis cum igne ppetuo, & uirginū domo. Muri Pyrei deiecti fuere primū à Lacedæmonijs, deinde à Sylla cū Pyreū per obsidionē expugnauit. Suniū pmtoriū. Int⁹ uero Athenæ apud Ilissum, de qbus paulopost. Marathon nobilis Milciadis uictoria de Persis, & tauro Marathonio regionē uastate, ac à Theseo supato. Oropus inter Bœotia & Atticā, de quo saepe inter eos cōtētio fuit. Brauron ubi Diana colebat, ut ait Pausa. Tricorinthū populus & tribus Atheniēsū. Deniq; c l x x. populi seu tribus

Potniæ
Thebæ

Nouem Thebæ.

Thespia

Narcissus

Cœphissus

Thisba

Ismenias

Thisbeus

Tanagra

Græa

Tegyra

Scolus

Schœnus

Hyettus

Hyle

Hyria

Aracynthus

Citharon

Theumessus

Helicon

Hippocrene

Libethridum

spelunca.

Permessus

Olmeus

Copaïs lacus.

Attica

Megara

Aegirofa

Aegosthene

Polichna

Nisea

Eleusis

Ilissus

Munychia

nauale.

Pyreus

Sunium pro-

montorium.

Marathon

Oropus

Brauron

Tricorinthū.

Tribus & po-

puli clxx.

seu tribus

amicissimum habuere Cassandrum, qui Demetrium Phalereum Theophrasti discipulum urbi praeponit, optime reip. consulentem, Demosthene ac Lyfia interfectis. Post hæc Romani successere rebus Atheniensium per C. Flaminiū Imp. post uictum in Macedonia Philippum: eos tamen proprijs uti legibus permisere: uerum Mithridates rex Ponti rebus tunc auictus, cum illis etiam dominaretur, quos uoluit tyrannos apud eos constituit: è quibus Aristonem qui ciuitatem lacerabat, Sulla tunc uictor contra Mithridatē Pyreo incenso per obfidionem expugnatū supplicio adfecit, urbi uero pepercit. Perseuerauerunt deinde Athenienses magno in honore apud Roma. quibus iam dudū leges XII. tab. dederāt. Studiū quoque sapientiae doctrinarumque omnium Latiae iuuentuti praeuerūt. Eorum res claras plurimi scriptores literis mandauerunt: inter quos Aristides encomio nobili quod exstat. Atticā Amurathes Turca patrū nostrorū memoria primus inuasit, praeter Athenas ipsas. Hæ quoque amissa expulso duce ex Acciaolorū genere, de quibus alibi narraui. Athenas Isocrates orator, ut ait Aelianus, comparabat meretrici, quæ forma quoscūque uel nobiles ad eius congressum primo trahit, ad comorandū uero nequaquam. Sic quoque Athenæ aduenā adlectabāt: Ciues & incolae minime ob primorū inuidiā & æmulationē. Athenienses Philippus Macedo Hermis comparabat, qui praeter os uirile nihil haberet: sic illis eloquentiam superesse tantū & audaciā. Athenis in monte contra Palladis arcē ad Aram Tranini hæc adhuc legitur inscriptio. αἱ δὲ εἰς Ἀθῆνας ὁμήσεως πόλις, αἱ δὲ εἰς Ἀθῆνας ἔου ὁμήσεως πόλις. Legit & Festi Rufi memoria pro consulis Græciæ, ad columnā in arce Athenarū ante Palladis templū. τῶν λαμπροτάτων ἀνδραπόρων φησὶ Ἰλλιάδος ῥόμφω φαίσιω ἔρεοπαγεῖτη, ἢ δὲ ἄρεοπάγος βασιλῆος τριακοσίου, ἔδδῆμος ὁ ἀθλωαίω, εἰνοίας ἔεργασίας ἔνεκα, id est: Splendidiss. Procos. Græciæ Rufo Festo, & Arcopagitæ, Arcopagi Senatus trecetorū, & populus Atheniēn. beneuolentiæ ac beneficentiæ gratia.

Cassander.
Romani per
C. Flaminiū.
Mithridates.
Aristo tyrannus.
Sulla

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
VRBANORVM LIB. IX.
PELOPONNESVS.

PELOPONNESVS inter Ionium & Aegæum pelagus constituta plura nomina ex colonis accepit diuersis. Nam prius Apia ab Apeo Phoronei filio, de quo in Arcadia postea dicā, à Pelasgis deinde Pelasgiæ: mox Argos ab Argiuis: postremo Peloponnesus à Pelope dicta est. Nam hæc ut reliquus Græciæ tractus à Barbaris quondā tenebatur, ut Hecataeus & Milesius Straboni sunt autores: cum & Pelops ipse ex Phrygia uenerit, Danaus ex Aegypto: dein Dryopes & Caucones & Pelasgi & Leleges terras omnes intra atque extra Isthmon occupauere,

Peloponnesus.

Atticum agrū Thraces cum Eumolpo ueniētes tenuere, Daulidē uero Tercus, Cadmeam aduēti cum Cadmo Phœnices; Bœotiam ipsam Aones & Hyantes. Præterea sunt argumento nomina ipsa barbara: ut Cecrops, Codrus, Cotys, Drymas, qui Græcis imperauerunt. Describitur Straboni forma platani folio similis: circuitu Plin. D. L. XIII. pass. mil. In eo regiones VIII. Corinthia, Sicyonia, Argia, Laconica, Messenia, Pisea seu Elidis, Achaia, Arcadia. Montes uero LXXVI. Maria tot ferè quot sinus ac Chersonnesi panduntur. Quare à Pindaro πολύγναμος πελοπόννησος, id est, sinuosa appellatur: sed & arx Helladis quodam dicta, per Isthmo cōiūgeretur Helladi. Hellas enim in Isthmi angustijs incipit, Atticāque cōprehēdit: quo sanè nomine omnis olim Græcia uocabatur. Græcia deinde à rege Græco uocari cœpta Plinio. Pausanias scribit quod apud Isthmū Isthmia celebratur, ubi theatrū & stadiū erat albo lapide, & Neptuni templū nobile cum sylua pinuū quibus coronabatur Athletæ. Neptunū em̄ Corinthij solū existimāt unā cū sole circūagere mūdū. Est & alter Isthmos Cardiacus in Thracia, de quo supra dixi: uterque sanè Hexamilij hodie ex loci distātia nominatur. Hūc muro frustra quidā cinxerunt Impatores Cōstantinopolitani postque Turcæ in Græciā ingredi sunt ausi. Hūc & olim p̄fodere plures infesto semp̄ omine tētauerunt. Demetrius primo rex: Julius Cæsar, Caius, & Nero principes: postremo Adriani tēpore Herodes Attic⁹ nō tam tētauit quā frustra excogitauit, ut in eius uita cōmemorauit. Amurathes Turca hūc tādē cepit subacta Thessalonica, Bœotia, & Attica, dedētibus se Peloponnesiacis. Nostra uero memoria filij Mahumetes omni Peloponneso praeter pauca oppida potit⁹ est, eiecto Thoma Paleologo: quem cum

Isthmos
Cardiacus
Hexamilium

quem cum filijs ac capite diui Andreae ex hostibus ereptis Romam ad Pium confugiētem uidi-
dimus. Nunc uero infelicius à Pazaithe filio Mahumetis quod in ea reliquum expugnatū
cōspicimus. **CORINTHIORVM** regio post Isthmum primo occurrit: ubi Corinthus ci-
uitas quae & Ephyra dicebatur & Acrocorinthus & Heliopolis ob soli siccitatē. Huc omnis
Graciae deliciae cōuenerant, ut in locū ad effoeminandos animos ob mulierū elegantia paratissimum. Hic ut ait Strabo lib. viij. Veneris templum fuerat: ubi mille circiter nobilia scorta
parata se prostare uenientibus hospitibus: inter quae ab autoribus nominantur Lais, Cyrene, Leana, Sinope, Pyrrhine, Sicione: ex quo prouerbium *κορινθιάζω*, id est, lasciuire. Et illud
quoque, *οὐ πω τὸς ἀνδρὸς εἰς κόρινθον ἐστ' ὁ πλῆξ*, non cuiusuis est adire Corinthum. Praeterea res
ob praestantiā Corinthiū, & columna Corinthia forma & mēsurā lōge diuersa. Duplici erat
prouentu munita: quapropter diuitem uocat eam Homerus ob mercatorū cōcursum. Thucydides etiā emporiū totius Graciae uocat. Philippus Macedo, ut ait Macrobius, tres Graeciae ciuitates Corinthū in Achaia, Chalcidē in Euboea, & Demetriadē in Thessalia: tres Graeciae cōpedes ob locorum munitionem appellabat. Iuxta est Acrocorinthus, quem *ἑσοπύριον*,
id est, speculū uocant, quod in hac Sisyphus louem, Aeginam rapientē uiderit. Pausanias hos
Corinthi reges dicit fuisse: primū Sisyphū, qui Bellerophontē & Ornythionem suscepit: ex
primo Glaucus qui cum Diomede arma cōmutauit genitus: ex Ornythione autem Phocus
qui Phocidi regiōni imperauit, ac Thoas natu minor qui Corinthi: huius posterī successores
Damophon, Propodas, Doridas, Hyacinthidas. Sub his duobus fratribus Dores duce
Alete Corinthi imperiū inuaserūt. Aletis igitur usque quinta generatio usque ad Bacchin regna-
uit, à quo expulsi Bacchidae item totidē successionibus durarūt: tandē & ipsi à Cypselo tyrā-
no Phetionis filio eiectione fuere. Sustulit Corinthū L. Mumius, quod cum Aetolis cōspirans Cri-
tolao duce à Romanis rebellauerat. Restituit eam Augustus missis eō colonis libertini ge-
neris, & in medio foro templo Octauiae cōstituto: autores Pausanias & Strabo. Per eam to-
reumatū uasorūque luxuria Romae introducta, sicuti gēmarū Asia deuiecta per L. Scipionē.
Ephyra iuxta Corinthum, cuius meminit Homer. alias in Thessalia diximus: & Thesprotia
Cēchrea in ora sita, ubi portus Cēchreus. Lecheū oppidū item cū portu in ipsa Isthmi angu-
stia. Cremmyō Corinthi uicus ubi Crēmiana fons, mater Erimanthei & Calydonei apri est,
& in Libya Cromion per o literā Stephano. Afae itē uicus, Genea ciuitas, Incolae Geneatae.
Hinc ex loci felicitate natū puerbiū: *εὐδαίμων ὁ κόρινθος, ἐγὼ δὲ εἶμι γενεάτης*. Felix Corinthus,
at ego sim Geneates, autor idē. Asopus fluuius ē Chronio mōte mediā praeterfluens Corin-
thi regiōnē, in sinū labiē Corinthiacū. Inter Corinthū & Achaia Sicyonia regio, cui⁹ Sicyō
urbs, dicta etiā Straboni, Mechone quaeque & Telchinia, quod Thelchinas habuerit colonos: haec
iuxta labiē Asopus, diuitemque esse puerbiū mōstrat antiquū, *εἶμι μοι τὰ μεταξύ κορινθῶν καὶ Σικυῶν*
v. Eustath. Pausanias autē regū genealogiam hoc modo enumerat. In hac primū regnauit
Aegialus indigena loci, deinde filius eius Europs & hui⁹ itē Telchin, quod genuit Apin: qui in
Olympiā ueniēs, ante Pelopē, Apia Peloponesum appellauit. Huius postea Telexion filius
Aegyriū suscepit patrē Eurymachi, ex quo Leucippus genit⁹, quod Percito nepotē ex Calchine
filia reliquit imperiū: quod usque ad Coracū puenit, quod sine liberis decessit. Ac Erops ē Thessa-
lia ueniēs successit: ex quo & Antiopa, Zetus & Amphio geniti. Subiugata haec regio quaeque
ab Arato Achaeorū duce. Distat à mari paucis stadijs. Sicyon ciuitas in colle praerupta, oleo
lauroque abundat. Sicyonia calceamēta in delicijs apud hos quod studebāt elegantiā, ut autor Cic.
in Bruto. Phlius urbs prope Sicyonē à Phliūte Dionysij filio ut Pausanias, siue *ἐπὶ τῷ φλίῳ*, id
est producere siue procreare fructus, quod sit solo feraci. Lacedaemonij enim Phliunta mensē
eum uocāt, in quo florēt fructus. Haec Arethyrea prius dicebatur à muliere eiusdē nominis,
ut Ethnographus Stephano est autor. Strabo sic ait: Arethyrea quae nunc Phlissia, ciuitas
Phliūtis inter Sicyonē & Argiā, Celosse quodā dicta à regiōe sic uocata, qua deleta coloni
tēpore post Phliūta aedificauerūt inde stadijs xxx. remotā. **ACHAIA** Sicyoniae & Eli-
dis mediā duodecim olim urbibus habitabatur, quas Polybius has esse cōmemorat: Patras,
Dymas, Phare, Tritēan, Laertiā, Aegirā, Pellenen, Burā, Cerauniā, Carymnā, Olenū, Peliv-
cē, integras sanē omnes usque ad eius tempora praeter duas ultimas, quas solidas terrae motus
absorbuit: eorū nomē gloriāque deficiētibus Macedonibus cepit, locū semper Romanorū, nisi
hil'que studebāt nisi suae ac Graciae totius libertati: quare per unū ducē remp. eorū administra-
bāt. Ex his fuit Aratus Sicyonius qui annos fere xxx. Achaeorū rēp. feliciter rexit, nec solū
eis sed

Corinthus.

Acrocorin-
thus.Ephyra
Cenchrea
Lecheum
Cremmyon.
Afae
Genea
Asopus flu.
Sicyon.Aratus dux.
Sicyō ciuitas.
Phlius.

Arethyrea.

Achaia.

xii. ciuita-
tes.

eis sed toti penè Græciæ restituendo: floruit autem circa finem primi belli punici. Incipit ab Isthmo ut Plinio placet. Aegialos antea uocata ppter urbes ex ordine in littore dispositas. At Pausanias ab Aegialo dictam ait primo rege e Thessalia ueniēte, ac patre Achei qui regiōni nomē dedit. A Nerone principe uniuersa libertate donata, quam postea Vespasianus eripuit, & ad pristinū uectigal reduxit, ut idē est autor. Aegialus urbs Achaia in medio Sicyonis & Buprasij. Hom. κρωμνάμ τ' αἰγιαλόν τε. Dicta autē postremo Ionia q̄ Iones habuerit colonos ab Atheniēsis missos. Hoc etiā nomine tota Achaia appellata uti supra dixi. Est altera in Ponto Aegialus iuxta Carābum promotoriū, praterea in Thracia, in Aethiopia. Aegira media producta quam Pausanias in v 11. dicit Hyperesia prius uocatā, mutasse autem nomē ex stratagemate, q̄ Hyperieses aduenientē aduersus Sicyoniorū exercitū formidantes caprarū greges coegerūt, carūq̄ cornibus igne per noctē adligato ipsas occurrere cōpulerūt, hostesq̄ eo timore & auxiliij specie fugātes, Aegira suā patriā uocauere. Aegira meminuit Homerus in catalogo. Aegion ubi dicūt louē à capra educatū fuisse, quam uocat Aratus Oleniā, q̄ Olena siue Olenus huic proxima fuerit, quam iuxta amnis Selinous fuit Stephano. Aroa quam Pausanias cōmemorat in v 11. nomine ab aratro sumpto q̄ frugifera sit. Aegas Homerus scribit simul & Helicen. εἰς ἐλίκην τ' αἰγάς δ' ὡς ἀνάγκη σιμ. Helice enim urbs terramotu corruit, simul & illud nobile Neptuni tēplū in quo Iones solebant Panionicū celebrare, ut mōstrat uersus Homericus à me cōuersus, Mugēt ante Helices diui bos tractus ad aram. Bura. Lycophon. Δίμης τε βραχίσιον ἠγεμῶν σόλβ. Hinc Potheas fuit nobilis pictor, cuius opus Elephas Pergamī in muro pictus, ut ait Philo. Dymas supra in Lycophonis uersu memorauit. Olenus. Sophocles in Hippone. ἄλλ' ὡλένης γῆς φορβάδος κομίζομαι. Etymū ducit ab Oleno Iouis & Anaxithoæ Danaidīs filio, ut Istrus Stephano est autor. Patra urbs maritimo diui Andreae nobilitata, ex quo Pausanias ait, Hadriano permittente Patris heros Iudæus colebatur, quod de ipso Apostolo nō dubiū intelligere uoluisset. Idem sic ait. Hic regnauit Eumelus loci indigena, qui Triptolemū habuit filiū, à quo terra culta Aroa dicta est, & ex eius filia nomine Anthya ædificata. Mesatis quoque urbs tertia in medio Anthyæ & Aroæ exstructa. Post hæc uenit Patreus ex genere Agenoris, qui Patras ciuitatē quam incoluit nominauit. Per fines huius urbis Glaucus fluuius currit. Patresibus solis Augustus libertatē restituit, cum prius Achaia tota à L. Mumio, unā cum Corintho subiugata esset. Pellene urbs à Pellate, uno ex Titanibus Pausania in alto sita mōte L X. à mari stadij recedens, apud quam optime fiebant lanæ certaminibus præmia proposita ut Strabo, ut etiam Aristophanes in Ornisi. Home. οἱ πλοῦτων ἐνέμοντο κῆ ὄλενορ, οἱ δὲ πελήνω. Palenē uero per a litteram Thracia ciuitatē esse dixi. Flumina Achaia: Crios à nomine Titani fluit super Pellenen prope Aegyra urbem, ut Pausanias. Peneus fluuius Elidē ab Achaia diuidit. Gonoessa mōs Pellenes, quapropter dicitur ab Homero. Gonusa uero ciuitas Perrhebia, & Gonnus in Thracia. ELIS urbs & regio inter Messenios & Achaos Siculo mari abluitur Straboni. Homerus tātū regionē dicit uicatim habitatā, diuināq̄ eam appellat ob sacra olympiæ certamina. Incolæ, Elei & Epei appellati, & Elis ipsa Epiā dicta Eustathio. Herodotus duas alias ponit, in Aetolia, & in Arcadia. Urbs ipsa à mari recedit ad montes sita iuxta Peneū: haud lōge ab hac Olympus est mōs, & Olympia, & Pisa ludis notissima. De uetustate autē & rebus huius urbis & regionis Pausanias sic refert, In Elide primū Aethlus regnauit, Iouis filius ex Protogenia Deucaliōis filia: huic Endymion filius fuit, qui Lunā adamasse dicitur, Endymioni uero Pæon, Epeus, & Aetolus filij fuere, qui in Olympia cū de regno decertassent, Epeus potitus est, Epeosq̄ Eliēses cognominauit. Pæon uero ob dolorē secedēs ad Ardam flumē populis Pæonijs nomē dedit. Aetolus cū fratri Epeo successisset ac in certamine ludorum Apidē interfecisset, à filiis eius in iudiciū aduersus secessit in eam partē quæ Aetolia dicta est. Epeo igitur tātū unica filia supstes fuit: quæ Phorbanti Lapithi filio nupsit: ex quibus natus est Actor qui regnauit in Elidis ciuitate Hymminea à nomine matris dicta. Post Aetoli discessum regnauit in Elide Eleus Neptuni filius ex Euricyda Endymionis filia, Epeosq̄ antea, de suo nomine Eleos dixit. Huius item filius Augeas ob armentorū multitudinē, cunctā regionē fimo cōpleuerat, pactusq̄ Herculi mercedē simū auferētī nō præstitit, & Phileū unum ex filiis cui patris iniuria infensa erat expulit. Quem mox Hercules deuictio Augea in sede patris collocauit, ac eius precibus Augeam cōdonauit. Phileus autē postea in Cephaleniam secessit, ubi imperauit dimisso Eleorū regno fratri, Agastheni & Amphimaco

Aegialus.

Aegira quæ
est HyperesiaAegion
Selinous

Aroa

Aegas

Helice

Bura

Dymas

Olenus

Patra.

Glaucus

Pellene

Crios

Peneus

Gonoessa
mons.

Elis

Aethlus

Endymion

Pæon &

Epeus &

Aetolus.

Epei filia.

Hymminea

Eleus Neptur
ni filius.Augeas Elei
filius.

Phileus.

GEOGRAPHIA

Polyxenus Ecceati ac Thalpio, filijs Eurythi & Actoris nepotibus: qui ambo unâ cum Polyxeno Agam
Pisa sthenis filio naues Eliensium ad Troiam duxere, ac in bello ceciderunt. Polyxeno tantum superstiti
 filius fuit Amphimachus qui Eleum alterum genuit, sub quo Doriensium classis cum filijs Aristoma
 chi pro reditu in Peloponnesum certauit. Apud Pisam uero ciuitatem regnum alterum fuit Oeno
 mai primum qui Martis a poetis filius dicitur, uere autem Alexionis. Hic Pelopem Tatali filium
 ex Asia tunc uenientem generum sibi adsciuit, tradita filia Atlata, quam ille superatis Myrtilo
 ceterisque procis in certamine, meruit uxorem: antequam omnia Mercurio sacrificauit ad eum ob
 filij Myrtili mortem placandum. Et haec quidem ille. Nunc ceteras uideamus urbes, Alesium ab Ale
 sio filio Silleutis, unius est procis Hippodamiae: est & Alesius capus in Epiro, & mare Alesium,
Alesium & promontorium, & fluuius. Aleium quoque campum Lyciorum Homerus commemorat. Amy
Amythaonia thaonia pars Elidis ab Amythaone Crithei filio ut Stephanus. Arena Triphyliae est &
Arena Messeniae. Homer. ἀρῶλω ἐραπεινῶ. amoenam uocat, quae flumine Mineio abluatur, ut Eustath.
Buprasium Buprasium ciuitas, & fluuius & regio Elidis, a Buprasio conditore, nunc minime apparet. Hom.
Brysa οἱ δ' ἄρα βρυπράσιον τε ἐλίδα δ' ἴαμ' ἐναοι. Brysa & Augea inter Locreses alia. Oleniam petram
Augea Strabo montem in Elide ponit, quem tunc Scollin uocabant. Qui uero ethnica scribit Olenum
Oenia petra. Achaiae ciuitatem ponit ab Oleno Iouis filio, unde origo forte montis Olenij fuerit. Myrsi
Myrsinus nus urbs. Homer. ἐμύρσινος ἐχατόω. Haec postea Myrtoriu dicta est. Myrtusa uero mos
Pylum Libyae, ut Eustath. Pylum Nestoris patria xxx. stadiis a mari situm, quod secundum Home
 rum latam habebat regionem, quando septem urbes illi uicinas Agamemnon Achilli promittit.
 Ex quo tres Pyli in Peloponneso uicini Straboni ponuntur, in Triphylia, in ora Pisae, in
Triphylia Messenia ad Coryphasium, quae nunc Venetorum est. Tryphylia pars Elidis quod est tribus
Lepreum constet populis: Apeis, Minyis, & Eleis, ut Strabo. Lepreum urbs iuxta Alpheum mon
Thryon tesque sita, a Lepreo, quem Hercules interfecit, siue a lepra qua curabantur ibi quodam in flumi
 ne lauantes, ut Stephanus. Est alterum in Arcadia teste Pausania. Thryon quod Thryassa
 etiam dicitur, Elidis urbs a iuncis ibi prouenientibus, sita iuxta undam Alpei unde pedibus
 transmitti potest, ut Strabo. Stephanus uero, & qui scribit Ethnica in Messenia ponit. Thryus
Ichthys pro/ uero urbs Achaiae mihi dicta est. Ichthys promontorium regione Pisae urbis describitur Pro
montorium. lemæo. Alpheus fluuius ex Arcadiae montibus oriens mediam percurrit Elidis regionem in
Alpheus Triphylum postremo lapsus pelagus. Eius aqua, ut Strabo memorat, impetiginem quae Al
Messenia phos dicitur curat: unde etymum trahit. Dicitur & hac unda Melampus curasse filias Proeti
 ab insania. Nota fabula, eum subterlabentibus undis Siciliae fontem Arehusam dilectam com
 maculare. MESSENIA florentissima quondam, & quae Lacedaemoniorum uiribus annos
 fere xvi. restitit continuo bello. Hinc Colonia in Siciliam missa in eam ciuitatem quae Zan
 cle prius dicebatur. Asine in ora sinus Messenij pristinum retinens nomen, quam a Venetis
Asine nuper Turca surripuit: secunda in Laconica: tertia in Cilicia. Amphigena urbs in qua La
Amphigena tonae templum ubi Apollinem dicitur peperisse, ut Stephanus. Amphigena urbs Pausaniae in
Andania IIII. Andania urbs Homonyma regioni, sic enim Messenij quodam uocabant, ἀπὸ τῆς ἀνδρῶ
Aristomenes νειας. Hinc Aristomenes ille inuictissimus fuit, qui pro Messenij decertans tot annos uictor
 riam Lacedaemoniorum distulit, pluribus eorum exercitibus trucidatis: tandem uictus ac
 interfectus inuentus est cor crassissimum retinere: autores Herodotus & Plutarchus. Aepy
Aepy ab altitudine loci dictum Straboni. Homer. ἐθρνον ἀλφειοῦ πόρον, ἐκτικτομαίτυ. Cyparissus
Cyparisseis seis urbs. Homer. ἐκυπρῖσι σήεντα, ἐμ. ἐμ. γῶνα μ' ἐναοι. Cyparissus autem in Parnaso. Strabo
Pylum hanc Cyparisseenta flumen esse. Cyparissum uero iuxta flumen urbem ponit. Pylum in ora
Corone Messeniae, alterum a Pylo patria Nestoris. Corone & Methone ciuitates in ora nomina reti
Methone nentes. Pausanias dicit Methonem ante bellum Troianum Pedasum appellatam, deinde a
capta. filia Oenei Methone nomen mutatum, cum Oeneus post bellum eum se receperit: siue a Me
Ithome thone lapide qui in littore angustum efficit portum. Haec urbs annis proximis M. D. VII. Id.
Acrite pro/ Augusti a Turcis post menstruam obsidionem fuit expugnata, oppidanosque aiunt ad unum
montorium. omnes hostili gladio interemptos. In quibus erat homo doctus Andreas Salcus eius urbis
Coryphasium praesul, meus quondam ex Andronici schola condiscipulus. Ithome urbs ad Sela fluuium posi
promontorium. ta, alterius Thessalicae supra memini. Promontoria Acrite Ptolemaeo, & Coryphasium Thu
Sela cydidi in v. Fluuius Sela qui Messeniam ab Elide diuidit, & Panisus ex Alpheo in sinum
Panisus exiens Messenicum. LACONICA partim in orientem spectans, centum olim urbibus ha
Laconica. bitabatur: quapropter Hecatompolis sicuti & Creta dicebatur, ibique primum Hecatomba
 sacrificium

sacrificium in ciuitatum salutem institutum, ut tradit Eustathius: eorum quoque nomen in multis usurpatum. Nam & laconicum Galenus memorat lauacri genus. Balneis utebantur frigidis, pueritiaque passim uerberibus aduerebant, ut uitae duritate utiles publicis rebus redderentur in Lycurgi legibus. Est & laconicum saltationis genus, & modus in bello, & breuitas in dicendo, qua illi plurimum utebantur, ut apud Plutarchum legitur. Et ferrum laconicum, ut refert Damarchus de instrumentis bellicis, utile fuerat limis, terebris, machinis, lapidibus: sicuti lydium, cultris, nouaculis, iaculis, Calybium Synopicum fabrilibus instrumentis. Et canes lacones, Plautus. Nos parasiti lacones sumus. Laconicus item ager liberae gentis erat, ut Plinius testatur. Nunc ex Pausania Lacedaemoniorum statum, regumque successionem ex ordine referam. Lelex primus in Laconica regnauit indigena loci, ex quo Leleges dicti sunt. Huic Myles & Polycyon filii fuere. Myleti successit filius Eurotas, qui flumen a se cognominauit Eurotam, qui nimis profluentem frenans intra mare compulit: postremo cum uirili prole careret regni successorem Lacedaemonem reliquit ex filia Sparta generum. Ex his igitur nomina regionibus prouenerunt. Lacedaemon Amyclam genuit, qui & ipse ciuitatem de suo nomine condidit. Amyclae filius Hyacinthus fuit puer forma praestanti, qui in florem sui nominis conuersus est Apollini dilectus, Argalus eius frater natu maior rem suscepit. Huius filius Cynorea fuit, pater Oebali qui ex Gorgophone filia Persei Argiui Tyndarum genuit. Hic demum ab Hippocoonte & Icaro per seditionem pulsus confugit in Messeniam ad auunculum Apharea, ubi filios genuit ex Leda Castorem & Pollucem, Helenam & Clitemnestram, quos fabula dicit ex gemino ouo ex Leda & Ioue ortos. Tyndarus cum sub Hercule patrium regnum repetisset, filijs & Menelao ex Helena genero dimisit. Menelao autem Orestes Agamemnonis filius eius ex Hermione genero successit. Deinde Tisamenus eius filius sub quo Heraclidae in Laconicam descenderunt, ac rerum status immutatus, Tisamenus in Achaiam secessit. Aristodemus regno Lacedaemoniorum successit. Deinde duo eius filij Procleon & Euristhenes in duas regnum partes diuiserunt: alij Lacedaemoniam, alij Argos & Messeniam tenebant. Insequentibus uero temporibus Agesilaus Lacedaemone potitus est, cuius tempore Lycurgus leges dedit. Deinde Archelaus, Teleclus, Alcamenus, Polydorus, sub quo Lacedaemonij colonias miserunt in Italiam Crotonem & Locros, sub eodemque bellum contra Messenios illud diuturnum incepere. Sub Euricrate autem sub iugum eos miserunt. Deinde Anaxander & Euricrates II. Cleomenes & alij. Haecenus Pausanias. Lacedaemon & Lacedaemonia apud Homerum legitur. Ciuitas est & regio. Quod regio, hoc carmine. τὰ οἱ ξῆνος λακεδαίμωνι δῶκε τύχης: quod ciuitas item alio. οἱ δ' ἔξορ κοίλην λακεδαίμονα πῶς τὰ δῶματα μενελάου. Dicunt & Lacedaemonios, λ litteram scutis inscripsisse, primam uel delictet ipsius urbis nominis: quod item imitati sunt eorum uicini Messenij praelata μ, littera. Lacedaemona curuam appellat superiore uersu Homerus, quod Taygeto & Parthenio circumdetur montibus. Caeterum terrae motibus obnoxia est, cauernosa, abundare etiam nepera tellus dicitur. Lacedaemonij, ut refert Thucydides, primi corpora ad athleticam nuda uerunt & oleo unxerunt, cum olim etiam in olympia subligaculis pugnando Athletae uterentur. Hinc in pueros libido exarsit, ut ait Cicero. Aristoteles ait in Politicis Lacedaemonios ita instituisse rempub. ut regem perpetuum crearent qui belli tempore summum haberet imperium, & Ephoros qui uitae & necis potestatem. De Lacedaemoniorum uero scytala alibi dicam. Spartam alij eandem cum Lacedaemone uocant. Herodotus ait in Lacedaemone regione Spartam esse ciuitatem: quod autem fuerit Laconicae regia manifestat Strabo dicens quod Heraclidae diuidentes Laconicam in partes sex, unam ex his excellentem Philomelo qui eis Laconicam prodidit dedere, Spartam autem regiam sibi retinere. Eustathius ex Comici sententia Spartam a Sparto ibi fruticante dictam indicat. Amyclae una est centum Laconicae urbibus Apollini sacra, cuius etymologiam supra diximus. Est & Amycleum portus & oppidum, & portus in Creta. Amyclides uero genus calciamenti ab Amycleis inuentum, & Amyclae in Campania Italiae horum Colonia. Stephanus. Aegys urbs, incolae Aegyptae Pausania. Lycophron de Helena loquens, καὶ πάντα τλήσειδ' οὐνεκ' αἰγίας κωός, τὴν λιπαρὸς ἑτρίανος κόρη. Aetha una est centum Laconicis, incolae Aethaeus, ut Thucydides in primo. Aepea. Homer. καλὴν τ' αἰτωρὰν ἑπιδασομ. Incolae Aepeatae, Athaeta. Aulon est centum, altera in Arcadia, in Creta, in littore sinus Ionici, in Italia, quae postea Caulonia dicta est. Stepha. Crocea penultima correpta una est centum. Chene unde Cheneus ut Plato in

Lelex
Myles
Eurotas
Lacedaemon
Amyclas
Hyacinthus
Argalus
Cynorea
Oebalus
Tyndarus
Helena
Menelaus
Orestes
Tisamenus

Lacedaemonia.

Sparta
Amyclae

Aegys

Aetha

Aepea

Athaea

Aulon

Crocea

Chene

GEOGRAPHIA

Derra Protāgora, Hinc Myson Cheneus unus è septem putatus. **Derra** locus Laconiae ubi Diana
Geranthe Derreates colitur, ut Steph. Geranthe urbs, Incola Geranthiota Pausania. Gytheon urbs in
Gytheon ora. Lycophron. *δυνασας σαλαμβας κατω γυθεισ πλάκας.* Ptolemaeo Gythium uocatur. **Genea**
Genea urbs. Geneta autem flumen Sophocli. Genea uero Corinthi ciuitas. **Helos.** Homer. *καὶ πη
λεὸν ἑλῶν ἑλῶν*, dicitur quod in paludibus sit. Incolae Helotae, id est. *ἑλῶν*. Elci autē
Helos & Eleata diuersi Straboni, Helos est regio latissima apud Alpheum, unde Elotae dicti infer-
Nomina ser- sti quondam Messenijs, cum etiam Lacedaemonij qui tanquam serui degētes, atq; excurren-
uorum. tes, inde nomen acceperint, Elotae igitur apud Lacedaemonios, sicut Penestae apud Thessa-
Mycenae Mycenae. Hom. *οἱ δὲ μυκίνας εἶχον,* à Nympha Laconica uocata, uel *ἀπὸ τῆς μυκίνας*, quod
mugierit in eo loco lo. Inuenitur & singulari numero Mycenae: ueritas habet historiae Per-
seum Mycenae aedificasse, deinde Steneleo, postea Euristheo & Atreo ac Agamēnoni pos-
Meoa sessas. Demum post bellum Troianum ab Argeis, à quibus funditus deletae fuerunt. Eustat.
Mesapeae Meoa media correpta locus & tribus Laconiae Straboni in sexto. Mesapeae urbs ubi Mesa-
Malea pro- paus Iuppiter colebatur, ut Steph. Malea promontorium quae sinus Maliaco nomen dedit.
montorium. Las urbs. Lycophron. *καὶ λὰν πηήσας.* Hom. Laan dixit. *οἱ τε δάαμ εἶχον, ἢ δ' οἴτυλον,* utroq;
Las sexu enunciatur. Dicitur à petra altissima super quam sita est. Hanc urbem Castor & Pollux
expugnarunt, ac funditus euerterunt, ex quo Lapersae appellati. Pausanias ab Achille & Pa-
Oetylus troclo expugnatas dicit. Oetylus urbs. Homer. *οἱ ἢ οἴτυλον εἶχον.* Oenus οἶνος paruum in
Oenus Laconica oppidum Stephano. Pephnon urbs. Scoticia media producta locus Laconicae,
Pephnon ubi Iuppiter Scoticias colebatur. De quo Pausanias in primo sic ait: Est locus quercu plurī-
Scoticia ma foecundus, cui nomen Scoticiae non opacitas arborum, sed Iuppiter cognomento Scoti-
Theramne cias indidit. Theramne urbs quam nonnulli Spartam dicunt templum habebat Castoris &
Tyrea Pollucis quos Dioscurus appellat, quare *ἀπὸ τῶν διοσκούρων θεοῖς* dicta est. Tyrea media corre-
pta terminus Laconicae & Argiae, de qua inter ipsos populos quandoq; decertatum est. Po-
Taigeta mōs. test & plurali numero enunciari Stephano. Mons Taigeta qui oram Laconicam à Messe-
Eurotas nia determinat. Fluuius Eurotas mediam abluit regionē in sinum exiens laconicum. Dein-
Pephnus ceps Pausaniae Pephnus ciuitas in qua Dioscuri dicuntur interisse, in hac nascuntur formicae
Leuctra albae. Leuctra ciuitas x x . stadiorum à Pephno distans ubi Aesculapius extra colitur. Car-
Cardamyle damyle oppidū cuius meminit Homerus in promissionibus donorum Agamēnonis: erat
Teuthrona quondam Messeniae, abiatum ab Augusto. Teuthrona à Teuthrante Athenien. Tanaron
Tanarō pro- promontorium marmoribus clarum, ubi fons erat & locus caeuernosus. Hinc aditum in In-
montorium. fernū finxerunt. Cynorenses populi Laconicae à Cynoro filio Persei. Augu. Lacedaemonio-
Cynorenses, rum quod eius partes sectati fuerant, ciuitates x v i i i . liberauit, multasq; à Messenijs illis
Ciuitates aduersis ablatas eis tradidit. Sunt autem haec: Gythion Teuthrona, Las, Pirrhicus: in Tana-
quas Augu- ro autem Cenae uacua ciuitas, Oetylus, Leuctra, Thalamae, Alagonia, Gerenia: prope mare
stus liberauit. autem Afopus, Acrae, Bolae, Zarax, Epidaurus Limeria, Brasia, Gerontia, Marnis: haec ex
Argos Pausania. **ARGOS** & regio dicitur & ciuitas, & Argi & Argiui populi à Latinis usurpa-
tum, sicuti Achaei & Achiui. Idem & Argoli à Persis dicti, & Argolis regio. Thessalicum,
supra diximus, & Amphiloichicum, ut omnis deniq; Peloponnesus, ut ait Strabo: praesertim
Laconica, Argea appellata: ex quo Helena ab Homero Argea dicta est. Propter igitur fre-
quentiam ac uarietate nominis huius manauit Graecum prouerbiū in uiros gloriosos &
Sycophantas *ἀργαα φορὰ.* Argos uero Peloponnesiacum de quo nunc sermo, Sophocles
Doricum etiā uocat: diuersis etiā uocabulis censetur, ut ait Eustath. Nam & Aegiala dicitur,
Hippobotū ac Hippium, & Iasium, & Dipsium ob aquae inopiam. A Cyclopiibus aedifi-
Mos Argeo- catum quidā uerius tradidere quā à Siculis, qui tres cum essent, ut alij, septē numero, Chi-
rum. rogasteres ideo dicti sunt, quod opifices essent, manuumq; opera uicitarent: fabula uero re-
Phoroneus fert eos unum tantū in fronte oculū, manusq; uetri iunctas habuisse. Ab ijs etiā spelūca Cy-
primus rex, clopeae in Argea regione cognominata, ut idem testatur. Aelianus autē de uaria historia re-
Inachi fluij fert consuetudinē apud Argeos fuisse, ut si quē in ocio uiderint, ab eo rationē querere, unde
filius. uiuat. Tota autem haec regio sita est in parte Peloponnesi quae respicit orientem. De regibus
Niobe eius Pausanias sic ait. Phoroneus primus Inachi fluij filius, hic initio disperfos populos in
Argus urbem coegit, appellauitq; Phoronicū: huius filia Niobe fuit quae Argum peperit, qui regno
Pirasus & succedens de suo nomine populos appellauit. Ex Argo Pirasus & Phorbas, ex Phorbante
Phorbas. Triopas

Triopas: ex hoc Iafus & Agenor, ex Iaso, lo: quæ in Aegyptum abiit, pro dea q; colitur. Ex Triopas
 Agenore Erotopus, ex hoc Stenelas, ex Stelena Gelanor, quem Danaus ex Aegypto ueniens Iafus &
 regno priuauit, alteramq; sobolem cepit: ex eo enim filia L. uiros & patruales simul interfe- Agenor
 cerunt Lyncei filios, & post Danaum Lynceus frater. Ex hoc Abas, ex quo Acrisius qui re- Io
 gnauit apud Argos, & Prætus qui Tyrinthum & Argiæ maritima tenuit, cuius filia erran- Erotopus
 tes ob infantiã, curatae sunt à Melæpo Amithaonis filio. Acrisius autē Danaen habuit filiam, Steneleus
 cuius prolem ex respōso Apollinis formidans in turrim relegauit, ubi ex fabulis Iuppiter in Gelanor
 auri gutta per tegulas descendens ex ea Perseum genuit uirum fortissimum, qui Acrisio in- Danaus
 terfecto successit, Mycenasq; adificauit: ex Acrisio Megapentus, qui ubi patrem interfectū Lynceus
 uidit, Perseo cessit. Ex Megapento, Argeas, qui Anaxagorã genuit, cum quo simul Melan- Abas
 thus & Bias filij Amithaonis regnauerunt. Sub ijs igitur Argiuorum regnum diuisum, ex Acrisius
 Biante regnauerunt quinq; uiri, in generationes quatuor usq; ad Cyanippū Aegiali filium, Prætus
 ex Adraſto geniti: ex Melantho autem generationes sex, homines totidem usq; ad Amphi- Danae
 lochum Amphiarai filium. Plus enim Anaxagoridæ regnarunt: ex Anaxagora enim Ale- Perseus
 ctor fuit, ex hoc Iphis & Capaneus unus è septē ducibus, ex quo Steneleus qui Iphi patruo Megapentus
 successit. Amphiloachus autem post Ilium captum migravit in eos populos, qui de suo no- Argeas
 mine nunc Amphiloachi dicti sunt. Cyanippo uero sine liberis moriente Cylarabis Stenelei Anaxagoras
 filius regnum solus obtinuit Argiuorum. Quo etiam sine liberis decedente, regnum perue- Bias & Me-
 nit ad Orestem Agamemnonis, deinde ad filiū eius Tifamenon ex Hermione: sub quo He- lanthus.
 raclidæ Peloponnesum inuaserunt, expuleruntq; ex Argo & Lacedæmonia Tifamenum, & Adraſtus
 ex Messenia Nelidas, id est, Nestore prognatos: uidelicet Alcmeonem Sillæ filium Tasse- Aegialeus
 dis nepotem, & Pysistratum Pysistrati, & filios Pæonis filij Antilochi Nestore nati: & cum Cyanippus
 eis Melanthum Andropōpi, qui Bori, qui Penthili, qui Periclimenis fuit. Tifamenus igitur Melanthus
 cum filijs & exercitu in Achaïam nunc appellatam: Nelidæ autem præter Pysistratum, qui Amphiarus
 non constat quò ierit, Athenas uenerunt. Hinc Athenis Pæonidum & Alcmeonidum ge- Amphiloachus
 nus. Melanthus uero regnum tenuit quod ex Thymæte Ozyynthi filio abstulit. Thymætes Ex Anaxa-
 enim ultimus Theseidarū regnauit Athenis. Septem ex Argo duces uno tēpore cōtra The- gorã.
 bas filios quidē habuere qui uictoriæ successere. Aegialeus Adraſti, Promachus Partheno- Alektor
 pei, Polydorus Hippomedōtis, Polynicis Therſandrus, Amphiarai Alcmeon & Amphilo- Iphis & Ca-
 chus, Diomedes Tydei, Steneleus Capanei. Et hæc quidem ex Pausania. Eusebius autē dicit paneus.
 reges Argiuorum XIII. regnasse annos D. XLIII. primumq; Inachum fuisse. Pho- Steneleus.
 ronci patrem annos LX. Isaac usq; ad Acrisium tēpore Delboræ iudicis: deinde Perseum Cyanippo
 Acrisij filium Mycenæ regnum transtulisse, huius Steneleum filium patrem fuisse Euristhei successit Cy-
 patris Atrei: deinde Agamēnonem, Aegisthum, Orestem, Tifamenū, Penteum, Cometem, larabis.
 usq; ad Heraclidarum ascensum. Deinceps loca percurram. In ora primum Nauplia à sinu Orestes
 Argolico, dicta à τῆ ναυσὶ προσωλεῖσθαι, id est, quod huc nauibus adplicetur, ut ait Strabo: Tifamenos
 uel quod hic Nauplius Neptuni & Amymones filius regnauit, qui postea coloniam in Ca- Heraclidæ fi-
 phereum Euboeæ mutauit. Seruit & hæc urbs Venetorum imperio, uocaturq; corrupto uo- lij septem
 cabulo Neapolis Romania. Epidaurus Limeræ uocata, quod pratīs abundet, uel quasi lime Ducum.
 nera quod ualde fuerit portuosa. Item Mileſia & Aemera à sanguinis effusione, tum pecu- Nauplia
 dum, tum taurorum quibus aram Aesculapij uenerabantur, unde etiam Epidaurus dicta, ut Nauplius rex
 Stephanus. Strabo etiam Epicarum uocatam dicit, quod Cares etiam tenuerint. Sita est in Epidaurus
 recessu Saronici sinus, natura munita, montibus circumdata, nobilis alioquin templo Aescu- Aesculapij
 lapij, referto tabellis ab eo curatorum. Consuetudo fuerat ut noctu ægroti in eo dormirent, templum.
 atq; hoc modo in somnis à numine curari dicebatur: quæ superstitio deinde Romã transla- Hermionē
 ta in insula ubi adhuc eius templi uestigia uisuntur. Hermione urbs, à τῆ ἑρμίου, mutata
 o in e, quod huc Iuppiter cum Iunone è Creta adplicuerit, ubi & nobile Iunonis uirginis Træzena
 templum. Strabo hanc inter claras ponit Argeæ ciuitates. Træzena nobile oppidum mari Træzena
 superstans Chersonesi specie stadijs xv. dicta quandoq; Aphrodisia & Sarona, & Posſi-
 donia, & Apollonia, portū habet qui γένειον dicebatur, id est, barba, ubi coloni barba capil-
 loq; promisso squaliebant: ex quo natū prouerbiū apud Græcos, Ad nauiga Træzena, ut Eu-
 stath. Athenæus quoq; scribit: Vinum Træzenum si mulier prægnans degustauerit abortū Saronicus
 faciet. Saronicus sinus in hac parte est cognominatus à Saroni flumine Træzenes. Nam à sinus.
 Træzene ipsa Saronica uocata est, uel à Saroni uenatore ibi submerso dum feram insecta-
 tur, uel

GEOGRAPHIA

- tur: uel quasi Syronicus ἀπὸ τοῦ σὺν ὄρεϊ, quod Scylla Niso patre Megarensiū rege necato à Minoë, cuius gratia patrē prodiderat, ac eum secuta fuerat, undis proiecta, ac deinde à mari huc tracta, & sinui Saronico & Scyllaceo promontorio quod iuxta est, nomen dederit: hæc Eustath. Plinius uero aliud adfert etymū, quod is sinus querno nemore fuerit redimitus, sic antiqua Græcia quercū appellante. Et hæc quidem ora. Intus autem Argos ipsum de quo sarris dictum est. A sinæ unde sinus A sinæus. Hæc enim & Hermione domicilia fuere Dryopū, qui loca circa Sperchiū amnem in Thessalia deserentes, in hæc loca migrarunt. Cleone urbs in uia est ex Argis Corinthum proficiscētibus, in mōte sita. Apud hanc sylua est Nemea apellata, in qua Hercules leonem interfecit. Ludi quoq; Nemea celebrantur ob Archemorum, apij corona proposita: dicta est urbs à Cleone ab Hercule superato: uel ut ait Pindarus poeta, à Cleone Alopī & Meropes filia, Eustathio. Herodotus quoque alteras in Atho monte Cleonas ciuitatem esse dicit. Eionas Strabo tantum dicit oppidum esse quod Mycenæ siue Athenienses desolates nauale fecerunt. Est & singulari numero Eion Cheronia ciuitas apud Thucydidem. Est & Strymonia, & item alia Pieria Eion, ut Eustathius. Limenæa uicus, unde de limneus Thucydides bisyllabum protulit. Melimna urbs ubi Venus Melimnæa colitur. Midea Lycophon. πῶ καὶ αὐτὰρ τε μελιμνοῦ ἀρ τε δέορ. Midea urbs olim, nunc uicus paruus, prius Persei ciuitas à Midea filia Alopis, legitur & penultima cum diphthongo & sine, ex quo apud Latinos media fit syllaba. Est & altera Bæotia, ut Homerus. οἱ τε πολὺς ἀφύλορ ἄρην ἔχορ, οἱ τε μίθεαρ. Est & in Libya tertia. Orneas uel orneas quod est magis usitatum cōmuni lingua, uicum esse apud Argos Strabo scribit, dicitq; à flumine homonymo iuxta currente, celebrem quondam urbem in qua Priapus orneates colebatur, ut Eustath. Oene urbs. Orus historicus Oenen scripsit trissyllabum, & incolas Oenatas ubi & Minerua Oenata colebatur à Proeto rege templo extracto, ut Stephanus. Inachus fluuius è montibus Arcadiæ meridiem uersus in sinum Argolicum exit Argeam à Laconica diuidens. Ex quo Argeorum regio Inachia dicta est, ut autor Stephanus. ARCADIA in medio Peloponnesi sita, ab Arcade Iouis filio nomen accepit, dicta & Pelasgia & Parrhasia, & Lycaonia, & Azania, & Gigantis, & Pania Eustathio. Prosilini quoque Arcades autore Lycophrone appellati, quasi ante lunam geniti, quod uetustate cæteris præstant. Causa est quod in diluuiō Deu calioneo soli ad montes uicinos euaserint. Pausanias dicit in Arcadia primum regnasse Lycaonem Pelasgi filium. Huius multos fuisse filios qui nomina terris dedere, in primis Callisto, filiam, quæ ex Ioue Arcadem genuit, qui Arcadiæ nomen dedit. Ipsa in uersam conuersa, in septentrione lucet. Apidaneas etiam eos Dionysius poeta uocat. Strabo autem Apidonas ab Apide Phoronei filio, ex Epiro ob serpentum multitudinem in Peloponnesum migrante, à quo Peloponnesus Apia dicta est, per exochen uero Arcadia, ubi ipse habitauit, huius Apidis meminit Aeschylus. ἄριστ' ἐλθὼρ ἐκπέρας ναυλακτίας. dicitur & Azanis à siccitate usque in hunc diem, ait Eustathius. Narrauit & de pileo Arcadico ab alijs diuerso: & eos Arcadas imitari qui miserantur alienam calamitatem, ut Plato in comœdia quadam planè indicat. Quoniam Arcades bellicosissimi cum sint, alijs uictoriæ laudem referunt, exemplo Herculis qui Euristheo laborum gloriam dicauit, ut idem est autor. Nunc oppida dicam, quæ Strabo testatur magna ex parte interijisse. Plura uero ex eis à Lycaonis filijs, uti diximus, ædificata. Azania pars est ab Azano Arcadis filio. Eudoxus libro sexto Geographiæ Arcadiam tradit diuisam in Parrhasiam, Azaniam, & Trapezuntios. Azaniam ciuitates habere xvii. quas sorte adsecutus est Azca. Idem adfirmat esse in eadem parte Azaniæ fontem, quem degustantes tetro arcentur odore, cuius lympa Melampus Prætides curauit Stephano. Acacesium urbs ab Acaco Lycaonis filio Pausaniæ in v. Acontium urbs item à Lycaonis filio, Acontia Stephano, Acmyliū urbs Pausaniæ in vii. Alea, Aliphya, Caphyra, Cynetha, Diopa, Eparithe, Euthea, Enispe, Hom. καὶ ἐν Γαθῆα, Lycoa urbes Pausaniæ in viii. Lycosura, Lycea, Mathirea, Melane à filio Lycaonis eidē, Mantinea & Mātina sicuti Zelea & Zela à Mātino Lycaonis filio habitata, ut ait Strabo, ab Argæis nobilitata trophæis Epaminōdæ, qui Lacedæmonios in eo loco supauit, ipseq; una extinctus est: dicta est ab Home. amabilis, & amœna, quoniā uitifera, ut enarrat Eust. Megalopolis, unde fuit Polybius historicus, & Amesidorus qui de ciuitatibus scripsit aliā in Pōto diximus. Nonacria urbs in parte Azaniæ, Neda Step. Euphorioni autē Nedeæ Oreftasum

Orestasum ab Orestasio Lycaonis filio Stephano. Pausania autē Oresteon ab Oreste Aga
 mēonis filio. Onchaū item. Orchomenū pecorosum, pascuisq; idoneū ab Homero dicitur,
 ad differentiā alterius Bœotia cui⁹ supra memini. Parrhasia regio & ciuitas, à Parrhatio Ly
 caonis: uel quasi Parrhabasia, id est, nefas & scelus quo Lycaon in louē est usus: fabula à Ly
 cophonis enarratore describitur. Phalantus ciuitas & mons Pausania in VIII. Phigalea pe
 nultima correpta urbs. Rhianus in V. Messeniacorū. τῆρ μὲν ἀνοίγειτ' ἀκοιτὶρ ἐπὶ κρανάω θιγα
 λαίαρ. Dicta est deinde Phialea sine g. penul. producta, est & altera in Bithynia Stephano.
 Pallantiū urbs à Pallante Lycaonis, ut Hesiodus scribit. Hinc Romæ Pallanteum & Pallan
 tium. Pholus mons, à Pholo centauro. Phalasia urbs Pausania in VII. Pyla locus Arca
 dia. Parorea item, scribitur & Parotraa cum diphthongo. Pheneus Azania urbs. Home
 rus. οἱ φενέου τ' ἐνέμοντο καὶ ὄρχομενόν. Ad montem sita Cyllenum. Strabo scribit hinc Sty
 gis aquam letiferam, quam sacram putant, manare. Herodotus uero apud Nonacriam ciui
 tatem hanc dicit modicam quidem uideri ē petra in uallem defluere: qui tamen minime di
 scordes sunt, cū eadem Arcadia pars, & Pheneus & Nonacris & Azania sit. Rhipa, quam
 ait Strabo interisse, regionemq; tantum Rhipida uocari. Stratia urbs, de qua & Rhipa sic
 ait Homerus. εἰπὼν τε στρατίω τε καὶ ἠνεμόεσσαρ' ἤϊσσιν. Stymphalus urbs & fons & cam
 pus & palus Arcadia, ubi Diana Stymphalia. Hic Strabo memorat Herculis de auibus
 fuisse Tropæum. Schoenus à iuncis ibi prouenientibus. Tegea. Homerus. καὶ πύλω εἰ
 χορ καὶ μαυρὸν ἐρατὴν. Hanc ditissimam Strabo testatur, simul & antiquum prouerbium.
 εὐδαίμων ὁ κόρινθος, ἐγὼ δὲ εἶλω πύλας. felix Corinthus: ego tamen sim Tegeata. Pausa
 nias dicit Mantineum, Tegeaten & Menalum, Tegeam & Mantineam ædificasse, apud
 Tegeam quoque Mineruæ simulacrum fuisse Scopæ opus pulcherrimum, quod Augustus
 post Actiacam uictoriam ablatum Romæ in foro posuit. Telphusa, Lycophron. δὴν ἐά
 σθ' ἰατρὸν τελεφουσία. est & Thelphusum Bœotia ciuitas Straboni. Tricolonum à Trico
 lono Lycaonis. Thynæum. Thisna Pausania. Trapeza urbs prope Tricolonum Step
 no. Hypsus urbs Pausania V III. Montes Arcadia Apforis, Cynosura, Erymanthus, apri
 ab Hercule superati fama nobilis. Pholoe. Cyllene, ubi dicunt albas esse merulas ac cano
 ras, quas noctibus per lunam capiunt, ut Eustathius. Flumina quoq; præcipua, Melas, Cra
 this, Ladon.

Orestasum
 Onchaum
 Orchomeni
 Parrhasia
 Phalantus
 Phigalea
 Pallantium
 Pholus mons
 Pyle
 Pheneus
 Rhipa
 Stratia
 Stymphalus
 Schoenus
 Tegea
 Cope
 Telphusa
 Thynæum
 Thisna
 Trapeza
 Hypsus
 Apforis
 Cynosura
 Erymanthus
 Pholoe
 Cyllene
 Melas
 Crathis
 Ladon.

INSVLAE IONII ET AEGAEI

ARE QVOD Thucydides primo libro Græcum, nostri nauæ Archipelag
 us appellant, in hoc comprehendi mediterraneo palam est, uarijsq; ex cau
 sis uaria sibi nomina usurpare. Insulis insuper plurimis refertum, late regio
 nes nō solum Græcorum, sed partim barbarorum obire. Romani, uti Plinius
 refert, hæc omnia maria duobus nominibus appellant, Macedonicum, quod
 cunque Macedoniam & Thraciam, Græciense quod Græciam abluit. In hoc spatio Ionium
 est à Leucopetra, ubi Adriaticū desinit, usq; ad Isthmon Corinthiacum, dictum ab Io, qua
 bos illud tranauerit. Post Isthmon uero Aegæum, Creticum, Mirtoum & Icarium. Aegæo
 nomen dedit scopulus inter Tenedā & Chium, uerius quàm insula, extracto nomine à spe
 cie caprae, ut Plinius ait. Alij ab insula quam Aegas Homerus uocat. οἱ δὲ εἰς ἐλίαν καὶ
 αἰγῆς. Hæc sacra erat Neptuno, qui ut scribit Nicocrates phantasmatis quibusdam noctur
 nis incolas infestabat. Pherecydes ipsum Neptunum Aegæum appellatum fuisse dicit, un
 de & mare ab eo cognominatum. Hoc pelagus sanè procellosum ob frequentes insulas ab
 autoribus describitur. Est & Aegæus campus in Phocide à fluuio Aega nominatus Eu
 stathio. Igitur de Ionici prius insulis dicendum, quæ Epiro adiacent in mari Thesproti
 co, quarum potissimæ Cercyra, Cephallenides, Echinades. CERCYRA à Græcis appel
 latur: nunc Corfinium, diuersa à CORCYRA quæ parua est insula in Adriatico Venetis
 possessa. Oblonga est milibus passuum nonagintaseptem. Cum portu & ciuitate eiusdem
 nominis libera, & oppido CASIOPE templum Iouis olim habente, itēque promon
 torijs Phalacro & Amphiboli: uocata ab Homero Phæacia & Segeria, à Callimacho Dre
 panum, ut Plinius refert, Eustathius in Dionysium scribit, hanc quondam potentia naua
 li floruisse, & bello Persarum toti Græciæ communi sexaginta triremes armasse. Esse præ
 terea Corinthiorum ædificium. Cuius rei originem enarrator Apollonij poeta hoc mo
 do refert. BACCHIAS filius Dionysij Corinthi agebat. Cuius successores Bacchiadae
 s 4 appellati,

Cercyra
 Corcyra
 Casiope
 Phalacrum
 Amphibolis
 Phæacia
 Segeria
 Bacchiadae

- appellati, nobilitate ac potentia polluerunt. Cumq; interfecissent Atteonem magnum apud Corinthios uirum, Melissus pater de republica benemeritus ad ultionem populum concitauit. Pauloq; post ex nimio dolore precipitem se è loco sublimi dedit. Igitur cum expellerentur Bacchiadae, unus ex eis Chersocrates cum socijs Cercyram tenuit expulsis ueteribus colonis, qui fugientes ac Ceraunia & Epirum pratercuntes ad Oricum in Illyrico peruenerunt, eaque loca ubi Abytes sunt tenuere. Hic Alcinoi cum Nausicaa filia regnum, hospitiumque Vlyssis & horti celebrati: nunc omnia in Venetorum concessere potestatem, qui eam insulam simul & uicinas proximis annis contra tot milia turcarum diuinitus defenderunt.
- Cephalenia** phaleniam Plinius Melenam prius appellatam dicit, Hellanicus & Dulichium. Strabo autem non idem apud Homerum uocari, praeterea tetrapolim esse, sed suo tempore ad nihilum redactam C. Antonium cum hic exularet & penè dominaretur restituere conatum fuisse. Eustathius in Homerum dicit Cephalenidas insulas Teleboas & Taphios, de quibus post paulo dicam, tenuisse, donec Cephalus progenitor Vlyssis ex Athenis ab Amphitryone missus eos expugnauit, donoq; habuit ac Cephalenidas à suo nomine appellauit. Et successione deinde cum ad Vlysses uenirent, ab eodem Troianis temporibus ducti fuere, ut Homerus in catalogo ostendit. Inter Cephalenidas **SAME** insula est altera à Samo Ionica, Homerus. *δουλίχιόν τε σάμην τε καὶ ὑλκέντα ζάκυνθον.* Huius coloni Samei appellantur: alij Samij Straboni, Adiacent Cephaleniae & **ECHINADES** insulae ab echinorum frequentia dictae, sicuti Sepiades à sepijs, Lagusae à leporibus. Phycusae ab alga. Pythecusae à simijs. Pityusae à pinis, ut Eustath. Strabo quoq; inter Echinadas & Zacynthum insulas *ἑξῆς.* id est, **ACVTAS** ponit, ab Homero *δοῶς*, id est, celeres uocatas, dicitq; per Troiana tempora per Megetem Phylei filium, & illas Echinadas tenuisse. Phyleum enim iratum à patre Augea Elidis & Epeorū rege discessisse, atq; haec loca cum Epeis occupasse, Dulichiumq; condidisse, Homerus. *μίσγης, ὅμ τι κτε δ' ἰ φίλος ἰωπότα φυλεύς, ὅς πε δολίχιον δ' ἀπῶσατο πατρὶ χολωδίς.* **ASTERIA** inter Cephaleniam & Ithacam, Asteris ab Homero dicta. *ἔσι δ' ἕξ νῆσος μέσση ἀλλ' πετρήεσσα, μέσση γυῖς ἰθάκης τε σάμοιο τε παπυαλοέσσης, ἄσειρς οὐ μεγάλη.* **DULICHIVM** & Dulichia dicitur à Dulicho Triptolemi filio: est & insula Doliche in Lycia, altera ciuitas in Campania Stephano. Strabo autem hanc circuitu centum sexaginta stadiorum esse, & originem à Phyleo quem supra memorauimus habuisse dicit. **ITHACA** clara tantum Vlysses, sterilis alioquin ac parua etiā Ciceronis testimonio in orationibus his uerbis. At si uos, id quod iure debet, ueltra patria delectat, cuius tanta uis est ut Ithacam illam in asperrimis saxulis tanquam nidulum adfixam uir sapientissimus immortalitati anteponeret. In ea Neritus est mons quem in primo Odysseae idem poeta *νήριτον δένδρον ἔσασα* uocat. Hinc Neritius Heros Vlysses appellatus est: altera in Syria Ithaca Eustathio. **CROCYLIA** plurali numero & singulari Crocylum memorat Thucydides: nec solum insula est, ut ait is qui scripsit Ethnica, sed pars Ithacae diuisae in partes quatuor. Prima ad meridiem & mare pertinet, secunda ad nauale, tertia ad Crociliū, quarta ad Aegilipa quam Tracheam Homerus uocat. Eustathius. **ZACYNTHUS** à Zacyntho filio Dardani, alia in Hispania, tertia in Libya Stephano. Apud Homerum utroq; genere profertur. *καὶ ὑλίεσσα ζάκυνθος, καὶ ὑλκέντα ζάκυνθον.* **TAPHIAE** insulas prope Echinadas etiam Strabo ponit, quarum caput Taphus: ijs Taphij & Teleboae imperauerunt, de quibus huiusmodi repetit originem enarrator Apollonij poeta. Perseo ex Andromade, ut narrat Herodotus, quatuor fuere filij Alarus, Steneleus, Mestor & Electrion, qui simul regnauerunt. Ex Hippotoe Mestoris filia, & Neptuno Pterelas genitus, ex Pterela Telebos & Taphus, à quo Taphus insula, in qua Teleboae ac Taphij communi nomine & imperio fuere. Igitur ij Hippotoes eorū auia pecuniā, ab Electrione eorū necessario qui pro ea spondit, repetebat: qua negata ad arma uenere, armenta abegerunt, ipsum deniq; & filios sustulere. Alcmena Electrionis filia patrē ultura, Amphitryonē Thebanum hominem potentissimū in matrimoniū accepit, atq; hoc pacto bello inter eos conflato ab eodem Amphitryone deleti sunt, eorumq; regnū Cephalo profugo Atheniensi qui exercitui praerat donatum. Quod ad Vlysses è successione peruenit. Hae ille. Ex quo apparet Teleboas & Taphios omnibus ijs insulis imperasse. In eodem mari è regione Eleorum duae cernuntur insulae **STROPHADES** appellatae antiquo Harpyiarū rec eptaculo clarae: unde *ἀπὸ τῶν σφείων* nomen auspicatae, quod huc conuersae sint à Zetho & Calai è Phineci mensa fugatae. In quarum altera Cœnobium hodie diui Basilij uisitur, altera Ornithonis usum monachis suppeditat

ditat, tāta Græcis alioquin seueritas, & in hac parte religio, ut turpe Christi seruis existimēt
auiaria huiuscemodi aut leporaria propter coitum ob oculos uersari.

CYCLADES ET SPORADES

DIACENTES Ægæo Creticoq; mari Cyclades sunt & Sporades, hæc quod
sparsæ, illæ quod in orbem consistant, appellata. Has alias alij ac penè innume
rabiles faciunt, quæ omnes partim in Venetorū, partim in Turcarū uenere po
testatem, magnaq; ex parte nomina mutauerunt. Antiqua Samus, Samothra
cia, Imbrus, Pathmos, Anaphe, Tenedos, Cia, Chius, Ten⁹, Thasus. Cycladū

prima Delos est ob Phœbi numen. Cū ceteræ mouerētur, hæc sola stabilitate donata, ut ait
Pindarus poeta: dicta q; à manifestatione sui, quod statim in mari apparuerit Plinio. Strabo
apud hanc Cynthum montem & Inopum paruum fluuium ponit. Ortygiam nonnulli ean
dem cum Delo ponunt, alij uicinam. Plinius Ortygiam dicit à Latonæ lorore, & Asteriam
ab astri similitudine Delum appellatam: apud hanc Cenchrius amnis labitur, ubi dicunt La
tonam peperisse, oleamq; monstrari ubi post partum quieuit Straboni, P A R V M quidam
ex A R C A D I A cōdidit, ut ait Callimachus. Nicanor autē in Antonomasijs dicit eam uoca
tam esse Practiam, & Demetriada, & Zacynthū, & Hyriam, & Hylessam, & Minoiam: Car
barnem à Cabarno quodam, qui raptū Proserpinæ Cereri indicauit: postremo ab Iasonis ne
pote Parum. Hæc quondam in deditioem Milciadis ducis Atheniēsiū ueniens, promiss
is non stetit, statimq; rebellauit, ex quo apud Græcos prouerbiū in fœdistragos, ἀναπαριό
ζαρ. autor Stephanus. Gignit marmor candidissimum, quod Lychnium uocant: quoniā ad
lucernas effodiatur. Eo sunt usi primi omnium Dipetus & Scylus marmorarij. Plin. De Pa
rio uero Propontidis ciuitate in Phrygia dixi. Naxos eadem & Strongile, & Dionysias di
cta Plinio, sacra Baccho: hodie uero præfulem metropolitanum habet, & ducem è gente Ve
neta, qui plures in eo pelago insulas possidet. Mycon Plinio, Myconus Straboni. In hac se
pulti dicuntur gigātes ab Hercule interfecti: ex quo prouerbiū, πάνθ' ὑπὸ μίαν μυκωνομ. In eos,
qui ea quæ natura sunt diuidēda, sub una scriptioe ducunt. Vocant & Myconios caluos, q
eorum regio sit huiuscemodi. Syrus prima producta, quam Homerus in Odyssea Syriā uo
cat. Hinc fuisse ti a liē Pherecydes philosophus. Est idem Seyrus addita c litera, ante Mace
doniā insula Lycomedis, clara Homeri sepulchro, & latebris Achilles pueri, dum peteretur
ad bellum Troianum: dicta quasi σκληρός, à loci asperitate. Scyri capræ mirabiles feruntur,
& lapides uario colore præstantes. Eust. Seriphus locus asper, & aptus exilio. Hic dicit Ælia
nus de animalibus, Perseū cū capite Medusæ fessum quieuisse apud paludem, excitatumq; à
ranis perpetuū illis silentium ante Iouem patrem imprecatum: ex illo ranas ibi obmutescere.
Tenus, ubi olim duo sepulcra, Zethi & Calais filiorū Boreæ, quorum alterum Boreā flante
mouebatur, ut ait enarrator Apolloniē. Aristoteles de miraculis dicit in ea φιάλωμ cōmixtio
nem esse, unde ignem facile accēdant. Et Athenæus in dīpnosophistis fontē in eadem esse,
cuius aqua uino minime cōmiscetur. Stephanus hanc Ophiussam dicit appellari: præterea
alterā esse Tenum Laconia, unam è centum. Thera è Cycladibus una, quā Euphemus Ar
gonautarum unus, iacta in mare gleba cōstituit, ac Callisten uocauit, incoluitq; Sefanius ex
eius prognatis. Postremo Theras Autelionis filius, qui eodē è Sparta uenerat, de suo nomine
appellauit. Quam historiā ijs uersibus explicat. εὐφήμος βῶλωμ δὲ θεοπροπίσιμ ἔανθεῖς ἦκεμ ὑπὲρ
θερχίμ φθὶ δὲ ἔκρθη νῆσοσ ἀέρθη καλλίσκη, πᾶσ δ' ωμῖεσ ἔσοφὸσ εὐφήμοιο. οἱ πρῖμ μὲ πρτὲ δ' ἠ σῖντῖάδα λῆμα
νομ ἔνοιομ, λῆμνοσ τ' ἔζελαδέντεσ ὑπὸ ἀνδράσι τυρσηνοῖσι, σπάρτημ εἰσαφίκανομ ἐφέσιοι, ἐκ δὲ λιπόνι
τασ σπάρτημ ἀντεσίωνοσ εὖσ πάισ ἠγαγε θήρασ, καλλίσκημ ἐπὶ νησομ: ἀμείφατο δ' οὐνομα θήρησ εἰς ἔθεμ.
ἀλλὰ τὰ μὲν μέτοπιμ γένετ' εὐφήμοιο. Euphemus glebā, augurijs lætus Misit summerlam: hæc
extra insula exorta est Calliste, natorū sacra alūna Euphemi. Qui ante olim Sintiada Lēnon
habitabāt. Lemnoq; expullū à uiris Tyrrhenis, Spartam profecti sunt incolæ: deserētes uero
Spartam, Autelionis bonus filius eduxit Theras, Callisten in insulā: mutauit autem nomen
Theræ ex se, sed hæc quidē facta sunt post Euphemū. In hac insula Eustathius ex aliorū au
toritate tradit, quinquagenarios & septenarios homines moriētes infletos esse: hos q; limen
uitæ attingētes ignorētur quales futuri sint: illos q; satis diu uixerint. Anaphe, prope Therā,
prius Membliarus dicta à conditore eiusdē nominis, qui cū Cadmo socius missus ad inqui
rendā Europā fuerat: deinde cū Argonautis in mari per tempestatē errātibus hæc insula op
portuna apparuisset, uocata ab eis Anaphe, ἀπὸ τῶ ἀναφά νεωσ. Eust. Hippurus, nō pcul item
à Thera

Delos

Cynthus

Ortygia

Cenchrius

Oleiros

Paros

Naxos &

Strongile.

Mycon

Syrus

Scyrus

Seriphus

Tenus

Thera

Anaphe

Memblarius

Hippurus.

à Thera

GEOGRAPHIA

- Antissa à Thera. Antissa, est & altera India, quam Philo & Demades Milesius scribunt, tertia Lesbica ciuitas, Cythnus prius & Ophiusa, & Driopis uocata. Cythnicus caseus, & Cythnicus pistor in precio. Idem. Nisyros dicta ἀπὸ τοῦ νέω καὶ σίρω, id est nato, & traho: quod tridente Neptuni abscissa ab eo insula fuerit tracta à gigante Polybote natando: molari lapide tota constat. Vinum præterea Nisyrum laudatissimum, ut Eustath. Strabo autem & Stephanus dicunt Polybotem gigantem à Ioue fulminatam, hic natantem, & Neptuno tridente petitum frustra: ictam Co insulae partem, hanc insulam fecisse. Homerus. οἱ δ' ἄρα Νίσυρόν τ' ἔχομεν.
- Giarus in mari Cretico. Giarus asperitate situs, & cæli inclementia infamis. Antigonus Carystius scribit in hac mures letali esse morfu, ita ut ferrum usque rodant: arborem si attingant, aridam reddunt. Circa mare Creticam insulam potissima: Siphnus, Sofandra, Melos, Cythera, Calabria: ubi perijt Demosthenes. Siphnus prius Merope. Sofandra à salute nomen auspiciata, quod à piratis incurfantibus incolas seruauerit. Stephanus. Cythera urbem habet eiusdem nominis, unde Venus nomen sumpsit: ut apud Hesiodum fabula, à Cythero filio Phœnicis: uocabatur autem Porphyrysa, ob pulchritudinem frequentiamque purpurarum, ut testatur Aristoteles. Est & Calabria Cythera populus Athenis Pandionis tribus. Stephanus. Calabria ubi Asylum Neptuno dicitur, quod cõfugit olim Demosthenes illasus, nisi sibi mortem ueneno consciuisset. Dicitur hanc Neptunus commutatione Deli habuisse, dum insulas eas dii fortirentur: sicuti etiã pro Pytho Tanarum recepit: unde prouerbium in sponte receptis, & commutatis carne illud. ἴσορ Δῆλον τε καλαβρίαρ τε νέμεδδ, πύθω τε ἠγαδέλω καὶ τέναρον ἠνεμόεντα. Est & altera in Italia
- Thasus Calabria. Idem. Thasus ædificium Pariorum Straboni. Arriano autem Thasi filij Neptuni. Eustath. hanc insulam Aureã quondam uocatam fuisse dicit, ob inuetas aurifodinas à Phœnicibus, qui ex Thaso Phœnicio huc habitatum uenere, unde nomẽ insulae inditum. Cimolus media producta, ex qua Cimolia terra apta nitro præparando Straboni. Hæc enim alba est, lintheaque candidissima reddit. Lerus, hic Phocylides pessimos agere colonos refert, his uerbis. Λέριοι κακοί, οὐκ ὁ μὲν, ὁ δ' οὐ. πάντες, πλὴν προκλέης καὶ προκλέης λέριος. Therasiam Strab. prope Theram ponit: hodie Sanctorinum, cui dux idem ac Naxo præfidet, è gente Veneta. Casos oppidum habet sui nominis: circa illam plures insulae Casiae uocatae Straboni. Homerus. οἱ δ' ἄρα Νίσυρόν τ' εἶχομεν κρέαπαδόν τε κάσον τε. Eustath. hinc coloniam traductam in Syriam dicit, quæ nomẽ dedit Casio monti, uocataque prius Astraben. Helena inter Sporadas, quod primum adplicuit Helena post bellum Troianum: uocatur & Macris è lōgitudinis forma Stephano. Strabo hanc esse putat, quã Homerus Cranaen appellat: ubi primum Menelaus Helenæ cõcubuit. Νήσω δ' ἐν κρηναῖ μίγν φιλότλην ἠὲ νῆ. Icaria inter Sporadas Dionysius poetam usque suo tempore desertam fuisse dicit: ab hac Icarium mare. Quidam ab Icaro Dædali filio huc cadente, dictum putant. Coniungitur enim à septentrione Carpathio mari, ab austro Ægyptio, ab occasu Cretico & Africo Straboni. Carpathus insula tetrapolis est, quarum una Nisyros eodem nomine cum insula supra nominata. Carpathium hinc pelagus, quod à meridie Icarium habet. Eustathius dicit quod hæc Porphyris dicta est, à purpurarum frequentia, fert etiam ferrum. Prouerbium in eos qui male rem gerunt, ut coepti poeniteat, Carpathius leporem: eo quod insulares primum lepores eò importantes: paulo post quum uiderent eos segetes depasci, expulerunt. Amorgus inter Sporadas habet ciuitates tris, Arsenen, Minoiam, Ægialen: uocabatur autem Pancaie & Psythia, & Carsia à Carso quodam qui eam tenebat. Nicolaus Amorgen eam uocat. Hinc uestis Amorgnia, proprium habebat colorem. Oenoë prope Euboëam, postea Sycinus dicta, à filio Thoantis & Oenoës Naiadis. Historia meminit Apollonius. φύγε καὶ δὲ μὲν ἐς οἰνοίω ἐρύσσο προόδεμ ἄπερ σικίνορ τε μεθύσσορ τε δὲ θῆσσορ ἐπακτῆρες σικίνσ ἀπὸ, τὸν ξὰ θόαντι Νήϊας οἰνοίη τέκερ κύνθησσο. Astipalea ab Antice matre appellata, alia in Co insula, alia in medio Cretæ, quarta in Samo, mons est prope Atticam. Stephanus. Calidnas etiam insulas, quæ prope Lectum promontorium sunt. Homerus inter Sporadas ponere uidetur. οἱ δ' ἄρα Νίσυρόν τ' εἶχομεν κρέαπαδόν τε κάσον τε, καὶ κῆρ ἐν ἑρπάλωιο πόλιρ, νήσους τε καλύδνας. Harum potissima Calidna, nonnulli Calimnam scribunt, ubi mel nascitur cum Attico certas. Aegles, ubi Agleti Apollinis fuerat templum. Anaphæ finitima Straboni. Ceos, Cea, & Cia: tribus enim modis hæc insula inter Cycladas ab autoribus ponitur, Ptolemæo Cia, Straboni & Plinio Ceos, quamuis Coos mendose apud Plinium legatur, qui dicit à nostris hanc insulam Ceam uocari, unde Simonides fuit, & uestis delectationi foeminis uenit. Ex quo Cea ueste, non Coa apud Propertium legi debet. Hanc hodie

hodie Permarini Venetorum patricia familia tenent: autor uterq; tetrapolim facit, è quibus
 duæ restant: Carthea uidelicet, & ea quam Iulidem uocant. Apud hanc quoq; insulam mos
 barbarus erat, ut maiores natu annos L X. qui se inutiles reipub. sentirent, ueneno uitam fi-
 nirent. Autores Strabo & Ælianus de uaria historia. Est & Cius oppidū Mysiæ, & Chius,
 itemq; Cos insulæ in eodem mari, de quibus mox. Sunt & aliæ, Andros, Olcarus, Ascania,
 Cynara, Doliche, Astragile, Pathmos diui Ioannis exilio nobilitata.

ATTICAE, IONICAE, AEOLICAE QVE INSVLAE.

YCLADVM quoq; ac Sporadum extimæ quàm multæ, inter quas Atticas,
 Ionicas, Aeolicasq; Ægæum cōtinet, usq; in Hellespontum. Atticæ sunt, Aegi-
 na & Salamis: Aegina penultima correpta, quãuis apud Homerum metri cau-
 sa producat, eius amplissima apud autores mentio, cognominata ab Aesopi
 filia Aegina Aeaci matre, quum prius Oenoë diceretur: nobile quōdam empo-
 rium omnibus in eo mari negociantibus. Argentum prius ibi factum atq; signatum esse Eu-
 stathius testatur, obolumq; Aegineum reliquis præstare. Hic Aeacus regnauit pater Thela-
 monis, & Pelei: horū fratre notho interepto, alter Salamina, Peleus uero in Thessaliã fugit.
 Æaco defuncto Triacon quidã Argiuis uacuã rege insulam inuasit: ex quo illa Argiua &
 Dorica lingua partim cõsebatur. Hic & Æacia fiebat in Æaci honorẽ, & Manteũ erat lami-
 darũ. Iusti enim Æginetæ prædicabantur, & hospitales, apud quos Iupiter hospitalis colit à
 Pindaro dicit, ἔνθα σωτήρια ξενίου πάρεδρε' ἄσκηθ' θέμις. Hinc & Alcmedon & Timosthenes
 nobiles athletæ: hic in Nemea, ille in Olympiã uictor, ut idẽ poeta testat. Altera est Ægina
 prope Epidaurũ in cōtinenti: quapropter nonnulli Homeri carmẽ loco ubi dicit, quiq; tenet
 Æginam, legendũ putant, insulãq; Ægina ut enarrat Eustath. Salamin cõsequenter longitu-
 dine L X. stadiorum ciuitatem eiusdem nominis habens: dicebatur Pityusa à pini frequen-
 tia, & in bello Troiano Atheniẽsibus adhæsisse, ut monstrat Homerus, ἤσσε δ' ἄρωπι' ἰὸν ἀθηνῶν
 ὠπίσαντο φάλαγγες. Siste ducens, ubi Atheniẽsium constitere Phalanges. Quem uersum à
 Solone seu Pysitrato qui Homerum interpollauit, additũ fuisse nonnulli suspicantur, ut au-
 toritate Homerici carminis, ea insula de qua inter Megarenses & Atheniẽs acerrime cer-
 tatum fuerat, in Atheniẽsium potestã ueniret, quibus antiquitus militasset: ut autor idem
 enarrat. Salamis altera apud Cyprũ, quam Teucer superiore relicta post bellum Troianum
 ædificauit, nominata quandoq; Cenchrea, à uiro eius nominis, qui eam tenuit, Ophis ex mo-
 ribus cognominatus: expulsus deinde ab Eurylocho est: autor idem. Hanc etiam Boccarus
 rex potētissimus tenuit, à quo classis præfecto Lycophron poeta Xerxem superatum fuisse
 dicit. Scyronides petrae ubi Scyron tyrãnus de saxo prætereũtes præcipitabat: sublatus dein
 de à Theseo fuit, Strabo. Samus Ionica insula, prius Parthenias, postea Anthemus, deinde
 Melamphyllus, postremo Samus dicta à quodã Heroe, qui colonos ex Ithaca deduxit. Ci-
 uitates in ea XIII. Tymbro & Patroclus cõdidere. Eustath. eam felicem quondam fuisse,
 Iunoniq; dicatam, prouerbiũ quoq; esse propterea: Samum lac gallinaceũ ferre. Paulatim
 deinde ob tyrannos eius defecisse: præsertim Sylofonta fratrem Polycratis. Parthenius hic
 fluvius labitur, qui postea Imbralus est dictus, ut indicat Callimachi uersus: ἄντι γὰρ ἐκλήθη
 ἰμῆος ἰσθμίου. Ex Samo laudata fictilia. Ausonius, Atq; abacum Samio saepe onerasse luto.
 Hanc patriam Pythagoras ornauit, qui Sylofontis tyrannidem pertæsus abiit in Aegyptũ.
 Rediens autẽ cum nihilo melius rem inuenisset, secessit in Italiam. Samios Atheniẽs non
 obtemperantes graui obsidione mulctarunt: ac colonos ad duo millia miscrunt. Strabo, Sa-
 mothracia quondã Dardania, quod Dardanus ex Hetruria fugiẽs hic substitit: mox in Tro-
 iam traiecit, ut Eustath. qui etiã ex autoritate Aristotelis de rep. Samothraciã dicit Leuco-
 siam uocatã: deinde à Sao Mercurij & Rhene filio Samus, Thracibus postremo habitata,
 Samothracia appellata. Hanc Apollonius primo Argonautarũ Atlantidos insulã uocat, q̃
 ut ait eius enarrator, Electra Atlantis filia eam habitauerit, quã incolæ Stratageda uocabãt.
 Hanc dicit ex Ioue tris filios genuisse, Dardanũ quem supra diximus, Iasũ qui à Ioue fulmi-
 natus fuit, & Harmoniã quã duxit Cadmus, quã à matris nomine portas Thebarũ Electri-
 das uocauit. In Samothracia mysteria quædã celebrãt: quibus initiati nauarũ maris securitatẽ
 auspicabãtur: ad hãc iussit Orpheus Argonautas descẽdere: hæc ille, Chius ciuitatem habet
 eiusdẽ nominis portuosam, capacẽq; nauium lxxx. Promontoriũ Melenã, montem Palmaũ,
 Aruisiam, locũ asperũ & importuosum, qui uinũ fert graecanicorũ optimũ: hæc Strab. Verg.
 Vina

Chius

Cos

Andros

Olearus

Ascania

Cynara

Doliche

Astragile

Pathmos

Aegina

Acacia festũ

Manteum lar-

midarum.

Alcmedon

Timosthenes

athletæ.

Salamis

Salamis

Scyronides

Samus

Parthenius

Pythago.

Syloson, Poli-

crates tyrãni

Samotheacia

Chius

Melenã

Vina

- Arufia** Vina nouū fundam calathis Arufia nectar. Hæc nostra ætate adiectione unius literæ Maruifia dicimus, quæ prius è Chio, nūc è Creta optima ueniūt. Fert & nigrum laudatiffimum.
- Echalia** Plinius dicit hanc liberam fuisse ciuitatem & Echaliā antiquitus appellatam, ex Metrodori uero & Cleoboli autoritate à Chione nymp̄ha cognominatā. Hanc deniq; Andronicus
- Caunus** Palæologus Imp. Constantinop. Genuēfibus, à quibus imperio fuit restitutus, cōcessit. Caunus à Cauno dicta, adamato à sorore Biblide, quæ se præ dolore suspēdit: unde prouerbium in amores inconcessos, καυνοῦ ἔρω. pestilens alioqui locus ob inclemētiam cœli. Ex quo narratur Stratonicus citharædus illac iter habēs, ac respiciens colorē hominū ob pallorē prope subuiridem, dixisse illud Homericum lib. vi. Iliados, οἴητις φασίω μὲν γυνεή, τοῖν δὲ καὶ ἀνδρῶν, id est, Tale quidē genus est hominum, quale & foliorum. Resellentibusq; eius cauillū, addidit nō minus urbanum: quomodo eos dicā morbidos, ubi mortui ambulant? Lesbos Aeolicarum metropolis, mil. stad. circuitu, clara præsertim uulgata capitis Orphei fabula, quod extititum, huc undis aduectum, ac locutum tradunt: ratio, quod post Orpheum in ea insula celeberrima ingenia eloquio claruerūt, quorum de numero Arion, Pythacus, Sappho, Alcæus, Therpādus. Eius ciuitates plures. Lesbos homonyma insulæ, Mitylene, Erassus, unde Theophrastus fuit: Methymna, uini feracissima: Pyrrha, Antissa, Sigrū promontorium, Mitylenen hodie unā cum tota Lesbo Metellinū appellāt, quondam Frāncisci Catalusij Genuensis, cui Caloioannes Imp. Cōstantinop. quod eius auxilio classis ad imperium restitutus fuerit, dono cōcessit: nuper uero dum nostri eam inuādere uellent, à Turcis maxima clade reiecti.
- Lesbus** Inter Lesbū & Asiam insulæ circiter XL. Hecatonnesi dicuntur Straboni, in quibus Apollo colitur Hecataeus ab Homero appellatus, id est, lōge iaculans: inter quas præcipuæ Smynta, Gryniū, Cilla, Tymbra, ubi Smyntæus, Grynæus, Cillæus, Tymbræus Apollo colitur.
- Mitylene** Tenedos uocata quādoq; Leucophrys, deinde à Tenide puella Tenedos, quæ odio nouerca calumniā apud patrē passa, quod à tibicine cōpressa fuisset, in pelui ab eodē posita, & fluuio Cydno permissa, delata est in hanc insulam: ubi Neptuno templum dicauit, in quod tibi cines ob puellæ infamiā ex lege non ingrediuntur. Hæc Aelianus de uaria historia: hodie quoq; nomen antiquū retinet. Lemnos contra Troadem iacet: nūc Stelimum appellatū, ubi Vulcani officina, & urbes duæ, Myrina, & Ephestia. Homer. Lemnios Sinties appellat, ubi Vulcanum è cœlo claudum cecidisse, primo Iliados dicit. Lemniades mulieres uiros interfecisse ad unum omnes, præterquā Hyspileam, quæ Thoanti patri pepercit: cum alij tum Apollonius in argonauticis refert. Causa fuerat, quod cum Venus à uiris in sacrificio despiceretur, tetrū odorē uxoribus immisit. Illæ propterea despectæ, in uiros è Thracio bello cum captiuis pellicibus sibi adiunctis redeuntes coniurauerunt. Hæc insula à Ludouico patriarcha Aquileiensi, qui à Callisto III. cum classe aduersus Turcas fuerat missus: ex hostibus recepta fuit, statimq; post eius discessum deperdita. Gnidus geminos portus habet, ac in fronte insulam V III. stad. circuitu: altā & aggeribus iunctam continenti, facientē Gnidum quodam modo biurbem: nam maxima eius pars insulam habet, utrunq; cōtingentem portum. Fuere hinc Eudoxus mathematicus Platonis sodalis, Theopompus historicus, Ctesias medicus & historicus. Stra. Cos ciuitatē eiusdem nominis habet. Homer. κόμιν Ἐβρυπάλου. Euripalus enim Herculis & Calliopes filius in ea regnauit, dicta quondā Merope à Meropum genere inibi habitātium, uel à Merope cuius filia Co nomen insulæ dedit. Incolæ Coi dicuntur: clara Aesculapij templo, & Appellea Venere imperfecta, quam Coi Augusto dono dederunt: præterea Hippocrate medicorum principe, & Philete elegiarum poeta: tum Nicea tyranno. Hanc hodie Langoum uocant, in Rhodiorum quandoq; postremo in Turcarū potestatem concessit. Tanarus insula in hoc mari dicta Stephano à Iouis filio Tanaro, qui & templum Neptuno in hoc loco cōstituit: clara insuper marmoribus. Ante Magnesiā insulæ sunt Straboni, Ifus, Peparethus, Scyathus, Halonesus, à sale quod ibi conficitur dicta, Proconnesus antea, ut ait Stephanus. Ante Thraciam Imbrus sacra Cabiris Thracum numini bus: & Mercurio, quem Imbrum fortunati uocant, ut autor idem dicit.

HELLESPONT. PROPONTIS, BOSPHORVS, EVXINVS.
POST Aegeum Hellepontus, Propontis, Bosphorus, & Euxinus cum eorum insulis sub uno aspectu cōsiderandi. Hellepontus enim nūc Brachiū S. Georgij cognominatus: ab Helle Phryxi sorore in eo demersa, nomen olim auspiciatus: longitudine procedens: hinc Sesto & Callipoli, inde Abydo & Lampsaeco, spatio

eo, spatio septem stad. freto diremptis, quod Xerxem pōtib; iunxisse dicūt. Propontis ue-
 ro est ubi paulatim mare ex angustijs spatiat. In hoc omnis Asiaticæ Mysiæ sita est ora,
 hic etiam Cyzicus insula est duobus pontibus iuncta continenti, cum urbe eiusdem nomi-
 nis, gemino portu, & naualibus; iuxtaq; montē Arctacem habet Straboni, ubi nutrices Bac-
 chi in urfas fuere conuersæ, ex argumento nominis: ueritas autem quod hic mons maxime
 feris abundat. Eusta. Cyzicus autem de nomine regis etymū trahit, qui ut est apud Apol-
 lonium, Argonautas honorifice excepit: deinde cum in prælio cum Dolionibus congre-
 retur, per imprudētiā ab ipsis Argonautis est interfectus. Cuius genealogiā historiamq;
 in Onomatologia latius descripsi. Diogenes Cyzicenus qui res patriæ suæ conscripsit, di-
 cit in Propontide has esse insulas, Proconnesum, Phœnicem, Halonem, quæ & Prochone
 uocatur: Phycum, Ophieffam, Besbycum. Sed & aliæ quoq; Stephano recensentur. Ar-
 tabicia, Balcea, Harpagia, ἀπὲρ τῶν ἀρπάζειν: unde raptus Ganymedes. Aphnitis palus, Terea
 mons. Præterea Doliones populi, & Macrones, omnes Cyzico adiacentes. Sunt monstro-
 si quidam, quos Idæos dactylos uocant, statura gigantea: quibus Cyzicus imperat, & ar-
 gonautæ pugna restiterāt. Macrones enarrator Apollonijs à lōgis crinibus dictos esse uult
 à Macronibus populis Eubœæ, quorum coloni sunt. Strabo tamen hos inter gentes Ponti-
 cas ponit. Eustath. in Dionysium, dicit suo tempore Zanos appellari, regionemq; eorū in
 ponto Zaniam. Idem & Procopius, Zanos enim & Lazos in dextera Ponti supra Trape-
 zuntios ponit: & hæc quidem de Propontide. Rursus igitur mare in arctum & angustias
 coit, & Thracius Bosphorus uocatur, latitudine D. pass. quā Dareus Xerxis pater copias
 ponte transiit, ut ait Plinius: Duo in his ora describuntur, exterius alterum & Boreale,
 alterum interius & australe. Memorantur & Bosphori præter hunc duo alij: Cimmericus,
 & Indicus. De hoc autem Arianus sic scribit, πόρθμος ὁ κατὰ χαλκηδόνια καὶ βυζάντιον ἀπὸ τε
 μύσιος, διὸ καὶ μύσιος ἀντιπέτρας ἰσκόων φθὶ θράκης, ὑπερομῆ βοσφορός, ἐπὶ τῆ συμφορᾷ φθὶ ἰθὺς. hoc est,
 Porthmus qui iuxta Byzantium & Chalcedonem est, aliquando Mysius dictus, q̄ Mysij
 propè habitauerint: postremo dictus Bosphorus in transitu, à calamitate Ius bouis. Aliqui
 uero non ab Io, sed alio boue, quem è uaticinio quidam è Phrygia Byzantium transfretan-
 tes, ducem secuti sunt: eius deinde pro tali beneficio æneum Icona statuerunt, quem Chal-
 cidonenses etiam templo honorauerunt. Posteris deinde temporibus dictus & Bosphorus
 ab oratoribus per quandam paraphoram, quod Philippus Macedo in expugnatione By-
 zantij noctu clam cuniculum effoderet, quo milites introduceret. Ciues igitur beneficio lu-
 næ per rimas cuniculi fulgentis fraudem animaduertentes, sese munierunt. Hæc Eusta. in
 Dionysium. Dicitur etiam huiusmodi maris angustia, ex Græco & recepto uocabulo Por-
 thmus, & Porthmea, sicuti terræ angustia duo maria dirimētis Isthmos. Sequitur Pontus,
 qui inter duos Bosphoros, Cimmericum, & Thracium D. mil. pass. Polybio distantes. Dici-
 tur & Euxinus, quod Hercules hunc locū purgauerit, hospitemq; reddiderit, cū prius pro-
 pter uicinos Scythas inhospitales, Axenus à Sophocle & ab alijs uocaretur: Hunc Hero-
 dotus maximum esse pelagus dicit: duoq; ibi inter se aduersa promōtoria, ueluti columnas
 geminas Pontum modo Scythici arcus contenti, qui cornibus coniungatur, coarctant: alte-
 rum ex his australe Carambis uocatur, quod ad terram Paphlagonum: alterum Criumeto-
 pon, quod ad Cimmericum pertinet, quare euenit, ut nauigantibus ex oriente in occidentem,
 seu ex aduerso longe conspicientibus, finem se putent pelagi uidere, iuxta uero propinquā
 tes, prolixius q̄ putauerint protēdatur, ex quo duo freta à Sophocle sunt appellata. Habet
 præterea Pontus Cyaneas petras, quas Strabo scribit paruas esse insulas inter se aduersas:
 alteram in Asiam, in Europam alteram spectantes, ab Europa x. x. stad. diuisas. Pindarus
 fabulam secutus, uiuere eas dicit, extinctasq; tunc demum cum Argo pertransijt. Scribitur
 & de his in Odyssæa. Dionysius & Herodotus eas πλανήτας appellāt, quasi mobiles & errati-
 cas. Dicuntur Cyaneæ à colore nigranti, ab undarum cōcursu & nauigiorū: dicuntur & Sym-
 plegades à mutuo cōgressu, de quibus apud poetas mentio. Est & in eodē Ponto Thynias
 à nympha quadam Heracleotica eiusdem nominis dicta. Callisthenes in Periplo eam Thy-
 nida à Græcis uocari & insulam & regionem, à Barbaris uero Thyniam, Strabo item in eo-
 dem mari propè Paphlagoniam duos esse scopulos dicit, à colore Erithynos uocatos, quod
 tellus in ea parte rubricare uideatur, Stephanus eos tamen inter Paphlagoniæ ciuitates po-
 nit, &

Arctax

Proconnesus

Phoenix

Halone

Phycus

Ophieffa

Besbycum

Artabicia

Balcea

Harpagia

Aphnitis

Doliones

Macrones

Zani & Lazæ

Thracius

Bosphorus

Dareus

Cimmericus

Indicus

Porthmus

Isthmus

Pontus inter

duos Bospho.

Carambris

Criumetopon

Cyanea pe-

tras, quæ &

symplegades.

Thynias

Erithyni

nit, & Homerus in Paphlagonum catalogo collocat, ὑψηλοῦς ἐριθάως, Apollonius in Argo nauticis, ἀποφύδος τε πρηνέμενός τ' ἐριθάως. Inuenitur & piscis Erithynus ob eādem coloris causam cognominatus. Cimmerius Bosphorus ab oppido Cimmerio uocatus, latitudine xxx. longitudine lx. stad. Straboni. Mæotis enim ipsa quasi Ponti mater dicitur. Mæa enim nutritrix Græce. vij. mil. stad. spatium continet, & intus Alopeciam insulā: nam ut ait Polybius, cū multi amnes in Asia atq; Europa in eam influant, euenit ut repleta palus per ostium suū in Pontū effundat: Pontus ipse in Propontidem: Effluxus causa est multitudo amnium in alueos permeantium: cum cōtinuo humore augeat, necesse est & efferrī per ostia: altera q̄ multitudīne & cōcursu arenarū quas continue defluentes in Pontū ac Mæotidem augent, usq; adeo aluei replentur, ut superferri humorē necesse sit. Quare opus ut ueniat quādoq; tēpus, ut utriusq; terræ prorsus æquetur: quod quidē ex parte factū apparet: quippe Mæotis iam ferē repleta est, altissima nanq; pars eius quinq; uel ad summū septem ulnis extenditur, ex quo maioribus nauigijs transfretari non possit, nisi nautis sex malum trahentibus. Cūq; ipsius aquam olim fuisse sapore q̄ simili marinæ omnes authores cōsentiant, nūc palus q̄ dulcissima reperitur. Quod & Ponto euenturum quandoq; eadem ratione uerissimile est. Hæc de Ponto & Mæotide Polybius. Nunc ad insulas maiores Aegæi reliquiq; maris Mediterranei transeundū: Eubœam uidelicet, Cretam, Rhodum, Cyprum. Eubœa primum ab occidente longo Euripo, qui ponte coniungitur, à Bœotia diducitur: à meridie Myrtoum, quod ab insula eiusdem nominis cognominat, simul & Atticam ex uicino promontorio Gerasto: ex altero uero promontorio Caphareo Hellepontum prospicit, lata ut maxime XL, longa CL. in circuitu CCCCLXV. pas. mil. Plin. computata. Dicitur quoq; ab Asopi filia eiusdē nominis, seu ab Io, quæ in bouem olim uersa, antrū prope insulam hanc nacta, peperit Epaphum: inde ab ipsa mugiente locus nomen auspicatus, ut tradit Eustath. Strabo alteram in Macedonia ponit, tertiam in Sicilia, quartam apud Argos, atq; omnes ab hac pfectas. Quæ à Turcis capta fuit, āno M. CCCCLXX. Die quo Paulus II. Pont. apud basilicam Lateranē. pro ea liberanda supplicationes una cū senatu populoq; Ro. habuit, in quibus & seruatoris imago prælata, & nos aderamus. Eubœæ quam hodie Nigropontum uocant, metropolis Chalcis est, deinde Erethria. Vtriusq; mœnia Troianis tēporibus antiquiora posuisse dicuntur Athenienses Straboni, Homerus utriusq; meminit. *χάλκιδα τ', ἐρεθρία τε πελοπόννησος ἰσθμίου.* Est altera in Italia apud Cumas, huius colonia: præterea apud Corinthum, in Aetolia, in Syria: unde fuit Iamblycus philosophus: apud Athion montem: postremo Chalcidicis insula contra Calcedonem, ubi sunt æris metalla. Stephan. Erethria in ora sita Menelais prius dicta à patre Eurythi: deinde Erithreo, Phacontis filio. Illam quam supradixi, Erethriam ab Homero memoratam, iam deletam esse Strabo monstrat, dicens: Hæc quæ nunc Erethria prope Oropum, ciuitas maxima Eubœæ post Chalcidicam metropolis est totius insulæ, sita in ipso Euripo, contra Aulida, uocata quandoq; Arotria ob præcellens frumentū farinamq; candidam. Altera Athenis Erethria fuerat, ubi nūc forum: unde hanc Euboicam originem habuisse uolunt. Est item Thessalica Erethria alia circa Pharsalū. Istiæa & Estiæa dicitur, quæ postea Oreus uocata: unde Istiæenses. Istiæa uero coloni ab Istiæa Thessalica. Erat autem hæc mulier filia Hyriei, quæ an dederit ciuitati nomen, an acceperit, incertum. Sita est in excelsio monte supra petram, ideoq; Oreus appellata, mutata in ω ab Homero: nonnullis placet Orionem hic educatum loco nomē dedisse. Regnauit hic Philistides tyrannus, quem Athenienses sustulerunt, Eusta. Ceterū uirino bono hunc locū abundare testat Homerus, cum *πελοπόννησος* eam uocat. Ellopia à Ellopo filio Titoni, Cerynthus quando uocata, quam fluuius ambit, seu Budoras eiusdem cum monte Salaminio nominis. Hoc oppidum esse Istiæensium, & in ora situm testatur Strabo. Dion in excelsio Cynæo Eubœæ promontorio situm: quare ab Homero dicitur: *Δίη μὲν κελσι.* Est aliud in Macedonia, ubi certamen erat olympicum. Testatur insuper Strabo, apud Oreum, de quo supra dixi, Atheniē. duxisse coloniam, quam Diada appellauerunt. Præterea Dias esse plures meminimus in Thessalia. Carystus in ora sub Oche monte sita, dicta etiam Aegæa ab Aegæone rege, à quo & Aegæum pelagus, in eaq; templum Apollinis marmorei, tum nobilis marmorū lapidicina. Item lapis quē pectunt, nent, texunt: inde mantilia cōficiunt, ea ubi sordescunt, in flāmam proiecta nitescūt. Strabo, Plinius. Nos q̄ huius generis linum Romæ uidimus non absumi. Sita est contra Chium ad Myrtoum pelagus

Cimmerius
Bosphorus
Mæotis

Eubœa

Eubœa quādo
capta.
Chalcis

Erethria

Istiæa &
Oreus
Orion
Philistides
tyrannus
Ellopia
Dion

Carystus
Apollo
Carystius
Marmor Ca
rystium
Styra

lagus, dicta à Carysto Chironis filio, à quo Chironia quandoq; uocata. Vinum Carystium non hinc laudat, sed ex Carysto Laconica Straboni. Styra prope Carystum direpta olim à Phædro Athen. duce. Styrachium uero mons Cretæ est. Adepfa urbs Straboni. ix. sita ad aquas Herculis calidas, ubi æris & ferri metalla. Callimachus. *Δαιδάλας ἔνδ' ἐλαχέμερ' ἔργα* *εἰδ' ἔργα*. Euboici ferè omnes huic officinæ intenti, fabricq; omnes: nam & Epaphrodytus testatur ibi primum æra fuisse inuenta: Curetasq; qui cum Ioue conuenerunt, huic operi uacasse. Abantis quondam Eubœa, dicta ab Abante Argiuo, uel filio Neptuni & Arethusæ. Aristoteles ait, q; Thraces ex Aba Phocensium urbe profecti incoluerunt insulam, colonosq; Abantes cognominauerunt. Reperit enim quædam de Abantibus, deq; Dio huiusce modi apud Eustath. genealogia. Erictheo Pandionis filio fuere filij, Cecrops, Orneus, Pandorus, Motion. Orneus Peteonũ cognomẽto Mnestheum regẽ Atheniensium genuit. Pandorus Eubœam incoluit. Cuius alter filius Dias Dion ædificauit, alter Alcon, Abantes tenuit. Huius igitur Calchodon Elephenorem suscepit, quẽ Homerus regem Abantium uenisse ad Troiam scribit. Eteonum urbs. Home. *πολύκημόρ τ' ἐπωρόμ*. nũc Scarpha, ut ait Eusta. uocatur, in monte sita. Memorant & illa parua oppida: Camæ, Elymnum, Marinarium, Tryche, Amarynthus. Montes quoq; Cotyleon, Dyrphis, Oche omnium maximus: unde & ipsa Eubœa quandoq; dicta est Oche, uel *ἄπ' τὸ ὄχ' ἐχ' ἴμ*, q; altitudine excellat, uel *ἄπ' τὸ ὄχ' ἰας*, id est, concubitu Iunonis & Iouis, uel *ἄπ' τὸ ὄχ' ἰε*, id est, pabulo quo pecudes late pascuntur. Promontoria uero Cerastrũ, quod Atticam: & Caphareum, quod Hellepontũ prospectat. Hic dicitur Nauplius Palamedis pater ignes noctu protulisse ultores, quibus adlecta classis Græcorum naufragium passa est. Flumina duo præcipua Strabo commemorat: Careum & Neleum, eorumq; altero albas, atras altero pecudes epotas fieri, quod in Cratide flumine Brutiorũ in Italia dicit etiam euenire. Creta à Curetibus, qui primo insulam habitauerunt: inde per syncopen dicta, siue à Crete Iouis & Ideæ Nymphæ filio ut Stephanus, ut uero Plin. ex autoritate Dosiadis, ait, à Creta nymp̃ha Hesperidis filia: Anaximander à rege Curetum, Philistides Aeriã, deinde Curetam quondam & Macarem à cœli temperie dicit appellatam. Terminatur Ptolemæo ab occasu Adriatico, à septentrione Cretico, à meridie Punico, ab oriente Carpathio maribus. Patet longitudine Plinio pas. mil. cclxx. latitudine. l. Cretum olim urbibus habitata fuisse sanè inter omnis constat authores, apud Homerum uero tantũ. xc. Nam in Odyssea *ἑνεκὸς ὀπλιῶν* appellat, quoniã Leucias, cuius Lycophron meminit, decem in ea ciuitates deleuit post bellũ Troianũ. Tradit Ephorus decem fuisse ædificatas, sed omnino constat secundũ eum atq; alios, Homeri tẽpore centum fuisse ciuitates. Cretensium remp. antiquissimã omnium Minos iustissimus legibus constituit, ut est author Aelianus de uaria historia, idq; probare uidetur Homerus, cũ ciuitates eorũ *ἑνωαιετώσας* appellat, id est, bene cultas atq; habitatas: & Archilochus cauillans in quosdã ait, *νόμ' ὃ δ' ἠ κρητῶν δὲ δάσκη*, quasi optimæ leges Cretensium fuerint. Potentes mari quõdam fuisse, prouerbiũ Græcum est argumẽto, quod per ironiam dicitur: Quasi Cretensis ignorat mare. Alterum eos agit prouerbiũ, quod in quẽq; astutum iactamus, *κρητίζας*, id est, Cretizas, quod huiusmodi sint illi natura. Hic Iouis infantiam Curetes dicunt occultasse, crepantibus armis. Quod genus hominũ & in Eubœa, & in Aetolia, & in Acarnania sparsum, in unũ tamẽ redigitur. De quibus, deq; eorũ origine nõnulla in Epiro & Acarnania dixi. Nam ut ait Strabo, & Curetas & Corybantes, & Cabiros, & Ideos dactylos, & Telchinas eosdem esse populos, nõnulli uero cognatos inter se dixerunt. Cretam in potestatem redegit primus Romanorũ Metellus Creticus, insequentibus deinde tẽporibus sub Imperatoribus Constantiopolitanis diutius fuit: postea cõcessa Bonifacio Montiferratensi, à quo demum Venetis magno diuendita fuit, anno M. cxciiii. sub Henrico Dandalo duce rebellans. Deinde M. cccxliiii. per Andream ducem sub iugum missa. Vrbes nunc in ea decem cũ Præfulibus cernunt, inter quas metropolis una, quam Candiam uocant, ubi & Prætor Venetus ius dicit, & portus est: reliquæ Rhetenium, Cania, Sitia incolumes: ceteræ semidirutæ, Chisanum, Arium, Milopotamũ, Arcadia, Chersonesus, Hierapetra, omnia ferè mutata nomina. Nũc uero ad antiquas ueniamus, inter quas Cnosus, Cortyna, Cydon urbes mediterraneæ Straboni ponuntur à Minoe ædificatæ. Cnosus prius Ceratus à flumine dicta est, eã Homerus in Odyssea Minois regiam uocat, ubi ille nouem annos regnauit, descendens in antrum: unde se mandata legesq; à Ioue haurire dicitabat, *ἔνθα τ' ἐμίνωσ' ἐννέωσ' βασιλεύων*

Adepfa

Abantis

Eteonum

Camæ

Elymnum

Marinarium

Tryche

Amarynthus

Montes

Cotyleon

Dyrphis

Oche

Promontoria

Cerastrum

Caphareum

Nauplius

Careum

Neleum

Creta

Centũ Cretæ

urbes.

Minos

Curetes

Corybantes

Cabiri

Idei dactylæ

Telchines

Candia

Cnosus

Cydon

Cortyna

- Διὸς μεγάλου ὄαρις, Sita est in plano contra Peloponnesum; Romanam postea coloniam accepit. Cortyn siue Cortyna diu sine mœnibus fuit, per se munita, donec Ptolemæus Philopater eam muro cinxit, complectens ambitum L x x stad, Strabo. Hic prope Labyrinthus, cuius dicunt adhuc extare uestigia, ut retulit mihi noster Georgius Alexander, eius insulæ præsul, qui locum adiuit. Mons est effossus, ac undiq; concauus, una tãtum & angusta uia aditur. Dux loci peritus præcedit cum ardente funali, inextricabilem errorem per te nebras monstrando. Non longe distat mons alter accessu difficilis, situ inexpugnabilis, qui lucus Ioui antiqua superstitione sacer fuerat, hodie Themenos ab incolis appellatus: ut idẽ Georgius dicebat. Lyctus, itemq; Lycastus urbes. Homerus. λυκτὸν τε, ὁ ἀργυρόεντα Lycastus λυκάσορ. albentem uocat Lycastum, quod terram habeat albescentem: est & alia in Ponto Stephano. Phæstus cum acuto profertur, ad differentiam Phæsti grauitoni. Dicitur à uiro eiuldẽ nominis, Herculis ex Ropalo filio nepote, distat à Cortyna stad, lxx. à mari. xx. aliã in Peloponneso Phæstum supra memorauimus. Dion, Rhytium, Polyrenum, ἀπὸ τοῦ πολλὰ ῥήνεα, hoc est, multas oues habere, quod fœcundus sit, & idoneus pecuariæ locus. Arcadia Stephano ex autoritate Demetrii, nunc semidiruta, cui præerat Georgius Alexander supra memoratus, q̄ paucis ante annis Romæ p̄fitebat. Eleutheræ, prius Aorus dicta à nymphæ quadam Stephano, sita ad Catactũ fluuiũ. Oaxus urbs in monte sita: unde (ait Stephanus) nomen accepit. ὄαξ enim apud plerosq; Græcos præruptus, præcepsq; dicitur. Herodotus ait, in hac regnasse Erearchum Batti Cyrenarum conditoris filium. Oaxi meminit Vergilius. Cretæ uenimus Oaxum. Olerus, de quo Zenon in Creticis ait, ante sacra Pitnam Olerum fuisse ciuitatem in alto monte sitam, ac sacra Penei cum deæ faciunt: Oleriam appellant celebritatẽ. Lampe urbs Agamemnonis ædificiũ, alia in Arcania Steph. Bienus urbs, ἀπὸ τοῦ βίαιος, quod hic Mars uim sit passus ab Oto & Ephialto Neptuni filijs, à quibus etiam ibi sacris est honoratus, quæ Hecatonphonia uocabãt. Per siccitatem olim coloni hanc urbem relinquentes, Hydruntem in Italiam applicuere, ibiq; nondum mœnibus conditis, responsum acceperunt, ut loca palustria maxime peruestigarent. In Asiam igitur tendentes, apud Rhydum fluuium in Galilææ regione urbem ædificauerunt: Biamq; uocauerunt, ob quandam apud eos uirginem Bamiam ab hiatu terræ absumptam. Cuius Eusebius in ecclesiastica meminit historia. Stephanus. Atq; hæc quidem mediterranea, littoralis autem regio meridiem uersus: Hierapitna urbs, nunc ad uicium redacta, quam Hierapitnam in codice fisci appellant, præfulem habentem. Eritheum, Leon promontorium. Asterusia Ad septentrionem uero Heraclea, Panormus, Dium, Rhithyna contra Atticam, quam hodie Rhetinum in fisci codice scribunt: præfulem habet. Cysanium urbs item ad uicium redacta, præfulem tamẽ habet: hæc Plinio urbs dicitur: Ptolemæo promontorium. Cydon laconicam spectans, tertia post Gnosum & Cortynam nobilitate connumeratur, à quibus æque abest stad, lxxx. Straboni. Amphimala, quæ sinui nomen Amphimalo dedit. Minou. Dictamum. Aptera urbs, cuius etymum Stephanus huiuscemodi adfert. Sirenes de cantu in eo loco cum musis certantes ac uictæ, depositis ex humero alis, albo se inficientes, in mare proiecerunt, ex quo Aptera locus, quasi sine alis. Insulæ uero iuxta Leucæ appellatæ ex adsumpto colore. Ptolemæus quoq; in hac parte montes Leucos ponit. Pantomatiũ. Drepanum promontorium. Ex orientis parte Camara urbs, & Zephyrium promontorium. Ex occidente Chersonesus. Coryx. Criumetopon item promontorium, quod arietis speciem præbeat. Est aliud circa Pontum Euxinum. Mõtes uero præ cæteris nobiles, Dicte, & Ida, apud hunc & Panacra mons alter: cuius meminit Callimachus. ἰδαίοις ἐν οὐρεσι, ἀπὸ κλειῶσι πανάκρα. Est & Cypri urbs. Rhodus sicuti & Cyprus in Asia est, uocabatq; prius Ophiufat postea Telchinis, eo q̄ Telchines eam incoluerunt, genus hominum maleficum & fascinatoriũ: qui ex Creta primũ in Cypriũ, deinde huc cõmigrauerunt, & ferrũ prius & æs exercuerunt. Post Thelchinas Abliades successere: ex quorũ uno Cercapho & Cydippe cõiuge filij procreati sunt, qui urbes de nominibus suis condiderunt: Lindũ, Ialysum, & Camara mirum. Quidam putãt à Tlepolemo ædificatas. Herculis & Astiochiæ filio, eisq; nomina filiarum Danaï indidisse. Hæc Strabo. Homerus Tlepolemum hunc Rhodios ad bellum Troianum duxisse dicit, autorem generis, & illarum trium ciuitatum. λίνδος, ἰάλυσος τε, καὶ κάμαρος ἄργυρόεντα κάμαρος. ob eam causam Pindarus Tlepolemi insulam eam uocat, dicitq; à Rhodo nymphæ

do nympha Solis ac Veneris filia dictam. Rhodios quoque Mineruæ primum sacrificauisse statim ubi è Iouis illa processit ceruice. Iouem propterea loco beneficij in ea auro pluerè iussisse, ex quo diuitijs insula referta est. *βρέχε δὲ αὐτὴν βασιλεὺς ὁ μέγας χρυσέοισι νιφάδεσι πόλιμ ἀνιχαφάισου τέχνασι.* De diuitijs eius etiam Homerus. Chara Ioui tellus hominū regi atque deorum: Quicque & opes illi multas diffundit & amplas. Hæc omnia fabulosa referuntur, ut plañe terra cõmendetur, quæ reuera fortunata fuit, quaquã uersus ad hominū salutem, aut etiã Colonias nauigando: unde & in Hispaniam usque profecti, Rhodum ædificauere. Rhodij Dores sunt, eorum dicendi genus Quintilianus cõmendat, dicens esse mediū inter Asiaticum & Atticum. Aeschynes cum à rep. excidisset, eò doctrinam Athenarumque studia primus intulit: ac adeo is locus literis reffloruit, ut deserta plurimi patria, undecunque tanque ad cõmune gymnasium eò conuenirent, mallentque se Rhodios appellari, ut duobus Apollonijs alijsque contigisse memoriæ proditum est. Duri sanè atque asperi taxantur, uel ob dicendi genus, uel è situ regionis difficili, uestigia Apollinei templi adhuc monstrantur, ubi Colosum Cares Lyndius altū cubitis D C C. ex ære extruxisse fama fert, quo terræmotu postremo corruente, hostis Sultanus Aegypti, quum insulam inuasissent X C. camelos ex eo dicitur exonerasse. Hæc insula post amissas Hierosolymas in potestatem militum S. Ioannis peruenit, à quibus sæpe contra impetum Barbarorum defensa, patrum nostrorum memoria ab Habusato Aegypti Sultano bellum quinque annorum pertulit: deinde à Calisto III. Ludouicus Patriarcha Aquileiensis eò cum classe missus, Rhodum à Turcarum longa obsidione soluit, eorum trirēmibus apud oppidum S. Petri depressis, ac Lemno recepto. Postremo Sixti IIII. tempore periculosissimum eorundem hostium sustinuit bellum, mœnibus penè deiectis, quod tandem diuina ope, & militum uirtute euasit, ubi & quædam auxiliò nostris ferunt uisa portenta, duce ipso ac Magistro pro mœnibus astante, ac ad extremū pro fide, proque patria ad laborem, sui exemplo cæteros inuitante. De ipsius urbibus tribus nihil nunc restat, nisi Ialysus, qui Rhodus appellatur eodem cum insula nomine, quò cæteræ cõmigrarunt usque Plinij tempora. Lyndus enim in monte sita, nobile Mineruæ templum habebat à Danaïdibus exstructum. Hinc Cleobulus unus è septem dicitur fuisse. Cyprus, Crypta prius Stephano uocabatur, quod à maris undis uideatur abscondi, & Ceraustes ob montes frequentes, quasi cornua quædam prætendentes, & Amathusia & Minois & Achamantis circuitu Straboni trium milium & ccccxx. stad. Plinio cccclxxv. pas. mil. similis Eustathio. Posita uero Ptolemæo ex parte septentrionis Issico sinui proxima, à meridie Aegyptio pelago, ab occidente Rhodo. Insula mollis alioqui, & Veneri dicata: nam ex eius nomine *κύπριον* Venerem appellat Græci. Trogus scribit, Cyprios uirgines suas prius nautis in littore pstituerè solitos: deinde matrimonio collocare. Nos in urbe Roma uidimus Carlotæ reginæ comites, haud famæ priscae nequitia cedentes. Habuit & tyrannos olim Græcos: Teucrum primo qui condidit Salamina, eiusque prolem usque ad Euagoram & filiū eius Nicolem, ad quem est Isocratis oratio. Verū postea, ut ait Strabo, iuuantibus Romanis in manus uenit Ptolemæorum: quorum postremus, quod parum gratus uideretur erga rempub. sublatus est. Causa fuit P. Clodius Pulcher: captus olim à piratis, Ptolemæo scripsit ut precium ei ad liberationem mitteret: quod admodum paruū ei missum pyratae spreuerūt, liberūque gratis dimisere. Creatus inde Romæ Tribunus euicit, ut M. Cato prætor in Cyprum mitteretur, eam regi ablaturus, quod cum rex præsensisset, uenenum sumpsit. Cyprus prætoriam prouincia deinde facta, quæque Antonius Cleopatæ & eius sorori Arsinoe eam tradiderit, post eius mortem ad remp. redijt. Hæc ille. In eandem ferè sententiam: Rufus Cyprum, inquit, famosam diuitijs populus Ro. paupertate sollicitus occupauit. Eam rex foederatus regebat, sed penuria grarij lege lata per P. Clodium trib. pl. Cyprus cõfiscari iussa est: quo accepto nuncio, rex uenenum hausit, quo uitam priusque diuitias, amitteret. Occidente deinde imperio, Constantinopolitani Imp. eam tenuere, quos primum è possessione eiecit Ricardus Angliæ rex. Hierosolymā classe petens, eò tempestate delatus cū portu prohiberetur, indignatus, arma quæ in Saracenos parauerat, in eos conuertit, in potestatemque insulam redigit, præsidioque firmauit. Nec diu postea Guidoni Lusignano uiro Gallico, qui de Hierosolymitano regno pulsus fuerat, permisit, cõmutatione tituli regni Hierosolymitani. Igitur hæc ille acceptā suis per manus tradidit, donec regnū longa successione ad duos perueniret fratres: quorum alter nomine Petrus cū classe instructa Hispanis & Gallis Alexandriam inua-

Templum Solis
Sultanus Babylonie

Ialysus

Cyprus

Teucer
Euagoras
Nicoles
Ptolemæus

dit, ingenti inde abacta præda, paulo post reuersus à fratre trucidatur, qui parricidij pœnas mox dedit. Nam in conuiuio quod sumptuosum parauerat anno M C C C L X X I I . inuitati Genuenses & Veneti iudices, quos Baliuos appellant, ac de confesso & loco concertantes, Genuenses agre tulerunt, quod regis sententia Veneti essent prælati, quapropter in eum coniurauere. Re patefacta, rex coniuratos quotquot aderant una die è fenestris prætorij deiecit, reliquis ad unum, qui Cypri agebant ex ea natione, necatis. Genuenses hoc accepto nuncio, classem armant: ex improvisoq; insulam confestim inuadunt: regem cum coniuge capiunt: ac domum cum præda ingenti in triumphum ducunt. Regina, q; prægnans esset, in custodia peperit, Ianum nomine: quod Genuæ, quam Ianuam corrupte uocant, natus esset: tandem uterq; dimissus sub tributis cōditione, & Famaugusta quod Cypri est emporium, sibi retenta. Ianus igitur patri succedens, à Sultano Ægypti Melchella, ob memoriam paternæ inimicitiae simul & iniuriæ inuaditur, dumq; classi classe occurrit, capitur ab hoste unâ cum Nicosia: urbs diripitur atq; incenditur, ipse postea C X X . milli. aureis sese redemit, tributum pendere pollicitus. Huius duo fuere liberi Ioannes, & Anna, quam Ludouico Ludouici Sabaudiensis ducis filio locauit: Ioannes autem regno successit, uir singulari mollitia præditus, qui ex Helena Theodori Despoti Ioannis Palæologi imperatoris Constantinopolitani fratris filia Carlota tantum suscepit, ex concubina uero Iacobum, Iacobus Filiam Ioanni cuidam ex genere Lusitanorum regio locauit, qui foceris regni res cunctas administrabat: demum ueneno sublatus est opera cuiusdam, qui causa illius rebus ac loco, quem præcipuum apud regem tenebat, deiectus fuerat. Carlota deinde Ludouico Ludouici Sabaudia ducis filio eius patrueli tunc absenti iterum nupsit. Iacobus uero præsul Nicosiensi, à parentibus factus pontifice minime probante. At ille post mortem eorum spreto sacerdotio regnū inuadit. Ludouicus interea Carlota uir è Gallia aduersus ac classe instructus Iacobum de regno deiecit. Hic ad Sultatum confugiens eius ope restituitur, Ludouicum in arcem Nicosiæ confugiētem expugnat. Regnum quoq; integrum cum Famaugusta, quam ad eam usq; diem Genuenses tenuerant, adeptus, utq; perpetuo munimento firmaretur, Catharinam Marci Cornarij patritij Veneti filiam in matrimonium duxit, quam senatus in filiam adoptauerat dote adsignata. Hæc post annum uidua ac prægnans relicta posthumum pepererat infantem. Quo breui tempore pereunte regnum iure hæreditario ad Venetos peruenit, anno M C C C L X X . Ludouicus interea ad sedes paternas remeauit. Quumq; ocio magis diuinisq; rebus quàm imperio natus esset, in solitudinē apud Ripaliam supra lacum Lemannum usq; ad extremum se recepit. At Carlota uirago minime quiescens dum obsideretur statuīt in Italiam Romam ad Sixti pontificis opes confugere: à quo pecunia tantum adiuta ad Sultatum inde in Ægyptum transfretauit, apud quem triennium auxiliij expectatione quum frustra triuisset: re infecta Romā reuertit, ubi unâ cum Cyprijs comitibus honesti ordinis eiusdem Sixti liberalitate ac misericordia usq; ad extremum uitæ tempus uixit. Cyprium & Rhodum Sultanus suæ ditionis ac regni Hierosolymitani esse dicitur. Turcarum uero rex Othomānus de Rhodo quod proximus sit eius litatori tantum contendit. Ciuitates Cypri plurimę nominantur quæ iam interiēre. Hæc solum in codices fisci relatę. Nicosiensis metropolitana, Paphensis, Famaugustana, Anteradenis, Limothoniē. Ex his Paphum condidit Agapenor, qui dux classis Arcadū in bellum Troianum, in reditu in Cyprium appulit, author Pausanias.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
VRBANORVM LIBER X.

ASIA

Taurus mons
quot nomina
commutet.

ASIA deinceps perscribēda par reliquis duabus, Tanai & Nilo ac Bosphoro Thracio discreta: dictaq; nonnullis ab Oceani filia: Herodoto autem à Promethei matre: Lydis uero ab Asiao Atyis filio, unde & gens quædam Sardis Asia dicitur, ut tradit Eustathius. Hanc uniuersam Taurus diuidit, diuersis uis flexuosus ac numerosis nominibus ad cognata Ripheorum iuga ex oriente perueniens. Imaus prima parte sui: deinde Egidis, Paropanisy, Circius, Campodes, Phapharides, Cora

Coraxes, Orages, Oromades, Niphates, Turus. Atque ubi brachia emittit subinde ten-
 tant maria similis, Sarpedon, Ceraceus, Gargius, iterumque Taurus, portarum tamen no-
 mine unitatem sibi uendicans, quae alibi Armenicae, alibi Caspicae, alibi Ciliciae nominan-
 tur. Quinetiam maria effugiens & contractus: diuersis se gentium nominibus miscet, a de-
 xtera Hircanis Caspijs: ab laeva Pariedrus, Moschius, Amazonius, Coraxicus, Scythicus
 appellatus, in uniuersum uero Graece Ceraunus. Arrianus autem lib. v l. de gestis Alexan-
 dri Magni per Pamphylia & Ciliciam, in Armeniam tendere ait, & hinc in Mediam fle-
 scere ad Partiaeos usque & Chorasmenos, & Bactrianos exuperans congregitur cum Paro-
 paniso, quod Caucaum uocant. Hunc primus e Syriae regibus Seleucus pater Antiochi
 magni, ut ait Polybius, ausus est transcendere, ac late dominari. Pars Asiae potissima ac co-
 lonijs graecis frequentissima, Asia proprie appellata est, quae modo magni Chersonnesi duo-
 bus utrinque eo coarctantibus aequoribus Issico & Pontico in mare prominet, ubi Ponti re-
 gio continetur. Simulque Chalcedonia, Bithyniae duae, Phrygiae duae, Mysiae duae, Ioniae,
 Aolia, Caria, Lycia, Isauria, Lycaonia, Lydia, Paphylia, Cilicia, Armenia: omnes cis Tau-
 rum praeter Pamphylia, Lyciam, Isauriam, & Ciliciam. Ponti regio plures continet pro-
 uincias, Paphlagoniam, Galatiam, Cappadociam: tempore uero Theodosij VIII. sub
 eius dioeceseos uicario, Pontum Polemoniacum, Pontum Amasiam, Honoriada, Bithy-
 niam, Paphlagoniam, Armenias duas, Cappadociam. Ab Heraclea usque ad Colchidem
 Strabo dextram Pontum, laeuam Thraciam uocat. In hoc Mithridates XXXI. gentibus
 quarum linguas nouit imperauit. A Romanis per Sullam, Murenam, Lucullum, & Cot-
 tam consules superatus, fortior resurgebat, nisi per Pompeium penitus succubuisset: an-
 nis quadraginta ex bello confecto, suis tandem ob crudelitatem inuisus, quum frustra ue-
 nenum sumpsisset, ab amico mortem impetrauit: de quo uiro alibi plura. Pompeius Phar-
 nacem eius filium socium populi Romani esse uoluit: Bosphori regem constituit: Pon-
 tum prouinciam fecit. Pharnaces in pugna contra Caesarianos occubantis regnum Cae-
 sar Mithridati Pergameno, cuius opera in bello Aegypti usus erat tradidit. Post haec Pole-
 mon Ponti magnam tenuit partem, quo extincto Pithodoris eius uxor duobus eius filijs
 regnum administravit: postremo sub Nerone Pontus omnis in prouinciam redactus est.
 Nouissimis uero temporibus Turcae ea loca recuperauerunt e familia Candelorum, ab
 hinc annos ferè CCL. qui haud diu ab Othomannorum gente nunc omnibus late dominan-
 te expulsi fuere. Prima igitur ciuitas ac metropolis occidentem uersus Heraclea est. Cuius
 Homerus non meminit, sicuti neque Amastris neque Sinopis, quod uidentur post eum fuisse.
 Huius nominis plures fuere in Sicilia, Libya, Sardinia, Italia, Gallia, Creta, & alijs locis plu-
 ribus, quae a Stephano commemorantur. Deinde Paphlagoniae sequuntur populi, una
 cum Ponticis mixti, seu pars potius Ponti. Paphlagoniam, Plinius Pylemeniam dictam
 fuisse ait, a Pyle flumine, quod inter Mariandynos & Paphlagonas fluens fertur in Pontum.
 Eustathius uero & Stephanus, a Paphlagonia Phineii filio dicunt. Eam Philemenes amicus
 pop. Rom. ut scribit Rufus, tenuit: sepe a Mithridate expulsus: deinde restitutus: stirpe de-
 niq; regia deficiente Neronis tempore prouincia facta est. Gens alioquin barbara, quamuis
 mixta Graecis, a lepore tamen eorum procul. Cauillus exagitat comicus quendam, ut Pa-
 phlagonem uisum, quod in concionibus lingua semibarbara uteretur. Eustathius. Horum
 populi Mariandyni sunt, oram habitantes usque ad fluuium Parthenium: quos Strabo dicit
 a Thracia profectos. Horum meminit Eupolis antiquae comediae: *χρυσον γενεῖ, ὄρω δὲ τὸν μα-
 ριανδύνων*. Apud eos tibicines canere primum Threnos sunt soliti: unde prouerbium, *μα-
 ριανδύνων μέμνησαι θρηνητικῶς*. Threnetici & Cares: unde & Carica Threnetica dicuntur.
 Huiuscemodi sunt etiam Phryges & Mysii. Quare Aeschylus ait: *βοῶ τὴν μύσιον*. Ferunt
 authores Mariandynum filium Tityi threneticam ornasse melodiam, eamque patrem Mar-
 siae tibicines docuisse. Hinc Mariandyni authorem sui generis imitati sunt: quem etiam ue-
 nando extinctum quotannis in aestate lugent. Haec Eustathius. Apud eos urbs nobilis alte-
 ra Heraclea est, Megarensium colonia, Herodoto: Straboni uero Milesiorum, circa quam
 Acherusia Chersonnesus, ubi dicunt Herculem ex inferis Cerberum extraxisse. Arrianus
 uero sic ait: Mariandyni Paphlagonum gens Sangario fluuio uicini, ubi Heraclea est, apud
 quam Cimmerij, qui more patrio uescuntur herba, in aconitum incidentes adfecti sunt, quod

Porta Ar
 menicae.
 Caspica
 Ciliciae

Seleucus
 Asia proprie
 Pontus

Paphlagonia

Mithridates

Pharnaces

Polemon
 Pithodoris

Heraclea
 ponti

Paphlagonia

Mariandyni

Heraclea

- genus herbae spuma Cerberi ab Hercule extracti, in terram collapsa dicitur peperisse. Ex quo scōma iacit: Cerberū nō minus incōmoda superis attulisse q̄ inferis. Caucones populi Strabonī, qui iam interiere, orā habitauere post Mariandynos usq̄ ad Parthenium flumen. Hic enim per fines Paphlagonem fluit, à lenitate quasi uirgo sexu, q̄ Diana ibi latuerit ut indicat Apollonius in Argonauticis. Est & Parthenium mons in Peloponneso. Eustathius.
- Amastris** Amastris iuxta sequitur Paphlagoniae metropolis: hodie quoq̄ nominis uestigia retinens, dicta ab uxore Dionysij Heracleae tyranni, filia Oriactis Darei regis fratris, ut ait Strabo.
- Citorus** Ea siquidem è trium urbium incolis facta dicitur: Sefanio, Citorio, & Cromna. Citorus enim à Citorio Phryxi filio, ut Strabo, olim Sinopensium emporium: nonnulli Cidorum scribunt. Hanc frequentem buxo Strabo tradit. Virgili. Et argentem buxo spectare Citorum. Cromna nunc ipsa Amastris est. Aegialus, promontorium, ut Apollonius poeta indicat, habet & uicum eiusdem nominis: apud Græcos antepenultima acuitur ad differentiam portus. Est alter Aegialus, qui sub Agamemnonis erat imperio, in medio Sicyonis & Burprasi, ab Aegialeo Inachi filio, est & Thracius Aegialus iuxta Strimonem: Aethiopicus quoq̄ Aegialus iuxta Aegyptum. De hoc autem Paphlagonico Home. κρωμνάρι γιάλορι πε κωλι ὑφκλουε ερυθινσε. Quidā Crobialon scribūt. Apollonius sic scribit. Crobialumq̄ ac Cromnam frondosumq̄ Citorum. Qui ethnica scribit testatur Crobialum paruum esse oppidū. Sefanium promontorium Amastridis, ubi primo Phineus rex habitauit. Strabo. Didymus autem Insulam hanc dicit esse. Dicitur autē à Sefanio ibi fœcunde proueniente: Eusta. Erithynnos Strabo, in mari pontico prope Paphlagoniā duos esse scopulos dicit à colore appellatos, quod tellus in ea parte rubricare uideatur. Stephanus ciuitatē Paphlagoniae ponit, quā Home. in Catalogo ὑφκλουε ερυθίνσε. Apollonius in Argonautis. ἀπηνόσε πε πρεβίνόσε ερυθίνσε. Inuenit & piscis Erithynus, ob eādem coloris causam cognominatus. Eneti, quos Homerus producere mulos testatur. εζη ενετώμ. ὄθεμ ἡμιόνωμ γλῶσθ ἀγροπεράωμ. Sed & equi magnopere laudantur. Enetis enim equis in Olympiā Leonem Lacedaemoniū uicisse, autor est Euripides. Enetus fuit Myrmex Dialecticus, cuius meminit Diogenes in 11. Hanc gentem suo iam tempore extinctam, testatur Strabo: hinc Venetos habuisse originem in Italia dixi. Pelamidia portus & statio Paphlagoniae, ubi pelamides piscantur, Strabo. Secūda apud Calybes. Tertia apud Byzantium. Aeginates oppidū & fluuius. Steph. Armenon uicus: meminere Menippus in Periplo & Xenophon in ascensione. Tius urbs à Tio sacerdote Milesio, ut ait Philo. Demosthenes uero historicus in Bithyniacis dicit originē à Pataro quodam habuisse, qui in Paphlagoniā res gessit, ciuitatemq̄ Tion quasi Dia, quod Iouem maxime coleret. Stephanus. Tii & Pomponius meminit. Callichorus fluuius apud Heracleā Paphlagoniae, quam supra narraui, sacer Dionysio, quod ibi chorū constituit reuertens ab Indis. Apollonius. εκα δε καλλιχοροιο πρεα ποχοσε πταμοιο ἡλυθομ, ενδεμ ερησι διουσίομ υια, ενδωμ, εννικα φυλα λιπων κατενάσατ θήβασ οργιάσαι εἶσαι πε χοροσε αντροιο παροιδεμ. Valerius Flaccus è nostris Callirhoon uocat: Tristes Acherusidos oras Præterit, & festa uulgatū nocte Lyei Callirhoon, nec uana fides: hic Bacchus & undis Abluit eoo rorantes sanguine Thyrsos. Callirhoes alter in Attica fluuius Plinio. Sinope urbs Græca, Milesiorum colonia, quam Polybius hoc modo describit: In dextra parte Ponti, ubi Phasidis ingreditur mare, in quadam Chersonneso protendente in pelagus, difficilis aditu à mari uenientibus. Sinopensibus Mithridates bellum intulit, qui subsidium à Rhodijs petierunt. Strabo nobis eam Paphlagoniā ciuitatem uocat, à Milesijs ædificatam, ac bis captam, primum à Pharnace, deinde à Lucullo, gymnasio, porticibus & foro egregie ornatam: Inde quoque sinopicam rubricam è Cappadocia eò aduectam prouenire. Urbis etymum à puella Sinope ferunt, quæ à Ioue amata in hoc loco reperta eum iurare coegit daturum, quod ipsa peteret. Petijt autem perpetuam uirginitatem. Apollonius hanc fabulam pluribus uersibus comprehendit. Alia uult fabula ab Apolline compressam, ex qua natum Syrum, qui Syriæ nomen dederit. Sinopensis Regulus quidā Hismael Græcanica secta nostra memoria se sponte Mahumethi Turcarū regi dedit. Hæc urbs clara Diogene Cynico est. Deinceps sunt Halys fluminis ostia, nomen habentis à salibus quorum præterfluit fontes: labitur multus in occidentem, deinde cōuersus in Septentrionē per Galatas & Paphlagonas hos Leucosyros terminat. Hæc Strabo, Eustath. eius etymum potius επε τω ἀλίμυαι, id est, errare existimat, quod uagus diuersis abeat itineribus, ex quo sine aspiratione scribendum, primo autem

autē modo nequaquam. Herodotus dicit eum à monte Armeniae oriri, ac per Cilicum terras boream uersus tendere, ac exeuntem in Phasidem nomen amittere. Adstipulatur & Polybius, qui Sinopem prope Phasidis ostia, non Halys collocat. Cis Halym, terras omnis ac regiones usq; ad Taurū Cræsum possedisse idem est autor: eundem quoq; fluuium cauendum ei Pythias respondit, *κροῖσθ' ἄλλω διαβάε, μεγάλω ἄρχω διαλύσει.* Cræsus Halyn superans dissoluet nobile regnum. Amifus urbs insignis distans à Sinope ad stadia noningenta: Milestorum, postea Cappadocum principum colonia: hanc Mithridates Eupator muris exornauit. Hæc Strabo. Plinius uero ait, Eupatoriam à Mithridate uocatam, quā cum Amiso coniunxit: eo demum à Pompeio deuicto Pompeiopolis utrūq; oppidū uocatum. Deinde à Phanarea est pars optima Ponti: post eam orientalis Pariadra, sub cuius radicibus Cobira sita sunt, stadijs cl. quā Magnopolis australior. Hæc Mithridatis regia erat. Ad. cc. hinc stadia Petra est oppidum, locus altissimus & saxo subsistens circūfytuosus & inaccessus. Ex ea Pompeius thesauros Mithridatis Romam exportauit, Cabiraq; Diospolim nominauit, quam postea Pythodorus rex auxit, Augustamq; appellari uoluit. Post Phanaream Comana Pontica, & Zela urbs ab eodem rege possessa super aggere Semiramidis constructa, ubi templum Anaitidis, quæ ab Armenijs colit. Hæc Strabo. Iuncta huic Amazonum regio, de quibus in Scythia diximus: unde huc cōmigrarunt, & apud Thermiscirā & Sidinam oppida, ac amnem Thermodontem constiterunt. Hic ex Antitauro profluens in Pontum semper glacialis uel æstate, ex quo nominis etymum trahit, crystallum quoq; producit, ut ait Eustath. Iris etiam non minor illo ex Phanarea fluens Strabonē: eandem planitiē irrigat præterfluēs Comana Ponti (Nam altera in Cappadocia Comana) & Amasum Strabonis patriā, assūptis sibi Scylace & Lyco apud Thermiscirā Thermodonti cōmixtus in pontū exit. Lycus enim ex Armenia per fines Cappadociae, hæc Cæsareamq; abluens progreditur, donec in Phanarea cum Iri concurrat. Post Sidinam Pharnacia est oppidum munitissimum. Deinde Trapezus græca ciuitas. Ante uero ex Amiso nauigantibus in ora duo promontoria inueniuntur. Herculaneum, deinde Iasonium, deinde sinus in quo sunt Cerasus & Hermonassa mediocres habitationes. Hæc Strabo. Herodotus autem Cerasum & Trapezum Sinopensium colonias dicit. Eustathius uero ex hac fructū eius nominis à Lucullo in Italiam exportatum, postq; uictoriam Pompeij, Megalopolim appellatam esse, testatur. Strabo in hoc littore Phazemoniticam ponit, eamq; à Pompeio Megalopolim dictam, & iuxta Phazemonem uicium ampliatis mœnibus Nicopolim appellatum. Trapezus Imperatorem Christianum nostra ætate habuit à Mahumethe Turcarum rege expugnatum: originem à Constantinopolitanis imperatoribus ducebat. Iam inde ab Alexio propinquo Andronici senis Palæologi, quem primum hæc urbs Imperatorem habuit. Censetur & uiro doctissimo, Georgio Trapezuntio, Peripatetico, quē Romæ audiui. Trapezuntii autem imminent Tibarni, Chalybes, Heptacometa, antiquitus Mosynæci appellati, quod turres *μοσύναι* uocant. Nam hoc genus in turribus & arboribus habitat: hi tres Pompeij cohortes obruncarunt, dum montana pertransirent. Hæc Strabo. Dionysius uero poeta *δρατεῖς μοσυνώκεις*, id est, ligneos Mosynæcos uocat, quod in arboribus seu ligneis habitabant ædificijs. Xenophon, eos uti adipe Delphinorum pro oleo, & nucibus iuglandibus minime scisso putamine, uino austero: præterea corporibus esse teretibus, longitudine ac crassitudine æquali. Calybes, gens pauca & subiecta Mosynæcis uicinis, uiciumq; ex ferri metallis quo abundant quæritantes, ut ait Xenophon. Hos dicit esse Eustath. quos Homerus Halybes, & itē Halyzonas uocat, quos Dîus & Epistrophus ad Troiam duxit, & satis ostendere dum oram dicit uenis argenti abundare. *τὸ κρόθου δὲ ἀλύβης, ὅθεν ἀργύρος ἐστὶ γυρόβλη.* Strabo autem Chalybes dicit suo tempore Chaldaeos uocatos, ab Homero autem Halybes: sed Halyzonas nequaquā, dicens eos cis Halym esse. Stephanus item uult, Halyzonas Homerū inter Cares & Lydos posuisse dictos à iactantia diuitiarum quas possident, *ἀλάζων* enim latine iactans. In ora quoq; Ponti Stephanus Calathim ponit, à Calathio ibi repto sacrificijs apto. hinc & Istrum fuisse poetam, qui de Tragœdia scripsit. In eadem ora Melas & fluuius & sinus & pontus, cuius meminit Eudoxus, apud Sarpedoniam pertram: dictus à Melane Phryxi fratre ibi demerso. Apollonius, *μελάων δὲ διὰ βένθεα πόντου, ἰέμενοι, τῆ μὲν θεήκων χθόνα τῆ δὲ ποταμῶν.* Nunc Ponti mediterranea dicenda, quæ Galatæ, Cappadocæque tenent, Galatæ enim Paphlagonibus uicini ad austrum sunt, ac

Amifus

Pōpeiopolis

Phanarea

Pariadra

Cabira

Petra

Comana

Pontica

Zela

Amazones

Thermodon

Iris flu.

Lycus

Thermiscira

Sidina

Amazonum

patria.

Pharnacia

Trapezus

Herculaneū

Iasonium pro

montorium

Phazemon

Megalopolis

Tibarni

Chalybes

Heptacometa

Mosynæci

Calathis

Istrus poeta

Melas flu.

Galatæ

cis Halym. Tres eorū gentes Trogmi, Tolistobogi à ducibus dicti. Tectosagi à gente Gallica. Hanc regionem post multos errores, Galli occupauerunt, ex quo Galacia, seu Gallogræcia dicta est. Deinde res ad tres duces delata, ut Strabo testat: postremo ad unū Deiotarum regem à Pompeio factum, cui successit Amyntas, qui pro Antonio in castris fuit: deinde ad Augustum transfugit. Quo extincto à Romanis simul cum Cappadocia, ac Pontoprouincia facta. Rufus autem sic de his Galatas Cn. Manlius Cos. quod Antiochum iuuisent persecutus, & fugientes partim in Olympum, partim in Ancyram, quæ nūc Mediæ dicitur, de arduis in plana detrussit, uictos in perpetuam pacem redegit. Gallogræciam Deiotarus rex nobis permittentibus tenuit, ad extremum sub Octauio Augusto in formā prouinciæ redactam eam primus M. Lollius Paulinus administrauit. Galatiæ ciuitas Ancyra, nonnullis Phrygiæ: nam & uicina Galatiæ Phrygiæ maior est. Apollonius in VII. Caricæ de hac urbe sic refert: Mithridatem & Ariobarzanem Neclydas auxiliares fuisse Galatis in bello, quod à Ptolemæo Aegypti rege passi sunt, cuius naues cum Mithridates cepisset, tris urbes facti memoriam testantes posuit: Ancyram ab ancoris nauibus ereptis, alterā Pessimuntem, tertiam Taniam à nominibus ducum qui ei bello præerant. Arianus autem Pessimuntem *ἀπὸ τοῦ πέσιμ*, id est, cadere è cælo simulachrum matris deum: unde illa Romanam aduecta. Taniam alij Tabiam uocant. Ad Ancyram, Synodus Ancyrana celebrata, ut in iure scribitur Pontificio. Sequitur Cappadocia, quam Halys ab occidente terminat, Thermodon ab oriēte, à meridie Cilicia, mediamq; Iris interluit Ptolemæo. Plinius à Cappadoce eius regionis fluuius uocatam dicit, cum Leucosyria prius diceretur, eandē esse Strabo quoque adfirmat. Arianus scribit Cappadoces usque ad Euphratem quondam Syros uocatos, deinde nomen à Cappadoce Nini filio mutasse. Plutarchus, Cappadociam, Syriam uocari dicit à Syro Apollinis & Sinopes filio. Cappadoces, ut ait Rufus, primum societatem Po. Ro. sub Ariarathe petierunt, cuius deficiente stirpe, lectus rex Ariobarzanes, & à Mithridate sæpe pulsus: Romanorū armis restitutus est, cuius item tertia deficiente prole Archelaus fauente Antonio rex factus, quem Tyberius sub Augusto oratione defendit. Imperio deinde succedens eiusdem, blande Romā accersitum non remisit, ac Cappadociam in prouinciā per Germanicum redegit, quæ simul cum tota regione teste Strabone à senatu in X. diuisa est præturas: uidelicet quinq; Taurū uersus, quæ sūt, Melitina, Cataonia, Cilicia, Tyanēsis & Isauriēsis. quinque reliquæ Lauinasina, Sargasina, Seruina, Chameriēna, Rhemnena, postea addita & undecima Prætura, regio uidelicet Castabalis. & Cydistre uicina usq; Derbam Antipatri piratæ sedē. Idē ait autor, Persas primū Cappadociam in duas Satrapias diuisisse. Deinde Macedonas in duo regna. Quorum alterum proprie Cappadociam appellabant prope Taurum, alterum Cappadociam magnam prope Pontum. Arianus scribit Cappadoces, omnis usque ad Euphratem Syros primum fuisse uocatos: deinde à Cappadoce Nili filio nomen accepisse. Eustathius, Leucosyros dicit esse nominatos, ad differentiam Syrorum, qui extra Taurum sunt collocati. Mazacam Eusebius ait, pulso Archelao Tyberium, Cæsaream appellasse, unde Gregorius Nazianzenus præsul & Basilus fuere. Est & Cæsarea Apameæ, & Cæsarea Palæstinæ. Est item Mazara ciuitas Seluntinorum. Hæc uero apud Argeum montem sita Straboni & Martiano, apud quam ad stad. XI. Melas fluuius currit ex humili loco nascens, & in Euphratem emittens, qui diu retentus quibusdam lapidum obijcibus: postea ruptis torrente adeo repleuit, ut uicinas regiones multorum milium talentorum, ut ait Strabo damno adfecerit. Comana Cappadociæ plurali numero Emporium nobile quondam, & altera Corinthus frequentia mulierum & lasciuiarum: hic Lunæ fanum quod mensem Pharnacis uocant, & Reges ipsi maxime uenerantur. Huc undiq; ad Deæ festum conuenitur. Altera Pontica, supra cōmemorauī. Plinius has ponit urbes, Archelaidem coloniam Claudij Cæsaris quā præterfluit Hylas fluuius, Neocæsaream quā Lycus, Sebastopolim & Sebastā in Colopena regione, quæ Blasio Præsule ac Martyre decorat. Meliū à Semiramide conditū non procul ab Euphrate. Tyanam inter Cappadociā & Lyciam Tauro occubātem, Apollonij philosophi patriam: alteram Stephanus in Aegypto ponit. Armenia minor à septentrione & occasu Cappadociam, ab oriente Euphratem & Armeniam maiorem, à meridie Taurū montem habet: interfecatur autē ab Antitauro: regio tota in præfecturas diuisa. De eius origine authores diuersa tradidere. Eudoxus in Geographia colonos eam habuisse phryges

Deiotarū rex

Amyntas

CN. Manlius

M. Lollius

Paulinus

Ancyra

Pessimus

Tania

Cappadocia

Ariarathes

Ariobarzanes

Archelaus

Leucosyria

Mazaca

Cæsarea dicta

Argeus mons

Melas flu.

Comana

Cappadocia

Archelais co.

Hylas flu.

Neocæsarea

Lycus flu.

Sebasta

Melium

Tyanā

Armenia

minor.

Phryges ab initio dicit, moribusq; adhuc Phrygijs pleraq; apud eos agi. Herodotus ab Armeno, qui ex Armenia Theſſaliae urbe cum Iaſone in his locis res geſſit. Antipater III. Rhodiacaſe hiftoriae ſcribit ab Armeno heroe Rhodio dicta. Iuſtinus deinde princeps, ut tradit Euſtathius, omnem Armeniam in partes quatuor diuiſit: Primam Heptapolim cuius metropolis eſt Biſarus, quae prius Leontopolis dicta eſt: praeterea Theodoſia colonia. Trapezus, Ceraſus: ſecundam in Pentapolim: quarum Sebaſta metropolis: tertiam Hexapolim, quae aliquando uocata eſt Armenia ſecunda: cuius metropolis Melitene. in hac & Comana & Chryſe: quartam Zophanem & Bebitenam appellatam ſub diuerſis Satrapis conſtituit. Xerxene ſicut Cambiſene, urbs a Xerxe in Armenia aedificata Stephano. Nicopolis urbs a Pompeio conſtructa, ubi Euphrates Armeniam minorem ab Aceſina diſterminat Straboni. Armenia maior a ſeptentrione, Colchidem, Iberiam & Albanos: ab occaſu partem Cappadociae, ab oriente partem hircani maris: a meridie Meſopot. & Tauru. Hac & item Mediam Strabo ab Iaſone originem habuiſſe docet. Eum ſiquidem Armeniu quendam ex Armenia Theſſaliae (quae inter Pheras & Lariffam ſita eſt) ſecum duxiſſe, qui res in hoc loco geſſiſſet, gentemq; de ſuo nomine uocaſſe. Sed & author idem recetiora refert, Perſae uidelicet, Armeniam tenuere, poſtea Macedones, deinde Orontes ex Indarni genere unius e ſeptem Perſis: poſtremo duces Antiochi magni, qui eam ſibi met permittente rege diuiſere: Artaxa Pariada, Antiocho tandem a Rom. ſuperato illi reges appellati ſunt. E genere Artaxae fuit Tigranes, qui eam habuit quae proprie Armenia dicitur, Meſidis Albanis Iberis contigua. E Pariada Artanes Sophinus qui australes tenuit partes, eas maxime quae ad occaſum uergunt. Hic a Tigrane expulſus eſt, qui quaquam reru potitus uaria tamen fortuna eſt uſus: nam initio apud Parthos obſes fuit: deinde ſe redimes ac auctus Parthorum regionem uaſtauit: praeterea Meſopotamiam, Syriam, Phoeniciam cepit, Euphratem tranſgreſſus. Mithridati auxilium contra Ro. tulit, a Lucullo demum pulſus a Tigranocertis urbe regia euerſa, ab eius ſucceſſore Pompeio procubens ad genua reſtitutus eſt, ducto in triumphum filio ingratiſſimo qui in eum conſpirabat. Artabazus alter filius quidam in Po. Rom. amicitia manſit, fortunatus eſt uſus: ſed cum Antonium in bello parthico inimicis prodidiſſet, poenas perfidiae dedit. Nam uictus ab eo & Alexandria ductus atq; interfectus fuit. Poſt Artabazum multi reges ſucceſſere, Ro. omnes ſubiecti uſq; ad Neronem. Regnum tunc demum ad Tiridatem Vologeſi Parthoru regis fratrem peruenit. Is a Corbulone duce obſeſſus impetrauit ad Neronem poſito prius ad ſtatuum diademate ſupplex uenire, cum Parthorum equitu tribus milibus, quae cum Neapoli conueniſſet iuſſus acinacem, id eſt, enſem ponere, non paruit, ſed clam uaginae adfixit, humiq; procumbens Imp. adorauit. Data ei uenatio in qua duos ipſe tauros uno icu conſixit. Inde Romam ducto, ludi epuluq; datu theatro uno die inaurato, ille uero cum diademate reuertens Neronea feſtum inſtituit. Nec tamen diu Armenij in fide permanſere, ſed a Parthis iura regni accipiebant. In hos Traianus profectus Artamiſerim regem obuium cum muneribus habuit, equum ducentem ita edoctum, ut Traianum adoraret: Cognita illius cauſa ac pro meritis mulctatus, ob quae Traianus eſt optimus appellatus. Igitur omni mole in Parthos uerſa legatum Armeniae praepoſuit, eamq; prouinciam cum Syria & Meſopotamia fecit. Hadrianus cauſatus, quod aegre retineri poſſet, Armeniae regem promiſit. Parthi rupto foedere ea rapuere. Antonius Verus per Statiu & Priſcu Artaxatis captis recepit, delatumq; Antonijs Armeniacu nomen. Artaxata in hac metropolis ab Artaxa ſupra memorato. Is hac urbem condidit ſuadente An nibale, quod ad eum deucto a Ro. Antiocho confugerat. Poſtea Macrinus uindex Seuero principe expugnauit. Niphates mons Armeniam ab Aſſyrijs diuidit: ex quo Lycus & Caprius orientes in Tigrim pluunt. Araxes ex eo monte quod Euphrates naſcitur, contrario tamen ei curſu uerſus orientem prius tendens uſq; ad Atropatiam: deinde in Boream conuerſus Azaram ac Artaxata praeterlabens in mare definit Hircanum Straboni. Herodoto autem contra, qui ait ex Matiana orijs eum LX. in paludes fluere, uno tantum in Caſpiu mare. Idem ſcribit hunc non eſſe minorē Iſtro, inſulasq; maximas habere. Ste. & ite Stra. dicunt *ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου* uocari, quod opera Iaſonis & labore modo Penei Theſſalici montium continuatione diſrupit. Armeniorum magiſtratus Megathenes ſicuti magi Perſaru appellati. Armeni Chriſtu etiam colunt, uerum citra ritum orthodoxum, a Graecis quod differetes, preſule habent quae catholicum uocat, quae ſacerdotibus populorū uniuerſo preſit, ſacrificat & more ferè latinorum, una tamen utuntur lingua, natalem

Theodoſia
coloniaXerxene
Cambiſene
Nicopolis
Armenia
maior.Artaxa
TigranesTigranocertis
Artabazus

Corbulone

Artamiſeris

Statius
Priſcus
Artaxata
Niphates
Araxes
AzaraMegathenes
De ſecta Ar/
Armeniorum

natalem dominicū minime celebrant, sed nec ipsius baptismum, dicētes Christum ex-
 piatione non egere. Quadragesimam seuerē colunt abstinētes uel à piscibus oleo & uino,
 quibus fructibus & leguminibus quātūuis interdiu uescendo ieiuniū minime seruent. Die
 ueneris carne uescuntur, ut Græcos non uideantur imitari, aquam sacrificio non admiscēt.
 Olīm pollicentes Ro. Pontificis authoritati obtemperare, quando uidelicet rex eorū à præ-
 sule Maguntino diadema simul cum regno accepit, cōsentiente Henrico Imp. minime præ-
 stiterunt: Sed & sub Eugenio IIII. Florentiam ad conciliū uenere rursus Christianæ re-
 ligionis documēta postulatum. Deinceps Bithynia, quæ ab Heraclea Ponti usq; ad os pro-
 tenditur quo ex occidentis parte terminatur, ex oriente Sangario flumine, ab austro epicie
 to, Ponto uero ab aquilone. Hæc prius Bebrycia Solino appellata: deinde Mygdonia, po-
 stremo ex regis nomine Bithynia. Strabo Bithyniam prius Mysos habitasse dicit: quod sa-
 nè probare uidetur & Dionysius poeta & Arianus, qui dicunt Bosphorum Thraciū apud
 quem Bithynia est, Mysium quandoq; Bosphorum appellatum. Idem quoq; Arianus scri-
 bit Mysum & Thynum duos fuisse fratres Phinei filios, qui totidem populos constituere
 Mysios & Bithynios. Stephanus ex Bithynio eorum primo rege Iouis & Thraces Titani-
 dis filio: alijs ex Bithy fluuio Thraciæ, apud quem incolentes Bebrycij huc migrarunt. Ad-
 sentitur Herodotus qui dicit Thraces in Asiam transfectos Bithynios esse appellatos, tem-
 plumq; & uaticinium Martis habuisse, & à Bosphoro usq; Rhebam flumen regionem ter-
 nuisse. Dicuntur & optimum incolere solum, rerum omnium feracissimum, materiæ ac la-
 pidum copiam, tum crysallum in montibus ferens. Eorum regnū ad Eumenem, deinde
 ad Prusiam peruenit, qui ubi Perseum sororium suum superatum à Ro. uidit, capite raso
 pileoq; sumpto Romam ultro uenit se libertum Senatus appellans, ueniamq; & iterū regno
 donatus, successorem filium Nicomedem, à quo fuit interfectus, habuit. Hic item Nicome-
 dem cognomento Philopatorem: cuius filius hæredem populum Ro. ex testamento dimi-
 sit. Gentes habet Chalcedonios & Bebrycios. Chalcedonia enim regio Chalcedonem ur-
 bem habet, sicut Babylonia Babylonem. Hæc sita ubi Bosphorum transfretaueris è regio-
 ne Byzantijs, Megarēsiū colonia Straboni. Megabyus Persarum dux, ut ait Herodotus,
 solebat Chalcedonios cæcos uocare, quod dimissa meliore tellure hæc peiorem elegerent.
 Arianus scribit Dorienses colonos Chalcedoniam incoluisse, nomine à Chalcedone fluuio
 propinquo sumpto. Eorū item colonias esse Byzantiū & Mesembriam in Thracia. Idem
 est author eos diem $\times \times 1$. mensium omniū nefastam habere, in qua die Phanabazus Per-
 sa Darei præfectus, uictor eorum pueros fecit eunuchos in Persidemq; misit. Acone insula
 parua contra Chalcedonē, unde cotes optimæ ueniunt, quas Græci ab eius nomine Aco-
 nas uocant. Post Chalcedonios Arianus Bebrycios dicit esse, originemq; à Bebryce trahere
 una filiarum Danaï: quæ una cum Hypermetra præter iussa patris uiro peperit: quare
 fugiens parentem unā cum uiro in hæc loca ritus docuit Aegyptios: pro quibus meritis re-
 gionem ab eius nomine appellatam. Tenebant olīm totum tractum usque ad Ephesum &
 Magnesium, ut scribit enarrator Apollonij, Charontem adducēs authorem, qui dicit Lam-
 psacenorū regionem olīm Bebryciam appellatam. Hic regnauit Amycus qui in ultionem
 Lyci à Polluce cæstibus interfectus dum Argonautæ illac transirent, statura præter huma-
 nam corporeq; toto ac uiribus monstrosis. Aranthas item Bebrycius Eustath. octonis cubi-
 tis longus traditur. Olbia in ora Chalcedoniæ nymphæ nomine, alia in Italia, tertia in pon-
 to, quarta in Pamphylia, præterea locis alijs Stephano. Chryso polis urbs. Ephorus in libro
 $\times \times 111$. Tradere belli focijs Chalcedoniensium Chryso polim. Dionysius Byzantius de
 ipsius etymo sic ait. κέληται δὲ χυσοπόλις ἐπὶ τῇ ποσσῶν ἡγεμονίᾳ, ἐνταῦθα περιμύλων τοῦ πο-
 σιόντος ἀπὸ τῆς πόλεως χυσοῦ τ' ἀριθμοῦ. Est in Cilicia altera Polyhistori, incolæ Chryso poli-
 tæ. Nicomedia in sinus recessu, de regis nomine dicta: multiq; in eadē successores eodem
 nomine appellati, sicuti & Ptolemæi in Aegypto. Hic multos sub Maximiano martyres
 fuisse legimus, Nicomedeum Emporiū Bithyniæ Arianus v. Bithynicorum commemo-
 rat. Nicea urbs Bithyniæ metropolis iuxta lacū Ascanium Straboni, prius Ancora: dein-
 de Antigonea appellata ab Antigono Philippi filio: postremo a Lysimacho de noie uxor-
 ris filij Antipatri Nicea uocata. Altera Locrorum Epicnimitiorū, tertia Gallia. Sūt item
 alia alibi Stephano. Ex hac fuere uiri illustres: Antigonus, Asclepiades, Parthenius, Apol-
 lodorus, Epitherfus grammaticus, Hic conciliū primum publice celebratū, ubi explosus
 Arius

Bithynia

Eumenes
Prusias
Nicomedes
ChalcedoniaPhanabazus
Persa
Acone
BebrycijAmycus
Aranthas
Olbia
Chryso polisNicomedia
Nicomedeum
Nicea

Arrius. Hanc nostri expeditione prima Hierosolymitana in itinere expugnauerunt, expulso inde Solimanno turca qui eam tenebat. Nicopolis urbs Bithyniae, altera in Epiro, tertia in Armenia. Astacus urbs in ora, qui sinum à se cognominat Astacensem, ab Astaco Neptuni & Olbiae nymphæ filio, apud Arrianum in Bithynicis. Strabo Megarensium coloniam eam dicit. Est & Astacus apud Byzantium, & item ciuitas in Acarnania, Cephaleniorum colonia. Bithynium urbs Bithyniae Pausania. Incola Bithynicus. Bithynopolis cuius Arrianus in Bithynicis meminit. Apamea in ora Propontidis, prius Myrlea dicta à quodam Myrlo duce Colophoniorum, nonnullis à Myrlea Amazone. Nicomedes deinde rex Prusiae filius à matris nomine eam uocauit. Hinc Asclepiades Myrleanus fuit Stephano. alia Apamea in Syria, alia in Epicteto, alia ad Tigridem. Prusias Bithyniae Chius antea uocata, quam Polyphemus in Mysia relictus ab Argonautis aedificauit, à flumine uicino appellata, authores Charis in iij. Chronicarum, & Apollonius in iij. Argonauti. *Ἄλλ' ὃ μὲν οὐ μυσσοῖσιν ἐπιπλεεῖς ἄστυ πόλιος, νόσος κηδ' ὁσ' ἄωσι μ' ἔβη διζύμυθ' ἀεγῶ, τῆλε δ' ἰηπεῖροιο, τῆος δ' ἴκνετο γαῖαν ἀγχιάλωρ χαλῆων, τόδι μιν καὶ μοῖζ' ἐδάμασσε.* Strabo tamen uult quod à Chio Herculis socio à Colchis redeunte aedificata, à Demetrio postea euerfa, ac à Prusia rege illo qui Annibalem excepit restituta, Prusias appellata est. Prusienfes ob fidem Romanos demeriti, libertate donati sunt, cum Apamienses quos supra commemorauimus coloniam reciperent. Apud hanc Arganthonius mons, iuxtaq; fons, ubi fabula de Hyla Herculis socio & à nymphis dum aquas hauriret raptus. Altera Prusias inter Mysios in Olympo condita, ab illo Prusia qui cum Cræso bellum gessit. In hanc ille sententiam, à qua Stephano dissentire uidetur. Nam Chium & Arganthonem apud Olympum ponit ab uxore regis Rhesi, & Arganthonium incolam, & Arganthonem dici, & Aganthonium sine r. Hæc hodie Prusias Bursa est appellata corrupto uocabulo, emporium Turcarum, in quorum una cum reliqua Asia uenit potestatem. *ΜΥΣΙΟΣ* Homerus in Asia ponere uidetur, nonnulli dicunt Mysiorum meminisse in Europa sitorum ultra Istrum, quos Mæcias ex autoritate ueterum marmorum uocari diximus, quando à Græcis ambo Mysii appellantur. Mysiorum asini inæquali dorso feruntur, unde prouerbiū apud Eustathium in obtortos, *ὡς οὐ μυσιοῦ.* Arrianus dicit Thynum & Mysum duos filios Agathones nymphæ totidem constituisse populos. Sunt præterea cum Phrygibus mixti sicuti Mæones & Lydi, ut uix discerni liceat, ex quo prouerbiū Græcum, *πῶρρω τὰ μυσῶν ἢ φρυγῶν ὀρίσματα*, id est, procul Mysorum & Phrygum termini. Duas ponunt sicuti & Phrygias, maiorem & minorem. Nam, ut ait Strabo, altera Olympica Mysia est, Bithyniae & Epicteto contigua, quam Artemidorus à Mysijs, qui trans Istrum sunt, dicit habitata, ubi Olympus est. Altera circa Caycum & Pergamenum agrum usque in Teutraniam & Caistri hostia. Olympus enim mons syluosus, adeoq; altus, ut hora tertia noctis ex eo sol adspiciatur. Hunc Cleon prædo insanus amicus Antonij tenebat, ut idem Strabo. author: apud hunc Prusiadem urbem esse diximus, paulum à mari recedentem. Est & Casarea ibi sita, quæ Olympi Casarea cognominatur. Halizonas Stephano inter Mysiam & Lydiam collocat. aliqui in Ponto. De quibus de quibus Halyba eorum ciuitate, ubi argenti uenas Homeo dicit, supra in Ponto mentionem feci. Assus urbs in alto sita loco, in quæ Nicostrotus Citharædus cauilla batur. *Ἄσσορ ἰὼρ δᾶσσορ δὲ λέβηθ' εἰραβ' ἴκνηται.* Assum Cor. Alexander scribit Milesiorum esse coloniam, sitamq; in Mysia prope Hellepontum, ubi Sarcophagus gignitur lapis. Altera Lydia, tertia in Epiro. Ex hac Asso fuit Cleates successor Zenonis. Aterna urbs prope hæc ponitur. Astyra uicus prope Adramytum Strabo. est & Phœnicia urbs iuxta Rhodum, in qua Minerua Astyris dicitur. in Bœotia quoque prope Potnias, & in Italia in ora Campaniae Stephano. Teutrania urbs à Teuthrante patre Telephi, qui & heros Teuthrantius appellatus. Phrygia minor eadem & Epictetus appellata, ambitum protendit in Hellepontum occasum uersus Dionysio. Altera orientalis quæ maior dicitur & Paria, in qua Midas regnauit prope Sangarium flumen, ubi Rheam deum matrem uenerabant, quæ regionem ipse Dionysius populosam appellat, Arrianus & diuinitatem & antiquissimam. Est & Europæ locus prope montem Octam, qui Phrygia dicitur. Pli. habet authores qui dicant Europa & Mysos & Bryges & Thynos transfretasse in Asiam, populosque constituisse, à quibus Mysii & Phryges & Bithynii appellantur. Post res Troianas, colonia Græcorum & Lydi & Persarum & Macedones, postremo Galatæ omnia excursionibus turbauerunt: nec solum ob rerum mutationem res ipsæ incertæ sunt, sed etiam ob diuersas scriptorum sententias, qui de eisdem rebus diuersa tradidere. Hinc Phrygia, Caria, Lydia, Mysia, loca uix distinguuntur. Huc accedit quod Romani ea diuiserunt non per nationes, sed foras & præ-

Nicopolis

Astacus

Astacensis

sinus.

Bithynium

Apamea quæ

antea Myrlea

Prusias urbs

Chius ante uo-

cata.

Arganthonius

mons

Mysia

Dux Mysie

Olympus

mons

Prusias

Casarea

Olympi.

Halyzones

Assus

Aterna

Astyra

Teutrania

Phrygia

Phrygia

minor.

Troadis

XII. urbes

GEOGRAPHIA

turas ubi iura dicuntur. Igitur minor Phrygia Troadem regionem continet, quamuis Ho-
 merus in Catalogo abducere ab ea uideatur, Aeschylus tamē & omnes qui post eum fuerē,
 eandē esse gentē dicūt. Hęc em̄ & Asia proprie Ptolemæo dicit̄, tota occubās Helleſpōto,
 XII. clariſ habitabatur urbibus, quæ ſunt huiuscemodi: Abydū, Ilium, Lyrneſſus, Pedafus,
 Thebe, Zela, Adraſtea, Pitya, Percotæ, Ariſba, Chryſe, & Adramictū. Haſ omnis Achil-
 les unā cum reliquo Græcorū exercitū cum ad Troiā uenit præter Ilium expugnauit, præda
 inter ſe diuiſa: ijs omnibus Priamus dominabaſ. Cuius regnū Stra. in ix. partes diuiſum ſub
 totidē ducibus bellī tempore tradit. Dardanos ſub Aenea, Lycios ſub Pandaro, Zeliēſes
 ſub Aſio, Iliēſes ſub Hectore, Cetios & Lyrneſſios ſub Pileo. ultra hęc miſſa eō externa au-
 xilia ex Thracia & tota Cherſonneſo. Ciuitates præterea Troadis & Aeolidis permixtæ,
 cum conſtet Troianos omnis Aeolicā eſſe gentem. Quoniā uero de Helleſponto, deq; cate-
 ris pelagiſ alibi diximus, reliqua Troadis nūc exequar loca, ac primum Abydum. Græci em̄
 hęc ciuitatū nomina ſceminini generis & in uſ enūciāt. Apud Homerū uno in loco τὸ Ἰδιον
 ἀπὸ πύ. quod Ariſtarchus nō probat Homeri eſſe carmen, ut ait Euaſthius. Abydum igit̄ pri-
 mum in ora Helleſponti ſitū ē regione Seſti, ſpatio ſtadiorū V I I. quod Xerxes dicitur pon-
 tibus iunxiſſe. Hinc prouerbiū in Abydenos. μὴ δ' εἰκὴ πλὴν ἀβυδῶν πατῆρ, id eſt, Ne temere
 Abydum calces. Hanc ut Leſbiſ Seſtum, ſic Mileſiſ condiderūt, Gyge Lydorū rege permit-
 tente, ut ait Strabo: nam ea loca, & tota Troia ſub illo tunc erat, ex quo promontoriū quod-
 dam iuxta Dardaniā Gyges dicit̄. Abydenſes molle & effœminatū genus, & Sycophantæ
 maximi, unde prouerbiū in Sycophantas ἀβυδοκόμεις. Hic Leander Abydeni amores in Se-
 ſtiam Ero, quos hexametris deſcripſit Muſæus adhuc extantibus, unde Ouidiſ episto-
 lā ſumpſit. Puellā enim dicit apud Seſtū fuiſſe, ubi templū ſacræq; Veneris Leander forte
 adiuerat. Abydus altera in Aegypto huius colonia. tertia in Iapygia Italia Stephano. Ilium
 Troiani Acten prius uocabant, deinde ab illo rege Ilium, Duos habet ad Propontidem per-
 tinentes colles, ubi Arx cum templo & Palladio. Nouū Ilium Alexander prope antiquū in-
 ſtaurauit Alexandreā uocatū. hoc poſtea Auguſtus, quod inde originē duxit, ædificiſ & do-
 nis auxit, ut ait Strabo. Plinius uero, Troas Antigonea, quam nūc uocant Alexandreā colo-
 niam Romanorū, Aliud in Macedonia Iliū, ædificiū Heleni Troiani, quod Troiā nunc cor-
 rupte diximus uocari. Aliud in Theſſalia, itēmq; in Thracia Stephano. Reges Iliēſes ori-
 ginē à Dardano ex Hetruria profecto habuere, quos ordine in poetica dicā. Patriā uero
 prodidere, ut Dares teſtatur, Polydamas, Antenor, Aeneas, Amphidamas, Dolon, quorū
 poſtea domus incēdio ſeruata. Lampſacū in ora prope Abydū à Lāpface uirgine, Phoceni-
 ſium ædificiū, olim Pityuſa, ab Homero aut̄ Pityea dicta, ut placet Deichoro Cyziceno, ob
 frequentes pinus. Optimū ferre uinū dicūt, ex quo Themisto-
 cli dono datum à rege Perſarū fuit, cum ad eum profugit. Demoſth. ob eam cauſam à Priapo Veneris & Dionyſi filio ædi-
 ficatū eſſe dicit. hinc Priapus urbs ipſa appellata, Lampſacū Euaſthio ἀπὸ τοῦ λάμψου, quod
 oraculo habuerit ibi ædificari, ubi primo ſol λάμψῃ, id eſt, fulſerit: appellata & Abarnus in
 Praëtius flu. τὸ ἀπαρνῖς αὐτῆς, id eſt, diſperdere Venerē grauidā ex Dionyſio Iunonis opera, ex quo illa in-
 Zelea formem foetū dicit̄ peperiffe, quem Priapū appellauit. Steph. Inter Lampſacū & Abydum,
 Aefopus & Tarſius flu. Aefopus & Tarſius fluunt, haud procul à mari. Home. οἱ δὲ ζέλεα μὲν εἶναι, eſt & caſtellum hu-
 ius noſ in Cyzico Diogeni in III. Cyzicenorū, & Zela urbs Ponti. Adraſtea ab Adraſto
 Adraſtea cōdita cum templo Nemefis, Adraſteæ dicta à poetis. Alijs à nym-
 phe eiusdē nominis filia Parium Meliſſi geniti ex Ida, qui primus regnauit in Troia: nonnullis ἀπὸ τοῦ μὴ διδρασκεῖν, id eſt, à nō
 Pytea fugiendo. Hanc Plinius Pariū uocatā dicit. Pariū em̄ Straboni oppidū in Propontide po-
 nitur. de Paro & Pario in ſulis diximus. Pitya & Pityea appellata à frequenti pinu, ſita apud
 Percote Aefopū. Percote media produ. Homerus. καὶ πάλαι πῆκώτη. Ariſba urbs Iafij regia, ex quo
 Ariſba Diam Ariſbā Homerus uocat. Ariſbus item fluuius Thraciæ in Hebrū fluens. Multa enim
 Chryſa loca, nomināq; Troiæ ac Thraciæ ferè communia erant, ut ait Strabo. Ariſbas alias eſſe in
 Leſbo cōmemorauit. Chryſa in qua Apollinis templū cū eius ſimulachro, murem ei ſacrū ad
 pedes tenēte. Quapropter diuina ab eodē poeta appellatur χρυſώτερον ζαθέλω, Huius ſacerdos
 Chryſes expugnata ciuitate & filia Chryſeide rapta ab Agamēnone, cauſa peſtis demiffa
 Græcorū caſtris fuit: ex quo coactus Agamēnon eam reddere, & illius loco Bryſeida Achil-
 lis rapere, Hinc initiū Iliadis Homeri. Chryſas alias Stephanus cōmemorat, apud Scyrum,
 apud

apud Lesbū, in Bithynia, in Caria. est & insula Oceani, sic à Dionysio uocata ob auri copiam. Est & aurea Chersonnesus in India, quam *χρυσή* Græci uocant. Lyrnessus, unde Achilles Briseida rapuit. Adramictum iuxta Caicum à filio Haliatti Cræli fratre eiusdem nominis. Adramictis uero insula Lyciæ. Apesum ciuitas & flumen in medio Lampfaci & Parij, quo delato coloni Lampfacum migrarunt, cum utraq; urbes Milesiorum essent coloniæ. dicit & Pergamus & Apesum ab Homero, sicut Atarna & Tarna, ut scribit Eustath. Pergamū nobilis urbs Troadis in Mediterranea, quam Caicus præterfluit, Hic Attali & Eumenes regiam constituere, de quibus in Onomatologia scripsi, qui nobilem hic bibliothecam constituere, ubi ceptum prius chartis hœdinis scribi, quæ pergamena postea sunt appellata. Scepsis, cuius etymum *ἀπὸ τῆς σκῆψαδος πλὴν ῥέου*. hoc est à cōmento quo Rhea est usā cum partui pro Ioue lapidem supponeret, ut ait Steph. Ex hac urbe Metrodorus Epicuri socius, & Neleus discipulus ac successor librorum Theophrasti. Antandrus in ora Troadis sub Ida monte prope Mysiā, ab Antandro duce gentis Aeolicæ. Aristoteles ait hanc quandoq; dictam Edonida. cum Cimmerici eā annos LXXX. incolerent. Prope Antandrum Traianopolis urbs. Attalia à Pto. Philadelpho ædificata. Cylla urbs in qua Apollinis Cyllei templum. hanc Cylleus fluuius præterlabitur ex Ida monte defluens per agrum Antandrum. Et Cylleus item mons in eadem parte Straboni, Stephano autē utrunq; Cylleum appellatur. Smynta, ubi item Apollo Smyntheus apud Homerum. Myrina in ora Aeoliæ urbs ab Amazonis nomine dicta apud eundem in II. Iliadis. Est alia in Lemno. Grynium urbs Myrincorum Straboni, ubi & nobile Grynei Apollinis etiam templum. Lygdamum, Apollonia, Elea. Achilleū oppidum iuxta tumulum Achillis. Cuma ciuitatum Aeolicarum maxima Straboni, dicta sicut Myrina de nomine Amazonis: Hesiodi patria ab ei⁹ patre relicta, ut ipse testatur. Huic ciuitati Telephanes præfuit uir iustissimus, qui regionem eam pinis arboribusq; conseruit, author Heraclides de Politijs. Lycij Troadis populi, quibus præfuit Pandarus Lycaonis filius, ubi & Apollo Lycius colebatur: In quo lupus Apollini consecratus cernebatur. Sunt & alij extra Troadem Lycij, de quibus paulopost dicemus, qui ducibus Sarpedone & Glauco Troianis auxilio uenere. Lyceum quoq; Gymnasium Athenis Aristotelis schola. Dardanium ciuitas & promontorium LXX. stad. ab Abydo distans. Inter hæc Rhodius amnis emittit, ad quem, ut ait Strabo, in Chersonneso est Hecubæ sepulchrum, quod Græci *ῥυβόσκημα* uocant. quidam Rhodium dicunt in Aesapum emittere. Dardanium prisca res est, & adeo spreta, ut Imperatores Romani Abydum transtulerint, alij rursus in pristinam habuerint conditionē. Hic quondam Sulla & Mithridates ad colloquiū conuenere. Dardanos à Troianis Homerus diuidere uidetur, & ijs quidem Hæctora, illis uero Aeneam præficere. Dardania prius Teucris uocabatur. De quo Musicus Historicus apud Stephanum huiusmodi repetit originem. Dardanus ex Hetruria cū Harmonia & Iasio fratribus, surrepto Palladio ex templo Mineruæ in Samothraciam uenit, ubi Cadmus Agenoris filius inita cum eo amicitia, & defuncta uxore Harmoniam duxit: Dardanumq; in Asiam cum manu sociorum ad Teucrum regem inuit: à quo gener regno adscitus eius filia Batia ducta, Teucridem post foceris mortem Dardaniam appellauit. Arrianus eum à Samothracia uenisse dicit ad Troadem, & Neso, deinde Batiam filias regis Teucrorum duxisse: ex Neso Sibyllam, quæ uates fuit: ex altera Erichthonium, & Ilium qui post eum regnauere suscepisse. Sunt & Dardani alij apud Illyricos. Elea Aeolica urbs, nauale Pergamensium, quondam Danais dicta, Menestei ædificium. Est & altera prope Mysiam nauale Bithyniæ. tertia in Phœnicia in medio Sidonis & Tyri, est deniq; in Aethiopia palus cum tribus insulis. Cenchreae urbs, in qua moratus Homerus didicit ea, quæ scripturus erat circa Iliada. alia nauale Corinthiorum, tertia in Italia. Azania siue Azaniū urbs Straboni ex XII. Herodotus Aezano protulit cum diphthongo ab Aezano Tantali filio. Ascania, quæ Nicolaus in IIII. historiae dicit ab Ascanio Aeneæ filio conditam esse: Est enim urbs & regio, ac palus in Troade Eustathio. Home. *τῆς Ἰδῆς ἀσκανίης ἐριβόλακος ἢ λθοῦ ἀμοιβοί*. Pedasus urbs in Ida monte, quæ inter XI. Achilles expugnauit. In eiusdem montis uertice Gargara plurali numero urbs Aeolica, ubi Leleges quondam habitauere: à Gargaro Iouis filio è Larissa Thessaliæ Steph. Epaphroditus uero ait Gargara mōtem esse, neutriq; generis proferre oportere: Gargarus autē ciuitas fœminini. Hellanicus Gargasum scribit ciuitatē, putat tamen menda in litera. Garganus autē in Apulia mons, Gergis urbs, unde Sibylla Gergithia. Phlegon in Olympicis scribit apud Gergithios

Lyrnessus
Adramictum
Apesum
Pergamum
Attali regia
Scepsis
Attandrus
Traianopolis
Attalia
Cylla
Cylleus flu.
C mons
Smynta
Myrina
Grynium
Lygdamum
Apollonia
Elea
Achilleum
Cuma
Lycij
Dardanium
urbs & pro.
Rhodius flu.
Hecubæ sepul.
chrum.
Dardanie
origo.
Sibylla filia
Dardani
Elea
Cenchreae
Azania
Ascania
Pedasus
Gargara
Gergis
templum

templū esse Apollinis Gergithij, in qua Sibylla sepulchrū est: eius imaginē Gergithij in nau-
 Eumenea mis percusserunt Stephano, Eumenea quam Attalus in honorē fratris Eumenis condidit,
 Aphne altera in Caria, tertia in Hircania, Aphne urbs prope Cyzicum, altera in Libya, & Aph-
 Artace neis palus prope itē Cyzicum, Artace urbs Milesiorū Colonia, Demosthenes poeta. *ἡ ἄστυς*
 Lampronea *ἡ ἀστὴρ ἀκίους ἐφέσιος ἀγυαλοῖσιμ.* Sic em Venus apud eos uocabatur. Demetrius autē insulā esse
 Traianopolis dicit, & Timosthenes montē prope Cyzicum, Memorant & aliā Epicteti urbes ab autho-
 Docimeium ribus, Lampronea Hellanico, Pelichna, Traianopolis, Attalia Steph, Docimeium Eudae-
 Eudemon moni, Myrmissum Polemoni, Sigæum Straboni, Siga Hecataeo, Polyena Steph, qui Eucar-
 Myrmissum piam in hac regione ob fertilitatē appellatam esse dicit. Montes quoq; in eo nobiles, Ida ad
 Sygæum Lectū promontoriū pertinens ambitu stadiorū D. X. est altera in Creta, unde Troiana hac
 Polyena habuit originē, Terea, mons in ora Cyzicena, conterminus Zele, Straboni positus *ἡ τῶ*
 Ida *τῆς Ἰδῆς*, id est, seruare, quod in alto sita loco facile omnia contuetur. Sicut etiā de Ida nōnullis
 Lectum pro. *ἡ τῶ Ἰδῆς*, propter late aspectū. Terea uero Leucosyrorum est urbs, Phalacra mons Ida di-
 Terea ctus ab arborū raritate & caluitie, ob perpetuas in eo niues, est & promontoriū in Cercyra,
 Phalacra ut Artemidorus in v. Deniq; quicunq; locus sterilis, ubi nihil uirentiū sit, Phalacra dici po-
 Agamea test Steph, Lectū, Sigæum, de quo supra, Agamea mōs & palus, dicta q̄ in eo loco exposita
 Rhæteum sit marino monstro Hesiōne inuupta. Reperitur & Agamus circa Heracleā Ponti Steph.
 Practius Rhæteum à Rhætea filia Promethei Eustath. Flumina itē Epicteti Practius inter Lamp-
 Rhindacus sacum & Abydū fluens Straboni. Rhindacus inter Epictetū & Bithyniā, in cuius ostio le-
 pulchrū Aegæonis herois Myfi, quē Hesiodus in Theogonia filii coeli & terræ uocat, qui
 Scamandrus & Gyges & Briareus dicitur Eustath. Scamandrus fluuius ex nomiue filij Hectoris. Xanthus
 Simois flu. Troadis & urbs Lyciæ. Simois & Scamader: quorū alter Sigæo, alter Rhæteo pxim⁹,
 ambo in cōspectu noui Ilij cōcurrunt. Atq; hac quidē Epicteti siue Phrygiæ minoris loca.

PHRYGIA MAIOR

PHRYGIA maior cum Galatia & latere septentrionis terminatur, occidentis
 cum minore, austri cum Lydia, orientis uero cum Cappadocia. Eius urbs Na-
 Nacolia colia in reflexu Sangarij fluminis Straboni. à Nacole nympa dicta Steph.
 dicitur & Nacoleia Græca diphthōgo, id est *νακόλεια*, sicuti Heraclea, Apamea,
 Ptolemæo autē Nacolia hodie uetus retinet nomen, regia Turcarum in Asia
 Bercynthus anteq; Constantinopolis caperetur, Bercynthus urbs, & Bercynthia regio sacra deū ma-
 Berytis tri. in eadē parte Berytis, Berythus uero Phœnicia urbs. Synada, quam dicunt Acamantē
 Synada condidisse, qui post bellum Troianū cum erraret in Phrygia, nactus quendam qui in ea re-
 gione locum expugnabat, cui auxiliaris adcessit, à quo & loco postea donatus, primū è Gra-
 cia coacta multitudine mortales ad habitandum inuitauit, quorum concursu Synagā prius
 ipse appellauit, postea literæ mutatione Synada uocata Stephano. Hic marmor Synadicū
 Acamantiū Papinius in syluis. Ipse cruentauit maculis lucentibus Atys, Acamantiū ædificium Aca-
 mantis. cui Theseus iuuantem bellum contra Solymos hunc locum donauit. Parthenius in
 Aphrodice Acamantida hanc urbem uocat, est & Acamantis tribus Attica, Aemonia urbs
 Aemonia in eadem Phrygia Polyhistori, & Aemonium nemus in Ponto prope Thermodontē, ubi
 Alabastra Mars dicitur Harmoniam genuisse, Steph. Alabastra urbs Herodoto, unde Steph. lapid-
 Andrea dem gigni Alabastritem testatur. Andrea penult. producta, urbs in qua lapis inuenitur, qui
 Sipylus combustus ferrū efficitur, admixtus cum cymino, distillat argentū adulterinū: postremo per
 Philemoliū mixtus sit orichalcum Straboni xiiij. Sipylus urbs, ubi fabula in saxū conuersa Niobes, quæ
 Dareon se Latonæ fecunditate prætulit, Philemoliū, Dareon, Amorion, Manesium, Aphneon, ur-
 Amorion bes omnes. est alterum Aphneon in Lydia, & Aphnitis palus apud Cyzicum, Medeon.
 Manesion Myde urbs: Midea uero apud Argos metropolis urbs à deū matre ibi culta, Polyhistori.
 Aphneon Sunt aliæ in Lydia, in Thessalia, in alijsq; locis. Tembrou urbs, Characi Tymbrū, Menan-
 Medeon dro Tembroum. Siassus Phrygiæ uicus, in quo ab initio coloni Cimmerici magnam uim
 Tembroum frumenti sub terris conditam inuenere, ex quo diu uictitarunt, nomēq; loco ex auspicio
 Siassus tali indiderunt *ἡ τῶ σίττα*. Steph. Charax locus est circa Celenas, ubi Alexander res gessit,
 Dresia propēq; Alexandriam urbem ædificauit. Alia in Caria, in Ponto, in sinu Nicomediae nobile
 Apamea quæ Emporiū. Ste. Dresia urbs, Dionysi. in Bassaricis. *ἡ δὲ ἄστυς δρεσιήμ τε καὶ οὐμιλάδεια γαίαν.* Apamea
 & Celenæ mea insigne Emporiū, ac secundū post Ephesū, cōmuneq; Italicorū Græcorūq; hospitium,
 sita in

fita in Marſyæ fluminis oſtijs, qui urbē mediam præterlabens exit in Meandrum. Hanc An-
tiochus Soter à nomine matris appellauit. Hic fabula Marſyæ & Apollinis de muſica eöcer-
tatiū: fita eſt in mediterranea, dicata Neptuno, Celenēq; appellata à Celeno Neptuni, & Ce-
lenus unius ex Danaidibus filio. Hæc ferè Stra. Pli. uero hanc Apameā à Seleuco conditam
dicit, uocatāq; prius Dameam, q; ferociſſimas gentes domaffet: quo tēpore Eratoſthenes ait
corruiffè in Aſia Solymorū & Lelegū, & Bebricū, multorūq; populorū gentes. Laodiceam
quidā in Phrygiā ponunt, alij in Lydiā, de qua inter Lydos dicā. Geranea urbs Phrygiæ, eſt
alia in medio Megaræ & Corinthi, quò ſe recepit Ino Athamantē fugiens. Gerania uero in
Laconica urbs, item Geranthe. Ste. Docantes cāpus Phrygiæ. Almona & Docanta fratres
fuiſſe memorant, à quibus duo nobilitata nemora Docantiū & Almonium. Idem. Mons Di-
dymus matri deum facer: unde fluuius Sangarius in pontū fluit Euxinū, nonnullis Sanga-
ron uocatur. Hermogenes in Phrygiæ deſcriptione ait quandā Sangā noie uenerantē Rheā
in hoc flumine cōuerſā ei nomē reliquiſſe. Marſyas, de quo paulo ſupra. Gall⁹, de quo Poly-
hiſtor in ij, de Phrygiā ſcribit, Gallū & Atyn genitalibus ſibi ademptis, Gallū iuxta Teriam
flu. ad habitandū ueniſſe: cui Gallo nomen indidit. Hinc oīs poſtea caſtratos appellari. Hæc
Steph. Ouid. uero in Faſtis Atyn puerū dilectū Cybeli ob pudicitia ſibi genitalia ademiffè,
& in hoc flumine lauaffe, ex quo Gallos eunuchos ſacerdotes Deæ uocari.

AEOLIA, IONIA, LYDIA.

POST hæc intra Taurū reſtant regiones in eadē Aſia deſcribendæ. Aeolia, Io-
nia, Lydiā, Caria, Lycaonia. Aeolos eſſe Troadas palā eſt, qui maxime per Ae-
gaum littus extendunt uerſus meridiem cum Ionibus terminantes. Sed & ad
leptentrionē olim peruenerūt & Phrygiā, Armenos, Matianos, Ciffianos cō-
prehendebāt, ut Stra. teſtaſt: quorū linguam clara illuſtrauere ingenia poetica,
praſertim Sappho. Etymū trahūt ab Aeoli filijs, unde genus id prouenit, uel quod ex αἰόλα,
id eſt, uaria gente ac promiſcua creuerint. Nam Aeoles quondā etiam Dores appellatos eſſe
compertū eſt. Nec ſolū eos, ſed omēs intra Iſthmon Peloponneſiacū, præter Atticos & Me-
garenſes uocati ſunt Aeoles. Quāobrē Pindarus cum dorice ſcribat uocat αἰολίδα μόλπη.
Igitur Aſiatici omnes Aeoles ab ijs qui in Europa ſunt Aeolibus proſecti uident. Eorum ci-
uitates ad xxx. fuiſſe Strabo eſt author, quas in Phrygiā atq; Myſia, tum inſulis Aegæi
maris ex magna parte attigimus: ad Ionas tranſeam, qui eodē littore ſequuntur, uſq; ad Pho-
ceam. Iones appellati Eufthaſio ab Ione filio Xuthi, quē Euripides conditorē Aſiaticæ tellu-
ris appellat: uir enim Atticus fuit, ex quo Attici prius Iones uocati: & in Attica Ias condita
regio. Strabo autē ſcribit Melanthū Codri filium ex Athenis in Aſiam conſeſſiſſe, ibiq; par-
tim à nepotibus, partim ab alijs xij. ædificatas eſſe ciuitates, quæ Ionicae ſunt appellatae colo-
niae. Ephesum ab Androdo, Myuntem à Cydrelo, Erythram à Gnopo atq; his tribus Codri
filijs: Miletum uero à Nedeo, qui genere Pylus fuit: Lebedū ab Andropompo, Colophonē
ab Andremonē Pylō, Prienē ab Epīro Nedei filio: Teū ab Athamante, Phocēā ab Athe-
nienſibus cum Philogene, Clazomenas à Paralo, Chiū ab Ogertio, Samū à Timbrione. Ae-
lianus autē de ua. hiſto. Neleum Codri filium fuiſſe dicit, & has omnis condidiſſe urbes. Vi-
truius ait Athenienſes ex reſponſo Apollinis xij. colonias in Aſiam deduxiſſe, tradito ne-
gocio Xutho eius q; filio Ioni. Sed & adeo poſtea creuere, ut Pli. ad lxxx. fuiſſe per cuncta
maria teſteſt. Quando Lydorum urbes Iones ferè ſunt, pariter & Lydiā deſcribet, quæ ut ait
Pli. perſuſa fluxuoſi Meandri curſibus, ſuper Ioniā procedit: Phrygiā ab exortu ſolis uicina,
ad ſeptentrionē Myſiæ, ex meridie Cariā amplectens, Mæonia antea uocata. Eius in primis
ciuitas (ut placet Herodoto) Ephesus Ionicarū clariffima, à nomine & ipſa Amazonis appel-
lata, pluribus ante nominibus dicta, Vrychia, Ortygia, Ptelis, Arſione ab uxore Lyſimachi,
Olim diluuiū abſumptā ipſe Lyſimachus alio in loco communiuit, cuius calamitatis Du-
rici Elaici extat epigrāma. In hac templū Dianæ celeberrimū à tota Aſia annos c c. ædifica-
tum, tāta ueneratione, ut Ephesij in quodā bello, humano ſubſidio deplorato, funē à foribus
templi ad urbis mœnia ſuſpenderint, ciuitatē q; quaſi ſoli Deæ tuendā permiferint. Eius in-
cenſor Eroſtratus, quanq; cautū fuerit ne quis eum nominaret, ſinem tamen cuius gratia fla-
gitiū perpetravit uideſt adſecutus, eius nomine ad nos uſq; per tot ſecula deducto. Smyrna
in ora Ioniæ à Tantalō prius ædificata, dicta Naulochus, deinde ab Amazone ſicuti & ple-
raq; Aſiæ ciuitates appellata Stephano, Stra. refert porticū eam & portū & bibliothecam &

Laodicea

Geranea

Docantes

Didymus

mons

Sangarius

Marſyas

Gallus

XXX Aeol

liæ ciuitates.

Iones

Melanthus

Codri F.

XII Ionicae

Neleus Codri

Ion

Lydia

Mæonia

Ephesus

Erostratus

Smyrna

- gymnasium habuisse cum Homeri templo ac statua. Nummumq; areū Homerū appellant, quoniam Smyrneses eum ut ciuem suum maxime sibi uendicant. Passi & ipsi terramotū ueluti multae in eo tractu ciuitates M. Antonini principis tempore, à quo restituta urbs fuit: meminit Philostratus in uita Sophistarū. Huc è tota Asia literarum gratia conueniebatur. Erat enim Smyrna portus cōmodissimus, quod undiq; è Gracia atq; Asiae regionibus omnes confluerēt, Gymnasiū & philosophorū & oratorum quondā fuit celebratissimū: nobilissima quoq; hinc orta ingenia. Teos in media ferè Ioniae ora Herodoto, Athamantis aedificiū, ex quo Athamantida eam Anacreon uocat, historia sic se habet. Athamas quondam locū considerans ubi aedificaret, iam parata materia, interrogatusq; à Marte quousq; meditaretur: respondit τείω, id est, donec tibi ciuitatē ac templum constituā. est homonyma in Aegypto, alia in Scythia, in qua palus esse dicitur referta piscibus, ex quibus per serenū oleū manat in summa aqua tanta copia, ut colligi in uasa possit usibus aptū. Haec Steph. Strabo Teos dicit in peninsula sitā, portūq; habere. hinc quoq; fuisse Anacreontē poetā, Apeliconē, Hecataeū Erythra historiciū. Clazomene clara & ipsa Ioniae urbs, quae insulas quondā habitatas in fronte septē habebat. Prope Clazomenas Erythra prius Gnopolis dicta à Cnopo cōditore: est homonyma in Libya, in Locride, in Bœotia, in Cypro, quae nunc Paphus dicitur. Steph. Strabo autē Erythrā portū, & Coricum montē adiacentē dicit habere: Sibyllamq; hinc Erythrā Cybelea tempore Alexandri ortā. Colophon, unde Homerū pleriq; putant esse. Priene prope Ephesum parū à mari recedens, Myus, id est, μύσος inter Ioniae urbes prope Magnesiā Strab. Stebuchia phano Cybelea urbs Ioniae. Herodianus Cybelen dicit ciuitatē esse Phoeniciae: est & Cybelia Phrygiae & Cybelū templū, unde Rhea Cybele dicta, in eo loco culta siue nata Steph. Sillon, Buchia, Glaucia parua Ioniae loca. Lydiae regia Sardis, posterior reb? Troianis: huic imminet Tmolus mons in uertice exedram candido lapide extractā habens, nobile regū Persarū opus, unde late prospectus ex altissima specula est. Hinc Pactolus fluit aureis (ut ferūt) Arima siue ramentis, ex quo diuitias Cræso prouenisse. Hunc prope Astryra etiā urbs sita, prope etiam Inarima Arima siue Inarima (utroq; dicit modo) ubi sepultū dicunt Typhoeum à Ioue fulminatū, ut scribit Homerus: nonnulli dicunt in Syria, alij in Pythecusis Tyrreni maris. Steph. Tmolus etiā uicina Asteria siue Asteris, ut Xanthus in IIII. Lydiorum scribit. Est & Asteria inter Asiae campus Cycladas. Asia urbs Sardibus proxima, & Asius campus prope Caystrū. Home. Ἰασίος ἄρουρα μῶν καὶ σῆτος ἀμφὶ ἑσθῆρα. & Asiane insula Aethiopia, & Asis Isthmos. Dionysius poeta. Ἰασίος τὰ πρὸς ἄστυος ἀίης. Et Asia maior & minor. Hierapolis inter Lydiā & Phrygiā: ubi sunt aquae calidae: dicit sacra, q; multis referta sit templis: hinc clari uiri fuere, inter quos Serapion Stoicus. Est alia in Creta, alia in Syria. Philadelphia Attali Philadelphī aedificiū, de qua inter Lydos & Mysos certatū aliquando est. Sira. Alia in Aegypto, alia in Syria. Mastaura urbs ubi Rhea colebatur. Cuius etymū tale Stephanus recenset. Cum Ma uni ex ancillis Rhea traderetur à Ioue Dionysius nutriendus, interrogata illa à Iunone, cuius esset, respondit Martis: quare apud eos & omnis Cares Dionysius Massari appellat, & Rhea Ma, cui taurum sacrificant, unde nomen inditū ciuitati, quam Chrysaoras flu. praeterfluit. Magnesia Maeandro uicina, colonia insignis è Thessalica Magnesia orta: abest ab Epheso x xv. mil. antea Thessalonica appellata, haec Plin. Aelianus de uaria historia de his sic refert. Magnesij, qui iuxta Maeandrum accolunt, cum aduersus Ephesios pugnarent, quisq; eques suū canem uenatorem, & seruū habebat speculatorē: primoq; concursu canes dimissi, qui hostiū ordines turbabāt, serui deinde subsequentes iaculis & spiculis debilitabant: tertio loco equites superuenientes iam fessos hostes, ac turbatos facile superabant. E Magnesia fuere Egeas orator, & Simon musicus. Aethiopiū locus Lydiae iuxta Hylum, ubi Diana Aethiopica colebatur, q; Dianā agentē apud Aethiopas Apollo reduxit. Nonnullis uero quod eandē cum luna putent à τὸ ἀπὸ Callimacho. Quidā enim Hecaten fatentes à ferenda face dictū, Aethiopicam putant ut Eratosthenes. Quaedā alia oppidula locaq; Strabonī Stephanoq; in hac regione ponuntur. Melampea, Magiste, Agra, Mesogis, Thyessus, Cyalus, Lycosthene. Laodicea nobilis Lydiae ciuitas, cui mons imminet Cadmus, unde Lycus fluit. Hanc exornant Zeno orator & Polemon eius filius, qui ob uirtutē regnū meruerunt, prius Antonio, postea Augusto concedentibus. Haec Strabo. Plinius uero, Laodicea prope Lycum prius Diospolis, deinde Rhoas appellata, Eustath. autē, Laodicea Lydiae, opus Antiochi Stratonices filij, in honorē ei? uxoris ex Apollinis responso. Haec inter septē Asiae ciuitates à diuo Ioanne apostolo

stolo commemoratur. Trallis urbs Lydiæ, prius Anthea à florum frequentia dicta, uocata & Erymna Steph. Trallianos & Theffalos, Tyberius cognoscente Augusto oratione pulcherrima defendit, ut Tranquillus ait. Colossis urbs apud Lycū fluuiū, cuius meminit Herodotus. Stra. in XII. Colossē & ex urbe appellat coloris genus naturalis in lanificio, quo abundat. Plinius colorem hunc etiam commemorat. Huius urbis meminit item noster Hieronymus. Ad hos igitur epistolæ sunt Pauli, nō ad Rhodios (ut uulgius putat) Flumina Lydiæ Pactolus, de quo supra. Iardanus, cuius meminit Home. *Ἰαρδάνης ἀμφὶ ῥέεθρα*. Hermus Aeoliam ab Ionia determinans. Cayster ex Ionia mediterraneis in mare tendit Aegeū *ἄπ' ἑσθὶ κεκαυμένης χώρας*, quod regionē iuxta habeat combustam. Huic adiacens dicitur campus Caystrius Stephano. Mæander omnium maximus, & flexuosus labitur, ex quo contortos amnes reliquos Græci Mæandros uocant ex huius similitudine. Item Prienem olim in orasitam longo profchomate mediterraneam Mæander fecit. Stra. Pli. uero eū ex mōte fonte cū Aulocrene oriri dicit. Mōtes in hac regione, q̄ famā habeāt, nulli p̄ter Cadmū, unde Lycus.

Trallis urbs

Colossis

Colosseni

Pactolus

Iardanus

Hermus

Cayster

Mæander

Cadmus mōs

CARES, LYCAONIA

TRANS Mæandrum omnia ad Cares spectare Strabo dicit, eosq̄ fuisse quandoq̄ sub Minoe, & tūc Lelegas appellatos, & insulas habitasse: deinde in continentem uenisse, & multa maritimæ oræ ac mediterraneæ colonis abstulisse Ionibus & Doriensibus, multaque rursus perdidisse. Eis semibarbaram esse linguam Eustathius testatur, quod passim per Græciam sparsi merebant, uel q̄ à Doriensibus originē habuerint, à quibus Halicarnassus adificata est, ab Atheniensibusq̄ Miletus, Caricæ nunc ciuitas: ex quo Cares aliqui atticizare, sicuti contra, Athenienses nonnulli carizare uidentur. Primos omnium Græcorum stipendijs militare docuisse, prouerbiū hoc monstrat, *ἔν καρὶ τὸν κίνδυνον* ad illos qui commercium habent aliquod cum hominibus parcis & auaris. Igitur Miletus urbs Caricæ, ut diximus, mediterranea, Ionia caput, Nelci Codri regis Atheniensium filij ædificium Herodoto. Straboni uero Miletu Cretensum duois, uocata quandoq̄ Lelegis, quod Leleges eam incolerent: & Pityusa à frequentia pinuū. Locus Miletu apud Branchiadas, quem Didyma uocant, ubi oraculum Iouis Didymæi, quod Xerxes unā cum cæteris incendit. Templum postea construxerunt omnium maximum ac subdiale, quod propter laxitatem & magnitudinem sine tecto remansit. Hæc ciuitas bis direpta, à Xerxe prius, deinde ab Alexandro, cum eum accipere nollet, sicuti Halicarnassus. Milesij colonias uaria in loca miserunt. Nam & Nilum x x x. triremibus nauigantes, apud eius ostia murum condiderunt. Apud item Istri ostia, & apud Euxinum, & Calypso insula quandoq̄ Miletus dicta est. Eius deniq̄ potentia testis illud apud Aristophanem in Pluto prouerbiū *πάλαι πότ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλῆσιοι*, id est olim potentes erant Milesij, in eos qui ex magna fortuna ceciderunt. Vellera item Milesia laudantur, ex quo prouerbiū *εὐώματα μιλῆσια*. Fuere hinc Thales, Aeschynes, Timotheus citharædus, Cadmus proficæ orationis inuentor. Halicarnassus totius Caricæ regia à quodam Athe originem ducit, qui à Træzene huc migravit, sedemq̄ iuxta mare locauit *ἄπ' τὸ ἄλός ἡγή νόσαστο*, uocatur & Isthmos & Zephyra Philoni. hinc Dionysius fuit historicus & Herodotus. Hic & Hecatominus pater Mausoli, Idræi, Pissidori, Artemisæ, & Adæ regnauit: ab Alexandro direpta, quod eum non receperit. Hic & Mausoli sepulchrum ab Artemisia conditum, inter VII. orbis miracula uisitur. Hic & Salmacis fons à Nympha eiusdem nominis, quam qui bibisset, uitio impudicitia mollesceret Straboni. Festus fabulæ causam adsignat, quod cum eius aditus parietibus angustis esset, occasionem iuuenibus potantibus dabat uiolendorum puerorum, ac puellarum. Ennius, Salmaci da spolia sine sudore & sanguine. Alabanda urbs, ab Alabando Euhippii filio dicta Characi: sed & aliam Alabandam scribit Stephanus in eadem Caria felicissimam, ex prouerbio uetere uocari, ædificium Caris, qui eam de nomine filij Alabandi appellauit, quem ex Callirhoe Mæandri filia suscepit: Alabandus enim Carum lingua, equo uincens dicitur. Ala equus, & Banda uictoria. Mycale mons & urbs Herodoto *ἄπ' τὸ μυκάδα*, quod hic Gorgones reliquæ Medusæ caput ululatu conquerebantur, uel *ἄπ' τὸ μυχῶ*, quod in recessu Carici maris est. Mycalessus uero Bæotia est mons cōtra Samum arboribus densus, uti supra docui. Phocæa Mycali opposita Phocensium Græcorum Colonia prope Hermi ostia, initium Ionia Straboni. Myndus urbs in ora Stephano. Hinc fuere Apollonius & Zenon grāmatici, Myndones uero gens Libyca est. Bargilia prope Myndū

Miletus

Branchiada

Templū Iouis

Didymæi

Halicarnassus

Salmacis fons

Alabanda

Mycale mons

Phocæa

Myndus

Bargilia

u 4 & lassum,

& Iffum, quam Cares Andamum uocatā esse dicunt: Achillis ædificium à Bargilio nomen
 adepta, quem ab equo pegaso interfectum Bellerophon hac ciuitate honorauit. Stephan.
 Hinc sinus Bargilicus appellatus. Iffus Cariæ ciuitas in insula regione habet sterilem atq;
 piscosam, de qua inter insulas Ionij diximus. Carianda oppidum in insula & lacus. hinc fuit
 Chrysaoris Scylax historicus. Hidassus urbs à filio Bellerophontis. Steph. Chrysaoris, quæ postea Ha-
 drias dicta Apollonio in Caricis. Sunt qui Cariā omnem Chrysaorida uocēt. Suangela, ubi
 sepulchrū Caris, ut indicio nomen est. Suangela enim lingua Carica regis sepulchrū dicit.
 Syrna Octo enim urbes in hanc unā contulit Mausolus. Syrna ædificiū Podalirij medici Macha-
 onis filij, cuius huiusmodi Stephano historia narratur. Podalirium tempestate iactatū, pa-
 stor quidā Bypasus nomine in littore excepit, duxitq; ad Damethū Cariæ regem, cuius filiā
 Hecatefia Syrnā forte eo tempore à tecto collapsam Podalirius curauit, pro quibus meritis eandē ei
 Euonyma locauit Cherfonneso pro dote tradita, in qua ille duas constituit urbes, Syrnā in uxoris, &
 Curopolis Bypasum in pastoris, qui eum exceperat memoriā. Sunt & illa minora oppida, Hecatefia,
 Mamasus Euonyma, Curopolis, Momasus, Mylasa, Triopū, Teladrus, Alma, Amos, Arconesus, Har-
 Mylasa passa, Bargassa, Balbe, Dalmesa. Caun⁹ in insula. de qua inter insulas Aegæi dixi. Phthir Ca-
 Triopum ria mons prope Miletum, eo quod locus pinis abundet, quarum flores Phthires Græce ap-
 Telandrus pellantur, quod quandam similitudinem cum pediculis habeant. Et de Cariā quidem hæc,
 Alma NVNC LYCAONIA, quæ tota mediterranea est, Tauro à Cilicia Trachea diuisa, à se-
 Amos ptentrione Cappadociæ contermina, ex qua parte Tetrarchiam habet ciuitatum XIII.
 Arconesus inter quas celeberrima Iconium, Thebasa in Tauro, Idea in confinio Galatiæ atq; Capado-
 Phthir mōs docia. Iconium enim prope Taurum est dictum ex imagine siue idolo, quod Prometheus
 Lycæonia & Minerua iussu Iouis hic finxerant secundū fabulas post diluuiū Deucalionis, uetōq; inde
 Tetrarchia inspirante animatū. Steph. Apud hanc urbem Imperator Conradus, dum expeditionem ha-
 Ciuitatum beret Hierosolymitanam, insidijs est petitus Manuelis Imper. Constantinopolitani.

LYCIA, PAMPHYLIA, CILICIA

NVNC regio Cherfonnesi extra Taurū, quæ Straboni in angusta ora est à Lyciæ
 monte Dedala incipiens, usq; ad oram Iffici sinus, quæ præternauigatio stad.
 M. D C C X X. admodum portuosa, ubi Lycia, Pamphylia, & Cilicia, adiacen-
 tes q; ei regiones Pisidia, Cybira, Cabalia sitæ sunt. Lycios Dionysius propius
 mari ponit, Lycaones uero magis orientales & mediterraneos, quorum Home-
 rus in Catalogo nullā facit mentionē, sed tantū Lyciorū, quos duob⁹ in locis ponere uidet.
 alteros in Troade, quos supra cōmemorauī, alteros in Cariā, de quibus nunc loquemur: in-
 certū utris utri originē dederint. Strabo tamen dicit, qd è Troia Lycij in Syriā migrātes locū
 hunc occupauerunt. Herodotus Lycios, qui apud Cariā sunt, ex Creta aduenisse dicit, duce
 Sarpedone Minois & Rhadamanthi fratre: ac tunc primū Tremylas, cum prius Solymii
 dicerent: postremo adueniēte Lyco Pandionis filio regis Athenarū, & in partē regni à Sar-
 pedone recepto Lycios dictos, genus alioqui ferum ac durū, belloq; natū, Sagittarios opti-
 mos corneis utentes arcibus, & telis arundineis, pelibus humeros caprinis amictos, & ca-
 pite coronas gestantes, Eos in bellū Troianū Sarpedon duxit Bellerophōtis & Laodomæ
 filius, alius à superiore Cretensi, ut Homerus, Sarpedon Lycios, Glaucusq; in bella uocabat
 è Lycia longe Xanthi prope prata fluentis. Longe è Lycia dixit ad differentiā Lyciæ, quæ
 apud Troiam est, cuius uiris præerat Pandarus, ut enarrat Eustath. Tremyle autē (uti supra
 memorauī, Lycia dicta, & Lycij Tremylenses, à quodam Tremylia, cuius originē Panialis
 poeta, apud Stephanū pulcherrime his uersibus notat, εὐθα δ' ἔνοαι μέγας τρεμύλιος, ὁ γὰρ
 θυγάτρα, Νύμφῳ ὀργίλῳ, πρᾶξι δ' ἰκλῶ καλέσσει, Συμβροῦ ἐπ' ἀργυρέῳ πταμῶ πρᾶδ' ἰνέει. Τῆς δ' ὀλοῦ
 παῖδες τιμῶ ζάνδος δὲ Πίνας, καὶ Κραγὸς, ὃς κρατέωμ πάρας ἐλκίξει ἀργυράς. Lyciam olim
 oppida LXX. oppida habuisse, Plinius testat suo tempore autē, XXXVI. In hac Strabo sex ma-
 ximas dicit esse ciuitates. Xanthum, Patara, Pinaram, Olympum, Myram, Tion. si cum iu-
 sti uiuerent libertate donari à populo Ro. meruerunt, uideruntq; euersos uicinos & Ifficiā
 & Cilices. Xanthus urbs & fluuius à Xantho quodam, qui ea incoluit loca: est & Troiæ
 fluuius & ciuitas in Lesbo. Stephan. Patara urbs & promontorium Lyciam à Cariā diuis-
 dens, plurali numero, de qua Eustathius huiusmodi narrat historiā: Patarus & Xanthus
 filij Lapeonis piraticam primū exercuerunt: tandem finito errore in Lyciorum terra consti-
 tere, quorum alter Xantho, alter Pataris nomen dedit. Aliud etiam etymum repetit ἀπὸ
 πατάρας.

Lycij Tre
myli dicti.

Sarpedon

Lyciorum

oppida

XXXVI

πατάρας, quod est uenter uel arca. Dicunt enim arculam quandā, ubi erant picta Apollinis
 arma, sagitta, arcus, & lyra, uento in mare Lycium deportatā, inde in Cherfonnesum de/
 latam, unde & Cherfonnesus ipsa Apollini sacra & Patara nomen accepere. Sunt & qui à Patara
 Apollinis filio uelint appellatum. Hinc S. Nicolaus praesul fuisse traditur. Pinarā ci/
 uitas Lyciā maxima, occubans Crago monti, à Pinaro Tremiletis filio aedificata, ut dixi. In
 huius regionis exordio Olympus mōs, Corycus oppidū in ora munitissimum. Phaselis in
 ora sita, tribus portibus ornata Straboni. Hic ut ait Pausanias, templum Mineruae, ubi lan/
 cea Achilles seruabatur. Deinde Olbia urbs. Deinde Attalia ad ostium Cataracti fluminis,
 ab Attalo Philadelpho aedificata, & in Corycum uicinam habitationem translata. est & At/
 talis in Lydia. Chelidonia insula tres Lyciā sex stad. spatio adiacentes Strab. Ptolemaeoq;. *Patara*
 Est & Chelonia insula in mari Rubro, & Cheloniū populū Illyriū. Assus urbs in alto sita loco, *Pinara*
 de qua inter insulas dixi. Sura, Manteum Lyciā, Drepane, Chimæra, Phellus, Antiphell⁹, *Olympus*
 mediterranea sunt oppida Straboni. Montes Lyciā Dedala, Cragus à Crago filio Tremile/
 ris patris Praxidicae nymphæ Polyhistori in Lycianis apud Stephanū. Anticragus, Soly/
 mus, Olympus. Flumen uero Cataractus è Tauro meridiem uersus in mare Pamphylicum
 labens Pamphyliam à Lyciā disternat Ptolemaeo Straboniq;. ADIACENT præterea *Corycus*
 Lyciā, Ciliciāq;. Pisida, Cabalenses, Cybirenses, Solymi, Isaurici. Pisidarum oppida Strabo *Phaselis*
 hac commemorat, Selgam, Segalafum, Petnilifum, Biaden, Cremnan, Pityafum, Ambla/
 dam, Anaburam, Sindam, Arasum, Tarbasum, Termessum. Ex ijs alij sunt omnino monta/
 ni, alij ad montium ima descendunt, ex utraq; parte, & in Pamphyliam, & in Myladē Phry/
 gibus, Lydis, & Caribus finitimi. Horum potentissima Selga Lacedaemoniorum aedificiū. *Olbia*
 Alexandrum uenientem præter alios, non ut seruis, sed ut amici ceperunt, ut Strabo etiam di/
 cit: ex eorum montibus Eurymedum, & Cestium flumina in Pamphylium labi pelagus, & *Attalia*
 apud eos Storacem paruum arborem nasci, è cuius scobe corrosa à uermiculis fit succinum *Chelidonia*
 eius nominis. Præterea eos iuste degere argumento est nomen, quod Græci ἀσελγῆς, addita *insule*
 a improbos significant, ut ait Stephanus. Teumessus quoq; Pisidea ciuitas, Cybira immi/
 nens, & Telmessis promontorium prope Anticragum cum portu Straboni. Eustathio autē *Assus*
 Termessum hunc Pisidiā uocari: Telmessum uero Caria ciuitatem deprehēdimus, ubi ma/
 gicae artis originem fuisse, & Cicero & Plinius sunt authores. Est enim Aristophanis Dra/
 ma τελμοσεῖς, ex quo duplici ff, Stephanus Telmessum scribendum putat. Sed & Termes/
 sum Pisidiā geminum dicit, maiorem & minorem uocatum, alterumq; alterius coloniam *Sura*
 esse. Termessum etiam Bœotia montem. Strabo item dicit Telmessenses, sicuti & Cabalen/
 ses, Solymi putantur esse à Solymo monte illis imminente: proximum & Bellerophontis *Manteum*
 uallum, & Isandri filij sepulchrum, qui in bello cecidit contra Solymos. unde Homerus ait, *Drepane*
 δεύτερον αὐτὸν σολυμοῖσι μαχέσασθαι καὶ ἀλιμοῖσι, & de filio Isandro sic ait, οἱ υἱὸν ἄρκος ἄτος πλέμοιο *Chimera*
 μαχέσασθαι σολυμοῖσι κατέκτανεν. Ex quo apparet Solymos alios à Lydis fuisse. Eos Strabo *Phellus*
 putat Mylios esse. Mylia enim urbs montana, quæ ab angustijs Termessi ad Apamearum *Antiphellus*
 regionem pertinet. Cabaliam enim & Cabalenses populos in mediterraneis Lydorum Pli/
 nius ponit, quorum tris urbes dicit Balburam, Bubonem, Oemadam. Straboni uero Oeno/
 andum: Quarum conuētus adiuncto Pisidio Telmisso, Tetrapolim uocari. Cybiram uero *Dedala*
 & Tabas duo fratres condidere Cybira & Marsyas. Hic in loco arduo supra petram ex ar/
 gumento nominis ciuitatem uocauit. Tabam enim Græci molarem dicunt Stephano. At *Cragus*
 Cybirenses Cabalensem agrum incoluere, unde Coloni in Ciliciam uenere. Strabo. Cybi/
 rensis administratio inter maximas totius Asiae censetur. Quatuor enim linguis utebantur *Anticragus*
 Pisidarum, Solymorum, Græcorum, & Lydorum. Isauria regio & ciuitas Lycaonibus fini/
 tima prope Taurum sita montem, latrocinijs & ipsa uacans à P. Seruilio cognomento Isau/
 rico expugnata. Fuit eius etiam oppidum Derba & Derbenses populū. PAMPHYLIA re/
 stat & Cilicia ex Cherfonneso. Pamphylios ex socijs Amphilochi & Calchātis, qui è Troia *Solymus*
 sunt secuti, ex argumento nominis esse, ex ijsq; alibi alios dispersos, & ex uaria gente huc *Olympus*
 collectos, authores sunt Herodotus & Strabo. Cognominatā uero Mopsopiam, & cum Ci/
 licia coniunctam, & mare item Pamphylium cum Cilicio. Plinius. Eorū urbes Sida Cuma/
 norum colonia cum Palladis templo. Aspendus, aedificium Argiuorum, olim clara. Hic Ve/
 neri suis sacrificabant, eo quod author eius generis Mopsus ex Argis huc proficiscēs pri/
 mum obuium sacrificare uouerat, occurrit autem sus, ut ait Stephe, Arrianus autē de gestis *Cataractus*
 Alexandri *Pisidarum*
oppida.
Selga
Segalafum
Petnilifum
Eias
Cremna
Pityafum
Amblada
Anabura
Sinda
Arasum
Tarbasum
Termessum
Selga poten
tissima.
Teumessus
Solymi
Bellerophon
Isandri se
pulehrum.
Cabalenses
Bubo
Oemada
Cybirenses
Isauria
Derba
Pamphylia
Sida
Aspendus

GEOGRAPHIA

Alexandri scribit hanc gentem affecto incommodo Alexandri exercitu, ei L. talenta equosque totidem, quos nutriebant regi, dare promississe: à quibus deinde foedera frangentibus pro L. centum ab Alexandro exacta fuisse. Cilices autem à Cilice Agenoris filio, qui ad inquirendam missus Europam, ad Piraticam se conuertit: tandem partis opibus, hanc sibi sedem cum socijs delegit. Quapropter Cilices piratae dicuntur primi authoris flagitio ad posteros manante. eos Cn. Pompeius trimestri bello superatos partim relegauit, partim supplicio adfecit, mariaque propter rea liberosque undique comestus reddidit. Ciliciam in formam prouinciae redactam rexit quandoque M. Tullius non sine magno repetendae urbis desiderio, ut in eius apparet epistola. Strabo & ite alij in Trachiam quae ad mare & Issicum sinum usque protendit, ac campestre, quae cum Isauria ac Lycaonia terminatur, diuidunt. Ciliciae partes Caramanni est Turcarum genere ac familia, annos prope CCL. occupauerunt, unde ab Othomani eiusdem sectae nostris temporibus pulsati, ex eisque Abraamus Caramanus ad Pium II. Pont. imploratum auxilia misit. Inter Ciliciae urbes Tarsus nobilissima: aedificium Sardanapali. Argiuorum deinde colonia fuit sedem quarentium. Ety mum eius à Tarso puenit, id est, parte pedis equi Pegasi in eo loco cadentis confraeto, uel à τῆ το τέρσῳ, id est, errare, quod post diluuium ibi primum terra coeperit prope tauricos montes exicari. Tarsus enim apud Graecos multa significat, partem supremam pedis iuxta digitos, ordinem remigantium, uolucrum alam, Calathum, in quo caseus coagulat aut condit: addita uero adspiratione audaciam. Campum habet quem Home, ἀλιον uocat, id est, erraticum, ubi scribit Bellerophontem postquam ex equo cecidit, claudum, ac monte lapsum procul ab hominibus errasse. Praeterea ab amne Cydno abluunt. haec ex Eustathio. Strabo Gymnasium ibi fuisse, studiumque literarum magnopere uiguisse tempore praesertim suo testatur: fama secunda post Alexandria. Tarsi complures fuere eloquio insignes, qui in sophistica facultate claruerunt: quos in Onomatologia adnotaui, omnium tamen obstruxit luminibus uas electionis, doctorque gentium Paulus noster. Liberam esse gentem Plin. testatur. Soloe urbs à Solone, qui leges dedit Atheniensibus, cum exularet à patria hic colonos constituit. Cum uero Atheniensium linguam barbari paulatim inquinassent, Solocizare dicti sunt, eorum exemplo, qui corrupte loquerentur, ut Eustath. Strabo autem dicit Argiuorum opus esse, & Rhodiorum, qui à Lindo uenerunt. Scribitur in antiquis uoluminibus Soloe pro Soli, quemadmodum & apud Tullium in III. de natura deorum reperitur Canephorae pro Canephoris, ratione diphthongi Graecae seruata. Ea & Pompeiopolis appellata, quod Pompeius deuictos piratas, quos uenia dignos putauit, hic collocauerit. author Strabo. Adana urbs neutri generis, hanc incolere Adanus & Sarus, cum Tarsensibus bellum gerentes, ac potiti in ea regione: alter Adana ciuitatem, alter Sarum fluuium, uicinum (quod prius Coeranum uocabatur) de suis nominibus appellauerunt. Terra ipsa parum mari recedit, inter Sarum & Pyramum. Sarus enim adeo rapide fluit, ut in eum praecipua procul in ripam more teli repellat. Stephan. Anchiala, Dionysio Anchialea appellata, sicut Thessalonica & Thessalonicea. Anchiala Sardanapalus simul cum Tarso uno die aedificauit, ubi & sepulchrum & eius statua cum epigramate Assyrijs literis, de quibus in onomatologia dixi. testis Aristobulus Strab. Nonnulli ab Anchia de Iapeti filia, ex qua filius Cyd nus ortus, qui fluuium nomen dedit, author Eustath. Mallus in ora & alto sita monte à Mallo conditore, ut Stephanus ex autoritate dicit Callimachi. Strabo uero aliter, Mopsum uidelicet & Amphilochem hunc locum aedificasse: sed Eustathius oraculo admonitos dicit: ubi Coruus Mallon, id est, lanam ore ferret. Sunt & Malli indorum populi, apud quos Alexander de uita periclitatus est. Amaxia urbs Thraciae, Ciliciae Straboni. Incola Amaxeus. Anazarba intus sita, nunc Caesaraugusta Plinio, unde Dioscorides medicus, & Asclepiades grammaticus, qui de fluminibus scripsit. Coricum oppidum, portus, & specus: unde Crocum Coricum Plin. de hoc potesta dicemus. Est & mons apud Erythram Ioniam. tertium paruum Mithridatis oppidum in ponto. Roccus Pania nauale Ciliciae circa campum Aleium, est item spelunca Palaestinae Stephano. Roccus nauale apud ostia Sari fluminis. Eleusa insula Ciliciae, quae nunc Sebastia. Mopsus apud Pyramum fluuium Mopsi aedificium Straboni, Incola Mopseata, unde fuit Heraclides Mopseata nobilis grammaticus. In hac urbe fuerat nobile templum Vestae ab Hadriano aedificatum, quod ex lapidis inscriptione Graeca deprehendimus nuper effossi ad radices palatii: ubi templum Vestae Romae fuerat his uerbis à me conuersis. Imperatori Caes. diui Hadriani F. diui Traiani Parthici Nepoti. diui Neruae pronepoti, T. Aelio Hadriano Antonino Augusto pont. Max. Tribu. pot. III. Cos. D. D. Seruatori Hadrianae Vestae, quae apud Mopsum est Ciliciae ciuitatem liberam & amicam, ac sociam Romanorum S. P. Q. ob diuinam eius iusticiam in iuribus illius firmiter

firmiter ab initio conseruatis. Præterea Castabala, Aphrodisias, Zapyrus appellata Steph. Castabala
 altera inter Lydiam & Cariã, & in Africa prope Cyrenem, in Scythia, in Cypro, in Aethio Aphrodisias
 pia, in Hispania. Sunt & insulæ duæ apud Alexandrũ, Aphrodisiæ uocata. Issus qui & sinui quæ Zapyrus
 nomen dedit, idem & Alexandria dicta Plinio, ubi Dareus superatus ab Alexandro fuit. Issus
 Coracecium, Holmus, Seleucia, Montes, Olympus, Amanus Tauri pars, Ciliciam à Syria Sinus Ificus
 disterminans. Dicunt huc Orestem cum Iphigenia & Dianæ simulachro uenientẽ à furore Coracecium
 delisse. Nam Amanis apud Græcos sine infania dicitur. Sunt & apud Arabes populi Ama Holmus
 nitæ uocati Iosepho: apud hunc uero portæ sunt Ciliciæ, claustra quædam ad Syros aliâsq; Seleucea
 barbaras nationes arcendas. Hunc primus transgressus Seleucus pater magni Antiochi, & Olympus
 ipse quoq; Antiochus intra hunc se ex fœdere continere iussus est à senatu. Promontoria, Amanus
 Sarpedon, Zephyrium, prope Calicadni fluuij ostia, per quem Seleucia aditur. Flumina Py Cilicia portæ
 ramus & Cydnus ex Tauro in mare profluunt Pamphylum: Pyramus & Cydnus & Pi Inscripio
 narus dicitur, de quo uaticinium huiusmodi antiquum Apollinis fertur. Ἐσεται ἑσπομδίου ὅτι Anto. Pij
 πύραμοι εὐφροδίων, ἡ ἰονα πρὸ χετῆ ἰερίη μ εἰς κύπρον εἴκηται. Cydnus Plinio recipit amnes L X. Tor Sarpedon
 rentes amplius centum. Hunc frigiditatis nimie infamauit Alexandri quondam morbus promotorium
 inde contractus. ABSOLVTO Chersoneso breuiter quæ nostra hic ætate gesta sunt at Zephyrium
 tingam. Hæc loca à Caramanis occupata fuisse: deinde ab Othomanis supra commemora promontoriũ
 uimus. Veneti igitur anno M. C C C L X X I I. inito cum Casano Persiæ rege fœdere litto Pyramus
 ra Ciliciæ classe infestarunt, & ut ex literis quas ad Antoniũ Donatũ oratore apud Sixtum Cydnus
 Pont. miserunt apparet, tepere oppida quædã, inter quæ Sechir appellatum, & Coricũ an Historia reces
 tiquum & munitissimum, quæ Caramanis ac Casano restituere. Testabant quoq; Casanum
 cum maximis copijs Euphratem transmisisse, uenisseq; in Cappadociam per eam partem,
 quæ patet à Syria. Cepisseq; simul & diripiisse Casaream, atq; Sebastiam maximas urbes
 quarum altera Caramani erat, abesseq; à Corico iter quinq; dierum. Indeq; ire cõstituisse ad
 Iconium, inde contra Othomanum. Castellum autem Bir, quod est in Syria, cum aliquan
 diu obsedisset, fretus Sultani auxilijs, tandem pugna cõmissa Othomanus fugatur, tantõq;
 in hac terrore repellitur, ut Euphratis ponte impetum non sustinendo dirupto, bona pars
 fugientium submergeretur, Hæc summa epistolæ,

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANORVM

LIBER XI.

SYRIA

SYRIA lata quidem regio, & quæ numerosos continet populos diuer
 sis appellata nominibus, ut planè docent Herodotus, Ptolemæus, Stra
 bo. Nam & Comagena est, & Phœnicia, & Seleucis Syria, & Cœlosy
 ria, & Leucosyria, & Palæstina: Plinius uero addit & Mesopotamiam,
 & Babyloniam nomine Syriæ contineri. Dionysius poeta Syriam uo
 cari dicit circa Libanum & Casium montes usq; Sinopen, inde postea
 Assyriam incipere, Eratosthenes Syros ait appellari ἀπὸ τοῦ σὺρῶ, quod
 in ijs regionibus maria sint tumida, in continentemq; limum trahant
 fructibus admodum utilem. Plutarchus in parallelis Syriam uocari dicit à Syro Apollinis
 & Sinopes filio. Terminatur enim Amano monte, à septentrione: ab Austro, felici Arabia:
 ab occidente, Aegyptio pelago: ab oriente Euphrate. Igitur post Amanum & Ciliciam Co
 magena est, cuius caput Samosata Straboni. Seleucis Tetrapolim continet. Quæ quatuor
 clarissimis constat ciuitatibus, in totidem antiquitus Satrapias diuisis, Antiocheam, Seleu
 ceam, Apameam, & Laodiceam, quas omnis condidit Seleucus Nicator, primus è Seleu
 ciorum familia uir maximus: quapropter in monte Casio ei ut heroi solennia celebrant.
 Primam ac maximam patri ædificauit, secundam atq; fortissimam sibi, tertiam uxori, Lao
 diceam uero matri, ut idem scribit author. Ex ijs, Seleucea sita est in ora ad Orontis ostia,
 cui mons adiacet Pieria Ptole. Straboniq; appellatus. Polybio uero Coryphasius. Orontes
 enim flu. Typhon prius est appellatus ob Typhonem apud eum fulminatam, ut scribit de
 Arimis in Iliade: deinde mutato nomine, ab illo qui in eo pontem fecit Orontes est appella
 tus. Ex Libano em oriens per agrũ Apamiensẽ ppe Antiochiã & Daphnẽ in mare Seleuciæ
 proximũ deserit. hæc Stra, Polyb. in salubres eũ aquas hũanis corporib; & accolis dicit habere.
 Antiochea

Comagena
 Samosata
 Seleucis
 Tetrapolis
 Seleucea

Orontes

- Antiochea** Antiochea xij. mil. pas. à mari recedit montibus clausa: portū habet ad Orontis ostia, q̄ facti Simeonis hodie appellatur. Hac Syria totius Metropolis erat, regiāq; Seleucidarū, in quā omnis uires Nicator contulit, prius Rablata dicta est in lib. iij. Regum, quō Sedechias rex captus ad Nabuchodonosor Babylonia regem perductus, atq; oculis priuatus est. Eam seruos Abraami edificasse sacra docent uolumina. Postremo Iustiniani principis tempore, Theopolis est dicta. Romani eam cum reliqua Syria per L. Scipionem uicto Antiocho recepere, floruit q; sub eorum imperio annos ferè mille. Deinde unā cum Hierosolymis capta à Saracenis: demum post annos centum, sedente Urbano II. iterum unā cum ipsis recuperata à principibus christianis, & Boemundo tradita. Rursus autem à Saladino trium spatio mensium expugnata, nec unq; postea recepta. In qua expugnatione non praterendum memorabile facinus uirginum religiosi cuiusdā cœnobij. Hæ siquidē cum primū urbē captam conspicerent, miseraq; omnium cade compleri, nec uitæ cuiusq; nec pudicitiaē parci, adhortatione inter se mutua, gladijs ora sibi dehonestarunt, scdamq; hostibus laniatis uultibus, ac manante cruore speciē præbentes, libidinē formidatam auerterunt, quamobrē ad unam omnes salua pudicitia necata. Hic prima cathedra principis Apostolorū, christianiq; primum appellati, cum antea discipuli dicerentur. Sub Antiocheno patriarcha x x. prouincia, x i i i i. Metropolitanī c l i i i. præfules, & in urbe c c c l x v i. tēpla fuere. Sex uero urbes sub duobus primatibus, quos catholicos uocabant, habebat. Quorum alter Irinipolitanius, id est, Baldacensis, quæ ciuitas quondam Babylon dicta est. Alter uero Ancensis, qui Persidis primas appellabatur. Plures Antiocheas Stephanus cōmemorat. In Lycia ab Antiocho Epiphane ædificatam, in Mesopotamia Mygdoniā appellatam, à Barbaris uero Nisibis: in Arabia Semiramidis opus, in Lydia prope Pyramū fluuium, apud Pieriam, quæ Aradum Syri uocant, & alijs nōnullis etiā locis. Apamea tertia Tetrapoleos intus ad Orontis sita fluuenta, uocata Chersonnesus, ob aquarū circumfusionem, & Pella ab Alexandro cognominata, ex patriæ nomine, quod huc milites Macedonū conuenirent, & equi alerentur. Tenuit eam Tryphon, cui cognomentum Diodoro, natus Cosianis castello Apamiensiu, educatus Apameæ, & regi cōmendatus. Cepit etiā Cæcilius Bassus exul cum duabus legionibus, duosq; exercitus Romanos sustinuit. Tandem conditionibus quas uoluit, transiit. Strabo. Laodicea quarta Tetrapoleos, prius Leuca, & longe antea Rhamata ab Hebrais uocata, ut Philo testatur. Ex matre deinde Seleuci Nicatoris nomine mutata, à barbaris postremo Lyche appellata terra est, ac fructuū omniū, tum uini feracissima, quod ab uide Alexandrinis suppeditat. Eam nō paruo incōmodo adfecit Dolobella in eam cōfugiens, & expugnatus unā cum ciuitate atq; interfectus à Cassio: ultima sanē à nostris in Hierosolymitana expeditione capta. Tancredus princeps Antiochenus eam die quo Apameā subegit. Alia est in Lydia, tertia in Lycaonia, quarta in Media. Daphne urbs amœna prope Antiocheam religione sacra, ubi fons & lucus, templumq; Dianæ & Apollini. Quorum festum mos Antiochensibus huc conuenientibus celebrare, ut ait Strabo. Casius mons Seleucidem à Tripolitana regione diuidit, iuxta mare situs, nomen regioni Cassiotidi dedit. Alter in Aegypto. In hoc texta nobiles & arte laborata uestes, quæ Casianæ dicuntur Eustathio. Reges nunc Syriæ prosequar, quos Appianus in Syriaco, in hanc sententiā cōmemorat. Primus Syriæ rex post Alexandrū, Seleucus Antiochi è ducibus Philippi Macedonis, & Laodices filius cognomento Nicanor, eo quod corpore ingenti ac robusto fuerit, taurumq; uestrem in Alexandri sacrificio olim elapsum uinculis, sese opponēs, utraq; manu tenuerit, quod in statuis conspicitur, quibus cornua desuper adiecta sunt, Vrbes autem condidit Antiocheas x v i. in memoriam patris. in honorem uero matris quinq; Laodiceas, nouem suo nomine Seleucias, quatuor suis uxoribus dicauit, tris Apameas, & Stratoniceā unam. Quarum ætate nostra, illustriores adhuc extāt: Seleucia quæ in maris littore sita est, & quæ supra Tigrim fluuium. Laodicea uero in Phœnicia. Sub Libano monte Antiochea. Syriæ quoq; Apamea. Huius item meminit & Trogus lib. x v i. Multa feliciter bella gessit, Babylonem cepit, Bactrianos expugnauit, ad Indiam usq; penetrauit. Quæ post Alexandri mortem, ueluti iugo seruitutis excusso, præfectos eius occiderat. Compositis in oriente rebus, cum Lyfimacho congressus, cum prælio uicit atq; occidit. Lætus itaq; tali uictoria, cum se præsertim solum de Alexandri exercitu uictoris uictorem remansisse conspiceret, nescius fati, post menses septem & ipse à Ptolemæo, cuius sororem Lyfimachus in matrimonio habuerat, per in-

Antiochea
quando capta

Nisibis

Apamea quæ
& Pella.

Laodicea quæ
Rhamata

Daphne

Casius mons
Cassiotis regio
Casianæ
uestes
Reges Syriæ
Seleucus
Nicanor

dias circumuentus, occiditur, anno atatis LXXIII. Regnumq; Macedonia, quod Lyfimacho eripuerat, cum uita pariter amisit. Hec ille. Huic Antiochus filius cognomēto Soter, teste Appiano in eodem libro, successit. Is Stratonicen nouercam adamatam, indulgētia patris obtinuit, ut author Valerius. Gallos ex Europa in Asiam transgressos expulit. Antiochū filium cognomēto Deum, regni hāredem reliquit. Hunc igitur uxor Laodice ueneno, ob inductam alteram Berenicen, Ptolemāi sororem necauit. Eius item tempore Parthi, ueluti perturbato iam Seleucidarum regno, deficere cōperunt. Ex hoc geniti: Seleucus cognomēto Callinicus, & Antiochus. Seleucus natu maior Syria regno praefuit, nouercā Berenicen cum paruo filio in oppidum Daphnes fugauit. Quare Ptolemāus ad ulciscendam sororem cum exercitu profectus, post aliquot illata damna, pacē cum eo statuit. Antiochus uero minor frater, qui apud Antiochiam regnabat, exercitum quem in fratris auxiliū adduxerat, contra eum per proditionem conuertit, ex quo breui tempore pēnas dedit, expugnatus paulo post ab Eumene Bithynia rege, coactusq; ad Ptolemāum confugere, inimico se potius quā fratri credens. Ptolemāus uero eum in custodiam coniecit, unde furtim elapsus, à latronibus fugiendo interficitur. Seleucus autem isdem ferē diebus, ex equo lapsus excessit, duos relinquens natos, quorum Antiochus interfecto fratre, imperium arripuit. Hic ergo ex argumento rerum gestarum, magnus appellatus, Babyloniam, Aegyptum, Iudaeam, aliasq; urbes patrio adiecit imperio: postremo Grāciam tentauit, in eam cum LX mil. ingressus, Aetolis ei fauentibus contra Romanos, quod Philippū in Macedonia dimississent, gratis igitur Grācis auxiliū petentibus, M. Attilius Glabrio Cos. cum exercitu uenit: qui eum, quanquam ab initio rebus feliciter gestis, paulatim in luxum, ob amorem praesertim uirginis Chalcidensis, prolapsus, demum signis collatis apud Thermopylas clade adfectus, occisus XL mil. compulit in Asiam remigrare. Iterum ab Amylio Regillo nauali praelio uictus, Apameam confugit cum uxore & filia, ubi Seleucus filius erat. Postremo aduentantibus Scipionibus contra eum, rex legatos de pace, simulq; filium Scipionis captum, dono ei misit. Scipio ob priuatam causam nihilo remissius cum eo agens, datis conditionibus & non acceptis, eum apud Syrophilum montem commisso praelio superauit, atq; isdem quas prius offerebat legibus, ultra Taurum montem relegat, qui tandem à sodalibus, quos in conuiuiuo pulsauerat, occiditur, relicto Seleuco Philometore, & Antiocho: qui obses à patre Romanis est datus. Seleucus igitur regnauit annis XI. quando Ptolemāus Epiphanes in Aegypto. Ad hunc Simon praepositus templi cum muneribus uenit, ut sibi principatum uendi caret, & indicans multam esse gazam in aëario. Heliodorus ad hanc surripiendam missus, diuinis ostentis trepidus refugit, de quibus latius in Maccab. I I. Hoc extincto, Antiochus frater obses, à Romanis ad regnum dimittitur, cui filius Antiochus Epiphanes, siue illustris successit, qui Ptolemāo Philometori tunc à patre relicto, & Ro. commendato, bellum intulit. Apollonio igitur legato admonitus, ac responsum differens, uirgula circūscriptus, statim mandata se facturum est pollicitus, Demetriūq; Seleuci fratris filiū obsidem dedit. Is post auum Antiochum magnum, suorum ignauia collapsus restituit regnum. Hierosolymam cepit sub Onia optimo sacerdote, cuius frater Iason patriā proditor, summus sacerdos ab eo factus, ut regi placeret, omnia polluit, leges paternas irritando. Missus ab eo Menelaus Simonis supradicti frater cum tributo & donis, omnia in suam gratiam conuertit: quapropter reuertens, expulso Iasone, sacerdotium usurpauit, pro quibus malis ultore deo, Antiochus tabe longa consumptus, misere periit, relicto Antiocho Eupatore filio, cum Lyfia tuore, qui insectationem paternam in Iudaeos continuauit: ambos uero Demetrius, qui Romae obses erat, clam fugiens, sumpto exercitu, interfecit. Et hic Iudaeis inimicus, cum crudeliter imperaret, ab Alexandro, qui erat de stirpe regia, adiuuantibus Syris, bello superatus ac interfectus est, cum regnasset annis XII. Huius item Demetrius filius patrem bello est ultus, auxilio Ptolemāi Philometoris, cuius filiam Cleopatram prius Alexandro pactam, deinde ob inimicitiam negatam duxit: quapropter cum ille ad regem Arabum Zabdielem confugeret, ab eodem proditus, capite abscisso, ac ad Demetriū missus: hūc & Antiochus Alexandri filius postea est armis insectatus. Res ad Antiochum cognomēto Eusebiū postremo deducta, qui à Pompeio regno deiectus, Seleucidis finem imposuit, à quo ad primū Seleucum intercessere anni ferē CCC. Phoenices in eodem littore sequuntur, qui multarū atq; uariarum artium magistri perhibentur, uel Homero teste, Arithmeticae inuētores, & nau-

Antiochus

Soter

Antiochus

Deus

Seleucus

Callinicus

Antiochus

Antiochus

Magnus

Seleucus

Antiochus

obses

Antiochus

Illustris

Antiochus

Eupator

Demetrius

obses.

Alexander

Demetrius

Antiochus

Eusebius

Phoenicia

x tica,

tica, & mercaturæ, & literarum. Cadmus enim ex eis in Græciam eas attulit. Palmam ite ar-
 borem inde esse adductam Callistheni placet, Aristoteli minime, sed ex Phœnicæ una in-
 sularum Aeolicarum. In Phœnicia Tripolis urbs est, & regio tribus clarissima ciuitatibus,
 Tyro, Sidone, & Arado. Duas primas à Phœnicibus originem habuisse Trogus lib. xviii,
 testatur, qui terramotu uexati, relicto patrio solo, in proximo littore Sidonē aedificauerunt,
 à piscium multitudine, quo uocabulo Phœnices piscem uocant. Multis post annis deinde
 expugnata, Tyrū urbem uicinam ante bellū Troianum condiderūt, ubi serui dominos in-
 terfecerunt, præter unum Stratonem, cui seruus misericordia pepercit. Igitur cum inter eos
 conueniret, ut is rex esset, qui primus orientē solem uidisset, reliquis omnibus in orientem
 conuersis, Strato in occidentem respiciens, primus solis radios uidit. Hæc Trogus, Plin. scri-
 bit Tyrum insulam quondam fuisse à mari diuisam passibus LXX. Deinde Alexandri Ma-
 cedonis oppugnantis operibus continens facta est simul & diruta, cum eum non reciperet,
 parens quondā Vtica, Leptis, Carthaginis, Gaderæ. Has omnes eius esse colonias Strabo
 dicit. Tyrum ob decus purpuræ, quam tert, libertate donatam à Romanis fuisse. Hanc He-
 brai Sur appellant. Balduinus rex primus Hierosolymitanus, ut eam facilius obsideret, op-
 pidum in eodem littore à Tyro quinq; pass. Mil. distans extruxit, quod hodie Sandaliū ap-
 pellant: tandem post obsidionem quadrimestrem, re infecta discessit. Dū uero secundus rex
 Balduinus de Burgo captus apud Saracenos esset, patriarcha Hierosolymitanus cum alijs
 præsulibus, & comite Tripolitano, ac duce Venetorum, cum XL. triremibus eam terram
 riq; oppugnantes, quinto tandem mense in deditiōem acceperunt anno M. CXXIII.
 Sidon & Tyrus, utra sit Metropolis Phœnicæ ambigitur, utraq; colonias per diuersas or-
 bis partes misit. De Sidone frequens apud ueteres mentio. Sidonios Homerus à *Phœnijs*
 vsq; appellat. Tyri nunquam meminit. Aradus Tripoleos ciuitas in insula iuxta littus. *Cur-*
 ius prima Straboni campum habet, qui Macra appellatur: in quo Possidonius scribit uisum
 esse serpentem mortuum iugeri longitudine, crassitudine tanta, ut hominē equo insidentem
 hiatu reciperet, exuuiarum squamam quolibet clypeo maiorē haberet. Apud Aradum prin-
 ceptus apostolorum matrem S. Clementis mendicantē offendit, christianamq; fecit ac resti-
 tuit. Sic enim in Odoëporino Clementis scriptum inuenimus, in quo etiam de duabus col-
 umnis uitreis in eodem loco miro opere ac sumptu erectis mentio fit. Antaradum ciuitas
 ante Aradum sita, hodie Tortosa dicitur, in qua sacellum diuæ genitrici primus omnium exci-
 tauit princeps Apostolorum, ex ære Christianorum collato, in quo primum sacrificasse di-
 citur. Hanc urbem Pictauiensis & Blesensis comites, Gallici principes, post receptas Hiero-
 solymas sepulchrum dominicum adeuntes, ex itinere ceperunt, ac comiti Tripolitano
 regnandam tradiderunt. Tripolis est etiam ciuitas in regione & ora, Tripolitana, una è qua-
 tuor principatibus eo tempore christianorum. Hanc post captas Hierosolymas Raimun-
 dus princeps Tolosanus diu obsedit, castellumq; è regione, quod peregrinorum hodie uo-
 catur, eo quod à peregrinis sit aedificatum, ad commodiorem urbis expugnationē extruxit,
 Quo morte præuento, filius eius Bertrandus obsidionē continuando, ciuibus eam tradenti-
 bus recepit, Balduino regi Hierosolymitano, qui eum bello iuuerat, tributū dare pollicitus.
 Marathus Marathus antiqua Phœnicum ciuitas in ora Straboni, quam Aradū possident. Huic proxi-
 ma Orthosias, & fluuius Eleutherius, quem plariq; terminū Phœnicæ & Curuæ Syriæ pu-
 tant. Hic oriens è Libano in septentrionem prius tendens, dein flexus in occidentem, in ma-
 re profluit. In eadem ora Balanea, Gabala, quæ hodie Gibel dicta est. Plinius promontorium
 esse dicit. Posidium, Sycaminum, Sarepta quoq; antiqua urbs prope Sidonem, ubi Helius
 adlocutus est uiduam ligna colligētē: in cuius facti monumentum, apud portam ciuitatis
 christiani sacellum extruxerunt. huius etiam urbis meminit Plinius. Vina quoque Sidonius
 poeta commendat ijs uersibus. Vina mihi non sunt Gazetica, Chia, Phalerna. Quæq; Sa-
 repteno palmite missa bibas. Biblus in eadem ora nuc Gibelet. hic ut tradit Strabo Cynire
 regia, quem magnus Pompeius capite percussit. Templum item Adonidis, propæq; Ado-
 nis fluuius erat: cuius etymi rationem Eustathius dicit: uel quod in ea libri regionis eius in-
 corrupti seruarentur: uel quod Isis ex Aegypto peregrinata, in eo loco Olyrim fletet, in ca-
 pite biblinam, id est, papyraceam coronam ex Aegypto biblo gestando. Stephanus hanc
 esse antiquissimam ciuitatem dicit, tam inde à Saturno conditam. Comes postea Tripoli-
 tanus Bertrandus cum triremibus Genuensium auxiliaribus LXX, sibi & socijs subiugu-
 it

uit. Huius urbis in sacris libris mentio frequens, Ezechiel, Senes Biblij præparauerunt ligna & lapides ædificationem domus domini. Berytus Ptolemæo, Barutus Straboni, urbs anti- *Berytus*
 qua, quæ à Tryphone tyranno & dominata & diruta est: recepta deinde & instaurata à Ro-
 manis, constitutis ibi à M. Agrippa legionibus, ut Strabo. Eustathius uero portum habere
 dicit, etymi rationem simul adsignat, quod Berum ex autoritate Helladij lingua Phœnicū
 robur significat, quasi urbs in loco inexpugnabili ac robusto sita. Botrys, incola Botryæus *Botrys*
 Pausania, hodie Boteron appellatur. Simina neutri generis Ptolemæo, Stephano autē Sy- *Palæbiblus*
 minum, urbs in ora Phœnicia, Palæbiblus inter Libanum montem, & Eleutherū amnem. *Epiphania*
 Epiphania prope Raphaneas citra Orontis ripam uocatur Arcefirata, hoc est, Arcefi ædifi-
 cium. Hinc fuit Euphrates Stoicus: secunda Cilicia, tertia apud Tigridem amnem Stepha- *Palmyra*
 no. Palmyra Syriae totius arx in mediterranea, & regio Palmyrena olim causa discordia *Hadriano*
 inter duo imperia, Romanorum & Parthorum, ut Plinius. Stephanus eam dicit ab Hadria *polis*
 no principe restitutam, & Hadrianopolim appellatam. Propius intra Palmyrae solitudines *Stellenda*
 Stellendena regio est, dicta q; iā Hierapolis, & Berœa, & Chalcis Plinio. Ad mare uero pro- *Faciesdei*
 montorium Faciesdei. Ptolemæi colonia Claudij caesaris, prius Ace uocata Plinio, ab Her- *promontoriū*
 culis medicina, qui ab hydra percussus, ex oraculo habuit, ut ex herba in eo loco inuenta, *Ptolemæi*
 quæ hydræ similis esset, sibi mederetur, ut ait Stephanus. Hanc Balduinus primus rex Hiero-
 rosoly. Genuensiu ac Venetoru auxilio treremium, bello trimestri expugnauit, anno. M C.

COELOSYRIA, PALAESTINA

EQVITVR curua Syria, quam Graeci Coelosyriam uocant, quod inter duos *Chrysooras*
 montes clauditur, Libanum & Antilibanum, inter quos Chrysooras labitur *Decapolitana*
 amnis, latèq; in hac Palaestina comprehenditur. In his Decapolitana regio est, *regio*
 decem continens urbes, quæ sunt eæ Plinio: Damascus, Philadelphea, Rapha-
 na, Scythopolis, Gadara, Hippodion, Pella, Galasa, Gamala. Has septem Te-
 trarchia regnorum instar cingunt, Traconitis, Paneas, Abila, Arca, Ampeloeffa, Gabe, Itu-
 rea. Damascus maxima urbs à filio Mercurij Homonyma, qui ex Arcadia colonos huc tra- *Damascus*
 duxit. Stephanus. Philadelphea trans Iordanem est, prius Ammana uocata, ut idem est au- *Philadelphea*
 thor, mutatum deinde nomen à Ptolemæo Philadelpho. Raphana inter Orontem & Eleu- *Raphana*
 therum fluuios. Scythopolis prius Nysa à Baccho in honore suæ nutricis ibi defunctæ con- *Scythopolis*
 dita, coq; Scythis deductis, author Plinius. Hanc ciuitatem teste Iosepho de bello, dum Flo-
 rus procurator expugnaret, memorabile facinus cuiusdam Simonis Sauli filij narratur, qui
 capta urbe, utrunq; parentem primo, deinde filios & uxorem, postremo seipsum interfecit.
 Gadara, quæ & Antiochea, & Seleucia uocata est Plinio. Iosephus item scribit hoc oppidū *Gadara*
 à Iudæis dirutum, Pompeiū restituisse, Demetrii Gadarenis liberti sui gratia. Gandara uero
 uicus Macedoniae. Gadera insula Hispania. Gamala urbs curuae Syriae Straboni & Ptole- *Gamala*
 Iosephus de bello, eam hoc modo describit, Iugum ex alto monte deductum, mediam cer-
 uicem erigit, & ubi supereminet, in longitudinem tenditur, tantū contra decliue, quantum
 à tergo est, ut cameli similitudinem præferat, unde etiam nomen accepit. Dium curuæ Syriae *Dium*
 Alexandri magni opus. hanc urbem parum salubres habere aquas, antiquum monstrat epi-
 gramma. *νάμα τὸ δῖνον μὲν γλυκερὸν πὸ τὸν ἄρ τὸ δὲ πίνε, πάντῃ μὲν δὲ ἴσῃ, εὐθὺ δὲ καὶ βίοντι.* Hippus
 Palaestina Ptolemæo. Hippodion Plinio. Hippeon Iosepho appellata, id est, ciuitas equitū, *Hippus*
 qui huc ab Herode rege in coloniā missi sunt. Pella ab Alexandro dicta, prius Buthis. Ama- *Pella*
 tha. Gesara Palaestina Iosepho, neutri generis. Hæc Plinius Galasa uocat unam decapoleos. *Gesara*
 Galada Arabia pars item Iosepho. Ioppe in ora curuae Syriae in monte sita, cum portu quo *Ioppe*
 adplicatur cum itur ad dominicum sepulchrum, nunc Zappa à barbaris appellatur. Hic
 Strabo dicit Andromadem monstro marino fuisse expositam, & à Perseo liberatam. Ste- *Gaba*
 phanus dicit appellari ab Aeoli filia Cephci uxore, quæ urbem ædificauit. Gaba urbs Gali- *Gabanopolis*
 lae. Iosephus in v. antiquitatis, item in v i. Gabanopolim prope ponit. Gabam inter tetra- *Apila*
 chias Plinius describit, cuius etiā Pausanias meminit. Apila prope Iordanis fontes, Aphila *Aphila*
 uero in Phœnicia est, unde Diogenes fuit sophista nobilis Aphileus non Abileus, ut quidā *Arca*
 putant. Arca urbs antiquum retinens adhuc nomen inter barbaros. eius meminit Iosephus *Iturea*
 v antiquitat. Ituream & Traconitidem regiones, Plinius inter Syriae Tetrarchias comme- *Traconitis*
 morat. Sunt & Arabes Traconitæ appellati. Paneas in parte Phœnicia, cui sylua adiacet *Arabes Tra-*
 eiusdem nominis, iuxtaq; Caesarea Panea dicta. Huic urbi ter mutatū nomen, prisco nanq; *conite.*
Paneas

- seculo Leser dicebatur: deinde Dan, postquā à filijs Dan recepta fuit. Postremo à Philippo Tetrarcha senioris Herodis filio, in honorem Tyberij Casarea Philippi appellata est: nunc uulgo à barbaris Belina uocatur. Hic olim terminus promissionis ex parte septentrionis, ut sacri testantur libri, à Dan usq; Bersabee. est enim Bersabee, quam Ptolemæus Bersanam uocat, prope Ascalonem X. mil. pas. in finibus Iudææ & Aegypti, terminus telluris sanctæ ex parte australi. Hæc cessit in partem tribui Simeon, interpretantur eam Iudæi fœderis putei, quem Abraamus fodit in signum fœderis ic̄ti cum Habimelech, uocatur hodie Gibelina barbaris, Hæc igitur tellus mil. pas. CLX. protenditur. Neque Dauid & Salomon præter illos quos post uictoriam in amicitiam receperunt, plus possedisse, & sacri libri, & diuus testatur Augustinus. Casarea Palæstinae, prius turris Stratonis, ab Hierode Ascalonita in honorem Augusti nomine mutata dicata est, ut Iosephus & Hieronymus. postremo Flauia colonia à Vespasiano deducta, ut Plinius author est. Hæc statim post Hierosolymas à nostris recepta fuit: hic Paulus apostolus in custodia tenebatur, quum ad Casarem prouocasset, ac Romam mittendus esset: quanquam in ora sita portu commodo caret, hortorum alioquin & aquarum amœnitate, præterea piscium omnium copia referta. Idumæi in littore Palæstinae uersus Aegyptum & Arabiam siti sunt, Gens ex Nabathæis uicinis Arabiae populis profecta, quæ ut ait Strabo, in ijs locis constitit inter Iudæos, eorumq; legibus communicant. Inter hos oppida sunt Philistinorum ab Hebræis appellatorum, qui iudem cum Palæstinis mutatis literis sunt. Idumæorum urbs Ascalon in ora haud magna, Straboni. De hac Xanthus in historia Lydorum in hanc sententiam scribit, Tantalū & Ascalum Hyemenai filios fuisse, ex his Ascalum à rege Lydorum Aciamo, duceim exercitus in Syriam missum, ibi regem uirginemq; adamasse, ac urbem de suo nomine condidisse. Eadem ferè & Nicolaus in historia sua. Apud Ascalonem, teste Diodoro libro iij. lacus est, ubi templum deæ Syri colunt, quam Derceto uocant, ore uirgineo, reliqua piscem: cuius filia Semiramis à columbis educata fertur, quam ob rem sacram hanc illis esse auem. Quod Tibullus poeta illo carmine demonstrat. Alba Palæstina sancta columba Syro. Hæc urbs una è quinque Philistinis, quæ captæ à Dauid in littore fuere, & ultima ferè à rege Hierosolymitano in prima expeditione recepta cum esset, una omnium munitissima, & loci natura, & operibus, tandem & ipsa ditionem fecit. Hinc genus cepæ Ascalonicum appellatum. Fuere & doctissimi uiri, inter quos Antiochus, Sosus, Cygnus, Dorotheus historicus, Artemidorus, qui Bithynica scripsit. Azotus inter Ascalonem & Ioppem, quam, ut ait Stephanus, condidit quidam è mari rubro profugus ex nomine uxoris suæ Azes Azotum, & capellam interpretantur: producitur mædia. Hæc est & una è quinque Philistinorum quondam clarissima, nunc paruus uicus. est & Azotus Achaia. Gaza item una è quinque Philistinorum, quam rex III. Balduinus dirutam mœnibus restituit, ac templarijs restituendam tradidit. Distat autem parum à mari, ab Hierosolymis, prope Bersanam. Stephan. eam Azam à Syris uocari dicit, ab Azono Herculis filio: dicunt nonnulli à Ioue conditam, & Gazam quam Persæ thesaurum dicunt, in ea constituisse. uocata ab eodem Ioue. quod in eo loco in uaccam sit mutata: insuper & Minoia, quod à Minoe sit quandoq; possessa. Hinc Cretei Iouis templum apud eos. Gazi quoq; Idorum sunt populi. Anthedon una ex quinque Philistinis in colle sita, nunc Geth appellatur, semidruta: ex eius lapidibus Fulco III. rex Hierosolymitanus arcem excitauit in eodē loco, quam Hibelim uocant, tradiditq; cuidam ex suis nobili Balliono, cuius successores hodie de Hibelim uocantur, ut haberēt nostri quo Ascalonem è regione oppugnarent. Antipatris urbs ab Hierode in honorem patris Antipatris ædificata, à nostris in prima expeditione post Hierosolymas capta. Raphace inter Palæstinos Plinio, quæ ab Hebræis Rama. Iudæa uersus mediterraneam continetur in regione Palæstinae. Continet autem Galilæam, Samariam, ac regionem trans Iordanem. Ex parte boreali Galilæa est. Quam Iosephus in inferiorem & superiorem diuidit. Iudææ latitudo ex Iordane fluuio usq; ad Ioppen est. Longitudo uero à monte Libano usq; ad lacum Tyberiadem. In medio ferè spatio Hierosolyma est. Diuiditur autem in Toparchias decem Plinio. In Hiericuntem, Hemaum, Lyddam, Ioppicam, Acra-bathanam, Zophaniticam, Thamniticam, Bethleem, Tephnen, & Orinen. Iosephus autem XI. nominat, uidelicet ipsum caput Hierosolymam, Tephnam, Acranaten, Thamnam, Lyddam, Hemaum, Pellam, Idumeam, Engadam, Herodium, Hiericuntem. Post quas samnam & Ioppen dicit finitimis præesse. Præter eas Gamaliticam & Bethaneam, Iotapata ciuitas Galilææ

Galilææ, quâ Vespasianus magna obsidione expugnauit deleuitq;. Cui præerat Iosephus historicus inter captiuos ductus. Bethleem Plinio commemoratur & Iosepho, clarum ob in Bethleem
 cumabula seruatoris nostri, quamobrem à Balduino II. rege ex autoritate Paschalis Pont.
 præfule ornata est, quum antea in ea cœnobium tantum canonicorum regularium uigeret.
 Supra uero ingressu Galilææ occidentem uersus, oppidulum Nazaret Hebræis uocatum, ab Nazaret
 antiquis non mihi exploratum. hinc breuis ad urbem Hierosolymam uia. In medio sanè iti
 nere fons est, ubi reges exercitus recensere consueuerunt, propter aquæ & pabuli copiam.
 Hæc ob domini nostri originem, metropolitico præfule decorata est. Hebron paruus prope Hebron olim
 Hierosolymam uicus, olim Arbe dicebat, in qua Adami & Noei, trium quoq; patriarcharum, ac Sarae & Rebeccae sepulchra in spelunca duplici esse adfirmant. Ob uenerandâ igitur Arbe
 sacrae uetustatis memoriam, & ipsa præfule à nostris ornata est, quum prioratus antea cano
 nicorum regularium tantum fuisset. Hanc Iosephus Cheloris monumentum uocat, anti
 quioresq; esse dicit uel Aegyptia Memphi, Abraamq; hic sedem primam fuisse, postquam
 à Mesopotamia discesserit. Præterea hic prope ad stad. sex, arborem terebinthum esse,
 quam memorant ab initio creati mundi adhuc extare. Hiericus oppidum & campus, ut Hiericus
 Strabo scribit, modo theatri montibus circumdatus stad. c. totus irriguus, colonisq; fre Balsami uiridarium
 quens, ubi palmetum, & balsami uiridarium, quod hic solum nascitur Straboni Plinio que.
 Sodomæ metropolis XIII. urbium igni & terræmotu absumptarum Straboni, quod locus
 is bitumine & sulphurè subterraneo cauernis abundet. Polyhistor uero de his sic refert.
 Longe ab Hierosolyma recessus tristissimus panditur: quem de cœlo tactum testatur hu Sodomæ
 mus nigra, & in cinerem soluta. Duo ibi oppida, Sodomæ & Gomorra, apud quæ pomum
 quod gignitur, habeat licet speciem maturitatis, mandî non potest. Iosephus ob eorum im
 pietatem perijsse dicit. At sacri libri hæc loca ob incolarum libidinem in mares, ultore deo
 extemplo flagrasse testantur. Esseni tenent interiora Iudææ, quæ ad occidentem spectant. Essenorum
 Hi præditi memorabili disciplina, à moribus gentium reliquarum procul absunt. Omnis secta
 primum ueneris expertes, quippe qui remoti à foeminis degunt, pecuniam spernunt, pal
 mis uicitant. Ex aquo indies conuenarum turba renascitur, tam foecunda illis aliorum ui
 ræ poenitentia est, nemo admittitur uel leuis culpæ sibi conscius. In hanc Polyhistor Plin
 iusq; sententiam. Iosephus eadem ferè refert, eosq; inter tria philosophorum Iudæorum
 genera probatioris esse dicit: animam immortalem putant migrare in regionem quandam
 beatorum, haud aliter quàm poetæ dixerunt de insulis fortunatorum. Pharisei uero animâ Pharisei
 item sempiternam dicunt, sed malorum cruciari, bonorum uero in alia migrare corpora.
 Deo ac fato omnia referunt, magna ex parte res humanas diuinitus iuuari, ac regi, non nihil
 etiam fato agitari, quod εἰμαρμένη uocant. Sadducei sanè his omnibus detestabiliores, Sadducei
 neq; præmium, neq; iustitiam ponunt, quanquam fatum tollentes, deo propriæq; uoluntati
 cuiusque referunt omnia, minime inter se humani, minime officiosi. hæc ille. Hemaus quem Hemaus
 aquas calidas Iosephus interpretatur, inter Toparchias à Plinio refertur, clara Christi pere
 grini cum discipulis congressu. Samaritensis regio inter Iudæam & Galilæam, à uico Cineæ
 in Acrabathenam desinit Toparchiam, situ & loci natura, aquarum pecorisq; copijs nihil
 à Iudæa discrepans, lege tantum diuersa. Oppida eius Neapolim ponit, antea Mamortham
 uocatâ. Sebasten in monte altiore. Iosephus itémq; Strabo dicunt Herodem Ascalonitam Samaria
 Samariam urbem cognominasse Sebasten in honorem Augusti. Hæc præfule caret, subie
 cta abbati templi dominici, apud hanc Ioannis baptistæ & Helisæi, item Abdia propheta
 rum sepulchra hodie uisunt. Hic Sichar urbs fuit, ubi puteus Iacob, apud quem gesta Ser
 uatoris cū muliere Samaritana legimus. Montes Iudææ, Libanus, Antilibanus, Carmelus. Antilibanus
 Iordanis autem ex Antilibano per fines Iudææ in austrum fluit, tris efficiens lacus: primus Carmelus
 ad Carmeli radices, Genasara Plinio ac Iosepho appellatus, in sacris autem libris Genesara
 reth, ab oppido eiusdem nominis, quod Titum dicit expugnasse: fructuum omnium feraci
 tate, & aeris salubritate felicissimum. Irrigatū præterea fonte uberrimo, quem Capernaum
 indigenæ uocant, uenamq; Nili à quibusdâ putatum. Lacus ipse longitudine pas. M. XV I. Iulias
 latitudine V I. aqua palustris ac dulcis, piscibusq; omnis generis referta, amœnis circumse
 ptus oppidis: ab oriente Iulias & Hippo, ab occidente Tyberias aquis calidis salubris. VI Tyberias
 timus lacus Asphaltites uocatur, qui nihil præter bitumen gignit, unde nomen trahit, no
 xius alioquin animalibus, longitudine pas. mill. centum, latitudine ubi maxima XXV. Asphaltites
 Habet

- Acharon** Habet à meridie Acharon, Iudææ post Hierosolymas arcem, & fontem Callirhoen medicæ
fontes salubritatis, ut author Plinius. Non praterunda & nostri Hieronymi descriptio. Jordanis,
Hierosolyma inquit, ad radices oritur Libani, & habet duos fontes, unum nomine Ior, alterum Dan, qui
 simul iuncti, Jordanis nomen efficiunt. Hierosolymam postremo loco distuli dicendam, un-
 de initium nostræ salutis effluxit: tot annos ignavia Christianorum uivua facta domina
 gentium. Hunc siquidem locum Hiebus eos ab initio, & Melchisedech summū dei sacerdo-
 tem incoluisse, ex autoritate non solum Genesios, sed Iosephi, Egesippi, Nicolai quoque enar-
 ratoris habemus. Huic & Abraamus ex hostium uictoria occurrēs, decimas dicitur ex spo-
 lijs obtulisse. Hic & filium suum immolare deo iussus. Hic Iacob scalam in cœlum tendentem,
 angelos descendentes uidit. Deinde per famem Iacob cum filijs in Aegyptum secedente, ac
 eius successoribus postea reuertētibus, pulsus indigenis, primo per iudices, deinde per reges,
 demum per sacerdotes, postremo amissa libertate per annuales pontifices Rempub. admi-
 nistrabant. Quæ quoniam in Anthropologia post hæc ex ordine recensere est animus, ta-
 men hic à Maccabæorum temporibus, ex Iosepho de bello, repetam, deinde ad nouissima
 procedam. Quum Ptolemaus sextus de tota Syria cum Antiocho illustri decertaret, inter
 Iudæorum primates seditio agitur, ac Onias unus è pontificibus Tobia filios ex urbe ex-
 pulit. Qui ad Antiochum confugerunt, auxilioque fuere, ut ille Hierosolyma cum exercitu po-
 tēretur. Onias interim ad Ptolemaum confugit, qui in urbe Heliopolitana, alteram Hiero-
 solymam cum templo dicitur condidisse. Quumque Antiochus omni crudelitatis & libidinis
 exemplo uteretur, templum spoliando, ac Iudæos contra leges patrias cogendo, pro quibus
 & illi septem fratres unā cum matre, & deinde Eleazarus nonagenarius porcinā edere iussi
 supplicium pertulere, ignesque è cœlo ac portenta futurorū malorū præsignia uisa fuere: Ma-
 tathias unus è genere sacerdotum, è uico Madein, animo uir ingētī cum filijs quinq; Iuda,
 Eleazaro, Ioanne, Ionatha & Simone nō passus talia, manu domestica coacta, in proximos
 urbi montes se recepit. Indeq; Bacchidem primo Antiochi ducē finibus eiecit. Pro quibus
 meritis, princeps à Iudæis constituitur. Cui mox defuncto, filius eius Iudas natu maior suc-
 cessit. Hic statim inito cum Romanis fœdere, clarissimis contra Antiochum est usus ui-
 ctorijs. Sed deinde cum eiusdem defuncti filijs congressus, in pugna interficitur, similēque
 fatum Ioanne & Ionatha consecutus, res ad Simonem ultimum redacta. Is demum uictoria
 potitus, ab Antiocho ac Macedonibus post annos C L X X . omnem Iudæam penitus libe-
 rauit. Ob quæ merita Pontifex declaratur. Moritur tandem insidijs Ptolemæi generi sui, qui
 eum ad cœnam inuitatum, unā cum duobus filijs capi iussit. Ioannes tertius filius, cui Hir-
 cano cognomentum fuit, quum insidias subterfugisset, populi fauore Pontificatui paterno
 successit. Non ausus Ptolemaum contra contendere, ob matrem fratresque captos, quos ille
 ex alta specula ostentabat hosti, conuerberatosque deinde necauit. Hircanus ad reliquias An-
 tiochi belli conuersus, feliciter rem gessit, moriturque anno Pontificatus X X X I I I . cui
 uni omnium contigit, ut princeps, pontifex, & propheta sanctissimus esset. Post eum Aris-
 tobolus filius, è principe sese regem fecit, post annos C C C C L X X V . quàm redissent è
 seruitute Babylonis, fratremque Antigonom regni consortem fecit, dein falso insinulatum
 interfici iussit. Aristobolo frater alter Alexander successit, annos X X X I I . Huic deinde
 Alexandra uxor animo matrona uirili cum duobus paruis filijs Hircano & Aristobolo,
 quorum tutelam agebat. Ex his Hircanus maior natu rem postea gessit, uir mitis & imbel-
 lis, qui ab Aristobolo, magna adolescente audacia, pulsus unā cum Antipatro Idumæo, uiro
 domi potentissimo, simul & amicissimo ad regem Arabiæ Aretam in oppidum Petram,
 deinde ad Pompeium, qui tunc in Syria res gerebat, confugit. Pompeius cum exercitu, ca-
 pta Hierosolyma, & Hircano restituto, Aristobolum Romam misit, cum filijs, è quibus A-
 lexander elapsus, negocium Hircano fecit. Post aliquot deinde annos & ipse Aristobolus
 aufugiens, bellum Hircano intulit, captusque à Gabinio Syriæ præfecto, Romam iterum
 cum Antigono filio in custodiā mittitur, mox à Cæsare uicto Pompeio liberatus, nec mul-
 to post ueneno sublatus est, Antipater interim Cæsaris amicus, res gestas pro eo commē-
 morando, & uulnera ostentando, obtinuit ut regnante adhuc Hircano, totius Iudææ pro-
 curator efficeretur. Is filiam habebat Salomen, mares uero quatuor, Phaselum, Herodem,
 Iosephum, & Pheroram, quibus diuersas distribuit regiones. Ex his Herodes post mortem
 patris cum uirtute præstaret, à M. Antonio, pro quo multa obiuit, rex Iudææ creatur, sed
 uicto

uicto apud Actiacum Antonio, ad Augustum qui Rhodi tunc erat, supplex ueniam oratum uenit, dictitans sese amici de se benemeriti partibus studuisse, nunc eo defuncto, itidem se erga eum facturum. Quare ob fidem non solum ueniam, sed gratiam meruit. Is tris Hierosolymis turres extruxit, primam Hippicon ab amico, secundam Phaselon à fratre, tertiam Mariamnem ab uxore cognominauit. Templum restituit, atque auxit. Ioppæ portum fecit, Anthedonem ædificijs ab se ornatam Agrippiam appellauit, Antipatridem & Cyprum in parentum honorem, castellum supra Hiericuntem, Herodium que uersus Arabiam oppida ædificauit. Hircanum redeuntem è Parthis interfecit. Liberos septem suscepit, Alexandrum, Aristobolum, Antipatrum, Archelaum, Philippum, Herodem cognomento Antipam, & Lysaniam. Ex his tris primos, ut sibi suspectos, necauit. Cui deinde sceleris adiecit innocentium cædem. Ad extremum crudelitatis dedit pœnas, multis excruciatibus doloribus, sibi malum adferendo, relictijs Archelao regni successore, cæteris que cum singulis tetrarchijs. Inter hæc Alexander quidam Iudæus apud quendam libertinum Sidone educatus, Alexandrum Herodis filium à patre interfecit ore referebat, Romam que propterea profectus, quum multos decepisset, ac ad auxilium regni paterni adipiscendi prouocasset, ab Augusto cognitus ac repulsus est. Archelaus igitur rex, quum crudeliter imperaret, legatione à Iudæis ob eam causam Romam missa, ab Augusto in exilium Vienam pellitur, eius regno in prouinciæ formam redacto. Herodem deinde Tetrarcham Agrippa eius ex fratre Aristobolo & Berenice nepos, Romæ apud Tyberium accusans, non solum non auditur, sed in carcerem conijcitur. Verum mox Tyberio defuncto, à Caio, cuius amicitia causa captus fuerat, statim rex factus, addita ei fratris Philippi defuncti Tetrarchia. Herodes uero Herodiadis uxoris hortatu, Romam & ipse regnum impetraturus uenit: sed Caij principis minis & iurgijs territus, in Hispaniam fugit, Tetrarchia eius Agrippæ concessa. Post hæc Agrippa Claudij etiam principis, cui Romæ adiumento ad imperium fuit, fauore spæque erectus, limites regni prorogauit: muros Hierosolymæ ampliare cœperat, si per mortem licuisset. Regnauit annos sex, Reliquit filias tris, è Cypro uxore susceptas, Bernicem, Mariamnem, & Drusillam, filium quoque Agrippam. Postremo Claudius Iudæam in prouinciæ formam redactam, tantum procuratoribus commisit. Hi ex successione, Felix, Albinus, Festus, Florus, sed ante hos Pontius Pilatus à Tyberio Cæsare missus, ex tempore quo post pulsum regno Archelaum prouincia fieri cœperat. Interim defuncto Herode, qui apud Chalcidem regnabat, Agrippa iuuenis, Agrippæ regis filius, in auunculi sui regnum à Claudio sufficitur. Cui deinde Nero princeps quatuor urbes redidit, in ea primum regione Abilam & Iuliadem, in Galilæa Taricheam & Tyberiadem, reliqua Felici procuranda tradidit. Ex quo Agrippa in amicitia Romanorum permansit, ac procuratoribus, tum Vespasiano postremo ad componendos rebelles uenienti, adiumento præsto que fuit, Iudæos prehensando obeundo, præsertim in obsidione Gamala, ut à pertinacia cœptis que desisterent, usque adeo, ut à muris lapidibus peteretur. Et hoc quidem de regibus. Flori autem procuratoris tempore, Eleazarus princeps latronum, qui Iudæam cum uiginti milibus deprædabatur, sublatus est. Sed aliud mox latronum genus crudelius, Hierosolymis in turba atque in pace uersabatur, Sicarij appellati, qui clam ignoti homines confertim permixtos interficiebant, inter quos Ionathan Pontificem. Tempore uero belli, Zelotæ noua secta in eadem urbe orta, qui specie zeli, charitatis que seruandæ legis, tyrannidem occupauerant, pontificatus, principatus que passim sibi uindicabant. Igitur quum Iudæi tanto malo resistere cuperent, è rure quendam Ananum adcersunt, Pontificem que faciunt, eo quod sapientia præstare uideretur. Hic demum & oratione, & opera id gessit, ut Zelotas, qui omnibus erant iam odio expelleret. Et hæc quidem ex Iosepho. Defectionis causam Tranquillus in Tito adfert. Percrebuerat, inquit, oriente toto uetus & constans opinio, ut eo tempore Iudæa profecti, rerum potirentur. Id de Imperatore Romano, quantum postea euentu patuit, prædictum Iudæi ad se traquentes rebellarunt. Quæ uerba paucis considerata sanè indicant, & de Christo, & de fama, quæ simul quum stella magos potuit excitare. Ad hunc tumultum Vespasianus à Nerone missus, infra duas ætates omnia cepit, præter Hierosolymam, ad cuius obsidionem relictijs Titus, die sabbati, repletis fossis, fame que oppressis, partim cepit, partim interfecit: qui teste Iosepho, ad uicies Centena milia, & D C C. milia fuerant, quum ad

Antipatris
Cyprus
Herodium

Archelaus
Alexander

Archelaus

Agrippa

Berenice
Mariamne
Drusilla
Pontius Pilatus
Agrippa
iuuenis
Felix

Florus
Eleazarus
predo
Sicarij
Zelote
Ananus

diem azymorum eò ex omni Iudæa conuenissent, quando solis epulari non licebat, sed plures uicini simul ad hostias cælas conueniebant. Fuit deinde Hierosolyma sub Ro. imperio, usq; ad Heraclium principem, tunc Cosroes rex Persarum capta urbe, prædam cum cruce secum in Persidem abduxit, quam postea idē princeps superato Cosroe recuperauit. Cum deinde Maumethe duce Saraceni caput extulissent: Homar eius successor Hierosolymam occupauit. His in uniuersum breuiter percussis, de ipsius receptione restat scribendum, si prius de ipsius nominibus ac situ pauca subiicero. Igitur prius Hiebus uocata, quod Hiebusi eam incolerent: deinde Salem, postea Solyma à Solymis, ut quidam putant, Lyciæ populis huc commigrantibus. Hierosolyma deinde & Hierusalem, ex sacri nominis additione uocata: sed & Buza & Bethel, postremo Helia ab Helio Hadriano, qui partem eius ædificauit, ut inferius dicemus: ipsa uero urbs triplici circumdata muro, circuitu stad. XLIII, cum tribus turribus, quas Herodes ædificauit, uti Iosephus scribit: **HIEROSOLYMA** sicuti ego accepi, ex antiquo uolumine docti planè uiri, qui rebus gestis interfuit, hoc modo recepta est. Petrus Eremita uir Gallicus, singulari abstinentia præditus, diuinitatis instinctu, **Verbanum** II. Pont. impulit, ut de recuperandis Hierosolymis concilium Lugduni celebraret, anno **M. LXXXV**. Negotium hi principes susceperunt, dux Normandorum, comites **Tolosæ**, **S. Aegidij**, **Flandriæ**, **Blesæ**, **Carnotensium**. Præterea **Hugo** magnus regis Gallorum frater, **Gothifredus** **Bulion** dux **Lotaringiæ** cum **Balduino** fratre, è regno quoq; **Siciliæ** **Boemundus** cum **Tancredo** cognato. Summa belli **Gothifredo** creditâ. Primus uero Eremita coacta omnis generis multitudine, per fines **Germaniæ** ac **Pannoniæ** iter fecit, ubi à **Pannonijs** multa passus incommoda, transitu eum prohibere uolentibus, tandem è suis decem milibus desideratis ex pugna **Constantinopolim** peruenit, quò cæteri etiam diuersis uis conuenerant, ibiq; **Alexio** Imperatore iuuante, **Hellespontum** unâ omnes transmittentes, **Niceam** adplicuere, quam ante omnia **Solimano** **Turca** eiecto, per uim cepere. Inde terrestri longoq; itinere, ad **Antiochiam** prima statiuâ constituere, quam nono fermè mense **VII**. Non. lunias in potestatem redegere, constitutoq; in eo loco patriarcha, eam **Boemundo** regendam tradidere. Hierosolymam hinc uersus exercitu traducto, operibus primo expugnare contendunt, muros demum corona aggressi, anno **D. XCIX**. per uim receperunt, eiq; regem **Gothifredum** præfecere. Vbi autem nostri tanti uoti compotes extitere, deo gratias agere, oppidis præfules constituere, alij alia loca capere, pars etiam ex eis domum redire. Itaq; omnem breui tempore regionem, à **Peusio** ad **Laodiceam** usque **Syriæ** littora, omnia deinde mediterranea usque **Edeffam** & **Carras** in **Mesopotamia** sibi subiugarunt. Quapropter in omni **Syria** & capta regione, quatuor constituere principatus: **Hierosolymitanum**, **Antiochenum**, **Edeffanum**, **Tripolitanum**. Deinde **Berytus**, **Sidon**, **Caïpha** seu **Porphyrìa** iuxta montem **Carmelum**, **Cæsarea**, **Arfur**, **Hibelin**, singulos dominos recepere. Princeps quoq; **Galilææ** totius & **Tyberiadis**, comes **Montifregalis** & totius terræ trās **Iordanè**, Comes item **Ioppes**, & **Ascalonis** alijsq; alijs in locis constituti: atq; hi fermè omnes regi **Hierosolymitano** subiecti tributum pendebant. Ipsi uero reges huiuscemodi habuere successiones. Primus **Gothifredus** **Lotaringiæ** dux, qui fuit ea modestia, ut auream coronam induere recusauerit, ubi dominus **IESVS** spineam tulisset. Cui post annum morbo extincto, frater **Balduinus** successit, qui cum Saracenis urbem recuperare conantibus, prælio temere congregiens, magnam sibi suisq; inflixit plagam, captis in eo **Boemundo** duce, & **Blesensi** ac **Burgundiæ** comitibus: ipse se Hierosolymam ex fuga recepit, breui tamen post tempore ignominiam **Ptolemaidis** expugnatione pensauit. **Tancredus** **Boemundo** necessario suo precio redempto **Antiochiæ** imperiū, quod pro eo interim administrauerat, incolume restituit. Huic alter successit **Balduinus**, qui in prælio unâ cum nonnullis alijs principibus capitur à **Parthorum** regis exercitu, qui suppetias **Turcis** attulerat, cum quibus bellum gerabat. Redemptus, paulo post **Antiochiam** cum eius principis proles iam interfisset, **Hierosolymitano** addidit imperio. Decessit morbo post annos **XXIII**. unica filia superstiti. **Fulco** **Andegauensis** comes eius gener habenas suscipiens, rem feliciter gessit, aliquot **Turcarū** milia in plio fudit. Equi tandē lapsu forte occidens, regnū **Balduino** filio reliquit, qui tenuit annos **Viginti** quinque cum magna satis gloria: quippe qui **Gazam** restituit, & militibus templarijs regēdam tradidit. Insuper **Ascalonem** diu oppugnatam, tandem in deditiōnem accepit: **Norandinū** **Turcā** **Damasci** principē, bello repulit. Extinctus est sine liberis, fratre **Almerico**

Almerico superstito ac regni successore. Hic contra Suar Aegypti Calypham, bellum mo-
 uit, quod tributum dare consuetum negauerit. Itaque capto iam Pelusio, Norandinus Turca,
 à Calypha in auxilium aduersus adest. Regem auarum ab obsidione pecunia auertit. Ipse
 per dolum Calypha interfecto Aegypti dominationem inuadit. Huic Balduinus filius suc-
 cessit cognomento Leprosus, quod eo morbo usque ad extremum laborauit, non intermissa
 tamen regni cura diligenti: quamobrem in coelibatu castissime uixit. Sorores duas habuit,
 quarum alteram Isabellam cuidam Gallico Horfrido: alteram Sibyllam maiorem natu Gu-
 lielmo Longaspathæ Montisferratensi locauit, ex qua ille Balduinum suscepit. Mortuo ui-
 ro, Sibylla iterum Guidoni Lusignano principi nupsit, interim Leprosus moritur, regnumque
 ac sororis filium Balduinum puerum Raimundo principi Tripolitano commendat. Sed morte
 pupilli paulo post subsecuta: Guido iure uxoris hereditario regno successit, qui quod mors
 pueri occultata citra suspicionem esse non uideretur, bellum à tutore Raimundo sustinuit,
 in quo ille Saladinum Aegypti Sultanum auxilio uocauit: magnum profecto nefas exor-
 diumque ruinae totius orientis terrarum, à nobis summo labore partarum. Saladinus potens
 armis ac nomine, Ptolemaidem primo, deinde Azotum, Berytum, Ascalonem, omnes denique
 in ora ciuitates cepit. Postremo ipsam Hierosolymam aggressus, ad deditiōem faciendam
 breui tempore his conditionibus coegit, ut omnibus cum his quae secum exportare dorso
 poterant, migrare liceret. Ergo misera caterua secuta Herculium Patriarcham flens egressa
 moenibus, dirum omnibus spectaculum praebuit: inde Tyrum, alij Alexandria, alij quoque alia
 loca petiere. Ille confestim tintinnabula è turribus sustulit, templa profanauit, atque incendit,
 praeter unum Salomonis. Haec Hierosolymae postrema ruina nunquam postea restituta, licet
 diuersi principes Christiani summo conatu terra marique saepe fuerunt periclitati, inter quos
 Ricardus Angliae, & Philippus ac diuus Ludo. Galliae reges, ut alibi narraui. Sed ad Guido-
 nem regem redeamus, qui amissi semel regni titulum, cum Ricardo rege tradita Cypro, qua
 per uim ille occupauerat, commutauit. Eo demum Sibyllaeque uxore extinctis ad Isabellam alter-
 ram sororem res hereditaria Hierosolymae peruenit. Haec quater nupsit, Horfrido primum
 Gallico, Conrado Montisferratensi, Henrico Campaniae comiti, & Americo Guidonis Cy-
 pri regis fratri: qui quum inutilis uideretur regno, Tyri amotus, ac Ioannes de Bregna Gallicus
 quidam uir strenuus ad regnum aduersus, Iole Isabellae & Conradi Montisferratensis filia
 una cum titulo Hierosolymitano in matrimonium sumpta, qui quum sibi plura quam par erat
 adrogaret, à cardinale Columnensi grauius obiurgatus, relictis rebus in Galliam reuertit, alia
 sumpta uxore: filiamque qua ex Iole susceperat, Frederico II. Imp. unam cum eodem titulo pro dote
 locauit, qui Neapolitanis postea regibus per manus est traditus. **H A C T E N V S** de Hiero-
 solymae principum statu. Nunc de sacris religionisque uideamus. Primus in ea praeful Iacobus
 frater domini gladio interfectus. Imperante autem Iustiano, in Synodo Constantinopolitana
 Patriarchatu decorata, quarto post Ro. ecclesiam loco fuit. Quatuor subditos habuit Metro-
 politanos: quorum primus Tyrensis, totidem habuit suffraganeos: Acconensem, Sidonien-
 sem, Berythensem, Zeneadensem. Secundus Metropolitanus Caesariensis, Sebastienense tantum,
 cui Porphyria seu Caypha oppidum subest. Tertius Metropolitanus Nazarenus, Tyberien-
 sem tantum. Quartus Patracensis unum tantum, in monte Sina templo diuae Catharinae & monachis
 eius coenobii praesidentem. Habet item Patriarcha propter hos etiam Betlehemiticum, Hebronensem,
 & Lydensem ilico subiectos praefules: sed & abbates & priores baculo ac mitra decoratos. Cal-
 uariū montem, & Golgatha, & dominicum sepulchrum, extra moenia sita loca, Helius Hadrianus
 princeps muro cinxit, Heliamque appellauit, templo ibidem Antinoo concubino dedicato, ut testat
 Hierony. In Caluario coenobium erat, ad cuius priorem ac religiosos electio patriarchae pertine-
 bat. Sion item mons ciuitas Dauid appellata, quae electis Hieruseis eam Dauid muro circundede-
 rit. In quo coenobium cum abbate ordinis S. Augustini est. In Oliueti monte abbas item eiusdem or-
 dinis, & ad eius radices atratae uirgines S. Benedicti. Ultra est castellum Bethania, Marthae ac Ma-
 gdalena memoria conspicuum. Est & altera trans Iordanem Bethania, ubi quondam Ioannes baptiza-
 bat. In ualle Iosaphat praebat piscina & item aliae uirgines atratae. Tabor mons, ubi dnica
 transfiguratio in regione Galilaeae, haud longe à Nazareth, abluat à torrente Cyson. Vicini & mo-
 tes Gelboe, ubi coenobia Cisterciensium & Præmonstratensium. Carmelus mons locus Heliae prophete
 solitudinis, ubi coenobium ordinis caput. Est & locus prope desertus, Quarantena cognomina-
 tus, dnici ieiunij memoria clarus. Restat templum ipsum à Nicolao diligentissime descriptum.
 Huc

Almericus

Norandinus

Turca

Balduinus

leprosus

Isabella

Sibylla

Balduinus

pupillus

Guido

Lusignanus

Hierosolyma
iterum amissa

Isabella

Ioannes rex

Iole

De statu sacer-

dotum Hieros-

solymis

Patriarcha

Sina

Caluarius

Sion

Mons Oliueti

Bethania

Tabor mons

Quarantena

Templum

Huc à Iudæis aurum ex orbe toto quotannis mittebatur, ut Cic. pro Flacco testatur. Hoc attingere seu spoliare modestia Pompei uictoris non est passa, quod postea Crassus contra Parthos proficiscens diripuit. Hic statuum Caij principis Pontius Pilatus collocare conat⁹, ut est author Iosephus, tumultum excitauit ingentem, nec procul à rebellionem res absuit. Idē Caius quod illac iter habens, templū adire neglexerit, ab Augusto grauius obiurgatus est. Apud hoc templum cœnobium erat, cui abbas præerat ordinis S. Augustini. Apud hoc & templarij cœpere, de quorum, deq; S. Ioannis ac Mariæ Theutonicorum religionibus, quæ Hierosolymis cœpere, alijs in locis mihi narratur.

De religione
templariorū

DE SECTIS SYRIÆ

Talmut

Cabala

Iacobite

Maronite

Absini

Beduini

ANTE QVAM è Syria discedam, nonnullas eius sectas cōmemorabo, in primisq; Iudæorum. Bisariam olim diuisi, uti supra memorauimus. Deinde duplici contra nos peruicacia innitentes, primum legem scriptam perperam interpretando, deinde quæ non scripta superstitiose addendo. Talmutū hunc uocant, in cuius initio Moses Aegyptius his uerbis à fido Hebræo conuersis sic prociat. Quanquā hæc lex mentalis scripta non fuerit, Moses tamen eam docuit totam in collegio LXX. senum, Eleazar & Phinees, & Iosue, hi tres à Mose acceperunt. Iosue uero alios docuit senes, à quibus postea Hely, à quo Samuel, à quo Dauid acceperunt. Et sic ordine pluri mos narrat per manus, donec Rabbi eorum ac doctores eam in codicem reduxerunt. Nitūtur item Cabala, quæ legis scriptæ interpretatio quædam interlinearis seu glossata, à doctores eorum notata & intellecta, quæ legem omnino peruertit, & arma contra ueritatem acuit. Syri eodem quo & Græci ducuntur errore. Spiritum sanctū dicūt tantum à patre procedere. In eorum templis una tantū ara, in qua semel in die sacrificat hora sexta, pane fermentato, quem à sacerdotibus manibus sublatū, plebs uultu demisso adorat, dicēti se illius aspectu indignū. Sacerdotibus licet uxoribus uti iam ductis, ducere non licet, subdiaconatū sacrum ordinē non habent. Confirmationem uel cuius addere dicūt licere. Purgatoriū autē medium locū nō admittunt. Sabbato carnibus uescunt. **IACOBITE** à Iacobo quodam Alexandri Patriarchæ discipulo initiū habuere. Hi quondā à Patriarcha Constantinopolitano sacris Græcorū interdicti, maiore Asiæ partē & Syriā, & Iudæam, & Aethiopiā superstitione refererunt. Nam cum omnes in his locis partim à Matthæo, partim à Thoma Christiani fuerint facti, paulatim conuersatione infidelium descuerunt. Hi in primis Hebræorum more recutiti sunt. Deinde occulta quædam admittūt, & teste tantū deo, nullū putāt delictum. Baptismū nota ignis excipiūt, nitētes illi dominicæ sententiæ, Ille uos baptizabit in spū sancto & igni. Præterea Eutychniana hæresi infecti, unā tantū in Christo naturā diuinā post resurrectionē fuisse adfirmāt. Quare crucē uno tantū digito figurant. Lingua utuntur diuersarū nationū, ubi eos agere contingit, Chaldæa potissimū & Arabica. Sacerdotes uero eorū alium quendam à uulgo distinctū habent sermonē: sacrificant uino tantū delibato super ara, reliqui sacerdotes humi interim cōsidūt, plebs sacrificantē exosculat. **MARONITE** à Marone authore, qui Macarij Antiocheni præsulis secutus errorē, unam tantū in Christo uoluntatē ponebat: Monothelitæ sunt appellati, de quibus alibi diximus. Habitāt ex magna parte circa Libani iuga, haud longe ab urbe Bibliide, maximi in bello sagittarij sunt. Sub Innocentio III. uenit eorū Patriarcha ad consiliū Lateranense, & ex illo Latinorum postea ceremonijs sunt usi, cū ceteri orientales pōtiffices, nec mitra, nec annulo, nec in tēplo tintinnabulis utant: sed tantū baculi pulsū turba excitet. Literis utūt Chaldæis, uulgo autē lingua Saracénica. **ABSINI** in puincia Phœnicis circa fines ciuitatis Anteradēsis, q̄ hodie uulgo Tortosa appellat. Hi quædam castella possidēt loci natura munitissima. Int⁹ amœnas habet sedes. Regē diligūt senē industria exercitatū, q̄ pueros in secessu quodā nutrit, docetq; diuersas linguas: deinde adultos tanq; emissarios mittit, q̄ diuersis hominū cōmercijs p̄ eas regiones cōgrediētes, clā ignoti cultro abdito sese turbæ miscēt, ac regis inimicos, aut pprios interficiūt, siue etiā alios amicorū aut pecuniæ causa, eoq; modo felicitatē se cōsecuturos sperant. Hæc secta ab initio è Perside in Syriā uenit, scripturāq; habet ex Chaldæo & Hebræo pmixtā. Nā Edeffeorū secta adhærēt, q̄ putāt post mortē nec gaudij, nec pœnæ locū esse. Beduini ex Arabū ac Saracénorū secta alijs addicti opiniōib⁹ sūt, qua p̄ter hæretici sunt ab eis appellati. In nullo respectu inermesq; unā cū Saracēis in bellū ruūt, dicētes mortē uitari nō posse, fatoq; oia referūt. Hircinis amicitū pellibus: Solē orientē adorāt, Georgiāos uero iter Iberos postea dicem⁹. Ar

meniorum

meniorū itē sectā in Armenia cōmemorauit. Mesopotamīa quoq; inter Syriā partes à Plin. Armenij
 refertur ex argumento nominis, q̄ inter Euphraten ab Austro & Tigrin ab oriēte claudat, Mesopotamia
 è septentrione aut Tauro, quo ab Armenijs dirimit. In hac igit tres potissimā urbes, Edessa, Edessa,
 Carræ, Nisibis. Edessa & τὸ ἴδιον Steph. q̄ inter impetus aquarū sita sit. Hāc Hebræi Harac Harac
 uocant, ubi Abagarus olim dicit regnasse, qui datis ad Iesum literis, responsum meruit acci Abagarus
 pere. Ad hanc quoq; Tobīā misisse filiū ad Gabelū sacrae testant litera. Edessenus princeps
 unus olim è quatuor, cum Syriā nostri potirent, habebat Metropolitanos trīs sub Patriar/
 cha Antiocheno cōstitutos, Edessanū, Geropolitanū, & Coryciensem. Hanc etiam Haraph
 Turcarū dux, quando Balduinus eam tenebat Eugenij III. Pont. & Conradi Impe. tempo/
 ribus cepit, trucidatis omnibus Christianis, nobiles matronis super arā diui Ioannis Ba/
 pristæ constupratis. Carræ antiqua urbs. Lucanus de Crasso. Assyriās latio maculauit san/
 guine Carras. Hic, ut scribit Spartianus in Caracalla, Lunæ templū colebat, quā si quis fœ/
 minā nomine adoraret, subigi & dominari ab uxoribus putabat. Si quis aut Lunū deū ma/
 ris noie coleret, uxoribus imperare, ac dominari credebat. Hanc, ut scribitur in Pētateucho
 Abraamus incoluit, cum primū Hur Chaldaeorū est egressus. Nisibus Strab. Nisibis Steph. Nisibis
 qui lapides cumulatō lingua Syrorū dicit significare, sub Tauro em sita est, Zerbis flu. in Zerbis
 Tigrin Plin. fluit. Babylonia Mesopotamiā coniuncta inter Euphratis ipsius cōuersiones Babylonia
 australior est: Syriā tamen Ptolemæo Plinioq; nō excedit. Hic Babylon gentis caput: Semi
 ramidis ædificiū post uirj mortē, cuius muri inter septē orbis miracula cōmemorantur, bi/
 tamine, quod in eo loco prouenit, ex parte magna constructi: latitudine pedū L. altitudine
 CC. Quadrigas inter se occurrentes recipiebant. Intus horti pensiles, & aureū Beli templū.
 Hic Assyriorū regia. In Babylonia Chaldaeorū natio, gēs maxima & uetusta, sectaq; poti⁹. Chaldæi
 De qua sic ait Diodorus lib. iij. Chaldæi mundū sempiternū esse adfirmant, neq; principium Diodorus
 habuisse, neq; finē habiturū. Annos quibus uacasse Astrologiā dicunt, nō facile q̄s crederet,
 ante uidelicet imperiū Alexandri XLIII. mil. Hieronymus noster in epistolā ad Ro. Chal/
 daeorū, inquit, uetus traditio est, huius uisibilis formatiq; mundi, fuisse inuisibilē & informē Hieronymus
 ac sempiternā materiā nulla productione, quā Græci hylen & Chaos uocauerunt: Moses ue
 ro abyssum. Quinctiā & annorū circiter triginta quatuor mil. supra DC. ante regnum Ma/
 cedonū fuisse testantur, quos si quis retro ab Alexandro cōputet, perueniet ad Adamū pri/
 mum: quod pfecto Moses in omni corū scientiā eruditus cōscripsit, & quod erroris erat eli
 sit, dicens, In principio creauit deus cœlum & terrā, quæ erat inuisibilis & incōposita, quia te
 nebræ erāt super faciē abyssi. Quod si nobis obijciūt Chaldæi, id Mosē nō p̄basse: in prom/
 ptu respōsio est: q̄a nec ipsi suā positionē firmāt, sed ex opiniōe scribūt. Est aut omni opinio
 ne certior fides, quæ & rationi magis consentanea. Neq; em̄ par est aut uerisimile, ut natura
 inferior par duratione superiori fiat. Hæc itaq; Hieronymi sententiā cū Diodoro cōuenit, præ
 terq; in annorū numero. Chaldaeos Stephanus Cephenas prius fuisse scribit, à Cephæo pa/
 tre Andromades uxoris Persei, in ea regiōe regnante. Hellanicus in historia Persica scribit:
 post mortē Cephæi exisse cum exercitu finibus suis in Persidē, nec amplius deinde Cephæ/
 nos, sed Chaldaeos uocatos à quodē rege Chaldaeo. Sophocles in Tympanistis Chaldaeos
 alios p̄pe Colchos ponere uidet, κόλχος τε & χαλδαῖος τε & σὺς ἔθνος. Ignē in primis ado/
 rant, quod Abraamus q̄ ex eis erat refugisse dicit. Mathematiciq; & Astronomiā addicti.
 Cuius rei Cicero causam adfert, q̄ in motibus uersant altissimis, ubi Olympo p̄pi⁹ facilior
 sit astrorū obseruatio. Linguā habent propriā, qua etiā Aethiopes utūtur usq; in hodiernū
 diem: nam Romæ uidimus Aethiopas religiosos sacras horas obire Chaldaeorum catale/
 cto ac literis. Hæc Hieronymus cum probe nosset, librū Danielis cōuertit, in cuius prologo
 queritur cum fuerit elegāti Latinorū Græcorumq; lectioni aduetus, anhelantia stridētiq;
 uerba uix superare potuisse. Habuere scriptores è suis, Naburianū, Sudunā, Seleucum, Bero Naburians
 sum: potentia ac rebus gestis florentē Nabocodrosorū teste Strabone. Hūc ego putauerim Sudunā
 Babyloniæ regem in sacris libris cōmemoratum fuisse, literis quibusdam permutatis, qui ca Seleucus
 ptiuos Iudæos duxerit, aut certe ex eo prognatū. Idem author plures corū gentes adsignat Nabocodro
 Orchanos, Borsippenos, itēmq; alios. Est autem Borsippa (ut ipse ait) urbs Dianæ & Apollī sopus
 ni sacra, in qua maximum lanificiū. Nam in hac regione sicut & apud Phryges sunt opere Orchan
 tenui & eleganti uestes discriminata. Mar. Texta Semiramia quæ uariant acu. Zeuma urbs Borsippeni
 apud Euphratem Satraparum regio appellata, quo tributa conferebantur Plinio. Zeuma urbs
 Assyrii

GEOGRAPHIA

ASSYRII

ASSYRII post Euphratem loca tenent, amne tamen à Babylonijs diuisi. Herodotus eosdem populos cum Syris esse dicit: sed à Græcis Syros, à Barbaris Assyrios uocari. Iosephus de antiq. ab Assur cognominatos esse, qui & Ninū condidit ciuitatem. Assyriorum sunt Adiabena, Ninus, Ctesiphon, Teredon, Apollonia, Arbela, Seleucea. Adiabenos, & Satropedas memorat Strabo. Marcellinus lib. XIII. dicit, Adiabena quæ priscis temporibus Assyria dicta est. *ἀπὸ τοῦ ἀδίαβαίου* id est, à non permeando, quod ibi Euphrates sit minime uado permeabilis. Hos à Seuero principe superatos fuisse, monstrat adhuc arcus eius triumphalis ad radices capitoli. Ninus iuxta & ultra Tigrim Nini ædificium, & regia, octo annorum spatio denis hominum milibus extructa, cuius modica adhuc exstant uestigia. In sacris libris Niniue appellatur, quæ Ionæ uocibus dicitur obtemperasse. Eadem & Nisibis postea nonnullis, Strabo tamen diuersas facit. Supra Ninum uero quem Abraami tempore idem author tradit fuisse, omnis incerta historia, nec facile Bero si qui fertur libello, uel cuiquam alij præter quàm receptorum historicorum authoritati credendum: nec uerisimile tot Græcos Latinosq; eruditissimos uiros, qui hæc præterierunt ignorasse: tantum Nini patrem Belum Plinius adducit syderalis scientiæ inuentorem, templumq; ei Babylone dicatum. Durauit Assyriorum regnum annos CCXL. successione regum XXXVI. Quorum ultimus Sardanapalus. Hinc per Arabacum ad Medos, demum ad Persas translatum, ut in Trogo late narratur. Secundū etiā fluuium Ctesiphon iuxta & ultra, Tigrim clara urbs terminus olim populi Ro. quod Traianus peruenit, fatiq; quodā uidebatur eam transire non licere sine incōmodo, ut est animaduersum in Probo principe, & eius nonnullis successoribus. Hanc ciuitatē Pli. dicit ædificatā à Parthis, ut Babyloniam iuxta positam oppugnarēt. Seleucea metropolis Assyriæ à Nicanore ædificata: prima huius nominis & magnitudine & potentia Straboni, quam item Pli. suo tempore Babyloniam uocatā dicit, à Traiano primū, deinde à Parthis occupata, rursus à L. Antonino Imperatore recepta. Hic iuxta regum solet esse hybernatio. Nam in Bactrianis æstiuare dicunt. Eustath. Nunc flumina restant. Tigris oritur in regione Armeniæ maioris, fonte conspicuo in planitie: claros secum amnes trahit, inter quos Lycum & Caprum, qui à Niphate monte nascentes in medio Adiabenam & Arbelitim regionē retinent. Tigris item à celeritate dictus, quod Medi Tigrin sagittā appellant, ut Plin. refert, ob quam celeritatem à Græcis quondā Sylax dicebat, quasi raptim ferret. Huius appellatione deceptus est olim Iulianus princeps, ut Theram fluuiū caueret ab oraculo iussus: nam & hic Theræ nomen retinet. Euphrates longe maior & occidentalior est, oritur è Paryarde Armeniæ monte: primo in occidentem labens, deinde flexus in meridiem Antitaurum intersecat, maioremq; Armeniam à minore diuidit. Hinc Babyloniam in sinu complexus, deinde in orientē conuersus Tigri coniungit, amboq; Austrū uersus delati in sinū Persicū duobus ostijs exeunt. Hi amnes unā cū Nilo & Gange in Paradiso terrestri à sacris uoluminibus ponunt, ob fertilitatē circa culturā: mutatis tamē nominibus. Ferē em̄ Euphrates Nili modo regiōes quotānis irrigare.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANORVM
LIBER XII PERSIA

PERSIA à septentrione Mediam, ab occasu Susianā, ab oriente duas Carmanias, ab austro partē Persici sinus habet. Persæ toti quidē Asia imperauere: Lydij uero nō toti, sed cis Halim tantū. Idq; usq; Croesum qui à Persis superatus fuit. In Graciā trañcientes saepe in pugna inferiores fuere, donec à Macedonibus uicti succubuerent. Gens alioqui multitudi potētior q̄ uiribus: sicuti plariq; Asiatici, uestiū mensarūq; molitit occupati. Iuuētus nasturtio, & sale, cū pane & aqua uescit, ut Strabo, Cicero. Eorū sapiētēs Magi, quorū mos cū matribus coire. Strabo. Catullus. Ex matre ac nato Magus nascat̄ oportet. Hi cū alia tū hoc seruant institutū, ut se iubeāt post mortē insepultos auibus lacerādos dimitti. Nec nisi ex eorū numero rex creat. Persarū oim cōsuetudo, maximis de reb⁹ in uino cōsultare, equitādī studiū magnopē habere: p̄terea mētiri oim turpissimū existimare: pximū huic, debere. autor Hero. Adorat̄ iolē, cui uix

uix mundum ipsum sufficere dicunt, propterea templorum ac simulacrorum omnium euer-
fores sunt, autores Strabo, Cice. in Verrem, Pedianus. Posteris uero temporibus cum re-
gnum hoc cum Parthis confusum fuerit, inter Parthos mox subsequentes multa de Persis
dicemus. Nunc uero tantum loca. Achæmenia pars Persidis ab Achæmeno Aegæi filio,
Stephano, Arbela & Gaugamela dicitur Marcellino, ubi Dareum Alexander uicit, Plinius:
Arbelitis ubi Dareum Alexander debellauit, Cyrupolis quæ à Persis Cyrebata dicitur Ste-
phano. Cachenum cuius meminit Polybius. Drange gens Persica & Drægena regio Stra-
boni. Elymei & Elymea siue Elymais regio Persidis in Susiana. Persepolis regni caput ab
Alexandro diruta. Plinius. Laodicea in extremis finibus ab Antiocho cõdita. Gaucamela
urbs quæ in sustentatione Cameli ueteris & defessi Dareus condidit. Nã uox ea Persarum lin-
gua, domus Cameli dicitur Straboni. Gordiæa regio à Gordiæo Triptolemi filio ex Argo
in Syriam ad inquirendam Isidem profecto. Stepho. Mases Plinio à Mase monte. Ptolemæo
Casus scribitur. Panchaia regio à rege Panchæo dicitur Probo grammatico. Pasagarda op-
pidum & regio Straboni à Cyro cõditum, ubi prælio uicit Astyagem. eo siquidem uerbo
Castra Persarum significari tradidit Anaximenes. Hic Syri sepulchrum esse Strabo dicit.
Sitace urbs & Sitacena regio Persidis Plin. Ptole. Susiana item regio ex occidentis parte,
quancumque Ptolemæus hanc à Perside disiungat. In hac Susa ciuitas neutri generis, regia Per-
sarum à Dareo Histaspis filio condita Plinio. Straboni uero Titoni patris Memnonis ædi-
ficium. Cognominata Stephano à fontibus quibus locus abundat, hoc enim uocabulo fon-
tem in ea regione nominant. Incolæ uero Susij qui & Cissij, ut ait Strabo, appellantur à ma-
tre Memnonis in ea regione sepulta, quæ Aeschylus Cissim uocat. Vxij gens maxima, &
Vxia regio Straboni, ex qua Coaspes fluuius oritur. Hos ego putauerim quos uulgus nunc
Vxios siue Cinganos uocat, qui per orbem, maximeque per Italiã sparsi degunt, more ferarum, nul-
la lege, nullis artibus, tantum futura prædicentes, cum omnes ferè populi orientales præsertim
uicini Chaldæis, Mathematicæ sint additi; autorem habeo Scilacem qui historiam scripsit
Constantinopolitanam. Dicit Michaelem Traulum Imperatorem ex uaticinio Vxiorum
adeptum imperium fuisse, quæ secta per Mœsiam ac Europam sparsa, passim omnibus fu-
tura prædicebat. Et hæc quidē de locis. Deinceps de regibus. PERSARVM regnum
post Assyrios & Medos Cyrus primus omnium excitauit. Cuius historiam Trogius libro
primo in hanc fere sententiam repetit. Astyages Medorum rex futuram ex filia prolem ua-
tum prædictione formidabat. Quare Cambisi obscuro loco inter Persas nato eam locauit,
natumque mox puerum Harpago amico madauit, ut eum necaret: ipse uero miseratus infan-
tem exposuit inter armenta, quem pastor inuentum canis ubere forte educatum, pro suo
aluit: Cyri nomine indito à Cyro flumine, quod circa Pasagardas per curuam Persiam flu-
it, ut autor Strabo libro x v. Crescente igitur quotidie uirtutis indole rex inter pastores
per ludum constitutus magni uiri speciem præ se ferebat. Tandem agnoscitur Astyagis ne-
pos, sollicitatusque ad regnum per Harpagum, Astyagi bellum auxilio Persarum mouet, ubi
captum tantum regno priuat, imperiumque Medorum, quod annos c c. durauerat, in Per-
sas transfert. Deinde Babylonios, Cræsumque Lydiæ regem eorum auxiliarem superat, ar-
maque post in Cræsum uertens, uictum eum in regno remanere permisit, uerum paulopost
rebellantem unam cum regno sustulit. Postremo subacta Asia ac toto oriente Scythas tenta-
uit, ubi primo contra Thomirim reginam uictor, mox captus atque interfectus ab ea, & in san-
guinis utrem missus, ut humano cruore, cuius aueritate expleri non poterat, plenius exatu-
raretur, postquam regnasset annos x x x. Sepulchri eius epigramma Plutarchus in Ale-
xandro & Strabo x v. ponunt. Lactantius ait hoc ferè tempore Tarquinij fugam fuisse,
ut pariter Romæ occiderit, & apud Persas coeperit regnum. Hic & Iudæis amicus, uasaque
templi restituit. Cambises Cyri filius deinde regnauit, ingenti & ipse animo, qui patrijs re-
bus Aegyptum adiecit, sed offensus illorum superstitionibus Apis cæterorumque deorum
ædes dirui iussit. Ad Ammonis quoque templum expugnandum exercitum misit, qui tem-
pestatibus & arenarum motibus oppressus interiit, ut ait Trogius. Seneca uero libro septi-
mo de ira: Cambises fertur in Aethiopas iugum detrectantes, quumque inexplorato per aren-
tia exercitum duceret, deficientibus cæteris alimentis, decimum quemque inter se in cibum
fortiti sunt: durauitque adeo talis seueritas, donec & ipse ne reuocaretur ad sortem pertimuit,
receptuique signum cecinit. Dicit item filium sagitta interemisse. Lucanus autem in x.

Achæmenia
Arbela &
Cyrupolis
Drange
Drægena re.
Elymei
Elymea re.
seu Elymais
Persepolis
Laodicea
Gaucamela
Gordiæa
Mases &
Casus
Panchaia re.
Pasagarda
Sitace
Sitacena re.
Susiana
Susa
Susij & Cissij
Vxij
Coaspes flu.
Vxiorum secta
Reges persarum
Astyages
Cyrus

Cambises

y Vefanus

Vesanus ad ortus Cambises, longi populos peruenit ad aui, Defectusq; epulis ac pastu
 cade suorum Ignoto te Nile redit. Sub hoc, ut autor est Beda, historia Iudith conscribitur,
 Cambises enim regno Assyriorum à patre iam uiuente prapositus fuit. Appellatusq; Na
 bocodrosorus secundus apud Historicos. Nam de primo apud Strabonem inter Babylo
 nios dixi. Idem & in Esdra Artaxerxes uocatur, qui templi restitutionē sub Cyro cœptam
 impediit, tributaq; imperauit. **DAREVS** Histaspis filius, ut autor Trogus, unus è se
 ptem magis fuit, qui Persis post Cambisem septem annis prapauerunt. Tandem inter eos
 conuētum, ut cuius equus primum soli orienti adhinniret, rex saluaretur. Quod sane Da
 reo contigit astutia cuiusdam Cebaris equisonis, uti Valerius refert, qui admissam intra
 equæ genitalia manum, cum ad constitutum uenisset, naribus equi admouit, quo ille irrita
 tus odore, ante omnis hinnitum dedit. Babylonios statim rebellantes perdomuit. Ionas na
 uali praelio superauit. Postremo aduersus Athenienses cum potētissimo exercitu mouens
 à Milciade in campis Marathonij terrestri pugna superatus est, desideratis millibus **CC**.
 Dumq; uires instaurare conatur, in ipso apparatu excessit, anno regni **VII**. ab urbe con
 dita **CCCLXV**. Hic ille, ut refert historia supradicta, qui Zorobabilem extulit, regnum
 ei uaticinanti, templiq; cœptam restitutionem permisit. **XERXES** Darei filius regni
 hæres, ut apud Trogum lib. **II**. maximus omnium regum Persarum fuit. Aegyptum quæ
 à patre descuerat recepit. Expeditionem etiam quam Dareus in Athenienses parauerat,
V. annorū apparatu prosequens, decies cētena hominum milia traduxisse dicitur. Quem
 numerum, ut Valerius itemq; Hieronymus testantur, de alta prospiciens specula, fleuisse
 fertur, quod post **C**. annos nullus eorum superesset. Hac igitur multitudīne accinctus, ut
 omnes referunt autores, & maria perstrauit, & Athon montem aceto diruptum uelifica
 uit, ac compedes Neptuno apud Isthmon iniecit, aliaq; mira edidit, hyperbole poetarum.
 Victus demum à quatuor milibus apud angustias Thermopylarū, nauale certamen cum
 Themistocle tētauit, à quo item apud Salamina superatus, turpiter cum paucis parua cym
 ba aufugit, relicto Mardonio præfecto cum **CCC**. milibus, qui & ipse profligatus apud
 Boeotiam fuit. Athenienses interea expectatione ac metu Xerxis ex oraculo Pythiæ, quæ
 ligneis muris sese tuerētur respondit, naues plurimas in tota Græcia comparauerunt. Post
 igitur annos aliquot, tertiam cum Cimone duce Xerxes pugnam instaurans, haud melio
 rem sortitus est exitum: demum cum se ocio socordiaq; relicta militiā tradidisset, teste Va
 lerio, præmium genus luxuriæ nouum inuenientibus proposuit. Quamobrem à suis spre
 tus paucis post annis ab Artabano præfecto suo in regia interficitur, cum regnasset annis
VIII. Artaxerxes igitur patrem ulcisci cupiens cum Artabano, qui regnauit annis **VII**.
 loriam de industria quodam die permutauit, eoq; modo inermem aggressus interfecit: au
 tores Trogus libro **VI**. & Herodotus **VIII**. regnauit annis **XLI**. Sub hoc gesta quæ
 de Hester & Mardochæo cōscribuntur, ut testatur Nicephorus Græcus autor. Dareus co
 gnomento Nothus patri Artaxerxi succedens Tisaphernem militiæ præfectum fecit, ad
 quem Alcibiades olim exul confugit, in gratiamq; ipsius & præstantia corporis & ingenij
 elegantia peruenit, adeo ut eum ex amico minime amicum Lacedæmonij, à quibus sur
 spectus ipse Alcibiades aufugerat, redderet. Hic Artaxerxe & Cyro minore filijs relicto,
 moritur anno regni **XXX**. eodem quo Athenas Lacedæmonij subegerunt, & **XXX**.
 Tyranni fuerunt constituti. Cyrus autem minor Ionia Lydia, quibus locis loco Tisapher
 nis Alcibiades fuerat prapositus: Artaxerxes uero natu maior regno successit, Mnemon
 cognominatus, qui statim defuncto patre à fratre Cyro clam insidijs petitur. Quod cum
 cognouisset aduersum ad se blande aureis compedibus uinxit. Matris dein precibus uita
 condonata dimissus palam bellum indicit, adscitis in auxilium Lacedæmonijs, qui memo
 res Atheniensi bello eius opera se adiutos excusationem apud Artaxerxem reddendæ gra
 tiæ habuerunt. Commissa igitur pugna prior Artaxerxes uulneratur, quem cum equi tur
 ga periculo subtraxisset, Cyrus à cohorte regia oppressus, interficitur. Sicq; praelio **X**. mi
 lia Græcorum auxilio Cyri fuere, qui reuertentes per tot itineris spatia inter barbaras gen
 tes & inimicas se incolumes uix in patriam receperunt. Hæc ferè Trogus libro quinto.
 Ad hunc Artaxerxem Alcibiades iterum exul confugit, petitusq; & in cubiculo crematus
 est, iussu **XXX**. Tyrannorum. Ad hunc item Conon dux Atheniensium male re con
 tra Lacedæmonios gesta, metu suorum ciuium se recepit. Cyrus autem is fuit sub quo Xe
 nophon

nophon philosophus militauit, eiusque pædiam ac uitam descripsit. Ad Artaxerxem redeo, quem Eusebius eum esse testatur sub quo liber Hester cōscribitur: eundem quoque Trogus libro X. liberos C X V. ex pellicibus suscepisse scribit, tres tantum iusto matrimonio, Dareum, Ariarathem, & Ochum, quorum Dareum quem regem constituerat, quod ab eo una cum L. filiis alijs insidijs peteretur, interfecit, atque hoc modo rex quam pater felicior decessit anno regni X I. sceptro Artaxerxi filio Ocho cognominato relicto. Is itaque ab initio coniurationem formidans cæde atque strage principum regiam referit, nulla sexus aut ætatis reuerentiâ, ne uidelicet fratribus parricidis esset scelere inferior. Atque ita demum rebus domi pacificatis, bellum Armenijs intulit: autor Trogus libro decimo. Post Ochum, qui regnauit annis X X V I. Narses filius rem tenuit annis quatuor. Is, ut est autor Herodotus, prolem habuit etiâ numerosam, interfectus demum à Bago Eunucho, postquam regnasset annos quatuor, surrogato Dareo qui ex stirpe regia non erat, ut ait Strabo: uir enim Persa Codemanus antea uocatus, milesque ac Arsani filius fuerat, egregiamque bello contra Armenios regi suo operam nauauerat. Quare ob uirtutem & merita Ochi interfecti successor à Bago Persis que constitutus: Darei nomine nequid regie maiestati deesset indito. Bellum cum Alexandro Magno uaria fortuna gessit, postremo uictus, & à suis proditus interfectusque, postquam regnasset annis sex, uitam pariter cum Persarum regno finit. Quod teste Strabone annis C C L. durauerat. Hic dicitur dum fugeret ingruente bello ab Alexandro, cursu calefactus cœnosam bibisse aquam, iurasseque nihil unquam iucundius bibisse: autor etiam Cice. in Tuscul. Aelianus autem Artaxerxi Cyri fratri hoc dicit contigisse. Reliquos Persarum reges, & historiam mox in regione Parthorum repetam. Nam ex Persis ad Macedonas, à Macedonibus ad Parthos, rursus uero ad Persas regnum reuersum. **PARTHOS** nunc exequar, qui ab occasu Mediâ, à septentrione Hircaniâ, ab oriente Ariâ, ab austro desertam Carmaniâ habent montibus cincti. Finis inter eos & Romanos Euphrates, regni caput Hecatopylos Plinio. Ctesiphon uero regia ciuitas ab eis ædificata ad Euphratis ripam, de qua in Assyria dixi. Parthiæi populi Parthorum è Scythia profecti, quos eosdem cum Parthis Stephanus esse dicit. Nysei campi, & Nysei equi iuxta Parthos laudatissimi Straboni. In uniuersum uero Parthi regionem frugiferam colunt, omniaque præter oleam ferentem. Præterea genus hominum bellicosissimum. Sagittæ præsertim, quam post tergum mittunt, & equorum celeritate insignes. Trogus refert eos omnia publica, priuataque officia equitando obire. Quæ res tantum nobilitatem à uulgo distinguit. Magnum quoque imperium in Asia tenuere. De quibus deque eorum origine breuiter ex Strabone, Trogo, & Herodiano referam. Post Dareum illum cui regnum Alexander abstulit, per multos annos Macedones ipsi qui Alexandro successerant, diuisis inter se regionibus imperarunt. Sed ortis inter eos discordijs attrito Macedonum robore Arfaces uir Scythæ & ignobilis, uirtute bellica adeo claruit, ut collecta manu exulum Scytharum quos ea lingua Parthos uocant, à Theodoto, qui Alexandri ordinatione Bactrianorum mille ciuitatibus præerat, deficiens, breui tempore ipsum cum tota gente in seruitutem, deinde Seleucum Syriæ regem, postea Hircanos redegerit: Dasa etiam urbe in excelso monte ædificata. Ita paulatim breuibus inijs gentem maximam constituit, & Romanis postea sæpe formidatam, pro quibus meritis reges deinde Parthorum Arfaces, & Arfacidæ populi appellati. Quarta ab eo successione regnum ad Mithridatem uenit, quo tempore Eucratides apud Bactrianos regnum propagauit. Hic subactis Medis regnum Parthorum à monte Caucaſo multis populis in deditiōe redactis usque ad Euphratem protulit, morbo demum senex extinctus est, haud Arfacis primi rebus gestis inferior. Cuius filium Phraatem successorem regni ad bellum aduersus Scythas profectum ac cum toto exercitu trucidatum, filius eius Mithridates alter ulciscitur: qui etiam ob auctum Parthorum imperium & Armenios bello petitos, nunquam tamen sub iugum missos magnum est nomen adsecutus: ob crudelitatem tamen à senatu Parthico expulsus, fratrem Orodem successorem habuit, qui confugientem Babylonem persecutus, oppidanis in deditiōem compulsis, fratrem quamquam supplicem, in conspectu omnium trucidauit. Post hæc cum Romanis bellum gerens Crassum imperatorem cum filio, & toto exercitu deleuit. Huius filius Pacorus ad persequendas Romani belli reliquias in Syriam profectus, post magnas res gestas, in Parthiam patri suspectus reuocatur: quo absente exercitus Parthorum relicto in Syria, à Cassio

Dareus
Artaxerxes
OchusNarses
Dareus ult
timusPARTHI
Hecatopylos
Ctesiphon
Parthiæi
Nysei

Arfaces

Mithridates

Phraates
Mithridates II.Orodes qui
fratrem deinde
M. Crassum
interemit

quæstore Crassi cum omnibus ducibus trucidatur. Iis itaq; gestis bello ciuili uigente Pompeianis auxilio Parthi uenerunt, & ipsis deuictis Cassium aduersus Antonium & Augustum iuuerunt, ac bello confecto rursus Pacorus inita cum Labieno societate Syriam & Asiam uastauit. Castraq; Vētidij, qui post Cassium absente Pacoro exercitum Parthicum fuderat, magna uī aggressus cū toto exercitu perijt, ex quo nobilem Ventidio triumphum præbuit. Quibus rebus in Parthia nunciatis Orodes pater paulo ante Crassi cæde elatus, subita rerum mutatione, filijq; magnopere dilecti dolore percussus, in furorem uertitur, noctes diesq; Pacorum clamitans, ac fortunam suam diuosq; incusans. Paulo deinde post à Phraates filio cum reliquis liberis interficitur. Cum hoc Phraate Antonius quod auxilium inimicis aduersus eum & Augustum tulisset, bellum cum XVI legionibus suscepit, sed grauius multis prælijs uexatus à Parthia refugit. Autoritate deinde permotus Augusti, Phraates militaria signa Romanis adempta una cum filijs obsidibus Augusto remisit. Sub Nerone Volgesus regnū occupauit, fratremq; Tiridatem Armeniae regem fecit. Romanis bellum intulit. Duas Peti legiones adflixit. Domitius Corbulo cum altero exercitu præsto adfuit, qui Tiridatem premebat. Traianus eos plurimis adflixit bellis, terminis Romani imperij usq; ad Tigrim prorogatis. sub Hadriano illi paulum resipiscentes usq; ad Euphratē processere. Lucius Antonius cum Auidio Cassio præfecto eos bello uicit: Seleuciamq; recepit ac triūphauit. Seuerus item princeps, & deinde Bassianus filius dū se fingit regis generum esse uelle, inermem exercitum cæcidit. Is enim Artabanus ultimus Arsacidarum fuit, quem Artaxerxes Persa eius miles interfecit, regnumq; Persis restituit, annis ab ultimo Dareo qui uictus fuit ab Alexandro DXXXVIII . Regesq; deinceps Persarū, nō Parthorum dicti. Is itaq; sumpta Cidare (est enim id Persarum regū gestamen) uicinasq; omni barbarie subacta: Romanum iam lacebatur imperium. Ad quem comprimendum Alexander Imperator profectus, uictoria potitus est. Artaxerxi autem post annos XV , successit Sapore unus omnium crudelissimus: regnauit annis XXXI . Ab hoc Valerianus captus ac oculis priuatus in misera uixit seruitute. Sub Galeno Persæ Mesopotamia Syriaq; potiti sunt, sed Odenatus his recuperatis usq; ad Ctesiphontem processit. Carus princeps castris ad Tigrim positis Ctesiphontem penè ceperat, sed in ipsa uictoria fulmine ictus interiit. Maximianus cum Narsete rege inter Callinicum & Carras cōgressus, primo uictus, postremo uictor ingenti laude ad Diocletianum redijt. Hic Narses plures è diuersis matrimonijs liberos accepit, inter quos Saporem & Ormisdam. Sapore igitur regno prælatum cum fratres eiecisset, & Ormisdam etiam in uincula coniecisset, ille elapsus in castra ad Constantiū magni Constantini filiū uenit, qui tunc Sapor bellū inferebat, & iam iam superaturus uidebatur nisi ad ciuile bellum cōtra Iulianum redire coactus fuisset. Iulianus rerum potitus bellum profectus aliquot oppida cepit. Castraq; apud Ctesiphontem habuit: dumq; forte incōsulte sese hostibus offert, interficitur, ut Eutropius refert, qui comes eius expeditionis fuit. Iouinianus ab eodem Sapore duobus prælijs uictus, pacem ignobilem, sed necessariam fecit amisso Ctesiphonte. Iustinianus bella mouentes per suos duces prælijs plurimis compressit, postea ad Euphratem eius exercitu pulso & per Bellisarium damno compensato fœdus insuper cum eis iniit. Zeliobus Hunnorū rex intra Scythiam manentium cum multis militibus auxilio Cosroë regi contra Iustinianum uenerat, sed à rege ipso ob prodicionem cōfossus magno tunc metu imperatorem liberauit. Cosroes item sub Phoca principe Mesopotamiam occupauit, ac paulo post Palæstinam cum Hierosolyma, ac DCCCC mil. Christianorum euertit, partemq; crucis secum asportauit. Heraclio imperante demum Aegyptum, Alexandriam, Carthaginem, Libyamq; occupauit. Heraclius qui frustra diu pacē petierat postremo apud Azotum tris eius duces, Sabarim, Sain, & Razatenem prælio fudit, XXVII signa militaria retulit. Cosroes postremo iam senex cum filium Medorsen regem constituisset, interficitur ab altero filio Syroche, quod natu maior fuisset præteritus. Hic Syroches ubi regnum iniit, captiuos una cum cruce dominica Heraclio remisit. Quo decedente filius eius Adefer annum tantum imperauit, cui Ormisdas suffectus à Saracenis, qui duce Maumethe ea forte tempestate caput extulerat, interficitur. Regnum deinceps Persarum ad Saracenos trāslatum. De quibus deq; eorum gestis in Arabia dicam. His successere Turcæ qui usq; in hodiernum diem late per Asiam atque Europam diuersis quidem familijs ac regnis dominantur. De quibus item alibi dixi, originemq;

originemq; & gesta eorum repetendo. Tātum hic ponam quæ haud diu gesta fuere anno uidelicet. M. CCCC. Tamberlanes enim quidā nomine, seu Tartarus, siue e Turcarum genere (nam eiusdem erat sectæ) primo bubulcus, deinde miles gregarius uirtute paulatim effecit, ut regno gentis suæ potiretur. Scythas, Medos, Albanos, Mesopotamiā, Parthiam, Persiam, Armeniam sibi subiugauit: Traiecto demum Euphrate cum DC. peditum, equitum uero CCC. milibus: Asiam minorē obtinuit, regem Turcarum ex Othomannorum familia tunc potentissimum Pazaitem cum non pene minore exercitu fines tuentem, prælio cepit, ac in cauea more ferarum coniectum secum circumferēbat. Castra tentorijs primum albis metari solebat, mōstrando ueniam obsessis se daturum si se prima die dederent. Secundo purpurea præferebat, notando in patresfamilias, ac proceres tantum se animaduersurum, si alterum expectassent diem. Tertia atrata, exitium omnibus miserabile ac totius urbis ruīnam facturum significabant. Is quondam in obsidione cuiusdam oppidi, cum tertia die pueri cum uirginibus oleas in manu gestantes egressi, illi supplices occurrisent, ad unum omnes interfici iussit. Admonitus à quodam Genuensi uti mitius cum populis ageret, sic eum facilius imperaturum: respondit se orbis esse calamitatem, proinde ocys se inde ab eo proriperet, nisi & ipse quoq; hanc periclitari uellet. At ille statim subterfugit. Tamberlani Alsebecus successit, Suncasan cognominatus, e quatuor Turcarum familijs quæ e Scythia sunt egressæ, de quibus omnibus in Europea Sarmatia iam diximus.

M E D I A .

MEDIA à septētrione partem Hircani maris, ab occasu maiorem Armeniam & Assyriam, à meridie Persidem, ab oriente Hircaniam & Parthiam habet. Inter Medos & Parthos Caspij montes sunt, ubi & portæ Caspiæ Straboni, Ptolemæoq; ponuntur. Plinius causam nominis adfert, quod interruptis angusto transitu iugis, ita ut uix singula meent plaustra, longitudine VII. mil. pass. toto opere manufacto. Medos Dionysius poëta à Medea dicit originem habuisse, quæ ueneno filio quem ex Aegeo susceperat necato, huc ex Athenis aufugit. Trogus autem aliter. Iason cum deuicta Colchide domum redisset, rursusq; à Pelia filijs peteretur insidijs, cum Medea coniuge quam repudiatam iterum recepit & Medo priuigno Colchos repetijt, resq; gessit, ac omnis circa orientis populos post Liberum patrem & Herculem subiugauit, focerumq; regno pulsum restituit. Moriens deinde Medum priuignum huiusmodi regioni præfecit. Strabo quoq; in eandem fere sententiam. Media primū Assyriorum regibus, deinde Persis paruit: Sub Astyage floruit: Durauitq; annos CCC. De tota regione Strabo sic scribit: Media est in partes duas diuisa, quarum alteram maiorem uocant, cuius metropolis Ecbatana, magna urbs, neutri generis, & Medici imperij caput, à Seleuco condita, qua nunc etiam Parthi regia utuntur. Nam reges ibi æstiuant quod frigida sit, hyemant uero Seleucia, quæ secundum Tigrim est prope Babylonem. Hæc igitur Mediæ pars montana, frigida, sterilisq; & infructuosa. Altera pars est Media Atropatia, ab Atropato duce nominata, qui ne Macedonibus ea subiugaretur obstetit, cum maioris Armeniæ pars esset. Is postea rex declaratus eam à Media separauit. Hæc Armeniæ & Matianæ adiacet ad orientem: Mediæ uero maiori ad orientem, utriq; ad aquilonem. Eorum urbs æstiualis Gazaca in campo sita, munitissimum oppidum quod Antonius in Parthica expeditione obsedit. Cætera Mediæ regionis opulenta sunt maxime quæ sub Caspijs portis: & circa Matianam cæpestris & aprica ac uitifera, ubi nihil præter oleum desiderat. hinc mala Medica, & succus Medicus, qui ex laserpicio est ibi proueniēte: Cyrenai tamen deterius. Matiana enim regio & Matianus lacus qui cerulanus dicitur non minor Mæotide progreditur usq; ad Atropatiam. Sunt & in Media urbes à Macedonibus conditæ. Laodicea, Apamea, Rhaga, quam Nicator condidit & Aropū nominauit. Parthi uero Arfaciam: ducitur autē eius etymum e terræmotibus qui in ea parte frequētes sunt. Zagrius mons, Medos Babyloniosq; disternat. Is enim ac Niphates à latronibus colitur Mardis, qui à Rufo Mardomedi appellatur: Cyrcijs, Cadusijs, & nonnullis alijs. Flumina uero, Medus, Amardus, Cambises, Cyrus, omnes ex Caspijs mōtibus orientem uersus fluentes in mare desinunt Hircanum, Straboni Plinioq;.

Ecbatana
Media atro
patia
Gazaca
Matiana
Matianus
lacus
Laodicea
Apamea
Rhaga quæ
Aropus
Arfacia
Zagrius mōs
Mardi
Mardomedi
Cyrcij
Cadusij
Amardus
Cambises
Cyrus

GEOGRAPHIA

COLCHIS, IBERIA, ALBANIA.

COLCHIS, Iberia, & Albania, finitimæ inter se regiones ac sub eodem fere parallelo, mōtib; tantum inter se discretæ, à septentrione Sarmatiam habent, à meridie Armeniã maiorem & Moschios montes, ab occafu pontū Euxinum, ab oriente mare Caspium. Colchi, ut Herodotus & Dionysius tradunt, coloni Aegyptiorū sunt, argumento uidetur esse q; utriq; leuiter colorati & lōgis crinibus ac uestibus lineis apparent. Cognominantur autē à Colcho Phafidis filio. Capras habent apud Phafim fluuiū uellera ferētes unde magnū faciūt cōpendiū, ut dicit Eustathius. Plinius has Tragelaphos uocat inter capras & ceruos similitudine. Hinc ortū cōmentum aurei uelleris. Hac regio post Aetam & Iasonem Mithridati cedit, qui eam per procuratores administrabat: post eū Polemoni, quo mortuo Pythodori simul cum Trapezunte & Pharnacia tempore Strabonis obtinebat. Colchorum metropolis Dioscurias in ora sita quondam florentissima, nūc deserta, ut ait Plinius; in ea nationes descendisse Tricenas quæ dissimili lingua uterentur, & postea à nostris C X X X. interpretibus negocia ibi gesta. Sunt qui dicāt cōditam eam ab Amphito & Telchio Castoris & Pollucis aurigis, unde nomen inditum urbi: à quibus & Eniochorum gentem ferā originem habuisse constat. Hac ferē idē autor. Sūt & aliæ, Neapolis, Sebastopolis, Aea, ædificiū Aetæ regis stad. x x x. à mari distans, Hippos & Ciano fluuio irrigata, & ferē in Peninsula sita. Est & altera in Thessalia cuius meminit Sophocles, est & fons in Macedonia, Aetus appellatus, ut Antimachus in Thebaide. Propertius Aetam Circen appellat. Amaranthi gens Colchica per quos Phafis fluit, inde Phafis Amaranthius dicitur est à poetis. Insula Martis ubi uellus custodiebatur. Coraxi populū & Coraxici montes quibusdā Eniochi dicitur. Cyta urbs, de qua Apollonius II. Argonau. *πυργος εἰσόφθαυ κατὰ εὐρος αἰήταο*. Propertius: Posse Cyteinis du cere carminibus. Moschi quoq; gens Colchica propinqua Mantineis, Stephano, & mōtes Moschi qui disternunt Colchos, Iberos, & Albanos: Tum Armeniã maiorem à minore. Regio etiam Moschitis dicitur Straboni. Flumina ex mōtib; Caucais, Corax, Glaucus, Phafis, Hippius, Cyaneus. Ex ijs Phafis maximus & Hippum & Glaucum recipit Plinius. IBERI orientales sunt Colchis, & ab occidentibus Iberis profecti, ut placet Dionysio. *τῶ δ' ἐπὶ ναετάρσι μ' ἐώδινόν ἔθνος ἰβήρων οἶποτε τυξάνυθεμ ἑπαντολίω ἀφίκοντο*. Apud nonnullos uero utri utris originē dederint ambigitur. Hos Pompeius magnus una cū Albanis & relijs orientis populis in potestatem redegit. Post eū Domitius Corbulo à Nerōe missus, ut Plinius refert. Eos Christianos esse iā inde à Magno Cōstantino Rufinus est autor, qui ait Becurius eius gentis regē Hierosolymis cū eodē Rufino familiariter cōgressum narrasse quonā pacto fidē receperint: Mulier, inquit, captiua Christiana cū supplicijs uigilijsq; quotidie per sancte incuberet, multaq; præterea uitæ abstinētia fideq; miracula præ se ferret, reginamq; inter cætera morbo adfectā curasset, efficit ut illa primū Christiana fieret, deinde eius hortatu uir. Quare templū ilico apud suos, religionemq; publice obseruadam cōstituerūt. His proximi siue (ut nonnullis placet) ijdē sunt Georgiani, quæ gens & ipsa Christiana bello fortissima & uicinis formidata, cognominata ut ferunt à diuo Georgio, cuius uexillū in bello contra infideles gestat. Ego tamen nō minus putauerim eos esse posse, quos Plinius Georgos appellat, in ea ferē regione. Igitur ij q; procul sint, à ritu orthodoxo aberrāt, Græcorū ferē sectates errorem, eadem & in sacris libris lingua utentes. Sacerdotes eorū diro squalore petafati incedūt, crinibus oblongis, barbaq; ad pectus promissa: sacrificant etiā more Græcanico, in calice molliūt offam, quam prius sacerdos ipse cocleari argenteo delibat, deinde uolētibus delibandā modo simili præbet. Venere quondā ad Corradinū principem Damasценū dū nostri obsiderēt Damiatā, questū, sese cū Christiani sint ab eo neglectos, ac in expugnata tūc Hierosolyma minime uocatos. Sepulchrū dominicū immunes adeūt ab omni uectigali, cū & ipsi quoq; Saracenis uicinis beneficiū cōpensent. Nostra memoria miserūt legationē ad Pium II. Pont. cū cōuentu Mātuanō sese in urbem reciperet. ALBANI sequuntur, quorū originē Italicā Trogius repetit. Albanos Hercule ex Albano monte cū ille Geryone extincto armenta eius per Italiā duceret, secutos fuisse, & originis Italicæ memores exercitū Pompei bello Mithridatico uti fratres salutasse. Albania sub imperio Persarū fuit, postea Macedonū, postremo Romanorū. Sed Traianus princeps ijs regem cōstituit. Hodie uero haud satis exploratum cui pareant, quanq; sub magni Canis imperio degere credantur.

Vnde cōmētū
aurei uelleris
Dioscurias
ab aurigis
Castoris &
Pollucis con
dita
Eniochorū
gens
Neapolis
Sebastopo
lis, Aea.
Amaranthi
Insula Martis
Coraxi
Eniochi
Cyta
Moschi
Corax
Glaucus
Hippius
Cyaneus
Pompeius
Domitius
Corbulo
Becurius rex
Iberi quādo
Christiani
Georgiani

Albani

credantur. Habeo autorem qui dicat Albanos quos in Macedonia Ptolemæus ponit, ab ijs esse profectos, nullius tamen & ipse nititur autoritate. Sacasani Albanis iunguntur. Hi in Pontum usq; penetrauerunt, aliquando Sacæ appellati, & Armeniæ parte maxima (cui & nomen dedere) potiti sunt, autor Strabo. Plinius eos Phucasanas uocat, nisi menda fuerit.

HIRCANIA, MARGIANA, BACTRIANA, SOGDIANA.

HIRCANVM mare seu Caspiū ut Ptolemæo describitur pedib⁹ obiri potest, cū nec alio cōmiscetur freto. Idē adfirmat Herodotus. Dionysius poëta prouenire ex mari Cronio seu glaciali scribit. Eustath. uero eius enarrator hos cōposuit ex antiquorū sententia: ex mari quidē Cronio descendere probat, sed uia subterranea atq; occulta. Dionysius idem magnū hoc pelagus facit, uerū qd̄ triū mensiū nauigatione absolui possit, crysallumq; & gēmas producere, neq; rotundū (ut qui dam ponunt) sed fundæ simile dicit. Hircani accolæ populū appellati. & Hircania regio cui Caucasus mons imminet, Promethea seruans qui assiduā multo pecciore pascit auem. Hic portæ Caucasæ nō Caspiæ dictæ, uti Plinio placet, q̄ præruptis quaquauerfus montibus unū tantū & eum angustū exitum præbeant, ad quas ex Iberia peruenitur. Mardorū gens Hircanis uicina latrocinijs dedita: Itē Margiana regio in alto sita loco & uitifera. In ea Alexander urbē de suo nomine cōdidit: ut refert Plinius. Quā dirutam à Barbaris Antiochus Seleuci filius restituit, Seleuceamq; uocauit, circuitu stad. LXX. Hæc deinde Antiochea dicta, posita item Ptolemæo. Margus per hanc fluit qui regioni nomē dedit: è Tauro duobus fontibus exiens, ad unū Oxum fluuiū corruens in mare prorumpit Hircanū: hic Oros Romanos clade classica captos deduxit. Plinius. Bactrianorū deinde ac Sogdianorū regio. Vltimū sunt Scythæ. Bactrianorū ciuitas Zariastis, quæ postea Bactra à flumine dicta. Idē. Apud Bactrianos Strabo dicit inexpugnabilē esse arcem quā uocant Petrā: quā tamen Alexander per proditiōnē cepit, in eaq; Roxanen Oxiartis regis filiam cōsecutus in matrimoniū accepit. Aliā itē Petrā in Sogdiana, aliam apud Ochū fluuiū cepit. Circa hæc loca Branchidarū urbem sustulit: quos Xerxes secū sponte è propria terra secutos ibi collocauerat. Tradūt in super Alexandrū in Bactriana & Sogdiana urbes VIII. cōdidisse, nōnullas etiam euertisse. Idē. Prope etiam Emodi montes & Paropanifades pars Tauri, unde Oxus & Laxartes per fines Sogdianorū in mare tendunt Hircanū. Apud Oxū dū castrametaretur Alexander, fons olei apud eius tabernaculū dicitur manasse. Responsum à uatibus felicē exitū rerū eum habiturū, uerū cū labore, ut Strabo. Plinius quoq; refert q̄ in finibus Sogdianorū ad portas Caucasū Alexander urbē de suo nomine cōdidit: ac aras imitatione Herculis, Liberi patris, Cyri, & Semiramidis in eo loco cōstituit. Vltimū uero iter est ex ea parte qd̄ fluuius Iaxartes includit, omnium septentrionalissimus, quē incolæ Scythopilū uocant. Alexander militesq; eius Tanaim putauere. Transcendit eum amnē Demonas Seleuci & Antiochi regū dux, arasq; Apollini Dydimæo statuit. Plinius. Nysea ad Hircaniam pertinet: nōnulli eam per se ponunt. Hircania usq; ad mare, Ocho, & Oxo fluminibus irrigatur. Quorū Oxus Nyseam præterfluit: quidam Ochū in Oxum dicunt emittere. Aristobulus ostendit Ochum maximū esse omnium fluminū, quæ ipse in Asia uiderit, præter Indica. Ex eisdem montibus & Iaxartes fluit in Hircanum mare, quem Tanaim nominauerunt. Strabo. Plinius autem Derbicas in ijs proximos ponit, per quos dicit Oaxū fluuium labi, ortum ex lacu Oaxo, huius uero apud alios nulla mentio. Inter Derbicas & Hircanos Tapyros Strabo ponit. Plinius refert, autore Claudio, id terræ spatium quod inter Mæotim & Hircanum pelagus iacet CL. mil. pas. continere, idq; perfodere excogitasse Seleucum Nicatorē. Cornelius Nepos tamen idem spatium CCL. mil. pas. dicit.

SCYTHIA

SCYTHAS Trogius lib. II. pluribus uerbis cōmemorat quod uetustiores omnibus populis uel ipsis Aegyptijs sunt. Eorū regio in orientē porrecta includitur, hinc Sarmatia Astatica, hinc regione Serarū, à septentrione terra incognita, à meridie Sacis, Sogdianis, & ijs coniunctis populis. Imaus autem mons uniuersam intersecat. Quapropter intra atq; extra Imaum Scythia bifariam diuiditur. Fines autem inter se gentibus nulli, neque enim agros colunt, aut domos ædificant, tantum armenta pascentes, ac sedibus semper incertis errantes. Aurum & argentum spernunt, furtum abhorrent, lacte & melle uescuntur, pellibus ferinis arcent frū

Sacasani

Caucasus

Caucasæ

portæ

Mardi

Margiana

Alexandrea

Seleucea

Antiochea

Margus flu

Bactriani

Zariastis

Bactra

Branchidæ

Sogdianæ

Urbes VIII

Emodi mons

Paropanifa

des

Oxus flu.

Laxartes

Aræ Alexan

dri

Iaxartes qui

Scythopilus

Demonas

Nysea

Ochus flu.

Derbitæ

Oaxus flu.

Tapyri po

puli

Nicatoris co

gitatio

Trogius

Imaus

gora. Cyrū cum exercitu trucidauerunt. Dareū fugauerunt, Alexandri Magni ducem Zopyriona cū omnibus copijs deleuerunt. Romanorū tantū audiuerunt arma. Parthicū, & Bactrianū imperiū ipsi cōstituerunt. Primus in Scythas bellū intulit Vefores rex Aegyptius, quo repulso Asiā uectigalē M D. annos usq; ad Ninum regem fecere. Strabo aut lib. X I. sic ait: Scythas omnis ac Celtoscythas qui septentrionalē haberent regionē olim Græci uocabant. Qui uero prius distinxere, eos qui supra Euxinū, & Istrum, & Adriā habitāt, Hyperboreos, & Sauromatas, & Arimaspos, appellauerūt. Eos uero qui ultra mare Caspiū sunt, partim Sacas, partim Massagetas. Itē Scythæ qui à Caspio mari incipientes magna ex parte Dai appellantur, qui orientales Massagetæ, & Sacæ, Vniuersi frequentius Nomades uocantur. Herodotus lib IIII, eos dicit duodetriginta annos ante Medos Asiæ superiori imperauisse. Diodorus Scythas ab Araxe fluuiō Armeniæ uenisse dicit paruis initijs, Scythæ duce fortissimo, Imperiū deinde dilatātū posteris tradidisse. Ex hoc igitur duos descendisse Napū, & Plaitonē, qui totidem cōstituerunt imperia. Sub quibus populi diuersi appellati nominibus. Apud Scythas Aræ cōditæ Liberi patris, Herculis, Cyri, Semiramidis, postremo Alexandri Magni: quæ metas domiti ostendunt orbis ex parte septentrionis. Plinius scribit Scythas uocatos esse Sacas à Persis, lingua uero Persica Arameos. At Persas ipsos à Scythis Corfarios uocari dicit. Scythica omnis regio præsertim circa Pontū Euxinum, ut tradit Herodotus, idiotas, crasso ingenio producit homines, tantūq; Anacharsim unū è septem ex eis nominari. Contra uero Polybius scribere uidetur, qui ait, Scythas & pecuniā & robore, tum reliqua solertia ac prudentia si sint cōcordes cæteris præstare mortalibus. Præterea asinos minime gignit ob frigus huic animali inimicū. Inter Scythiæ populos, quāq; penē innumerabiles, principales ponūtur, Sacæ, Massagetæ, Hircani, Bactriani, Margiani, Mardi, Derbices, Tapyri, & alij nōnulli mihi partim supradicti. Qui quāq; proprias ac per se diuersas habeāt regiones, Scytharū tamē & moribus & institutis cōmunicant. Sacas inuentores facarū, quæ scuta apud Græcos appellantur, unde illis nomen, potentes olim fuisse cōstat, uenisseq; ad Euxinū uictores, ac quandā terram Armeniorū ab ipsis Sacacenē uocatam cepisse. Cyro cladem intulere: mox exultantes ob uictoriā ab eo sunt uicti, qui diem illum inter fastos retulit deo patrio, Saceaq; appellauit. Persæ Herodoto teste Scythas omnis Sacas uocant. Aelianus de uaria historia scribit, Sacas quas optant sponsas prius in pugna superare, si quando uicti sunt, perpetuo serui facti in cauernis lugent. Massagetæ senio cōfectos interficiunt, atq; edunt, morbo extinctos proijciunt feris. In hac Scythiæ parte Cataium ponunt nostræ ætatis homines, locū qui multas cōplectitur regiones. Cui sicuti & reliquæ Scythiæ præsidet hodie rex, quē Magnū Canē appellāt. Ad horū ciuitatē metropolim adiuuit nostra memoria Nicolaus Venetus uir magna solertia. Qui Pio Pōtiffici retulit urbem inuenisse quæ Cabaleschia uocabat, circuitu XXXII, mil. pas. In cuius medio Arx munitissima erat in qua rex habitabat: Alterā quoq; in eo tractu urbem X V. dierū iter ab hac distantem adiuuisse Neptai appellatam, paulo supra ætatem nostram à regibus eius gentis ædificatā, circuitu mil. pas. X X. In utraq; domus ædificia templa cæteraq; ornamenta Italicis similia uidisse testat⁹ est: præterea homines modestia & urbanitate præditos, insuper & locupletes esse. Quæ quidem res mira satis uidetur, cōtraq; famam Scythicæ feritatis & uitæ nomadicæ. Comari ab oppido Bactriana Comara: hos Ptolemæus Margianis uicinos facit. Plinius Comanos uocat, Mela Coamonos. Comana uero in Pōto altera, in Cappadocia tertia. Omani autem apud Vistulam fluuiū. Hemicynes gens Scythica prope Massagetæ & Hyperboreos, de quorum moribus Apollonius in argonauti. sic refert. *ἡμικίωνων τὴν ὄψιν (ἢ πρὸς τὸν ἀνατολῶν, τοῖς ὁμοίωσιν ὑπὸ θεῶν ἐυσεφείων κώνισμα κρασέτραφε γαμφυλοῖσι πρὸς κραπέωσιν ἐρημνῶς. ἢ μὲν θῶς τε κωῶν ὑλακὴ πείλας, οὐδ' οὐ τοῖς ἄλλω ἀγνώσασσι βροτῶν ὄνομα κλυτὸν ἀνδρῶν.* Heniochea regio Scythiæ quam Aurigæ Castoris & Pollucis inhabitauerunt. Neuri qui eorum regionem olim ob serpentes reliquerunt, incantatores maximi sunt: ex hominibus in lupos se uertentes. Eusta. Abij q̄s ait Polyhistor ex Abiano flumine dici iuxta qd̄ habitant: uel nōnullis q̄ sine uita stabili aut domicilio sint in curribus agentes. Horū mentio Home. *γαλακτοφάγων ἀβίωντι δικαιωτάτων.* Iustissimos em̄ uocat q̄ in pace sine bello degant, uel q̄ extemporaliter uicti utantur. Idē dicit Aeschylus in Prometheo, eos Gabios ad dita G. uocans. *επειτα δὲ ἴσα δῆμον ἐνδικαιωτάτων γαβίως. ἴν' οὐ τ' ἀροῖον, οὐτε γήπων τ' ἐμνῆ δὲ κείνη ἀρξασαν, ἀλλ' ἀντόωροισι γαῖα φέρουσι βίοτον ἀφθονον βροτῶν.* Pleraq; enim Scytharū nomina ex moribus

moribus edita cōmentataq; sūt, ut Galactophagi, Anthropophagi, Abij, Aæci, Homobij, Amaxobij, Melanchlæni: & alij cōplures. Seres ad orientē æstiuū sicuti & Galli ad occidētem item æstiuū siti, atq; extremi in ea parte sunt, sub eodem ferè parallelo quo & Scythæ. Hos Pli. dicit liberos esse ab omni noxio flatu, eadem qua Hyperboreos temperie degere. De ijs priuatim edidit uolumen Amometus, sicuti Hecataeus de Hyperboreis: mites alioquin & hominū conuersationē refugientes, in cōmercijs mercaturę scribunt in faccis rerū precii atq; in littore ponunt. Mercatores eò aduecti si placet, precii adnotatū adponunt. Herodotus similē huic cōsuetudinē dicit esse apud Herculis columnas: Carthaginenses cū mercibus circū littus eorū adnauigant, aduentus signū fumo ostendunt. Illi adcurrunt, auroq; in littore adposito statim migrant: Carthaginēses cōuenientē auro adposito relinquūt in littore mercē, ex quo iustissimos utrosq; cōstat esse. Dicunt Seres annos uiuere c c. Sericum folijs depectunt, qd̄ uermiculus procreat uocatus à Pausania Ser, qui ex folijs mori arboris uiuit. Id genus in semine allatū ad Iustinianū principē à quibusdā monachis uenit Cōstātinopolim, ut Procopi⁹ est autor: de quo etiā alibi mentionē feci. Ad Seres rari mortalium adcedunt: repertus nostra memoria Nicolaus Venetus quem supra memorauī, qui Pio II. Pontifici retulit, sese mare Indicū cū mensem penē ultra Gangē nauigasset ad Rhatā fluuiū peruenisse, eoq; sex diebus emenso ciuitatē eiusdē nominis inuenisse: inde p̄ deserta iuga, quæ Tauri partē fuisse crediderim, duodeuiginti diebus in campestria descendisse: quibus duabus hebdomadis magno labore peragratis, flumen ingens offendisse ad magnitudinē propē Gangis, qd̄ ab accolis Daua dicebatur. Atq; in eo mensis nauigatione absoluta, ad ciuitatē nobilē adplicuisse, stadijs c x x. circuitu, cui nomē Dua. Hic lasciuiantes fœminas & libidini deditas repperit, uiros autē una cōtentos uxore, Copiā præterea elephantorū, quorū x. mil. Rex bello nutrire. Ipse albo uehebatur elephanto: cui cathena aurea gēmis uariata, colloq; circūdata ad pedes usq; pendeat. Tam uiros q̄ fœminas uarijs coloribus corpora pingere. Idola colere. Strato surgentes q̄ primū ad orientē se solē conuertere: Trini dei opē implorantes. Serpentes affatos in cibis pro delicijs habere, rubrasq; formicas paruis Cammaris similes: ac animal ibi nasci suillo corpore, bouis cauda & unico in fronte cornu cubitali modo elephantī, quo cū cōtinenter bellū gerit. Hæc de Macino appellato Nicolaus: quā regionē inter Indiæ montes & Catagiū demonstrans, sine dubio Sericas nationis significare uidebatur.

Seres

Amometus

Sericum ex se
re uermiculoNicolaus
Venetus

Macinum

ARABIA TRIPLEX.

ABSOLVTO iam oriēte æstiuo ad hibernū procedendū ad meridiē uersus, ubi Arabū Indorumq; ac postremo Sinarū populī cōscribuntur. Arabia igitur primum & sinus Arabicus reperitur. De hac scripsit Vranus historicus, & Iubarex ad Claudiū Cæsarem: deq; ipsius expeditione ac situ. Hæc triplex est, Petraea, deserta, & felix. Petraea Aegypto Iudæaq; confinis Ptolemæo. Straboni autē ac Plinio Nabathea dicitur. Cuius metropolis Petra, quæ hodie dicitur Arach. In sacris autē libris Petra deserti appellata. Esaias. Emitte agnum domine dominatorē terræ deserti. Hæc iter Hebræi ex Aegypto fecere. Ipsa, ut ait Strabo in plano sita, circumsepta rupibus altis inter quas fontes uberrimi sunt: extra uero circuitū regio ex magna parte deserta & sine aquis, præfertim uersus Iudæam. In hac enim parte nihil memorabile, ut ait Plinius præter Casium montem uersus Aegyptū, ubi sepulchrū magni Pompeij. Nos tamen memorabilius putamus in regione Sinam montē nostris appellatū, Ptolemæo autē Melanem, ubi & sepulchrū diuæ Catharinæ, & lex Mosi diuinitus cōcessa. Hanc Arabiæ partē subiugauit prim⁹ Romanorū Aelius Gallus ab Augusto missus, ut in Aeliorū nominibus dixi. Horū populī Agræi, Gerræi, Ammanitæ, quorū Iosephus meminit, ab Ammano Loti filio. Elana & sinus Elaniticus apud mare rubrū. Teredon, hanc in Persiæ maritimis colat Dionysius poëta. *περσίδος εἰς ἀλὸς οἶσμα δοῖρ ἀποζεύγετ' ἀχνήρ, ὑσατῆς προχοῆσι, τερηδόνων ἕγγυς ὀδενωρ.* Ipsum uero mare rubrū sinu cōtinetur Arabico ab Erythro rege eius regionis nomen accipiens, quod apud Latinos rubrū significat cū minime rubescat: autores Curti⁹ & Philostratus in uita Apollonij. Post Petreā Arabia deserta Ptolemæo uocata, Straboni autē Scenetis, ubi & Scene urbs. Plinio, *ἀπὸ τῶν σκηνῶν* dici placet, qd̄ gens uaga & sine adificijs, in tentorijs habitat. Hæc à meridiē montibus Arabiæ felicis cincta est, à septentrione Mesopotamiā habet, ab occidente Petream. Arabia felix, meridiē uersus inter duos sinus Arabicū & Persicū, ueluti peninsula excurrit: quæ ut Strabo scribit bis ut India seritur ob fœcunditā,

Petra

Casius mons

Sina mōs qui

Melas

Aelius Gallus

Agræi

Gerræi

Ammanitæ

Elana

Teredon.

Deserta

Arabia quæ

Scenetis

Scene urbs

Arabia felix

fecunditatem. Fluminibus scatet quæ in campos absumuntur, omnium fructuum tum pecoris abundans, præter equos, mulos & porcos. Auium etiam omnium præter anserem & gallinam. Oues albæ boues nigri. Aromatū omnis generis feracissima, quibus omnia permutant. Cuius opulentia testis Alexander, qui eam uti fama est regiam facere instituerat, postq̄ ex India reuertisset. Vrbes sine mœnibus colūt, quod in pace maxime degant. Oleo sesamino utuntur. Ore sunt omnes raso, præter labrū superius. Pli. Populi autē in ea pene innumerabiles, sed ij præcipui memorantur. Sabæi in littore i ubri maris, Charaeni, Ataceni, Gebbanitæ, quorū caput Thoma Pli. Edumæi, Atramitæ, Achomeni, quorū caput Achomæ, Vranio in Arabicis. Mobeni & Moba. Partes autē meridionales tenent Ichthyophagi qui piscibus uiscitant, & Troglodytæ q̄ in cauernis habitant. Septentrionales uero Syraceni & Saraceni, Ptolemæo. Sed quando ad hos uenimus ipsorū gesta paucis percurrā. Saracenorū igitur gente Arabiæ felicis numerosa ac bello potentissima, nulla magis christiana nos exercuit: eius Ptolemæus & Marcellinus in primis meminere. Ii diu regibus Persarum una cū reliqua Arabia seruiuerunt usq̄ ad Heraclij principis tempora, annū uidelicet salutis DCXX. Tūc primū Mahumetes ex eis caput extulit, quē ut refert Bibliothecarius, humiliter genere natū defunctis parentibus captiuū Abdemonaples Ismaelitici uir generis emit, sibi gratū ob formam & ingeniū. Quapropter mercimonijs ac negocijs ab eo præficitur. Frequentabat ea tempestate domū Abdemonaplis Sergius monachus, qui ob sectam Hæreses os è Cōstantinopoli in Arabiā fugerat, Machumetēq̄ ob ingeniū ualde diligebat. Interim herus sine liberis moritur, uxor uidua & quinquagenaria hūc sibi in uirū capit. Is igitur cū sæpe in alienationē mentis se uenire ostentaret, & tanq̄ qui morbū patiatur comitialē, corpore prosterneret, admirate uxore: Desine, inq̄, mirari, hoc mihi ex ipsi⁹ dei spiritu me corripiente prouenit, qui mihi futura suggerit. Scq̄ planē prophetā dicitabat, atq̄ hæc omnia iuuante & cōsulente Sergio agebat. Paulatimq̄ uulgata fama: nec multo post hæres ab uxore moriente institutus, opibusq̄ adauctus simulq̄ autoritate, inter suos legem condere cœpit: nouamq̄ propterea sectam edidit, ab Hebræis nonnulla mutuando, partim etiam à Christianis. Circuncisionē & abstinentiam porcinae simul & uini præcepit. Ieiuniū mensē continuū seruare. tantumq̄ noctibus uesci, diurnam abstinentiam longa crapula compensando. Veneris diem colunt quod in hac ille rex factus: uel (ut quidā aiunt) ut Hebræis Christianisq̄ dissentiant, eademq̄ de causa ad meridiem conuersi deo supplicant. Vxores quot pro facultatibus licet, fas ducunt habere: quarum zelotypi solent esse, adulteras capite plectendo: nullam foeminam nisi operta facie foras prodire, mancipijs pro libidine uti, uoluptates corporis futurae felicitati minime officere. Tris tantū prophetas admittūt, quos Razales uocant, Mahumetē, Mosem, & Christū, quem minime deū alioquin esse putant, & angelos, ueterem etiam legem recipiūt. Hæc reliquaq̄ præcepta in uolumine cōscripsit, quod Alcoranū appellant, atq̄ in latinū sermonē conuertit Ioannes Hispanus in concilio Cōstantiensi Martini. V tempore. Idq̄ Christianis argumentationibus publice refellit. Cōtra hoc item Ricardus ordinis Præd. summusq̄ Theologus librū cōdidit: quē Demetrius Cydonius in Græcū sermonē cōuertit. Hac igitur superstitione armat⁹ Mahumetes obtēperantes Saracenorū animos ad rebellandū cōtra Persas excitauit: uixit annos, XL. Moriens prædixit se iturū in cœlum, quod diu expectantes tandē tetro coacti odore sepulchro mandauerunt apud Mechā ciuitatē, quæ aditur ab eis ut à nostris Hierosolyma. Post eius mortem plures è successiōe principes eius gentis, partito inter se exercitu alibi alij regnauerūt, uarijs etiam nominibus appellati, Calyphæ, Amorraei, Admirati, Miramemelini, Sultani, quæ est apud eos summa potestas. Homar igitur à Mahumete tertius post Persas subiugatos, Hierosolymā omnemq̄ Syriam cepit anno circiter DCLXX. sedente Agathone & Cōstantino IIII. Imp. Deinde Aegyptū inuasere cōstituto apud eam Calypha. Res itaq̄ incolumis Saracenorū usq̄ ad Mauguet Persidis principē durauit: hic cū Himbraelē Babylo니아 regē ex eadem secta expugnare uellet, inter se quoq̄ dissiderent, Muchalerū Turcæ ex Scythia adcersiuit: à quo postea Persidis Imperio exutus fuit. Hinc Turcæ quaqua uersus præuolentes etiam Aegypto potiti sunt per Syracinū qui Calyphā interfecit Almerici regis Hierosolymitani tempore: Sultanusq̄ appellatus est, cui Saladinus successit. Verū Saraceni ex Asia pulsi, alij alia loca petiere: in Africam transgressi apud Carthaginem regiam constituerunt: inde in Siciliam Sardiniamq̄ ac nonnullas Tyrrheni maris insulas simul & Balcares

Baleares inuaserunt. Anno D . C C X X X . duce Miramomelino Hispaniā petiere, quod bellum in eius descriptione commemorauit. Eodem ferè tempore Zulemone duce in Thraciā trañcientes, Constantinopolim Leone IIII. Imperante classe potentissima obsidione triennali cinxerunt, quam relinquere tandem diuinitus coacti sunt, peste maxima fameq; consumpti. Anno D C C C L V I I I . sedente Leone IIII. ex Africa soluentes Siciliam omnem occupauerunt: In Italiā quoq; transfretantes Apuliā capta apud Nuceriā sedem cōstituerunt multos annos, egressiq; inde Ostiā usq; cursitauerunt. Inde q; agrum populati, basilicas etiam apostolorum dicuntur incendisse, quibus Leo cum Rom. iuuentute occurrens eos repressit. Haud multo post, anno uidelicet D C C C C X V I I . iterum oram percurrentes Io. X. Pontifex ad Minturnas nobili praelio fudit. Anno D C C C C X X X V . ex Africa soluentes Siciliam, Sardiniam, Baleares, insulasq; Hetruriā plures occupauerunt: oramq; eius omnem, simul & Genuam populati sunt. Ad loca quoq; in Adriaticū uergentia penetrantes Lotario Imp. & Sergio sedente Anconā adplicuere, toto ferè Picensi littore occupato: unde apud Crotonē uictores Venetorū classis fuere. Qui uero in Hispania erant conati in Galliam trañcere, ab Eudone Aquitaniā duce contra Frances uocati, à Carolo Martello clade memorabili adflicti interfectis ex eis prope C C C . mil. Insequentibus deinde temporibus Hispaniā regū præsertim Ferdinandi nūc regnantis uirtute ex Europa penitus pulsi sunt: qui quamuis Africæ nunc quoq; dominantur, uiribus tamen ac uetere belli gloria magno pere ceciderunt. Duplex eorū hodie qui restant genus in Africa, qui urbes colūt, & Nomades qui foris armenta pascunt, quotidieq; per agros incerta sede uagantur: quorū est præcipua conditio, formidiniq; urbanis sunt, à quibus & uectigal certū exigunt. Annis abhinc X X V . Cidianus quidā prophetæ nomine inter eos cœperat ad spem gentē profligatā reuocare opinione uitæ uirtutisq;, sed breui tempore pereuntis hominis uanitas animaduersa. Saraceni Arabesq; omnes lingua utuntur Arabica & propria, illorum sectæ cōmuni, uerum indigenæ longe puriore.

Duplex Sara-
cenorū genus

INDIA

INDIAM tertiam orbis partem esse tradidere Alexandri comites, in eoq; tractu quem subegerunt oppidorum esse X V . mil. Indi propè soli nunquam suis finibus migrarunt, ut Plinius: & Strabo ad eos, inquit, nullum præter Liberū patrem, Herculem, & Alexandrum cum uictoria profectū esse, quamuis à Cyro & Semiramide tentatos. Indiam Possidonius ab æstiuo solis ortu ad hybernum metitur, aduersam uidelicet Galliæ quam ab occidente æstiuo solis ad hybernum item cōtra Mauritaniam statuit. Eandem à septentrione Tauri extrema terminant, qui ab indigenis diuersis appellatur nominibus: Paropanifus, Emodus, Imaus, Caucasus: ab occidente Indus fluuius. Australe uero & orientale latus, quæ ambo longe sunt alijs maiora, in Atlanticum pelagus procurrunt, ex quo regio Rhombi figurā præ se ferre uidetur: Nam utrumuis maiorum laterum contrariū sibi latus tribus mil. stad. exuperat. India eadem fert aromata quæ Aethiopia & Arabia, quod his solo persimilis sit, differat tamen aquarū copia, qua & India & Aegyptus magis referta est. Sol enim moderatum ex ijs humorem tantum absūmit, nutrimentū opportunū terræ relinquit. Ex quo nec crispis crinibus, neq; colore tam atro, sicut Aethiopes sunt. Nō enim calor nigredinis causa, nam eo pacto albi nascerentur. Sed sol qui propter nimiam humoris extractionē aridos relinquit Aethiopiæ campos: ex quo nigriores proueniunt. At in India & item Aegypto cum minime pluat, ager tamen fluminibus abluitur. Hæc Strabo. Qui & Onesicritum adducit aliam causam adferentem ac dicentem. Aquam tantum causam esse proprietatum in animalibus, quoniam peregrina pecora sæpe ex epotis diuersis fluminibus colores immutant: Theodectē uero uterq; refellit qui ait solis propinquitatē, causam nigredinis esse. Citra Indum fluuiū, Indoscythæ habitant, ultra uero Gymnosophistæ: quorum duo genera Strabonē, Bragmanes & Herma-nes: ij ultimi dicti quod in syluis habitēt, frondibus & fructibus syluestribus uictitantes, & libris arborum sese amicientes, uini & ueneris expertes. Brachmanes uero in ciuitatibus habitant, reges colunt, Natalem putant mortis diem ijs, qui philosophati essent & caste sobriè que uixissent: nihil eorum quæ homini accidunt aut bonum aut malum esse, cum uideamus alijs alios gaudere pariter ac dolere. Aristobulus qui Alexandri comes fuit, scribit se uidisse duos Bragmanas ad Alexandri mensam post cœnam: & alterum seniore supinum diutius feruentem solem nudo capite tolerasse: alterum iuniorem uno stantem

India tertia
pars orbis

Indoscythæ
Gymnosophistæ
Hermanes
Patientia
duorum
Brachmanum

stantem pede lignum tricubitale manibus sustentare, & ambos quotidie perseverare. Ex
 ijs postea seniozem Alexandrū sequutū uita molliore utentem, interrogatumq; cur à secula
 discederet respondisse se xxv annos cōplese quos promiserat: nam post id tempus
 uita mitior cibusq; cōmunis permittebatur. Sed ex ijs omnium mirabilissimus Calanus no
 mine, qui Alexandrum usq; ad Persas sequutus, ibiq; constructam Pyram perunctus ascen
 dens, alacris atq; immotus secundum eorum institutum comburitur. Plutarchus, Nicola
 us Damascenus testatur se uidisse Antiochiæ legatos Indorū, qui à Poro rege missi ad Au
 gustum cum donis & epistola Græca fuerant, ubi ille scribebat se quanquam sexcentis re
 gibus imperaret, amicitiam Cæsaris magnipendere. Similem legationem ad Claudiū prin
 cipē uenisse tradit Antonius Plocamus, qui maris rubri uectigal à fisco redemit, miratūq;
 dicit orientē solem à dextris nasci & umbras suas hic iaci. Pli. Strabo uniuersam multitudi
 nem eorum in vii genera diuidit: in philosophos, agricolas, pastores, opifices, milites,
 præsides, cōsiliarios, Eos alioquin bonos esse uiros in uniuersum ac parcos & abstemios,
 potum ex Oriza conficientes: præterea illiteratos. Arundines quoq; incredibili crassitudi
 ne apud eos, & hominum animaliumq; nonnullorum monstruosam speciem, idem testatur
 autor ex autoritate Megasthenis. Nec alibi maior scriptorum licentia, cū minus multa cre
 dere quàm inuestigare oporteat. Dardæ populū apud eos qui Dionysio restiterunt, ubi au
 toribus Plinio & Strabone formicæ uulpium magnitudine aurum effodiunt: quod uicini
 clam rapientes, exportāt, carnibus in itinere dispositis, ut cibus insequentes formicas quas
 formidant moretur. Taxilla magna ciuitas, ubi Taxilus eorum rex Alexandrum humani
 ter excepit. Inter Hydaspem & Acesinem est Pori terra multa sanè & opulenta ccc . ferè
 ciuitatum. Apud Hydaspem Alexander ubi Porum superauit, duas condidit urbes. Nicæ
 am à uictoria, & Bucephaliā ab equo, qui in eo prælio cecidit. Nyfa urbs à Baccho cōdi
 ta, & Nysei populū: est & alia Aethiopica, Arabica, Bœotia. Pactala insula: Pactalena re
 gio. Apud Pliniū Petala legitur, Prasi, Astaceni, Musicani, Assacani, Hypasi, Malli, apud
 quos Alexander in expugnatione oppidi uulneratus fuit. Cathei & Cathea regio Sophitia
 regis à quo CL . ferocibus canibus donatus Alexander est, qui leonibus cōgressi sunt. Præ
 ter hæc Pande, Paliobothra, Darfania, ubi lanificium maximum, teste Dionysio in Bassari
 cis. Idem Gazū urbem lineos habere muros dicit à Libero patre expugnatos ijs uersibus.
 Γκρείων τε ῥόδη τε καὶ δὴ λινοτείχεα γάζου, τοῖσι μιν κλαντοῖο λίνου πρὸς τεῖχος ἔεργει, ἀσφελου δὴ
 σιμ καὶ παχάλεου ἦεμ. Sunt & populi Oxidrachi ubi uiri sancti ac religiosi precibus tantum
 ad deū mœnia tuentur, autor Philostratus in uita Apollonij. Populi item eodē teste apud
 Indum fluuiū qui lineis amiciuntur uestibus, Linū autē in agris plurimū nasci: Calciamen
 ta uero ex arborum corticibus gestare, nobiliores autem Byssu indui. Byssum uero ex ar
 bore nasci quæ altitudine populos æquet, folijs autem salici æquiparatur. Flumina uero In
 dia potissima, Ganges, Indus, Hydaspes, Hypanis, Acesines. Ganges mediam interluit ori
 ens à Sacarum montibus, uersusq; meridiem in sinum Indici maris qui Gangeticus appel
 latur, quinq; ostijs erumpit: uti & Nilus exuberat campis. Ex hoc uniuersa diuiditur India,
 altera intra, altera extra Gangem appellata: latitudine ubi maxima xxx . pas. mil. instar ma
 ris. Indus aliquantum minor, undeuiginti fluminibus maximis augetur: inter quæ potissi
 ma Hypanis & Hydaspes Pli. Insulæ innumerabiles sparsæ in hoc tractu. Petala quæ supra
 memorauī, in ipsis faucibus Indi est triquetra figura ccxx . Pas. mil. lati. Extra ostium
 indi Chryse & Argyre fertiles metallis, ut idē autor existimat, ex argumento nominis. Sed
 omnium maxima & australior Taprobane inter Antæcos nostros existimata, longitudine
 stad. vii . miliū, latitudine v . ut tradit Eratosthenes. Ptolemæus hanc sub ariete ponit, Dio
 nysius poeta sub cancro: ex quo uenereos omnis esse in eadem dicit, molliciaq; muliebris
 regem creant, qui sine liberis, ne fiat hæreditarium regnum. Canopum latissimam stellam
 meridionalem uident, Septentrionis nihil: uiuunt annos ut modicum centum: hæc de Ta
 probane comperta ex seruo Antonij Plocami qui eodē tempestate delatus fuit. Restat Au
 rea Chersonesus dicta, siue quod aurum inde effodiatur, siue quod prope orientem no
 bis sol inde roseus aureusq; apparet, Eustathius. Dicendum nunc, quæ ex latere tam orienti
 tis quàm occidentis India iunguntur. Straboni itemq; alijs ex oriente tantum ponitur ma
 re, Ptolemæo autem Sinarū regio, quæ æquinoctialem transgressa usq; ad Antæcos pro
 tenditur: uerum post hos autores multi comperti populi ex ea parte, ac insulæ, ut facile est
 uidere

Calanus

Dardæ

Formicæ

uulpium ma
gnitudine au
rum effodiunt

Taxilla

Pori terra

Populi apud

Indum flu.

Nicæa

Bucephalia

Nyfa

Pactalena re

gio

Prasi

Astaceni

Musicani

Assacani

Hypasi

Malli

Cathea regio

Pande

Paliobothra

Darfania

Gazum

Oxidrachi

Ganges

Hydaspes

Hypanis

Acesines

Indus

Petala

Insula

Chryse

Taprobane

Chersones

sus Aurea

Sinarū regio

uidere in orbis hodie descriptione, quartam sphaerae partem Ptolemæo positam exceden-
te. Ex occidente uero Plinius ait non Indo flumine sed nonnullis ultra Satrapijs Indiam ter-
minari quosdam putare, quæ sunt, Aria, Gedrosia, Aracosia, Paropanisis, Carmania, Aria,
& Arii populi ab Ario flumine. Arrianus autor & Strabo, q̄ etiam à Medis profectos eos
dicit. Regionem colunt solibus exustam, & ut Dionysius poëta sterilem atq; arenosam: co-
ralium tamen ferentē dei prouidentia, ut habeant unde uiuant. In hac Arbies populi & Ar-
bis fluuius & Oritæ & Ichthyophagi sunt Plinio. Straboni. Præterea proxima Indo mon-
tana Capisseni tenent, quorum urbs Capissa, quam diruit Cyrus. Aracosia cum oppido &
flumine eiusdem nominis, quod quidam Cutim dixere à Semiramide cōditum ut Plinius.
Dionysius autem Aracosas λινογχαλαινῆς uocat, id est, lineis utentes uestibus, sicut & nigris
Melanchlæni Scythiæ populi. Drangiani ijs finitimi & Carmani, ab Indi ostio Carmania
est ultima. Cuius promontoriū ad austrum in mare magnum expositum est, multū quoq;
in mediterraneam, inter Gedrosiam Persiamq; porrigitur, magnaq; ex parte Carmanorū
mores Persici sunt. Carmania uero deserta, Parthis est contigua ab latere Septentrionis.

AFRICA

AFRICA freto Herculeo ac Nilo cæteris orbis partibus diducitur, Libya & He-
speria à Græcis appellata, Hanc ab initio, ut ait Sallustius, habitauerunt Getu-
li & Libyes asperi incultiq; quibus cibus erat caro ferina atq; humi pabulum
ueluti pecoribus. Vniuersam uero Rufus in sex diuidit prouincias, Proconsu-
larem, in qua est Carthago, Numidiam consulem, Hirtacium, Tripolitanam
consulem, ac duas Mauritanas Cæsariensem & Sitiphensem præsidales. Cæteri Geogra-
phi præsertim Ptolemæus ijs regionibus atq; hoc ordine distinguit. Primo duabus Mauri-
tanijs, Massylia, Numidia, Africa minore, Cyrenaica, Marmarica, Aegypto. Sub Tingita-
na Aethiopas Athacas ponit. Sub Cæsariensi Atlantem & Getuliam, sub minore Nigra-
tes Aethiopas, & ijs inferiorem Libyam. Sub ea quoq; Aethiopiam interiorē æquinoctia-
lem transgredientem. Postremo sub Aegypto Aethiopiam sub Aegypto appellatam. Nūc
partes resumam. Nam post Atlanticum pelagus de cuius ac reliquis circa insulis postea di-
cemus, Mauritani siue Mauri primum occurrūt. Vtroq; enim modo à Latinis, à Græcis ue-
ro Maurisij appellati. Hos freto tantum Herculeo ab Hispania, à Getulis Atlante, à Numi-
dis Ampsaga flumine diuisos, Caius princeps in Tingitanam quæ Sitiphensis à loco antea
dicebatur, & Cæsariensem uti refert Plinius distinxit. Eorum celebre quondam nomen &
latam regionem Strabo ponit fluminibus lacubusq; irrigatam, gentem uita Nomadicam,
Dentium alioquin unguiumq; ac capilli studio deditam, colore quo Aethiopes & Indi, ad
quorum sunt ferè parallelum. Bochus quōdam his imperauit, cui luba successit, qui in cau-
sa belli ciuili à C. Cæsare superatus mortem sibi consciuit, cuius filius admodum puer
Romam in triumphum ductus. Is fuit qui postea scripsit historiam singulari ingenio ac do-
ctrina præditus: & Augusti demum liberalitate ad regnum paternum remissus, successo-
rem Ptolemæum ex Antonij & Cleopatras filia natum habuit, quo per Caligulam in-
terfecto Mauritania in duas est prouincias diducta. Claudius princeps primus Romano-
rum Mauritanis bella intulit, per Suetonium Paulinū, regionesq; eas subegit, colonos no-
uos deduxit, nomina ciuitatum mutauit, & in prouinciæ formam redegit, Nunc uero peni-
tus abolitæ genti Saraceni successere ex eo tempore q̄ & reliquæ Africae. Vtriusq; Mauri-
taniæ longitudo DCCCXXXIX. Latitudo uero CCCCLXVII. pas. mil. In ora igi-
tur primum Tinge quæ regioni nomen dedit, quā Plinius ab Anteo conditam dicit, De-
inde à Claudio cum coloniam faceret Cæsaream appellatam. Lixus Straboni. Sillius poë-
ta. Audit non paruo diuisus gurgite Lixus. Lix flumen & oppidum Plinio, Melæ. Antoni-
nus quoq; in itinere Lix ait Colonia distat à Zili xxx. mil. pas. Zilis em̄ oppidum An-
tonino dicitur, Ptolemæo Zelia. Straboni Zelis, hodie Arzilla, recepta ab ultimo Alfonso
Lusitaniæ rege unā cum Tinge oppido. Abyla, quam alteram dicunt columnam, mons est
ab Hispanis Simica ob Simiarum copiam uocata, Septemq; prope montes fratres à simili
proceritate appellati simul iuncti ciuitati Septensi nomē dedere. Elephantis referta tellus,
ut ait Plinius, recepta quoq; & ipsa ab Ioanne Alfonsi auo. Exilissa Ptolemæo, Plinio uero
Iulia traducta dicitur. Abest à Belone Betici littoris mil. pas. xxx. hodie longe minus di-
cunt, uocaturq; Alcazar ab eodem Alfonso acquisita: prope promontorium Cotes Ptole-
mæo

Aria
Gedrosia
Aracosia
Paropanisis
Carmania
Arbies popu.
Arbis flu.
Oritæ
Ichthyopha.
Capisseni
Capissa
Aracosia
Linonchleni
Carmania

Africa diui-
sio

Mauritani
Mauri
Maurisij

Bochus rex
Iuba filius
Ptolemæus

Suetonius
Paulinus
Tinge quæ
& Cæsareæ

Lix

Zelia
Abyla altera
columna
Septensis ciui-
tas

Exilissa ceu
Iulia tradu-

z mæo

Salas flu. & *oppidum* mæo dicitur, nunc ab Hispanis caput sparti ob spartum ibi proueniens appellatū. *Salas flu.* uius & oppidū. *Phuth.* & *Phutei* Phtuth oppidū Ptolemæus, Iosephus autē Phuth nominat. Phuth Chame filius, cuius pater Noë, Phuthæos in Mauritania populos produxit. *Malua flu.* tra quē Massyli sunt, ab Atlante maiore per fines Mauritanie ferè recta in Ibericū prolabitur pelagus. Contra hunc alter fluuius Sallustio & Plinio Mulucha in idem ferè mare. *Ampfaca* *Maroch* *Atlas maior* *& minor* *Canarij* *Euphorbia* *herba* *Citri arbor* *Atlantes populi* *Atlanticum pelagus* *Erythrea insula* *Getuli* *L. Cossus*

Ampfaca Ptolemæo Mauritanie terminus. In hoc eodem littore olim Saracenorū regia fuerat, quā Maroch appellabant. Atlas maior & minor, cuius alibi fabulam narraui. Ad eius loca præter Hercule & Perseū Hamno Carthaginensis, ut ait Plinius, primū ex Barbaris penetravit cū exercitu, coloniasq; eò deduxit, ac cōmentarios de his edidit. E nostris uero Paulinus quē supra memorauī, ætate Plinij Atlantē transgressus, librū & ipse de his quæ uiderat cōposuit. Verticē ipsius montis altissimū, semper niuibus etiā æstate opertū, arboribus præterea ignotis refertū. Accolas eius Canarios uocari, quippe quibus uictus caninus & diuidua ferarū uiscera sit. Iubas rex Ptolemæi pater quem supra memorauī, de Atlante deq; Euphorbia noua ibi reperta herba priuatim uolumen edidit. Hic & Citri arbor, unde mensarū luxuria Romæ. Atlas enim maior per uniuersam Africam usq; ferè in Aegyptū protenditur, in medio duobus quasi cornibus septentrionem uersus insurgens. Herodorus post Garamantas x. dierum iter ponit Atlantas populos à monte cognominatos, quos dicit ab animalibus abstinere & somnia nō uidere. De somnijs Arrianus etiā affirmat. Hic & mari uicino nomē dedit Atlantico, ubi in medio est parua insula Geryonis Erythra Ptolemæo, Erythrea Plinio, qui ait Tyrios huc migrasse, ex Erythreō mari originē habentes. Et paulo inferius, citra æquinoctialem fortunatorum insulæ quinq; quas Homerus fabulæq; uolunt his deberi, qui bene beateq; uixerint hominibus, ubi æuo perpetuo procul ab omnibus malis sub benigna cœli temperie degant. Hæ nunc insulæ Capitis uiridis appellantur à nautis nostris deprehensæ, uti postremo dicam. Sub Atlante meridiē uersus Getuli sunt gens maxima. Hos Athenodorus Gartheas appellat, dicitq; apud eos maximos asparagos nasci, crassitudine calami cyprij, longitudine bicubitali, autor Athenæus in Dipnosophistis. Domiti fuere Getuli sub Augusto à L. Cossio, q; Getulicus est cognominatus, uti scribit Florus.

NUMIDIA.

NUMIDIAE longe in littore usq; ad sinum Numidicum & ostia fluminis Ampfacæ extenduntur. De quibus ait Sallustius quod Persæ fuere, qui defunctio in Hispania Sale ab exercitu eius cum Medis in Africam nauigarūt, ubi deficiente materia ad domos ædificandas, alueos nauium inuersos pro tugurijs habuere. Et quoniā huc illuc uagabant, Nomades dicti sunt, id est, pastores, deinde Numidæ à Latinis. Regionē alioqui uberem ac diuitem colunt. Mapalia cohabitantes (id est breues tegetes) eorum lingua. Inter hos insigne marmor Numidicū Romanis in precio. Eorum urbs Cirtha paulo à sinu remota. Massyli inter hos habitant quos Massylienses Polybius uocat. Nominis etymum Stephanus ex autoritate Timæi narrat, quod gubernator ad nauigans, cum animaduertet piscatorem iubentem iunco terrestri *μασσαί*, id est, adligare lingua Aeolica, *ἀπὸ τοῦ ἀλιέως καὶ μασσαί* cognomen accepisse. Hinc Ampfaca flumē in sinum Numidicum ex Atlante fluens. Deinde minor Africa, cuius caput Carthago, quā Greci Carchedonem uocant à Carchedone conditore, uti Appianus in Libycis ait, & Carchedonius carbunculus dicitur ex eius littore adductus: uti Plinius. Trogus autē libro de cimo, Carthaginis originem explicat, quā Tyrj coloni tenuerunt, à Pigmaliōne ob auitiam sororis Elyssæ uiro interfecto: quæ ob metū huc fugere cum substantia cōpulsā locum mercata est, quantū corium bubulum circundaret, quod in tenuissimas sectū partes maius existimatione spatium cōplexū est: locumq; Byrsam propterea dictum, ubi urbem cōdidit Carthaginem annis LXXII. ante urbem Romā. Quæ ut refert Polybius eò potentiae uenit, ut omnem oram quæ à mari nostro abluitur ab Aris Philenorum haud multum distantibus à magna Syrte usq; ad columnas Herculis teneret, quæ longitudo est LXX. milia stad. Transgressi per uim fretum, quod inter Africam & Europam interiaceret, cum omni Hispania usq; ad Pyrenæū potiti sunt: uerum post tertium bellū punicū Romani in formā prouinciae redactā Masinissæ tradiderunt. Saraceni postremo inuasere, regiamq; eam simul cū Tuni constituerunt. Hic fuit Clitomachus philosophus qui Carneadem annos LXXVII. audiuit, ignarus ab initio primorum elementorum, hinc quoq; ut ex tota Numidia ac præsertim

fertim Massylia, praestantes equi cursu ueniunt, qui uirga tantum reguntur. Strabo. Martia-
 lis. Et mihi Massylum uirga gubernet equum. Hac aetas Barbaros hos uocat. Tunis oppidum
 uetus adhuc nomen non amisit in sinu Carthaginensi. De quo Polybius sic ait. Romani At-
 tilio Regulo duce ad Mercurij promontorium, quod est regione Siciliae est, adplicantes, uicto
 riam naualem adsecuti sunt, inde Tunim oppidum ex pugna receperunt. Ibi quoque, quod contra
 Carthaginem esset, positis castris prelio terrestri regionem depopulati sunt. Cumque spes ef-
 fet omnia potiri, ueritus Attilius ne successor sibi ueniret pacem fecit. Hanc Saraceni postea
 sibi regiam constituere, quam diuus Ludouicus Galliae rex cum iam per uim cepisset, post obi-
 tum statim amisimus. Utica in eodem littore morte Catonis nobilitata, Tyrriorum colonia
 secunda post Carthaginem Straboni. Tapsus ubi Scipio a Caesare uictus fuit. Sillius. Et Za-
 ma & uerior Rutulorum sanguine Tapsus. Hippones duae, una quam Graeci διαρρυτον dicunt,
 id est, aquis & paludibus circumfusam Ptolemaeo Plinioque. Altera regia appellata item Plin-
 io. Sillius. Tum Vaga, & antiquis dilectus regibus Hippo. ab Equitio nomen accepit. Huic
 praefuit diuus Augustinus. Clupea siue Clypea urbs, quam (ut ait Solinus) Siculi aedificarunt,
 a Romanis primo bello pu. capta duce Regulo, paulo post ab hoste per obsidionem recep-
 ta, ut Polybius ait. Hic & Aspis promontorium ex clypei forma dictum in mare prominens.
 Aliud quoque promontorium Mercurij, ante omnia ab eodem duce captum, apud quod M.
 Aemilius & M. Fuluius naues Carthaginensium sibi obuias ceperunt, ut idem refert autor.
 Aegimuros a Carthagine xxx. mil. pas. distans Liuio & Antonino in itinere. Tagasta
 oppidum unde fuit Augustinus. Antonius in itinere. Ab oppido Tagasta Zama, apud quam
 Annibal a Scipione uictus. Plin. lib. xxxi. fontem hic esse dicit ex autoritate Varronis, ex
 quo canorae uoces efficiuntur. Tripolis Africana, quam Solinus esse dicit Taphram, Abrota-
 num, & Leptim magnam. Abrotanum urbs: quam Strabo in vi. Neapolim etiam uocari di-
 cit: nonnulli in Libya Phoenice eam collocant. Leptis magna una ex Tripoli, altera parua
 quae & Neapolis dicitur inter duas Syrtes, ubi Lotophagi habitant hospitaes homines, de
 quibus scribitur in Odyssaea Ulysses errantem excepisse. Sabathra inter Syrtes. Sillius. Sa-
 bathra, tum Tyrium uulgus, Sarranaque Leptis. Ptolemaeo Tabraca ponitur. Stephano autem
 & Polybio Tabathra. Ityca in hac etiam parte Tyrriorum colonia, unde Dionysius fuit Ity-
 caeus, qui de situ orbis scripsit. Byzantes gens prope Carthaginem, a quibus urbs Byzan-
 tium in Thracia. Herodotus autem non bene Gyzantes scripsit, ut ait Stephanus. Polybius ue-
 ro Byzalada regionem esse ait circa Syrtes, comprehendentem xlii. stad. spatium, unde op-
 timae uestes afferuntur. Dulopolis in eadem parte, in quam seruus confugiens liber fit, ex ar-
 gumento nominis, ut ait Stephanus. Flumina uero, Bagradas ex Libycis montibus longe
 ductus prope Carthaginem fluit, ubi serpentem Regulus cxxx. pedum adhibito exercitu
 interfecit. Liuus, Plinius, Gellius. Cynips inter duas Syrtes in mare per Macas populos flu-
 it, ut Herodotus. Sillius. Cyniphij didicere Macae, squalentia barba Ora uiris, humerosque li-
 gant ut lumine capti. Triton palus mediam Africam minore interfluens in Syrtis parue
 recessum exit. Hic Argo sublatam humeris scribit Apollonius libro III. *Αἰτῆς ἐπὶ ποταμῶν μάλ-
 ῃσσι τριτωνίδος ὕδασι λίμνης ἢ φέρον, ὡς εἰσθάντες ἀπὸ σίβατος θείου ὤμων, Δυσσεύς ἢ Ἰππείτα
 ἴκται κῆρσι μάλιστα οντες.* Tritones omnino tres, Libyca de qua nunc loquimur, ubi Minerua na-
 tam uolunt, Boeotia, & Theffalica C. Seruilius & CN. Sempronius Coss. in Africam nauig-
 antes in Lotophagorum insulam peruenere, quae Myrmex dicitur, non longe a Syrti parua,
 ubi magno periculo classis confidit, uixque reducto onere deposito redijt: autor Polybius. In-
 sulae inter Siciliam & Numidiam Cerauna: contra paruam Syrtem, Aethusa, Lopadusa, Me-
 lita, Iunora, Tigle, Herculis templum, Glauconis, Glosyra, Menynx: in Syrti magna, Pon-
 tia, Gea, Musinus. Inter Sardiniam & Numidiam Colacha. Locis iam obitis breuiter hic
 delibanda Numidarum historia, sed prius Carthaginis. Primum bellum punicum coepit an-
 nis ab urbe ccccx. durauit xxxiiii. prius in Sicilia occasione latam a Romanis auxi-
 lij Mamertinis contra eos & Hieronem per Claudium Caudicem. Deinde per Leuimum Agri-
 gento simul cum Hannone expugnato. Mox etiam Panormo Amilchare per Atti. Calati-
 num: per Regulum uero, qui primus classe in Africam transfretauit terra superati, oppidis
 fere ccc. receptis. Per Duilium ad extremum classe simul cum Himilcone apud Aegadas in-
 sulis superati, iusto foedere quieuerunt annis uiginti, in quo bello semel utrinque D. quinque
 mibus & iterum paulominus concursum. Quum praeter foedus Annibal Iberum ad oppugnandum
 Saguntum

Equi Massyli
 Tunis
 Atti, Regulus
 Utica
 Tapsus
 Hippoes duae
 Hippo regia
 Clupea
 Aspis promon-
 torium
 Mercurij
 Aegimuros
 Tagasta
 Zama
 Tripolis
 Abrotanum
 quae & Nea-
 polis
 Leptis magna
 Lotophagi
 Sabathra
 Ityca
 Byzantes
 Byzalas
 Dulopolis
 Bagradas
 Cynips
 Macae populi
 Triton palus
 Tritones pal-
 ludes tres
 Lotophagitis
 Insulae
 Cerauna
 Aethusa
 Lopadusa
 Melita
 Iunora
 Tigle
 Herculis
 templum.
 Glauconis
 Glosyra
 Menynx
 Pontia, Gea
 Colacha
 Aegades
 Insulae

Saguntum transfisset, principiū II. bello pu. dedit, de quo in Annibale scribam. Fine tandem per Scipionē anno X I X . imposito, annis L. in officio tributi permansere. Deinde cū Carthaginenses ut Masinissæ cum quo de finibus erat cōtentio resisterent, exercitū & classē præter pacta cum Ro. struere per X . legatos hoc uestigatū missos deprehenderēt: Cato sumendū III. bellum, delendamq; Carthaginē cōtra Nasicæ sententiā suavit. Quapropter anno ab urbe D C I . à Manlio Martioq; Coss. obsidione pressī, ut bellū auerterent in duces animaduenterunt, armaq; tradiderūt: quū iussi excedere ac alibi habitare fuissent, animo resumpto hostibus restitē, simul & Calp. Pisone Cos. superato Ab Amylio demum expugnati, sex etiam diebus intra mœnia pugnauere ferro flammaq; deniq; urbs absumpta anno D C C . postq; condita fuit, quinto uero post bellū cōceptū. Numidiæ uero regnū Syphax tenuit, qui Scipioni amicitia Ro. per Læliū pollicitus, postea Cartha. adhæsit per Asdrubalem cui filiā locauit. Victus itaq; atq; in triumphū à Scipione ductus Tyburti in custodia decessit, ei q; regnū Masinissæ Massylorū regi traditū. Hic em̄ auxilio Ro. fuit in Hispania, olimq; à Scipione amicissimo obiurgatus, q; Sophonisbam captiuam Syphacis uxore conseruauerit atq; amauerit: uir alioqui tanta corporis dote ut L X X X V I . annorum filios genuerit, teste Liuiō, tum Cicerone, ut sine pulmento uesceret. Eius nati Micipsa Gulussa & Manastabal fuere, quibus regnū cōmune dimissum, ut Scipionis Amyliani, cuius adspēctū recreat⁹ fuerat, arbitrio diuidere. Micipsæ itē filij Iempsal & Adherbal, à Iugurtha Masinissa fratris filio, qui in pari hæreditate relictus ab eo erat, regno spoliati contra etiam iussum Ro. fuere. Quamobrē quatuor ex successione Im. cōtra Iugurthā missi, Calp. Bestia q; pacē cū eo iniussu senatus fecit, deinde A. Postumius Albin⁹, q; infeliciter cū eo pugnauit: postea Metellus eo fuso uniuersam Numidiā in potestātē redegit: postremo per Mariū superatus, cū ad Bocchū eius focerū, qui præliū nō probauerat, cōfugisset, ab eodē opera Syl-læ quaestoris traditus, in triumphūq; ductus in custodia excessit. Quū olim Romā uenire si de publica iussus esset, ut fautores suos, quos corruerat, ostenderet, & propter cēdē admīsam in regulū quendā Masinissam nomine causam capitis dicere iuberetur, clam profugit, ac cedens urbe dixisse fertur, O urbē uenale & cito perituram si emptorē inuenerit. Liuius

CYRENAICA.

(XXIII.)

CYRENAICA regio subdita Ptolemæis erat, dicta Plinio Pentapolis à numero ciuitatū, quæ in ea cōtinentur, Cyrene, Apollonia, Barce, Arsinoe, Berenice. Hic fons solis Apollini sacer adeo foelix, ut poetæ Græci finxerint ex eo cœlum ornatū: nocte em̄ calidus, interdiu frigid⁹ erat. Horti etiam Hesperidū paulum ab hac ora remoti Ptolemæo, nōnullis uero in Isttore hesperij maris, quarum aurea poma superato dracone custode tulit Hercules, cuius simulachrū in ædibus conseruatorum hodie Romæ, mea ætate in ruinis aræ maxime effossum, uisitur. Præterea Ammonis oraculū hic Plinio ponitur, Cyrenem ipsam dicunt à Batto conditam, quæ Callimachus ait progenitorē suū fuisse, ex nomine Cyrenes Hissæ filia, ut Pindaro placet. Post Dareū superatū ab Alexandro hæc aliquandū potens liberaq; fuit. Deinde sub regib⁹, postremo ab Augusto capta & in formā Prouinciæ redacta ac cū Creta cōiūcta. Diony. poeta πορ uocat, qd̄ à Pindaro mutuatus est, qui bonis ait eam equis abundare, ex Amycleis Latronibus originē habentibus. Herodotus etiam fertilē uocat, ut octo continuos menses fructus habentē. Ornata est Callimacho poeta & Synesio oratore. Barce quæ postea Ptolemæis dicta est Straboni. Herodotus eius originē à Batto repetit. Stephan⁹ dicit edificatā à Perseo Zacynthi filio Aristomedonte nato, totamq; lateritijs cōstare ædificijs: prouerbiumq; de ijs ferri, Barceos à Neptuno nutrire equos, à Pallade uero regere currus didicisse. Arsinoe à nomine sororis Ptolemæi Philadelphi: huius nominis plures à Stephano cōmemorantur. Berenice à coniuge alterius Ptolemæi prius Hesperis dicta Callimacho in epigrammatibus. Has etiam plures Stephan⁹ recenset. Sub Cyrenaica Libya est, latissima gens diuersisq; immixta populis, quapropter Ptolemæo Libyophœnices & Libyægyptij ponuntur, & in terior Libya sub Aethiopibus Nigritis. Iuxta hos Nasamones populi & Garamantes, & paulo supra Marmaridæ ad Aegyptios pertinentes. Omnia fanē armis Romanorū superata per Cornelium Balbum, eius Cornelij Balbi fratris filiū, qui Gadibus natus ciuitate Romana donatus est, ut Plinius; qui & Nasamonas etiam dicit antea Mesamonas à Græcis uocatos, ex argumento loci medias inter arenas sitos: habere præterea domos è silice constructas

Horti hesperidum

Cyrene
Barce, quæ & Ptolemæis
Barcæi
Arsinoe
Berenice prius Hesperis dicta
Libya
Libyophœnices
Libyægyptij
Libya interior
Nasamones
Marmaridæ
Cor. Balbus

ctas, ab his ꝑ Troglodytas hyberni occasus plagam iter dierum quatuor tenere, cum quibus cōmerciū gemmę quā carbunculū uocant ex Aethiōpibus aduectā habetur. De Nasamonibus item Diony. ait domitos à Ro. ob trucidatū ab eis Lentulū ducem ad eos cōfugientē. Autor eius gentis Nasamō prognatus à quodā Garamante Amphithemide cognomento, ex quo & ijdem Garamantes dicti, Polyhistor uero de his aliter. Mercuriū uidelicet & Apollinē Acacallidi Nymphę cōcubuisse, & ex Mercurio Cydonē unde Cydonia urbs Cretę, ex Apolline genitū Nasamonē. Apollonius in IIII. rem omnē his uersibus commemorat. *Ἰωνὸς φοῖβοιο λικωρείοιο κάφαυρον κέρως τ' αἰδίνης ἀκακαλλίδος ἤμ ποτε μίνωε εἰς λιβύλω θυσάτερα σφετέρω, ἢ δ' ἀγλαομυτιέα φοῖβω τίντεμ, ὄμ ἀμφίθεμιμ γαράμαντά τε κικλίσκωσιμ. ἀμφίθεμις δ' ἄρ' ἔπειτα ἔμειγα τριπιδί νύμφη, ἢ δ' ἄρ' οἱ νασάμωνα τέκε, κρᾶτερόν τε κάφαυρον, οὐ ποτε κάνθομ ἔπεφνεμ.* Garamantas dicit Strabo Carchedonijs lapillis abundare, equis magnopere studere: habitant in locis syluestribus, congressum hominum uitantes ab armis abstinent & bello. Certa matrimonia nō habent, passim cōeuntes. Eos domuit primus Romanorū C. Turmius, qui Garamantici cognomento ob modestiam abstinuit, ut Florus ait, Asbestę Libyę populū, ubi Ammonis oraculū, de quo supra in dodonæo Epiri diximus, duas columbas ex Aegypto uolitantes totidē cōstituisse oracula: in hoc Iuppiter in arietis forma colebatur. Alexander Macedo, ut refert Callistratus, imitatus Herculem & Perseū hoc expertus est coruis ducibus: ubi uocatꝑ à templi sacerdote *ωαῖ δίδος*, id est, fili Iouis, pro *ωαδίδος*, id est, fili, barbarice: quod omen accipiens Alexand. ex illo in opinione fuit se ex Ioue esse natū. Huc & Cambises cū toto exercitu proficiscens extinctus est. Apud hos Solis fons, ut tradit Herodotus, qui frigoris & caloris momenta singulis noctibus & diebus capit. Solis etiam fontis meminuit Plinius: sed & aliū quoqꝑ dicit in eadem regione fontem à medio die ad mediam noctem aquis feruentibus, totidem horis ad medium diem rigentibus. Blemmyes etiam Libyę, quibus traditur caput monstrosū, oculosqꝑ pectori adfixos esse. Satyri quibus præter figuram nihil sit moris humani. Aegipanes quoqꝑ quales uulgo pinguntur forma, Himantopodes, Cortipedes traduntur. De quibus omnibus autor Plinius. Pssylli innoxij à serpentibus degunt, pueros suos an degenerent eis admotis probant. Sinuū proximo nomen dedere, de quo Hecatæus in Libyę descriptione. Stephanus est autor Pssyllicum sinum ingentem atqꝑ profundum trium dierum nauigatione absolui.

Nasamonos

Garamantes

C. Turmius

Asbestę

Ammonis

oraculum

Solis fons

Fons alius

Blemmyes

Satyri

Aegipanes

Himantopodes

Pssylli

AEGYPTVS.

AEgyptus Africę uersus orientem tenet extrema, in duas diuisa partes, Delta ex forma litterę, quę Ptolemæo itemqꝑ Plinio Aegyptus inferior etiam uocatur. Altera quę secundum Nilum Aethiopię contermina, meridiem uersus usqꝑ ad Syenem procedit, Thebais appellata. Dicta autem uniuersa prius Aegiria, Stephano uocata quasi *ἠρόεσσα*, quod fusco & caliginoso sit aere, & Heptapolis à septem primis urbibus. Quatuor uidelicet Thebaidos quę sunt, Panopolis, Antinous, Lycopolis, Hermopolis: tribus uero quę sunt Arcadię, Heraclea, Oxyrinchus, Memphis. Arcadię enim regio est, ab Arcadio dicta Imperatore, antea Heptanomis à septem Nomis, id est, præfecturis: hæc Stephanus. De Aegypti antiquitate ac disciplina sacerdotū (quos prophetas uocant) innumerabilia penē ab autoribus cōmemorantur. Huc Dædalꝑ, Melampus, Pythagoras, Homerus, Solon, Musęus, Plato, Democritus, Apollonius Tyaneus, compluresqꝑ alij eruditionis causa profecti, dogmata in suam quicqꝑ patriam retulere. Primi siquidem omnium Aegyptij immortalē esse animam, ut est autor Diodorus, dixerunt, eamqꝑ de corpore in corpus uagari. Hinc campos elysios & impiorū pœnas, & obolos Charontis porthmeos, & Eleusinię, ac Dionysij sacra, & labyrinthi Dædalei imitationē fluxisse, idē testat: Geometriã quoqꝑ primos inuenisse, ob dimensionis exuberantis Nili obseruationē, sicuti & Arithmeticē Phœnicēs. Primos etiam recutita gerere præputia cœpisse, unde postea Phœnicibus uicinisqꝑ multis mos traditus. Illis etiam duplex scribendi genus: unū quod uulgo discunt: alterum quod sacras literas appellant, soli sacerdotes attingunt à parentibus per manus traditas, quas ab Aethiōpibus primum accepere. Non enim literarum compositione aut à literis uerba exprimuntur, sed animalium aut aliarum rerum imaginibus: scribunt em̄ Accipitrem, quę rem sacram denotet, Crocodilū ut malum, oculum ut iustitiã, manum dextram passam ut liberalitatem, compressam ut auaritiã, & ijs similia. Deniqꝑ à dextro ad sinistrum scribunt latus, dicuntqꝑ se hoc fermē modo recte scribere:

Delta seu

Aegyptus inferior

Thebais

Heptapolis

- Græcos uero contra. In hanc ferè sententiam Diodorus. Ex quo deprehendimus magnam
 ijs moris Iudæorum fuisse partem, & prophetarum nominibus, & præputij & modi scri-
 bendi institutis. Potius tamen existimandū hæc Aegyptios ab eis mutuatos fuisse, dum si-
 mul quandoque uiuerent. De animalium autem cæterisq; notis exemplaria manifesto nūc
 Romæ, in quibusdam adhuc obeliscis ab Aegypto aduectis uidemus. Regio tota in præfe-
 cturas diuisa est. Dotes eius, soli fertilitas, mellium copia, faba, lens, papyrus. Morus quoq;
 quæ Sycomorum fructum specie ficui gustu malo similem facit. De piscibus ibi deq; cæ-
 teris monstris in libro de animalibus dixi. De Nilo deq; regibus Aegypti postea. Nunc lo-
 ca ipsa percurram. In ora primum pollet Alexandria, cuius situm ad Chlamydis figuram
 metatus est Dinocrates architectus, quam ut scribit Arrianus de Gestis Alexandri cum
 farina primum ob albæ terræ penuriam humi delineasset, ea à uolucris depasta omē de-
 dit, ciuitatem eam horreum quandoq; uicinis circa regionibus futuram. In Musæum re-
 ges Ptolemæi constituerunt habens ambulationem & exedram, & maximam domum in
 qua cœnaculum erat eorū, qui Musæi participes erant, hominum circa disciplinas uersan-
 tium. Hic cœtus communes habebat facultates & sacerdotem, qui Musæo præerat: à Cæ-
 saribus deinde res aucta. Autores Strabo & Philostratus. In eo quoque scribit Spartianus
 Hadrianum principem cum Sophistis quandoq; differuisse. Erat item Romæ Athenæum
 ad huius æmulationem à Claudio principe institutum, teste Tranquillo, ubi historiae ab eo
 editæ quotannis recitarentur, quod & Hadrianus ipse etiam quandoq; conuenit audiendo-
 rum poetarum & oratorum gratia. Alexandria insuper nobilis illa bibliotheca à Philadel-
 pho instituta fuit, quæ per obsidionē postea Cæsaris flagrauit. Iuxta in portu Pharus erat
 insula & turris Softrati Gnidij Architecti opus, ut eius loci indicat inscriptio Græca, quæ
 Alexandrum fuisse passum miratur Plinius. Hæc specula nauigantibus præsidium erat. Cæ-
 teri quoq; huius exemplo huic similes Phari appellati ἀπὸ τοῦ φάνειν, & ex manifestatione
 etymo sumpto. Præter hanc Stephanus Alexandriæ numerat $\times \times \text{II}$. Hanc ego cum do-
 ctissimorum hominū literarumq; omnium, tum martyrum multo magis parentem domici-
 liumq; appellauerim, ubi teste Eusebio uno mense Diocletianus $\times \times \text{VII}$. Christianorū mi-
 lia trucidauit. Decorata præterea Marco Præsule totq; laudatis successoribus, tum Cathe-
 dram regente Origene. Idothea, cuius meminit Dionysius poeta, mons est & specula altis-
 sima Pharo opposita, quæ sepulchrū dicunt esse Osyridis & Idothæ filia Protei. Proteus
 em̄ (ut dicit Herodotus) è Thracia Pellena à filijs, q; hospites interficiebant, discedēs, una cū
 Idothea filia in Aegyptum uenit, ex quo ut deus colebatur, de quo in Odyssæa dicitur. A
 Pharo autem Stad. $\times \times \times$. Nicopolis oppidum Straboni: uictoriae Augusti de Antonio
 & Cleopatra monumentum. Paretonium ciuitas & portus $\times \text{L}$. ferè stadiorum. Mareotis
 lacus & urbs. Deinde Canopus $\text{c} \times \times$. stadijs ab Alexandria distans, quem Menelaus eo
 cum Helena aduectus in honorem Canopi sui gubernatoris ibi extincti ædificauit. In quo
 Serapidis templū, qui idem cum Osyride & Api est, uisebatur. Huc ex Alexandria ad ora-
 culum uentitabant per fossam arte deductam, die noctuq; nauiculis plenam, & utroq; sexu
 impudice canente ac saltante, præsertim ijs qui iuxta fossam diuersoria haberent. Dicitur
 & Canobus, quæ etiam stella est Canobitis apparens, Græcis nusquam uisa. Heracliū seu
 Heracleopolis ubi templum Herculis: Altera apud Pelusium. Tertia item in Aegypto, un-
 de fuit Theophanes physicus. Hostiū hic primum Canobicum patet in dextera parte Liby-
 am attingente, post hoc Bolbiticum, Sebenticum, Phatnicum, Mendesiū, Taniticum, por-
 tustremo Pelusiacum in sinistra parte Arabiae contermina, ab oppidis omnia cognominata.
 A Canobitico autē ad Pelusiacum spatij $\text{c} \text{L} \times \times$. passuum milia Plinio. Inter hæc Saitica
 præfectura est, & Sais Metropolis ubi Mineruæ templū, & Psamnitici regis sepulchrum
 Straboni. Hic plures Hippopotamos esse Plinius scribit. Nicander quoq; ἡ ἵππορον τὸ μῦθον ἢ
 πρὸς ἄριστον δάλασσαν βόσκει. Naucratis & fluuius & urbs item Saiticæ, Milesiorū colonia. Sebe-
 nitica præfectura, in qua Hermopolis seu Mercurij ciuitas & Mendes, ubi Pan colitur &
 hircus (ut ait Pindarus.) Hic coeunt hirci cū mulieribus. Leontopolis ubi leo adoratur. In Bu-
 siritica præfectura Busiris Cynopolis, ubi canis specie Mercurius colitur. Memphis Aegy-
 ptii quondam regia, ubi & regum pyramides, & nobile templum Vulcani cum eius sacer-
 dotibus. Pelusium à militibus Pelei regis conditum, uel ἀπὸ τοῦ πελῆος, quod locus paludibus
 sit obnoxius, Stephano. Hoc in sacris uoluminibus à prophetis Belbeis appellatur, ho-
 die

hodie uero Damiatā à nostris quandoq; recepta, deinde una cum Hierosolyma amissa. *Bubastus*
 bastus Heroum ciuitas Straboni Ptolemæoq; uocata: Stephano autem Heroopolis quod *Heroopolis*
 idem est, & Aemon à sanguine Typhonis fulminati. Hanc Iosephus ait olim Ioseph patri *Aemon*
 Iacob aduenienti concessisse, quam sacra uolumina Hiesen appellant. Sinum facit, ut ait *Elana*
 Plinius, Heroopolitanum. Prope item est alter sinus Elaniticus ab Elana ciuitate, ambo in
 Arabico, sicut Heliopolis ubi Solis templum, & Meium bouem in septo quodam nutri- *Heliopolis*
 unt, sicuti Memphitæ Isidem uaccam. Hic & obelisci nobiles & sacerdotes sapientiæ pro *Babylon*
 fessores. Babylon castellum, ut ait Strabo, natura munitum à Babylonijs huc commigran-
 tibus conditum: una hic è tribus erat legionibus, ut idem ait, quæ Aegyptum custodie-
 bant. Ptolemæus hanc quoque Babyloniam uocat, hodie uero Cairum appellant Sulta-
 norum regiam, quæ non castellum, sed urbs maxima est plures complexa populos, ut fre-
 quentes inde Christiani redeuntes indicant. Acanthus urbs. Miris lacus Miridis regis o- *Acanthus*
 pus. In Arsinoitica præfectura Arsinoe, ubi Crocodilus domesticus quem Sulchum uo- *Miris*
 cant alitur atque adoratur, apud Heracleopolim Ichneumon, apud Oxyringum item Oxy *Heracleop.*
 ringus piscis, apud Lycopolim lupus. Panopolis ubi linum exercetur. Ptolemæis maxi- *Oxyringus*
 ma Thebaicæ urbs. Arsinoe & Berenice Ptolemæorum ædificia ex fœminis. Abydus *Lycopolis*
 Memnonis regia. Tentyra ubi Crocodilum respuunt, atque peruestigatum conficiunt. *Panopolis*
 Coptum contra Crocodilo studet. Thebaïs regio & Thebe urbs maxima prius regibus *Ptolemæis*
 habitata, eadem & Diospolis uocata, sed & aliæ quinque Diospoles, ut ait Stephanus etiam *Berenice*
 dictæ: uocata & Hecatonpylos Homero, destructa quondam ab Cambise. Cato est autor *Abydus*
 hanc uicos habuisse ad tria millia, portas centum. Crocodilorum urbem in Mœride Nili *Tentyra*
 insula rex quidam Aegyptius ædificauit, qui quum equo insidens forte in Mœridem pa- *Coptum*
 ludem caderet, à Crocodilo adiutus atq; à periculo liberatus fuerat. Taricheæ urbes plu- *Thebe*
 res, Mendesiæ, Saiticæ, Canobicæ, à Scetarijs dictæ. Tarichea uero neutri & plurali. urbs *Mœris insula*
 Indiæ Iosepho. Menelaus urbs. Syene ubi puteus in profunda ualle centum stad, hinc sol- *Taricheæ*
 stitium supra uerticem uidetur, quod hæc loca tropico cancri sint subiecta. Elephantia in- *urbes.*
 sula terminusq; Aegypti & Aethiopiæ iuxta Cataractas Nili: id est, locus ubi è plano a- *Syene*
 qua saxoq; alto in præceps cum impetu ruit. De Nilo autem ipso Eudorus & Arrius pe- *Elephantia*
 ripatetici Augusti temporibus scripsere, nomen à Nileo rege sumpsit, quum antea Aegy- *De Nilo*
 ptus & ipse quoque uocaretur, ut scribit Diodorus qui in eo D C C. insulas ponit. Plinius
 scribit Iubam regem ortum eius primum deprehendisse ex paludibus montium inferioris
 Mauritaniae non procul ab Oceano. Primo ex occidente in orientem labitur, deinde in se-
 prentionem conuersus septem ostijs in mare mediterraneum exit, quæ supra commemor-
 raui. Crescit in ortu caniculæ XL. diebus totidemq; remeat. Eustathius autem Syrim ab
 Aethiopibus uocari dicit, quod per Syrium stellam crescat. Nili simulacrum exprimi figu-
 ra humana testatur Aelianus, quod nos uidimus Romæ. Mox de regibus sermo. Primos *Reges Aegy.*
 in Aegypto (ut ait Diodorus) dicunt deos & heroas regnasse paulominus XVIII. milli-
 bus. Homines uero paulominus XV. millibus usq; ad CXX. Olym. ultimumq; Ptole-
 mæum nomine Dionysium. Fuere autem magna ex parte indigenæ, nã Aethiopes quatuor
 diuersis temporibus annis CXXVI. in ea regnauerunt. Postmodum Persæ duce Cambise
 annis CXXVI. quorum in deos patrios impietatem Aegyptij dånantes, ab eis descuerunt:
 postremo Macedones & q ab eis manarunt annis CCLXX. Igitur inter deos eorum Apim *Apis*
 connumerant, quæ & Serapim & Osyrim uocant è Græcia profectum, & Isidem cõiugem ob *Isis*
 beneficiũ monstratæ agriculturæ, alterum tauri, alteram uaccæ specie. Solem item & Lunam, ut ait
 Plutar. putantes. Inter homines Menas primus regnauit uir sanè magnificus, qui in cultum *Menas*
 splendidiorẽ Aegyptum restituit. Deinde Gnefactus Vacchoridis sapietis pater. Is in Ara *Gnefactus*
 biam cum exercitu ingressus infaustum habuit euentum à suis desertus. In reliquum uitæ tempus *Vacchoris*
 delicias dånauit, humi cubitans, paruocq; contentus: hanc quoq; disciplinam in eorum libris scribi
 iussit, ac in templo Iouis Thebis collocari. Ex huius deinde stirpe homines LII. regno po- *Busiris*
 titi, annis M. XL. nihil sanè memorabile reliquerunt. Deinde Busiris, à quo posterum VIIII. *Thebe*
 regnauerunt, quorum ultimus item Busiris urbem magnam Theben condidit, in qua sepulchra regum *Simandus*
 CLX. fuere, inter quæ Sinadi regis tumulus stad. X. in cuius ingressu peristylum erat, cuius *Ogdous*
 latera singula, iugera quatuor complectebatur cum admirandis statuis. Ogdous post hunc qui *Memphis*
 Mephim condidit à filia cognominatam, q à Nilo in forma tauri cõpressa peperit Aegyptum, *qui Aegyptus*

Danaus qui nomen regiōni dedit. Huius Danaus frater fuit, qui in Græciam uenit, alij uero Beli ex Epapho ac Ifide geniti hos esse filios dicunt, de quibus eorumq; prole in poetica postea narrabitur. Post Aegyptum prole $\times 11$. res ad Mirim peruenit, qui lacum Miridem supra stad. $\times 1111$. fecit, cui prole septima Sefostris successit omnium superiorum, non solum Aegyptiorum, sed aliorum maximus. Is enim ea loca uersus Indos & Aethiōpas ac Scythas penetrauit, quæ nuncq; Alexāder: postremo cōuersus in occasum in Thracia finē constituit, indeq; redijt ad propria, Lucanus: Venit ad occasum mundi q; extrema Sefostris. Et pharios currus regū ceruicibus egit. Apud populos qui fortissime restitissent trophæa cū coleis erigebat, quos autem minime resistētes uicisset, muliebri genitali cōstituto notabat, horum quidē ignauia, illorū uero fortitudinē significādo. Eius item trophæa apud Aethiōpas ante adem Vulcani sacerdos à Dareo nō passus est auelli, dicitans eum non æque res gessisse atq; Sefostrim, quod & Dareus dicitur cōcessisse. Sed & domi nō minor operū magnificētia fuit, in quibus omnibus inscripsit se nullo Aegyptiorū incōmodo ea fecisse. Demum captus oculis sibi mortē consciuit, relicto eiusdē nominis filio, quem Herodotus Pheronem uocat. Is nulli famæ aut uirtuti paternæ, sed tantū cæcitati successit: cui curæ quum matronā castā ex responso adhibendā esse intelligeret, nullā in tota Aegypto reperit, à propria uxore incipiēdo, præter coniugē pauperis olitoris, quam in matrimoniū accepit, ceteras omnis igni dānauit. Hūc secutus est Amasis homo uiolētus & crudelis, quapropter ab **Actisana** Actisana Aethiōpe cū exercitu ueniēte captus cū toto est regno, deficiētibus ab eo Aegyptijs. Hic igitur Actisana alienigena aliquot annis dominatus, fontes tantū naribus incilis plectebat, relegabatq; in ciuitatē ab se ædificatā, quā de nariū nomine Rhinocerā uocauit. Post hunc Miris uir Aegyptius rem tenuit, nōnullis Maro appellatus. Hic labyrinthū sepulchro sibi cōdidit, ad cuius instar Dædalus, qui in Aegypto fuit, aliū in Creta ædificauit. Huic post quintū genus Ceres successit quem Græci Proteum uocāt, qui in uariis formas se transferre solitus dicitur, eius ingenij uarietātē significādo. Proteo septē successerūt ex ordine sine memoria reges ob ignauia, præterq; Nileus qui flumini nomen dedit: nam prius Aegyptus uocabatur. Deinde Chemis, post eius frater Cephus, deinde Mycerinus, Bocchorus, Sabacus Aethiōps qui dānatos nō interficiēdo, sed uinctos cōpedibus, operibus delegando plectebat. Res postea ad $\times 11$. duces, redacta annis $\times v$. è quibus unus **Sabacus** Psamniticus Sates regnū sumpsit uir potētissimus, qui primus cum Græcis inijt foedus, filiosq; Græcis literis erudijt. Aegyptus prius ob paludes inadcessa, ut omnium rerū importatione exportationeq; frequētaretur, effecit. Rhodopen scortū Aegyptiū ob pulchritudinē matrimonio sibi iūxit. Aprieus deinde quarta progenie regnauit annis $\times \times 11$. qui Cyrensisibus bellū intulit per Amasim uirū Aegyptiū fortissimū ducem, qui cū inimicis cōspirans eorum auxilio rex factus expulso Aprieo regnauit annis $L v$. Hic omnium felicissimus fuit, rem in pace & honore tenuit, mores restituit, magistratibus per suā ditionē mādauit, ut quotannis à quocunq; rationē uiuēdi exquirerēt: ut si malis artibus degeret, eū puniret: si bonis, muneraret, quam legē postea Solon ab eis mutuatus Atheniēsisibus tulit. Negocio ab aurora usq; in finem tempus tradebat, deinde cibo atq; iocis inter cōuiuas scurrā agens atq; morionē, miratibusq; amicis arcus exemplū proposuit, qui si uiolentius ducitur, facile rumpitur: quod etiā Antoniū suis monachis enarrasse ferūt. Græcorū & ipse amatissimus fuit, eisq; Naucratem urbem ad incolendū dedit. Colossum Vulcani eius templo dicauit. Interim Cābises aduersus eum mouit, quo tempore Amasis decedēs, metu ne inimicus caduere potiretur, mandauit in ore sepulchri apud Memphim seruū condi, qui pro domino ab inscijs caperetur, quod tandem euitare nō ualuit. Nam iussu Cambisis reuulsus & stillis ob contumeliā confossus est. ex quo Lucanus ait: Non mihi pyramidū tumulis auulsus Amasis. Corpus enim sale conditū more Aegyptiorū fuerat: demum ob probū igne tunc crematum, contra legē eorum, qui ignem animal putāt, nec fas ducūt se animalibus tradi. Persæ uero nec ipsi cremant q; deum existiment, nec decere dicunt deos corporibus uelci. Psamniticū uero Amasis filiū Cambises in honore habebat (Nam Persæ regū filios regno eiectos restituere fas putāt) uerū cum ipse minime fidelē cōperisset, interfecit. Aegyptiorū mos est modicis dum uiuunt ædibus habitare, post mortem tantum magnifica curāt sepulchra, ubi se dicunt perpetuo futuros: præterea detecto adsuescunt capite. Persæ uero cum pileo & tiara: quapropter debiliores longe sunt capite, illi uero firmiores. Et hæc quidē de Aegyptijs

Aegyptijs regibus ex Diodoro & Herodoto. Deinceps Ptolemæos igitur persequar, quos Strabo lib. x v i i i . citra gesta cōmemorat, dicitq; tres primos tantū laudatos. Ptolemæus Lagi filius primus ex Alexandri ducibus Aegyptū, Cyprū, & Phœniciam obtinuit, ut auctor Trogius lib. x v . Pausanias ait, Perdiccā cum Arideo Philippi filio expugnauit, Seleucum ab Antigono deiectū suscepit, parabatq; quomodo ipsum Antigonū oppugnaret, Lysimacho in societate adscito: quod ubi Antigonus nouit, dū ille in bello cōtra Cyrenaicos rebelles occupatur, Syriā Phœniciamq; cepit, filioq; Demetrio regēdas dedit: quem ubi à Ptolemæo profligatū accepit, cōtra eū profectus est minime, sustinentē ac se in Aegyptum recipiētē. Antigonus demū spe frustratus Aegypti, cum iam Cyprū & Demetrium euerisset, cōtra Eumenem, fessus belli lōgitudine decessit: quo extincto Ptolemæus Cyprū Syriamq; iterū recepit. Iudæos cū ipsis Hierosolymis die sabbati uacātes cepit, captiuosq; ad multa millia duxit: ex quo ille Hierosolymis postea conuentus Iudæorū ex omni natione, apud actus apostolorū. Vxorē habuit Eurydicē Antipatri filiā, deinde Berenicen Philippi notham, ex qua maxime dilecta Philadelphum, Arsinoē, & Lysandrā genuit. Decessit in rerū gestarū gloria, cū paulo ante regni sese abdicās administratione, regē filiū cōstituisset Philadelphū. Is igitur Seleucū in primis, q; Arsinoēs sororis suae uirū Lysimachū interfecit, in bello superatū occidit, sororēq; eandē matrimonio sibi iunxit, ut auctor est Pausanias: qua paulo post in exilium pulsa necatisq; priuignis Macedoniae regnū inuasit: eodemq; teste autore fratrem Argeum ei insidias parantē interfecit, alteriq; fratri Magæ, qui Cyrenis imperabat & ad Antiochum socerum cōfugerat, bellū intulit: unde per antiphraſim Philadelphus appellatus. Pharū apud Alexandriam excitauit, Iudæos liberos esse iussit. Eleazar sacerdoti mādauit, ut sacros libros in Græcum sermonē uersos traderet, quos bibliothecae dedicaret, quā nobilissimam d c c . circiter milliū uoluminum Alexādriæ cōstituerat: quæ postea periit dū Alexādria à Cæsare diripitur, nō sponte sed forte ab auxiliarijs incensa. Postremo podagra uexatus ac uoletudinarius ocio se magis quàm bello tradidit, artes fouēdo liberales, adcersitis undecunq; ingenijs, regnauit annis x x x v i i i . relictis Euergete & Berenice liberis ex Arsinoē non quidē sorore, sed altera Lysimachi filia. Euergetes igitur Seleucū Callinicum multis adfectū incōmodis & Syriæ parte & Aegypti imperio omni priuauit, ultus iniurias sororis Berenices, quæ à patre olim eius uiro abdicata fuerat. Recuperata Aegypto deos omnis quos olim Cambises rapuit, referre curauit, ut Trogius lib. x x v i i . testatur, pro quibus meritis ab Aegyptijs Euergetes est dicitus. Ipsam uero Berenicen sororē adamatā in matrimoniū duxit: pro qua Callimachus elegiā edidit, ut auctor etiā Solinus. Pausanias hunc dicit ob audaciā in bellis cognominatū fuisse Ceraunum, quasi fulmineū, imperasseq; Macedoniae, ac postremo cū Gallis Senonibus q; Macedonia inuaserāt cōgressum in pugna clade maxima superatū fuisse. Regnauit annis x x v . Philopatore filio superstite. Is itaq; ex facinore patre fratremq; cū amicis omnibus interfecit id cognomētū, ut ait Trogius, est adsecutus uti regnū tutius iniret: ratus domi foris etiā omnia fida: Antigono & Seleuco uita functis: receptis in regnum Antiocho & Philippo pueris. Quare luxuriæ se totū tradēs nulla inter suos autoritate esse cœperat: uitæ insidiātes plurimos habuit, inter quos Cleomenē Lacedæmoniū qui ad eius patrē profugus cōfugerat. Iudæam diu ab eius familia possessam amisit, ac omnia flagitiose egit, regnauit annis x v i . Epiphanes eius filius cū Antiocho Illustri bellū gessit, à quo tandē conciliato sororē ipsius Cleopatram in matrimoniū ac Iudæā in dotē accepit. Nā sub hoc & sequēte Macchabæorū gesta fuere: regnauit annis x x v . liberis Philometore & Cleopatra relictis. Philometor igitur praelatus à populo regnauit una cū matre Cleopatra annis x x x v . quā postea interficiēdo cognomentū & ipse per antiphraſim accepit, flagitioseq; præter spem omnium uixit. Nā in ipso regni exordio puer adhuc bellū Antiochi Illustris æmulī sui sustinuit: liberatus deinde à populo Ro. Cleopatram filiā pactā prius Alexādri regi, Demetrio inimico locauit, unde ortum bellū: in quo superior Ptolemæus oblato ei Alexandri capite ab Arabum rege ob gaudiū expirauit, auctor Trogius. Huic etiā Aristobulus Iudæus Philosophus peripateticus commentarios in Mosen dicauit. Cui Euergetes secundus filius, siue ut quibusdā placet frater successit, qui ob crudelitatem pulsus, Romā uenit à senatu auxiliū petitū, de quo Val. de humanitate sic scribit: Rex Ptolemæus à minore fratre spoliatus regno petēdi auxiliij gratia Romā clam squalore obsit? uenerat, ac in hospitium pictoris Alexadrini diuerterat

Ptolemæi
reges.Ptole. Lagi
AntigonusPtole. Phila/
delphus.Ptol. Euer/
getes, seu
Ceraunus

Philopator

Epiphanes

Cleopatra

Euergetes
secundus

diuerterat: senatusq; sese excusauit quod uti mos erat, Quaestorem obuiam nō misisset ad uentum clandestino, Quaestoriq; negociū dedit, uti quotidie muneribus & alijs officijs eum honoraret. Liui. itē in epitome: Ptolemaeus inquit, Evergetes ob nimiam crudelitatem suis inuisus, incēsaq; propterea à populo regia, clam in Cyprū profugit: & cū sorori Cleopatre, quam eius uirgine filia cōpressa in matrimonium ductā repudiauerat, ob regnum à populo datum esset infestus, filiū quem ex ea susceperat in Cypro occidit, caput eius manus ac pedes matri misit. Val. autē de luxuria, etiā cista coopertū pro munere natalicio missitasse dicit, Strabo lib. x v i i . siue hūc dicat, siue successorē eius, ait Phisconē fuisse cognominatū, tanta alioquin crudelitate, ut multitudinē quandoq; ad spectacula congregatā, orta subito seditione incautā suis militibus trucidandā obiecerit. Quo etiā regnante ferunt Polybium historicum Alexandriā uenisse, detestatū mores ipsius uersum homericū pronūciasse. Durum iter & longū Aegypti perducit ad oras, dicūtq; hoc ferē tēpore Ciceronē & Pōpeium natos fuisse, hāc ille: Hic populum Ro. regni Cyrenaiici hāredē reliquit, cui successit Ptolemaeus Auletes, nōnullis Alexā. cognominatus. De quo Strabo in eodē libro. Auletes, ait, ideo uocatus, quod praeter alia flagitia choraulam etiā exercuerit: nec uerebatur tibicinum certamina in regia celebrare, ad quā ipse cū nonnullis cōcertaturus prodibat. Eum nō diu passi Alexādrini eiecere, & e tribus liberis Cleopatram natu maiorē ut legitimā reliquis eiecit, maribus regno praeposuerūt. Auletes Romā uenit, quē apud Pompeiū diuertentē senatus supplicē excepit. de cuius reductione cōepit agere, deq; neq; legatorū qui supra cētū contra regē uenerāt, quorū princeps fuerat Dion. Itaq; à Gabinio reductus Cleopatram filiā & Archelaum Archelai Cappadociae regis filiū quem matrimonio illa sibi iūxerat interfecit, sed non multo post morbo absumptus est, relictis duobus filijs totidēq; foeminis, quarū grandior erat Cleopatra. Alexādrini itaq; & puerū natu grādiorem & ipsam Cleopatram expulere, hāc ille: Ptolemæus igitur is Dionysius cognominatus, puer admodū cū Cleopatra sorore ab Aulete patre in tutelā populi Ro. dimissus est: ad quē, aut ait Val. de fide, Senatus M. Aemiliū Lepidū Pōt. Max. tutorē fide probatissimū misit. Hic postea Pompeiū hospitē paternū ad eum cōfugiētē per proditiōnē interficere iussit, autore Achilla. Cleopatram deniq; sororē eiecit, quam deinde Cæsar post Phasalicā pugnā in Aegyptū ueniens restituit, interfecto Ptolemæo. Ex eaq; adamata Cæsarionē suscepit. Hanc etiā post Cæsar mortem Antonius Asiam petens matrimonio sibi repudiata Octauiā iunxit, demumq; ab Augusto superatā mamillis aspidibus sibi admotis extinctā legimus.

AETHIOPIA.

Aethiopia **Ethiopia** ab Aethiope Vulcani filio post Atlantia dicta Plinio. Res Aethiopicas literis mandauere, Daulion, Aristocleon, Bion, Simonides etiam minor quinquennio in insula Meroës moratus, omnium uero nouissimus Heliodorus praesul Treccen. v i i i . libris, quos adhuc incolumes habemus Graeco sermone scriptos. Eorū natio per meridiem ex occidente in orientem longe lateq; uarijs adsumptis cognominibus diffunditur. Quare Homerus in primo Iliadis, bipertitos Aethiopus esse dixit ad orientē & occasum. Αἰθίοπες τ' οἱ δὲ ἄλλοι δ' ἐδ' αὐτῶν ἕχατοι ἀνδρῶν. Nā & Aethiopes sub Aegypto sunt & Leucoaethiopes, & Erembi, & Nigritæ, & Atacæ, & Hesperij, & Macrobij, & Brachobij, & Automalæ. Aethiopes omnes: de quibus anteq; dicā pauca de uita & institutis eorū e diuersis autoribus in uniuersum adducā: Magna ex parte pastoralem & inopem uitā ducūt, cū propter soli tenuitatem, ac coeli intemperiem, tum quod longe sepositi sint. Contra Aegypti uiciniores mitius degunt ac ciuilius, & loci felicitate & hominū sapientia: uiuūt praeterea milio & ordeo, e quibus etiā potum cōficiunt, nonnulli herba & loto & calami radice lacteq; & caseo. Canes ac greges pusillos habent. Reges sicuti deos colunt, Magnam temporibus partē clausi domi sedent. Domus eorum palmaceis segmētis sunt cōtextæ, Salem fossilē habēt uti Arabes. Abūdant Persico, Hebeno, Siliquaastro: uenātur Elefantos, Leones, Pardales. Hāc ferē Strabo. Diodorus uero in hanc sententiā. Aethiopes antiquissimos hominū se esse gloriātur. Argumēto q; indigenæ semperq; liberi fuerūt. Nec eos unq; Cambises, Semiramis, Hercules, aut Dionysius expugnare potuerūt. Adfirmāt Aegyptios eorū esse coloniā, ab Osiride deductam. Nam plura ad eos ex Aethiopum disciplina sunt profecta, & usus statuarum magnarum, & literarum characteres quæ animalibus cōstant. Hęc ille. Coloratū sicut Indi sunt, licet magis alijs alijs.
Attram

Heliodorus

Attram quoque genituram corpori concolorē emittūt, ut tradit Herodotus, quod Aristoteles
 in libris de animalibus manifesto refellit: homines alioquin imbelles ac fugaces. Eos una
 cum Cādace regina perdomuit P. Petronius praefectus Aegypti ab Augusto missus. Nam *Cādace regia*
 Aethiopes Syenes praesidio expugnato Caesaris statuas subuerterūt, captiuos duxerunt, *P. Petronius*
 Petronius cū paucioribus x. mil. peditū & equitibus D C C. aduersus x x. hominū millia
 primum cōpulsit Pseliam Aethiopicā urbē confugere, deinde cum oppido in potestātē eos *Pselia*
 recepit. Inde Napata progressus quae Cādaces regia fuerat, ubi eius filius morabatur, eue- *Napata*
 stigio cepit ac diruit, puero fugiente, ratusque ulteriora inuia esse cum spolijs regreditur Ale-
 xandreā, praesidio relicto. Ex captiuis mille Augusto ē Cantabris reuertēti & deinde lega-
 tos de pace q̄ ad eū uenerāt cū ducibus itineris quod uia ac Caesarē se dicebāt ignorare mi-
 sit: qui ab illo in Syriā ire parante quae uolebāt facile impetrauere, nā & tributa eis remissa
 fuere, in hanc fere sententiā Strabo, lib. x v i i. Hodie uero Prestoioāni obtemperāt. Qui *Prestoioānes*
 cum magna populorū parte Christū colit, quamuis longe sepositus non nihil aberret. Eius
 oratores ad Sixtū Pont. uidimus Romā ueniētes religionis documēti gratia quod & retu-
 lerūt. Nonnulli in urbe paulo ante agebāt ordinis Praed. professores qui ex Aethiopia sub
 Aegypto sunt, horas canonicas literis Chaldaeis obibant. Horū igitur Meroē caput insula *Meroe*
 Nili & Ciuitas clypei figura à sorore Cambisis ibi extincta Straboni. Cambises enim hac
 omnia loca una cū Aegypto subiugauit atq; euertit: In ea sunt aurariae, ferrariae, aëriae, &
 preciosorū lapidū genera: post hanc Napata, Pselia & Prēna supra nominatae. His proximī
 Troglodytae, qui sub terris in cauernis ob nimios calores agūt, unde & nomē adsequūtur, *Troglodytae*
 à τῶν τρώγλας ὑπεδουμέναι. Hos Plinius Leucoaethiops, Dionysius & Home. Erēbos uocāt, *Qui Leuco-*
 θία τὸ ὑπὲρ τῶν ἕραρ θαλάσσης. Sunt & alij in Europa Troglodytae apud Triballos, alij circa Cau- *aethiopes*
 casum, ij ob ingētia frigora, quos & Virg. in Geor. cōmemorat. Nomades enim sunt. Sub *Erembi*
 Aegypto quoque & Automolae appellati Pomp. Melae (Ita enim Graeci perfugas uocant) *Aethiopes*
 hi sunt qui supra Meroen in insulā Esar Plinio dictā se receperūt, qui Psamnitici regis cru- *Automolae*
 delitatem ex Aegypto fugerunt, ad hominū pene c c. millia: autores Plinius, Herodotus,
 Strabo, Diodorus. Sunt quoque in eadē parte Astarte & Gypseis insulae & Homeritae gens *Astarte*
 & Aroma urbs, quarū omniū meminit Capella, uinum Aromense commēdat etiā Strabo. *Gypseis*
 Aethiopes Nigritae sub Africa minore ponūtur, à Nigro flu. appellati. Cuius eadem ratio *Homeritae*
 quae & Nili, ij dē ferē tēporibus augetur & exuberat, calamū & papyrū producit Plinio. *Aroma*
 Oritur ex mōte Thala inferioris Libya Ptolemæo. Aethiopes occidentales Hesperios Pto. *Nigrite*
 appellat. Herodotus Macrobios esse dicit, eosque lacte uesci ac auri plurimum habere, abun- *Aethiopes*
 dare praeterea hebeno & elephantis. Cerna quoque insula apud Aethiops, cuius meminit *Niger flu.*
 Diony. uocatque τέμπεα, id est, aquosam & palustrem, sicuti & tempe Thessala & Medica. *Macrobij*
 Aliqui hanc orientālē ponūt, alij occidentalē. Dionysius australē. Stra. dicit Eratosthenem *Cerna insula*
 Cernam insulā aliaque loca nusquam reperta nominare. Lycophron quandā Cernam occiden-
 talem uersus Tyrrhenū mare cōmemorat. Hanc item Pli. simul & Topazon insulas, unde *Topazon*
 lapillus, in mari ponit rubro. Blemmyes Dionysius prope Cernam hac Aethiopiae ponit, *insula*
 à Blemmyo quodā duce Deriadis regis, qui restitit Dionysio in Indicā expeditionem pro- *Blemmyes*
 ficiscenti. Duo hic promōtoria ceu duae cataractae sunt, unde Nilus dicitur uenire. Bracho- *Brachobij*
 bios Aethiops Dionysius ait, nō ultra annos x l. uiuere. Strabo, item Homerus duo po- *Aethiopes*
 nit eorū genera: Sidonios qui Straboni apud mare rubrū habitāt, unde Sidonij Phoenicum
 uenere: Alterū Erembos quos idem se putare dicit esse, uel Troglodytas ex argumento no-
 minis quod sub terrā eant, uel certe Arabes sic Homeri tempore appellatos: Mela dicit lo-
 cum esse in Aethiopia apparatus epulis semper refertum quibusuis uesci uolētibus: & que
 passim adposita sunt adfirmant innasci subinde diuinitus, quapropter Heliotrapezā, id est *Solis mensa*
 Solis mensam eā appellant. Herodotus lib. i i i. in Aethiopia, inquit, fuisse pratū omnium
 quadrupedū carne refertū, quā magistratus p noctē illic ponere festinabāt, & ubi illuxisset,
 cuilibet licebat degustare, quapropter existimabatur diuinitus hac copia prouenire. Ad
 quā uisendā Cābiles legatos misit. De hac etiā Hiero. in proemio Sacrorū uoluminū men- *Mibae*
 tionē facit. Mibae Aethiopū & ipsi populi his uersibus Sillio describūt. His simul immitē
 testantes corpe solē: Exusto uenere Mibae, nō aërea cassis, Nō lorica riget ferro, nec tēditur
 armis. Tempora multiplici mos est defendere lino, Et lino munire latus, scelerataque succis,
 spicula dirigere, & ferrū infamare ueneno, Nā lino Xylino tota regio scatet amiciturque.

Loca

LOCA NVPER REPERTA.

ETHIOPIAM interiore[m] Ptolemaeus æquinoctialem transgredientem ponit, terramq[ue] ex ea parte ignotam, quod quidem Eustathio teste Polybius probare uidetur, dicens quod ea regio quæ iuxta Aethiopiã est, ubi Asia atq[ue] Africa iunguntur, usq[ue] ad ætatem suam erat ignota, haud aliter quàm quæ supra Tanaim est, somniareq[ue] siqui de his uel loquuntur aliquid uel scribunt.

Verum contra nunc uidemus, multaq[ue] post eum & adita & reperta hac præsertim ætate: quapropter anteq[ue] finem faciam, uisum mihi ea loca commemorare, quæ Lusitanorum inclyti reges in Hesperio mari ad Aethiopas Hesperios pertinētia: postremo in Indico reperta adsecuti sunt, quemadmodum mihi pater amplissimus Cardinalis Vlixiponen[sis], qui regibus familiarissimus fuit, retulit, scriptoq[ue] tradidit. Henricus infans Ioannis regis filius & ultimi Alfonsi patruus, uir ingenti animo, ausus primus omnium longe pelagus uel stigandi studio transfretare, ad sexcēta fere pass. millia insulam repperit nomine Maderam pene desertam, in qua solī natura temperata magna uis Sacchari conficitur in arundinibus nascentis, candore atq[ue] nobilitate Siculo præstātius, quod exportatur magno usui toti Europæ. Vterius uero ante promōtorium Caputuiride uocatum Insulas fortunatorum contigerunt, nunc Capituisiridis dictas, ultra Cancrum sitas: nam hæc plures sparsæq[ue] sunt, aliæ alijs australiores, in quibus omnis poëtarum uanitas de his apparuit. Nam desertas inueniunt, uacuasq[ue] colonis, præter unam quæ fert fructus, & quod Plinio Xilinum linum, hodie cottonum uocatur. Paulo ulterius aliã in littore terram, ubi utriusq[ue] sexus homines coloratos nudosq[ue] agere reppererunt, nulla lege aut pecuniæ commercio, sine literarum notitia, ueluti pecora uino frumentoq[ue] carentes, ac radice quadam pingui quæ abunde supeditat uescētes. Hinc seruitia puerosq[ue] Lusitani mercantur, eosq[ue] uili utpote aut conchis marinis aut peluibus æreis commutāt. Apud eos præterea Elephantorū copia, tū animalium eorum quæ Zebethum uulgo appellatū procreant, quod ego animal Catobleptum supra mihi enarratum ex argumentis putauerim. Insuper Psitacorum insolita species, quos Roma adductos uidimus, ac serpentes mille passibus longitudine, qui certo anni tempore armenta, tum pastores ipsos solidos deuorāt. Post hæc insulas alias quas partim deleuerunt, partim desolatas esse animaduertunt ob serpētum, tum etiã murium magnitudinē. Congius uero meridiem uersus procedendo, deuentum ad gentes qui auri uenas habent in scobe extractas, quam scobem uilibus rebus commutant. Quare reges Lusitani in eo loco ut tutius agatur arcem constituere. Visa etiã ab eis in ea parte sæpius Oceani monstra, speciem equorum, uitulorū, luporū præ se ferentia, quæ aduentu nauarum in littus exiliunt. Postremo uasto in pelago nauigantes contingere ciuitatē, quam Mauigongum nominant, uallo pro mœnibus circūdatam, quæ uiros ad Centena millia procreat. Huic rex præsidet qui aduenientes Lusitanos comiter inuitauit, septemq[ue] atris ex eo loco uiris donauit, qui sese coram honoris gratia spōte interemere, quorum capita deinde cocta iussu regis respuentibus Lusitanis oppidani depasti sunt. Vescētem regē, magna ministrorū mulierumue, tum canentium atq[ue] saltantium multitudo circumstitebat, spectaculo etiã multis millibus conueniētibus. Mos etiã illis, extinctū regem chariores una omnis ministros morte sibi conscita consequi, putantes hoc amoris & meriti gratiam. Has igitur omnis Gymneæ terras appellant, quod nudi forte ex magna tēporis parte in eis agant. Sed nuper anno M. D. auspicijs Hemanuelis regis Lusitaniæ gloriosissimi, rursus hoc iter cum XII. nauibus repetentes, ignotum seculis omnibus Pontum terrasq[ue] olim inadcessas attigerunt, ac procul à promontorio Capituisiridis milliariibus MCC. inter zephyrum & austrum, ultra uero Cancrum partibus XIII. insulam nouã ac maximam inuenerunt, quam S. Crucem appellauere. In hac homines degūt Anthropophagi, nudi, capillati, colore rufo potius quam atro, sine moribus, sine legibus, sine deo, more ferarū: incolumes alioquin ac diu uiuentes, materia omnis generis, herbisq[ue] abundant quibus panes cōficiunt. Quod autē uti quidam scribit, qui in eo se dicit itinere fuisse, hæc terra partibus etiã L. ultra æquinoctialem ad alteram arcton perseueret, hoc Lusitani non affirmant: multoq[ue] minus mihi uerisimile, quod ipse prope ad eandem arcton partibus XVII. adcesserit, quū ob glaciem rigentem nullus ad nostram ad XXXVII. propinquare ualeat, nec enim diuersa est antarcticus natura. Ego uero nullum extra zodiacum continens, uersus meridiem ex autoritate doctorum hominum

Hericus infans
Ioan. regis F.
Madera

Caputuiride
Insule fortunatorum

Linū Xiliniū

Catobleptus

Insula S.
Crucis

minum puto, neq; si esset, habitabile omnino foret ob solis humilitatem ex absidis opposi-
 to apud eos constituti, ut satis in Astrologia differui. Inde uero nauæ soluentes ad ultimū
 sane per Atlanticum mare promōtorium, idemq; terrarum ex ea parte postremum, ad an-
 tæcos nostros pertinens, die XII. peruenere, quod Bonæ spei appellant, tribus millibus &
 sexcentis miliaribus ab eadem insula distans. Ultra uero æquinoctialē partibus XXXI.
 Vnde per Æthiopicum littus cōuersi, tempestate sex naues disiectæ sunt: sexq; tantum ad
 Zaphalam incolumes adplicuere. Hanc esse putant ex argumentis, quæ Salomonis libris
 Ophir appellatur, ob auri uenas magna copia repertas. Hic etiam nudi degūt sine lege, aut
 deo, atro colore, modica uoce, & anthropophagi: aurum tantū ferentes, quibus dominatur
 rex Quilloæ, urbis sitæ in littore Arabico, ad quā inde peruenerunt: ex eiusq; in amicitiam
 conciliati literis Arabicis, ad regem postea Melindæ in eodem littore, qui ambo citra ru-
 brum mare in finibus presbyteri Ioannis cōsistunt, quem Abecum uocant, quod ferratum
 significat. Nam ferro candente ac stigmate in ore notati loco baptismatis existunt. Melin-
 dæ igitur regis fauore duceq; Callicuti portum contigerunt, sexto postquā domo disces-
 serant mense, itinere miliarium XII. millū, eo longiore, quod non recto, sed obliquo cur-
 su procedere sit opus. Hoc enim emporium Indiæ primum est, quò ex Taprobana uicina,
 cæterisq; circa nationibus, aromata, mercesq; aliæ cōuehuntur: situm supra Canticolpum,
 sinum Ptolemæo uocatū, ubi sunt Indi fluminis ostia. Inter Melindam uero & Callicutum
 per idem littus regnum, est Magadassi, quæ urbs equis optimis abundat. Deinde angustia
 maris rubri sex ferme miliarium, quæ insulam habet Zugaterram: ulterius uero in ore ma-
 ris Persici altera insula Culphar, deinde Agramutium: his duabus rex Saracenus ac Ma-
 humeranus imperat, copiaq; margaritarum & equorum reperitur. Post has Cambaiæ ciui-
 tatis rex potētissimus, simul & mercium omnium opulentia ditissimus, in Indiæ Arabiæq;
 confinibus, qui proximis ante annis ex idololatra factus est & ipse Mahumetanus. Cusita-
 ni igitur, quum ad Callicuti portum peruenissent, acceptis obsidibus, regem aduēnt, eiusq;
 amicitiam donis sibi conciliant: fuere autem aurea, argenteaq; uasa, aulea affabre picta, pul-
 uilli, & umbraculum ex aureo panno. Pauloq; post ob mercatorum ibidem degentiū in-
 uidiā, falsa referentiū, in suspicionem uenere, eorumq; causa Christiani per tumultū plu-
 res cæsi fuerunt. Quare inde soluentes, naues regias X. incenderunt. Deinde ulterius mil-
 liaribus CXX. urbem Colchinum petiere: nam & Colchinum sinum, & Colchos alteros
 in hac parte Ptolemæus ponit: huius regem amicum reperiūt, alteriq; inimicum, eiusq; au-
 xilio negocia transigunt. Hic enim magnum Christianorum numerum S. Thomæ uocato-
 rum uidere licet, quorum sacerdotes in magna degunt uitæ abstinentia, inq; templis eorum
 crux tantum reperitur: sacrificāt pane azymo, ac uino ex uua passa & aqua expresso, quod
 cætero careant. Apostoli corpus hinc procul CCC. miliaribus situm est apud oppidum
 Mailapur, haud sane magnum, gentibus Sultano subiectis custoditum, quod oraculi causa
 uicinis populis magnopere aditur, præsertim Malchinæ urbis apud Gāgem fluiuium sitæ,
 ubi aloes & fictilium pulcherrimorum, tum gemmarum copia conspicitur. Lusitani autem
 ubi naues LXX. eorum hostis Callicuti regis aduersus uenientes uidissent, subito cōsilio
 abire coacti cum obsidibus Colchini, & sex tantum saluis nauibus mercibus oneratis, XVI.
 mense quā discessere domum reuerterunt. Hemanuel uero IIII. obiter naues, priores ue-
 stigatū: quatuor ante mensibus præmiserat. Hæ duas primo naues Saracenorū compre-
 hensas, deinde aliam regis Callicuti mercibus plenam cremauerunt, aufaq; cum maiore il-
 lius classe congregi uictrices discessere: nec mirum, quum illæ ex arūdinibus magna ex par-
 te contextæ sint: locoq; clauorum bitumine connexæ: nostris autem collatæ longe robore
 inferiores existunt. Eodem insuper anno rex idem naues misit XXXV. armis munitas cum
 Petro Aluezcabrale præfecto, qui primis etiam præfuit: quarū sex ad oræ maris rubri obsi-
 dionem remansere. Cæteræ iter sequentes ubi aliquandiu Callicutum terra maricq; popu-
 lando infestauere, Colchini regem repetunt: ac redditis obsidibus, acceptisq; quos ipsi ad-
 miserant, donis insuper cumulauerūt. Fuere autem, corona aurea gemmis ornata, uasa duo
 argentea, serici purpurei copia ad uestes, duo tapetia, totidem aulaa pulcherrime discrimi-
 nata, tentorium castris idoneum opere sumptuoso, quibus ille libēter acceptis, domum eo-
 rum procuratori perpetuo assignauit. Insuper Hemanueli dona & ipse alia remisit. Ex his
 itaq; decem partim apud Callicutum, partim apud Cananorū mercibus onerant. Est enim
 A hoc aliud

Promontoriū
Bonæ spei.

Zaphala
Ophir

Quilloæ rex
Melindæ rex
Presbyter
Ioannes
Abecus
Callicutum

Magadassi
Zugaterra
Gulphar
Agramutium
Cambaia

Colchinum

S. Thomæ
corpus.

Mailapur
Malchina
apud Gāgem

Cananori rex

hoc aliud Indorum emporiū in eodem littore uersus Arabiam, cui rex item idololatra præ-
 est, cuius regem post Colchinum amicissimum habuerunt. Cum his itaq; anno insequente
 domum reuertunt: reliquæ ex mandato regio, ut bellum contra Callicutum prosequeretur
 relicta, quæ maxima in eius portu incommoda intulere, naues Saracenorum XXXVII
 mercibus plenas diuerso tempore cremauerunt, ex quarum præda onustas domum IIII,
 remiserunt. Quumq; ad colloquium de pace cum rege uenissent, minime conuenere: pete-
 bant em̄ ante omnia, ut duos Romanos transfugas redderet. Naues aut quæ mare rubrum
 obsidebant, testabantur omnem oram fama perterruisse. Hemanuel interea XII. rursus a/
 lias in Indiam eodē misit itinere, quæ Melindo regi in primis muneribus gratias referrent.
 Fuere autem equi phaleræ cum ephippio & calcaribus, ex serico, argentoq; & auro labora-
 tæ: pannus ruffatus, & sericum purpureum: quantum ad uestem amplissimam satis: puluil-
 liq; & thoral & umbraculum ex aureo fulgentiq; panno: quibus ille lætatus ac in littore a/
 riete more suo immolato, VII. festos egit dies: in quibus Lusitanos rerum omnium copia
 gratis pauit, præterquam panibus, quibus carent. Mox de moribus, de situ Callicuti supra
 narraui. Latitudo eius poli X. partium existit, sine mœnibus domus sparsæ, attamen mar-
 moreæ pleræq; calceq; constructæ, ac palmis contactæ. Fructibus omnis generis abūdant,
 præterquam olea, folijs nunquam deciduis, cynamomū inter ligna urentes: arborq; apud
 eos una, unde oleum, mel, uinum, acerum, funes quoq; demetunt. Fructū insuper citri ma-
 gnitudine ficus habent, ager aquis salientibus irriguus. Homines semicolorati. Rex simul
 & omnis nobilitas nudi superiora incedunt, tantum puberentis serico aut tenuibus amicti-
 linteis, cum scuto & stricto ense in summo latiore: barba quoq; depexa ac pileo. Foeminae
 eodem item modo uestitæ sparsis tamen crinibus. Bis in die uestuntur, oriza, lacte, butyro,
 saccharo, ac fructibus: aquamq; potant. Virgines ante connubium prostituuntur, prima no-
 cte cum sacerdotibus iacent, una pluribus collocatur. Rex tamen duas habet: quæ illo ab-
 sente cum sacerdotibus & ipsæ cubitant: quapropter non filij, sed fratris filij succedunt. Vter-
 q; uero sexus tanta corporis munditia, ut ter quotidie ex lege lauent: gemmas ex auribus
 perforatis pendentes habent. Rex lectica defertur, magna musicorum turba comitatus: ne-
 mine tamen præter certos appropinquante, uulgus nec etiam uidet aut adloquitur. Adlo-
 quentes autem ore demisso, oppositaq; ori manu fantur. In funere autem rex nobilesq; cre-
 mantur: plebes autē tumulatur, cinere caput humerosq; sparsa. Adorant idola, incantatio-
 nibus dediti: scribunt stylo ferreo in folijs palmarum: literis utuntur Arabicis & Chaldaeis.

Bragmanes Bragmanes eorum philosophi, sic hodie quoq; appellati, ueterem retinent ritum in rerum
 omnium abstinentia uiuentes. Iudæos (nam & hoc eò genus etiam fluxit) male tractant: ac
 contra, Christianos honorant: eisq; de uia decedunt. Caterum inquilinorum aduenarumq;
 negociatorumq; magna ibi copia, ex Mecha, Babylonia, Ægypto, Persia, aromata, sicilia,
 gemmasq; uendētium. Inter hos Guzerati quidam uocati, idololatræ, corporeq; atria, a bu-
 bula omnino abstinent, bouemq; occidere nefas putant. Estq; hodie puer Indus in domo
 cardinalis Vlyxiponēsis, ex ea regione aduectus, hac adeo obstinatus superstitione, ut nul-
 lo pacto abduci queat. Nummis utuntur Venetis aureis. Mense autem Nouemb. indena-
 ues soluentes mercibus oneratæ Mecham tendunt, metropolim in Arabico littore, ubi cor-
 pus Mahumeti. Inde quoq; Babylonem Ægypti, post Alexandriam, postremo Venetias.

Narsingua Versus autem mediterraneam in Callicuti finibus Narsingua est oppidum, equis, elephan-
 tisq; referta, in qua coniuges in uirorum sepulcris cremantur. Hæc igitur omnia dei opti-
 mi benignitate & Hemanuelis regis uirtute nobis patefacta, quæ iam ex fama peruulgata,
 partim etiam ex ipsius regis epistola quadam deprehenduntur, qui ad ultimū naues etiam
 XXX. eò misit, mandans uti aliquo modo, Taprobanam, quam Cielam nunc uocant, ex-
 plorent: quò tandem cursum quandoq; dirigere spes erit haud longa. Sultanus autem Æ-
 gyptius ereptum sibi dolens uectigal reliquorum iam Christianorum, Alexandream huius
 gratia mercis adeuntium, proximis annis ad Iulium pontificem oratorem denunciātū mi-
 sit, nisi abstineant, se quoq; Hierosolymitanum iter prohibiturum. Huius itaq; laudis amu-
 li nautæ Hispani, qui sub Ferdinandi regis auspicijs agunt, duce Christophoro Columbo,
 anno MCCCCXCVI. à Gadibus soluentes ad DCCC. milliaria inter Zephyrum & au-
 strum, unam ex fortunatis Canariam reppererunt, canibus magnis, ut ait Plinius unde no-
 men accepit, tum palmis cariotas ferentibus, nuceq; pinea ac melle refertam. Nunc autem
 in ea